ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
1
ՕԳՈՍՏՈՍ
JEUDI
1 AOUT
1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7956 33ème ANNEE Directrice : Arpik MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3757

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Աշխարհահրոյզ պատերազմ մը պիտի պայթէր 43 տարի առաջ Եւրոպայի սիրտին վրայ՝ տակնուվրայ ընելով ամբողջ տեղերքը :

Երկու հսկայ ուժեր կանգնած էին դէմ դիմաց : Մէկ կողմը Երրեակ Համաձայնութիւնը (Անգլիա, Ֆրանսա եւ Ռուսիա) : Միւս կողմը Երրեակ Զինակցութիւնը (Գերմանիա, Աւստրօ-Հունգարիա եւ Իտալիա) :

1870ի ֆրանքօ-գերման պատերազմէն սկսեալ ամբողջ 44 տարի «զինեալ խաղաղութեան» շրջան մը ապրեցաւ մարդկութիւնը :

Վեց մեծ պետութիւնները երկու խմբակցութեանց բաժնուած՝ աչալուրջ կը հսկէին դիմացի կողմի շարժումներուն վրայ :

Փոխադարձ զիջումներով կը ջանային պահպանել «զինեալ խաղաղութիւն»ը՝ զգուշանալով կրակ դնելէ վառօդի տակառին :

Աշխարհակալ պետութիւններ — Գերմանիա, Ռուսիա, Աւստրօ-Հունգարիա իրենց լուծին տակ կը պահէին միլիոնաւոր մարդիկ, Լեհեր, Չեխեր, Խրուաթներ, Սլովէններ, Պոշնաքներ :

« Եւրոպայի հիւանդ մարդը» Օսմանեան կայսրութիւնը խճանկար մըն էր զանազան ազգութեանց, խլամ թէ քրիստոնեայ :

Պալքանեան պատերազմը աղատագրած էր եւրոպական Թուրքիան : Ալպանիա ինքնավարութիւն էր ստացած : Յունաստան, Սերպիա եւ Պուլկարիա իրարու մէջ բաժնած էին աւարը :

Սակայն անդին Ասիական Թուրքիոյ եւ Արաբիոյ մէջ միլիոնաւոր Հայեր, Յոյներ, Քիւրտեր ու Արաբներ կը հեծէին օսմանեան լուծին տակ :

1908ի Սահմանադրութիւնը պահ մը այս այլազան տարրերէն կազմուած «օսմանեան ազգ»ի մը հեռանկարով խանդավառութիւն էր ստեղծած :

«Օսմանեան»ը շուտով տեղի տուաւ « Թրքական»ին : Ու քիչ ետք «համաթուրանական» յաւակնութիւններ մէջտեղ եկան՝ մահացու ատելութիւն քարոզելով ոչ - Թուրք տարրերուն դէմ :

Միլիոններ գոհուեցան Եւրոպայի ռազմադաշտերուն վրայ՝ ռուսական տափաստաններէն ու Կարպատներէն մինչեւ հեռաւոր Վէրտէօնն ու Պելժիքան :

Զինուորապաշտ Գերմանիան սկիզբի տարիներուն դիւրին յաղթանակներ տարաւ՝ իր սայլին լծելով Թուրքիան ու Պուլկարիան : Իտալիա անցաւ Երրեակ Համաձայնութեան կողմը 1915ին :

Ռուսիոյ պարտութենէն ծնաւ 1917ի փետրուարեան յեղափոխութիւնը՝ ընկերվարական — ժողովրդավարական տարրերու կողմէ :

Շատ չանցած հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնը՝ Գերմանիոյ աջակցութեամբ՝ իշխանութեան գլուխ պիտի բերէր Լենին-Տրոցկիի գլխաւորած մեծամասնական (պոլշեւիկ) կուսակցութիւնը :

Ամերիկայի մասնակցութիւնը պատերազմին՝ ապահովեց յաղթանակը դաշնակիցներուն : Գերմանիա չարաչար պարտութեան մատնուեցաւ :

Հիմնական փոփոխութիւններ առաջ եկան աշխարհի քարտէսին վրայ :

Կայսրութիւններ տապալեցան : Լեհաստան ու Չեխոսլովաքիա անկախ պետութիւններ դարձան : Խրուաթներն ու Սլովէնները միացան Սերպիոյ ու Գարատաղի՝ կազմելու համար Եուկոսլաւիան :

Օսմանեան կայսրութիւնը անդամահատուեցաւ : Արաբախօս երկիրները ազատագրուեցան :

Օգտուելով ներկայացած առիթէն՝ ոճրագործ Իթթիհատը կազմակերպեց Հա -

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՆԵՐՔԻՆ ՏԱԳՆԱՊ

25 ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ ՅԱՒԵԼՈՒՄ՝ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Նախարարաց Խորհուրդը երէկ առաւօտ գումարեց նիստ մը՝ վճռական որոշումներ տալու համար : Կը կարծուի որ պիւտճէին գլխաւոր մասը վաւերացուի : Ելմտական նախարար Կայեառ շարունակ կը պաշտպանէ իր ճշդած նախահաշիւը : Միջ - նախարարական հանդիպումներու եւ խորհրդակցութեանց ընթացքին որոշ կէտեր եթէ ընդունուեցան, պէտք է գիտնալ սակայն, որ կատարեալ համաձայնութիւն չէ գոյացած տակաւին, յատկապէս՝ զինուորական եւ ընկերային ծախքերուն համար : Տարեկան ընդհանուր պիւտճէն ալ շատեր վիճելի կը գտնեն :

Ելմտական նախարարը յամառօրէն կառչած է իր ծրագրին եւ միշտ կը սպառնայ հրաժարիլ, եթէ իր գործակիցները համաձայնութիւն չգոյացնեն : Տարեկան ընդհանուր պիւտճէն որոշած է 5.271 միլիառ ֆրանք, հետեւեալ ձեւով . — քաղաքացիական ծախքեր՝ 2.768, զինուորական՝ 1.300, ներդրում» (էնվէսթիսըման) 514, պատերազմական վնասներ՝ 206, տնտեսական զարգացման համար՝ 270, պետութեան ձեռնարկած տուներու շինութեանց՝ 155 եւ գանձ՝ 58 միլիառ ֆրանք :

Նախարար Կայեառ այս գումարները ճշդած է, հիմնուելով երկրին տնտեսական աննախանձելի կացութեան վրայ : Ապրանքներու գիներուն վրայ իր առաջարկած յաւելումներն ալ նոյն մտահոգութեամբ եղած են : Երկիրը տնտեսական աննախադէպ տագնապի մը մատնուած է : Հարիւր տարիէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով 1958ին Ֆրանսայի արտածումներն ու ներածումները իրարու հաւասար պիտի ըլլան :

Օգոստոս մէկէն սկսեալ պերճանքի ապրանքները 25 առ հարիւր յաւելում պիտի կրեն : Հրատարակուած է սղելիք ապրանքներուն պաշտօնական ցանկը . — 1) Թանկագին քարեր կրող ապրանքներ : 2) Ոսկեղէններ եւ արծաթեղէնի ապրանքներ : 3) Զբօսանաւեր եւ անոնց գործիքները : 4) Անուշահոտեր եւ կնոջական արդուզարդի իւղեր, բացի օճառէն եւ ատամներու համար հործածուող արտադրութիւններէ : 5) Մուշտակեղէններ (40 առ հարիւր) : 6) Լուսանկարչութեան եւ շարժանկարի գործիքներ : 7) Զայնասփիւ-

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ների բնաջնջումը՝ միանգամ ընդ միշտ թաղելու համար հայկական արդար դատը :

Շնորհիւ Կրեմլինի վարիչներու մեղսակցութեան՝ Թուրքերը վերստացան այն հողամասերը՝ զորս կորսնցուցած էին 1878ին : Ի վնաս հայ ժողովուրդին :

Վեց դարու ստրկութենէն վերջ, Հայաստան դարձաւ անկախ պետութիւն 1918 Մայիս 28ին :

Ռուսիոյ տիրապետութեան ենթակայ ուրիշ երկիրներ եւս՝ Վրաստան, Ազրպէյճան, Հիւս. Կովկաս, Լաթվիա, Լիթուանիա եւ Էսթոնիա անկախութիւն հռչակեցին :

Այսօր ազատ չեն այս երկիրները :

Երկրորդ աշխարհամարտը ազատութենէ ու անկախութենէ զրկեց ուրիշ նորագոյն երկիրներ :

1914ի պատերազմը բացի քաղաքական - աշխարհագրական հիմնական փոփոխութիւններէ՝ խոր յեղաշրջում առաջ բերաւ նաեւ գաղափարախօսական — ընկերաբանական մարզին մէջ :

Ու կազմեց դարադարձ մը՝ ժամանակակից պատմութեան մէջ :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒԵՐ

ԿՐԿԻՆ ՌՄԲԱԿՈԾԵՑԻՆ ՕՄԱՆԸ

Բրիտանական օդուժը Յուլիս 29ին կրկին ռմբակոծեց Օմանի ապստամբները : Պատերազմական տասը օդանաւեր մասնակցեցան այս ռմբակոծման, որ ցարդ եղածներուն մէջ կարեւորագոյնը կը նկատուի : Օմանի կրօնապետին կողմէ ղեկավարուած ապստամբներուն կեդրոնը՝ Նիզէ, ռումբերու տարափի մը տակ մնաց : Գչ. օր օդանաւային ուրիշ յարձակում մը գործուեցաւ՝ այլ վայրերու վրայ :

Կը կարծուի, թէ Անգլիացիները այս միջոցին կը դիմեն, հողերանօրէն ազդելու համար ըմբոստներուն վրայ :

Լոնտոնի մէջ գտնուող Եմէնի պատուիրակութիւնը «դատապարտեց» Անգլիան, Օմանի մէջ գործած յարձակումներուն համար : Արտաքին Նախարարութիւնը մերժած է ընդունիլ այդ մեղադրանքը, յայտնելով թէ «հարցը քննութեան պիտի ենթարկուի» :

Միւս կողմէ, կը կարծուի թէ արաբական տասնըմէկ պետութիւններ ՄԱԿի մէջ պիտի առաջարկեն, որ Օմանի հարցը քննուի :

ՓԵՐՈՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՄԷՋ

Յուլիս 28ի Արժանթինի երեսփոխանական ընտրութիւններուն անդրադառնալով, ժամանակաւոր Նախագահ Արամպուրու յայտարարեց . — «Բանաւորութիւնը մահացու հարուած մը ստացաւ» : Մինչ Նախագահը քուէարկողներու մեծամասնութեան կամքին վրայ կը խօսէր, Արամպուրուի համախոհներու ձայն ունեցող փերոնականները՝ իրենց ձայնը կը բարձրացնէին՝ վճռականօրէն : «Փալասիօ Օպերա» փերոնականներու պաշտօնաթերթը, բացառիկ թիւ մը հրատարակեց, որուն խմբագրականը կը հաղորդէր թէ «միլիոնաւոր սպիտակ քուէներ»ը ուրիշ բան չեն՝ եթէ ոչ հակակառավարական շարժումին կամքն ու ձայնը : Թերթը կ'աւելցնէ, թէ երկրին մէջ ընդհանուր գործադուլ պիտի հռչակուի : Փերոնականները տակաւին չեն ճշդած գործադուլին թուականը :

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ Փինօ երէկ մեկնեցաւ Լոնտոն, ուր պիտի տեսնուի Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Տըլըսի հետ :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ 42 ճամբորդներ փոխադրող օթօքառ մը կրակ առած է : 23 ճամբորդներ ածխացած են եւ ութ ուրիշներ ծանրօրէն վիրաւորուած :

ՍՈՒՐԻՈՅ Պատերազմական նախարարին ի պատիւ՝ Կրեմլինի մէջ Բուլկանինի եւ Խրուշչեւի կողմէ հացկերոյթ մը տրուած է :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ մէջ սկսած են «ընկերվարական քարոզչութեան կրթութեան», յատկապէս՝ գիւղերու մէջ, հակայեղափոխականներու գործունէութիւնը անդամահատելու համար : Միւս կողմէ չինական մամուլի գործակալութիւնը կը հաղորդէ, թէ Թինկ - Թաոյի մէջ ձերբակալուած են խումբ մը ընդդիմադիր պարագլուխներ, որոնք «Զինաստանի ազատական կուսակցութիւն» մը կազմած էին : Այս կուսակցութեան զօրավիգ կանգնած էին կարգ մը «յետադիմական» Զինացիներ՝ արտասահմանի մէջ :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ նոր ձերբակալութիւններ եղան : Մեղադրեալները, «հակայեղափոխական» գործունէութեան վրայ բռնուած են :

ՃԱՓՈՆԻ կառավարութիւնը պաշտօնական հրաւիրագիր մը ղրկեց Հնդկաստանի վարչապետ Նեհրուի : Հոկտեմբերի սկիզբը Նեհրու Ճափոն պիտի երթայ :

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ

ԽՄԲ. — Այսօր ստացանք Էջմիածնէն, հրատարակութեան խնդրանօք, հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցը, զոր կուտանք նոյնութեամբ :

Առանձին պիտի անդրադառնանք :

ԷՋՄԻԱԾԻՆ, 443 թիւ, 25 Յուլիսի, 1957

Վերջերս ստացուած արտասահմանեան թերթերից Մայր Աթոռը խոր վշտով տեղեկացաւ որ Կիլիկեան Աթոռի Ս. Աջերի յանձնումը Գերաշնորհ Տ. Խորէն Սրբազանին, մամուլի որոշ օրգաններ օգտագործել են՝ փորձելով արտառոց մեկնութիւններով վերստին վարկաբեկել Ս. Էջմիածինը եւ Ամենայն Հայոց Հայրապետութիւնը, այս Ս. Մասունքների յանձնման հետ կապելով Վեհափառ Հայրապետի վճիռը՝ ի մասին Տ. Եղիշէ եպիսկոպոսի :

Յանուն ճշմարտութեան Մայր Աթոռի դիւանը լիազօրուած է յայտարարելու . —

Ա) Ն. Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Վազգէն Ա. Ս. Աջերի անհետացման առաջին վայրկեանից եւ մինչեւ նրանց յանձնումը որեւէ առիթով եւ որեւէ ձեւով ոչ մի նշանակութիւն չի ընծայել այդ արարքին եւ Անթիլիասի հանդէպ իր վերապահումների եւ դիտողութիւնների բանաձեւումի մէջ որեւէ կերպով չի օգտագործել Ս. Մասունքների Անթիլիասից բացակայ լինելու պարագան :

Բ) Երբ Փարիզում «Յառաջ» թերթի կողմից Պ. Հ. Սամուէլ այդ մասին հարցում էր արել 4 Ապրիլ 1956 թ., Վեհափառ Հայրապետը պատասխանել էր՝ «Մեզ համար անիմաստ եւ նշանակութենէ զուրկ արարք մըն է այդ եւ արդիւնք ժամանակավրէպ մտայնութեանց » : Պ. Հր. Սամուէլի երկրորդ հարցումին Ն. Սրբութիւնը պատասխանել էր՝ « Ս. Աջերի օգտագործումը անհրաժեշտ չէ կաթողիկոսական օծումի համար » :

Գ) Բոլորովին անհիմն է Ս. Աջերի Անթիլիաս յանձնումը կապել Տ. Եղիշէ Եպիսկոպոսի նկատմամբ Վեհափառ Հայրապետի վճռի հետ, նկատի ունենալով, որ Ն. Ս. Օծութիւնը սկսած 4 Նոյեմբեր 1956 թուից Իր վերաբերմունքը յստակ կերպով ճշդել է Տէրտէրեան սրբազանի հանդէպ բազմաթիւ նամակներով եւ հեռագրերով՝ ուղղուած Երուսաղէմի Ս. Աթոռին, Ամենապատիւ Գարեգին եւ Տիրան Պատրիարքներին եւ իրեն Տ. Եղիշէ եպիսկոպոսին :

Դ) Կախակայման եւ փիլոնազրկման վճիռը, եւ նոյնիսկ աւելին, թղթակցութեան առարկայ է եղել Վեհափառ Հայրապետի եւ Գարեգին Պատրիարքի միջեւ՝ 1956 թ. Դեկտեմբեր եւ 1957 թ. Յունուար ամիսների ընթացքում :

Ե) Վեհափառ Հայրապետը վերջնագիր հեռագիր է յղել Տ. Եղիշէ եպիսկոպոսին 10 Փետրուար 1957 թուին : Մերժում է ստացել 12 Փետրուարին : Փետրուարի 13-ին Մայր Աթոռը հեռագրել է Տ. Գարեգին Պատրիարքին՝ առաջարկելով որ Երուսաղէմի միաբանական ժողովը չսպասի իր վերջնական որոշումը տալ Եղիշէ եպիսկոպոսի նկատմամբ : Փետրուարի 15ին Տ. Գարեգին Պատրիարք հեռագրել է Մայր Աթոռին որ Հայրապետական թելադրանքը հաղորդած է Երուսաղէմի Ս. Աթոռին : Մարտի հինգին Ս. Յակոբեանց միաբանական ընդհանուր ժողովը որոշել է Եղիշէ եպիսկոպոսին արտաքսումը միաբանութեան շարքերից : Այդ որոշման հաղորդման պաշտօնագիրը Մայր Աթոռ է ստացուել Մարտի 24ին : Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը նիստ է գումարել Ապրիլի 12ին Վեհափառ Հայրապետի նախագահութեամբ, որտեղ եւ տրուած է ծանօթ վճիռը Եղիշէ եպիսկոպոսի կախակայման եւ փիլոնազրկման մասին :

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ
(ԿՆԻՔ)

«ՍԻԱՄԱՆԹՕ»Ն ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Նոր ժամանակներու հայ մեծագոյն ռիւզականերգակ բանաստեղծն է Սիամանթօ, որուն հանդէպ «մարքսիստ» հայ գրողներ միշտ արհամարհանք ունեցած էին Կովկասի մէջ :

Հայաստանի խորհրդայնացումէն 22 տարի ետք միայն, Սիամանթոյի անունը մէկ անգամ յիշատակուեցաւ, երբ Հիթլէրի բանակները Կովկասի դռներուն առջեւ հասած էին 1942ին : «Սովետական Հայաստան» օրաթերթը հրատարակեց Սիամանթոյի «Զարկ, Կովկաս» հրաշունչ բանաստեղծութիւնը :

Այդքանով վերջ գտաւ բոլշեւիկներու հետաքրքրութիւնը՝ հանդէպ Սիամանթոյի, — Հայ յեղափոխութեան ռազմերգակ բանաստեղծին :

Տասնեւհինգ տարի լուռ մնալէ ետք, այս տարուան սկիզբը միայն, Երեւանի մէջ, Հայպետհրատի կողմէ հրատարակուեցաւ Սիամանթոյի « Ընտիր երկեր»ը, 15 հազար տպաքանակով :

Անմիջապէս յայտնենք մեր մեծ գոհունակութիւնը եւ հրճուանքը, այս առթիւ : Խորհրդային իշխանութիւնը ստիպուած եղաւ գոհացում տալ հայ ժողովուրդի մտաւոր եւ հոգեկան պահանջին : Նման նահանջներ երբեք տեղի պիտի չունենային, եթէ ազատ աշխարհի մէջ ապրող հայ մտաւորականներ չքննադատէին համայնավար իրաւակարգի ճնշումները, սեղմումները, հալածանքը, եւ բաւականանային « լուռ մնալու՝ փառաբանութեամբ » :

Առաջնորդուելով այն մեկնակէտէն՝ թէ ճշմարիտ քննադատութիւնը մարդկային եւ ազգային կեանքի յառաջդիմութեան ազդակ մըն է, կ'ուզէինք քննութեան առարկայ դարձնել Պետհրատի «Սիամանթօ»ն : Մանաւանդ որ, նման մերձեցում մը արտօնուած չէ Հայաստանի մէջ ապրող հայ քննադատին :

Պետհրատի «Սիամանթօ»ն 252 էջէ կը բաղկանայ :

Գրքին սկիզբը կը կարդանք ·

— « Կազմեց՝ Սերոբ Սարգսեան · յառաջաբանը Եղիշէ Պետրոսեան · խմբագիր՝ Սողոմոն Տարօնցի» :

Իսկ գրքի վերջաւորութեան՝ ուրիշ անուններ ·

— « Նկարիչ՝ Ա · Մամաջանեան, գեղ · խմբագիր՝ Ան · Գասպարեան, տեխն · խմբագիր՝ Վ · Դաքէնեան, վերստուգող սրբագրիչ՝ Ն · Գրիգորեան » :

Ինչպէս կը տեսնուի, եօթը անուններ կը զարդարեն «Սիամանթօ»ի 252 էջերէ բաղկացեալ հրատարակութիւնը : Խորհրդային բոլոր գիրքերուն համար կայ այս սովորոյթը, — շարան մը՝ գործակիցներու անուններու …

Ի դէպ, յայտնենք՝ որ երեք տարի առաջ «Յուսաբեր» հրատարակչականի լոյս ընծայած 504 էջերէ բաղկացեալ «Ամբողջական գործերը» Սիամանթոյի՝ շատ համեստ դրուած է, չարձանագրելով ոչ իսկ մէկ անուն, — թէ ո՞վ խմբագրեց, ո՞վ սրբագրեց, ո՞վ գեղազարդեց … :

Արիւնալի յեղափոխութիւն մը կատարուեցաւ Ռուսաստանի մէջ, որպէսզի անհատին փոխարինէ հաւաքականութիւնը՝ իր ոգիով ու ձգտումներով : Կեանքը տարբեր պահանջներ կը հարկադրէ, եւ այդ իրաւակարգը երբեմն կ'իյնայ ծիծաղելի հակասութիւններու մէջ, քաջալերելով անհատի փոքր փառասիրութիւնները : Այս նոյն հոգեբանութեան արդիւնք է, երբ խորհրդային օրաթերթեր յաճախ պատկերներ կը հրատարակեն, քաջալերելու համար այս կամ այն գործաւորը, եւ յիշատակելու՝ թէ ինչքան գետնախնձոր կամ տանձ հաւաքած է մէկն ու միւսը…

Վերադառնանք Սիամանթոյի «Ընտիր երկեր»ուն, որուն կազմութեան եղանակը ու մանաւանդ դուրս ձգուած նիւթերը աղաղակող փաստեր են, թէ համայնավար իրաւակարգը ամէն ջանք կը թափէ եղծանելու նոյնիսկ հայ յեղափոխութեան երգիչը :

Հետաքրքիր հայ ընթերցողին կը յանձնարարենք ձեռքի տակ ունենալ նաեւ « Յուսաբեր» մատենաշարի հրատարակութեան « Ամբողջական գործերը », մեր մատնանշած յապաւումները ստուգելու համար :

Հայպետհրատը, անտարակոյս՝ Կոմկուսի պահանջով, իր հրատարակութեան մէջ զանց բրած է «Հայորդիներ»ու չորքէն հետեւեալ կտորները · «Անդրանիկ», «Աղբիւր Սերոբ Վարդանեան », «Խրիմեան Հայրիկ » (Ռուսահայաստանի նահատակներու յիշատակին) եւ «Ատելութեան կոչ» :

Իսկ «Հոգիին Ջահը» թէեւ տեղ գտած է, բայց գեղչուած է «Անգուգական Բրիստափորի յիշատակին համար» ձօնը :

Հատորի վերջաւորութեան՝ «կազմողի կողմէ բացատրութեան մէջ՝ կ'ըսուի · «Սիամանթոյի «Ընտիր երկեր»ը մինչեւ հիմա լոյս տեսած հատորներից, համեմատաբար, աւելի ամբողջական է » : Եւ իբրեւ թէ «ստողանիշով» նշանակուած քանի մը բանաստեղծութիւնները նոր լոյս կը տեսնեն…

Հայպետհրատի լոյս ընծայած «Ընտիր երկեր»ուն մէջ չկայ մէկ հատ քերթուած՝ որ տեղ գտած չըլլայ «Յուսաբեր»ի «Ամբողջական երկեր»ուն մէջ :

Ցաւով յայտնենք, որ զանց առնուած են նաեւ հետեւեալ գեղեցիկ բանաստեղծութիւնները ·

«Արիւնին քերթուածը » — կամակարալ, որ լոյս տեսած է Լոնտոնի «Նոր կեանք» պարբերականի 1899 Սեպտ · 15ի թիւին մէջ, Ատոմ Միրզէ ստորագրութեամբ ·

Մեծ ծերունին կը խօսի (Կլատըսթոնի նուիրուած, «Ազատամարտ», Կ · Պոլիս, 1913 Յունուար 1/14) :

«Ջաւարեանի հոգին »(«Դրօշակ», 1914 Մայիս - Յունիս) :

Այս յիշատակութիւնները կը բաւեն ցոյց տալու, թէ այն արիւնոտ ձեռքը՝ որ ամբողջ 37 տարի թոյլ չտուաւ, որ մեր հայրենիքի անզուգական դիւցազներգակին գոնէ մէկ գիրքը հրատարակուի, դեռ կը պահէ իր չարաղէտ ազդեցութիւնը :

Ան որոշապէս արգելք հանդիսացած է « Ընտիր երկեր»ը պատրաստող եօթը հայ մարդոց, որ Սիամանթոյի հատորէն դուրս ձգուին այն անունները ու կտորները՝ որոնք կը յիշեցնեն, որոշապէս, հայ յեղափոխութիւնը :

Այս յօդուածի սկիզբը ըսինք ու կը կրկնենք, թէ գոհունակութեամբ կ'ողջունենք՝ իբրեւ երեւոյթ՝ Սիամանթոյի գործերուն հրատարակութիւնը Ազատ աշխարհի մէջ ապրող հայ մտաւորականի պարտականութիւնն է բարձրաձայն պահանջել երկրի իշխանութենէն, որ արգիլք չհանդիսանայ Հայաստանի մէջ հրատարակելու Սիամանթոյի խնդապէս ամբողջական գործերը, ոչ իսկ մէկ կտոր կամ մէկ տող յապաւելու՝ անոր բանաստեղծութիւններէն ու արձակներէն :

Այս առթիւ յայտնենք, որ կարճ ժամանակի ընթացքին սպառած է «Յուսաբեր» Հրատարակչականի կողմէ լոյս ընծայուած «Ամբողջական գործեր»՝ 504 էջերէ բաղկացեալ գեղազարդ հատորը : Արդէն ձեռնարկուած է յառաջիկայ տարի հրատարակելու այդ գործի երկրորդ տպագրութիւնը : Այս անգամ պիտի տանք նաեւ տաղանդաւոր բանաստեղծին բոլոր արձակները, անտիպ նամակները եւ անտիպ լուսանկարները :

Մենք մեր տրամադրութեան տակ չունինք Պետհրատի նիւթական միջոցները · բայց, ազատ շնչելով եւ ազատութեան մէջ գրելով, պիտի կարողանանք լրացնել այն պակասը, որ հարկադրական է Հայաստանի մէջ ապրող հայ մտաւորականին համար :

« Սիամանթոյի կեանքը եւ ստեղծագործութիւնը » խորագրուած յառաջաբանին մէջ՝ Եղիշէ Պետրոսեան բաւական մանրամասնութեամբ կը վերլուծէ բանաստեղծին գործը, եւ կը յարէ · «Սիամանթօն ստեղծագործական բացառիկ կարողութեամբ օժտուած հայ գրականութեան եզակի դէմքերից մէկն է, որի ստեղծագործութիւնը ցայսօր անծանօթ է մնացել ժամանակակից ընթերցող հասարակութեան լայն շրջանակներին» : Այս վերջին դիտողութիւնը ճիշդ է խորհրդային ընթերցողին համար, բայց երբեք ըՍփիւռքի համար, ուր ամէնէն սիրուած բանաստեղծն է ան, եւ ուր, հայկական հանդէսներուն կամ վարժարաններուն մէջ, հայ պատանին ու երիտասարդը զայն կ'արտասանեն, կ'ուսումնասիրեն եւ առարկայ կը դարձնեն պաշտամունքի :

Մաղթենք, որ հայորդիները նոյն բախտաւորութիւնը ունենան Հայաստանի մէջ :

Գ · ԼԱԶԵԱՆ

ՈՒԽՏԱՎԱՅՐ ԱՐՄԱՇԸ

Կարդացիք Արմաշի մասին երկու յօդուած «Յառաջ»ի յաջորդական թիւերու մէջ : Այդ պատմական տեղեկութիւնները Արմաշի մասին, անշուշտ պիտի արթնցնէին շատերու յիշողութեան մէջ այն ուխտագնացութիւնները, որոնք ամէն աշնան, Խաչի տօնին կը կատարուէին անկիւն մը նետուած այդ գիւղին, Չարխափան Ս · Աստուածածնայ վանքին մէջ : Պոլսէն, Ատափազարէն, Նիկոմիդիայէն եւ Բիւթանիոյ հեռաւոր եւ մօտաւոր շրջաններէ հազարաւորներ կը հաւաքուէին աւանդական տօնակատարութեան համար, շաբաթ մը ամբողջ խանդավառելով գիւղը, մինչեւ Խասկալ :

Յաջորդական տասնեակ մը տարիներ, պատանութեանս օրերուն, ես ալ հաւատարիմ ուխտաւոր մը եղած եմ «Չարխափանին», Օրմանեանի, մանաւանդ Դուրեանի օրով, երբ յաջորդաբար Արմաշի վանահայր էին, մեծ զարկ տալով դըպրեվանքին :

Վանքին բակին մէջ, կեդրոնը, փառաւոր տաճարն էր, զոր կարելի էր բաղդատել իր շուքով հայկական մեր միւս համբաւաւոր եկեղեցիներուն հետ : Խաչի ձեւով քառաթեւ տաճարին աջ կողմն էր Չարխափանը, անհամար մոմերու լոյսով բոցավառ, որոնց ջերմութիւնը «քրտինք թափել» կուտար իր խղանկարներու մեծադիր նկարին : Հաւատացեալները իր առջեւ ծնրադիր, բացագանչութիւններով եւ աղօթքներու մրմունջներով, հոգեւոր շարականներով եւ փառաբանանքի երգերով, կը ստեղծէին միսթիկ մթնոլորտ մը, որ անպայման կը տպաւորէր մանաւորաբար ջղագարները, հիւանդները, կոյրերը եւ համրերը :

Ոչ ոք գերծ կը մնար այդ տաճարին մէջ թեւածող խորհրդաւորութենէն :

ՊԱՐՈՆ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

Գ · ՊԱՅՔԱՐ՝ ՔԱՐԻՒՂԻ ՏԻՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

1888ին Օսմանեան Կայսրութեան Մեծ Վէզիրը գրաւոր խոստում մը կատարած էր Միջագետքի քարիւղին մենաշնորհը Գերմանացիներուն տալու մասին : Բայց այդ խոստումը այլեւս որեւէ արժէք չէր ներկայացներ (Միջագետքի քարիւղաշատ հողերը Սուլթանին անձնական կանձատան հաշուին «գնուելէն» ի վեր) եւ Գերմանացիները շատ լաւ գիտէին այդ : Բայց Կիւլպէնկեան որոշեց այդ խոստումը օգտագործել Սուլթանին անձնական գանձի նախարարին ու Օսմ · Կայսրութեան Հանքերու նախարարին (որոնց հետ անձնական հին բարեկամութիւն ունէր) հետ վարած բանակցութեանց ընթացքին :

Ի վերջոյ Տէօչ Պանքը համաձայնեցաւ Անատոլու - Պաղտատ երկաթուղին (ու հանքերու մենաշնորհը) անգլիական ընկերութեան մը վերածել, փոխարէնը ըստանալով չահաբաժիններու 25 առ հարիւրը, այսինքն 80·000 բաժնեթուղթ : Կիւլպէնկեան կ'աւելցնէ · «32·000 բաժնեթուղթեր ալ իմ տրամադրութեանս տակ դրուեցան, զոր կրնայի ինծի համար պահել կամ իմ յարմար դատած քարիւղի ընկերութեան ծախել » :

Այս ճարպիկ գործառնութենէն է որ ծագում առաւ Թրքական Քարիւղի Ընկերութիւնը, որ յետոյ պիտի վերածուէր մեր օրերու Իրաքեան Քարիւղի Ընկերութեան :

×

Գալուստ Կիւլպէնկեան մէկ օրէն միւսը ինքզինք գտաւ միջազգային ելեւմուտքի վայրի անտառին գազաններէն շրջապատուած : Իր պնդումներուն շնորհիւ Րոյըլ Տըչ - Շէլ ընկերութիւնը Թրքական Քարիւղի Ընկերութեան մէջ մտաւ, Կիւլպէնկեանի տրամադրութեան տակ դրուած 35 առ հարիւր չահաբաժինին քսան առ հարիւրը գնելով : Բայց այս անգամ ծայր տուին կառավարական ներքին ճնշումները : «Յուշերուն» մէջ կը կարդանք · «Սըր Էրնէսթ Քասէլ ինծի յայտնեց թէ խուսաւոր է · Թագաւորին հետ ունեցած անձնական յարաբերութիւններուն եւ անգլիական կառավարութեան հետ ունեցած չափազանց մտերիմ կապերուն պատճառով, եւ տրուած ըլլալով որ ինք քարիւղի մասնագէտ չէ եւ քարիւղի այս ամբողջ գործը իմ դրդումներուս հետեւանքն է, որոշած է իր ու Թուրքիոյ Դրամատան իր ընկերներուն տրամադրութեան տակ գտնուած 28 հազար չահաբաժինները անգլիական կառավարութեան տրամադրութեան տակ դնել : Միեւնոյն ատեն յայտնեց որ ինծմէ կ'ակնկալուէր իրենց օրինակին հետեւիլ …

« Դժբաղ կարելի է երեւակայել այն փափուկ կացութիւնը որուն մէջ կը գտնուէի : Արտաքին նախարարութեան բարձր պաշտօնատարներէն մէկը, Օլիֆ Փարքըր հեռագրով մը իմացուց, թէ որոշուած էր որ իմ չահաբաժիններս ալ անմիջապէս յանձնեմ Անգլիական կառավարութեան : Հեռագրին ոճը այնպէս էր, որ առարկութիւն չէր վերցներ » :

Կիւլպէնկեանի առաջին գործը եղաւ Սըր Հէնրի Տեթըրտինկի հաղորդել այս նորութիւնները, «Տեթըրտինկ ուղղակի կատղեցաւ» : Հոլանտացի ըլլալով, որոշեց դիմել իր կառավարութեան, որպէսզի բողոքէ հոլանտական ընկերութեան մը (Րոյըլ Տըչ Շէլ) վրայ կատարուած այս օտար ճնշումին դէմ » :

Կիւլպէնկեան, իր կողմէ, անուղղակի միջոցներով տեղեակ էր ձեռքի տակէ կատարուած բոլոր անցուդարձերուն : Որպէս Թրքական դեսպանատան եմտական խորհրդական, գիտէր թէ անգլիական կառավարութիւնը որոշած էր մերժել Թրքական մաքսային տուրքերու որեւէ յաւելում, եթէ որեւէ մենաշնորհ տրուէր Կիւլպէնկեանի Թրքական Քարիւղի Ընկերութեան :

Օսմանեան կառավարութիւնը բարձր պաշտօնատար մը ղրկած էր Անգլիա՝ այս հարցերուն շուրջ բանակցելու համար : Կիւլպէնկեան շատ զգուշութեամբ եւ մեծ ճարպիկութեամբ պէտք է շարժէր :

« Հանապազօրեայ յարաբերութեան մէջ էի Տեթըրտինկի հետ, բայց միշտ մութին մէջ մնալով : Իրեն խորհուրդ տուի, որ մեր շահը կը պահանջէր լաւ յարաբերութիւններ պահել անգլիական կառավարութեան եւ Անկլօ-պարսկական Քարիւղի Ընկերութեան հետ (որ վստահաբար այս բոլոր ճնշումներուն մէջ գործօն դեր ունէր) : Եւ փաստելու համար թէ անկեղծօրէն կը փափաքիմ որ այս հարցին շուրջ խաղաղութիւն վերահաստատուի, արտօնութիւն տուի Տեթըրտինկի՝ բանակցութեանց ընթահքին ուզած ձեւովը գործածել իմ ունեցած չահաբաժինիս 10 առ 100 : Ահա թէ ինչպէս իմ 15 առ հարիւր չահաբաժինս իջաւ հինգ առ հարիւրի » :

Խաղաղութիւնը վերահաստատուեցաւ, բայց ի գին ինչ զոհողութեան : Վերջնական համաձայնութեամբ որոշուեցաւ որ Թրքական Քարիւղի Ընկերութեան չահաբաժնին կէսը պիտի անցնի Անկլօ - Պարսկական Քարիւղի ընկերութեան, մէկ քառորդը՝ Տէօչ Պանքին եւ միւս քառորդը՝ Րոյըլ Տըչ Շէլին : Անկլօ Պարսկական ընկերութիւնն ու Րոյըլ Տըչ Շէլը հինգ առ հարիւր չահաբաժին մը պիտի տան Կիւլպէնկեանի՝ ցկեանս :

«Զարմանքս մեծ եղաւ երբ տեսայ թէ վերջին վայրկեանին եւ առանց իմ կարծիքս հարցնելու, 1914ի այդ համաձայնագիրը ստորագրող համաշխարհային ամէնէն ականաւոր դէմքերը գիս խաղի բռնած էին — իմ իրաւունքներս ոտնակոխած, — հակառակ անոր որ Թրքական Քարիւղի Ընկերութեան գաղափարը յղացողը, հիմնադիրն ու իրագործողը ես եղած էի» :

Բոլոր դռները ափ առաւ · բայց «քարիւղի բարեկամութիւնները շատ խաբուսիկ են : Պարոն Տեթըրտինկ գիս վստահացուց թէ ձեռքէն եկածը բրած էր, սակայն, անգլիական ու հոլանտական կառավարութիւնները եւ Անկլօ Պարսկական Ընկերութիւնը պարտադրած էին գինքը, որ առաջարկուած պայմանները ընդունի» :

1914ի պատերազմը շուտով պիտի ծագէր : Կիւլպէնկեան որոշեց առ այժմ սպասել :

ՌԱԼՖ ՀԻՒՎԻՆՍ

(21 Շար ·)

Մահմետական հիւանդներ եւս իրենց մատաղը, խոյ կամ ոչխար, կը բերէին «Մէրէմ Անէին», եւ անոնց կտրուած ականջէն հոսած արեան մէջ կը թաթխէին իրենց թաշկինակները ի պէտս ընտանիքին հիւանդներուն :

Երեկոյեան «Եկեսցէի» ժամերը մեզի նման «անհաւատ»ները կը հաւաքէին անպայման գլխաւոր խորանին առջեւ, ուր վեղարաւորներու շարք մը, եպիսկոպոս, վարդապետ կամ աբեղայ, քով քովի, թաւ ձայնով կ'երգէին «Ի խորոց սրտից»: Կարելի չէր երեւակայել աւելի տպաւորիչ պահ մը եւ չզգալ մեր աղօթքներուն եւ շարականներուն բացառիկ հմայքը :

Խաչին Կիրակին, առաւօտուն, պատարագէն վերջ մատաղօրհնութիւնը ու բաշխումները, երեկոյին Խաչվերացի արարողութիւնը, շրջափակին մէջ, մեծ շուքով վանահօր նախագահութեամբ :

Վանքին այգիները, հանդիպակաց բլուրներու կուշտին, ուխտաւորներու սիրական զբօսավայրն էին, իրենց ոսկեհատիկ անուշաբոյր խաղողներով :

Կարելի չէ մոռնալ նաեւ վանքէն դուրս պարզուած տօնավաճառի կրպակները եւ ամբողջ գիւղին գտնուած տօնական հանդերձանքը, երբ ուխտաւորներու բազմութիւնը, տեղաւորուած՝ մասնաւորներու տուներուն մէջ, կը դառնային իրենք ալ Արմաշցի, խառնելով գիւղին սովորութիւնները: Խաչին Մեռելոցի Երկուշաբթին, Խասկալ եկեղեցիին տօնն էր : Հոն կը հաւաքուէին բոլորը, քանի մը քիլոմեթր միայն հեռու Արմաշէն, կէս օրին իջնելու համար Տէյիրմէն - Տէրէ, կամ «Վանքին Ջաղացքը», խորոված դարձնելու :

Պէտք է վերադառնալ սակայն նորէն վանք, տեսնելու վեհարանը եւ դպրեվանքը, մէկ կողմ դնելով ջերմատունը եւ այն ցածլիկ շէնքերը, որոնք վանքին դարպասներն էին ուխտաւորներու բնակութեան յատկացուած :

Վեհարանը, փայտաշէն, բակին աջ կողմը, երկյարկանի շէնք մըն էր իր ընդարձակ հիւրանոցով, ուր վանահայրը կ'ընդունէր ուխտաւոր հիւրերը: Հոն էր նաեւ իր մասնաւոր յարկաբաժինը, ինչպէս եւ վարդապետներու մէկ մասին սենեակները: Շէնքը գրեթէ կից էր քարաշէն դպրոցին, դպրեվանքին ըսել կ'ուզեմ, որուն բազմարդիւն հունձքը մեզի տուած է Բաբգէն, Թորգոմ, Գարեգին պատրիարքները, պատրաստուած արժանաւոր վարդապետներ, Շաւարշ, Պսակ, Պարգեւ, Շահէ եւ բազմաթիւ ուրիշներ: Դպրոցը ունեցած է նաեւ աշխարհական աշակերտներ, որոնց մէկ քանին ուսուցիչ դարձան Խասեանի մէջ, ինչպէս Միսակ Սուրեան, Գառնիկ Գանձեան յիշելու համար 2 ծանօթ անուններ միայն :

Զինադադարին, երբ վանքը եւ եկեղեցին վերադարձուեցան մեզի, մինչեւ Փոքր Ասիոյ յունական արշաւանքը, դպրեվանքի շէնքը վերածուեցաւ երկրագործական վարժարանի՝ մեր որբերուն համար :

Յունական պարտութեամբ ստիպուեցան փոխադրել դպրոցը Հայաստան, ուր նոյնպէս դժբախտ ճակատագրով մը, բոլշեւիկեան գրաւումով ցրուեցան եղան տղաքը, մազապուրծ ազատած :

«Զարխափան»ն ալ փոխադրուեցաւ այն ատեն Պալաթի (Պոլիս) եկեղեցին, ուր Խաչի տօնին ուխտի կ'երթային դարձեալ հաւատացեալները, այս անգամ «գաղթական Աստուածամօր», որ իր ժողովուրդին ճակատագիրը բաժնեց իբրեւ ճշմարիտ մայր դժբախտ բեկորներու :

ԱՐՇԱԼՈՅՍ

ՄԱՏԱԿԱՍԿԱՐԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

●

Մատակասկարը ներկայիս լրջօրէն կը հետաքրքրէ ֆրանսական քաղաքական եւ տնտեսական շրջանակները: Առաջին անթիւ նկատի առնուած է կղզիին հիմնական բարեփոխումը: Տնտեսական Խորհուրդին մէջ այս ուղղութեամբ ծրագիր մը ներկայացուած է: Մատակասկարի տնտեսական մակարդակը բարձրացնելու համար ներկայացուած այս առաջարկը միաձայնութեամբ ընդունուած ըլլալով, այժմէն կարելի է ենթադրել, որ մօտ ատենէն կղզին հիմնովին պիտի բարեփոխուի :

Նախ՝ բնակչութեան ճշգրիտ թիւին վրայ հիմնուելով նախագիծ մը պիտի կազմուի՝ աչքի առջեւ ունենալու համար հասարակութեան կարիքները: Լուրջ ուսումնասիրութեան կարօտ հարց մըն է ասիկա, որուն համար պէտք է խմբել տեղացի՝ մալկաշ եւ ֆրանսացի մասնագէտներ:

Բնակչութեան ընդհանուր թիւին եւ կեանքի մակարդակին ներկայ պայմանները ճշդելէ վերջ, կարելի պիտի ըլլայ նաեւ ճշդել՝ թէ ինչ համեմատութեամբ պիտի բարձրանայ ժողովուրդին թիւը: Որովհետեւ պատրաստուած ծրագիրը մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ բնակչութեան թուական յաւելման :

Մարդահամար պիտի ըլլայ, որպէս զի գիտութեամբ ճշդուի թէ արտադրութեանց յաւելումը ինչ համեմատութեամբ եւ ինչ ձեւով պիտի իրականանայ :

Նախնական այս աշխատանքներէն ետք, [illegible] ընդհանուր վերանորոգման շնորհիւ, տնտեսական գետնի վրայ պիտի ապահովուի բնակչութեան ապրուստը :

Ծրագիրը յատկապէս կ'առաջարկէ զարկ տալ հողամշակութեան, նկատի ունենալով բրինձի արդիւնաբերութիւնը, անտառամշակութիւնը եւ սուրճի արտադրութեան բարեփոխումը :

Այս բոլորէն վերջ կարելի պիտի ըլլայ օգտագործել ծրագրին այն մասը, որ կը նախատեսէ կղզին ճարտարարուեստի կեդրոն մը դարձնել, հանքերը արդիւնագործել եւ կեանքի մակարդակը աւելի բարձրացնել :

Այս ծրագրին վաւերացումը՝ Տնտեսական Խորհուրդին կողմէ, Մատակասկարի պատմութեան մէջ նոր անկիւնադարձ մը կարելի է նկատել: Մանաւանդ՝ երբ նախատեսուած է մալկաշ արտադրիչներու եւ հողատէրերու գործակցութիւնը՝ կղզին վերանորոգման նախագիծին մէջ: Այս վերջիններէն ալ պիտի կազմուի յանձնախումբ մը, որ իր կարծիքը պիտի յայտնէ ծրագրին գործադրութեան եղանակներուն մասին եւ պատասխանատուութիւններ պիտի ստանձնէ :

Թ. Ա. Թ.

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ԱՍՏԱՓԱԶԱՐՑԻՆԵՐՈՒՆ Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Իր ժամանակին ծանուցուած էր թէ Փարիզ եւ արուարձանները ապրող Աստափազարցիներ, մէկ քանի անգամ խորհրդակցելով, ընտրած են յանձնախումբ մը «Աստափազարի Հայոց պատմագիրք»ը պատրաստելու համար :

Յանձնախումբին կեդրոնը թէեւ Փարիզն է, բայց ունի գործակիցներ նաեւ Լիոն, Մարսէյլ, Աթէնք, Սելանիկ, Պոլիս ու Ամերիկա :

Փարիզի կազմին անդամներն են, այբբենական կարգով.— Ակոնայեան Հրանտ, Գարակիւլեան Յակոբ, Գարբոյեան Կարապետ, Իսկէնտէրեան Օննիկ, Կիւլպոլեան Խաչիկ, Հողտանեան Համբարձում, Մավեան Միհրան, Պիպէրեան Արտաշէս եւ Սարեան Օննիկ :

Փարիզէն դուրս գործակիցներու Լիոնէն՝ Եղիշէեան Վարդան, Մարսէյլէն՝ Աշըգեան Ստեփան, Աթէնքէն՝ Ստեփանեան Ստեփան, Սելանիկէն՝ Քիւփճեան Վարազդատ, Լոս Անճըլըսէն՝ Մխիճեան Ստեփան, Նիւ Եորքէն՝ Տիկին Մառի Դաւիթեան եւ Պոլսէն՝ Փ. Ե.:

Յանձնախումբը կարելի բոլոր միջոցներուն դիմած եւ յաջողած է ձեռք բերել բաւարար նիւթ՝ Աստափազարի առաջին հայ բնակիչները հոն մուտք գործելէն սկսեալ, մինչեւ վերջին Հայուն քաղաքէն հեռանալը ընդգրկող ժամանակաշրջանի մասին :

Այս նիւթերը կը վերաբերին ժողովուրդի մը կենցաղին բոլոր երեսներուն՝ կրօնական, կրթական, ընկերական, բարբառային, տնտեսական, շինարարական, բարք, սովորութիւններ, դէպքեր, դէմքեր, եւայլն: Կան ալ որ, պանդխտական տենչութիւններով, շրջակայ զուտ հայաբնակ հետեւեալ գիւղերու մասին եւս հետաքրքրական եւ շատ կարեւոր յիշատակութիւններ կը պարունակեն.— Արմաշ, Խասկալ, Էկմալը, Ձէրիպլի, Ֆընտըքլը, Թամլըգ, եւայլն, ինչպէս նաեւ խառն բնակչութեամբ Սապանճայի մասին :

Զենք կրնար ըսել թէ սպառիչ կերպով լրացած է նիւթեր հաւաքելու գործը: Նման գործերով զբաղած ամէն անձ գիտէ, որ ատիկա ան վերջանալի խնդիր է: Անցնող ժամանակը միշտ ալ նոր բան մը ի յայտ կը բերէ, յուսացուած եւ չյուսացուած տեղերէ: Ուստի, այլեւս ժամանակը եկած նկատելով, սկսած ենք արդէն մեր ձեռքը եղած նիւթերը դասաւորելու եւ խմբագրելու գործին, որ համբերատար եւ երկարատեւ աշխատանք կը պահանջէ :

Մեր հայրենակիցները կրնան վստահ ըլլալ, որ խղճամիտ աշխատանք կը կատարուի, Աստափազարի համբաւը արդարացնող գործ մը մէջտեղ բերելու համար:

Հարկ համարեցինք յատուկ ուշադրութեան յանձնել մեր հայրենակիցներուն, սա պարագան, թէ՝ ուրիշներէ բոլորովին անկախ, զուտ Աստափազարցիական ձեռնարկ մըն է մերը, Աստափազարի Հայութեան պատմութիւնը միայն տալու համար, պատշաճ հատորով մը:

Յանձնախումբին թղթակցութեան հասցէն է.—

A. Bibérian, 16 Rue Pasteur
Rosny Sous-Bois (Seine) France

որուն պէտք է ուղղել բոլոր գրութիւնները: Իսկ դրամական առաքումները ընել գանձապահին հասցէով՝

H. Okdanian,
15, Rue Gérando, Paris 9e)

Այս առթիւ կը խնդրենք հայրենակիցներէն, որ այս նպատակին ծառայող գրութիւն եւ նկար ունեցողները, փութան հասցնել մեզի, մինչեւ տարեվերջ դեռ կրնան օգտակար ըլլալ :

Նիւթական միջոցներու համար եւս դիմում եղած է հայրենակիցներուն. եւ Փարիզի ու Մարսէյլի հայրենակիցներէն շատեր բերած են արդէն իրենց մասնակցութիւնը, կարեւոր չափով: Բայց այս մեծածախս գործին համար պէտք կայ բոլոր հայրենակիցներու աջակցութեան, ուր որ ալ գտնուին անոնք :

Մենք վստահ ենք մեր հայրենակիցներու առատաձեռնութեան :

«Աստափազարի Հայոց պատմագիրք»ի յանձնախումբ — ՓԱՐԻԶ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (99)

ԵՐԿՈՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ԻԲ.

●

«ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԵՂԲԱՐՑ ԳԵՐԵԼՈՑ»

Գուրգէն իր պատերազմական ըմբռնման մէջ չէր իմացեր Յովնանու նահատակութիւնը, եւ կարծէր թէ նա Տարօն եւ Վասպուրական կը գտնուի, իսկ հիմա այս որոշմունքէն վերջ, դժուար կուգար Խոսրովէն բաժնուիլ, որ բոլոր իւր քաջութեանց մասնակից եղած էր, իւր տարիքէն վեր, եւ որու վրայ Գուրգէն միշտ կը հսկէր: Եւ վերջի երեկոյին երբ երկրորդ օրը պիտի թողուր Յունաց սահմանը՝ մտնելու համար Մեծ Հայոց երկիրը, յանկարծ դարձաւ Գուրգէն եւ ըսաւ իր բարեկամին.

— Եթէ բան մը կայ որ գիս զարմացնէ, այն է որ դու յիսունը անցած այդպէս յանդգնութեամբ պատերազմեցար ինձ հետ նիզակակցութեամբ, որ սուրէ չեմ վախեր, վասնզի ինքզինքս խնայելու էակ չեմ զգար. բան մը չունիմ այս աշխարհքիս վրայ կորսնցնելու, եւ բան մը չունիմ ստանալու. իսկ դու որ կին եւ զաւակներ ունիս եւ Ակէոյ գաւառը, ուր օր մը յոյս ունիս մտնելու. ինչու մահ կը փնտռէիր շատ անգամ պատերազմի մէջ յանդգնութեամբ :

— Դու Գուրգէն՝ որ երիտասարդ ես, երիտասարդի պէս կը խօսիս: Միթէ՞ մարդուս սրտին ցաւերը մէկ տեսակ են. դու՝ ինչպէս կ'երեւակայեմ, քաջ երիտասարդ մը՝ սրտիդ մէջ կը կրես սիրոյ ծանր վէրք մը եւ հառաչանքներ եւ վէր չես յայտներ ոչ ոքի: Ես ալ նոյնպէս ծանր վէրք մը ունիմ հայրենի սրտիս խորը. իմ Արիպայիս կորուստը. չեմ խօսիր, չեմ գանգատիր կարկաջ պառաւներու պէս, բայց մանել տուն, տեսնել նորա մօր արցունքները, չկրնալ խեղճ կինը մխիթարել, որ ինձի պէս մահը անհաւատալի դժբաղդութենէն վեր կը համարի. այս է անտանելի ցաւ է, Գուրգէն: Հազար Ակէոյ գաւառ կուտայի եւ այս ծերացեալ գլուխս զոհ, եթէ Արիպաս կարենայի դարձնել անգամ մը գրկել եւ մօրը գիրկը նորէն դարձնել: Բայց ո՞վ գիտէ ուր է, ո՞վ գիտէ ինչ վիճակի մէջ է, ո՞վ գիտէ ո՞ղջ է թէ մեռած. ոհ իմ վերջին զաւակս: Անստուգութիւն սոսկալի բան է, Գուրգէն: Ներէ իմ արցունքներուս, ասքա իմ առանձնութեան եւ իմ անկողնիս մխիթարութիւնն էին եւ գաղտնիքը, դու ուզեցիր՝ ես չէի ուզեր յայտնել :

— Խեղճ հայր, ըսաւ Գուրգէն լցուած աչքերը անդին դարձնելով, վասնզի ճշմարիտ քաջ մարդիկ զգայուն սիրտ ունին եւ գիտեն ցաւ զգալ :

— Ինծի կրկնակի հիմա դժուար պիտի լինի քեզմէ բաժնուիլ, միթէ՞....

— Ի՞նչ, միտքդ դրած էիր թէ ես տուն պիտի դառնայի. ոչ երբեք. եթէ դու Յունաց սահմանները մնայիր, ես միտքս դրած էի պանդխտութեանց ցուպը ձեռքս ուղեւորիլ, փնտռել զաւակս եւ այս սոսկալի անստուգութենէ ազատիլ :

— Լաւ, ի՞նչ ճամբայ պիտի բռնէիր ազատելու համար աղջիկդ :

— Ապահունեաց երկիրը քննելէ վերջ, միտքս Դուին երթալ էր, վասն զի հոն եղաւ գերեվաճառութիւնը. եւ պէտք եղած տեղեկութիւնքն առնելով մինչեւ Պաղտատ երթալ :

— Վաղն ուրեմն Ապահունեաց ճամբան կը բռնենք, հոն խոյզ եւ խնդիր ընելէ վերջ կ'ուղեւորինք Դուին, եւ այնտեղ կ'որոշենք թէ ինչ պէտք է ընել :

— Աստուած քեզ օրհնէ, Գուրգէն, եւ երջանիկ հայր ընէ զքեզ :

— Աստուած մեր բարի ձեռնարկութիւնն յաջողէ, այն ինծի մեծ վարձք է:

Յատկեց ծերը, փաթթուեցաւ երիտասարդին վզին, եւ երեսները պագաւ :

Երկրորդ օրը տասը ձիաւոր սպառազէնք ճամբայ կ'ելնէին դէպի Ապահունեաց երկիրը: Քաջ եւ արթուն մարդիկ էին այս մեր երկու իշխանաց հաւատարիմքը, ուստի իրենց պէտք եղած տեղեկութիւնները տրուեցան թէ ինչ կերպ հետազօտութիւն պիտի ընէին եւ ինչ պիտի հարցնէին իւրաքանչիւր գիւղ եւ բերդ ուր հասնէին. եւ այսպէս օրը հազիւ թէ երեք չորս ժամ ճամբայ կ'ընէին. ծանր կ'երթային որպէս զի իրենց փնտռածը կարենան գտնել: Միշտ կը ջանային այն բերդերն աւելի իջեւանել որոնց տէրերը Տաճիկ էին եւ Վահրիճ որ բերդապահ ծառայից բարեկամութիւն եւ ընտանութիւն կը ցցնէր՝ գրեթէ միշտ անօգուտ եւ ունայն լուրեր կը բերէր իշխանաց, որ երբեմն ծիծաղ նաեւ կը պատճառէին :

Արեւելեան հիւրընկալութիւնը թէպէտ հռչակաւոր եղած է ամէն երկիր, բայց միշտ Տաճիկը հաճութեամբ չընդունիր Քրիստոնեայ հիւր, ինչպէս Քրիստոնեան զՏաճիկը: Խոսրով եւ Գուրգէն որպէս զի հեռուէն գալ կարծուին, մութին երեք ժամ մնացած սովորութիւն ունէին ճամբայ ելնելու. նոյնպէս երեկոյ մ'ալ տեղեկութիւն առած մօտաւոր Տաճիկ բերդի մը որ ծայրեայ լերան ստորոտը կը գտնուէր, մութը իյնալէն գրեթէ ժամ մը վերջ հոն հասան, եւ դուռը ինչչափ որ զարկին անկարելի եղաւ բանալ տալ. ան ատեն Գուրգէն այրոց մէկուն հրամայեց որ իր ուսերուն վրայ ելնէ եւ ուրիշ մը աւելի թեթեւ նոյնպէս նորա վրայ մինչեւ պարսպին վերայ մէկը կրցաւ ելնել, եւ պարանաւ ամէնքը ներս իջան առանց դրան պէտք ունենալու: Ոչ դիմադրութիւն, ոչ ձայն կար բերդականաց կողմէն. կարելի չէր իմանալ թէ մարդ կա՞ր թէ ոչ, բայց բլրոյն ստորոտը լոյս տեսնուած էր, ուստի Գուրգէն կ'ըսէր կամաց ձայնով. «Դուք հիմա դուները կը բանաք եթէ ոչ **կամաւ այլ ակամայ**»: Եւ իրօք ալ այնպէս եղաւ. երբ քանի մը անգամ Վահրիճ խնդրեց որ բանան եւ պատասխան չընդունեցաւ, ան ատեն. «Մէկդի, տղաք, գոռաց Գուրգէնի աչալին եւ բարկաձայթ ձայնը եւ տեսան մութ տեղը որ ահագին քար մը առած կուգար վազելով, եւ երբ այդ քարը դրան բաղխեց ուժգնութեամբ՝ դուռը խախտեցաւ, տունը թնդաց եւ ներսէն մարդկանց եւ կանանց աղաղակներ լսուեցան :

(Շար.)

ՏԵՐԵՆՑ

ու, հեռատեսիլի գործիքներ, երգապնակներու եւ նման այլ գործիքներ: 8) Ելեկտրական սառնարաններ: 9) Խաղալիքներ: 10) Որսորդութեան եւ լեռնագնացութեան յատուկ առարկաներ: 11) Ապակեղէններ: 12) Զէնքեր եւ զինամթերք: 13) Ծխողներու յատուկ առարկաներ: 14) Ժամագործութեան պիտոյքներ: 15) Լուսաւորութեան առարկաներ, բացի՝ հասարակ լամբերէն: 16) Գորգեղէններ: 17) Կտաւներ: 18) Հայելիներ եւ շրջանակներ (լուսանկարներու համար): 19) Հեծելանիւներ, մոթոսիքլէթներ եւ անոնց պիտոյքները: 20) Խմիչքներ: 21) Անուշեղէններ: 23) Կազմուած գիրքեր: 24) Զարդանկարումներ: Ինչպէս կը տեսնենք, այս բոլոր առարկաները, բացի մուշտակեղէններէ (40 առ հարիւր) 25 առ հարիւր յաւելում պիտի կրեն, եթէ... անակնկալ մը չպատահի Նախարարաց Խորհուրդին մէջ:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

●

ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ալժերիոյ ապստամբները շարժումի մէջ են կրկին: Յարձակումներ կը գործեն բանակայիններուն վրայ, լուրջ վնասներ հասցնելով: Վերջին երկու օրերու ընթացքին, յաջորդական երեք յարձակումներու հետեւանքով, սպաննուեցան 32 զինուորներ եւ եօթը ուրիշներ անհետացան: 18 վիրաւոր կայ:

Մահմետական պայլի մը մատնութեան հետեւանքով, ապստամբները յաջողեցան ձեռք ձգել զինուորական կայան մը՝ Պասատայի մէջ. 15 հոգի սպաննուեցաւ: Իսկ այլ շրջանի մը մէջ պատահած բախումի մը հետեւանքով՝ երեք հոգի մեռաւ եւ տասը ուրիշներ վիրաւորուեցան:

Բանակը գործի անցնելով խուզարկութիւններու ձեռնարկեց: Վայրաչուները միայն յարձակումին: Բախումը կատաղի եղաւ մեկուսացած գիւղի մը մէջ, ուր 14 լեգէոնականներ զոհ գացին եւ ութ ուրիշներ վիրաւորուեցան: Ապստամբները յաջողեցան իրենց զոհերուն մարմինները փախցնել:

Ալժէի քաղաքական շրջանակներուն համաձայն, ֆելլականներու կողմէ որոշուած հարուածային յաձակողականի մը սկիզբն է առիկա եւ կապ ունի Սեպտեմբերին ՄԱԿի մէջ Ալժերիոյ հարցին քննութեան հետ: Բանակը նոր ուժեր պիտի ստանայ՝ ապստամբներու կատաղի յարձակումներուն առաջքը առնելու համար:

Անցեալ շաբաթ ըմբոստները աւելի քան երկու հարիւր զոհ տուած են:

× Օրլէանվիլի մէջ Ալժերիոյ Ազատագրական Շարժումին հետ գործակցող 18 համայնավարներու դատավարութիւնը սկսաւ: Ամբաստանեալներուն մէջ կան բժիշկ մը եւ իր կինը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ԻՒՄԱՆԻԹԷ»ի (համայնավար) երեքշաբթի առաւօտեան թիւը հաւաքուեցաւ ոստիկանութեան կողմէ: «Իւմանիթէ» համայնավարական նախկին թերթի մը խմբագրին ամբաստանութիւնները հրատարակած էր Ալժերիոյ դատախազին դէմ:

ԿՈՒԱԹԵՄԱԼԱՅԻ սպաննուած Նախագահին յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Գշ. օր, յուղարկաւորներու բազմութեան մը ներկայութեան:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ստորագրեց համաձայնագիր մը՝ հիւլէական ուժի միջազգային կազմակերպութիւն մը հիմնելու համար. ութսուն երկիրներ կը մասնակցին այս կազմակերպութեան:

ՀԻՒԼ. ՈՒԺՈՎ բանող ամերիկեան առեւտրական առաջին նաւը ծով պիտի իջնէ յառաջիկայ գարնան: 295 մեթր երկայնութիւն պիտի ունենայ:

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ կը յայտարարեն, թէ հիմակուհիմա Ֆրանսայի հետ խորհրդակցութիւններ պիտի չունենան:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ պաշտօնապէս ճանչցան Թունուզի Հանրապետութիւնը:

ՄԱՔՍ ԼԸԺԷՕՆ Սահարայի նախարարը Գշ. օր մեկնեցաւ անապատին արեւմտեան շրջանին մէջ քննութիւն մը կատարելու համար:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վերամիացման համար «Զօրս»երու ստորագրած ծանուցագիրը խստօրէն քննադատուեցաւ ընդդիմադիրներու կողմէ: Արեւելեան Գերմանիոյ ձայնասփիւռը հաղորդեց, թէ առիկա Լոնտոնի ապագինման խորհրդաժողովին դէմ առնուած քայլ մըն է:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Ֆրանսական ամփիթատրոնին սրահը 41 Ալէ Լէոն Կամպեթա:

Կը նախագահէ՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Կը խօսի՝ ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆ

Նիւթ՝ «Հայ ժողովուրդը ինչո՞վ տկար է եւ ինչո՞վ՝ զօրաւոր»:

Մուտքը ազատ է:

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած՝ «Հերոններու Օր»ուան եւ Խանասորի արշաւանքի 60րդ տարեդարձին առթիւ, Օգոստոս 4, կիրակի, առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, վալապրի հանրածանօթ, օդասուն եւ ընդարձակ անտառին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ՝ բոլոր խումբերու եւ ենթակոմիտէներու, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի շրջանային վարչութեան, ինչպէս նաեւ Կապոյտ Խաչի շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու:

Ներկայ պիտի ըլլան եւ պիտի խօսին՝ Կարտանի քաղաքապետ Պ. Վիքթոր Սաւին եւ Պ. Լերտա (ընկերվարական):

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի՝ Ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Երգեր, արտասանութիւններ, նուագ եւ հայկական ու եւրոպական պարեր:

Պ. Ալէքս Մնակեան ագորտէոնի վրայ պիտի նուագէ հայ ժողովրդական երգեր եւ պարերգներ (Փարիզի երաժշտանոցէն եւ Լիբանանի ագորտէոնի ախոյեան):

Ծոխ պիւֆէ մատչելի գիներով՝ սանտուիչ, շամփուրով խորոված, զովացուցիչ ըմպելիներ եւ այլն:

Մուտքը ազատ է:

Երթեւեկի համար դիմել մեր խումբերուն եւ ենթակոմիտէներուն: Կարելի է առնել նաեւ էքս երթեւեկող հանրակառքեր եւ օթօքառեր:

Մարսէյլ քաղաքին մէջ բնակողներուն

Խանասորի արշաւանքի տօնակատարութեան առթիւ Վալապր երթալու համար, յատուկ օթօկառեր վարձուած են: Արձանագրուելու համար դիմել ընկեր Աստուր Քէօսէեանին (Փլաս տ'էքս), ընկեր Ա. Պետրոսեանին (Տադէս) եւ Պ. Գ. Ծերեկեանին:

Մեկնումը տեղի կ'ունենայ Փլաս տ'Էքսէն:

ՊՕՄՈՆ.— Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ այս տօնակատարութեան, պէտք է արձանագրուին օթօքարի համար մինչեւ 2 ՕԳՈՍՏՈՍ, հետեւեալ ընկերներու մօտ.— Յ. Պանտիկեան, Ն. Դարբինեան, Կ. Կարապետեան, Սերժ Սարգիսեան:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

«Յառաջ»ի վարչութիւնը պարտք կը սեպէ անգամ մըն ալ յիշեցնել իր բաժանորդներուն որ փակեն իրենց առկախ հաշիւները:

Որեւէ օտար թերթ կարելի չէ ապառիկ կարդալ եւ փափաքելի է որ նոյնը ըլլայ մանաւանդ հայերէն թերթի համար, որուն միջոցները աւելի սահմանափակ են:

[illegible] մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի անպայման ղրկել իրենց նոր հասցէին հետ նաեւ հինը: Ծախքերու համար՝ 100 ֆրանք:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ»ի չէք - փոսթալի թիւն է՝ 15069 - 82, կը խնդրուի չգործածել նախորդը որ ջնջուած է:

Կը յիշեցնենք նաեւ որ այս թիւը ՎԵՐԱՊԱՀՈՒԱԾ է «Յառաջ»ին, կը խնդրուի թերթին չպատկանող գումարները (նուէրներ, տարբեր թերթերու բաժնեգիններ եւայլն) ղրկել միայն մանտա-քարթով:

Շնորհակալութիւն մեր այն բաժանորդներուն որ կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը:

ԿՈՉ ԼԻՈՆԷՆ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Յանձնախումբը եւ Ազգ. Միութիւնը անհուն շնորհակալութեամբ կուտայ ստորեւ Ա- ցանկը այն բոլոր կամաւոր նուիրատուներուն որոնք պատասխանեցին «անմիջական օգնութեան» կոչին, որպէս զի կարելի ըլլայ եկեղեցւոյ շինութեան աշխատանքները շարունակել: Նուիրահաւաքումը կը շարունակուի, փութով երկրորդ ցանկը պիտի հրատարակուի:

Չմոռնանք յիշելու որ նուիրատուները արդէն քանի անգամներ առատօրէն տուած են: Ապրի մեր ժողովուրդը որ տալ գիտէ իր ազգին եւ եկեղեցւոյն համար: Սակայն կը խնդրենք շարունակել որ չկասի մեր նուիրական գործը:

Նուիրատուներուն Ա. ցանկը.—

Պ. Պ. Կարպիս Ճնկարեան 50·000 ֆր., Աղեքսանդր Կիւլպէնկեան 25·000. Պօյաճեան եղբարք 50·000, Գարեգին Սողոմոնեան 15 հազար, Հրանդ Թադէոսեան յիսուն հազար, Ագըլեան եւ զաւակները, Քաջազն Յովհաննէսեան 50·000արական, Յակոբ Վարժապետեան տասը հազար, Գառնիկ Քիլարճեան հինգ հազար, Ժագ Եադուպեան 15·000, Գառնիկ Դաւիթեան յիսուն հազար, Սանճեան քսան հազար, Մ. Մանիկեան տասը հազար, Քիրպեան 25·000, Ներկիզեան Շարլ տասը հազար, Տոքթ. Թոնամեան, Պաղտիկ Պաղտասարեան տասնական հազար, Վիլֆրանշէն Պ. Սանճեան յիսուն հազար, Սէնթ Էթիէնէն Պ. Սուճեան 22·000, Թարարէն Պ. Սողոմոնեան տասը հազար ֆրանք:

ԴԻՒԱՆ

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Ց. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Քրուա Րուժ դպրոցի սրահը, այս ուրբաթ ժամը 20ին: Շատ կարեւոր օրակարգ, կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն, ներկայ ըլլալ ճիշդ ժամուն:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԱՓԻՆ

Վայրը՝

Olonne-sur-Mer (Vendée)

3 Օգոստոսէն 14 Սեպտեմբեր

Մեկնում՝ կիրակի, Օգոստոս 4: առաւօտեան ժամը 7ին: Հաւաքուիլ՝ ժամը 6ին,

Point de rassemblement H :
Gare du Maine Départ.

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Բ. ԽՈՒՄԲԻ մեկնումը այս երկուշաբթի իրիկուն: Հաւաքուիլ Կար տը Լիոնի մեծ ժամացոյցին տակը ժամը 21·30ին:

Ա. ԽՈՒՄԲԻ վերադարձ, այս երկուշաբթի առաւօտ ժամը 7ին: Կը խնդրուի ծնողներէն Կար տը Լիոնէն դիմաւորել:

×

Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանի, Բ. խումբին արձանագրուած եւ մաս կազմող Լիոնի եւ Տէսինի աղոց ծնողներէն, կը խնդրուի որ իրենց զաւակները՝ պակաժներով եւ թուղթերով միասին, բերեն այս երկուշաբթի, առաւօտեան ժամը ճիշդ վեցին, Լիոն - Փէրաշի կայարանին ժամացոյցին տակ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Փոն տը Շէրիւի Հայ Ազգ. Միութիւնը Սթանօզի Հայր. Միութիւնը եւ Երիտ. միութիւնը կազմակերպած են դաշտահանդէս մը, այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, (Լա Բլէնի) Պ. Տրակոսի գեղեցիկ ծառաստանին մէջ:

Ի նպաստ հայ մանկապարտէզին:

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիի:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն - Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Տէսինի մասնաճիւղի:

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Քաֆէ Լամարկի մօտ զովասուն Պուրակը:

Կը բանախօսէ Կ. Մ. ՏԵՐՄՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, պիտի ըլլան երգեր, արտասանութիւններ եւ Տարօնի աւանդական գեղջկական պարեր:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրան․ Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 2 ՕԳՈՍՏՈՍ
VENDREDI 2 AOUT 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7957 33ème ANNEE Directrice : *Arpik MISSAKIAN* ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3758

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ

•

1925 Յուլիսի վերջերը Փարիզի եկեղեցիին գուռը բաժնուած կարճ թռուցիկ մը կը ծանուցանէր թէ՝ Օգոստոսի սկիզբը լոյս պիտի տեսնէ նոր թերթ մը, իբրեւ երկօրեայ :

Անունը՝ Յառաջ : Խմբագիրը՝ Շաւարշ Միսաքեան :

Քանի մը օր վերջ, օդամուղ թղթատարով ստացուած երկտողով մը կը հրաւիրուէի մնայուն աշխատակիցը դառնալու ծրագրուած թերթին :

Մեր յաւէտ ողբացեալ խմբագրապետը գործի կը ձեռնարկէր՝ առանց դրամագլուխի եւ առանց հաստատուն հասոյթի աղբիւրներու :

Միակ յոյսը իր գրիչն էր : Աշխատելու յամառ կամքը : Իր գաղափարակից ընկերներու անվերապահ աջակցութեան վստահութիւնը : Ու նաեւ՝ ի սփիւռ Ֆրանսայի ցրուցյան տարագիր բազմութեանց ծառայելու հաւատքը :

Բարեկամ մը հինգ հազար ֆրանք տրամադրած էր՝ քաջալերելու համար ձեռնարկը : Ետքէն նոյն բարեկամը երկու անգամէն հինգ հազարական ֆրանք եւս տրամադրեց :

Անկարելի էր այսքան համեստ գումարով չարաթը երեք անգամ մեծադիր չորս էջով թերթ հրատարակել :

Ընկերներու լռհողութեան վրայ չսւտով եկաւ աւելնալ հանրութեան քաջալերութիւնը :

Շատ չանցած Փարիզէն ու գաւառի բոլոր անկիւններէն բաժնեգրութեան համար նամակներ սկսան տեղալ :

«Յառաջ» արմատ բռնեց առաջին օրէն սկսեալ :

Համեստ էր իր տպարանը : Փարիզի մոռցուած մէկ անկիւնը, բակի մէջ երկու մութ սենեակներ : Մէկը տպարան՝ հնամենի մեքենայով մը եւ քանի մը տուփ հայերէն գիրերով : Միւսը՝ խմբագրատուն եւ վարչութեան դրասենեակ միաժամանակ : Երկուքն ալ լուսաւորուած աղօտ կերպով :

« Խմբագրատան » յատկացուած մասը հազիւ մէկուկէս մեթր լայնք ունէր : Դրան մուտքին աջ ու ձախ կողմերը մէկ մէկ նեղ, հին սեղան եւ խարխլած աթոռ՝ կը կազմէին ամբողջ կահ կարասին :

Այսպիսի անձուկ պայմաններու տակ լոյս աշխարհ եկաւ «Յառաջ» 1925 Օգոստոս 2ին :

Քաջալերուած համաժողովրդական ընդունելութենէն, 1927ի սկիզբը վերածուեցաւ օրաթերթի, «Մասիս»ի խնամուած տպագրութեամբ :

«Յառաջ» դարձաւ չաղկապ Ֆրանսայի զանազան ապարակներուն եւ գործարաններուն մէջ կորսուած մեր հայրենակիցներուն միջեւ :

Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Յունաստանի որբանոցներէն աշխատելու համար Ֆրանսա բերուած չափահաս որբերու ժամադրավայրը եղաւ :

Ոչ միայն ժամադրավայր, այլ եւ դպրոց՝ բոլոր անոնց, որոնք հայերէնի կիսատ պաշարով մը միայն եկած էին այս հիւրընկալ երկիրը :

Զայներ Գաւառէնը ամէնէն կենդանի սինակը դարձաւ մեր թերթին :

Յառաջի Սաները այդ սինակէն է, որ սկսան իրենց գրական փորձերը :

Երեսուներկու տարեկան է այսօր «Յառաջ» :

Վեց ամիս առաջ մեզմէ առ յաւէտ բաժնուեցաւ մեր հիմնադիր – խմբագրապետը : Բաժնուեցաւ փիլիսոփայէ՝ հպատակելով կեանքի անյեղլի օրէնքին՝ իբրեւ մահկանացու :

Սակայն իր հոգին կը սաւառնի միշտ վերեւ :

«Յառաջ»ի ընտանիքը՝ հաւատարիմ իր յիշատակին՝ կը քալէ իր գծած ուղիով : «Յառաջ»ի գիծով, որ ամէն բանէ վեր կը դասէ պարկեշտութիւնը, ուղղամտութիւնը, անշահախնդրութիւնն ու լռհաբերութիւնը :

Ու շնորհիւ այդ գիծին է, որ Յառաջ կը շարունակէ վայելել հանրութեան քաջալերութիւնն ու համակրանքը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՆ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

•

ՆԱԽԱՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱ՞Պ

ՈՍԿԻՆ ԿԸ ԲԱՐՁՐԱՆԱՅ

Նախարարական տագնապի մը առջե՞ւ կը գտնուինք : Հարցը լրջօրէն կը հետաքրքրէ քաղաքական շրջանակները, որովհետեւ Ելմտական նախարար Ֆելիքս Կայեառ կը շարունակէ պնդել իր առաջարկին վրայ եւ ընդդիմանալ միւս նախարարներուն : Դշ. օր, Նախարարաց Խորհուրդը յաջորդաբար երեք նիստեր գումարեց : Անհամաձայնութիւնը զգալի էր նախարարներուն միջեւ, այնքան որ՝ Ելմտական նախարար Կայեառ իր հրաժարականը ներկայացուց, սակայն կարճ ժամանակի մէջ ետ առաւ իր որոշումը՝ Ֆրանսայի ներկայ լուրջ կացութեան անդրադառնալով :

Վարչապետ Մոնուրիի առաջարկին վըրայ, Նախարարաց Խորհուրդը կրկին պիտի գումարուէր Եշ. օր :

Նախարարները համաձայնութիւն գոյացուցած են պատերազմական եւ ներդրումի (էնվէսթիսըման) հարցերուն շուրջ : Դժուարինը՝ Ազգ. կրթութիւնն է եւ Ընկերային ապահովութիւնը, որոնց համար Կայեառի առաջարկած պիտաճէն ընդունելու ոչ մէկ նպատակ ունին նախարարները : Զինուորական ծախքերու հարցն ալ բաւականին բարդ է :

Ընկերային ապահովութեան հարցին մէջ, Ելմտական նախարարը չուզեր, որ Գանձը յաճախակի դարձած բացի մը ծախքերը ընէ. (այս տարուան համար՝ ութսուն միլիառ կը նախատեսուի) :

Գալով Ազգ. կրթութեան հարցին, զանազան դժուարութիւններ կան, բայց ո՛չ թէ վճարումներու, այլ՝ դպրոցական շինութիւններու շուրջ, որոնք յառաջիկայ տարի պիտի սկսին առաջ երթալ :

Վիճաբանութիւնները սուր բնոյթ ըստացան նախարարներու միջեւ, յատկապէս Կայեառի եւ Ընկերվարականներու տեսակէտները բախեցան իրարու : Կը ըսպասուէր, որ Եշ. օր, առտուան նիստին, նախարարները համաձայնութիւն գոյացնէին իրարու մէջ :

Հանրապետութեան Նախագահ Քոթի, որ չորեքշաբթի առաւօտ արձակուրդի պիտի երթար, յետաձգած էր իր ուղեւորութիւնը՝ հինգշաբթի իրիկուան : Անշուշտ՝ սպասելով Նախարարաց Խորհուրդին որոշումներուն :

× Հաւանական է, որ Օգոստոս 15էն առաջ, կառավարութիւնը ժողով մը գումարէ Հանր. Նախագահին բնակարանին մէջ, Ալժերիոյ շուրջ : Յամենայն դէպս, Օգոստոսին անպայման նիստ մը պիտի գումարուի, Արտաքին Նախարար Փինոյի Միացեալ Նահանգներ մեկնելէն առաջ (Օգոստոս 22) :

× Կառավարութիւնը որոշեց ճանչնալ Թունուզի Հանրապետութիւնը :

× Միջ - նախարարական ժողովի մը մէջ, որ գումարուեցաւ Դշ. օր, Պաշտպանողական նախարար Անտրէ Մորիս խօսեցաւ Ալժերիոյ մասին : Շեշտը դնելով Թունուզեւալժերիական սահմանագլուխի միջադէպերուն մասին, առաջարկեց որ

(Լուրերու շար. ը կարդալ Դ. էջ)

Խմբ. — Ստորեւ կը հրատարակենք 1925 Յուլիսի վերջերը լոյս տեսած թռուցիկը որ կը ծանուցանէր թէ Օգոստոս 1ին լոյս կը տեսնէ «Յառաջ»ը (տես խմբագրականը) :

32 տարի վերջ, Յառաջ այսօր զրկուած իր անխոնջ խմբագրապետէն, կը սիրէ յուսալ որ կրցաւ հաւատարիմ մնալ իր սկզբունքներուն :

ՅԱՌԱՋ

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ԿԻՐԱԿԻ ՕԳՈՍՏՈՍ 1ԻՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ
Յ Ա Ռ Ա Ջ ԼՐԱԳԻՐԸ
Խմբագրութեամբ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

Տպագրական եւ տեղական այլ դժուարութեանց պատճառաւ առ այժմ շաբաթը երեք անգամ, ԿԻՐԱԿԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ եւ ՈՒՐԲԱԹ օրերը :

ՅԱՌԱՋը կուգայ իրական պահանջ մը լրացնել Ֆրանսայի մէջ, ուր արդէն բազմաւոր հազարի կը հասնի մեր հայրենակիցներուն թիւը :

ՅԱՌԱՋը պիտի ըլլայ հայելին ոչ միայն Ֆրանսայի եւ Արեւմտեան ու Միջին Եւրոպայի հայկական կեանքին, այլ եւ համահայկական օրկան մը, լրացնելով օրուան թերթի մը բոլոր պահանջները :

ՅԱՌԱՋի մէջ լայն տեղ պիտի տրուի ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ, գաղութներու եւ ԹՈՒՐՔԻՈՅ, ամենավերջին լուրերով :

Իբրեւ տեղական թերթ ՅԱՌԱՋ պիտի հետեւի Ֆրանսայի եւ հարեւան երկիրներու ներքին բոլոր անցուդարձերուն, քաղաքական, տնտեսական թէ գրական :

Մասնաւոր թղթակցութիւնները, որոնք զերծ են արդի լրագրութեան, պիտի կազմեն Յառաջի կենդանի մէկ բաժինը :

ՅԱՌԱՋը պիտի վայելէ աշխատակցութիւնը շատ մը ծանօթ գրողներու, Ֆրանսայէն եւ արտասահմանէն :

ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»ը : Ձեր թերթն է ան, պատկերը՝ ձեր կեանքին, արձագանգը ձեր բաղձանքներուն եւ տրտունջներուն, եւ Միութեան կապ մը՝ գաղութէ գաղութ :

Անոր շնորհիւ պիտի հետեւիք օրուան դէպքերուն ձեր մայրենի լեզուով, որ ամէնէն թանկագին աւանդն է այս օտար ափերուն վրայ :

ԳԵՐՄԱՆԵՒՌՈՒՍ ԽԶՈՒՄ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

•

ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՆԵՐԸ
ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
ՊԻՏԻ ԼՔԵՆ

Ինչպէս գրած էինք, Արեւմտեան Գերմանիոյ մէկ պատուիրակութիւնը գացած էր Մոսկուա՝ խորհրդակցութեանց համար : Նիստերը սկսած էին գումարուիլ : Սակայն Մոսկուայի գերմանացի դեսպանը, որ միաժամանակ պատուիրակութեան ղեկավարն է՝ խորհրդակցութեանց մէջ, անակնկալօրէն Պոնն կանչուեցաւ : Դաշնակցային Հանրապետութեան կառավարական բանբերներէն մէկուն համաձայն՝ « Մոսկուայի մէջ ռուսեւգերման խորհրդակցութիւններուն շարունակուիլը կախում ունի դեսպանին տալիք տեղեկագիրէն» :

Գերման դեսպանը՝ Լար, որ Յուլիս 22ին խորհրդակցութեանց սկսած էր Խ. Միութեան հետ առեւտրական համաձայնութիւն մը գոյացնելու եւ Ռուսիոյ մէջ գտնուող Գերմանացիները իրենց հայրենիքը վերադարձնելու համար, այս առաւօտ Պոնն հասած պէտք է ըլլայ :

Գերման Լարի Պոնն ժամանումը՝ պատուիրակութիւնը Մոսկուա ձգելով, լուրջ մտահոգութեանց դուռ բացած է : Կառավարական բանբերին համաձայն, Խ. Միութեան պատուիրակութեան ղեկավարը՝ Սէմիոնով, յայտարարած է, թէ գերման գերիներու հայրենադարձը անկարելի է..

Գերմանացիները Մոսկուայի խորհրդակցութիւնները պիտի շարունակեն այն ատեն միայն՝ երբ խորհրդային պատուիրակը համաձայնի Գերմանացիներու հայրենադարձին : Պոննի կառավարութեան միտք – բանին այդ էր՝ խորհրդակցութիւններու սկսելու համար : Հակառակ պարագային՝ ժողովը կէս պիտի ձգեն եւ վերադառնան բոլոր պատուիրակները : Խ. Միութեան այս ուղղութեամբ ցոյց տուած անփափկանկատութիւնը մտահոգած է Արեւմտեան քաղաքական շրջանակները, որոնք անձկութեամբ կը սպասեն Պոննի որոշումին :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ Խ. Միութեան պիտի տան ճառագայթարձակ գործիքներ՝ քանսէրի դէմ պայքարելու համար :

ՆԱԽԿԻՆ ՆԱԽԱԳԱՀ ՓԵՐՈՆ

ԱՊՕՐԻՆԻ ԿԸ ԳՏՆԷ
ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

•

Ինչպէս գրած էինք, Արժանթինի Երեսփոխանական ընտրութիւններուն, փերոնականներու «սպիտակ» քուէները կը համապատասխանէին Նախագահ Արամպուրուի ստացած ձայներուն :

Արժանթինի նախկին նախագահը՝ Փերոն, գրաւոր յայտարարութիւն մը յանձնեց մամուլին, ապօրինի գտնելով այդ ընտրութիւնները : Փերոն կը ճշդէ յատկապէս. — «Հաստատուած է, որ փերոնականներուն մեծամասնութիւնը չէ մասնակցած քուէարկութեան, նոյնիսկ՝ « սպիտակ » քուէ տալու համար : Այդ պարագային, հակառակ բոլոր ապօրինութեանց, փերոնականներու ձայնը կրկինը պիտի ըլլար... մէկ միլիոն փերոնականներ, ձայնի իրաւունքէն զրկուեցան՝ բռնատիրութեան կողմէ : Եթէ տասը միլիոն քուէարկողներու վրայ երկու միլիոն ձայներ թիկունք կանգնած են բռնատիրութեան՝ ութ միլիոնը դէմ է անոր» :

Միւս կողմէ, Արամպուրուի կողմնակիցները «կեղծ Փերոնի» մը ձայնը առած են ձայնապնակներու վրայ, ուր կ'ըսուի, թէ իրեն կուսակիցները պէտք է քուէարկեն ուրիշ հոսանքներու ... :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ չուտով Եգիպտոսի պիտի յանձնէ 15 թոփիլահալածներ եւ վեց այլ նաւեր, կը յայտնէ ամերիկեան «Նիւզուվիք» թերթը : Նոյն աղբիւրին համաձայն, Խ. Միութեան ապահովութեան ուժերուն ղեկավարը ճամբորդութիւն մը պիտի ընէ դէպի Սուրիա :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ, Դշ. օր չորս ռումբեր արձակուած են : Երկուքը՝ Յորդանանի դեսպանատան պարտէզին մէջ, հատ մը « Ամերիկայի Ձայն»ի կայանին վրայ եւ հատ մըն ալ ամերիկեան լրատու գործակալութեան գրասենեակին մօտերը : Ոչ մէկ զոհ կայ :

ԿՐԵՄԼԻՆԻ մէջ Աֆղանիստանի թագաւորին ի պատիւ հացկերոյթ մը տրուած է՝ «Աֆղանիստանի չէզոքութեան վրայ երկողմանի համաձայնութեան մը ստորագրութենէն ետք», յայտարարեց Մոսկուայի ձայնասփիւռը :

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ ՄԸ

ԺԱԳ ՏԸ ՄՈՐԿԱՆ

Ֆրանսացի պատմաբանին ծննդեան դարադարձը յիշատակեցին մամուլ եւ պատմաբաններ վեր հանելով Մորկանի գործերուն արժէքը, գիտութեան նուիրումը։ Կ'արժէր որ մենք ալ անդրադառնայինք Ֆրանսացիին կեանքին, որ սահեցաւ Արեւելքի մէջ, անցեալ դարերու յիշատակարաններու հետազօտութեամբ, երեք տարի Հայաստան, 16 տարի Պարսկաստան, վեց տարի Եգիպտոս եւ դարձաւ Հանրի Պերի բառերով «Նախապատմութեան ամէնէն հոյակապ ներկայացուցիչը»։

Ապրեցաւ Հայաստանի մէջ, խանդավառուեցաւ հայ անցեալի քաղաքակրթական յիշատակարաններով, պեղումներ կատարեց եւ հմայուած անցեալէն՝ չդադրեցաւ Հայուն իրաւունքները պաշտպանելէ։ Երիտասարդ տարիքին հրատարակեց «Գիտական Առաքելութիւն Կովկասի մէջ» (1889) գնահատուած ինքնատիպ գործը, հրատարակեց յաջորդաբար «Առաջին Քաղաքակրթութիւնը» եւ պատմաբան Պերի հրաւէրով «Մարդկութեան Հոլովոյթը» շարքին մէջ հրատարակեց «Նախապատմական Մարդկութիւնը» թարգմանուած լեզուներու։ Վերջին գործն եղաւ եռահատոր «Արեւելեան Նախապատմութիւնը»։ Յոգնած եւ ծերացած քաշուեցաւ Մարսիլիա, ուրկէ Հանրի Պերի կը գրէր յուզիչ նամակ մը. «Աւաղ, խեղճ ծերունի մը պիտի գտնէք հոս, մաշած մեծ արշաւանքներու յոգնութիւններէն, որ կը պայքարի չարիքին դէմ, աւարտելու համար իր գործը։ Մանկութենէս (1873) մինչեւ 1912 տուի առաւելագոյնը ճիգին, որուն կարող էի։ Այս թուականէն ի վեր ուժերս կը հաւաքեմ, որպէս զի կատարած աշխատանքներս չկորսուին։ Քառասուն տարուան ճիգերով կարծեմ թէ արժանի եղած եմ գիտութեան եւ երկրին։ Կը ցաւիմ ծեր եւ հիւանդ ըլլալուս համար, մտածելով որ քիչ ժամանակ ունիմ գրելու այնքան գեղեցիկ բաներով։ Պիտի մնայի մինչեւ վերջը աշխատանքի համար»։ Երկու ամիս ետք կը մեռնէր գիտութեան նուիրուած, սրտի ու մտքի տէր, ձեռնհաս հնախօսը։

Մասնաւոր համակրանքով գրեց «Հայոց Պատմութիւնը»։ Բազմաթիւ յօդուածներ գրեց պատերազմի ընթացքին հայկական կոտորածները ներկայացնող եւ հրատարակեց գրքոյկ մը՝ «Հայերը» պաշտպանելու համար, հայ ժողովուրդի իրաւունքները, հայ դատը։ Կը հիանար Հայերու տեւականութեան վրայ, հակառակ դարաւոր հալածանքներու եւ ստրկութեան։ «Հայ կենսունակ տեւականութիւնը արեւելեան պատմութեան ամէնէն նշանակալի երեւոյթներէն մէկն է։ Արաբները եւ Թուրքերը հպատակ ժողովուրդներէն շատ քիչերը պահած են ազգութեան երեք գլխաւոր տարրերը՝ բարք, լեզու եւ կրօն։ Քաղդէացիներ ձուլուած են մեծ մասամբ, Ղպտիներ արաբացած են, ասորիներ արաբերէնը որդեգրած են, միայն Հայերը բարոյական ուժ ունեցան դիմադրելու փոթորիկին»։

Համադրական ակնարկ մը կը նետէ հայ պատմութեան վրայ արմենական գաղթէն մինչեւ Մեծ Եղեռնը, կը թուէ պարսկական, թրքական տիրապետութիւններ, քըսան արշաւանքներ բայց քանի անգամ պայքարներ անկախութեան, ազատութեան համար, կրօնի եւ լեզուի պահպանման համար։ Կը յիշէ Մամիկոնեաններու մղած պայքարը, Միջին դարուն հայ փոքրիկ պետութեան բերած նպաստը Խաչակիրներու յաղթութեանց եւ կ'արտագրէ Գրիգոր ԺԳ. Պապին գնահատական գրութիւնը 1383 թուակիր։

Հայերը հաւատարիմ հպատակներ եղան ամենուրեք, շէնցուցին երկիր, նպաստեցին իրենց որդեգրած հայրենիքին բարգաւաճման, ծառայեցին ուղղամտօրէն, տուին պատկառելի դէմքեր Ռուսիոյ մէջ, Եգիպտոսի, Օսմ. Կայսրութեան մէջ։ «Հայերուն շնորհիւ Կովկաս դարձաւ ռուս կայսրութեան ամէնէն բարգաւաճ կեդրոնը»։ Մորկան կը յուսայ, թէ ռուս ինքնակալը պիտի գնահատէ Հայերու աշխատանքը եւ պատերազմին բերած օժանդակութիւնը։

Լորտ Պայրընի եւ Փիէր Քիյարի նման կ'ընդունի հայ ժողովուրդին բարեմասնութիւններ ունենալը եւ թերութիւնները, ինչպէս ամէն ժողովուրդ, որոնք հետեւանք են բռնութեան։ Ուստի Հայերը արժանի են լաւագոյն օրերու եւ ասիկա իրենց իրաւունքն է։ Կը քննադատէ գերման Կոմս Ռեվենթլովի յօդուածը («Տէոյչէ Թագըսձայթունկ»ի 19 Դեկտ. 1915), որով կը դատապարտէր Հայերը, որպէս ըմբոստներ եւ կը յայտնէր արտառոց գաղափարը, թէ «գթալու չէ մեր զինակից Թուրքերու թշնամիներուն»։ Հայերը ըմբոստներ չեն, կ'աւելցնէ, հայ երիտասարդութիւնը հերոսաբար կը պատերազմի քաղաքակրթութեան դատին համար։

Մորկան կը յիշէ նաեւ Հայերու բարոյական միութիւնը, ջերմ հայրենասիրութիւնը, վեր բարձրանալով դաւանանքներէն։ «Կրօնական հարցերը վնասած չեն հայ ցեղի միութեան։ Կաթողիկէ, Գրիգորեան, բողոքական, ամէնն ալ ամէնէն առաջ Հայեր են։ Ասիկա օրինակ մըն է, որուն մասին Եւրոպայի ժողովուրդներէն շատերը իմաստութիւնն ունենալու են խորհրդածելու։

Հպարտանալու են Հայերը, որ կրնան օրինակ ծառայել եւրոպական շատ մը ժողովուրդներու, որոնք կրօնական հալածանքներով, քաղաքական պայքարներով կոտորածներ սարքած են ազգակիցներու։ Մորկան կ'անտեսէ անցեալը, ներկան կը տեսնէ, ազգային դատի շուրջ ամէնուն համախմբումը տեսնելով, որովհետեւ երբեք յարանուանութիւններն ալ տառապեցան իբրեւ հայ։

Ժխտելով Հայերու դէմ եղած ըմբոստութեան ամբաստանութիւնը, Մորկան ոչ մէկ պատճառ կը գտնէ տեղահանութեան։ Միակ նպատակը Հայերու բնաջնջումն է, որպէսզի հայկական խնդիր մը չդրուի դիւանագիտութեան սեղանին վրայ։ Վերապրող Հայութիւնը իրաւունք ունի ինքնավար կամ անկախ հայրենիք մը ունենալու։ «Տեսականօրէն Հայաստանի մաս կազմելու են ռուսական մասը, թրքական վեց նահանգները եւ Կիլիկիան, ծովային ելքով։ Բայց ոչ մէկ հայ չի մտածեր այս խօսքի մասին, որովհետեւ ոչ հզօր դրացին կը թողու իր ռազմական եւ տնտեսական շահերը Կովկասի մէջ, ոչ ալ կարելիութիւն կայ ընդարձակածաւալ երկիր մը լեցնելու»։ Մորկան կ'ընդունի որ Հայերը բազմածին են, կրնան շուտով դատարկութիւնը լեցնել, այդ էր նաեւ գաղափարը հայասէր Լորտ Պրայսի։ Հայաստանի մեծութեան շրջանին քսանհինգ միլիոն էին, այժմ չորս միլիոն են, բայց շուտով կ'աճին երբ Թուրքի բռնակալութիւնը վերնայ։

Կ'առաջարկէ հայ բարեկամներուն հրաժարիլ ցնորքէ եւ իրենց յոյսերը բերել 1913ի շրջանին վրայ, այսինքն վեց նահանգներով գոհանան։ Մորկան հոս ալ լաւատես է, անգիտակ ռուս քաղաքականութեան, կը յուսայ թէ Նիքոլայ «իմաստուն» ցարը կրնայ իր պաշտպանութեան տակ առնել այդ նահանգները, ինչպէս որ պաշտպանեց բարենորոգումներու իրագործումը 1913ին, Հայերուն տալով կրօնական ազատութիւն, լայն ինքնավարութիւն։

Կիլիկիա պիտի մնայ դաշնակիցներու պաշտպանութեան տակ կամ պիտի կազմէ անկախ շրջան մը, Համաձայնական Պետութեանց հովանաւորութեան տակ։

Դաշնակիցներու պարտականութիւնը պիտի ըլլայ պատժել ջարդարարները, վերադարձնել Հայերու գոյքերը, ազատել բռնաբարուած աղջիկներն ու որբերը, հատուցում պահանջել կորուստներու համար, իսկ կոտորուածներու գոյքերը սեփականութիւն դառնալու են հայ պետութեան։

Այս տողերը կը գրէր 1917ին, երբ ռուս յեղափոխութիւնը կը քայքայէր հզօր պետութիւնը եւ մտահոգութեան մատնած էր արեւմտեան զինակիցները։ Լաւատես է մեծ պատմաբանը հայ պետութեան մը կազմութեան, ռուս հովանաւորութեան եւ Կիլիկեան շրջանի մէջ հայ ինքնավար պետութեան մէկ հիմնարկումին մասին։ Կը հաւատայ, թէ «արդարութիւնը պիտի յաղթանակէ, արշալոյս մը պիտի ծագի նոր ժողովուրդներու վրայ»։

Ցաւախառն եղած ըլլալու է Լոզանի դաշնագրի կնքումէն եւ հիւանդագին օրերուն, Միջերկրականի ափերուն վրայ խորհրդածած է դաշնակիցներու անզօրութեան, խոստումներու դրժումին վրայ։ Եգիպտական, քաղդէական, հնադարեան պատմութեան մէջ բիրտ պայքար տեսած է, կը յուսար թէ նոր դարը արդարութեան դար մը պիտի ըլլար ժողովուրդներու եղբայրութեամբ։ Որքան կը ցաւէր գիտութենէն բաժնուելուն, նոյնքան ցաւած ըլլալու է Լէմանի ափերուն մօտ գործուած անարդարութիւնը տեսնելով։

Գրքոյկին սկիզբը կը խօսի «Ազգութեան սկզբունքին» մասին։ Կ'ընդունի սերունդներու համերաշխութիւնը, անցեալի, ներկայի եւ ապագայի, որովհետեւ «ապրողները հողին մեռեալներու հողին երկարաձգումն է միայն»։ Իւրաքանչիւր ժողովուրդ հաւատարիմ մնալու է անցեալին եւ անվթար պահելով նախնիքներուն ժառանգութիւնը, փոխանցելու է յաջորդ սերունդներուն։ Մարդը զաւակն է իր մայրենութեամբ անցեալ սերունդին, ուստի իւրաքանչիւր ժողովուրդ նախանձախնդրութեամբ հսկելու է իր ազգութեան պահպանման։ Վնասակար կը գտնէ օտար տարրերու թափանցումը ժողովուրդի մը մէջ։ «Որքան պետութիւններ քայքայուած են, որովհետեւ թոյլ տուած են որ օտարականներ թափանցեն իրենց կալուածներուն մէջ։ Հռոմ, միշտ քաջարի, անկումի դիմեց, երբ իր սահմաններուն մէջ առաւ օտարները»։ Հռոմ ստիպուած էր օտարներ ընդունելու, որովհետեւ նուազիլ սկսած էր եւ սահմանները պաշտպանելու, ներքին ապահովութեան համար զինուորներու պէտք ունէր։

Հայաստան մուտք գտան օտարներ երբեմն առանց Հայերու կամքին, երբեմն Հայերու օտարասիրութեան պատճառով։

Հայերու դժբախտութիւնը սկսաւ այն օրէն, երբ արտագաղթը, բռնագաղթը դատարկեցին երկիրը եւ մեծամասնութիւն մը հետզհետէ փոքրամասնութիւն եղաւ։ Մորկան կը յանձնարարէ կառչած մնալ հայրենի հողին, որուն յարմարած են դարերու ապրումով սերունդէ սերունդ, իսկ անոնք որ անձնական շահերէ մղուած կը հեռանան մայր երկրէն, ժողովուրդին տականքն են։ Մորկան սխալ կը գտնէ լատին ասոյթը ուպի պենէ, իպի փաթրիա, ուր լաւ ենք, հոն է հայրենիքը, կը տեղափոխէ բառերը, մարդ երջանիկ է հայրենիքին մէջ, հայրենասիրական զգացումէ զուրկ է ան, որ կը հեռանայ հայրենիքէն։ Պատմականօրէն Մորկան կ'ընդունի ժառանգականութեան եւ միջավայրի դերերը ազգութեան կազմութեան մէջ։ «Իւրաքանչիւր ազգութիւն ունի իր յատկութիւններն ու թերութիւնները, իւրաքանչիւրը յարմարած է բնակավայրին»։ Իւրաքանչիւր ժողովուրդ զաւակն է նախնիքներուն եւ հայրենիքին։ Հեռանալ հայրենիքէն, ժխտել է եւ անցեալը եւ բնակավայրը, ժխտել է իր ինքնութիւնը։

Հայութեան այս անկեղծ բարեկամը, արժանի երախտագիտութեան, օգտակար խորհուրդներ ունի ամէնուն համար։

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՊԱՐՈՆ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

Գ. ՊԱՅՔԱՐ՝ ՔԱՐԻՒՂԻ ՏԻՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

1914ին Պարոն Հինգ առ Հարիւր 45 տարեկան էր։ Նուպար, միշտ սիրուն, ընկերասէր ու փայլուն, նոյնքան փառասէր մնացած էր որքան առաջ։

1900էն ի վեր կը բնակէին Պէյզվոթըրի մէջ, 38 Թիւ Հայտ Փարք Կարտընզ, ուր Նուպար salon հաստատած էր շնորհիւ հրեայ նորաստեղծ ազնուականութեան։ Կիւլպէնկեան չէր սիրէր ընկերութեան մէջ մնալէ, բայց Նուպարի միջոցաւ ուզած - չուզած մաս կը կազմէր Լոնտոնի բարձր ընկերութեան։

Պէյզվոթըրի բնակարանէն զատ, Կիւլպէնկեան տուն մըն ալ ունէր Փարիզի մէջ, 27 Թիւ Քէ տ'Օրսէ։ Եւ յաճախ Փարիզ կ'երթար – կուգար ըլլայ գործի, ըլլայ հաճոյքի համար։

Աւելորդ կը նկատէր Փարիզի մէջ կամ այլուր գրասենեակ բանալը։ Իր բոլոր գործերը կարգի կը դնէր Պէյզվոթըրի կամ Քէ տ'Օրսէի բնակարաններուն կամ պանդոկ Րիցի շքեղ սենեակներէն մէկուն հանգստաւէտ բազկաթոռներուն մէջ։ Ամէն օր ոտքով պտոյտ մը կը կատարէր եւ այդ պտոյտին ընթացքին կ'որոճար իր ծրագիրները կամ կ'որոշէր իր կարգադրութիւնները — Ռուսաստանի, Միջին Արեւելքի, Եւրոպայի ու Ամերիկայի մէջ ունեցած քարիւղի իր գործերը։ Երկար բարակ նամակագրութիւններ չէր պահեր։ Ամէն բան գլխուն մէջ ամփոփած կը պահէր։

Կիւլպէնկեանի եւ իր նման գործի տաղանդներն են, որ Անգլիան դարձուցին աշխարհի ամէնէն զօրաւոր պետութիւնն ու ապահովեցին վերջին երկու աշխարհամարտերուն յաղթանակը։

***

Այդ տարիներուն մասին Նուպար Կիւլպէնկեան կը պատմէ.

«Ստիպուած էր սպասել. սակայն ամէնէն աւելի ատած բանը պարապ, առանց որոշ զբաղմունքի մնալն էր։ Սկսաւ իրեն սովորութիւն դարձնել առաւօտեան ժամը 8էն սկսեալ իր գործի ընկերներուն, պաշտօնեաներուն, ընտանիքին անդամներուն հեռաձայնել — թերեւս կարեւոր ըսելիքներ ունենալուն, գուցէ նաեւ անոնց վրայ հսկողութիւն բանեցնելու համար այս միջոցով։

«1925էն վերջ գիշերները կ'անցընէր Լոնտոնի կամ Փարիզի Րից պանդոկներուն մէջ, այնտեղ ալ կը նախաճաշէր, ապա մարմինը մարզել կուտար։ Ստացած նամակներն ու տեղեկագիրները կը կարդար, նամակներուն պատասխանները տուն կուտար, դէզ մը սպառնական հեռագիրներ կը քաշէր աշխարհի չորս կողմը։ Զանազան նախարարութիւններ կ'այցելէր նախապէս առնուած ժամադրութիւններու համաձայն, Հայտ Փարքի կամ Պուա տը Պուլոնյի մէջ ոտքով պտոյտ մը կը կատարէր (որուն ընթացքին իր անձնական կառքը կը հետեւէր իրեն՝ յոգնութեան պարագային օգնութեան փութալու համար) եւ ի վերջոյ տուն կը հանգիստէր, այդ հասցէով եկած նամակները կարդալու եւ կէսօրուան ճաշը ընելու համար։

«Օրէ օր աւելի ուշ կը հասնէր ճաշի՝ ի մեծ ջղայնութիւն կնոջը ու ընտանիքին միւս անդամներուն։ Կ'ուզէր որ տուն հասած վայրկեանին ճաշը պատրաստ ըլլար, բայց այնքան անկանոն ժամերու կը հասնէր, որ յաճախ մինչեւ 3·30 կը սպասէինք իրեն՝ կէսօրուան ճաշի։ Երբ սկսաւ դէպի ժամը չորս հասնիլ, մեր ամբողջ քաջութիւնը հաւաքելով, սկսանք այլեւս չըսպասել եւ առանց իրեն ճաշել։ Սկիզբը բարկացաւ։ Բայց ականջ չկախեցինք։

«Ճաշէն վերջ՝ դարձեալ պտոյտի կ'երթար, — կառքը միշտ կը հետեւէր իրեն, — ապա ուրիշ ժամադրութիւններու, ի վերջոյ կը մխրճուէր թանգարաններէ կամ հնավաճառներու խանութներէ ներս։

«Եթէ այդ օրը մայրս ընդունելութիւն մը սարքած ըլլար, եւ եթէ գիտնար թէ հետաքրքրական անձ մը ներկայ պիտի ըլլայ, կարճ ժամանակով ինքզինք ցոյց կուտար. բայց ընդհանրապէս ընկերային կեանքէ հաճոյք չէր առներ եւ ինքզինք հեռու կը պահէր ընդունելութիւններէ։

«Կէս գիշերէն առաջ անկողին չէր մտներ երբեք — հազիւ այդ ժամերուն է, որ կը վերջանային հեռաձայնային իր խօսակցութիւնները աշխարհի չորս ծագերուն գտնուող մարդոց հետ։ Գրպանին մէջ կամ ձեռքի տակ փոքր քարթերու տըրցակ մը կ'ունենար միշտ, որոնց վրայ հետզհետէ կ'արձանագրէր իրեն ի նպաստ կամ իրեն հակառակ կատարուած, եւ կամ զինքը հետաքրքրող որեւէ բան — ամէնէն հասարակ բամբասանք մը, նոր գիւտ մը, յայտնի իւղաներկի մը ծախու հանուած ըլլալուն լուրը։ Անմարդկային էր իր այս ըրածը, սակայն մարդ չէր կրնար չհիանալ իր յարատեւութեան, ոխակալութեան կամ ունեցած ընդարձակ հետաքրքրութեան։ Անխոնջ աշխատող մըն էր»։

×

1914ի ատենները Կիւլպէնկեան արդէն իսկ մեծ չափերու հասցուցած էր արուեստի գործերու մասին ունեցած իր հետաքրքրութիւնն ու գիտութիւնը։ Առիթ չէր փախցներ արուեստի գլուխ գործոց մը գնելու։

Այնպէս որ, առաջին աշխարհամարտին վերջաւորութեան, Պարոն Հինգ առ Հարիւր արդէն իսկ «Խորհրդաւոր Միլիոնատէր»ի համբաւ հանած էր իր միլիոններուն, պալատներուն, սիրուհիներուն եւ արուեստի գանձերուն շնորհիւ։

ՐԱԼՖ ՀԻՒԻՆ

(22 Շար.)

ՕԹԹՕ ՔԻՈՒՍԻՆԷՆ

●

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄԷՆ ՕԳՏՈՒՈՂՆԵՐԷՆ ՄԷԿԸ

ԽՄԲ. — Կրեմլինի վերջին մաքրագործումներուն մասին *Լը Մոնտի* խորհրդային հարցերու մասնագէտ աշխատակիցը յօդուած մը գրած է, որ կ'անդրադառնայ նաեւ այդ մաքրագործումներէն օգտուողներուն եւ յատկապէս՝ Օթթօ Քիուսինէնի մասին: Ստորեւ՝ յօդուածին գլխաւոր մասերը. —

Յունիս 29ին Մոսկուայի մէջ սարքուած առումը եթէ պատճառ եղաւ բազմաթիւ զոհերու, պէտք չէ մոռնալ նաեւ, որ ուրիշներ ալ օգտուեցան՝ իրենց դիրքը զօրացնելու համար: Այս շարքին գլխաւորներէն է յատկապէս Օթթօ Քիուսինէն, հին համայնավար մը, որ Խրուշչեւի շնորհիւ մուտք գործեց Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան Կ. Կոմիտէին դիւանին մէջ: Յարգանքի տուրք մը անշուշտ, որ շատ ուշ կը հասնի, քանի որ Օթթօ Քիուսինէն իր քաղաքական գործունէութեան վախճանին հասած է այլեւս:

Ծնած՝ 1884ին, Ֆինլանտայի մէջ, Օթթօ Քիուսինէն 73 տարեկան է այսօր: Ֆինլանտայի համայնավար կուսակցութեան հիմնադիրներէն եղած է: Ա. Աշխարհամարտէն առաջ, Ֆինլանտայի Կրթական նախարարութեան մէջ որոշ պաշտօններ կատարած է, մինչեւ 1917ը՝ երբ Լենինի յաղթանակը վերջ դրաւ իր գործունէութեան. տարի մը վերջ հայրենիքէն հեռանալով վերջնապէս հաստատուեցաւ Ռուսիա եւ դարձաւ խորհրդային քաղաքացի:

Մարքսեան գիտութեանց մէջ ունեցած խոր ծանօթութեանց շնորհիւ, կարեւոր պաշտօն մը տրուեցաւ իրեն Կոմինթերնի մէջ, որ 1919ին հիմնուեցաւ Մոսկուայի մէջ: Ըլլալով վարիչ անդամներէն մէկը կուսակցութեան, առիթը ունեցաւ շործակցելու համայնավար կուսակցութեան միջազգային պարագլուխներուն հետ. — Լենին, Ստալին, Պուխարին (մինչեւ դատավարութիւնը) Տիմիթրով, Էրքոլի (ապագայ Թոլիաթի), Թորէզ եւայլն: 1928ի վեցերորդ համագումարին, Խտ. Քոլխի հետ ներկայացուց տեղեկագիր մը՝ կուսակցութեան ունեցած յեղափոխական գործունէութեան շուրջ (գաղութներու մէջ): 1935 Սեպտեմբերին եօթնասարդութեան վեցերորդ համագումարին մէջ ուշագրաւ ճառ մը արտասանեց Ֆաշիզմին դէմ, գովքը հիւսելով Ստալինի, որ իր բարեկամն էր:

«Երբ ընկեր Քիուսինէն կը յայտնէր Խ. Միութեան ժողովուրդին յաղթանակը, պատրաստած մարդուն անունը՝ ժողովուրդներու ղեկավարները ծափահարութեանց փոթորիկ մը կը բարձրացնէին», կը գրէր «Փրաւտա» (1935 Սեպտ. 29), յիշելով «կեցցէ Ստալին» արտայայտութիւնները՝ չինարէն, ճափոներէն են.:

Սակայն, անկէ 1935էն էր... այսօր Օթթօ Քիուսինէն անհատապաշտութեան դէմ է. միաժամանակ ան հակաստալինեան է եւ ստալինեան՝ Խրուշչեւի հակացողութեամբ:

1939ի ռուսեւֆին պատերազմի ընթացքին, այս մարդը՝ որ կատարելապէս ռուսացած էր այլեւս, դիրքաւորուեցաւ իր հայրենիքին դէմ եւ Մոլոթովի ընկերակցութեամբ բազմաթիւ դաւեր սարքեց:

Օթթօ Քիուսինէն ռուսական համայնավարութեան կարեւորագոյն դէմքերէն մէկը դարձաւ 1952 Հոկտեմբերին տեղի ունեցած 19րդ համագումարէն վերջ: Կեդր. Կոմիտէի անդամ ընտրուեցաւ եւ մաս կազմեց, «տասնըմէկներու յանձնախումբին», որ Ստալինի նախագահութեամբ՝ պարտականութիւն ունէր քննելու կուսակցութեան գործունէութիւնը: Մաս կը կազմէ նաեւ Նախագահական Խորհուրդին (Պրեզիդիում), որուն անդամներուն թիւը բարձրացած է 25ի՝ Քաղաքական Բիւրոյի ջնջումով (1952 Հոկտ. 16): Սակայն երկար ատեն չի կրնար պահել այս պաշտօնը, որովհետեւ Ստալինի մահէն ետք, 1953 Մարտ 6, Նախագահական Խորհուրդը կրկին կը կրճատէ իր անդամներուն թիւը՝ 10ի իջեցնելով զայն (նախապէս 25): Քիուսինէն, բազմաթիւ այլ համայնավարներու հետ... աթոռ կը կորսնցնէ:

Այս մարդը Ստալինի մահէն վերջ Մալենկովի կողմէ շնորհազրկուեցաւ 1953ին եւ ներկայիս օգտագործած է Մալենկով— Խրուշչեւ պայքարը՝ որ պայթեցաւ ամիս մը՝ առաջ: Արդարեւ, Խրուշչեւ օգտագործեց զայն իր յաղթանակին համար եւ անոր փոխարէն Քիուսինէնին տեղ մը ապահովեց դիւանին մէջ, ճիշդ իր քովիկը:

Ո՞Վ ԷՐ ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՐՄԱՍ

●

Ինչպէս գրած էինք, Յուլիս 26ի գիշերը, համայնավարի մը ձեռքով սպաննուեցաւ Կուաթեմալայի Հանրապետութեան Նախագահը՝ Քասթիյօ Արմաս:

Ծնած էր 1914 Նոյեմբեր չորսին, Կուաթեմալայի մէջ: 1933ին վկայուած էր զինուորական ակադեմիայէն, ուր մնաց մինչեւ 1944, իբրեւ ուսուցիչ:

1945ին, երբ Արեւալօ Հանր. Նախագահ էր, դաւադրութիւն մը սարքուեցաւ եւ զինեալ ուժերու հրամանատար Արանօ (որուն կուսակիցներէն էր Արմաս) հակադրուեցաւ Պատերազմական Նախարար Արպէնզի:

Գնդապետ Արանոյի մահէն ետք, Արպէնզ հռչակուեցաւ Հանր. Նախագահ՝ 1949ին: Այս շրջանին էր, որ Արմաս ձերբակալուեցաւ իբրեւ Արանոյի համախոհ: Սակայն, Արմաս յաջողեցաւ շուտով փախչիլ բանտէն եւ ապաստանեցաւ Հոնտուրաս, ուր մնաց երեք տարի: Հայրենիքէն հեռու գտնուելով հանդերձ, ան աշխատեցաւ զօրաւոր ընդդիմադրութիւն մը կազմակերպել: Արպէնզի կառավարութիւնը, «յառաջդիմական» հակումներ ունէր: Իսկ Արմաս ծանօթ էր իբրեւ հակահամայնավար ուժեղ անհատականութիւն մը: Հոնտուրասի մէջ, Արմաս կազմակերպեց «Կուաթեմալայի ազատագրութեան» եւ յաջողեցաւ: 1954ին, ապստամբներուն գլուխը անցնելով, տապալեց Արպէնզի կառավարութիւնը եւ անցաւ իշխանութեան գլուխ:

Երկու ամիս ետք, Արմաս պաշտօնապէս հռչակուեցաւ Կուաթեմալայի Հանր. Նախագահ:

Արպէնզ յաւիտենական հակառակորդն էր Արմասի: Բանտարկած էր զայն: Նոյնիսկ՝ սպառնալիքներ ըրած: Սակայն, երբ իր կառավարութիւնը փոխարինուեցաւ Արմասի համախոհներով, այս վերջինը բաւարարուեցաւ միայն իր հակառակորդը աքսորել: Զուիցերիա հաստատուելով, նախկին Նախագահը շարունակեց իր դաւադրական գործունէութիւնը, օգտուելով իր քանի մը համայնավար բարեկամներուն «վստահելի» գործունէութենէն:

Ներկայիս երբ Արմաս սպաննուած է, իր համախոհները ուժեղ դիրք մը ապահոված են երկրին մէջ: Բանակը թիկունք կը կանգնի համայնավար գնդակներու զոհ գացած նախագահին կառավարութեան անդամներուն: Ոչ մէկ հաւանականութիւն կայ, որ Արպէնզ, կամ իր կուսակիցները կարենան իշխանութեան գլուխ գալ:

Թ. Ա. Թ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Կիրակի, Յուլիս 21, «Սէնթ Անտրէի» պարտէզին մէջ, տեղի ունեցաւ Տարօն - Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան կազմակերպած «Հերոսներու Օր»-ուան 'տօնակատարութիւնը:

Կէսօրին՝ արդէն հանդիսավայրը լեցուած էր խուռներամ բազմութեամբ:

Հանդէսը սկսելէն առաջ, արդէն «Ալքազ»ի բարձրախօսը կը նուագէր ազգային Քոչարիի, Փափառիի եւ ուրիշ եղանակներ:

Ու Մշեցի թէ Սալնոձորցի խումբերը կը պարէին աշխոյժ ու խանդավառ:

Գործի վրայ էին Յարութիւնն ու Եղիան, Ղազարն ու Պետրոսը, որոնք հայրենի տան ու տէրերու հիւրասիրութեամբ, միշտ ժպտերես ու խանդավառ, սեղանէ սեղան կը վազէին, եկողները կը հիւրասիրէին եւ զանազան կարգադրութիւններ կ'ընէին:

Օրուան նախագահ Պ. Եղիա Մելքոնեան հանդէսը բացուած յայտարարելով՝ բեմ հրաւիրեց խումբ մը Նոր Սեբնդականներ եւ Արենոյշներ, որոնք երգեցին «Յառաջ նահատակ»ը:

Ապա հրաւիրեց ներկաները՝ որ յոտնկայս յարգեն հայ հերոսներու յիշատակը եւ իր հակիրճ ճառով. բացատրեց հերոսներու հանդէպ մեր պարտականութիւնները, շեշտեց հայապահպանման գործին նուիրականութիւնը եւ թելադրեց՝ հաւատարիմ մնալ մեծ ուխտին, մինչեւ որ գայ օրը մեր յաղթանակին եւ մենք մեր հերոսներու յիշատակը յարգենք մեր հայրենիքի մէջ եւ Վարդավառը տօնենք Ս. Կարապետի վանքին մէջ:

Օրիորդ Շաքէ Սէրէնկիւլեան յաջողութեամբ արտասանեց ընտիր բանաստեղծութիւն մը, Օրիորդ Վարդանեան երգեց՝ երկու երգեր, փոքրիկն Վանիկ Նազարեան արտասանեց Յովհ. Թումանեանի «Շունն ու կատուն» եւ ֆրանսերէն բանաստեղծութիւն մը եւ բոլորն ալ արժանացան ծափերու:

Իսկ Պուլվար Օտտոյէն փոքրիկն Պապիկեան երկու փանթէզիներով խնդացուց հանդիսականները:

Ընկեր Պ. Սահակեանի կատակախառն քանի մը խօսքերէն վերջ, արենոյշ Ալիս Շամիրեան երգեց «Բէլէ բէլէ»ն:

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ Պ. Գասպար Շեխիկեան, օրուան բանախօսը, որ կարճ պատմականով մը պատկերացուց՝ Տարօնի աշխարհը, հեթանոսական թէ քրիստոնէական շրջաններուն, Վարդավառի տօնակատարութիւնը իր մանրամասնութիւններով, եւ կուռ բանախօսութիւնով մը՝ պանծացուց հերոսներու յիշատակը եւ խոր հաւատքով յայտարարեց թէ՝ պիտի գայ օրը, երբ հայ ժողովուրդը պիտի հաւաքուի իր հայրենի հողին վրայ, իրականացած տեսնելով իր մեծ երազը եւ կարգ մը օգտակար թելադրանքներով վերջացուց իր խօսքը:

Պ. Սիմոն Աւտոյեան երգեց «Տըլէ եաման»ը՝ Նոր Սեբնդականներէն Մասիս Գուլումեանի արտասանութիւնէն վերջ, Օրիորդ Մակի Իշխանեան արտասանեց՝ Ս. Կապուտիկեանի «Խօսք իմ որդուն» եւ երգեց երգ մը:

Ընկեր Վարդգէս Աւիկեան երգեց Աշուղ Ջիւանիի մէկ երգը եւ կարճ դադարէ մը վերջ, տեղի ունեցաւ վիճակահանութիւնը:

Գեղարուեստական բաժինը վերջացած ըլլալով, սկսան հայկական եւ եւրոպական պարերը:

Նահապետական սեղանները նորէն բացուեցան ու խրախճանքն ու խանդավառութիւնն իրենց գագաթնակէտին հասան ու տեւեցին մինչեւ իրիկուն, ուշ ատեն:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (100)

ԵՐԿՈՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ԻԲ.

●

«ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԵՂԲԱՐՑ ԳԵՐԵԼՈՑ»

Իսկ Գուրգէն առանց ուշ դնելու հեռացաւ դարձեալ եւ երկրորդ յարձակումն ու հարուած մ'էլ տուաւ. դրան երկու փեղկերը միատեղ գետնին ինկան: Ան ատեն ձեռքերը շփեց, վահանը ձեռքն առած մտաւ ներս եւ ուղղուեցաւ սենեակները հանդարտութեամբ եւ հրամայեց թիկնապահաց որ ձայն տան բնակչաց լոյս բերել, եւ շնորհով հիւրընկալել, եթէ չեն ուզեր որ տուներնին հիմն ի վեր տապալի:

Եւ ահա քանի մը վայրկեան վերջը խռուած, կնճռոտած ալեւոր Տաճիկ մը ձեռքը ճրագ ներկայացաւ եւ «բարի երեկոյ» մաղթեց մեր հիւրերուն. իր կերպին մէջ դժկամակութիւն եւ երկիւղ յայտնի կ'երեւէին: Իսկ Գուրգէն առանց նորա վիճակին ուշադրութիւն ընելու, հարցուց ծերուն ահագին ձայնով.

— Ծեր դու, քեզ կ'ըսեմ, ինձ մտիկ ըրէ, այս տան մէջ քեզմէ զատ մարդ չկա՞յ:

— Կայ, իշխան:

— Ինչո՞ւ քեզ կ'ուղարկեն ուրեմն որ ծեր մարդ ես, հանդստեան պէտք ունիս, եւ ուրիշ երիտասարդ մարդիկ երեսնին կը ծածկեն: Ի՞նչ է քու տիրոջդ անունը:

— Ալի Էրմէնի:

— Շատ բարի, Ալին լաւ է, Էրմէնին ալ լաւ է, երբ այս երկու անունները իրարմէ հեռու լինին. ինձմէ բարեւ ըրէ եւ քաջ իրեն որ հիւրընկալութեան օրէնքըկը պարտաւորէ որ գայ մեզի ընկերութիւն ընէ, եւ ոչ թէ փախուստ տայ:

— Բայց երբ հարցնէ թէ ո՞վ է բարեւ ընողը, ի՞նչ անուն տամ:

— Ջրուցէ թէ բարեկամաց բարեկամ՝ թշնամեաց թշնամի՝ բուն, անխառն, ճշմարիտ Էրմէնի մի է:

Մեր բարեկամները թողունք քիչ մը այս երկու երեք սենեակներուն մէջ որ արանց եւ հիւրոց բնակարան կը կազմեն, եւ ծերուն հետ մտնենք կանանոցը ուր նոյն վայրկեանին ամէնը այր եւ կին պատսպարեալ էին: Հինգ վեց սպառազէն մարդիկ կանանոցին դրան առաջ կանգնեալ էին. արձան կարելի էր կարծել զիրենք՝ եթէ չդողային: Զօրս հինգ հատ մը խարշիկ եթովպացի գերիք իրենց առջեւ դէմքով բոլորովին շփոթած կը տարտամէին: Իսկ ներքին սենեակներուն մէջ ահարեկ եւ յուսահատ տասն հինգի չափ ամէն հասակի եւ ամէն տեսակի կանայք չարուած կեցեր էին՝ փառաւոր սակեթել բեհեզներով հագուած կնոջ մը առաջ որ միայն բազմոցին վրայ ծնկուընելը ծալլած նստած էր, եւ որուն գլուխը կանաչ պաւակ մի կապուած կար ի նշան Մարգարէին ցեղէն իջնելուն: Կինը թխամորթ, չոր, երկայնահասակ, սեւ աչքեր եւ հաստ յօնքեր ունէր որ իր նայուածքին աւելի խստութիւն մը կուտային. մէջքի ականակապ գօտիին կախուած էր ոսկեպատեան դաշոյն մը, եւ քովի բարձին վրայ արջառաջիլ մը կար ահարկութիւն ազախնայց եւ սարկաց, վասնզի այդ դաժան, արհամարհոտ եւ ամբարտաւան աչքերը կը ցուցնէին թէ ամենափոքր սխալմունք եւ յանցանք քաւութիւն չէին գտներ առանց այդ խարազանին հարուածներէն անցնելու:

Ընդարձակ սենեակին մէջ ուր այնչափ կանայք եւ աղջկունք կանգնած էին, շնչառութեան ձայն անգամ չկար թէպէտ, երեք չորս հատը տասն - տասներկու տարու աղջիկներ էին. եւ միայն հանըմին շարժմունքին իր բեհեզեայ եւ մետաքսեայ հագուստներուն ձայնը կը լսուէր: Բարկութիւն եւ երկիւղ իր բնական տգեղ դէմքը աւելի տգեղ կը ցուցնէին. եւ անհամբերութիւնն արդէն վերջի սահմանը գտած էր, երբ Հասան պապա ներս մտաւ եւ դրան առջեւ կեցաւ:

— Մօտ եկ, Հասան, գոչեց Տիկինը, ո՞վ են, ի՞նչ մարդիկ են այդ աւազակները:

— Տիկին հայ են, երկուքը իշխանաւոր են, տասնի չափ ալ զինուորք:

— Ի՞նչ խօսեցան, ի՞նչ ըսին. իմ ըսածներուս ի՞նչ պատասխան տուին:

— Տիկին, ձեր ըսածները զրուցելու ժամանակ չտուած՝ այդ գլխաւորներուն մէկը երկայն ահագին մարդ մը՝ սոսկալի ձայնով ինձ հրամայեց որ մէկ մ'էլ աչքին չերեւամ եւ Տէրը ուղեց:

— Զգրուցեցի՞ր թէ այս բերդին տէրը Տիկին մ'է:

— Ոչ, Տիկին, ըսաւ ծերը ահով մէկ երկու ոտք ետ քաշուելով՝ վասնզի կնոջ աչքերը կատաղի փայլ մը առին եւ ձեռքը արջառաջիլին երկնցաւ:

— Անպիտան ծառայ, այսպէ՞ս իմ հրամաններս կը կատարես. չըսի՞ր այդ անհաւատներուն թէ Տիկինը Մարգարէին ցեղէն կ'իջնէ եւ Ամիրապետին մօտ ազգականն է:

— Այդ խօսքերը զրուցելու ժամանակ չմնաց, Տիկին, ով եւ ինչչափ քաջասիրտ մարդ լինի այդ հսկային առաջ կը շփոթի ըսելիքը. ես ծեր, տկար մարդ եմ, Տիկին, փառք Աստուծոյ, այսչափ ինձմէ լաւ ծառաներ ունիս...

— Լռէ, անպիտան ծեր, խորհուրդ տալը միայն կը պակսէր. կորի՛ր, աչքի՛ս մ'երեւիր, կերած հացդ լեղի դառնայ: — Եւ ծերը ուրախութեամբ դուրս ելաւ դիւրագին ազատելուն համար:

ԾԵՐԵՆՑ

(Շար.)

ուժերը զօրացուին այդ շրջանին մէջ :

× Ֆրանսա Մալկոլմ մէջ դեսպանա - տուն հաստատեց :

Սակարանը չորեքշաբթի օր բաւական բարձրացաւ, ինչ որ արդիւնք է անսուոր - դութեան եւ գիներու յաւելման: Ոսկին որ երեքշաբթի 484.000 էր 493 հազարի բարձրացաւ: Նափոլէոն 3800, դոլլ. 3480, անգլ. 4300, քսան տոլարնոց 17520: Թղթադրամ տոլարը 413էն բարձրացաւ 420ի, դոլլ. 101, պելժ. 8.30, սթերլին 1150 :

ՕՄԱՆԻ ԴԷՊՔԵՐԸ

Բրիտանական օդուժին կողմէ ռմբա - կոծուած ապստամբները կարգի եկած են, կը յայտարարէ Օմանի Ներքին Նախարա - րութիւնը :

Նիզվայէն ութսուն քիլոմեթր անդին գտնուող Իզքիի ռմբակոծումէն ետք, Սուլթանին կարմիր դրօշը տեսնուած է ապստամբներու կեդրոնին մէջ:

Մինչ այս մինչ այն, օդուժը հրաման ստացած է հարուածել այն շրջանները, ուրկէ կառքերով կամ ուղտերով օգնու - թիւն կը փութացուի ըմբոստներուն :

Սակայն կը յայտարարուի, թէ ոչ մէկ յարձակում պիտի ըլլայ՝ մարդ կամ անա - սուն սպաննելու դիտաւորութեամբ : Ռմբակոծումներ պիտի ըլլան, որպէս զի ըմբոստները կծկուին:

Բաներ մը յայտարարեց, թէ Միջին Արեւելքի բրիտանական ուժերուն ընդհա- նուր հրամանատարը՝ զօր. Պուրն, շուտով Պարսից ծոց պիտի երթայ եւ տեսակցու- թիւն մը պիտի ունենայ Օմանի Սուլթա - նին հետ, նոր օգնութիւններ հասցնելու համար. մանաւորապէս՝ հետեւակա - զօրք :

× Եմէնի կօրնապետը արաբական եր - կիրներուն առաջարկեց, որ օգնեն «Օմա- նի ժողովուրդին՝ Անգլիոյ դէմ մղած իր պայքարին մէջ» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄՄԱՆԻ մէջ կը շարունակուի Հիւսէյն արքան սպաննելու դիտաւորութիւն ունե- ցող 21 սպաներու դատավարութիւնը : Ամբաստանեալները չեն ընդունիր իրենց վերագրուած յանցանքը :

ԻՏԱԼԱԿԱՆ Խորհրդարանը երկու չոր - թուան վիճաբանութիւններէն վերջ վա - ւերացուց Եւրաթոմի եւ Հասարակաց Շու- կայի հարցերը 144ի դէմ 311 ձայնով եւ 54 ձեռնպահութեամբ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ 40 միլիառ Փրանքի փոխատուութիւն մը պիտի ընէ Սուրիոյ՝ տասը տարուան ընթացքին վերադարձուե- լու պարագային: Այս գումարը պիտի օգ- տագործուի երկրին արդիւնաբերութեան զարգացման համար :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ մայրաքաղաքին մէջ ա- ւելածուներու եւ ոստիկաններու միջեւ բախում մը պատահեցաւ: Գործադուլ հռչակած աւելածուներուն երկուքը սպան- նուեցան եւ երեք ուրիշներ վիրաւորուե - ցան :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ եւ Խ. Միութեան մի- ջեւ տնտեսական համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ : Խ. Միութեան օժանդակու - թիւնը պիտի ըլլայ 285 միլիոն տոլար՝ տարրալուծարանի մը եւ ալիւմինիոմի գործարանի մը կառուցման համար: Աշ - խատանքները շուտով պիտի սկսին :

ՖՐԱՆՍԱ տնտեսական օժանդակութիւն մը պիտի ընէ Թունուզի եւ Մարոքի :

ՓԱՐԻԶԷՆ երկու միլիոն հոգի արձա - կուրդի մեկնեցան, մինչ ուրիշներ արդէն կը վերադառնան :

ՉԸՐՉԻԼ յայտարարեց թէ փոփոխու - թիւններ պէտք է ընել ՄԱԿի սահմանա - դրութեան մէջ: Անգլիոյ նախկին վար - չապետը աւելցուց թէ արդարութիւն չկայ ՄԱԿէն ներս :

ՖՐԱՆՔԵՒՀՐԷԱԿԱՆ բարձրագոյն վար- ժարան մը (լիսէ) հիմնուեցաւ Թել Ավիվի մէջ: Լիսէն պիտի կրնայ 1200 աշակերտ ընդունիլ :

ԱՐՏԱՔԻՆ նախարար Փինօ Լոնտոն գը- նաց եւ երէկ ճաշեց Միացեալ Նահանգներու Արտաքին Նախարար Տըլը- սի հետ, որ քանի մը օրէ ի վեր Անգլիա գացած էր, ապազինման խորհրդաժողո - վին հարցով զբաղելու համար: Երկու Արտաքին Նախարարները կը քննեն ապա- զինման շուրջ Արեւմտեաններու տեսա- կէտները: Փինօ քանի մը օր վերջ Փարիզ պիտի վերադառնայ եւ նախարարներուն ու Հանր. Նախագահին հետ տեսնուելէ վերջ պիտի մեկնի Միացեալ Նահանգներ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուր- բաթ, ժամը 21ին, Փրանսական ամփի - թատրոնին սրահը 41 Ալէ Լէոն Կամպեթա:

Կը նախագահէ՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Կը խօսի՝ ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆ

Նիւթ՝ «Հայ ժողովուրդը ինչո՞վ տկար է եւ ինչո՞վ՝ զօրաւոր »:

Մուտքը ազատ է :

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած՝ «Հերոներու Օր»- ուան եւ Խանասորի արշաւանքի 60րդ տարեդարձին առթիւ, Օգոստոս 4, կի - րակի, առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, վալապրի հանրածանօթ, օդասուն եւ ընդարձակ անտառին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Մար - սէյլի Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ՝ բոլոր խումբերու եւ ենթակոմիտէներու, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի շրջանային վարչութեան, ինչպէս նաեւ Կապոյտ Խա- չի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու:

Ներկայ պիտի ըլլան եւ պիտի խօսին՝ Կարտանի քաղաքապետ Պ. Վիքթոր Սա- ւին եւ Պ. Լերտա (ընկերվարական):

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի՝ Ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Երգեր, արտասանութիւններ, նուագ եւ հայկական ու եւրոպական պարեր :

Պ. Ալէքս Մնակեան ագորտէոնի վրայ պիտի նուագէ հայ ժողովրդական երգեր եւ պարերգներ (Փաւիայի երաժշտանո - ցէն եւ Լիբանանի ագորտէոնի ախոյեան):

Ձուկ պիտի մատչելի գիներով՝ սան - տուիչ, չամփուրով խորոված, զովացու- ցիչ ըմպելիներ եւ այլն:

Մուտքը ազատ է:

Երթեւեկի համար դիմել մեր խումբե - րուն եւ ենթակոմիտէներուն: Կարելի է առնել նաեւ էքս երթեւեկող հանրակառ- քեր եւ օթօքառեր:

Մարսէյլ քաղաքին մէջ բնակողներուն

Խանասորի արշաւանքի տօնակատարու - թեան առթիւ Վալապր երթալու համար, յատուկ օթօկառեր վարձուած են: Արձա- նագրուելու համար դիմել ընկեր Աստուր Քէօսէեանին (Փլաս տ'Էքս), ընկեր Ա. Պետրոսեանին (Տաղէս) եւ Պ. Գ. Ծերեկ- եանին :

Մեկնումը տեղի կ'ունենայ Փլաս տ'Էք- սէն :

ՊՕՄՈՆ.— Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ այս տօնակատարութեան, պէտք է արձանագրուին օթօքարի համար մինչեւ 2 ՕԳՈՍՏՈՍ, հետեւեալ ընկերնե - րու մօտ .— Յ. Պանոյեան, Ն. Դար - բինեան, Կ. Կարապետեան, Սերժ Սար - գիսեան :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Խմբագրատուն իր այցելութեան առթիւ ընկ. Յակոբ Մանճիկեան վեց հազար Փր. կը նուիրէ Շաւարշ Միսաքեանի յիշատա - կին «Յառաջ»ի տարածման համար :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

«Յառաջ»ի վարչութիւնը պարտք կը սե- պէ անգամ մըն ալ յիշեցնել իր բաժա - նորդներուն որ փակեն իրենց առկախ հա - շիւները :

Որեւէ օտար թերթ կարելի չէ ապառիկ կարդալ եւ փափաքելի է որ նոյնը ըլլայ մանաւանդ հայերէն թերթի համար, ո - րուն [illegible] աւելի սահմանափակ են :

[illegible] մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի անպայման ղրկել իրենց նոր հասցէին հետ նաեւ հի - նը: Ծախքերու համար՝ 100 Փրանք :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ»ի չէք – փոստալի թիւն է՝ 15069 - 82, կը խնդրուի չգործածել նա - խորդը որ ջնջուած է :

Կը յիշեցնենք նաեւ որ այս թիւը ՎԵՐԱ- ՊԱՀՈՒԱԾ է «Յառաջ»ին, կը խնդրուի թերթին չպատկանող գումարները (նուէր- ներ, տարբեր թերթերու բաժնեգիններ եւայլն) ղրկել միայն մանտա-քարթով:

Շնորհակալութիւն մեր այն բաժա - նորդներուն որ կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչու - թեան գործը:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐԻ ՆՈՒՊԱՐ ՈՒՍ. ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ, ՓԱՐԻԶ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Համալը- սարանական Ոստանի Մարի Նուպար հիմ- նարկութեան մէջ հայ ուսանողները կըր- նան սենեակ ապահովել իրենց համալսա- րանական ուսման ընթացքին, հետեւեալ պայմաններով .—

1) Թեկնածուն պէտք է ունենայ միջնա- կարգ լրիւ ուսման (պաշօ) վկայական:

2) Արձանագրուած պէտք է ըլլայ Փա - րիզի համալսարանի կամ որեւէ համալը- սարանական բարձրագոյն դպրոցի մը մէջ: Լիսէները բարձրագոյն դպրոց չեն նկատուիր :

3) Երկու հոգինոց սենեակը կ'արժէ անձ գլուխ 4.500 Փրանք ամսական, իսկ յետագային առանձին սենեակ ունենալու պարագային 5.700 Փրանք :

4) Համալսարանական Ոստանի ուսա - նողները կ'օգտուին ուսանողական ճաշե - րէ (75 Փրանք):

Փարիզի Հայկ. Տունը, իր հայկական ճարտարապետական ոճով, իր գրադարան ընթերցարանով, եւ վերջապէս գրեթէ բո- լոր գաղութներէ հոն հաւաքուած հայ ու- սանողներով հայկական փոքրիկ օճախ մըն է Միջազգային այս հսկայ Ոստանին մէջ, իր արդիական բոլոր յարմարութիւննե - րով:

Բոլոր դիմումները պէտք է ընել հետեւ- եալ հասցէին .

Union Générale Arménienne
de Bienfaisance
11, Square Alboni, Paris (16e)

ԴԻՒԱՆ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ
ՓԱՐԻԶ

Տպ. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւ - ղի ընդհ. ժողովը Քրուա Ռուժ դպրոցի սրահը, այս ուրբաթ ժամը 20ին: Շատ կարեւոր օրակարգ, կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն, ներկայ ըլլալ ճիշդ ժա- մուն :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԱՓԻՆ

Վայրը՝

Olonne-sur-Mer (Vendée)

3 Օգոստոսէն 14 Սեպտեմբեր

Մեկնում՝ Կիրակի, Օգոստոս 4: առ - տուան ժամը 7ին: Հաւաքուիլ՝ ժամը 6ին.

Point de rassemblement H :

Gare du Maine Départ.

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Բ. ԽՈՒՄԲԻ մեկնումը այս երկուշաբթի իրիկուն: Հաւաքուիլ Կար տը Լիոնի մեծ ժամացոյցին տակը ժամը 21.30ին :

Ա. ԽՈՒՄԲԻ վերադարձ, այս երկու - շաբթի առաւօտ ժամը 7ին: Կը խնդրուի ծնողներէն Կար տը Լիոնէն դիմաւորել :

×

Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայա - նի, Բ. խումբին արձանագրուած եւ մաս կազմող Լիոնի եւ Տէսինի տղոց ծնողնե - րէն, կը խնդրուի որ իրենց զաւակները՝ պակաժներով եւ թուղթերով միասին, բերեն այս երկուշաբթի, առաւօտ - եան ժամը ճիշդ վեցին, Լիոն - Փէրաշի կայարանին ժամացոյցին տակ :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Փոն տը Շէրիւի Հայ Ազգ. Միութիւնը Սթանօզի Հայր. Միութիւնը եւ Երիտ. միութիւնը կազմակերպած են դաշ- տահանդէս մը, այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, (Լա Բլէնի) Պ. Տրակոսի գեղեցիկ ծառաստանին մէջ:

Ի նպաստ հայ մանկապարտէզին :

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակի :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն - Տուրու - բերանի Հայր. Միութեան Տէսինի մաս - նաճիւղի :

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Քաֆէ Լամարկի մօտ զովասուն Պուրակը:

Կը բանախօսէ Կ. Մ. ՏԵՐՄՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, պիտի ըլլան երգեր, արտասանութիւններ եւ Տարօնի աւանդական գեղջկական պարեր :

ՕԳՈՍՏՈՍ 18ԻՆ

Պիտի ձայնասփռուի Փալէ տը Շայեոյի եկեղեցական երաժշտութեան համերգը, որուն մասնակցած է հայկ. երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Կարպիս Ափրիկ- եանի, կիրակի առտու ժամը 8.45ին Փա- րի - Էնթերէն :

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 3 ՕԳՈՍՏՈՍ
SAMEDI 3 AOUT 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7958 33ème ANNEE Directrice : Arpik MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3759

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ ՆԱՄԱԿԻՆ ՇՈՒՐՋ

Հրատարակեցինք Էջմիածնի Մայր Աթոռի դիւանին «Հաղորդագրութիւնը»՝ աջակողութեան եւ Եղիշէ եպիսկ. Տէրտէրեանի կախակայման ու փիլոնազրկութեան մասին (Յառաջ, 1 Օգոստոս):

Ուշագրաւ ու յատկանշական է հետաքրքրութիւնը, զոր Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը ցոյց կուտայ արտասահմանի հայ մամուլի հրատարակութեանց հանդէպ:

Աննախընթաց երեւոյթ է այս: Աննախընթաց է մանաւանդ այն իրողութիւնը՝ որ կաթողիկոսը առիթ չի փախցներ՝ պատասխանելու համար մասնաւորապէս դաշնակցական թերթերու քննադատութեանց:

Պատասխանը կուգայ մերթ «Էջմիածին» ամսագրի խմբագրութեան ստորագրութեամբ, մերթ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի անունով: Այս անգամ ալ Մայր Աթոռի դիւանն է, որ կը պատասխանէ:

Բան մը փոխուած է վերջապէս Էջմիածնի մէջ, յորմէհետէ կաթողիկոսական աթոռին վրայ բազմած է Վազգէն Ա. Պալճեան:

Կը յիշուի Էջմիածին ի խմբագրութեան երկար գրութիւնը՝ իբրեւ պատասխան ընկեր Յակոբ Խաչմանեանի «Սրտի խօսքեր»ուն՝ հրատարակուած Հայրենիք օրաթերթի Փետրուար 7 - 9 թիւերուն մէջ իբրեւ Բաց Նամակ՝ ուղղուած Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին:

Այն ատեն խնդիրը կը դառնար Անթիլիասի եւ Ամերիկայի շուրջ: Խաչմանեան կոչ կ'ուղղէր Վազգէն Ա.ի, որ իր հեղինակութիւնը «անկողմնակալ» կերպով ի գործ դնէ՝ Լիբանան - Սուրիոյ եւ Ամերիկայի մէջ խաղաղութիւն եւ համերաշխութիւն հաստատելու համար:

Միաժամանակ կը մեղադրէր Էջմիածնի դահակալը, որ մեծ պատիւներով ընդունած էր Երուսաղէմի պատրիարքական տեղապահ Եղիշէ արք. Տէրտէրեանը, եւ թոյլ տուած՝ որ անիկա պատարագէ եւ քարոզէ մայր տաճարին մէջ:

Հակառակ «Էջմիածին»ի խողովակով Վազգէն Ա.ի արտայայտած «սրտցաւ» գաղափարներուն, Փետրուարէն ի վեր կացութիւնը ո՛չ միայն չէ խաղաղած Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան թեմերուն մէջ, այլ ընդհակառակն աւելի ծանրացած է՝ «անկախ համայնքի», աւելի ճիշդ «հերձուած»ի մը ստեղծումով Սուրիոյ մայրաքաղաքին մէջ:

Քանիցս շեշտեցինք այս էջերէն՝ թէ Վազգէն Ա. եւ Գարեգին պատրիարք ո՛ր օրուան կը սպասեն՝ իրենց հեղինակութեամբ սաստելու համար հերձուածողները՝ գլխաւորութեամբ Խադ արք. Աճապահեանի:

Դժբախտաբար մեր երկու բարձրաստիճան եկեղեցականներն ալ ոչ մէկ լուրջ ձեռնարկ կատարեցին՝ ստեղծուած տխուր կացութեան վերջ տալու համար:

Վազգէն Ա. «Էջմիածին»ի էջերէն ուժգնօրէն բողոքեց Եղիշէ արք.ի վերադարձուած այն յայտարարութեան դէմ թէ՝ Հոգեւոր Գերագոյն Խորհուրդը մասնաւոր գումար մը տրամադրած էր Խադ եպս.ի Սուրիոյ մէջ հակաթոռ կաթողիկոսութիւն մը ստեղծելու համար:

Նման բողոք մը ըրաւ այդ առթիւ Գարեգին պատրիարք, Պոլսոյ «Մարմարա»յին մէջ:

Ա՛յսքան միայն:

Այս «բողոք»ները պղատոնական բաղձանքներու սահմանէն անդին չանցան:

Մայր Աթոռի դիւանը չըսեր թէ Վազգէն Ա. ինչ կը մտածէ Սուրիոյ «հերձուածող»ներուն մասին:

Կը բացատրէ միայն թէ՝ Եղիշէ արք.ի մասին կաթողիկոսին տուած վճիռը կապ չունի դրկուած մասունքներուն յիշատա-

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՅԵԱՌ ՄԻՇՏ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ՀՐԱԺԱՐԻԼ

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ԼՈՒԾՈՒԱ՞Ծ

Ինչպէս կը նախատեսուէր՝ յաջորդական հինգ նիստերէ վերջ Նախարարաց Խորհուրդը չկրցաւ կատարել համաձայնութիւն գոյացնել 1958ի պիւտճէին շուրջ: Վիճաբանութիւնները սուր բնոյթ ստացան Ելմտական նախարար Կայեառի եւ ընկերվարական Կաղիէի միջեւ: Կարելի եղաւ սակայն ստեղծուած «անհասկացողութիւն»ը հարթել շուտով:

Հանրապետութեան Նախագահ Ռընէ Քոթի, իր ճամբորդութիւնը երկու անգամ յետաձգելէ վերջ՝ երէկ առաւօտ մեկնեցաւ արձակուրդի: Տեղական մամուլը Նախագահին մեկնումը յաջողութիւն կը սեպէ՝ Նախարարաց Խորհուրդին մէջ: Արդարեւ, եթէ հարցին լուծումը ապահովող տուեալներ չունենար՝ Նախագահ Քոթի Փարիզէն պիտի չհեռանար:

Հակառակ ստեղծուած լաւ տրամադրութեանց, կարելի չէ ըսել տակաւին, որ հարցը լուծուած է: Աւելին՝ կրնայ նախարարական լուրջ տագնապ մը ստեղծուիլ: Կայեառի առաջարկած վեց հարիւր միլիառ պիւտճէին 550 միլիառին շուրջ համաձայնութիւն գոյացուցած են նախարարները: Կը մնայ յիսուն միլիառը: Այս յիսուն միլիառը Ընկերային Ապահովութեան նախարարը կը պահանջէ կառավարութենէն, 1958ի բացը գոցելու համար: Կաղիէ կը մերժէ այդ յիսուն միլիառը գոյացնել յաւելումներ կատարելով: Ի վերջոյ ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար՝ Կի Մոլէի միջամտութեամբ խնդիրը լուծուած կը թուի: Այդ յիսուն միլիառը պիտի պահանջուի միւս նախարարութիւններէն, որոնք արդէն բաւական սեղմումներու ենթարկուած են: Ուրեմն եթէ ընդունին ճարել այս գումարը՝ նախարարական տագնապը լուծուած կարելի է համարել:

Մինչ այս մինչ այն, Ելմտական նախարար Կայեառ հետզհետէ աւելի ուժ կու տայ իր հրաժարման սպառնալիքին: Սկզբունքով համաձայնութիւն գոյացած է նախարարներու միջեւ, սակայն Կայեառ կը պնդէ, որ իր առաջարկած պիւտճէն ամբողջութեամբ քուէարկուի: Վարչապետ Մոնուրի թիկունք կը կանգնի իրեն:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պատերազմական նախարար Անտրէ Մորիս Դչ. օր մամուլի ասուլիս մը տուաւ, հրատապ երկու հարցերու շուրջ մեկնաբանութիւններ ընելով.

1) Պիւտճէին մէջ իրեն վերապահուած գումարէն աւելի պիտի չգործածէ, անշուշտ՝ եթէ նախարարները վերջնապէս վաւերացնեն զայն:

2) Ալժերիոյ մէջ պայքարը կը շարունակուի: Դժբախտաբար այս հարցը պէտք եղածին պէս չէ բացատրուած Անտրէ Մորիսի կողմէ:

Պատերազմական ծախքերու համար Կայեառի կողմէ որոշուած նախահաշիւը 1.200 միլիառ ֆրանք է: Այս գումարին մէջ կը գտնուի նաեւ այն հարիւր միլիառի պարտքը՝ որ գոյացած է վերջին երեք տարիներու ընթացքին եւ չէ վճարուած...

Անտրէ Մորիս նպատակ ունի ամէն 15 օրը անգամ մը Ալժերիա այցելել եւ առկախ մնացած հարցերը կարգադրել, կարելի բոլո՛ր միջոցները օգտագործե-

(Շար.ը կառդա Դ. էջ)

լին կողմէ իր օրինաւոր տիրոջ վերադարձուելուն հետ:

Այս ալ ուրիշ պատմութիւն է:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

«ՋԱ՞ՐԴ» ԹԷ «ՎԱՐԴ»

Ֆրանսացի քնարերգակ բանաստեղծ մը, Մալերպ որ ապրած է 1555էն մինչեւ 1628, անգամ մը, Ռոզէթ անունով ծաղկասուն ու ծաղկաբոյր մանկամարդուհիի մը մահուան առթիւ, անոր կը ձօնէ քերթուած մը, որ կը սկսէր այսպէս.

— Et Rosette a vécu ce que vivent les roses — l'espace d'un matin.

(Եւ Ռոզէթ ապրեցաւ այնքան, որքան կ'ապրի վարդը — առտու մը միայն):

Բանաստեղծին չար բախտէն — ո՛չ, բարի բախտէն — գրաշարը քերթուածին առաջին տողը կը փոխէ անուշադրութեամբ եւ կը շարէ.

— *Է րոզ, էլ ա վէքիւ*... եւ այլն:

Այսինքն, պարոն գրաշարը, չկարենալով լուծել հանելուկը, ինքն իր գլխուն գիւտ մը կ'ընէ.

— Ինքն ալ վարդ մը... ապրեցաւ միայն առաւօտ մը...

Կը յանդիմանուի՞: Ո՛չ, ընդհակառակն, կ'արժանանայ բանաստեղծին ջերմ շնորհաւորութեան եւ շնորհակալութեան: Որովհետեւ, իր գիւտը, իր տուած պատկերը — աղջիկը նմանցնել վարդի մը — տասն անգամ աւելի գեղեցիկ էր:

Մեր ազգին գրաշարներն ալ, երբեմն, հրաշալի գիւտեր կ'ընեն:

Դուն կը գրես.

— Արշալոյսը ընտանիքին զարդն էր...

Ան կը շարէ.

— Արշալոյսը ընտանիքին վարդն էր...

Յիմար պիտի ըլլաս որ սրբագրես: Եղածին պէս կը ձգես ու մտքէդ — երբեմն ալ բարձրաձայն — կը շնորհաւորես զինքը:

Գրաշար կայ, որ բանաստեղծին *յոյսը* կը փոխէ *լոյսի*, *ծոյլը յոյլի* կամ *նուշը թուշի* ու կը փաստէ թէ ինք աւելի բանաստեղծ է քան ձեռագիրը իրեն յանձնող բանաստեղծը:

Ունինք ձեռնհաս ու մասնագէտ գրաշարներ ալ, որոնք գրագէտին ու բանաստեղծին, խմբագրին ու վարժապետին ուղղագրութիւնը կը սրբագրեն, յանախ, առանց ձայն ձուն հանելու:

Ի՛նչ Աստուած հեռու ընելիք ձեռագիրներ կը հասնին մեր խմբագիրներուն ձեռքը: Հազար աչք պիտի ունենաս որ մէկ տառը միւսէն զանազանես:

Գրաշարը, որ ունի այդ հազար աչքերը, վրադ կը վազէ.

— Աս մարդը *փառահեղը փառայեղ* գրեր է, ես պիտի սրբագրեմ... Այս մէկն ալ իրարու հետ շփոթեր է *թոյլ*ն ու *գոյլ*ը... Հրաման կուտա՞ս որ սրբագրեմ...

Բայց, մեր գրաշարներն ալ անսխալական չեն:

Դուն կը գրես *սէր*, ան կը շարէ *սեր*, դուն կը գրես *տաշտ*, ան կը շարէ *դաշտ*, դուն կը գրես *բացօթեայ*, ան կը շարէ *բացօղեայ*, դուն կը գրես *դանձ*, ան կը շարէ *տանձ*....

Երբեմն, գրաշարները այնպիսի ահաւոր գիւտեր կ'ընեն որ խմբագիրը հազար փառք կուտայ՝ փորձերը կարդալու սովորութիւնը հաստատողին:

Եղբօրմէս լսած եմ որ ժամանակին, Սուլթան Համիտի օրերուն, Սուրիանդակի գրաշարը, Վիլհելմ կայսեր շինած «յիշատակարան»ը կը վերածէ «իշատակարան»ի: Թերթը կը փակուի շաբաթներով:

Բայց, վստահ եղէք, մեր գրաշարները շատ մեծ ձեռնհասութիւն ունին իրենց արհեստին մէջ:

Մե՛ղք որ իրենց ի պատիւ ոչ մէկ բայլ կ'առնենք: Ու երբ մեզմէ անվերադարձ բաժնուին, երկու տող ալ չենք գրեր իրենց մասին. «Ապերախտաբար», կը մոռնանք որ առանց գրաշարին, խմբագիրը կուտ մը չ'արժեր:

Մալերպի գրաշարը արժանացաւ անոր շնորհակալութեան:

Մերիններդ չոր ու ցամաք «շնորհակալ ենք» մըն ալ չեն լսեր՝ մեր բերնէն: Առնուազն իրենց հրաշալի գիւտերուն համար:

Անիրաւ չե՞նք:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՃԱՆԳՈՒԱԾԱՅԻՆ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԿՂԵՐԱՅԱՆՆԵՐ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԵՑԱՆ

Հունգարիոյ մէջ, Քատարի կառավարութիւնը կատաղի յարձակողական մը ձեռնարկեց կարտինալ Մեծէնթիի եւ կաթոլիկէ այլ կրօնականներու դէմ: Միաժամանակ յայտարարուեցաւ «հակայեղափոխական կրօնականներու դանդուածային ձերբակալութիւնը»:

Ներքին նախարարութիւնը այս ուղղութեամբ տեղեկագիր մը հրատարակեց, ուր կը դատապարտէ կարտինալ Մեծէնթին, որ համաժողովրդական ապստամբութեան ատեն օգնած է ըմբոստներուն: Իսկ կարտինալին քարտուղարը՝ զինեալ խմբակի մը գլուխը անցած՝ մասնակցած է յարձակումներու: Այս ուղղութեամբ գաղտնի փաստաթուղթեր երեւան եկած են: Կարտինալին քարտուղարը բանտարկուած է: Տեղեկագիրը կը յայտնէ նաեւ «զինեալ խմբակ»ի միւս անդամներուն անունները, որոնք նմանապէս կղերական-ներ են:

Ներքին նախարարութեան տեղեկագիրը հետեւեալ մեղադրանքը կ'ընէ. — «Հակայեղափոխականներու բանակին մէջ մեծ քանակութեամբ քարոզչական թռուցիկներ ցրուած են: Կղերականները Հաղորդակցութեան մէջ էին զինեալ խումբերուն հետ, ամէն ձեւով օգնութեան հասնելով անոնց: Երբ կռիւները վերջացան՝ անոնք բազմաթիւ ահաբեկիչներ պահեցին»:

Մեղադրանքներուն մաս կը կազմեն նաեւ կրօնական շրջաբերականներ, որոնք բաժնուած են բոլոր շրջաններու մէջ. Թռուցիկներուն մէջ կար Պապին տեսակէտը՝ Հունգարիոյ դէպքերուն շուրջ, ինչպէս նաեւ կարտինալ Մեծէնթիի մէկ ճառը:

Հունգարական մամուլի գործակալութիւնը պաշտօնապէս կը հաղորդէ, թէ «Հակայեղափոխական կղերականները Արդարութեան պիտի յանձնուին»:

Ձերբակալուածներու թիւը ծանօթ չէ տակաւին:

ԱՊԱԶԻՆՄԱՆ ՀԱՐՑԻՆ ՇՈՒՐՋ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆՆԵՐՈՒ ՏԵՍԱԿԷՏԸ

Ապազինման խորհրդաժողովին աշխատանքներուն մասնակցելու համար Տըլըսի եւ Փինոյի Լոնտոն ժամանումը իր արդիւնքը տուած է արդէն: Արեւմտեան պետութիւնները շուտով, թերեւս՝ այսօր, ՄԱԿի ենթայանձնախումբին տրամադրութեան տակ պիտի դնեն իրենց առաջարկը՝ օդանաւային հսկողութեան գօտիներ ստեղծելու համար: Այնպէս կը կարծուի, թէ երկու գօտիներ պիտի ստեղծուին. — առաջինը՝ Եւրոպայի եւ Խ. Միութեան մեծ մասին վրայ (Ուրալէն սաղին ինկած հողամասը) եւ երկրորդը՝ Հիւս. Ամերիկայի եւ Ասիոյ արեւելեան մասին խորհրդային շուկաներուն վրայ:

Այս հարցը քննելու համար, այսօր՝ Ուրբաթ, Փարիզի մէջ ժողով մը պիտի գումարուի:

Արտաքին նախարար Փինօ Լոնտոնէն վերադառնալէ առաջ յայտարարեց. — «Կ'ուզենք ընդհանուր համաձայնութիւն մը գոյացնել ապազինման հարցին վրայ եւ ոչ թէ զայն օգտագործել քարոզչական նպատակներու համար»:

ՄՈՒՆՋ ՄՆԱԼ՝ ՎԱՏՈՒԹԻՒՆ Է...

Ինչ տաղտուկներ ու փուճ «խնդիր»ներ խնայուած կ՚ըլլային մեզի, ազգային-եկեղեցական մեր կեանքին մէջ, եթէ կարգն ու օրէնքը ուղեցոյց դառնային «ազգին մեծերուն»:

Ոչ եկեղեցականութիւնը այսքան առաջ կրնար երթալ իր ենթադրեալ իրաւունքներուն եւ իրաւասութեանց մէջ, ոչ ալ բուսաւ — հասաւ ջոջերու «փաղանգը»՝ ի սփիւռս Հայկ. Արտասահմանի:

Մեր ժողովուրդը գլխարկ կը հանէ վարդապետին, սրբազանին եւ առաջնորդին: Եւ մենք դժգոհ չենք՝ որ կը հանէ:

Յարգանքը պարտականութիւն չէ միայն, այլեւ՝ հաճոյք:

Բայց, մեղմէ շատեր ուրիշ բաներ ալ կը հանեն իրենց գլխարկին հետ: — Կը հանեն ու մէկդի կը նետեն կարգի եւ օրէնքի ըմբռնում, դատողութիւն եւ ողջմտութիւն, սահմանադրութիւն եւ ժողովականութիւն, — «իր սարօքն»:

Սեփական կարծիք եւ համոզում չունին, որպէս զի գոյանայ նաեւ հանրային կարծիքը՝ որ միշտ ուժ եւ ազդակ է ժողովուրդներու կեանքին մէջ:

Վարդապե՞տ է. վեղար ու խաչ ունի՞. ջաթալ-թաղ կամ սատայ կը կրէ՞: — Վերջացաւ: Ինչ որ ըսէ կամ ընէ՝ ուղիղն այն է:

Կատարեալ «վարդապետն ասաց»: Կրաւորականութիւն եւ զգացականութիւն: Աններելի ենթակայութիւն՝ որ կը յանգի, ի վերջոյ, ստրկամտութեան:

Եթէ Հայկ. գաղթաշխարհի մէջ եկեղեցականութիւնը գլուխն առեր՝ կ՚երթայ, պատասխանատուութեան մէկ մասն ալ — եթէ ոչ մեծագոյն բաժինը — կ՚իյնայ մեր ժողովուրդի ուսերուն:

Եպիսկոպոս մը կը համարձակէ՞ր ասպարէզ կարդալ ազգ. ժողովականութեան եւ հանրային կարծիքին, երբ սահմանադրական կարգ-կանոնը անցեալ արժէք էր հանրային մեր կեանքին մէջ եւ բարոյական հեղինակութիւն: Երբ օրէնսդիր եւ գործադիր իշխանութիւններ կը ճանչնային իրենց չափն ու սահմանը:

Ոչ. չէր համարձակեր:

Այդ համարձակութիւնը գլեց անցաւ ամէն համեմատութիւն, երբ հին ժողովականութիւնը իր տեղը թողուց հատընտիր մեծատուններու կամ պատահական մարդոց՝ որոնք հայ կեանքի լուսանցքին վրայ միայն կ՚ապրին, այլ երբեք հայ կեանքի մէջ:

Քանի՞ Ռուբինեան եւ Օտեան ունինք, այսօր, համագաղութային մեր կեանքին մէջ: Քանի՞ մարդ՝ որ Օրէնքին տառը չիւրացնէ միայն, այլեւ ոգին: Քանի՞ ժողովական՝ որ եպիսկոպոսի փէշէն չկախուի, այլ՝ Սահմանադրութեան:

Ականջը խօսի Պարոնեանին: — Եթէ հարիւր տարի ետք ապրէր, համանօրէն շատ աւելի փարթամ ու գունագեղ վկայութիւններ կարենար փոխանցել հայ գրականութեան՝ իբրեւ անմեռ եւ յաւիտենական «կատակերգութիւն», — պատկերազարդ պատմութիւն հայ ժողովականութեան ...

Մեր ողբերգութիւնը հոս չէր հասներ, սակայն, եթէ մեր երկրի իշխանութիւնները չմիջամտէին արտասահմանի հայութեան ազգային-համայնական կեանքին:

Մեզ հանգիստ ձգէին մեր հոգերուն մէջ, փոխանակ միջամուխ դառնալու մեր ներքին խնդիրներուն, — պղտորելու եւ թունաւորելով, խառնակելու եւ պառակտելու:

Հայ եկեղեցական դասը, իր բացարձակ մեծամասնութեամբ, անհատական փառասիրութիւններէ եւ շահախնդրական նկատումներէ մղուած է, երբ ոտքով-ձեռքով «ձայն կը բանէ» ծանօթ իշխանութիւններու խժալուր աղմուկին օրէնքն ու կարգ-կանոնը խեղդելու համար խուժանավարական ելոյթներու մէջ:

Եթէ օտարը քաղաքական շահեր ունի հայ կազմակերպ ու խաղաղ կեանքը խառնվելու մէջ, վարդապետն ու եպիսկոպոսն ալ... Եպիսկոպոսանալու կամ արքեպիսկոպոսանալու հեռանկարը ունին իրենց մտքին մէջ:

Մինչեւ կաթողիկոսութիւն՝ «կենսական մարզ» է իրենց համար: Եւ հոն հասնելու ցանկութեամբ՝ պատրաստ են նոյնիսկ «սուղ գին» վճարելու ...

Ոչ ոք թող երկմտի այն մասին, թէ մեր օրերու բարձրապատիւ կամ գերաշնորհ եկեղեցականութիւնը աթոռի, փառքի եւ դրամի կրակով կ՚այրի աւելի՝ քան «ազգին սիրով»...

«Ազգին սէրը» ծերացած ու նետած են մէկդի՝ իբրեւ անպէտ առարկայ, եւ մխրճուած են ուրիշ բազմաթիւ ու բազմագոյն սէրերու մէջ ...

Այս. ճշմարտութիւնը տեսնել՝ արժանիք մըն է:

Սակայն այդ ճշմարտութիւնները ըսել, պաշտպանել կամ դատապարտել՝ պարտաւորութիւն մըն է:

Մանաւանդ հանրային մարդուն համար, — վեղար ունենայ թէ ըլլայ անվեղար:

Այս քաջութիւնը չունին հիմա մեր հոգեւորականներն ու ժողովականները, երբ ունին այնքան ուրիշ յանդգնութիւններ ..

Մէկ ջուրով չենք լուար բոլորը: Սակայն կը կրկնենք ծանօթ խօսքը. «մէկ ծաղիկով գարուն չի գար»:

Մէկդի թողունք ամէն հին հաշիւ, ու դառնանք նորէն յունահայոց տագնապին:

Ղազարեան վրդ. ինչո՞ւ եւ ինչպէ՞ս այս փոթորիկը ստեղծեց այդ գաղութին մէջ:

Ստեղծեց՝ երես թեթեւցնելով ազգ. իշխանութեան եւ ժպտելով «հեռաւոր սուրբերուն», — անոնց՝ որոնք շահ կը փնտռեն գաղութահայ կեանքի անստուգութեան մէջ:

Վազգէն Ա. շատ լաւ գիտէր, թէ յունահայութեան օրէնսդիր եւ վարչական վերին իշխանութիւնը չի վստահիր Ղազարեան վրդ.ի, եւ որոշած է հեռացնել զայն առաջնորդական տեղապահի իր պաշտօնէն:

Կարգադրութիւն՝ որ Ազգ. Կեդրոնական Վարչութեան իրաւասութեանց սահմաններուն մէջ է:

Մանաւանդ որ, ինչպէս կը ճշդէ նոյն Ազգ. Կեդրոնական վարչութիւնը, նախօրօք եւ երկուստեք համաձայնած են «փորձի շրջան» մը անցընել: — «Եթէ կշռուեցար եւ լմաց գտնուեցար՝ կը պահենք. իսկ եթէ պակաս՝ չեղեալ կը նկատենք մեր հրաւէրը»:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը գիտէր նաեւ, որ ինք իրաւունք չունի առաջնորդ նշանակելու:

Շատ լաւ գիտէր մանաւանդ, որ ասկէ առաջ, նման քայլերով... վարդ չէ հասցուած հանրային մեր պարտէզներուն մէջ. այլ մի միայն փուշ ու տատասկ:

Տարբեր ծագերու վրայ ալ, գիտակցական նոյն շեղումով եւ հակօրինական ոտնձգութեամբ, փոթորիկ ու խնդիր ստեղծած է միշտ՝ ի վերջոյ վարկաբեկ դառնալու համար յաչս ասպնջական կառավարութիւններու եւ Հայկ. գաղութներու:

Ինթոյեան վրդ.ը բանեց Իրան ղրկեց, առանց կարծիքը հարցնելու տեղւոյն ազգային իշխանութեան: — «Մականիս ո՛ւժը», ըսաւ, եւ փորձեց պարտադրել:

Բնականաբար չյաջողեցաւ:

— «Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան առաջնորդ է եւ կաթող. պատուիրակ», ըսաւ, եւ մինչեւ այսօր կ՚ակնկալէ՝ որ անոր առաջնորդի հանգամանքը իրացուի: Բայց Ֆրանսահայութիւնը լոկ իբրեւ «պատուիրակ» կը ճանչնայ զայն, առաջնորդ ընտրելու իր իրաւունքը անձեռնմխելի հռչակելով:

Եթէ անտիրական — անիշխանական այս կացութիւնը պիտի նուիրագործուի հայրապետական կոնդակներով, վաղը կրնայ առաջնորդական պաշտօնէ ... հեռացնել Մամբրէ Արք. Սիրունեանը եւ անոր տեղ ղրկել, օրինակ, ... Վահան Արք. Կոստանեանը:

Այդ պարագային ի՞նչ կը մտածեն ընել Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ Թեմական Ժողովները:

— «Հրամանքդ» ըսել, եւ գետնամած խոնարհի՞լ, թէ քաղցրօրէն գիտել տալ՝ որ առաջնորդ ընտրելու եւ հրաժարեցնելու իրաւասութիւնը իրենց միայն կը պատկանի ...

Կ՚ըսենք ու կը գրենք այս բոլորը, այն տարտամ յոյսով՝ որ կրնանք բան մը փոխել գաղութներու երերուն-տատանեալ կացութեան մէջ:

Բան մը փոխել՝ ազգ. իշխանութեան մաս կազմող մարդոց եւ հանրային կարծիքի մէջ, որոնք իրենց դերին տէրը չեն առհասարակ, եւ կը կարծեն ... ամբարշտութիւն մը գործած ըլլալ՝ օրէնքը յարգելով եւ ապօրինութիւնը ի բաց մերժելով:

Ամէն մէկը իր իրաւունքին մէջ եւ իր իրաւասութեան ճամբով:

Օրէնքը յարգել՝ չի նշանակեր Կաթողիկոսը անարգել:

Տարրական շրջահայեցութիւնը կը պահանջէ, որ Վազգէն Ա. միջամուխ չըլլայ իր իրաւասութենէն դուրս հարցերու եւ կարգադրութեանց:

Եւ եթէ ինք չուզեր կամ չի կրնար չընել այս ոտնձգութիւնները, պատճառ չկայ որ մենք ալ մունջ ու ձեռնածալ նստինք՝ «եղեցին կամք քո» ըսելու եւ ենթարկուելու համար:

Այս կարգի անձնատուութիւններ վատութիւն են:

Վատութիւն՝ օրէնքին եւ մեր իրաւունքներուն հանդէպ:

(Խմբագրական՝ ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ՆՈՐԷՆ 6-7 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ ԴԷՊՔԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Թուրքերը կը շարունակեն «ցաւ» յայտնել Սեպտ. 6-7ի դէպքերու առթիւ որոնք անշուշտ «խոտոր կը համեմատին թուրք հանրապետութեան ժողովրդավար սկզբունքներուն»:

Այս առթիւ ծանօթ լրագրող Ճիհատ Պապանի Անգարայի Ենի Կիւն թերթին մէջ գրած է հետեւեալ խմբագրականը:

— Ազգ. Ժողովը որոշած էր հատուցում տալ այն հայրենակիցներուն, որոնք վնասուած էին 6-7 Սեպտեմբերի դէպքերէն: Բայց հակառակ այսքան երկար ժամանակ անցած ըլլալուն, որ եւ է հատուցում չէ վճարուած տակաւին հայրենակիցներուն, որոնք սկսած են լրջօրէն մտահոգուիլ:

Երկու օր առաջ թերթերու մէջ երեւցաւ լուր մը, ուրկէ տեղեկացանք թէ վերջապէս պիտի տրուի հատուցումը: Հակառակ յապաղումին՝ գոհունակութիւն զգացինք, որովհետեւ չէինք փափաքեր, որ ընդունուած օրէնք մը անվաւեր մնայ: Այլ հարց, որ այս յապաղումը անվստահութիւն ու անհանդստութիւն կը պատճառէր հայրենակիցներուն:

Դեմոկրատ կուսակցութիւնը, երբ ընդդիմադիր ճակատին վրայ կը գտնուէր, բազմաթիւ յարձակումներ գործած էր Ունեւորութեան Տուրքին եւ հայրենակիցներու միջեւ անհաւասար վերաբերումներուն համար, նոյն իսկ ատեն մը, ունեւորութեան տուրքին բացած խրամատը փակելու համար գոհացումի դէթ խորհրդանշական ձեւ մըն ալ գտած էր:

Արդարեւ, կարգ մը հայրենակիցներու յատուկ Ունեւորութեան Տուրքը, բաւական ցնցած էր մեր վարկը ներքին թէ արտաքին ճակատներու վրայ: Մենք ոչ մէկ

ՊԱՐՈՆ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

Գ. ՊԱՅՔԱՐ՝ ՔԱՐԻՒՂԻ ՏԻՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Սակայն բնաւորութեամբ շատ տարբեր ըլլալով իր բարեկամներէն, գործի ընկերներէն ու մրցակիցներէն, ժողովուրդը շլացնող փառասիրութիւններ չունէր: Օրինակ մը տալու համար ըսենք, որ 1911ին Անգլիոյ մէջ լուրեր սկսան շրջան ընել թէ Գալուստ Կիւլպէնկեանի առաջարկուած է ազնուականութեան տիտղոս մը՝ հարիւր հազար անգլ. ոսկիի փոխարէն. իսկ Կիւլպէնկեան պատասխանած է՝ «Կը նախընտրեմ դրամը պահել եւ ազնուական չըլլալ»:

×

Առաջին պատերազմը երբ վրայ հասաւ, Կիւլպէնկեանի Թրքական Քարիւղի Ընկերութեան գործերուն ընթացքը դանդաղեցաւ, քանի որ Թուրքիա թշնամի երկիր էր: Բայց Պարոն Հինգ առ Հարիւր անգործ չէր նստեր:

Միշտ հեռագայի հեռանկարներով, Անգլիոյ Արտաքին նախարարութենէն արտօնութիւն ստացաւ Ֆրանսա մեկնելու, Ֆրանսական քարիւղի պահեստները կազմակերպելու գործին համար որպէս խորհրդատու: Ապա ծրագիր մը մշակեց ու ներկայացուց Անգլիոյ Արտաքին նախարարութեան. այս ծրագիրը կ՚առաջարկէր Տէօյչ Պանքի փոխարէն Ֆրանսան ընդունիլ 1914ի քարիւղի համաձայնութեան մէջ: Իր այս առաջարկին հիման վրայ Լորտ Լոնկ 1916ին համաձայնութիւն մը ստորագրեց Ֆրանսայի հետ:

Անգլիոյ ու Ֆրանսայի Արտաքին նախարարութիւններուն հետ ունեցած իր սերտ կապերը բազմաթիւ կասկածներու եւ բամբասանքներու տեղի տուին, ինչպէս կը գրէ Կիւլպէնկեան. —

«Պարոն Պերթըլօ (Ֆրանսայի Արտաքին նախարարութեան Ընդհանուր Քարտուղարը) ինծի ցոյց տուաւ Լոնտոնի դեսպանատան կցորդ Պարոն տը Ֆլէօրիօյէն ստացած իր մէկ անձնական նամակը, որուն մէջ այս վերջինը Պ. Պերթըլօն կը զգուշացնէր թէ Անգլիոյ Արտաքին նախարարութեան գաղտնի գործակալ մըն եմ: Պ. Պերթըլօ ինծի յայտնեց նաեւ, թէ վարչապետ Պ. Փուանքարէ եւս շատ գոհ չէր իմ միջամտութիւններէս եւ թէ այս մասին զգուշացուցած էր Արտաքին նախարար Պ. Արիսթիտ Պրիանը, մատնանշելով թէ չափազանց ազատ ելք ու մուտք ունիմ Ֆրանսայի Արտաքին Նախարարութեան մէջ: Պ. Պերթըլօ պատասխանած էր, թէ այնքան մեծ է իմ հանդէպ ունեցած իր վստահութիւնը, որ թէեւ իր ձեռքն է որ կը գրէ ու կը ստորագրէ պաշտօնական թուղթերը, բայց իրականութեան մէջ ես եմ որ ուղղութիւն կու տամ իր որոշումներուն»:

Կիւլպէնկեան նոր դաշնակից մը շահած էր իր կողմը եւ երբ պատերազմը վերջ գտաւ, քարիւղի պայքարին մէջ այժմ Ֆրանսացիներու օժանդակութիւնն ալ ապահոված էր իրեն ի նպաստ:

×

Կիւլպէնկեանի կեանքին ճակատագրական վայրկեանը կը մօտենար: Մեծ Պետութեանց միջեւ սկսած քարիւղի բանակցութիւնները որեւէ արդիւնքի չէին հասնիր: Ամէն մարդու համար պարզ էր այլեւս, որ Լոյտ Ճորճ կ՚ուզէր Միջագետքի (Իրաք) քարիւղին մենաշնորհը յանձնել անգլիական կառավարութեան հսկողութեան տակ գտնուող Անգլօ-Պարսկական Քարիւղի Ընկերութեան, 25 առ հարիւր շահաբաժինով մըն ալ Ֆրանսացիներուն բերանը գոցելով:

Ասիկա կը նշանակէր որ Կիւլպէնկեան եւ իր Թրքական Քարիւղի Ընկերութիւնը ոտքի տակ պիտի առնուէին: Վերջին փորձ մը ընելով, Կիւլպէնկեան դիմեց իր բարեկամ Հանրի Պերանժէի, որուն հետ յաջողցուցած էր 1916ի համաձայնագրին ստորագրութիւնը, եւ որ Ֆրանսայի Ելմտական նախարարութեան մէջ բարձր պաշտօն մը ունէր:

Պերանժէ ամբողջովին կը գտնուէր Քլէմանսոյի ազդեցութեան տակ. այս վերջինն ալ անձնական պատճառներով հակառակ էր Լոյտ Ճորճի: Կիւլպէնկեան խորհուրդ տուաւ որ Ֆրանսա իր պահանջներէն չհրաժարի եւ պնդէ անոնց վրայ, հեռագային խաղի չզլալու համար. ինք ալ, իր կարգին, խոստացաւ ամէն ձեւով պաշտպանել Ֆրանսայի շահերը:

Միւս կողմէ, Ուտրօ Ուիլսըն ալ կը պահանջէր որ հաւասարիրաւասութիւններ տրուին բոլոր Դաշնակիցներուն. Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի միջեւ սկսած բանակցութիւնները ծայր աստիճան անախորժ դառնալու վրայ էին, իսկ Միջին Արեւելքի կացութիւնն ալ վատէն վատթարագոյնի վերածուիլ սկսած էր: Կարելի չէր քաղաքական գետնի վրայ որեւէ համաձայնութիւն գոյացնել, այնքան ատեն որ քարիւղի կենսական հարցը չկարգադրուէր Մեծ պետութեանց միջեւ:

Այդ պահուն է որ Լոյտ Ճորճ, անսպասելի կերպով տեղի տուաւ: Որոշապէս նախընտրած էր զիջումներ ընել, քան թէ թոյլ տալ որ Ամերիկացիները կամ ուրիշ պետութիւններ շահաբաժին ձեռք ձգեն Իրաքի քարիւղի հանքերուն վրայ: Իր ամբողջ կարողութեամբ ուժ տուաւ 1916-ին կնքուած Լոնկ-Պերանժէ համաձայնութեան (Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ), որուն իրագործման ազդակներէն կարեւորագոյնը եղած էր Կիւլպէնկեանի միջամտութիւնը:

ՐԱԼՖ ՀԻՒԻՆՉ

(23 Շար.)

կասկած ունինք երկրին հանդէպ հաւատարմութեանը վրայ այդ հայրենակիցներուն, որոնք Բ. Աշխարհամարտի պատերազմին ճամբաշինութեան ղրկուեցան, ու աւելի վերջ Ունեւորութեան Տուրքի գծով բռնագրաւուեցան անոնց ինչքերը, մէկ մասը աքսորուեցաւ Աշգալէ, ուրիշներ ազատ արձակուեցան, հակառակ անոր որ չէին վճարած իրենց դրամը :

6 – 7 Սեպտեմբերի դէպքերը իրենց բնոյթով ու տարողութեամբ, վերոյիշեալ դէպքերէն նուազ ցաւալի չեղան : Մենք շատ մօտէն տեղեակ ենք այն դժոխութեան, զոր ճանչցաւ բովանդակ երկիրը, Սեպտեմբերեան դէպքերուն առիթով : Հայրենակիցները, հետաքրքրութեամբ սպասեցին քննութեանց արդիւնքին եւ ուզեցին որ լրջօրէն պատասխանատու նըկատուին բոլոր անոնք, որոնք տեղի տըւած էին այսքան տխուր դէպքի մը: Երբ այս ալ չեղաւ ու միակ պատասխանատու մը իսկ երեւան չելաւ, կացութիւնը բոլորովին վատթարացաւ եւ պէտք է խոստովանիլ, որ ստեղծուեցաւ ընդհ. յուսահատութեան մթնոլորտ մը: Բազմաթիւ հայրենակիցներ, որոնք որեւէ աղերս չունին արտաքին քաղաքականութեան հետ, կամքէ անկախ պատճառներու բերումով պատուհասուեցան :

Կասկած չկայ որ ասիկա մեծ անարդարութիւն մըն էր ու այս պատճառաւ ալ՝ հանրային կարծիքը ցաւ կը զգար :

Այս տեսակէտով գոհունակութիւն զգացինք, երբ իմացանք որ հատուցում պիտի տրուի անոնց: Հիմա մեր մաղթանքն է, ժամ առաջ տեսնել գործադրութիւնը այս որոշումին, եւ գէթ մասամբ սիրտը առնել անիրաւուած հայրենակիցներուն :

Մենք բացարձակապէս համամիտ չենք որ կարգ մը հայրենակիցներ ստորադասական զգացումով մը ապրին այս երկրին մէջ: Մենք չենք ուզեր, որ կրօնքն ու դաւանանքը հայրենակիցները երկուքի բաժնող եւ իրարմէ հեռացնող ազդակ մը դառնայ Թուրքիոյ լայիք Հանրապետութեան մէջ: Ասիկա վնասաբեր կը նկատենք երկրին ու ազգային միութեան տեսակէտով :

Կ'ուզենք որ հաւասարապէս վայելեն ու բաժնեն երկրին բարիքներն ու ցաւերը, ամէն անոնք որոնք ենթակայ են Թուրք Հանրապետական օրէնքներուն, պարկեշտ ու պատուաւոր կերպով կը կատարեն իրենց պարտականութիւնը հանդէպ հայրենիքին :

Կ'ուզենք դարձեալ որ, կառավարութիւնը տառացիօրէն գործադրէ յետին տրամադրութիւնը մարդկային իրաւանց յայտարարութեան, զոր ստորագրած էր Սան Ֆրանչիսքոյի մէջ: Կ'ուզենք որ հայրենակիցներու մինչեւ բացուի այնպիսի շրջան մը, ուր հայրենակիցները այլեւս քար չկտրեն, Աշգալէ չղրկուին, մոռնան Ունեւորութեան Տուրքի եւ Սեպտեմբերեան դէպքերու աղիողորմ յիշատակները ու վըստահ ըլլան, թէ անգամ մըն ալ պիտի չկրկնուին այս տեսակ անհաճոյ դէպքեր:

Թուրքիա պէտք է քայլ առնէ բոլոր հայրենակիցներու գործակցութեամբ : Այս հայրենակիցները իբրեւ վարձատրութիւն իրենց բարի ձեռնարկներուն, պէտք է ապրին ազատ, որպէս քաղաքակիրթ հաւաքականութիւններ: Պէտք է ոչինչ խնայել այս մթնոլորտը ստեղծելու համար երկրին մէջ: Այս պատճառաւ է որ գոհունակութիւն զգացինք երբ լսեցինք թէ մօտ օրէն պիտի վճարուի հատուցումը, 6 - 7 Սեպտեմբերի դէպքերէն վընասուողներուն :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ԱԼԲԱՆԻԱՆ

●

Ալպանիան փոքրիկ Հանրապետութիւն մըն է, մէկ միլիոնէ աւելի բնակչութեամբ, որ կը գտնուի խորհրդային իշխանութեան ներքեւ : Համայնավարութեան «տկար» այս կայանին մէջ, Խ. Միութեան նոր «աչք»ը նշանակուեցաւ Վասիլի Իվանով, որ նախապէս Հիւս. Քորէայի մէջ դեսպանի պաշտօն կը վարէր :

Հակառակ անոր, որ Իվանով դեսպանի հանգամանքով եկած է Ալպանիա, իր տրամադրութեան տակ ունի խորհրդականներու, փորձագէտներու եւ մասնագէտներու բանակ մը՝ Թիրանայի մէջ: Ասոնք առանձին թաղամաս ունին, որ շարունակ ոստիկանութեան հսկողութեան տակ է. բնակչութեան հետ յարաբերութիւն չունին :

Իվանովի մասին շատ բան կարելի չէ ըսել: Ծանօթ էր, որ «հաւատաւոր» համայնավար մըն է եւ Խ. Միութեան ազդեցիկ դէմքերէն մէկը եւ ոչ թէ հասարակ դիւանագէտ մը :

Հակառակ անոր, որ Ալպանիան պզտիկ Հանրապետութիւն մըն է, Խորհրդայիններուն համար կարեւոր կեդրոն մըն է. ցամաքային յարաբերութեան ճամբաներ չունի Ռուսիոյ հետ: Հաղորդակցութիւնը կ'ըլլայ օդի ճամբով: Պելկրատի մէջ կը մտածեն, որ Խ. Միութիւնը ընդծովեայ խարիսխներ ալ ունի այնտեղ :

Տնտեսական քայքայուած վիճակ մը ունի Ալպանիա : Վերջերս Վարչապետը եւ կուսակցական պարագլուխը Մոսկուա գացին, օժանդակութիւն խնդրելու համար: Խ. Միութիւնը խոստացած է օգնել, սակայն երկրին տնտեսական բոլոր մարզերուն մէջ վերակացուներ նշանակած է: Գործակալները չափազանց մեծ թիւ մը կը ներկայացնեն : 12 Ալպանացիի վրայ՝ մէկ հողի զինուոր, գաղտնի ոստիկան կամ ապահովութեան պաշտօնեայ է ...

Բանուորի մը ամսականը չորս հազարէն 15.000 լէք է, զոյգ մը կօշիկը կ'արժէ երեք հազար լէք եւ նարինջ մը 50 լէք :

Թ. Ա. Թ.

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱԿՄԱՆ ԽՆՋՈՅՔԸ

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Ինչպէս սովորութիւն է, այս տարի եւս մեծ խանդավառութեամբ տօնեցինք Նոր Սերունդի տարեվերջի փակման հանդէսը :

Ներկայ էր խուռն բազմութիւն մը, բաղկացած Նոր Սերնդականներէ եւ ծնողքներէ : Ներկայ էին Կեդրոնական Վարչութեան ներկայացուցիչները : Նմանապէս՝ Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ներկայացուցիչը, Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ներկայացուցիչները և Արդէ քհնյ. Փայլակեան :

Ընկեր Օննիկ Ալթունեան խնջոյքը բացաւ պարզելով ծնողքներուն՝ Միութեան 1956 – 57 տարեշրջանի գործունէութիւնը: Յետոյ հրաւիրեց հասարակութիւնը ունկնդրել ընկեր Գ. Բալայեանի մէկ ճառը ժապաւէնի վրայ, ուր կը նկարագըրուէր Թուրքերուն բարբարոսութիւնը :

Սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկեր Ստեփան Պալեան :

Խօսք տրուեցաւ Կեդր. Վարչութեան քարտուղար ընկեր Ա. Պիպէրեանի .—

« Նոր Սերունդը տարուէ տարի յաջողած ու առաջ տարած է այնպիսի աշխատանք մը, որ դաստիարակչական թէ կազմակերպչական տեսակէտով կրնայ միայն հիմը կազմել մեր ապագայ գործունէութեան :

Անշուշտ պէտք է գոհութիւն ընել, արդիւնքի մը հասնելու համար, հետեւաբար՝ պատճառ չկայ, որ եթէ յաջողեցանք մինչեւ այսօր, պէտք է փորձենք նաեւ անկարելին » :

Խօսք առաւ նաեւ ընկեր Եղ. Մավեան, մասնաւորաբար ծանրանալով երիտասարդութեան գաղափարական դաստիարակութեան վրայ :

Տ. Արդէ քհնյ. Փայլակեան մանրամասնութիւններ տուաւ ժապաւէնով ունկնդրուած ճառին շուրջ :

Ընկեր Գույումճեանի քանի մը խօսքերէն վերջ՝ տեղի ունեցաւ պզտիկ հանգանակութիւն մը՝ ծախքերու մասնակցութեան համար:

Ընկ. սեղանապետին առաջնորդութեամբ սկսան յեղափոխական երգերը :

Ծնողքներու եւ Նոր Սերնդականներու կողմէ արտասանութիւններն ու երգերը իրարու յաջորդեցին :

Կէս գիշերէն վերջ սկսան պարերը՝ ըղձալի մթնոլորտի մը մէջ, մինչեւ առաւօտ :

ԱՐԱՄ ԵՐԱՆՈՍԵԱՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՎԻՃԱԿ

ԲԺԻՇԿԸ.— Քննեցի՞ր հիւանդին ընդհ. վիճակը :

ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒՀԻՆ.—Այո, տոքթոր :

ԲԺԻՇԿԸ.— Կարդայ նայիմ :

ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒՀԻՆ.— Թանսիոն՝ 18, բազկերակ՝ 80, ջերմութիւն 37.8, եկամուտ՝ 20.000 ...:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ՕԳՆ. ԽԱՉԻ Շրջանային վարչութիւնը Շթորա գիւղին մէջ հաստատած է կազդուրման կայան մը, ուր ամէն տարի, ամրան եղանակին, 60 – 70 վատ ուժ երախաներ կը ղրկուին եւ ուսուցչուհիի մը հսկողութեամբ՝ բնութեան ծոցին մէջ կը կազդուրուին : Օգն. Խաչի այս գործին նիւթականը կը հայթայթուի Պէյրութահայ գիւղագնացներու նուէրներով :

ՂԵՒՈՆԴ Արքեպիսկոպոս, Հալէպի Առաջնորդը Յուլիս 20ին այցելած է Քեսապի հայութեան : Առաջնորդը եկեղեցական արարողութիւններուն նախագահած է նոյն օրը եւ յաջորդ օրը՝ կիրակի, հանդիսաւոր Ս. Պատարագ մատուցած: Ղեւոնդ եպիսկոպոսի այցելութիւնը՝ Քեսապի հայութեան, մեծ խանդավառութիւն ստեղծած է :

ՍՈՒՐԷՆ ՍԱՍՈՒՆԻ, տաղանդաւոր ճարտարապետը, որ Լիբանանի մէջ վերջերս հիանալի զարդարանքով եւ կահաւորումով զբօսավայր մը շինած էր, մասնաւոր հրաւէրով Հոլիվուտ մեկնած է, նոյն ոճով պանդոկ մը եւ զբօսավայր մը կառուցելու համար :

ՏՈՔԹ. Գ. ԹԱՊՊՈՒՐԵԱՆ, որ Լիբանանի ծանօթ ատամնաբուժներէն է, Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանին կողմէ ղըրկուած է ատամնաբուժներու Հռոմի համագումարին: Պիտի հանդիպի նաեւ Փարիզ :

ՎԱՐՈՒԺԱՆ ԳՈՃԵԱՆ պէյրութահայ տաղանդաւոր ջութակահարը, Օգոստոս 24ին հրաւիրուած է նուագելու Պալպէքի փառատօնին: Սանթա Նեչէլիա նուագախումբին հետ: Վ. Գոճեան վերջերս Ֆիլատելֆիոյ մէջ նուագահանդէս մը տուած է, մեծ յաջողութիւն մը արձանագրելով:

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ՀԱՏԸՆՏԻՐ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ» հայերէնի թարգմանեց Յովհաննէս Գ. Ճէպէճեան, առաջին հատոր: Տպագրութիւն Քրիստոնէական Ջանից Միութեան, Պէյրութ 1957: Հասցէ.—

A. M. of America
153 East 33 rd. St. New-York 16

×

ԱԿՕՍ ամսագիր գրականութիւն եւ արուեստի թիւ վեց, Յունիս 1957, Պէյրութ:

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ամսագիր, թիւ 7, Յուլիս 1957, Պոսթըն :

ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ հայագիտական ուսումնաթերթ, հրատարակութիւն Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան, թիւ 3 – 5 Մարտ - Մայիս 1957: Հասցէ՝ Մխիթարիստընկասսէ 4, Վիէննա (Աւստրիա):

PORTRAIT DE L'HOMME MODERNE

Գրեց Միւղան Տէր (Տէր Աթանասեան) գին 400 Փրանք: Հասցէ
30 Rue Chateau Payan, Marseille

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (101)

ԵՐԿՈՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ԻԲ.

●

«ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԵՂԲԱՐՑ ԳԵՐԵԼՈՑ»

Տիկինը երեք անգամ ծափ զարկաւ, եւ անմիջապէս քսան հինգ, երեսուն տարու երիտասարդ մը քովի սենեակի մը դուռը բացաւ եւ դահլիճը մտաւ. Տիկնոջ մօտեցաւ համարձակ ձեւով, բայց առանց աչք դարձնելու այդ աղախնայ բազմութեան վրայ որ ձեռնամած՝ գլուխնին ծուռ, արձանի պէս շարուած կեցեր էին :

— Գնա, Ալի, նայէ թէ ի՞նչ կ'ուզեն այդ աւազակները, ըսաւ Տիկինը կատաղի աչքեր փայլեցնելով երիտասարդին վրայ:

Իսկ երիտասարդը իբրեւ թէ չիմանալով այդ նայուածքին սպառնալից նշանակութիւնը ելաւ կանանոցէն դուրս եւ մտաւ հիւրանոցը ուր Գուրգէն եւ Խոսրով նըստած էին: Քաղցրութեամբ բարեւ մը տալէն վերջ նստաւ :

— Այս բերդին տէրը դո՞ւն ես, հարցուց Խոսրով ծանրութեամբ, առանց Գուրգէնի ժամանակ տալու որ խօսի :

— Այո, եթէ Աստուած ուզէ, պատասխանեց Ալի :

— Ա՞յս է ընդունելութիւնը որ սովոր ես ընել Աստուծոյ հիւրերուն, որ կուգան քու դուռդ կը զարնեն գիշերով, պատառ մը հաց եւ անկողին մը խնդրելու. քու կըրպարանքդ այդպէս չի վկայեր :

— Արտաքոյ կարգի ընտանեկան դիպուածներ սխալմունք մը մեղի ընել տուին, ո՛վ գիտէ թերեւս ձեր կողմէն ալ չափազանց սպառազինութիւն երկիւղ պատճառեց պահապանաց, ես ալ քիչ մը տկար եւ քուն էի. անխոհեմութիւն մը եղած համարինք, դուք հիւր եւ մենք հիւրընկալ, խաղաղութեամբ կ'ուզենք սխալմունքը : Արդէն ապսպրուած է ձեր ընթրիքը, քիչ մը խնդրեմ համբերել :

Երիտասարդին այս քաղցր եղանակը եւ խօսքերը Գուրգէնի բարկութիւնը իջեցուցին եւ իր յոնից բնական պարզութիւնը բերին, երբ Վահրիճ դրան քով երեւցաւ եւ ակնարկի ըրաւ իր տիկնոջ: Եւ Գուրգէն թողլով երկու խօսակիցքը, դուրս ելաւ իր սպասաւորին հետ որ երբ առանձին մնացին.

— Այս անգամ, լաւ լուր ունիմ ըսաւ ուրախութեամբ :

— Զրուցէ, շուտ ըրէ, միւս լաւ լուրերուդ պէս չըլլի :

— Խոսրով իշխանին աղջիկը հոս է :

— Ինչպէս, ըսաւ Գուրգէն, աչքերը բանալով :

— Աստուած վկայ՝ հոս է:

— Ի՞նչպէս գիտես ...

— Ինչպէս ինծի հրամայեցիր տան չորս կողմը կը շրջագայէի, որպէս զի մարդ մը չփախցնեմ եւ չ'երթայ դուրսէն օգնութիւն փնտռելու: Վերջապէս յոգնած՝ երկաթապատ նեղ պատուհանի մը առջեւ նստայ եւ կը դիտէի, երբ փոքրիկ նուաղ ձայն մը ինծի «հա՞յ ես, հա՞յ ես» ըսաւ պատուհանէն. «Փառք Աստուծոյ, հայ եմ», պատասխանեցի. «Խնդրեմ, կամաց խօսէ, չիմանան, ի սէր Աստուծոյ, ազատէ զիս այս տեղայ, հանըմը զիս պիտի սպաննէ, ես ալ հայ եմ քեզի պէս. իմ անունս Արիգա է, Խոսրով Անձացիին աղջիկն եմ», ըսաւ լալագին եւ այնպիսի կամաց ձայնով որ հազիւ կը լսուէր :

— Տէ, քալէ, ցցուր ինծի սա պատուհանը: Մարդ կրնա՞յ անցնիլ պատուհանէն :

— Քեզի պէս մարդ չի կրնար անցնիլ, բայց փոքր մարդ կրնայ անցնիլ :

— Շատ բա՞րձր է պատուհանը :

— Մարդաչափ բարձրութիւն ունի, ահա :

Գուրգէնի ուսերուն չափ էր բարձրութիւնը պատուհանին. առանց ուրիշ հարցմունք ընելու մեր հսկան երկաթները փորձեց, ծունկը պատին կրթնցուց, եւ երբ ուժ մը տուաւ ու ցնցեց, ձեռքը մընացին երկաթները եւ պատուհանին շրջանակը կազմող քարերը թափեցան :

— Եկ աղջիկս, ահա ազատ ես, ըսաւ Գուրգէն ձայնը ըստ կարելւոյն քաղցրացնելով եւ գլուխը ներս երկնցնելով. իսկ աղջիկը որ այդ ցնցմունքին դէպի դուրս վազեր էր՝ պատուհանին մօտեցաւ եւ ձեռքը երկնցուց ազատարարին որ զինքն յափշտակեց եւ տղու մը պէս գրկելով .-- իրա՞ւ, քու անունդ Արիգա է, դուն Խոսրովի աղջի՞կն ես, հարցուց :

— Այո, ըսաւ աղջիկը եւ չէր գիտեր թէ վախնա՞յ կամ չվախնայ այդ մարդէն :

— Կ'ուզե՞ս հայրդ տեսնել. վաղը առտու ես քեզ իրեն կը տանիմ :

— Այս երեկոյ միթէ կարելի՞ չէ :

— Տեսնենք, կը ջանամ, աղջիկս :

Եւ այսպէս գրկած, տարաւ փոքրիկ սենեակ մը աղջիկը նստեցուց, Վահրիճ իրեն պահապան դնելով եւ լռութիւն հրամայելով: Ինք մտաւ Խոսրովու քով, երբ Ալի մնաս բարով ըսելով կը հեռանար :

— Խոսրով, կարծեմ թէ աղջիկդ սա բերդին մէջն է :

— Ինչպէս, ըսաւ ծերը աչքերուն կենդանութեան փայլ մը տալով. ինչէն գիտես ...

— Որոշ չեմ գիտեր, բայց պատուհաններէն գերի աղջիկներ մեր թիկնապահաց հետ խօսեր են, ազատութիւն խնդրեր են:

ԾԵՐԵՆՑ

(Շար.)

լով ։ Իսկ ամէնէն կարեւորը՝ զինուորական ծառայութիւնը երկու տարուան իջեցնելու հարցն է, որ Պատերազմական Նախարարը պիտի աշխատի իրականացնել մինչեւ տարուան վերջը ։

Ոստիկանութեան հարցն ալ գլխաւոր մտահոգութիւններէն մէկն է. — «Ընդունելի չէ, որ Ալժէրի նման վեց հարիւր հազար հոգինոց քաղաքի մը մէջ միայն 63 ոստիկան ըլլայ, մինչ Մարսէյլ ունի չորս հարիւր ոստիկան» ։

Անտրէ Մորիս յայտնած է նաեւ, որ Սահարայի համար առանձին հրամանատարութիւն մը պիտի ստեղծուի՝ նաւթահորերու հսկողութեան համար ։ Ինչպէս ծանօթ է, վերջերս ապստամբները իրենց ուշադրութիւնը կեդրոնացուցին Սահարայի վրայ, նաւթային աշխատանքները անդամահատելու դիտաւորութեամբ ։

ՌՈՒՍԵՒԳԵՐՄԱՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Ինչպէս գրած էինք, Մոսկուայի մէջ կատարուող ռուսեւգերման բանակցութիւնները կէս ձգելով դաշնակցային Հանրապետութեան պատուիրակութեան նախագահը՝ դեսպան Լար, Պոնն գացած էր, ժողովին արդիւնքները հաղորդելու համար ։ Ներկայիս կը յայտարարուի, թէ այդ խորհրդակցութիւնները պիտի շարունակուին եւ հաւանական է, որ Լար յաճախ Գերմանիա երթայ խորհրդայիններու տեսակէտները յայտնելու համար իր ադակիցներուն ։

Դեսպան Լար՝ կրկին պիտի երթայ Մոսկուա, խորհրդակցութիւնները շարունակելու համար ։ Նոր թելադրութիւններ ստացած է Պոննէն եւ պիտի աշխատի անոնց հիման վրայ բանակցութիւնները վարել ։ Տակաւին խօսք չկայ Խ. Միութեան մէջ գտնուող Գերմանացիներու հայրենադարձին մասին, որ Պոննի գլխաւոր մտահոգութիւնն է ։

ՕՄԱՆԻ ՄԷՋ ՌՄԲԱԿՈԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Բրիտանական օդուժը Օմանի մէջ կը շարունակէ իր ռմբակոծումները՝ դանդաղօրէն ։ Ցատկապէս այն շրջանին մէջ՝ ուր կը գտնուի ապստամբներու ղեկավար կրօնապետը ։ Տեղեկագիր մը կը հաղորդէ, թէ ապստամբներու կեդրոնատեղին ռմբակոծելէ առաջ, 48 ժամուան պայմանաժամ տրուած է բնակչութեան՝ որ հեռանայ այդ շրջանէն ։

Ուրիշ տեղեկագիր մը կը հաղորդէ, թէ պատերազմական օդանաւերը ռմբակոծած են Պախլան, որ Նիզուայէն 32 քիլմ. անդին կը գտնուի ։ Ծանր վնասներ հասցուցած է Պախլայի ռմբակոծումը ։ Ցարձակումները՝ որ սկսած էին չորս օրուան համար, այսօր՝ ուրբաթ, վերջ պիտի գտնեն ։

Միջին Արեւելքի բրիտանական ուժերուն ընդհանուր հրամանատարը՝ Պուրն, այցելած է Օման եւ տեղւոյն վրայ քննած՝ կացութիւնը ։ Ինչպէս գրած էինք՝ պիտի տեսնուի նաեւ սուլթանին հետ ։

Վերջերս զրոյց մը շրջեցաւ, որուն համաձայն՝ սուլթանին եղբայրը ձերբակալուած էր ապստամբներու կողմէ ։ Պաշտօնապէս կը հաղորդուի, թէ անհիմն է այդ զրոյցը եւ ենթական կը գտնուի պալատին մէջ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Կոմունիստ» թերթը խստօրէն կը դատապարտէ նախկին Արտաքին նախարար Շեպիլովը՝ որ «խորհրդային գրականութեան եւ արուեստին մէջ քաջալերած է ազատական ձգտումները» ։ Շեպիլով կը մեղադրուի նաեւ՝ «կուսակցութեան սկզբունքները խաթարած » ըլլալու յանցանքով ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ Սեպտ. 14ին պիտի տօնուի «Սուէզի յաղթանակը» որուն պիտի նախագահէ Գնդ. Նասր ։

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութենէն երկու հոգի եւս հրաժարեցան. գրագէտ Իտալօ Գալվինօ եւ փրոֆէսէօր Գանտիմոտի, որոնք այս որոշումը առին՝ երեսփոխան Ճիոլիթթիի եւ փրոֆէսէօր Միւսէթայի հետ ։

ԱՆԳԼԻԱ ճանչցաւ Թունուզի Հանրապետութիւնը ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոստ. 1). — Ձոյլ ոսկի՝ 490.000, նափոլէոն 3840, զուից. 3500, անգլ. 4260, քսան տոլարնոց 17.520, թղթադրամ (անպաշտօն) տոլար 420, անգլ. 1150, զուից. 101, պելժ. 8.30, լիր 0.69 ։

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած՝ «Հերոներու Օր»-ուան եւ Խանասորի արշաւանքի 60րդ տարեդարձին առթիւ, Օգոստոս 4, կիրակի, առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Վալապրի հանրածանօթ, օդասուն եւ ընդարձակ անտառին մէջ ։

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ՝ բոլոր խումբերու եւ ենթակոմիտէներու, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի շրջանային վարչութեան, ինչպէս նաեւ Կապոյտ Խաչի շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու ։

Ներկայ պիտի ըլլան եւ պիտի խօսին՝ Կարտանի քաղաքապետ Պ. Վիքթոր Սաւին եւ Պ. Լերտա (ընկերվարական) ։

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի՝ Ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Երգեր, արտասանութիւններ, նուագ եւ հայկական ու եւրոպական պարեր ։

Պ. Ալէքս Մնակեան ակորտէոնի վրայ պիտի նուագէ հայ ժողովրդական երգեր եւ պարերգներ (Փաւիայի երաժշտանոցէն եւ Լիբանանի ակորտէոնի ախոյեան) ։

Ծոխ պիւֆէ մատչելի գիներով՝ սանտուիչ, շամփուրով խորոված, զովացուցիչ ըմպելիներ եւ այլն ։

Մուտքը ազատ է ։

Երթեւեկի համար դիմել մեր խումբերուն եւ ենթակոմիտէներուն ։ Կարելի է առնել նաեւ էքս երթեւեկող հանրակառքեր եւ օթօքառեր ։

Մարսէյլ քաղաքին մէջ բնակողներուն

Խանասորի արշաւանքի տօնակատարութեան առթիւ Վալապր երթալու համար, յատուկ օթօկառեր վարձուած են ։ Արձանագրուելու համար դիմել ընկեր Աստուր Քէօսէեանին (Փլաս տ'էքս), ընկեր Ա. Պետրոսեանին (Տադէս) եւ Պ. Գ. Ծերիկեանին ։

Մեկնումը տեղի կ'ունենայ Փլաս տ'Էքսէն ։

ՊԱՏԱՐԱԳ

Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՓԱՐԻ ԷՆԹԷՌԻ ՎՐԱՅ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.45ին Հայրապետական պատուիրակ՝ Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ։

Նոյն ժամուն պատարագը պիտի ձայնասփռուի Փարի Էնթէրէն ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
11 ՄԱՅԻՍ 1958
Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ուշիմ, կարող, աշխատասէր եւ գործէ հասկցող մէկը, մեր վաճառատան մէջ աշխատելու համար, իբր գործակատար, յաճախորդներու ապսպրանքները պատրաստող ։

Դիմել Պահատուրեան վաճառատունը՝

246, Rue Vendôme - LYON

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՀԱՄԱԿՐԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ

ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի Պոմոնի մասնաճիւղին կողմէ Ս. Սահակ - Մեսրոպ սրահին մէջ, այսօր շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին ։

Գեղարուեստական բաժին ։

Խօսք կ'առնէ օրուան հիւրը ։

Մուտքը ազատ է ։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

«Յառաջ»ի վարչութիւնը պարտք կը սեպէ անգամ մըն ալ յիշեցնել իր բաժանորդներուն որ փակեն իրենց առկախ հաշիւները ։

Որեւէ օտար թերթ կարելի չէ ապառիկ կարդալ եւ սխալ է որ նոյնը ըլլայ մանաւանդ հայերէն թերթի համար, որուն ծախսերը աւելի [illegible] են ։

[illegible] առթիւ արձակուրդի գացող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի անպայման ղրկել իրենց նոր հասցէին հետ նաեւ հինը ։ Ծախքերու համար՝ 100 ֆրանք ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ»ի չէք - փոստալի թիւն է՝ 15069 - 82, կը խնդրուի չգործածել նախորդը որ ջնջուած է ։

Կը յիշեցնենք նաեւ որ այս թիւը ՎԵՐԱՊԱՀՈՒԱԾ է «Յառաջ»ին, կը խնդրուի թերթին չպատկանող գումարները (նուէրներ, տարբեր թերթերու բաժնեգիններ եւայլն) ղրկել միայն մանտա-քարթով ։

Շնորհակալութիւն մեր այն բաժանորդներուն որ կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅԴԱՏԸ

Հայեւռուս յարաբերութիւններու լոյսին տակ ։

Գրեց՝ ԳԱԲՐԻԷԼ ԼԱԶԵԱՆ

Տպարան «Յուսաբեր», Գահիրէ 1957 ։

Գին՝ 1100 ֆրանք ։

Դիմել Յառաջի եւ հայ գրատուններ ։

«Ո՞Ւր ԵՍ, ՄԱՅՐ ԻՄ...»

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Պատկերազարդ եւ շքեղ տպագրութիւն ։

Գինը 100 ֆրանք

(Թղթատարական սակերու փոփոխութեան պատճառաւ, կը պահանջուի 50 ֆրանք՝ փոստով ղրկուելու պարագային ։ Ուրեմն ղրկել ընդամէնը 150 ֆրանք դըրոշմաթուղթ) ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ, Ազգ. Որբ. Միութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ բարեսէր ազգայիններէ եկած նուիրատուութիւնները ։ Պ. Սիմոնեանէ (6 րիւ Սէնթ Պարպ, Մարսէյլ) 5000, Պ. Նշան Արապեանէ (Վալանսարնակ) 3000, Հաճեանէ հազար ֆր., գումար 9000 ֆր. ։

ՕՐ. ՍԵԴԱ ԹԱՐԽԱՆԵԱՆ
Պ. ՀՐԱՆԴ ԴԵՐՁԱԿԵԱՆ

Ամուսնացած

Փարիզ 18 Յուլիս, 1957 Թուլուզ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԱՓԻՆ

Վայրը՝

Olonne-sur-Mer (Vendée)

3 Օգոստոսէն 14 Սեպտեմբեր

Մեկնում՝ կիրակի, Օգոստոս 4 ։ առտուան ժամը 7ին ։ Հաւաքուիլ՝ ժամը 6ին ։

Point de rassemblement H :
Gare du Maine Départ.

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Բ. ԽՈՒՄԲԻ մեկնումը այս երկուշաբթի իրիկուն ։ Հաւաքուիլ Կար տը Լիոնի մեծ ժամացոյցին տակը ժամը 21.30ին ։

Ա. ԽՈՒՄԲԻ վերադարձ, այս երկուշաբթի առաւօտ ժամը 7ին ։ Կը խնդրուի ծնողներէն Կար տը Լիոնէն դիմաւորել ։

×

Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանի, Բ. խումբին արձանագրուած եւ մասնակցող Լիոնի եւ Տէսինի տղոց ծնողներէն, կը խնդրուի որ իրենց զաւակները՝ պակաժներով եւ թուղթերով միասին, բերեն այս երկուշաբթի, առաւօտեան ժամը ճիշդ վեցին, Լիոն - Փէրաշի կայարանին ժամացոյցին տակ ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Փոն տը Շէրիւի Հայ Ազգ. Միութիւնը Սթանօզի Հայր. Միութիւնը եւ Երիտ. միութիւնը կազմակերպած են դաշտահանդէս մը, այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, (Լա Բլէնի) Պ. Տրակոսի գեղեցիկ ծառաստանին մէջ ։

Ի նպաստ հայ մանկապարտէզին ։

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակի ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն - Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Տէսինի մասնաճիւղի ։

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Քաֆէ Լամարկի մօտ զովասուն Պուրակը ։

Կը բանախօսէ Կ. Մ. ՏԵՐՄՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, պիտի ըլլան երգեր, արտասանութիւններ եւ Տարօնի աւանդական վեղջկական պարեր ։

ՕԳՈՍՏՈՍ 18ԻՆ

Պիտի ձայնասփռուի Փալէ տը Շայեոյի եկեղեցական երաժշտութեան համերգը, որուն մասնակցած է Հայկ. երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Կարպիս Ափրիկեանի, կիրակի առտու ժամը 8.45ին Փարի - Էնթէրէն ։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ
4
ՕԳՈՍՏՈՍ
DIMANCHE
4 AOUT
1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7959 33ème ANNEE Directrice : Arpik MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3760

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՂՋՈ՛ՅՆ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԻՆ

Այսօր՝ կիրակի՝ Ատլանտեանի հովասուն ափերուն վրայ կը բացուի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի տարեկան ճամբարը :

Տարիներէ ի վեր գեղեցիկ աւանդութիւն մըն է դարձած այլեւս Նոր Սերնդական-ներու բանակումը՝ ամէն ամառ տարբեր շրջանի մը մէջ :

Ֆրանսայի զանազան կողմերէն մեր աղջիկներն ու երիտասարդները մէկուկէս ամսուան ընթացքին առիթ պիտի ունենան իրենց ամառնային արձակուրդի քանի մը շաբաթները անցընելու հայկական հաճելի միջավայրի մը մէջ :

Նոր Սերունդի Կեդրոնական վարչութիւնը ամիսներէ ի վեր պատրաստութիւններ կը տեսնէր՝ հանգստաւէտ պայմաններ ապահովելու համար բանակողներուն :

Տարիներու փորձին շնորհիւ, ամէն ամառ աստիճան մը աւելի բարւոքում կը տեսնուի ճամբարի կազմակերպութեան մէջ :

Անոնք որ մասնակցած են արդէն նախորդ տարիներու բանակումին, անհամբեր կը սպասեն այս եղանակին՝ վերստին ապրելու համար անցեալի յիշատակելի օրերը :

Ճամբարը լաւագոյն առիթն է Նոր Սերունդի զանազան մասնաճիւղի անդամներուն համար՝ ծանօթանալու տարբեր շրջանի ընկերներուն եւ ընկերուհիներուն հետ :

Յարմարագոյն ժամադրավայրն է, ուր անոնք ընկերական, աւելի ճիշդը ընտանեկան մթնոլորտի մը մէջ հնարաւորութիւն կ'ունենան կարծիքի փոխանակութիւններ կատարելու, փոխադարձաբար տեղեկանալու իրարու ցաւերուն եւ հաւաքաբար մտածելու դարմաններու մասին :

Նոր Սերունդի վերջին պատգամաւորական ժողովը Մարսիլիոյ մէջ՝ իր աննախընթաց յաջողութեամբ՝ մեծապէս քաջալերական է եւ կը յուսադրէ մեզ ապագային համար :

Բոլորիս մտահոգութիւնն է հայ պահել Նոր սերունդը :

Կարմիր ջարդէն ազատեցանք, սակայն սպիտակ ջարդն է, որ տարիներէ ի վեր կը սպառնայ մեր զաւակներուն եւ մանուանդ թոռներուն, որոնք իրենց աչքերը կեանքին կը բանան օտար աստղերու տակ : Կը մեծնան օտար միջավայրի մէջ : Կ'ուսանին օտար դպրոցներու մէջ : Ու աստիճանաբար, անզգալակցօրէն կ'ուծանան, մոռնալով հայ լեզուն եւ կորսնելով հայկական կեանքէն :

Նոր Սերունդի կազմակերպութիւնը կազդուրիչ ովասիս մըն է տարագիր հայութեան ծովին մէջ : Համրանքին փրկութիւնը ազգային գերագոյն պարտականութիւն մըն է ամէն գիտակից Հայու համար :

Սիրելի Նոր Սերնդականնե՛ր, դուք որ բոլորուած էք ձեր երիտասարդ կազմակերպութեան շուրջ՝ հայրենասիրական ջերմ զգացումով մը որ մեծապէս գնահատելի է, լաւագոյնս օգտագործեցէք ձեր արձակուրդի կարճատեւ օրերը :

Պիտի ապրիք զուտ հայկական շրջանակի մէջ, հայերէն հոգեպարար երգերու եւ հայկական ոգեւորիչ պարերու խանդավառ մթնոլորտին տակ : Պիտի լսէք դասախօսութիւններ՝ Հայոց պատմութեան հին ու նոր շրջանի պանծալի դրուագներուն մասին : Պիտի հպարտանաք մեր անցեալի փառքերով եւ ձեր հայկական ծնունդով : Պիտի վարժուիք իրերօգնութեան եւ պիտի զարգացնէք ձեր զոհողութեան զգացումը :

Կազդուրուած ու թարմացած տուն վերադարձին, ձեզմէ իւրաքանչիւրը պէտք է դառնայ քարոզիչ մը, առաքեալ մը՝ տարեկից ընկերներու եւ ընկերուհիներու մօտ՝ զանոնք հրապուրելու եւ հայկական կեանքին կապելու, Նոր Սերունդի շարքերը ստուարացնելու համար :

Այդ ձեւով միայն պիտի յաջողինք փրկել մեր համրանքները :

Ու դուք ալ պիտի արդարացնէք ձեր կոչումը :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆՆԵՐՈՒ ԱՌԱՋԱՐԿԸ՝ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԵՒ ՈՉ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԱՇԽԱՐՀՆԵՐԸ ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ

Արեւմտեան չորս պետութիւններու կողմէ, Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Տըլըս ուրբաթ օր Ռուսներուն ներկայացուց կարգ մը առաջարկներ՝ ի մասին օդանաւային հսկողութեան մը, համայնավար եւ ոչ համայնավար երկիրներու վրայ : Արեւմտեաններու առաջարկը դասաւորուած է այնպէս՝ որ անկարելիութեան կը դատապարտէ յանկարծակի յարձակում մը՝ երկու ճակատներէն : Այս ձեւով, միջազգային խաղաղութիւնը ապահով գետնի վրայ դրուած պիտի ըլլայ :

Ըստ երեւոյթին, նման առաջարկի մը համար, Արեւմտեանները ներշնչուած են 1955 Յուլիսին Ժընեւի մէջ ներկայացուած Այզընհաուըրի տեսակէտներէն : Աւելի ընդլայնած :

Տըլըս հարցը ներկայացուց նաեւ Ատլանտեան Դաշնակցութեան, որ իր համաձայնութիւնը տուաւ՝ առանց տարակուսութեան :

Զօրսերը՝ Միացեալ Նահանգներ, Ֆրանսա, Անգլիա եւ Քանատա, կը ձգեն, որ Խ. Միութիւն ընտրութիւն մը ընէ հետեւեալ առաջարկներուն միջեւ, —

1.— Ամբողջական հսկողութեան տակ առնել Ամերիկայի, Քանատայի եւ Ռուսիոյ հողամասերը :

2.— Այս առաջարկը, որ Նախագահ Այզընհաուըրի կողմէ ներկայացուած էր Ժընեւի մէջ, եթէ անընդունելի ըլլայ Մոսկուայի համար՝ հսկողութեան ներքեւ առնել բովանդակ Խ. Միութիւնը, Քանատան, Միացեալ Նահանգները (Ալասքա), Տանըմարքան եւ Նորվեկիան, իրենց բոլոր շրջաններով, ցամաքային թէ ծովային :

Գալով Եւրոպայի հարցին, Զօրսերը կ'առաջարկեն որ Մոսկուա նախ ընդունի վերի երկու կէտերէն մէկը, յետոյ՝ հսկողութեան տակ առնել ցամաքային Եւրոպան եւ Բրիտանական կղզիները, Իրլանտայէն մինչեւ Ուրալեան լեռներ, նկատելով որ եւրոպական ապահովութեան գօտին գիծը կ'անցնի Մատրիտէն եւ Անգարայէն :

Այն պարագային, երբ Խ. Միութիւն մերժէ այս առաջարկը, — որովհետեւ իր հողամասին ամբողջութիւնը պիտի դնէ Արեւմտեաններու հսկողութեան տակ, — Զօրսերը ապահովութեան աւելի նեղ գօտի մը սահմանելու մասին պիտի մտածեն :

Այնպէս որ, ներկայիս Արեւմտեաննե՛րը ըրած են այն՝ ինչ որ պէտք էր ընել : Խօսքը կը պատկանի Խ. Միութեան : Միաժամանակ Արեւմտեանները Մոսկուայի կը հասկցնեն, թէ իրենց առաջարկը չընդունելու պարագային՝ անկարելի պիտի ըլլայ որեւէ համաձայնութիւն գոյացնել :

Խ. Միութեան պատուիրակը՝ Զորին, յայտարարելով հանդերձ որ պիտի ուսումնասիրէ այս առաջարկը՝ յայտնեց, թէ անիկա ամերիկեան օդանաւային կեդրոնները չի սահմանափակեր Ափրիկէի, Միջին Արեւելքի, Փաքիստանի եւ Ճափոնի մէջ... Մոսկուայի դասական խօսքերն են ասոնք, որոնց պիտի յաջոր-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՒԱԶԱԿ ՄԸ՝ ՈՐ ՑԱՐԴԱՆՔ ԿԸ ՊԱՐՏԱԴՐԷ

Վերջերս տխուր լուր մը շրջան կ'ընէր : Հազարապետ Էթըրլի, որ 1945ին Հիրոշիմայի վրայ հիւլէական ռումբ նետած էր, կը տառապէր խղճի խայթէ :

Էթըրլի 36 տարեկան է այսօր : Որդին է Թեքսասի մեծահարուստներէն մէկուն : Ուսանողութեան շրջանին եղած է ուշագրաւ աշակերտ մը :

Փըրլ Հարպըրի աղէտէն վերջ զինուորագրուեցաւ : Փայլուն ասպարէզ մը վերապահուած էր իրեն՝ օդային ուժերու սպայակոյտին մէջ. «Թռելու համար ծնած» մարդու համբաւ ունէր : Կարճ ժամանակի մէջ, այս երիտասարդը Ամերիկացի 40 լաւագոյն օդաչուներէն մէկը դարձաւ : Անխիղճ էր՝ երբ կը ռմբակոծէր : Յուզումի մասին գաղափար անգամ չունէր : Այդ պատճառով ալ, երբեք չզարմացաւ, երբ իրեն յանձնուեցաւ հիւլէական առաջին ռումբը արձակելու պաշտօնը :

Պատերազմի վերջաւորութեան Էթըրլի իր ծննդավայրը վերադարձաւ : Արձակած էր պատմական ռումբը... եւ իբրեւ հերոս՝ Թեքսասցիները շքեղ հանդիսութիւն մը կազմակերպեցին, զինքը ընդունելու համար : Ամուսնացաւ իր սիրած աղջկան հետ :

Սակայն, հակառակ այդ բոլորին, փոխուած էր երբեմնի անխիղճ հազարապետին հոգին : Կը տառապէր՝ անտանելի կերպով : Կը զարանցէր շարունակ : Շրջան մը հիւանդանոց փոխադրուեցաւ, որովհետեւ բժիշկները նշած էին, թէ ջղային տագնապներ կ'ունենար : Խոյս տուաւ հիւանդանոցէն :

Որոշ ժամանակ մը մարդիկ լուր չունեցան իրմէ... եւ, անակնկալ կը հաղորդուի, թէ Հազարապետ Էթըրլի ձերբակալուած է գողութեան մը պահուն : Բանտարկուած : Նախ՝ զարմանք, բոլորին կողմէ : Որովհետեւ այս մարդը ամսական 300 տոլար կը ստանար : Սակայն, շուտով նշդուեցաւ թէ Էթըրլի երկար ժամանակէ ի վեր գողութեամբ կ'ապրէր, որովհետեւ չէր ուզեր ծախսել իբրեւ զինուորական իր ստացած ամսականը : Քննութիւն մը բանալով, հաստատած են, թէ ստացած գումարները եղածին պէս կը մնային...

Իշխանութիւնները չեն անդրադառնար սակայն մարդոց հոգեկան մակընթացութեանց եւ տեղատուութեանց : Աւազակութեան վրայ ձերբակալուած մարդը, պատժական օրէնքով, բանտ կը փոխադրուի : Եւ Էթըրլի բանտարկուած է այսօր : Պարագայ մը սակայն, որուն առջեւ արդարօրէն կարելի է ըսել, թէ աւազակներ կան՝ որոնք յարգանք կը պարտադրեն :

Հիրոշիմայի մէջ սպաննուած անմեղ մանուկներու, կիներու եւ անկարներու համար կը տառապի այս մարդը :

Ատենին, մարդանուն բորենիներ, Տէր Զօրի անապատին մէջ միլիոն մը մանուկներու, կիներու եւ ծերունիներու գանկերը ջախջախեցին՝ իրենց հարազատ ձեռքերով : Անոնք ալ խղճի խայթէ տառապեցա՞ն...

Մեծ ժողովուրդներու եւ հոգիներու վերապահուած է սակայն այդ տառապանքը :

ԱՐՄԵՆԱԿ

ԿՌԻՒՆԵՐ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

ՏԵՂԱԿԱԼ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Ուրբաթ, Օգոստոս երկուքին, ծանր միջադէպեր պատահած են Հիւս. Լիբանանի Էհտըն քաղաքին մէջ : Տեղակալ մը՝ Իմամ, որ երրորդ զօրաբաժինին հրամանատարն էր, քաղաքին հրապարակին վրայ սպաննուած է ատրճանակի հարուածով մը : Ոճիրէն քիչ վերջ, ոստիկանական կարեւոր ուժ մը եկած է դէպքին վայրը եւ զինամարտի բռնուած բնակչութեան հետ :

Ներքին նախարարութեան մէկ տեղեկագիրը կը յայտնէ, թէ կռիւը կը շարունակուէր կէսօրէ վերջ, զինեալ ուժերու կողմէ վնաս չկայ, սակայն տակաւին յայտնի չէ, թէ բնակչութեան մէջ զոհեր կա՞ն թէ ոչ :

Էհտընի մէջ անցեալ Յունիս 16ին ալ նման միջադէպեր պատահած էին :

× Պէյրութի ձախակողմեան երկու թերթերու տնօրէնները 15 օրուան բանտարկութեան դատապարտուեցան : Նախատական յօդուածներ հրատարակած էին՝ Հանրապետութեան Նախագահին դէմ :

Դատական հետապնդումներ պիտի ըլլան «Ազգ. ճակատ»ի պարագլուխներուն դէմ, որոնք ընդդիմադիր շարժումը կը վարէին վերջին ընտրութիւններէն ի վեր :

ՆՈՒԱԶԱԳՈՅՆ ՕՐԱՊԱՀԻԿ՝

ԺԱՄԱԿԱՆ 133 ՖՐԱՆՔ

Ուրբաթ օր, միջ-նախարարական խորհրդաժողովին մէջ որոշուեցաւ, որ Փարիզեան շրջանին մէջ, նուազագոյն օրապահիկը 5.50 առ հարիւր յաւելում կրէ : Այնպէս որ, Օգոստոս մէկէն սկսեալ, նուազագոյն օրապահիկի համար ժամական 133 ֆրանք պիտի վճարուի (փոխանակ՝ 126.5 ֆրանքի) :

Այս յաւելումէն պիտի օգտուին 800.000 բանուորներ, որոնց ամսավճարը հազարէն 1500 ֆրանք պիտի աւելնայ :

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Համայնավար Չինաստանի զանազան շրջաններուն մէջ ժողովրդական ապստամբութիւն մը ծայր տուաւ : Շարժումին գլուխը անցած են գիւղացիները, որոնք հիմնած են ընկերութիւն մը՝ կրօնական զգացումներէ թելադրուած :

Ընկերութիւնը կը յայտնէր, թէ «ժողովուրդը ոտքի պիտի ելլէ Օգոստոսին եւ պիտի ընտրէ թագաւոր մը» : Համայնավարները այս բոլորը կը վերագրեն «աջակողմեան»ներուն : Հարցը այնքան լուրջ վիճակ մը ստացած է, որ նոյնիսկ բանակին մէջ ըմբոստները համախոհներ ունին : Պատերազմական նախարարը յայտարարեց, թէ աջակողմեաններուն նպատակը բանակին մէջ, ընկերվարական կարգերուն տապալումն է : «Աջակողմեան»ներ կան նաեւ համայնավար երիտասարդական կազմակերպութիւններուն մէջ, որ վարչակարգին սիւնն է : Համայնավար երիտասարդներու դաշնակցութեան 24 անդամները արդէն արտաքսուած են Փեքինի մէջ :

Միլիոնաւոր Չինացիներ կը մեղադրեն ուին կուսակցութեան դէմ գործելու յանցանքով : Գրեթէ բոլոր շրջանակներու մէջ, ընդդիմադիրները գործի վրայ են : Մինչ այս մինչ այն, ոստիկանութիւնը անհամար «դաւադրութիւններ» երեւան կը հանէ :

Այնպէս կ'երեւի թէ համայնավար Չինաստան յեղափոխութեան մը նախօրեակին կը գտնուի : Մաօ Ցէ Թունկ մտահոգ է բանակէն :

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ մերժեց անցագիր տալ 6 լրագրողներու (Լեհ), որոնք կ'ուզէին իրենց արձակուրդը անցընել Հունգարիոյ մէջ :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ նախկին Նախագահ Ռուզվելթի այրին Խ. Միութիւն պիտի այցելէ, իր քարտուղարին ընկերակցութեամբ : 72 տարեկան է :

ՀԱՒԱՏՔԻ ԳՈՐԾԵՐԸ ԺԱՄԱՆԱԿԷ ԴՈՒՐՍ

«Յառաջ» հրատարակեց Մայր Աթոռի Դիւանին հաղորդագրութիւնը ամբողջութեամբ, առանց փոփոխութեան, որպէս զի «ըմբոշխնեն» անոնք որ կը հաւատան թէ լոյսը կուգայ միայն էջմիածնէն։

Նկատեցինք որ էջմիածնայ համար վերջերս, կարելի եւ հաճելի դարձած է վիճիլ արտասահմանի հետ, ամէն անգամ որ հարկ համարի պաշտպանել իր դիրքը «արտաքոյ մեկնութիւններ» դէմ։

Այդ իրաւունքը ոչ ոք կը զլանայ իրեն։

Բայց, ինքնապաշտպանութեան իր վերջին փորձին մէջ, ցաւով նշմարեցինք երկու կէտեր, զորս կ՚ուզենք յանձնել հանրային ուշադրութեան։

1.— Թէ «բոլորովին անհիմն է Ս. Աջերի յանձնումը կապել Եղիշէ եպիսկոպոսի նկատմամբ Վեհափառ Հայրապետի վճիռին հետ» կամ ոչ, — չի հետաքրքրեր մեզ։ Հետաքրքրականը Մայր Աթոռի դիւանին չարագրութեան սա պարբերութիւններն են միայն.—

Ա.— Վեհափառ Հայրապետը «Ս. Աջերի անհետացման առաջին վայրկեանից եւ մինչեւ նրանց յանձնումը որեւէ առիթով եւ որեւէ ձեւով ոչ մի նշանակութիւն չի ընծայել այդ արարքին»։

Ի՞նչ «արարքի» մասին է խօսքը։ Գողցեր են «Ս. Աջերը» թէ վերադարձուցեր, ի՞նչ կարեւորութիւն կը ներկայացնէ։ «Ս. Մասունքներ» գոյութիւն ունեցեր են թէ չեն ունեցեր, ի՞նչ նշանակութիւն ունի։ Ա՞յս է որ կ՚ուզէ ըսել։ Մայր Աթոռին Դիւանին չարագրութեան հեղինակը նոյն բանը կրնայ վաղը ըսել նաեւ «Ս. Գեղարդին» եւ այլ «մասունքներու» մասին, ի պահ էջմիածնայ մէջ։ Առ այժմ կը գոհանայ յայտարարելով թէ Վեհափառ Հայրապետը երբեք «չի օգտագործել Ս. Մասունքների Անթիլիասից բացակայ լինելու պարագան»։ Կարելի էր գրել «օդափոխութեան գնալու պարագան»։

Բ.— Վեհափառ Հայրապետին համար «անիմաստ եւ նշանակութենէ զուրկ արարք մըն է այդ եւ արդիւնք ժամանակավրէպ մտայնութեանց»։

Ի՞նչ «արարք» է, դարձեալ, որ խօսքի առարկայ կը դառնայ այստեղ։ «Ս. Աջերու» հանդէպ ցոյց տրուած հաւա՞տքը, հաւատացեալներու ջերմեռանդ հետաքրքրութի՞ւնը, «Ս. Աջերի օգտագործո՞ւմը կաթողիկոսական օծումի համար»։ Ուրեմն «ժամանակավրէպ մտայնութի՞ւն» դարձաւ, արդէ՛ն, ինչ որ կատարուեցաւ Վազգէն Ա. կաթողիկոսին օծման ժամանակ՝ երբ օծման մասնակցող եպիսկոպոսները իրենց ձեռքերուն մէջ բռնած՝ վեր կը բարձրացնէին Գր. Լուսաւորչին, Մծբնայ հայրապետին եւ այլ սուրբերու բազմաթիւ ու բազմատեսակ «մասունքներ»։

Ուրկէ՞ կուգայ «բողոքականութեան» այս հովը։

Մեզի չ՚իյնար անշուշտ, — հասկնալի է թէ ինչո՛ւ, — դիտողութիւն ընել՝ երբ կաթողիկոսարանի դիւանադպիր մը, իր Քրիստոնէականին դասերը դէշ սորված աշակերտի մը պէս, «ժամանակավրէպ մտայնութեանց» կը կապէ, «անիմաստ եւ նշանակութենէ զուրկ արարք» մը կը համարի «Ս. Աջերի օգտագործումը» կաթողիկոսական օծումներու ժամանակ, եւ չի հետաքրքրուիր՝ երբ «բացակայ» կ՚ըլլան «Ս. Աջերը»։

Կ՚ենթադրեմ թէ Դաշնակցականները չէին, որ «Ս. Աջերու» կամ «Ս. Մասունքներու» պաշտամունք հաստատեցին։ Եկեղեցական պատմութիւնը կ՚աւանդէ, Պօղոս առաքեալին կենսագրին իսկ վկայութեամբ, թէ առաջին քրիստոնեաներն էին որ Ստեփանոս նախավկային մարմինն առին պահեցին (Գործք, Ը. 2), եւ այնուհետեւ սովորութիւն դարձաւ նիւթական յիշատակ մը ունենալ մարտիրոսներէն, այն հաւատքով թէ հրաշքներ կը գործեն այդ նշխարները, (բազմաթիւ գիրքեր կան՝ Պատմութիւն նշխարաց խորագրով, — հետաքրքրուողը կ՚առնէ կը կարդայ)։ Այնպէս որ կրկէսներու մէջ, երբ առիւծը կը յօշոտէր սուրբերուն մարմինը, քրիստոնեաները կրկէս կը մտնէին յանձն առնելով ամէն վտանգ եւ իրենց թաշկինակը կը թաթխէին մարտիրոսին արեան մէջ կամ կտոր մը կը կտրէին կ՚առնէին հագուստէն, պահելու համար իբրեւ մասունք։ Յետագային այս «արարքը» դարձաւ նոյնիսկ ... առեւտուրի առարկայ, երբ հեթանոսները հասկցան թէ մեծ գումարներ կարելի էր ստանալ քրիստոնեաներէն՝ յանձնելու համար յօշոտուած սուրբերու մարմինը։ Եւսեբիոս կը պատմէ թէ մարտիրոսներուն ոսկորները, քրիստոնեաներուն համար, աւելի կ՚արժէին «քան զականս պատուականս» (Եւս. Դ. 15)։

Զարմանալի չէ, ուրեմն, եթէ Հայոց եկեղեցին ալ ունի իր «մասունքները», աւելի հին եւ ազնիւ բառով մը՝ նշխար(*)։ Այդ կողմէ, որքան գիտեմ, շատ ալ... աղքատ չէ։ Ունինք դաստառակ, գեղարդ եւ բազմաթիւ աջեր։

Եթէ «բողոքականութեան» հով մը «ժամանակավրէպ մտայնութիւն» համարի նըման «մասունքներու» ցուցադրութիւնը ծիսակատարութեանց պահուն, աշխարհականութեան հով մը «անիմաստ» պիտի չհամարի՞ «օգտագործել», աւելի առաջ երթալով, սկիհը (Արեւմուտքի մէջ եկեղեցի մը կայ, որ կը յաւակնի թէ ունի «Ս. Ընթրիքին» պահուն գործածուած բաժակը), վերջապէս պատարագի ամբողջ ծիսակատարութիւնը՝ երբ սկիհէն տըրուած գինեթաթախ հացին կը տրուի նշանակութիւն մը(**)։ Դարձեալ, եթէ վանքի մը ներսէն սկսին իմաստ փնտռել ու չգտնել հաւատքի նիւթական արտայայտութեանց մէջ, ի՞նչ կը մնայ այլեւս որ ըսեն վանքէն դուրս ապրողները, — այսպէս որ երթայ՝ հացը կ՚երթայ. աշխարհականներուս ձեռքէն, մանաւանդ երբ կանխողներ ըլլան՝ խաչին, միւռոնին, օծումին նիւթական արտայայտութեանց մէջ հաստատելու համար «ժամանակավրէպ մտայնութիւններէ» յիշատակ մը միայն։ Երբ, վերջապէս «ժամանակավրէպ» դառնան «գիւտ խաչի» կամ «գիւտ նշխարաց» եւայլ տօներ։

2.— Ամէն անգամ որ դժգոհութիւն յայտնուի էջմիածնայ՝ իր անժամանակ եւ անտեղի միջամտութիւններուն համար, Վեհափառ Հայրապետը հրապարակ կը նետէ Գարեգին պատրիարքի անունը։

Երբ ըսին թէ չէր սպասուեր իր վաղաժամ ուղեւորութեան դէպի արտասահման, պատասխանեց թէ Գարեգին պատրիարք թելադրեր էր Անթիլիաս երթալ՝ համաձայնութեան եզր մը ցոյց տալու համար «երկփեղկումին» դէմ, — «Աւաբայրի սոխակին» այս բառը շատ կը սիրեն գործածել Օրմանեանէն մինչեւ Գարեգին պատրիարք։

Այժմ եւս, Երուսաղէմի վէճին առթիւ, Մայր Աթոռին Դիւանը կը հաղորդէ թէ թղթակցութիւն է կատարուեր Վեհափառ Հայրապետին ու Գարեգին պատրիարքին միջեւ, — թղթակցութեան առարկան՝ Եղիշէ եպիսկոպոսի «կախակայման եւ փիլոնազրկման վճիռը, եւ նոյնիսկ աւելին»։

Մեր կաթողիկոսներուն պատմութեան մօտէն ծանօթ, գիտեմ թէ երբ կաթողիկոս մը կրնայ խուզել տալ իր աթոռակիցին մօրուքը՝ ինչպէս պատահած է, էջմիածին կրնար վճռել «նոյնիսկ աւելին», առանց Գարեգին պատրիարքի խորհուրդին, կարծել չտալու համար թէ Անթիլիասի կամ Երուսաղէմի մասին, կախակայումներու եւ փիլոնազրկումներու մասին՝ որեւէ վճռի համար պայման է ունենալ Գարեգին պատրիարքի հաւանութիւնը։ Արդեօք «ազդեցութեան իշխանութիւնը», որ զէնք կը համարուի՝ մեր օրերու յատուկ համատիրական ձգտումներու տեսակէտով, (նոր հեղինակ մը վկայութիւններ կը բերէ հին դարերէն եւս), վարակած է եկեղեցական մեր «իշխաննե՞րն» ալ, հիմա։

Ես չեմ գիտեր։ Բայց լաւ կ՚ըլլայ որ ուրիշներն ալ չգիտնան՝ ինծի պէս։

ԱԶԱՏԱՆԻ

(*) Ֆրանսերէն՝ *ռըլիք*, ծագումով՝ լատիներէն, արմատական իմաստով՝ մնացորդ կամ լքոր։ Հայերէն *լքանեմ* բառը խնամութիւն մը ունի *ռը - լիք* բառին հետ, *ռը* նախածանց է», ինչպէս կը գրէ Մէյէ։

(**) Սկիհով տրուած հացը կոչել Քրիստոսի մարմին, ինչպէս գինին՝ Քրիստոսի արիւն, ունի իր բացատրութիւնը, որ ոչ - քրիստոնէական է, որովհետեւ նախաքրիստոնէական, — բայց ատիկա դուրս կը մնայ մեր նիւթէն։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Ա.

Բացառիկ նշանակութիւն ունին Երեւանի մէջ վերջերս տեղի ունեցած զեկուցումներն ու այդ առթիւ մտքերու փոխանակութիւնները, որոնց մասնակցած են Հայաստանի Գրողներու Միութենէն քանի մը գրողներ։

Կարդալով «Գրական Թերթ»ի քանի մը թիւերը, կը տարուինք խորհելու թէ գրեթէ բոլոր խօսողները խղճահարութեան տագնապ մը կը մատնեն ընդհանրապէս, որովհետեւ տարիներ առաջ գրական եւ գեղարուեստական հարցերու եւ անհատներու մասին իրենց յայտնած տեսակէտները վերաքննելու յարմար առիթը ներկայացած կը համարին։

Քանի մը յօդուածներով պիտի ներկայացնենք այդ խնդիրները, զուտ գրական եւ գեղարուեստական մարզին մէջ մնալով։ Անհրաժեշտ է սակայն յայտնել անմիջապէս թէ արտասահմանի գրողներուն տարակարծութիւնը պատճառ եղած է որ Հայաստանի գրողներուն կողմէ անոնք «յետադիմական», «քաղքենիական» եւ մանաւանդ «հակայեղափոխական» մակդիրներով որակուին։ Ինչպէս որ արտասահմանի մէջ ալ «յառաջդիմական» որակուած կարգ մը չփացած գրողներ ալ հետեւողականօրէն նոյն ածականները կը գործածեն։

Հայաստանի Գրողներու Միութեան առաջին քարտուղար էդ. Թոփչեանի զեկուցումը երկրորդ համագումարին մէջ, ինչպէս նաեւ այդ առթիւ տեղի ունեցած մտքերու փոխանակութիւնը եւ խորհրդածութիւնները շահեկանութեամբ ու գոհունակութեամբ կարդացինք, զգալով որ գրողներէն շատերը, հոգ չէ թէ որոշ վերապահութեամբ եւ վախով չքմեղանալու փոր մը կը կատարեն։

Եթէ բանասիրական, պատմաքննական ու գիտական մարզին մէջ հեղինակները նուազ յանձնապաստան են, առարկայօրէն կը մօտենան իրենց քննութեան ենթարկած առարկաներուն, եթէ ենթակայական տարրը եւ անձնական համակրանքներն ու հակակրանքները նուազ դեր մը կը խաղան քննելի հարցերուն առնչութեամբ, դժբախտաբար նոյն հոգեվիճակը նկատելի չէ երբեք գեղարուեստական գրականութեան իրենց տուրքը տուող բանաստեղծներուն ու արձակագիրներուն մօտ որոնք լայն աշխարհահայեացքով եւ մարդկայնական ոգիով չեն դատեր թէ՛ անհատները եւ թէ անոնց ստեղծագործութիւնը։ Հիմա է որ Հայաստանի քննադատները եւ քննադատութիւնը վերաքննութեան կ՚ենթարկեն, կարգախօսի մը պէս, բազմաթիւ խնդիրներ, վերջին Բ. համագումարը եւ առաջին քարտուղար էդ. Թոփչեանի զեկոյցը, որպէսզի հաշուեյարդարութեան ենթարկեն իրենց անցեալ անհանդուրժողութիւնը, սխալ դատաստանները եւ անհատական յանդգնութիւնները։ Այս վիճակին համար էր որ խղճահար են ըսինք։

Ամէնէն առաջ Եղիշէ Զարենցի պարագան է որ կը ներկայանայ։

Առաջին օրէն արտասահմանի գրողներուն համար «Ամբոխները խելագարուած», «Տանդէական առասպել», «Երկիր Նայիրի» եւ «Գիրք ճանապարհի» գործերուն հեղինակը հայ բանաստեղծութեան մէջ ժամանակակից մեծագոյն դէմքըն էր։ Անոր դէմ գործուած անարդարութիւնը, պաշտօնական վերաբերումը, բանտի մը մէկ անկիւնը նետուիլը, մահուան տխուր եւ հակամարդկային պարագաները մինչեւ այսօր ալ անբացատրելի կը մնան տակաւին։ Եւ յանկարծ նոր կարգախօսով մը պաշտօնական բերաններ եւ գրողներ գործուած անլուր անարդարութիւնը վերաքննել սկսան։ Եղիշէ Զարենցը եւ իր ստեղծագործութիւնը գնահատելու մէջ մարդիկ իրարու հետ մրցումի ելան։ Մէկէ աւելի անգամներ բանաստեղծին ամբողջական գործերը լոյս ընծայուեցան բազմահազար օրինակներով։ Յիշատակի երեկոներ կազմակերպուեցան։

Հայաստանի Գրողներուն երկրորդ համագումարը լաւագոյն եւ նոր առիթ մըն էր, որպէս զի Եղիշէ Զարենցին յիշատակը ոգեկոչուէր եւ մօտաւոր տխուր անցեալը յիշուէր։ Գ. Էմին բանաստեղծն է որ այսպէս կ՚արտայայտուի.— «Շատ բնորոշ է Եղիշէ Զարենցի ստեղծագործութեան նկատմամբ ժամանակին եղած քննադատութեան մեծ մասը։ Կուսակցութեան եւ յեղափոխութեան գաղափարների մեծագոյն հայ բանաստեղծը ի հարկէ ունէր նաեւ թերութիւններ ու սխալներ, որոնք իրաւացիօրէն քննադատուել են կուսակցութեան կողմից։ Սակայն թերթեցէք նըրա դէմ հնում գրուած քննադատական յօդուածների մեծ մասը, այն յօդուածները, որոնք լեցուն են սպիտակը սեւ համարելու յամառ ճիգերով ու քաղաքական մեղադրանքներով եւ դուք հեշտութեամբ կը համոզուէք, որ դրանք ամբոխավարների մտքերի ծնունդն են եւ ոչ մի կապ չունեն կուսակցութեան, գիրքերից եկող քննադատութեան հետ, այն կուսակցութեան, որի մեծագոյն զինուորն ու երգիչը եղաւ Զարենցն իր անմահ գործերով»։

Եղիշէ Զարենց այն հեղինակներէն է, որո՛նք քանի մը շրջաններու կը պատկանին, եւ այդ տեսակէտով անոր գործը այդ շրջաններուն հետքերը կը կրէ։ Եղիշէ Զարենց ալ ունեցած է իր գրական ու քաղաքական համակրութիւններն ու հակակրութիւնները։ Եւ իր ներշնչումները շատ անգամ այդ հոգեկան, դրական ու բացասական պահերուն դրոշմը կը կրեն։ Այդ գործը կարելի է վերլուծումի ենթարկել եւ հոն գտնել դրական ու բացասական Զարենցի մտածումները, զգացմունքները։ Արդ, արդի քննադատութիւնը ի՞նչ վերաբերում պիտի ունենայ բանաստեղծին իրական նկարագիրը եւ դիմագիծը տալու համար։ Այս երկընտրանքին առջեւ է, որ քննադատին ալ նկարագիրը եւ իրական պատկերը պիտի ունենանք մեր առջեւ։

Այսպիսի բացասական դիմագիծ մըն է որ ցոյց կուտայ Արշալոյս Բաբայեան, ներկայացնելով Եղիշէ Զարենցին բոլոր այն գրուածները, որոնցմով իբր թէ բանաստեղծը իր բացասական քննադատութեան առարկայ դարձուցեր է քաղաքական կուսակցութիւն մը եւ զանազան դէմքեր, հանրային գործիչներ։ Արշալոյս Բաբայեանին բան մը չունէինք ըսելիք, եթէ խնդրոյ առարկայ հատուածները, քերթուածները, առանց աւելորդ խորհրդածութիւններու քննութեան ենթարկէր («Գրական Թերթ» թիւ 23), եւ մանաւանդ գրչի մը եւ գրողի մը, մանաւանդ կնոջ մը անվայել ածականներով չի զարդարեր զանոնք։ Հայհոյանքներու ծորակը բանալով, հին ու մաշած բառեր ու ոճեր գործածելով չէ որ հակառակորդ մը կարելի է անպատուել ու անարգել, երբ կասկածելի է թէ Եղիշէ Զարենց բանաստեղծը նման մտադրութիւններ ունեցե՞ր է։

Գ. Էմինը ուրիշ յայտնութիւն մը եւս կ՚ընէ։ Այն ինչ որ ըսած էր Եղիշէ Զարենցի պաշտպանութեան համար, նոյն ամբաստանութիւնն ու գանգատները ուղղուած են նաեւ այն քննադատներուն, որոնք «ճիգ ու ջանք չեն խնայում շարքից դուրս հանելու մեր լաւագոյն գրողներից շատերին, վարկաբեկելով նրանց գործերը»։ Մենք գոհունակութեամբ կ՚աւելցնենք, ինչպէս տարիներ առաջ ալ գրած ենք մեր «Կեանք եւ Արուեստ» ամսագրին մէջ, թէ շարքերէն չէ միայն որ դուրս հանուած են լաւագոյն ու տաղանդաւոր գրողները, եւ ոչ միայն վարկաբեկուած են այլեւ աքսորուած են հեռաւոր տափաստանները, եւ որոնցմէ շատ քիչերը միայն վերադարձան իրենց հայրենիքը։

Գ. Էմինը կը փորձէ պաշտպանել նաեւ բանաստեղծուհի Սիլվա Կապուտիկեանը, որ ըստ քննադատ Ս. Սողոմոնեանի «երգում է անզուսպ զգայական բաւականութիւններ ու ցանկասիրական կրքեր», «Իր սիրածի մէջ միայն մարմնականն է տեսնում», որ «Նրա սիրոյ երգերում գլխաւորը ցանկասիրական ուժեղ տարրն է, կրքերին գոհացում տալը»։ Մինչդեռ այս նոյն քննադատը զանազան ժամանակներուն (1947, 1954 եւ 1957), գրած, հերքած ու կրկին յարութիւն տուած է նոյն մտքերուն, յաճախ մէկը միւսը հերքող գրութիւններով։

Յաջորդով ուրիշ յայտնութիւններ ունինք ըսելիք։

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐՍԱՄԵԱՆ

LES NOCES FANTASTIQUES

(ՀԷՔԵԱԹԱՅԻՆ ՀԱՐՍՆԻՔ)

Պարախաղի (պալէ) ներկայ յեղաշրջումը կը ձգտի այս սեռը վերածել, ներկայացման մը, ուր երաժշտութիւնը կը կորսնցնէ իր կարեւորութիւնը, մինչ պարողներու թէքնիք ճարտարութիւնները կը գերիշխեն :

Պարախաղը բազմաթիւ եղբերով հաւասարութիւն մըն է, որուն փոփոխակները կը ներկայացնեն՝ պարարուեստը, բեմին զարդարանքները մինչեւ իսկ նիւթը : Անփոփոխը կը մնայ երաժշտութիւնը :

Կարելի է յաջող երաժշտութիւնով մը կառուցանել դէշ պարախաղ մը, բայց կարելի չէ դէշ երաժշտութեամբ մը լաւ պարախաղ մը պատրաստել :

«Նոս Ֆանթասթիքը» լաւագոյնապացոյցն է բոլոր այս գործօններով ապահովուած հաւասարակշռութեան : Մարսէլ Տըլաննուա գրած է երաժշտութիւնը Սերժ Լիֆարի մէկ նիւթին վրայ : Տըլաննուայի երաժշտութիւնը թիթմիք նրբութիւններով, հարուստ, ունի արտայայտութեան այլազանութիւն մը եւ թատերական ուժ մը ուր պարող արուեստագէտը կը գտնէ ոչ միայն իր արհեստագիտութեան լաւագոյնը, այլ մանաւանդ միջոցը արտայայտելու իր տխպարին զգացումները :

Պալէին նիւթը, յաւիտենական պատմութիւնն է ծովայինի մը, որ արկածախնդրութեան ճամբուն վրայ, ծովանոյշի մը կողմէ մոլորուած է, բայցանդրաշխարհէն կը վերադառնայ երկիր՝ առնելու համար իր նշանածը, զոր կը տանի ծովերու խորը հաղորդուելու համար անոր հետ փրկութեան մէջ :

Երաժշտութիւնը Ֆոլքլորիք ներշնչումով, նախ կ'ենթարկուի դասական պարախաղին պէսպիսութիւններուն, ապա խաղին ընթացքը գործողութեան հետ, կը սեղմուի հասնելու համար համանուագային անողոք ձեւի մը : Տըլաննուա յաջողած է մէկ փաքքիսիոնի մէջ համադրել համանուագային պարախաղը եւ զուարճութեան պարախաղը (պալէ տիվերթիսըմանը) :

Գործողութիւնը այնքան արուեստով եւ տրամաբանութեամբ հաւասարակշռուած է, որ այս ձգտումներու կապակցութիւնը ամբողջական է : Արդէն երաժշտութեան առանձին ունկնդրութիւնը ատոր ապացոյցը տուաւ :

Գալով պալէի հեղինակին, Սերժ Լիֆար, այս երաժշտութեան վրայ կառուցած է իր լաւագոյն ստեղծագործութիւններէն մէկը : Ամէն մէկ շարժում կամ շարժուձեւ, կարծես, հետեւանքն է երաժշտութեան : Հոն կը գտնենք կատարեալ ամբողջութիւն մը պարարուեստի զանազան տարազներու :

Շասթելի վերացական բեմայարդարումները կ'ողեկոչեն աւելի քան որեւէ կառուցուած զարդարանք, երազական Պըրթանիա մը, ուր կը յաճախեն կեղտեան հէքեաթներու յաւիտենական հերոսները :

«Նոս Ֆանթասթիք»ի վերջին ներկայացումը Փարիզի օփերային մէջ ի յայտ բերաւ գլխաւոր դերին մէջ, Փեթըր Ցան Տայք պարողը, որուն մօտ երաժշտական զգայնութիւնը եւ իմաստութիւնը կ'ամբողջացուին բացառիկ արհեստագիտութեամբ մը : Ամերիկուհի Մարճըրի Թալջիէֆի ճարտար ընդունակութիւնները չեն մոռցներ, սակայն, հերոսուհիին դերին մէջ՝ Նինա Վիրուպովոն, որ առաջին ստեղծագործն էր այդ դերին :

Ծովանոյշին դերը որ վստահուած էր սկիզբէն իսկ Քլոտ Պեսիի, կարծես ստեղծուած է իր գեղեցիկ փլասթիքին եւ թէքնիք կատարելութեան համար :

Նոր Ցանքաթիֆը Թուական մըն է պարարուեստի մէջ, ոչ թերեւս իբրեւ յեղափոխական նպաստ, այլ թատերական պալէին վերծնունդով, հասած կատարեալ համադրութեան մը : Համադրութիւն մը այն տուեալներուն, որոնք սահմանուած են պալէ մը կառուցանելու, եւ որոնց աղբիւրը երաժշտութիւնն իսկ է :

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ

ՆՈՐԱՅԱՅՏ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՄԸ

ԽՄԲ.— Երեւանի «Գրական Թերթ»ին մէջ Ս. Խանզատեան եւ Ս. Այվազեան հետեւեալ յօդուածը գրած են նոր յայտնուած հայ բանաստեղծի մը մասին՝ Միրան :

Անցեալ տարի Ազրբէյճանի Գիտութեան Ակադեմիան հրատարակած է Միրան անունով հայ բանաստեղծի մը ազրբէյջաներէն 31 տաղերուն ժողովածուն : Ցարդ այս բանաստեղծը անծանօթ էր մեզի :

Միրանի մասին տեղեկութիւններ կուտայ Միրալի Սէիտով : Այս մարդը, Մոսկուայի արխիւներուն մէջ նիւթեր կը հաւաքէր Սայեաթ Նովայի եւ ժամանակակից ազրբէյճանական բանաստեղծներու եւ աշուղներու մասին, երբ ձեռքը անցած է հայատառ տաղարան մը : Հայերէնին հմուտ ըլլալով՝ սկսած է զբաղիլ այդ տաղարանով : Պարզուած է, որ այդ գիրքոյկը կազմած է 1721ին Թաւրիզ ապրող Էլիաս Աստուածատրեան - Մուշեղեան հայ վաճառականը :

Աստուածատրեան սիրած է զբաղիլ գրականութեամբ : Ժողովածուի մը մէջ բազմաթիւ բանաստեղծներու եւ աշուղներու գործերը համախմբած է, ինչպէս՝ Քուչակ, Ղազար, Միրան եւայլն : Հաւաքածոյին մէջ կան նաեւ ազրբէյճանցի բանաստեղծներու գործերը : Այս ձեւով ան մեծ ծառայութիւն մատուցած է գրականութեան : Անոր կազմած տաղարանին մէջ բազմաթիւ անուններ կան, որոնք ցարդ անծանօթ էին մեզի : Իսկ բանաստեղծ Միրանի անունը միայն անոր ձեռագիրէն կը յայտնուի մեզի :

Աստուածատրեան Միրանի մասին կենսագրական շատ քիչ տեղեկութիւններ կուտայ : Ան կը գրէ .— «Այս Միրանն հայ ոմն էր եկեալ քրիստոնեա (Քրիստոնեա՞) եւ մնացեալ է ժամանակս ինչ Թաւրեզ եւ մեռեալ է անդ եւ թաղեալ » :

Միրան գրած է հայերէն եւ ազրբէյճաներէն, ինչպէս՝ այն ատենուան գրեթէ բոլոր հայ աշուղ - բանաստեղծները : Կարդալով անոր գործերը, մանաւանդ՝ ազրբէյճաներէն տաղերը, մեր աչքին առջեւ կը կանգնի վիթխարի տաղանդի տէր բանաստեղծ մը, սիրոյ անզուգական երգիչ մը, իմաստուն փիլիսոփայ մը : Աշուղական դասական ձեւերը այն ատենուան բանաստեղծութեան սիրուած ձեւերն էին : Այդ ձեւով է գրած Միրան : Անոնց խուրաքանչիւրը 17րդ դարու վերջաւորութեան մեր բանաստեղծութեան գոհարներէն է :

Բանաստեղծական մտածելակերպի, պատկերներու, համեմատութիւններու եւ հնարքներու տեսակէտէն Միրան շատ նըմանութիւն ունի Սայեաթ Նովայի հետ : Ինչպէս Սայեաթ Նովայի, այնպէս ալ Միրանի բանաստեղծութեան հիմնական նիւթը սէրն է :

Բանաստեղծական անզուգական գոհար մըն է Միրանի «Բիր խալը» («Մէկ խալը») վարսաղի ձեւով գրած տաղը : Սիրուհիին « Թարիֆ ընող» բանաստեղծը գոյն ու տաղանդ չի խնայեր՝ աստուածներու շարքին դասելու համար զայն, կեանքի աղբիւր եւ երջանկութեան դուռ համարելով զայն : Աշխարհիկ երանգներ եւ համեմատութիւններ կը գտնէ : Սիրուհին մերթ կը համեմատէ հարբեցնող ու անմահական գինին իր մէջ պարունակող գաւաթին, մերթ ալ սիրոյ վայելքներով լեցուն գաւաթը իրեն մատուցողի հետ :

Խոր սէր տածելով դէպի իր սիրուհին, ան փոխադարձը չէ ստացած անկէ : Ժամակի դաժան ձեռքը իրարմէ հեռու պահած է զանոնք եւ սէրէն խոցուած բանաստեղծը ծառանալով դաժան ճակատագրին դէմ, իր աստուածացուցած սիրուհիին երեսին կը շպրտէ իր ցասումը . «Մէկ խալդ դահիճ է, միւս խալդ հոգէառ » :

Մռայլ ու դաժան եղած է հայ ժողովուրդի վիճակը բանաստեղծ Միրանի ապրած շրջանին : Պատմիչ Առաքել Դաւրիժեցի, որուն ժամակակակից է եղած Միրան, մարդու մարմինը ցնցող սարսափներով կը նկարագրէ հայ ժողովուրդի մէկ հատուածին ոչնչացումը : Շահ Աբաս Ա. բռնակալը, պարպելով Արարատեան դաշտն ու շրջակայքը, տեղւոյն բովանդակ հայութիւնը տարած էր Պարսկաստան :

Իր մէկ բանաստեղծութեան մէջ, որ արուեստով եւ պատկերներով եզակի տեղ կը գրաւէ, ան իր ժողովուրդին սոսկալի վիճակը նկատի ունեցած է, երբ գրած է.— Վիրան (աւերակ) կուլայ եւ բուն կուլայ, եար կուլայ :

Այնպէս ամայացած է Հայոց աշխարհը, որ ոչ միայն եարն ու աւերակները կուլան, այլ՝ նոյնիսկ աւերակներու ծանօթ բուն ալ սկսած է լալ :

Հայոց աշխարհը լեցուած է ողբով ու արիւն - արցունքով : Հայրենասէր բանաստեղծը անտարբեր չէր կրնար մնալ : Սրտի դառն կսկիծով կը տեսնէ ան, թէ ինչպէս՝

Բիրտ խաներու եւ պէկերու արարքէն
Այգին կուլայ, ծառը կուլայ, քար կուլայ . . .

Այս տեսակէտէն շատ աւելի բարձր արուեստով ու խոր փիլիսոփայութեամբ են գրուած մարդկային ճակատագրին վերաբերող անոր ազրբէյճաներէն տաղերը : Նման տաղի մը մէջ ան կը բացականչէ .

Ով Չարխի փալագ, մեզ գերած բռնակալի ձեռքէն
Ցաւագար եմ դարձեր, գլխուս տեղ չունիմ . . .

Միրանի բանաստեղծութիւններուն մէջ յաճախակի են այսպիսի տողեր .— «Ճակատագիրը մեզ տուած աշխարհը կը խորտակէ», «Կը տանջեն, հոգի կը հանեն, լեզին տեղ չկայ», «Աշխարհը փորձանքներու վայր է դարձեր» եւն . :

Բանաստեղծին նման տաղերը իրենց քաղաքական նշանակութեամբ կը նմանին Դաւրիժեցիի վիպասանական տաղանդով գրուած պատմութեան բազմաթիւ էջերուն :

Պարսկաստանը քայքայուած ու կործանման դուռը հասած էր կնամոլ Շահ Հիւսէյնի օրով : Անոր տիրապետութեան տակ գտնուող ժողովուրդները արիւնաքամ կ'ըլլային : Այդ բաւական չէր, վրայ կը հասնէր օսմանեան բանակը : Ենիչէրիներու հարիւր հազարաւոր զօրքեր կը խուժեն Անդրկովկաս՝ Հայաստան, Վրաստան, Ազրբէյճան : Երկիրը կը սկսի աւերուիլ :

« Զլացի, երբ կեանքն ըրի յենարան », — կը գոչէ այս բոլորին ականատես եղած բանաստեղծը : Կեանքը իրեն եւ ժամանակակից Հայերուն համար դարձեր էր դժոխք, անտանելի լուծ, մարդը մարդուն՝ գայլ :

Միրանն ասաց՝ ուստ չեկայ յաւիտեան
Ազնիւ մարդու, բարեկամի, ընկերի :

Միրան գրած է նաեւ հարիւրաւոր քառեակ - պալատներ : Ցատկապէս ազրբէյճաներէն գրուածները, իրենց արուեստով, կենսունակութեամբ ու փիլիսոփայութեամբ մեծ արժէք կը ներկայացնեն մեր գրականութեան համար : Ահաւասիկ Միրանի հայերէն քառեակներէն մէկը .—

Միրանն եմ, եար չունիմ ես,
Պախչա եմ, պար չունիմ ես,
Մէկ տարտի տուշար եղայ,
Ելնելու ճար չունիմ ես :

Ծանօթ քանի մը ազրբէյճանցիներու քով կարդացինք Միրանի քառեակները : Ըսին՝ թէ վաղուց լսած են անոնք եւ շատերն ալ մինչեւ այսօր կ'երգեն, առանց գիտնալու թէ ո՞վ է անոնց հեղինակը : Մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ բանաստեղծը նաեւ սազանդարներու շրջանին մէջ, որոնք երգած են եւ այժմ ալ կ'երգեն անոր պալատները եւ յատկապէս՝ անմահական «Բիր խալը» բանաստեղծութիւնը :

Միրան որքան որ սիրելի եղած է Հայերուն, այնքան ալ սիրուած ու երգուած է ազրբէյճանական ժողովուրդի կողմէ :

Ափսոս որ, Էլիաս Աստուածատրեան չէ կրցած հաւաքել ու գրի առնել բանաստեղծին բոլոր հայերէն տաղերը :

Միրանի բանաստեղծութեան արուեստի մեծութիւնն ու վարպետութիւնը ցոյց տալու համար ստորեւ կուտանք անոր տաղերէն մէկը .—

Զբօսանքի եկայ առտուն ես նորից,
Բլբուլ կուլայ, կոկոն կուլայ, խնար կուլայ,
Բիրտ խաների ու բէգերի արարքից
Այգին կուլայ, ծառը կուլայ, քար կուլայ :
Նաֆազ մարդկանց սեղանին չեն միանում,
Խելօք մարդկանց խրատին չեն հաւանում,
Գիշեր - ցերեկ նստում են . . . չեն լիանում,
Վիրան կուլայ եւ բուն կուլայ, եար կուլայ :
Ցաւիս համար դուռդ եկայ դարմանի,
Ի՞նչ կը լինի մի ճար անես, նազանի,
Երբ Մանսուրին եւ էյնալին(*) տարան կախաղան անտեղի,
Էյնալ կուլայ, օղակ կուլայ, ֆար կուլայ :
Հաւքը լացում, բայց չի թողնում իր վարդը,
Չի հասկանայ հարուստն աղքատի դարդը,
Տգեղների ձեռքից ո՞ւր գնայ մարդը,
Միրան կուլայ, աղքատ կուլայ, թառ կուլայ :

Դժուար է մէկ յօղուածով ցոյց տալ նորայայտ այս բանաստեղծին արժանիքները : Զանոնք ուսումնասիրելու, բացատրելու կարիքը կը զգանք :

(*) Մանսուր - էյնալ գիտուններ են :

ՊԱՐՈՆ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

Գ. ՊԱՅՔԱՐ՝ ՔԱՐԻՒՂԻ ՏԻՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Այսպէս, Թրքական Քարիւղի Ընկերութիւնը ոչ միայն տկարացած դուրս չեկաւ պատերազմէն, այլ նաեւ որոշ «իրաւունքներու» տիրացաւ, որոնց «նախապատուութիւն տրուեցաւ պատերազմի ատեն կատարուած միւս կարգադրութիւններուն վրայ», ինչպէս կ'ըսէ Կիւլպէնկեան : Անենք միացան Ամերիկացիներուն դէմ, եւ ընդունեցան Լոյտ Ճորճի կարգադրութիւնը, հակառակ անոր որ կը հակասէր երկու տարի առաջ պաշտպանած իր տեսակէտին :

Ամերիկացիները դուրս ձգուեցան եւ վերջապէս, 30 տարուան պայքարէ մը վերջ, Կիւլպէնկեան ներս առնուեցաւ — այս անգամ՝ վերջնականապէս :

×

Քարիւղի Համաձայնութիւնը կնքուեցաւ Սան Ռէմոյի մէջ . ստորագրեալները կ'ընդունէին Գ. Ս. Կիւլպէնկեանի հինգ առ հարիւրի իրաւունքը — Անգլիոյ Արտաքին նախարարութեան 1914ի կարգադրութիւնը չեղեալ նկատելով :

Պայքարը, սակայն, վերջացած չէր տակաւին : Կիւլպէնկեան, հակառակ Լոյտ Ճորճի, որ այդ մասին շատ չէր մտածեր, կը գիտակցէր որ կարելի չէ յաւիտենապէս դուրս ձգել Ամերիկացիները :

Ներսէն գործելով, Կիւլպէնկեան սկըսաւ պնդել այն տեսակէտին վրայ, որ «աւելի նախամեծար է Ամերիկացիներն ալ ընդունիլ Թրքական Քարիւղի Ընկերութենէն ներս, քան թէ ազատ ձգել զանոնք, որ Իրաքի մէջ մենաշնորհներ ձեռք ձգելու համար պայքար մղեն » :

Կիւլպէնկեանի այս տեսակէտը, Անգլիոյ Արտաքին նախարարութեան բարձր պաշտօնատարներէն Սըր Ուիլեըմ Թիրրէլի կողմէ լըջօրէն քննուեցաւ ու երկար բանակցութիւններէ վերջ թոյլ տրուեցաւ որ Ամերիկացիներն ալ Ընկերութենէն ներս առնուին : «Իմաստուն լուծում մը » ըսաւ Կիւլպէնկեան իր գաւկին . իսկ Ամերիկացիները չանդրադարձան թէ որքան ճարտարօրէն պարտադրուեցան իրենց ազատ գործունէութեան ազատութենէն հրաժարիլ, որովհետեւ համաձայնագիրը կը շեշտէր թէ ստորագրեալները, ոչ մէկ պարագայի մէջ, Օսմ. նախկին Կայսրութեան սահմաններուն մէջ քարիւղի որեւէ մենաշնորհ ձեռք ձգելու պիտի չաշխատէին՝ Թրքական Քարիւղի Ընկերութենէն անկախ :

×

Քանի մը ատեն վերջն է միայն, որ Ամերիկացիները անդրադարձան իրենց առած քայլին անխոհեմութեան : Նախապահ Քուլիճի հովանաւորութեամբ, ուզեցին հրաժարիլ իրենց յանձնառութիւններէն, ու պահ մը թուեցաւ թէ Կիւլպէնկեանի Ընկերութիւնը պիտի քայքայուի :

Երբ կացութիւնը այս վիճակին հասաւ, Պարոն Հինգ առ Հարիւր մէջտեղ նետեց հետեւեալ կարգախօսը — «Եթէ այդպէս է, ուրեմն ոչ ոք մենաշնորհ պիտի չունենայ » :

Բանակցութիւնները անմիջապէս վերսկսան . երկու կողմէն ալ զիջումներ եղան . Ընկերութիւնը փրկուեցաւ : Բայց Կիւլպէնկեան կացութիւնը բարելաւելու բարդ ու յետին ծրագիրներ ունէր :

×

Այդ միջոցին ծայր տուին քարիւղի գործադուլները . Իրաքի մենաշնորհէն օգտուող զանազան խմբակցութիւնները կ'ուզէին գործունէութեան իրենց կեդրոնը այլուր փոխադրել . անհաշիւ միլիոններ խնդրոյ առարկայ էին :

ՐԱԼՖ ՀԻՒՎԻՆ

(24 Շար.)

դէ Կրեմլինի պատասխանը, որովհետեւ Ջուին կը սպասէ խորհրդային ղեկավարներու հրահանգին: Ցամենայն դէպս, Ջուին այնքան ալ գոհ չէր Արեւմտեաններու առաջարկէն :

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԿԸ ԽՕՍԻ

Ամերիկացի ընկերական մը, որ առենին առաջին ամերիկացին էր որ տեսակցութիւն ունեցած էր Սթալինի հետ, ներկայիս ալ կարգ մը հետաքրքրական հարցումներ տուած է Խրուշչեւի, որ յայտնած է.— «Բոլորս ալ պէտք է ապրինք նոյն մոլորակին վրայ: Սակայն, ասոր համար պէտք է հեռացնել հիւլէական վտանգը: Խ. Միութիւնը պատրաստ է արգիլելու ջրածնային եւ հիւլէական ռումբերը: Ամերիկա այս ուղղութեամբ նախ փաստ կ'ուզէ, յետոյ՝ վստահութիւն, ինչ որ անկարելի է»:

Խօսելով խորհրդային քաղաքացիներու արտասահման այցելութեան մասին, Խրուշչեւ կը ճշդէ, թէ անոնք ազատ չեն դուրս ելլելու, «բայց երբ քիչ մը աւելի հարստանանք, այդ ալ կարելի պիտի ըլլայ: Իսկ անոնք որ ուզեն արտասահման մնալ՝ թող մնան»: Գալով ռուս Հրեաներուն, որոնց պարագաներու մէջ Խրուշչեւ թոյլ կուտայ անոնց՝ որ դուրս ելլեն, իսկ երբեմն՝ ո՛չ:

Հարց տրուած է վերջին մաքրագործումներու մասին .— «Ժամանակները փոխուած են: Դրամատիրական երկիրներուն հետ՝ մեր յարաբերութիւնները բոլորովին տարբեր են այսօր: Այս փոփոխութիւնը էական էր մեր քաղաքականութեան համար եւ այդ մարդիկը կ'ընդդիմանային մեզի: Սակայն զանոնք պիտի չարտաքսենք կուսակցութենէն » :

× Մոսկուայէն հասած լուրի մը համաձայն, Նախագահական Խորհուրդէն (Պրեզիդիում) արտաքսուելէն ի վեր, Մոլոթով կը գտնուի իր սենեակին մէջ եւ կը տառապի ջղային տագնապէ: Երկու ոստիկաններ կը հսկեն իր դրան առջեւ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն ինը հոգի արտաքսեց իր շարքերէն:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ երիտասարդական փառատօնին ընթացքին կռիւ մը պատահած է Ֆրանսացիներու եւ ազգայնական Ալժերիացիներու միջեւ :

ԻՏԱԼԻԱ եւ Սպանիա միաժաման ճանչցան Թունուզի Հանրապետութիւնը :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մասնագէտներ, յատկապէս՝ ճարտարագէտներ պիտի երթան Փաքիստան, օգնելու համար զանազան շինութեանց :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ վեցուկէս միլիոն տոլարի օգնութիւն մը ըրին Յորդանանի :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ վարչապետ Քատար Մոսկուա գացած է, յայտնեց Փեշտայի ձայնասփիւռը: Իրեն կ'ընկերակցին քաղաքական այլ դէմքեր՝ արձակուրդը Խ. Միութեան մէջ անցնելու համար ...:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ գտնուող լեհ տարագիրներէն 48.000 հոգի վերադարձած է Լեհաստան: Միւս կողմէ, 94.000 հոգի հեռացած է Լեհաստանէն՝ Իսրայէլ եւ Գերմանիա հաստատուելու համար :

ՃԱՓՈՆԻ ողողումներուն հետեւանքով աւելի քան հազար հոգի խեղդամահ եղած է :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Բ. ԽՈՒՄԲԻ մեկնումը այս երկուշաբթի իրիկուն: Հաւաքուիլ Կար տը Լիոնի մեծ ժամացոյցին տակը ժամը 21.30ին :

Ա. ԽՈՒՄԲԻ վերադարձ, այս երկուշաբթի առաւօտ ժամը 7ին: Կը խնդրուի ծնողներէն Կար տը Լիոնէն դիմաւորել :

×

Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանի, Բ. խումբին արձանագրուած եւ մասկազմող Լիոնի եւ Տէսինի տղոց ծնողներէն, կը խնդրուի որ իրենց զաւակները՝ պակաժներով եւ թուղթերով միասին, բերեն այս երկուշաբթի, առաւօտեան ժամը ճիշդ վեցին, Լիոն - Փէրաշի կայարանին ժամացոյցին տակ :

ՕԳՈՍՏՈՍ 18ԻՆ

Պիտի ձայնասփռուի Փալէ տը Շայոյի եկեղեցական երաժշտութեան համերգը, որուն մասնակցած է հայկ. երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Կարպիս Աճէմեանի, Կիրակի առտու ժամը 8.45ին Փարի - էնթէրէն :

ՊԱՏԱՐԱԳ

Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

ՓԱՐԻ ԷՆԹԷՐԻ ՎՐԱՅ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.45ին հայրապետական պատուիրակ՝ Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին :

Նոյն ժամուն պատարագը պիտի ձայնասփռուի Փարի էնթէրէն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Թեհրանէն Տիկին Վիքթորիա Բարթողիմիոսեան կը փնտռէ իր զարմիկը՝ Մարտիրոս Խաչատուրեան, 38 տարեկան, անոր օգնելու համար: Գրել՝

Mme Partoghimiossian
Ave. Arad Djemchid
Koutché Yakchal 23
Tehran (Iran)

ԾԱԽՈՒ Է

Լա Պոքայի մէջ (Քան) Րուլթ Նասիոնալի վրայ դերձակի խանութ մը, Ֆոն տը Քոմէրսը, (եռեւը խոհանոցով) : Ամէն կարգի առեւտուրի յարմար, խանութին վրայ չորս սենեակներով յարկաբաժին մը: Դիմել Տայլերեանի՝

86 Ave. Francis Tonner
La Bocca (A. M.)

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ողբացեալ Բարսեղ Նշանեանի գառնագէտ մահուան առթիւ Ալֆորվիլէն Տէր եւ Տիկին Թէնէքէճեան փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն հազար ֆր. Մշակոյթի տան Ֆոնտին :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

«Յառաջ»ի վարչութիւնը պարտք կը սեպէ անգամ մըն ալ յիշեցնել իր բաժանորդներուն որ փակեն իրենց առկախ հաշիւները :

Որեւէ օտար թերթ կարելի չէ ապառիկ կարդալ եւ փափաքելի է որ նոյնը ըլլայ մանաւանդ հայերէն թերթի համար, որուն [illegible] աւելի սահմանափակ են :

[illegible] արձակուրդի գացող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի անպայման ղրկել իրենց նոր հասցէին հետ նաեւ հինը: Ծախքերու համար՝ 100 ֆրանք :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ»ի չէք - փոսթալի թիւն է՝ 15069 - 82, կը խնդրուի չգործածել նախորդը որ ջնջուած է :

Կը յիշեցնենք նաեւ որ այս թիւը ՎԵՐԱՊԱՀՈՒԱԾ Է «Յառաջ»ին, կը խնդրուի թերթին չպատկանող գումարները (նուէրներ, տարբեր թերթերու բաժնեգիններ եւայլն) ղրկել միայն մանտա-քարթով:

Շնորհակալութիւն մեր այն բաժանորդներուն որ կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԱՓԻՆ

Վայրը՝

Olonne-sur-Mer (Vendée)

3 Օգոստոսէն 14 Սեպտեմբեր

Մեկնում՝ Կիրակի, Օգոստոս 4: առաւօտեան ժամը 7ին: Հաւաքուիլ՝ ժամը 6ին.

Point de rassemblement H :

Gare du Maine Départ.

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Մայլըմեան եւ Մելքոն Պետրոսեան ընտանիքները իրենց կնոջ եւ մօր՝

ԱՏԸԼԻՆ ՄԱՁԼԸՄԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, հետեւեալ նուէրները կ'ընեն ողբացեալին յիշատակին՝ Փարիզի Հայոց եկեղեցիին եւ Մոնմորանսիի հանգստեան տան տասը հազարական ֆրանք :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Նիկողոսեան եւ զաւակները (Լիոն), շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց՝ որոնք անձամբ, հեռագրով, նամակով, ծաղկեպսակով, բարենպատակ հաստատութեանց նուիրատուութեամբ ցաւակից եղած են իրենց մօր, զոքանջ մօր, մեծ մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ

անակնկալ մահուան առթիւ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731

C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 6 ՕԳՈՍՏՈՍ

MARDI 6 AOUT 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7960 33ème ANNEE Directrice : *Arpik MISSAKIAN* ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3761

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՋԵՐՈՒ «ԱՆՅԱՅՏԱՑՄԱՆ» ՇՈՒՐՋ

Ո՞ւր գտնուին Գրիգոր Լուսաւորչի աջը եւ միւս մասունքները Անթիլիասի կաթողիկոսարանէն: Ե՞րբ, ի՞նչ նպատակով:

Ի՞նչպէս ի վերջոյ անոնք անցան ձեռքը Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի, որ այնատեն ո՛չ միայն Երուսաղէմի Պատրիարքութեան օրինաւոր տեղապահն էր, այլ նաեւ ամէնէն վստահելի մարդը Վազգէն Ա.ի:

Ամենայն Հայոց Հայրապետը, որ Անթիլիաս գացած էր «անձամբ մասնակցելու Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսի ընտրութեան եւ օծման» (իր իսկ բառերով), փափուկ պաշտօն մը յանձնած էր Եղիշէ արք.ին:

Ա՛յնքան մեծ էր իր համարումը Երուսաղէմի տեղապահին հանդէպ, որ զայն աւելի արժանաւոր կը համարէր էջմիածինի աթոռին համար...

Վազգէն Ա. անցեալ տարի Ապրիլ 4ին Փարիզի մէջ մեզի յայտարարած էր թէ՝ Լուսաւորչի Աջը եւ միւս սուրբերու մասունքները պարունակող արկղը իրեն յատկացուած սենեակին մէջ պահուած էր եղեր: Գողցուելու մասին բնաւ տեղեկութիւն չէ ունեցած:

Վեհափառը ժխտական պատասխան տուած էր նաեւ մեր այն հարցումին՝ թէ արդեօ՞ք մասունքները էջմիածին փոխադրուած են՝ իրեն ընկերացող պատգամաւոր Վարդան եպս. Տէր Սահակեանի եւ պրոֆ. Առաքել Առաքելեանի կողմէ՝ որոնք Գահիրէէն ուղղակի Հայաստան վերադարձեր էին առանց Փարիզ հանդիպելու:

Մասունքներու պահպանութիւնը յանձնուած էր լուսարարապետ Աջապահեան Խադ արք.ի, որուն քով կը գտնուէր արկղին բանալին:

«Անյայտացում»էն լուր չունէին ընտրեալ կաթողիկոս Զարեհ Ա., տեղապահ Խորէն եպս. եւ մայրավանքին մէջ մնացած միւս միաբանները:

Լուր ունէին սակայն աջագողներու մեղսակիցները, որոնցմէ ամբոխավար հնչակեան թերթը գողութեան երեւան ելլելէն օրեր առաջ սադայէլական հրճուանքով կը գրէր թէ Կիլիկեան աթոռին նոր գահակալը «զրկուած է» նաեւ Լուսաւորչի Աջէն:

Մասունքներու «անյայտացում»ը լուսաբանուեցաւ Մարտի առաջին կէսին: Անոնք անհրաժեշտ էին Լուսաւորչի Խոր վիրապ մտնելու տօնին առթիւ (Մարտ 18) կատարուելիք աւանդական հանդիսաւոր թափօրին համար:

Քննութիւնները ցոյց տուին, որ գողութիւնը կատարուած էր 1956 Փետր. 19-20: Այսինքն նախ քան կաթողիկոսական ընտրութիւնը, որ տեղի ունեցաւ Փետր. 20 կէսօրէ վերջ: Վազգէն Ա. Գահիրէ մեկնած էր նոյն առտուն:

Աջերու գողցուիլը մեծ յուզում եւ վրդովում առաջ բերաւ հաւատացեալ ժողովուրդին մէջ: Ու պատճառ դարձաւ կիրքերու հրահրումին:

*Տարակոյս չկայ, որ աջագողներու նպատակն էր **դժուար կացութեան** մատնել ընտրեալ կաթողիկոսը: Արգիլել հանդիսանալ անոր օծումին:*

***Կը կարծէին թէ առանց Լուսաւորչի Աջին կատարուած օծումը վաւերական չըլլար:** Մինչդեռ պատմութիւնը բազմաթիւ փաստեր արձանագրած է առանց Աջի օժանդակութեան կատարուած օծումներու: Իսկ Աջով օծուած քանի մը կաթողիկոսներ ալ անվաւեր հռչակուած եւ պաշտօնանկ եղած են:*

Բաբգէն կաթողիկոս իր «Պատմութիւն Կաթողիկոսաց Կիլիկիոյ» *ստուար հատորին մէջ յիշած է նման պարագաներ:*

*Այժմ համաձայն էջմիածնի Մայր Ա-[illegible] 25 Յուլիս 1957 թուակիր հաղորդագրութեան, Վազգէն Ա. 4 Ապրիլ 1956ին Ս. Աջերու անհետացման առթիւ մեր հարցումին պատասխանելով, յայտարարեր է. «Մեզ համար անիմաստ եւ նշանակութենէ զուրկ **արարք մըն է** այդ եւ **արդիւնք ժամանակավրէպ մտայնութեանց**»: Յետոյ աւելցուցեր է թէ «Ս. Աջերի օգտագործումը անհրաժեշտ չէ կաթողիկոսական օծումի համար:* (Յառաջ, 1 Օգոստ.):

Աւելի քան մէկ տարի «տարագիր» մնալէ վերջ, Ս. Աջերը հանդիսաւորապէս իրենց օրինաւոր տիրոջ՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ ապօրինաւոր Կաթողիկոս Զարեհ Ա.ի վերադարձուեցան 31 Մարտին:

Վերադարձնողն էր Եղիշէ արք. Տէրտէրեան, որ Մարտ 23ին Զարեհ կաթողիկոսին նամակ մը գրելով կը յայտնէր թէ՝ «Վեհ. Վազգէն կաթողիկոսի մեկնումէն յետոյ երբ Երուսաղէմ կը վերադառնայի, երկու աշխարհականներ ինծի յանձնեցին ծրար մը, որ առժամաբար Երուսաղէմ տանիմ»:

Մնացեալը ծանօթ է:

Որո՞նք էին այդ երկու աշխարհականները: Ո՞վ տուած էր իրենց մասունքներու արկղը, ե՞րբ եւ ո՞ւր: Ինչո՞ւ համար այդ թանկագին գանձը յանձնուեր էր Եղիշէ արք.ի: Չէ՞ որ «անկողմնակալ» էր անիկա եւ նոյնիսկ այդպիսին «լիազօր-ներկայացուցիչ նշանակուած Վազգէն կաթողիկոսին կողմէ՝ Անթիլիասի մէջ «կողմերու միջեւ հաշտութեան եզր մը գտնելու պաշտօնով»: Ո՞վ էր աջագողութեան բուն պատասխանատուն:

Այս հարցումներուն պատասխանը չէ տրուած դեռ:

Պիտի գայ ժամանակը, երբ դիմակաւորներ պիտի ըլլան բոլոր յանցաւորները եւ անարդարութեան սիւնին պիտի գամուին բոլոր դաւադիրները:

ՀՐԱՆԴ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԻԹՕ - ԽՐՈՒՇՉԵՒ

ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

ԲՈՒԼԿԱՆԻՆԻ ՏԵՂ՝ ՄԻԿՈՅԵԱՆ

Մոսկուայի եւ Պելկրատի ձայնասփիւռները անակնկալօրէն հաղորդեցին, թէ մարեշալ Թիթօ եւ Խրուշչեւ հինգշաբթի եւ ուրբաթ հանդիպում մը ունեցած են՝ «Ռումանիոյ մէկ անկիւնը...» Հանդիպումին վայրը գաղտնի կը պահուի: Խորհրդային պատուիրակութիւնը այս անգամ կ'առաջնորդէր ո՛չ թէ Բուլղանին, այլ՝ Անաստաս Միկոյեան: Պատուիրակութեան մաս կը կազմէին նաեւ Քիւսինէն եւ Պելկրատի ռուս դեսպանը:

Կատարեալ գաղտնիք կը մնայ հանդիպումին պարագաները: Ծանօթ է, որ Թիթօ Մոսկուա կը սպասուէր: Այնպէս կ'երեւի, թէ ան մերժած է երթալ խորհրդային մայրաքաղաքը եւ Խրուշչեւ համակերպած է «Ռումանիոյ մէկ անկիւնը» տեսակցութիւն ունենալու գաղափարին, յայտնի չէ նաեւ այս գաղափարին հեղինակը:

Երկկողմեան տեղեկագիր մը հրապարակուեցաւ, որ կը ճշդէ, թէ քննուած են «Եուկոսլաւ եւ խորհրդային յարաբերութեան կարգ մը հարցեր, ինչպէս նաեւ երկու կուսակցութեանց կապերը»: Յատկապէս ուշադրութիւն ընծայուած է «երկկողմանի յարաբերութեան արտաքին հարցերու պարզացման»:

*Խօսակցութիւնները կանգ առին «միջազգային կացութեան, բանուորական միջազգային շարժումին, խաղաղութեան պայքարին եւ ժողովուրդներու ապահովութեան» վրայ: Խորհրդային եւ Եուկոսլաւ պատուիրակութեան **անդամները** կատարելապէս համաձայն են «միջազգային ներկայ կացութեան գլխաւոր կէտերուն վրայ» եւ կը շեշտեն «համայնավար կուսակցութիւններու եղբայրական համագործակցութեան եւ միութեան ամրապնդումին, եւ բանուորական միջազգային շարժումին զօրացման» կարեւորութիւնը:*

Տեղեկագիրը յայտնելէ վերջ, թէ երկու պատուիրակութիւնները ապագայ գործակցութեան շուրջ համաձայն գտնուեցան, կը ճշդէ. «Խ. Միութեան եւ Եուկոսլաւիոյ յարաբերութիւնները պիտի մշակուին հաւասարութեան գետնի վրայ, ինչպէս նաեւ հասարակաց յարգանքի եւ իրարու ներքին հարցերուն չմիջամտելու սկզբունքին վրայ»:

Ռումանիոյ հանդիպումը անակնկալի չէ բերած Մոսկուայի շրջանակները, որոնք վերջին շաբաթներուն կը խօսէին երկու

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

ՈՏՔԻ՛, ԱՌԱՋՆՈՐԴՆԵՐ

Եւ հարցուցի Ատլանտեանի անդիի ափէն եկող այցելու հայրենակցիս... ամերիկահայերէնով.

— Ինչպէ՞ս սիրեցիք մեր Ամերիկան...

— Շատ լաւ, շատ մեծ, շատ հարուստ երկիր է...

Այցելուն, յանկարծ, խօսքը փոխեց.

— Բայց, ողբալի երեւոյթ է... Նկատեցի որ մեր նոր սերունդը հայերէն չի գիտեր... Մե՜ղք... Ինչպէ՞ս կարելի է այս վէրքը դարմանել... Միջոցներու մասին կը մտածէ՞ք...

Յայտնի եղաւ: Այցելուն ջերմ հայրենասէր մըն էր: Ամբողջական Հայ մը, իր սրտով ու իր հոգիով: Մէկը, որուն երկարամեայ բնակութիւնը ուրիշ հիւրընկալ հայրենիքի մը մէջ, չէր կրցած իր կուրծքին տակ մարել այն կրակը զոր ան, աւելի երեսուն տարի առաջ, միասին տարած էր այդ հայրենիքը: Հայ մը, որուն հոգին անեղծ մնացած էր ու չէր նետած իր գոյնը՝ շրջապատի հրապոյրներուն ազդեցութեան տակ:

Միայն այս «չփոխուած» հայրենակիցներն են որ կը մտահոգուին թէ նոր սերունդը հայերէն չի գիտեր եւ չուզեր սորվիլ: Միւսներուն — չտեսներուն ու շփացածներուն — համար, նոր սերունդը հայերէն գիտէ թէ չի գիտեր, որեւէ տարբերութիւն չըներ:

— Միջոցներու մասին կը մտածէ՞ք, կը հարցնէ այցելուն:

Ի հարկէ կը մտածենք: Հայերէնի ուսուցումը մեր օրակարգին ամէնէն կարեւոր նիւթն է: Որովհետեւ, մենք անգամ համոզուած ենք որ առանց մայրենի լեզուին, կապը՝ հին եւ նոր սերունդներուն միջեւ, կը խզուի յառաջիկայ տասը, քսան տարիներուն:

Լեզուն այն պողպատակուռ օղակն է որ իրարու կը միացնէ «հին»երն ու «նոր»երը: Փրցուցէք այդ օղակը եւ նոր սերունդը գլուխը կ'առնէ կ'երթայ:

Պատրանքներ չսնուցանենք: Նոր սերունդէն մեծ համրանք մը արդէն գլուխն առած գացած է: Այո՛, գիտեմ, նորելուկը տակաւին իր ծնողքին հետ կ'ապրի, միեւնոյն սեղանին վրայ կը ճաշէ ու երբեմն, հայրիկին ու մայրիկին հետ եկեղեցի ալ կ'երթայ: Բայց, հոգեկան մտերմութիւն չունի «սա ծերերուն հետ»:

Տեսակ մը մեկուսացում, որուն եզրակացութեան մասին մտածելու անգամ կը վախնանք: Ու կը գոհանանք միայն հառաչներ արձակելով.

— Տղա՛ս, աղջի՛կս ձեռքէս ելան... Հետս հայերէն չեն խօսիր: Թոռնիկս ըսես, արդէն անգլերէնի — կամ ֆրանսերէնի — փրոֆէսօր եղած է...

×

Ի հարկէ կը մտածենք: Բայց, ցաւ ի սիրտ պէտք է խոստովանինք որ նիւթական լայն միջոցներ չունինք... «բժիշկ»ը վարձատրելու համար:

Շաբաթը մէկ, երկու ժամ իրարու քով կը բերենք մեր երախաները: Քանի՞ հոգի: Ութ, տասը: Ամէնէն շատը քսան:

Բայց, շաբաթը մէկ, երկու ժամով երախային լեզուն կը հայանա՞յ: Ի հարկէ ոչ: Մանաւանդ որ շատ մը տուներէ ներս, չտես հայրիկներ ու մայրիկներ օտարին լեզուով կը խօսին իրենց ձագերուն հետ...

Վէրքը դարմանելու մէկ միջոց կայ միայն — տասնեակ հազարներով տոլարներ պէտք է նարենք՝ հայաշատ կեդրոններու մէջ դպրոցներ հաստատելու համար: Պայմանաւ որ այդ դպրոցներուն համար ալ նարենք ձեռնհաս ուսուցիչներ: Ուրիշ միջոց չկայ:

Մենք համակերպեր ենք ստեղծուած կացութեան հետ: Բայց, աւաղ, այցելուին աչքէն չէ վրիպեր վէրքը.

— Ողբալի երեւոյթ է, նոր սերունդը հայերէն չի խօսիր...

Պէտք է հազար կտոր ըլլանք, որպէսզի օր մը, ուրիշ այցելու մըն ալ շնորհաւորէ մեզ.

— Ի՜նչ ափոփարար երեւոյթ է, Ամերիկայի նոր սերունդը հայերէն կը խօսի...

Ոտքի՛, առաջնորդներ:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլէն կը հեռաձայնեն թէ կիրակի օր բացառիկ յաջողութիւն ունեցած է Հերոսներու Օրը՝ Խանասորի 60ամեակին առթիւ: Ներկայ եղած է աւելի քան 4000 հոգի: Ժողովուրդին մեծ մասը եկած է հարիւրաւոր անձնական կառքերով եւ օթօքառներով: Խօսք առած են՝ քաղաքապետ Սավին, ընկերներ Յակոբ Պապիկեան եւ Ժ. Միրիճեան:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԷՆ կը հաղորդեն թէ «հակայեղափոխականներ»ու նոր «դաւադրութիւն» մը երեւան ելած է: Բազմաթիւ ուսանողներ, որոնք վարչակարգը քննադատած էին, իբրեւ «մաոնիչ» արտաքսուեցան կազմակերպութենէն: Քուանթունկի շրջանին մէջ, 19 «հակայեղափոխականներ» մահուան դատապարտուեցան: Մեղադրեալները համայնավարներ սպաննած էին :21 ուրիշներ բանտարկուեցան:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ, ատեանները ձերբակալեցին քաղաքական անձնաւորութիւններ՝ որոնք նպաստած էին ապստամբութեան: Սպանողներ նկատ «յեղափոխական ժամանակաշրջան» — նոյն:

ԿՈՒԱԹԵՄԱԼԱՅԻ մէջ, Նախագահ Արմասի սպանութեան դաւադրութիւնը կազմակերպած 20 զինուորականներ եւ 48 քաղաքացիներ Արդարութեան յանձնուեցան: Բոլորն ալ կրնան մահուան դատապարտուիլ:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

●

ԽՄԲ. — Հայ Մշակոյթի Տունը ձեռնարկ մըն է որ ծանօթ է այլեւս Յառաջի բոլոր ընթերցողներուն: Գալ շաբթու լոյս կը տեսնէ գրքոյկ մը, որ մանրամասնութիւններ կուտայ Տան մասին, — կը բովանդակէ երկու ճեռուած՝ քանաստեղծ Մ. Իշխանէ, յառաջաբան մը Շ. Նարդունիէ, բազմաթիւ նկարներ եւ նկարագրութիւնը: Գրքոյկը այս առթիւ կուտայ նաեւ պատմական ծանօթութիւններ նման հայկական ձեռնարկներու մասին, — կուտանք հատուած մը, որ շատ հետաքրքրական է իբրեւ պատմական տեղեկութիւն:

Հայ Մշակոյթի Տուն մը հիմնելու գաղափարը, Ֆրանսայի մայրաքաղաքին կեդրոնը, թերեւս յանդուգն ձեռնարկ մը թուի ոմանց, կամ առնուազն նորօրինակ:

Պէտք է ըսել թէ նորօրինակ չէ գաղափարը: Հետաքրքրական նախընթացներ կան Հայոց Պատմութեան մէջ, — կ՚արժէ ծանօթութիւններ տալ այդ Տուներուն մասին, թէ ինչ ձեւափոխութիւններ կատարած են ըստ ժամանակին պահանջներուն:

Մեծն Ներսէսի վերագրուած բարենորոգումներու կարգին, կը յիշատակուի թէ օտարանոցներ *հիմնուեցան երկրին մէջ ամէն կողմ: Բառը թարգմանուած է յունարէնէ (քսենոտոխիոն), այնպէս որ առաջին առթիւ, անշուշտ, պիտի կարծուէր թէ նման ձեռնարկներու փորձը Մեծն Ներսէսն էր, որ բերաւ Բիւզանդիոնէն, ինչպէս կ՚աւանդէ արդէն Մովսէս Խորենացի: Իրականին մէջ, Մեծն Ներսէսէն շատ առաջ, նոյնիսկ Քրիստոսէ առաջ՝ Մեծն Արտաշէսի աշխարհակալութեան շրջանին, Հայաստան ունէր նման հաստատութիւններ, միշտ համաձայն Խորենացիի աւանդութեանց: Թէ ինչ էին այդ օտարանոցները, որոնք երբեմն շփոթուած են հիւրանոցներու, օթեւաններու, պանդոկներու, հիւանդանոցներու, նոյնիսկ ... եկեղեցիներու հետ, (արդարեւ այս բառերը գործածուած են մէկը միւսին հոմանիշ), ծանօթ չէ դէթ իրենց սկզբնական նշանակութեամբ: Բացատրութիւնները, թէ «եկեղեցին պանդոկ է մեղաւորաց» կամ «պանդոկ թարգմանի եկեղեցի»՝ վկայութիւններ են, որոնք, փոխաբերական նշանակութենէ մը զատ, ոչ միայն կը հաստատեն թէ եկեղեցին ունէր խուցեր, աղօթատնարան կամ օթեւան՝ ի պէտս աղքատաց կամ հիւրերու, այլ եւ արձագանգ մը կը բերեն նախաքրիստոնէական հեթանոսական աւանդութիւններէն, մեհեաններէն ներս եւ մեհեաններուն շուրջը՝ սուրակներու մէջ արմատացած կրօնաբարոյական հնագոյն բարքերէ: Արդարեւ, կային դաս մը քուրմեր, որոնք կը կատարէին սեռային ծէսեր՝ ջոհաբերութեան իմաստով, բայց այդ զոհաբերութիւնը, յետագային, իմաստի շփոթութեան մը հետեւանքով սանդղած է բառերու շփոթութիւն, այնպէս որ հիւրը, որ քրմական բառ է՝ կրօնական նուիրաբերութեան նորընծայ դերակատարի նշանակութեամբ, իմաստի մերձեցում մը ցոյց կուտայ օտար բառին հետ: Ահա թէ ինչու Հերոդոտոս կը սխալի՝ երբ կը գրէ թէ Հայոց իշխանական դասակարգին աղջիկները իրենց կուսութիւնը օտարականներուն կ՚ընծայէին՝ մեհեաններու մէջ երկար սպասարկութենէ մը ետքը: Քրիստոնէութեան երեւումով, ոչ միայն ջնջուեցան այս բարքերը, այլ եւ հալածուեցան նման բարքերու հետեւորդները: Երբեմնի հզօր եւ հարուստ դասակարգի մը մնացորդները, այլեւս բոլորովին իրաւազուրկ, արհամարհուած, ընկերութենէն դուրս նետուած: Ու Մեծն Ներսէսի օրով, շփոթութիւնը հիւր եւ օտար բառերուն տուած էր արդէն վերջնական ու նոր իմաստ մը՝ համապատասխան նոր կացութեան:*

Այլեւս օտարանոցները դարձած էին բնակարաններ, ուր կ՚իջեւանէին եկուորներ կամ դրսեցիներ, ապրելու համար, ապահովաբար, իրենց հայրենական աւանդութիւններով:

Երբ կը հասնինք Միջին դար, այս անգամ Հայը ինքն է որ կը մտնէ օտարանոց, — պանդխտութեան մէջ հաստատելով իրեն յատուկ բնակարաններ, սանդղելու համար իրեն մտերիմ մթնոլորտ մը կամ ապրելու համար հայրենի աւանդութիւններով: Այդ օտարանոցները կը կոչուէին հոգետուն, *— ըստ Հայկազանց բառարանին՝ «հոգւոյ տուն, այսինքն տուն կամ օթեւան շինեալ իբրեւ հիւրանոցն ի յիշատակ հոգւոյ»: Ճիշդ չէ այս բացատրութիւնը, աւելի բախտաւոր է Մխիթար Աբբահայր, երբ հոգետուն բառին կուտայ «դարմանոց» կամ «հիւրանոց» նշանակութիւնը: Արդարեւ, բառը ռամկօրէն է ու կը նշանակէ հոգալու, խնամելու, դարմանելու վայր (յոգնաբեկ ճամբորդներու կամ ուխտաւորներու յատուկ): Բայց, յետագային, բառը նոր իմաստ ստացաւ՝ երբ Հայերը, օտարութեան մէջ, հոգետունը վերածեցին օթեւանի մը, ուր ոչ միայն կ՚ապրէին ըստ հայրենի աւանդութեանց, այլ եւ կրօնական պաշտամունք կը կատարէին՝ ըստ իրենց նախահայրերուն հաւատքի կանոններուն:*

Նման հոգետուներ ունէինք ոչ միայն Արեւելքի մէջ, Երուսաղէմի երկար ճամբուն վրայ, այլ եւ Արեւմուտքի մէջ, Ադրիական ծովին եզերքը, մասնաւորաբար Վենետիկի մէջ եւ այլուր: Տեղացիք, Իտալիոյ մէջ, այս հոգետունը կ՚անուանէին «Հայոց տուն», որ բնակարան էր, տեսակ մը օթեւան, եւ ունէր «եկեղեցեակ» մըն ալ, — այստեղ կը բնակէին Հայերը, ընդհանրապէս վաճառականներ, որոնք կը սնանէին հայկական կերակուրներով՝ հասարակաց խոհանոցէ մը, կ՚ապրէին հայրենի սովորութիւններով եւ իրենց կրօնական պաշտամունքը կը կատարէին համաձայն հայ եկեղեցական կանոններու՝ պետութեան կողմէ հովանաւորուած: Տան կառավարիչը կը կոչուէր «տնպահ» կամ «տնտես»: Հոգետունին ծախքերը կը հոգար պետութիւնը, որ կը նշանակէր մասնաւոր պաշտօնէութիւն մը, ըստ Հայոց՝ «հոգցողք»: Տունը ունէր նաեւ արեւանոց մը (ալթանա), *տանիքին վրայ, ուր կը չորցնէին տնեցիներուն լուացուած հագուստները:*

ՍՈՒԽՈՒՄԻ ՀԱՅԵՐԸ

●

Ա.

ԽՄԲ. — Ինչպէս գրած էինք, այսօր կը սկսինք հրատարակել ժագ Լանզմանի *Քիւիր տը Րիւսի* գրքին այն մասը որ Սուխումի Հայերուն կը վերաբերի: Լանզման հոն հանդիպած է Ֆրանսայէն գաղթած Հայերու եւ գրի առած իր խօսակցութիւնները:

(Այս առթիւ տեսնել *Յառաջի* Յուլիս 28, 30 եւ 31 թիւերը.

Առտու մը, ժամը վեցին, մեր. շոգենաւը՝ «Բաթատոփուլօս», խարսխեց Սուխումի առջեւ:

Սուխում, մեր նախավերջին կայանը, կէս մը պերճանքի քաղաք, ռուսական «Քօթ տ՚Ազիւր»ի պատառիկ մըն էր, ինչպէս Լա Սիօթան՝ համեմատածքանի հետ: Քաղաք մը որ ձմեռը երբեք չի պարպուիր, իսկ ամառն ալ կը յորդի դարձեալ բազմութեամբ: Ոչ մէկ համեմատութիւն Եալթայի եւ Սոչիի հետ, ուր կան մարմարակերտ սպիտակ ու սիւնազարդ պալատներ, ապողոններ՝ դարձեալ մարմարանման, ոսկեզօծ թէլէֆէրիքներ, *այրեցեալ գօտիի պարտէզներ ուրտեղ Ափրիկէէն ներածուած կապիկներ, որոնք փորոնոֆի պատուաստին համար են բերուած, անյագ բերանով մը կը խածնեն Հնդկաստանի մեխակներ: Սուխում աւելի հանդարտ, աշխարհէն մեկուսացած, գործաւորական, վաճառականական եւ արհեստաւորական քաղաք մըն է, լեցուած Վրացիներէ եւ Հայերէ, ամէն տեսակի «թէթ տը թիւրք» մարդոցմով, որոնք կարծես առանց որեւէ խոէալիճարպիկօրէն ապրելու երեւոյթը ունին, որոնք փողոցներուն մէջ քարշ կուգան նման իմ թաղիս հաշմանդամներուն, որոնց սեւ աչքերը յառած իրենց լամբակներուն, հնամաշ գլխարկներու եւ* քասքէթներու *տակ գտնուող իրենց գլուխներուն մէջ կարծես հրատապ հարցեր կ՚եռեւեփեն:*

Քանի մը կօշիկ ներկողներ, որոնց գործը ազգային հանդամանք մը ստացած է, օտարականներու ոտքերէն կը սպասեն իրենց ապրուստը:

Արեւելքի դուռը կիսաբաց է: Կրընատինով *լիմոնատը առատօրէն կը հոսի հիմա ջուր կրողներու կոնակին վրայ:*

Թիֆլիս, Ստալինի հայրենիքը, կը գտնուի վաթսուն քիլոմեթր հեռուն, եւ ատոր համար ալ երբեք տարօրինակ չէ որ ժողովուրդներու հօր կիսանդրիներուն ամէն քայլափոխիդ հանդիպիս, ճիշդ այնպէս՝ ինչպէս Սեւիլլայի կամարներուն տակ Աստուածամայրը Յիսուս Մանկան հետ:

Երբ մաքսային գործողութիւնները աւարտեցան, պատրաստ էինք քաղաք իջնելու: Եւ որովհետեւ այս քաղաքին շրջակայքը ոչինչ կար իբր այցելելու արժանի վայր, ինչպէս ըսին մեզի, ամբողջ առաւօտը ազատ էինք ուրեմն:

Բարեացակամ ամբոխ մը քարափին երկաթեայ ցանկապատին ետեւ խռնուած է: Երբ անոնց մէջէն կ՚անցնինք, ժողովուրդը կը շրջապատէ մեզ ու կը գոցուի մեր վրան, չիճդ այնպէս՝ ինչպէս ծաղիկ մը կարկուտին տակ: Վերստին կը սկսի գործողութիւնը քարթ-փոսթալներու եւ տարբեր կոճակներու փոխանակութեան: Ծաղիկներով ծանրաբեռնուած երախաներ որոնք սպիտակ դրամներ կը պահանջեն: Կուտանք, կ՚առնենք, կը պայքարինք ու վերջապէս ուսերու քնքուշ հրմշտուքներով կը յաջողինք ճամբայ մը բանալ յառաջանալու համար:

Այն պահուն որ կը նետուինք փողոցներուն մէջ, միշտ մեր ետին ունենալով նոյն ամբոխը որ մէթոտիք կերպով կը հետեւի մեզի, նման այն հողագործին որ կառչած է իր արօրին եւ այն նախանձոտին որ կը հետապնդէ իր կինը, ձայն մը կը հարցապնդէ զիս, ձայն մը որ ետեւէս կը լսուի, անհամարձակ, ամչկոտ, այլ սակայն ահաւոր կերպով ներկայ ձայն մը:

— Հէ՛, ներողութիւն, Մարսէյլէն չէ՞ք ... Մարսիլիացիներ չկա՞ն ձեզի հետ: Շոգենաւին մէջ Մարսիլիացիներ չկա՞ն ..

Եւ հիմա տասը, քսան ձայներ են որ այդ հարցումը կը կրկնեն:

Սուխումի մէջ այսքան մարսիլիական ձայներ լսելու իմ զարմանքիս առջեւ կը սկսին բացատրել:

— 1947*էն ի վեր հոս ենք: Մենք այն համբաւաւոր Հայերն ենք զորս Ստալին պահանջեց:*

— Ֆրանսայէն եօթը հազար հոգի եկանք:

— Մենք Մարսիլիացիներ ենք:

— Մենք Ֆրանսացի ենք:

— Անպիտան ... ի՛նչ հաճելի է բարեկամներ տեսնելը ...

Իւրաքանչիւր փողոցի անկիւն, ուրիշ երիտասարդներ, երեւոյթով աւելի ռուս քան Ռուսերը, կը հարցնեն.

— Թուլուզցի, Պորտոյի չկայ շոգենաւին մէջ...

Զբօսաշրջիկներուն կը պատէ ընդհանուր յուզում մը: Երջանիկ Ֆրանսացիներ կը գտնեն դժբախտ Ֆրանսացիներ ...

Երեւակայեցէք ... Պորտոյիներ, Թուլուզցիներ եւ Մարսիլիացիներ կը մեկնին անոնց հետ, որոնք կը փնտռեն զիրենք:

Ես կ՚ընկերանամ անոնց որոնք ոչ մէկ տեղացի են: Մարթիկէն կամ Կօկօլէնէն,

ՊԱՐՈՆ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

●

Գ. ՊԱՅՔԱՐ՝ ՔԱՐԻՒՂԻ ՏԻՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Կիւլպէնկեանի «Յուշեր»ուն մէջ քանի մը չոր տողեր կան այս մասին. «Խմբակցութիւնները կ՚ուզէին իրենց հաշուին մենաշնորհներ ձեռք ձգել՝ զիս բոլորովին անտեսելով. սակայն իրենց այս փորձերուն առաջքն առնուեցաւ դատական հետապնդումներու սպառնալիքի շնորհիւ»:

Պարոն Հինգ առ Հարիւր, որուն խորհրդականները Անգլիոյ երկու լաւագոյն փաստաբաններն էին, լիովին տեղեակ էր իր ներկայացուցած ուժին:

Իվերջոյ, երբ ամէն ոք յուսահատութեան ու անհամբերութեան բաւարար աստիճանի մը հասած էր, ու Կիւլպէնկեանի համար յոյս կար թէ պիտի կարենայ իր տեսակէտները պարտադրել, 1928 *Յուլիսին համաձայնեցաւ Անգլօ-ամերիկեան դիւանագիտական ժողովի մը ներկայ գտնուիլ Լոնտոնի մէջ:*

Այդ ժողովին մէջ Ամերիկացիները սեղանին վրայ փռեցին ամբողջ Միջին Արեւելքի քարտէսը եւ յայտնեցին թէ իրենք որոշ նկատումներ ունին Քուվէյթի ու Պահրէյնի վրայ. Կիւլպէնկեան մատնանշեց որ այդ շէխութիւններն ալ Օսմանեան նախկին Կայսրութեան մաս կը կազմէին, հետեւաբար կ՚իյնային Ամերիկացիներու կողմէ ստորագրուած «Ինքնաժխտում»ի համաձայնութեան սահմաններուն մէջ:

Ամերիկացիներուն համբերութիւնը իր վերջին սահմանին հասած էր. այդ երկիրներուն հողը քարիւղով հարուստ էր, իսկ քարիւղի ընկերութեանց պարտականութիւնն ալ այդ քարիւղը դուրս հանել եւ ծախելու մէջ կը կայանար: Ի՞նչ պէտքը կար հին հին համաձայնութիւններ մէջտեղ բերելու եւ մանրադէտով համրուելիք ցեղախումբերու սահմանները քննելու: Այս բոլորը Կիւլպէնկեանի խելապատիկէն ելած բաներ էին եւ իրենց շահերը նուազեցնելու կը ծառայէին միայն:

Առաւօտեան ժամը մէկն էր երբ Պարոն Հինգ առ Հարիւր Միջին Արեւելքի քարտէս մը բերել տուաւ, ու կարմիր մատիտով շրջանակ մը գծեց առանց աճապարելու եւ յայտարարեց. «Ասիկա՝ Օսմանեան կայսրութիւնն էր, զոր շատ լաւ կը ճանչնամ. եթէ մէկը ըսելիք մը ունի, թող ըսէ»...

Անգլիացիները քարտէսին նայեցան ու տեսան, որ Քուվէյթը կարմիր գծէն դուրս կը մնար, բայց Պահրէյնը, Քաթարը, Սէուտական Արաբիան ու միւս մանր շէխութիւնները սահմանէն ներս կ՚իյնային: Ամերիկացիներն ալ քննեցին Կիւլպէնկեանի գծած սահմանները եւ տեսան թէ ազատ են Քուվէյթի մէջ գործելու:

Համաձայնութիւնը գլուխ բերուեցաւ:

Միջին Արեւելքի քարիւղին այս համաձայնութիւնը, որ ի զօրու մնաց մինչեւ 1948, *պատմութեան մէջ ճանչցուած է որպէս «Կարմիր Գծի Համաձայնութիւն». միջազգային մեծ գործառնութեանց պատմութեան մէջ աննախընթաց երեւոյթ մըն է, որ մէկ հոգիի որոշումով այս ձեւի կարեւոր համաձայնութիւն մը կնքուած ըլլայ:*

×

«Յուշեր»ը այս մասին կ՚ըսեն. «Ատկէ վերջ քարիւղի ընկերութիւնները վերջ տալուն մենաշնորհներ ձեռք ձգելու իրենց խօլ արշաւին, ու այդ մասին այլեւս ոչ ոք խօսք չըրաւ»:

Այսքան յոգնութենէ վերջ քիչ մը հանգիստի պէտք ունէր: Զբօսանաւ մը վարձեց ու իր աղջկան, Րիթայի հետ Միջերկրականի չորս բոլորը պտոյտի ելաւ: Մարոքի բացերն էին, կամրջակին յենած ծովը կը դիտէր, երբ անցնող ուրիշ նաւ մը տեսաւ. «Այս արտառոց արտաքինով նաւը ի՞նչ կրնայ ըլլալ արդեօք»:

Ռիթա բացատրեց:

59 *տարեկանին, քարիւղի թագաւորը, կեանքին մէջ առաջին անգամ ըլլալով քարիւղատար նաւ մը կը տեսնէր:*

Դ. ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՎԷՃԵՐ

Վաթսուն տարեկանին մօտերը Կիւլպէնկեան խռովեցաւ իր ամէնէն մօտիկ երկու գործակիցներուն — իր դաւկին Նուպարի ու Սըր Հէնրի Տեթըրտինկի հետ: Գուցէ այս խզումները անխուսափելի էին. քարիւղի պայքարը վերջնականապէս շահած էր. տասներկու տարի շարունակ, միս-մինակը գլուխ բռնած էր Մեծ Պետութիւններուն դէմ՝ իր շահերը պաշտպանելու համար: Վերջնականապէս դարձած էր «Միապլուխ ուժ քարիւղի աշխարհին մէջ», որուն շնորհիւ դարձած էր նաեւ չափազանց մեծ ազդեցութեան տէր անձ մը. այս բանը զինքը օրէ օր աւելի կասկածամիտ կը դարձնէր:

Զարմանալին այն չէ, որ Կիւլպէնկեան ու Տեթըրտինկ կռուեցան իրարու հետ, այլ այն, որ աւելի քան քառորդ դար միասին կրցան գործակցիլ: Կարելի չէր գտնել իրարմէ այսքան տարբեր երկու անձեր.— փոքրամարմին Հայը՝ մտքին մէջ ունեցածը իրեն պահող էր, ձեռքի տակէ գործ տեսնող, համբերող. մինչ հսկայամարմին Հոլանտացին՝ մտքէն անցածը կը պատմէր, գաղտնի գործ չունէր եւ համբերել չէր հգտեր: Տարիներ շարունակ այս երկու մարդիկը պէտք ունէին իրարու եւ զիրար օգտագործեցին: Կիւլպէնկեան, Արեւելքցի տարագիրը, պէտք ունէր Րոյըլ Տըչ Շէլի կազմակերպութեան հըսկայ կառոյցին:

ՐԱԼՖ ՀԻՒԻՆՁ

(25 Տար.)

...ստորոտ վայրերէ :

Իսկոյն Հայերը կը պարպեն իրենց սիրտերը մեր սիրտերուն մէջ, մեր սիրտերուն՝ որ կարծես մասնաւորաբար հոս է ընդունելու համար գաղթականներու վիշտերն ու ցաւը :

Ինչ որ կը տեսնենք այնքան խղճալի է, այնքան ողբերգական, միեւնոյն ատեն այնքան խորապէս ճշմարիտ եւ անկեղծ որ յուզումը կը յաղթահարէ այն կասկածին որ չարունակ կայ իմ մէջս, ինչպէս շողենաւի կայմին վրայ գտնուող հսկիչ մը :

Կը մտածեմ, որ պատմականօրէն այս մարդիկը անիրաւ են, սակայն մարդկայնօրէն՝ կը կարծեմ թէ իրաւունք ունին :

Մինչ մեզ կը հարցուփորձեն Ֆրանսայի մասին, կ՚անցնինք քաղաքին մէջէն, մինչեւ հեռաւոր արուարձան մը, որ շատ կը նմանի Սէնթ Ուէնի իր պարապ հողամասերով եւ Ռիւ Ռօզիէրէն՝ իր ղեկավարուած արեւելականութեամբ :

Կը մտնենք մռայլ սրճարան մը ներս ուր բազմաթիւ մարդիկ տօմինօ կը խաղան :

— Ո՛հ, հոս ամէն ոք Ֆրանսերէն կը խօսի : Լսէ՛ դուն ինքը ...

— Նայէ սա ապուշը, որ «զոյգ վեց»ով կը բանայ ...

— Հէ, Քաթիա, բեր Բասթիսը ...

Երիտասարդ մը կը բացատրէ .

— Բասթիս կ՚ըսեն, բայց վօտքա է որ կը մատուցանեն, ձեւ մը՝ յիշելու համար Մարսիլիան, խօսելու եղանակ մը ...

Քաթիան, դէր աղջիկ մը, որ տասնըութը տարեկան չկայ, կ՚ըսէ ինծի .

— Գացէք Նիսի մէջ զարմուհիս գտէք եւ պիտի տեսնէք, վստահ եմ, որ ան իր մարմնին գիծը պահած է, սակայն հոս, ինչի՞ կը ծառայէ մարմնի գիծը : Գատղեանի մօտ աշխատանքի մտնելէս առաջ, քար կը կոտրէի ճամբաներու եզերքը : Ֆրանսայի մէջ չէ որ այս գործը ընել պիտի տային երիտասարդ աղջկան մը :

Կրնայի իրեն պատասխանել որ Ֆրանսայի մէջ տասնըութը տարեկան երիտասարդ աղջիկներ գործարաններու մէջ իրենց խելքերնին կը կորսնցնեն միայն մօնթաժի աշխատանքին շարունակական թափին հետեւելով, որ տասնըհինգ հազար Ֆրանք ամսական կը շահին առաւօտէն մինչեւ երեկոյեան ութը աշխատելով 16րդ Թաղամասին հացադործի խանութներուն մէջ, որ քանի հազար Ֆրանք կը ստանան ամսական զէրոյէն տասը աստիճան վար ցուրտին վաճառք ընելով Պուլվառ տէ զ՚Իթալիէնի Միլք-պարերուն առջեւ : Կրնայի իրեն նմանօրինակ բազմաթիւ օրինակներ տալ Ֆրանսական աշխատաւոր կեանքին մասին, սակայն ինչ օգուտ : Կարելի չէ Թօմպուքթուի մէջ ծարաւէն տոչորուողի մը պապակը յագեցնել, անոր ըսելով որ Նորվեկիան սառնորակ ջուրեր ունի ...

Քաթիայի համար, սակայն, կարեւորը այն էր որ երջանիկ զարմուհի մը ունէր Ֆրանսայի մէջ, տասնըութ տարեկան զարմուհի մը, լաւ զգեստաւորուած, առնուազն շահոտութեամբ օծուն եւ որ տէր էր փոքրիկ արկղի մը՝ գոհարեղէններով լեցուն : Զարմուհի մը վերջապէս, որ ամէն շաբաթ գիշեր պարահանդէս եւ ուզած ատենն ալ սինէմա կ՚երթար :

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋԱԶԳ. ՓԱՌԱՏՕՆԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

«Նիւ Եորք Հերալտ»ի Յուլիս 29ի թիւէն կը քաղենք հետեւեալը :

Յուլիս 28ին Խ. Միութեան մայրաքաղաքին մէջ սկսաւ երիտասարդութեան միջազգային փառատօնը, որ աշխարհի երիտասարդութեան մէջ նոր բարեկամներ ճարելու յետ-պատերազմեան ամէնէն մեծ ձեռնարկը կարելի է նկատել :

Ամիսներէ ի վեր աներեւակայելի պատրաստութիւններ կը տեսնուէին եւ մեծամեծ գումարներ կը ծախսուէին խորհրդային կազմակերպիչներուն կողմէ՝ մեծագոյն յաջողութեամբ մը պսակելու համար այս փառատօնը, որ կը կոչուի Խաղաղութեան ու Բարեկամութեան վեցերորդ երիտասարդական փառատօն : 120 երկիրներէ աւելի քան երեսուն հազար երիտասարդներ կը մասնակցին այս փեստիվալին :

Կրեմլինի երիտասարդական կազմակերպութիւններու եւ քարոզչութեան պատասխանատու մարմինները ամիսներէ ի վեր կ՚աշխատին բացառիկ շուք մը տալու համար այս փառատօնին, բայց միշտ ալ պնդելով թէ իրենց նպատակը անմեղ երիտասարդներ շլացնելով համայնավարութեան ծուղակը ձգել կամ համայնավար քարոզչութիւն ընել չէ :

Սակայն Կրեմլինի վարիչները բոլորովին լուռ կը մնան կարգ մը հարցերու մասին, որոնք անկասկած որ մեծ կարեւորութիւն կը ներկայացնեն .

1) Փառատօնը իրր թէ կազմակերպուած է Ուսանողներու Միջազգային Միութեան (որուն կեդրոնը Փրակա է) եւ Դեմոկրատ Երիտասարդներու Միջազգային Դաշնակցութեան կողմէ (որուն կեդրոնատեղին Պուտափեշտ կը գտնուի) : Աւելցնենք, որ այս երկու կազմակերպութիւններն ալ շատ բնական գտած էին ռուսական բանակներու միջամտութիւնը՝ Հունգարիոյ վերջին դէպքերուն առթիւ :

2) Նախորդ հինգ փառատօնները, որոնք կազմակերպուեցան պատերազմէն վերջ, երկու տարին անգամ մը, «տարօրինակ զուգադիպութեամբ մը» տեղի ունեցան արեւելեան երկիրներէն մէկուն կամ միւսին մայրաքաղաքին մէջ : Յատկանշական պարագայ մը — նախորդ հինգ «փեստիվալ»ներն ալ վերջացան խորհրդային արտաքին քաղաքականութեան ի նպաստ քուէարկած բանաձեւերով :

3) Փառատօնին մասնակցող «պատգամաւորներու» երթեւեկի տոմսը դրեթէ ձրի է, իսկ 15 օրուան բնակութեան ու ապրուստի ծախքերը կը ներկայացնեն աննշան գումար մը :

***

Այս վեցերորդ փառատօնին առթիւ Մոսկուա բոլորովին նոր երեւոյթ մը ըստացած է . շէնքերը ներկուած են ու մաքրուած, հազարաւոր շէնքեր, որոնք տարիներէ ի վեր խեղճ ու խարխուլ վիճակի մէջ էին, վերանորոգուած են : Քաղաքին ամէն կողմը ծաղիկներ ու կանանչ բոյսեր տնկուած են . փողոցի լապտերները դրօշազարդուած են . հարիւր հազարաւոր պատուհաններու ապակիներուն վրայ փակցուած են սպիտակ աղաւնիներ, որոնք «խաղաղութիւն» կ՚աղաղակեն աշխարհի բոլոր լեզուներով ու այբուբեններով :

Մոսկուայի օդակայաններուն կամ շոգեկառքի կայարաններուն մէջ, Խ. Միութեան բոլոր շրջաններէն խնամքով ընտրուած վաթսուն հազար երիտասարդ համայնավարներ այս նոյն «խաղաղութիւն» բացականչութեամբ է որ կը դիմաւորեն դուրսէն հասնող հիւրերը, անոնց կը մատուցեն ծաղկեփունջեր ու «խաղաղասիրական» եւ «բարեկամական» երգեր կ՚երգեն միաձայն : Ամբողջ փառատօնին վրայ իշխող գաղափարը Արեւմտեան ու Արեւելեան աշխարհներու հակադրեցութեան գաղափարն է : Ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է, որ Կրեմլինի վարիչները իրենց երիտասարդներուն առանց դադարի «խաղաղութիւն» եւ «բարեկամութիւն» կրկնել տալով, օտար երիտասարդները համոզել կ՚ուզեն խորհրդային արտաքին քաղաքականութեան անվերապահ բարեմտութեան մասին :

Մոսկուայի բնակիչները շատ գոհ են այս իրարանցումէն, որովհետեւ տարիներէ ի վեր իրենց պարտադրուած սեղմումները քիչ մը թուլցած են փառատօնին առթիւ :

Իսկ պատասխանատու իշխանութիւնները, հակառակ յաջողութեան համար ձեռք առնուած բոլոր միջոցներուն, արդէն իսկ չքմեղանքներ պատրաստած են որեւէ ձախողութեան պարագային : Գլխաւոր ամբաստանեալը Մ. Նահանգներու Արտաքին նախարար Տըլըսն է, որ «սպառնալիքներով, կաշառքներով ու անխոստովանելի այլ միջոցներով» արգելք հանդիսացաւ, որ ազատ աշխարհի երիտասարդութիւնը գունդ առ գունդ Մոսկուա դիմէ : Կ՚աւելցնեն նաեւ որ Տըլըս հակառակեցաւ Մոսկուա մեկնիլ ուզողներուն անցագիր տալու : Անշուշտ խորհրդային իշխանութիւնները լուռ կը մնան այն Ամերիկացիներուն մասին, որոնք կանոնաւոր անցագիրերով արդէն իսկ հասած են Մոսկուա :

Ձախողութեան պարագային, Տըլըսէն անմիջապէս վերջ Վատիկանն է պատասխանատուն : Խորհրդային թերթերը ընդվզումով կը գրեն թէ Վատիկանի իշխանութիւնները Հռոմի մէջ երիտասարդ կաթոլիկներու համագումար մը կազմակերպելու համարձակեցան՝ Մոսկուայի փառատօնը խափանելու համար : Թերթերը կ՚աւելցնեն թէ խաղաղութեան թշնամիները «ոչ մէկ բանի առջեւ կանգ առին»փառատօնը ձախողեցնելու համար :

×

Խաղաղութեան եւ բարեկամութեան արտայայտութիւններէն զատ, նախատեսուած է նաեւ «կայսերապաշտներու կողմէ ճնշուած երկիրներու երիտասարդներուն ի նպաստ» հսկայ հաւաքոյթ մը, որուն ընթացքին անխնայ պիտի խարազանուին «կայսերապաշտներն» ու «ազատութեան թշնամիները» :

Օգոստոս վեցին, որպէս սուգի օր, պիտի նշուի Հիրոշիմայի վրայ նետուած հիւլէական ռումբին տարեդարձը . այդ օրն ալ շեշտը պիտի դրուի «ամերիկեան անխղճութեան» վրայ : Նոյն օրը, Մոսկուայի փողոցներուն մէջ տողանցքներ պիտի կազմակերպուին, որոնց մասնակցողները բարձրաղաղակ պիտի պահանջեն որ հիւլէական զէնքերն արգիլուին ու խաղաղութիւնը տիրէ աշխարհի վրայ :

Քաղաքական այս ելոյթներէն բացի, անշուշտ տեղի պիտի ունենան նաեւ պարի, երգի, թատերական, մարզական եւ այլ հանդիսութիւններ՝ «աչքի փոշի ցանելու համար» : Վերջապէս, ձեւով մը պէտք է համոզել արեւմուտքէն եկողները, որ փառատօնը քաղաքական նպատակներով կազմակերպուած չէ ...

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Ինչպէս յայտնի է, Մոսկուայի մէջ սկըսաւ երիտասարդութեան փառատօնը, որուն համար ամիսներէ ի վեր տենդագին աշխատանք կը տարուէր խորհրդային բոլոր հանրապետութիւններուն մէջ :

Հայաստանէն մեկնած են 150 երիտասարդներ ու աղջիկներ, որոնք պիտի ներկայացնէին չորս մասերէ բաղկացած հայկական պարերու սիւիթ մը, որուն հեղինակն է երաժշտական հեղինակ Վաղարշակ Կոթոյեան, պարերու բեմադրութիւնն ու քօրէկրաֆին պատրաստուած է Զարեհ Մուրատեանի կողմէ . զգեստները պատրաստուած են նկարչուհի Մանիա Պետրոսեանի ցուցմունքներով :

Յուլիս 12ին Երեւանի պետական մարզադաշտին մէջ հայկական խումբին վերջին փորձը տեղի ունեցած է, ի ներկայութեան Ս. Թովմասեանի (Կեդր. Կոմիտէի Առաջին քարտուղար), Ա. Քոչինեանի (Հայաստանի Վարչապետ), եւ կուսակցական ու պետական այլ անձնաւորութիւններու :

ԵՐԿՈՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ԻԲ.

«ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԵՂԲԱՐՑ ԳԵՐԵԼՈՑ»

Իսկ Խոսրով լաւ մը Գուրգէնի երեսը նայելով, եւ գոհութեան ու զուարթութեան ամենամեծ նշաններ տեսնելով՝

— Իմ աղջիկս ազատեր ես դուն, Գուրգէն, օրհնեալ լինիս, ըսաւ, ցատկեց եւ նորա վիզը փաթթուելով, — գրուցէ, ո՞ւր է Արիգա :

— Մ՚այլայլիր, Խոսրով, աղջիկ մը ազատած կայ, բայց նա է թէ ոչ, կրնանք իմանալ :

— Երթանք, երթանք, ըսաւ Խոսրով, եւ երբ քովի սենեակը մտան, Արիգա նըստած էր մարած աչքերով, նիհար, եւ գունաթափ պատառոտի զգեստներով, հազիւ թէ զինք ճանչեց հայրը, իսկ նա զայն տեսնելուն վազեց տեղացը եւ երկուքը իրարու գիրկ ինկած՝ երկար ուրախութեան հեկեկանք մը անվերջանալի պիտի լինէր, եթէ Գուրգէն երկուքն էլ իրարմէ չզատէր, որպէսզի ուրախութիւնը տրտմութեան չդառնայ : Ուստի ջանաց Խոսրովու միտքը բերել թէ իրենց դիրքին մէջ շատ հարկաւոր բաներ կար տեղեկանալու Արիգայէն, ուստի սկսաւ հարցաքննութիւն մը, եւ իմացաւ թէ ինչչափ գինեալ մարդիկ կային ներսը . իսկ երբ տանտիկնոջ նկարագրին հասաւ եւ այդ վտանգաւոր կնոջ պատմութիւնը լսեց որ ահուդողն էր ծառաներու, գերեաց, ադախնայց եւ իր ամուսնոյն, երբ իմացաւ թէ սատանիկ նախանձոտ, ոչինչ կասկածի մը համար ծեծ, բանտ, տանջանք եւ թոյն կը գործածէր այդ կինը, եթէ ամուսինը փոքրիկ նշան մը քաղցրութիւն ցնէր աղջկանց մէկուն՝ կամ ջուր մը ուզէր, եւ թէ պարտէզին մէկ կողմը «գերեզման ադախնայց» կ՚անուանէին սոսկմամբ գերիները :

— Ես այստեղ բերանս հաց չեմ կրնար դնել, ըսաւ Գուրգէն, եւ մէկուն պատառ մը հաց ուտել թող չեմ տալ : Երթանք :

— Բայց ինչ կ՚շտապես, ըսաւ Խոսրով, մենք մեր աղջիկը ազատեցինք, բայց հոն պէտք է ուրիշ հայ աղջիկներ ալ գտնուին, որ կարելի չէ այդ կատաղի կնոջ ձեռք ձգել, ազատենք նոքա էլ : Զրուցէ, Արիգա, դեռ ուրիշ հայ աղջիկ կա՞յ ներսը :

— Զորս հատ փոքր աղջիկներ կան, մէկը իմ տարիքովս հազիւ կը լինի :

— Մեծերուն մէջ հայ չկա՞յ ամենեւին :

— Երկու հատ կային, բայց հանըմը այնչափ չարչարեց որ յուսահատեցան՝ խաչին վրայ կախեցին եւ Քրիստոս ուրացան :

— Դու ի՞նչ բանի համար բանտն էիր, հարցուց Խոսրով :

— Ես էլ չգիտեմ, ամիս մը կայ որ հանըմը ամուսնոյն հետ վէճ մը ունեցաւ, գիս անոր առջեւ սաստիկ ծեծեց, եւ անկից ի վեր բանտն եմ . դեռ վէրքերս նոր առողջացան :

— Շատ բարի . դուք հայր ու աղջիկ իրարու հետ տեսնուեցէք, ես պէտք եղածը հոգամ : Երբ ելաւ, տեսաւ որ կանանոցին դռները բացուեցան եւ սեղան մը կերակուրներով զարդարեալ դուրս կը հանէին երկու սեւ ստրուկք, երկու ուրիշ ստրուկք էլ պարկերով ձիաններուն գարի կը բերէին : Գարին առնուլ հրամայեց, իսկ կերակուրները ետ դարձնել . նոյնպէս լուր ղրկեց որ Տանտէրը շուտով դուրս գայ, վասնզի հարկաւոր բան ունէր զրուցելու :

Երբ Ալի եկաւ, Գուրգէն զինք մէկ կողմըն առաւ եւ ըսաւ .

— Այստեղ չորս փոքրիկ հայ աղջկունք կան, եւ երկու էլ չափահաս որ նոր ուրացեր են իրենց կրօնքը, այդ վեց աղջիկները հիմա մեզի պէտք է յանձնուին :

— Բայց անկարելին կ՚ուզէք, ի՞նչպէս կրնամ ձեր այդ պահանջմունքը Տիկնոջ հաղորդել, այդ աղջիկներն իրեն արծաթագին ադախիններն են, ինք կենաց եւ մահու իրաւունք ունի նոցա վրայ, եթէ ես այս խօսքերը իրեն զրուցեմ, շատ վատ հետեւանք կ՚ունենայ նոյնիսկ աղջկանց համար :

— Այսինքն այդ Տիկինը աղջիկները խղդել կուտայ եւ մեր ձեռքը չի յանձներ . այնպէ՞ս չէ :

— Այս խօսքերուն Ալի պատասխան չտուաւ եւ գետինը կը նայէր :

— Զըսես, զրուցեց Գուրգէն, դու էլ որ իբրեւ Տէր մեզ ներկայացար՝ անոր առաջին ստրուկն ես :

— Այո, պատասխանեց Ալի կարմրելով, ես չեմ ուրանար իմ վիճակս, աս աշխարհքիս վրայ աչքս բացի՝ նա ճանչցայ ինծի տիրուհի, մայր, դաստիարակ եւ ամէն ինչ . չեմ կրնար ապերախտ լինիլ :

— Կ՚իմանամ, շատ առաքինութիւն ունիս, ըսաւ Գուրգէն խստութեամբ, ուրեմըն ես պէտք է խօսիմ իրեն հետ :

— Անկարելի է . ինք մարդու չերեւար, կրօնամէր կին է, Մարգարէին ցեղէն իջած է :

— Ես իր կրօնքին արգելք չեմ, բայց երբ իմ ազգիս զաւակները կը տանջէ եւ կրօնափոխ կ՚ընէ, Մարգարէին ցեղէն լինելն չարգիլեր, որ ես աս բերդը քարուքանդ ընեմ եւ մէջինները ամէնքը սրէ անցընեմ :

ՍԵՐԵՆՑ

(Շար.)

երկիրներու յարաբերութեան բարելաւման մասին: Ցունիսէն ի վեր, խորհրդային մամուլը կը պնդէր արդէն «հին կուլը մոռնալու» կարեւորութեան վրայ, ինչպէս Պելկրատի եւ Մոսկուայի, այնպէս ալ՝ ընկերվարական բոլոր երկիրներուն մէջ: Մոլոթովի արտաքսումը հիմնաքարը կարելի է նկատել նոր «բարեկամութեան»: Ծանօթ է, թէ ան գլխաւոր հակառակորդն էր Թիթոյի: Ցամենայն դէպս, հրատարակուած տեղեկագիրը՝ հիմնուած պարզապէս գաղափարական կապի զօրացման վրայ, ընդարձակ խորհրդածութիւններ ընելու թոյլ չի տար:

Ինչպէս նախատեսուած էր սակայն, մառնչալ Բուլղանինի աթոռը կը տատանի: Մոսկուայի ձայնասփիւռը, Խրուշչեւ-Թիթօ հանդիպումին լուրը հաղորդելէ վերջ, պաշտօնապէս յայտարարեց, թէ Օգոստոս 7ին Խրուշչեւ պիտի այցելէ Արեւել. Գերմանիա: Խորհրդային պատուիրակութիւնը բաղկացած է 12 հոգիէ. առաջին անգամ ըլլալով՝ Բուլղանին չկայ անոնց մէջ: Իր տեղը գրաւած է Անաստաս Միկոյեան, որ պիտի ընկերանայ Խրուշչեւի՝ Կրոմլիքոյի հետ: Բուլղանինի տեղը գրաւեց Միկոյեան՝ նաեւ Ռումանիոյ հանդիպումին մէջ:

Ներկայ երեւոյթներէն այնպէս կը դատուի, որ Բուլղանին կամ պիտի արտաքսուի Նախագահական Խորհուրդէն (Պրէզիտիում) եւ կամ պիտի գրաւէ Վորոշիլովի տեղը, եթէ այս վերջինը «հրաժարելով՝ գիւղ մը քաշուի»: Իսկ գալով Անաստաս Միկոյեանի՝ դիրքը հետզհետէ կը զօրանայ. ապահովաբար՝ շուտով Խ. Միութեան վարչապետ նշանակուի:

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ
ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՄԷՋ
ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ ՄԸ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ

Յորդանանի եւ Սուրիոյ միջեւ կացութիւնը յանկարծ լարուած բնոյթ մը ստացաւ: Դամասկոս կը դատապարտէ Ամմանը՝ որ սուրիական կառավարութեան զինեալ միջամտութեան մը սպառնալիքը ըրաւ:

Յորդանանեան բանբեր մը յայտնեց, թէ սխալ հասկցուած է Արտաքին նախարարութեան «վերջնագիր»ը որ կ'առաջարկէր սուրիական մամուլին՝ դադրեցնել կատաղի յարձակումները Յորդանանի դէմ:

Եգիպտական ձայնասփիւռը յայտարարեց.— Յորդանանեան դիւանագիտութիւնը՝ ամերիկացի ղեկավարներէն թելադրուած, կ'աշխատի քանդել արաբական միացեալ ճակատը»:

× Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահ Շամուն, արաբական բոլոր երկիրներու Նախագահներուն համագումար մը առաջարկեց՝ Գահիրէի, Ռիատի կամ արաբական որեւէ այլ մայրաքաղաքի մը մէջ: Նախագահը յայտնեց, թէ այս խորհրդաժողովը կրնայ հարթել առկախ մնացած հարցերը, որոնց կարեւորագոյնը՝ ըստ իրեն, արաբական երկիրներու յարաբերութեանց խաթարումն է:

× Եգիպտական կառավարութիւնը կը պատրաստուի ծախել Գահիրէի արեւելեան հնագիտութեան ֆրանսական հաստատութիւնը, որ 80 տարիէ ի վեր հնագիտական փնտռտուքներու եւ ուսմանց կեդրոն մըն էր: Եգիպտական մամուլը լուրը հաղորդելով կը յայտնէ, թէ ֆրանսական այլ հաստատութիւններ ալ հաշուեյարդարի պիտի ենթարկուին:

× Բրիտանական ցամաքային ուժերու յարձակում մը պիտի ըլլայ Օմանի ապստամբներու կեդրոնին վրայ: Յարձակումը պիտի առաջնորդուի սուլթանին զինեալ ուժերուն կողմէ, երբ անոնք ամբողջութեամբ համախմբուին: Ապստամբներու մայրաքաղաքը՝ Նիզվա, գլխաւոր թիրախը պիտի ըլլայ:

●

ՀԱՒԱՆԱՅԻ մէջ ապստամբներու եւ կառավարական ուժերու միջեւ պատահած բախումի մը հետեւանքով 15 հոգի սպաննուեցաւ, կը յայտնէ բանակին սպայակոյտը, մինչ ըմբոստներու մէկ բանբերը օգնութիւն կը խնդրէ ՄԱԿէն:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տէսինի Ցանձնախումբէն	88.000
Սէն Շամոնէն	5.000

×

Ընկ. Անթուան Օհանեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները կ'ընեն.—

Ստեփան Քաշըքճեան (Փարիզէն)	2000
Տէր եւ Տիկին Իւլրիչ	2000
Ընկ. Բաբախեան	1000
Ս. Սիսլեան	2000
Խաչուհի մը	2000

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Կրընոպլէն Պ. Գ. Վարդանեան 1000 ֆ. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Արամ Պասմաճեան իրենց եղբօր Յակոբ Ասլանեանի ապաքինման առթիւ 5000 ֆր. կը նուիրեն Շաւիլի եկեղեցիին (ստանալ Յառաջէն) եւ 2000 ֆր. Յառաջի տարածման համար:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ
ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 187-188 (Յուլիս-Օգոստոս)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Հայ անասնաբոյծներ (Շ. Նարդունի). — Ի՞նչ խմել ծարաւ ենք (Տօքթ. Ասքանազ). — Հայաստանի բուժավայրերը (Տօքթ. Յակոբեան). — Ծովի լոգանք (Տօքթ. Աչճեան). — Գինի (Բժկ. Բառարան). — Կաթ կը միզէ (Փրոֆ. Վէռհօօկէն). — Ցղութիւնը եօթը ամիս միայն (Տօքթ. Աղատունի). — Ի՞նչպէս տեղափոխել արկածեալը (Խաչուհի). — Ֆրանկախտը (Տօքթ. Միսաքեան). — Ի՞նչ է հանճարը (Վէռհառն). — Ծերութիւն եւ ծերախտ (Տքթ. Նաւասարդ). — Հին բառարաններ (Յ. Քէօսէեան). — Հացի (Իշխանեան):

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 ֆրանք, արտասահման 1200 ֆրանք: Դիմել Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅԴԱՏԸ

Հայեւռուս յարաբերութիւններու լոյսին տակ:

Գրեց՝ ԳԱԲՐԻԷԼ ԼԱԶԵԱՆ

Տպարան «Յուսաբեր», Գահիրէ 1957:
Գին՝ 1100 ֆրանք:
Դիմել Յառաջի եւ հայ գրատուններու:

«Ո՞ՒՐ ԵՍ, ՄԱՅՐ ԻՄ...»
Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Պատկերազարդ եւ շքեղ տպագրութիւն:

Գինը 100 ֆրանք

(Թղթատարական սակերու փոփոխութեան պատճառաւ, կը պահանջուի 50 ֆրանք՝ փոստով ղրկուելու պարագային: Ուրեմն ղրկել ընդամէնը 150 ֆրանք դրոշմաթուղթ):

ԾԱԽՈՒ Է

Լա Պոքայի մէջ (Քան) Րութ Նասիոնալի վրայ դերձակի խանութ մը, Ֆոն տը Քոմէրսը, (եռեւը խոհանոցով): Ամէն կարգի առեւտուրի յարմար, խանութին վրայ չորս սենեակներով յարկաբաժին մը: Դիմել Տայլերեանի՝

86 Ave. Francis Tonner
La Bocca (A. M.)

ՕԳՈՍՏՈՍ 18ԻՆ

Պիտի ձայնասփռուի Փալէ տը Շայեոյի եկեղեցական երաժշտութեան համերգը, որուն մասնակցած է Հայկ. երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Կարպիս Ափրիկեանի, Կիրակի առտու ժամը 8.45ին Փարի-Էնթերէն:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

«Յառաջ»ի վարչութիւնը պարտք կը սեպէ անգամ մըն ալ յիշեցնել իր բաժանորդներուն որ փակեն իրենց առկախ հաշիւները:

Որեւէ օտար թերթ կարելի չէ ապառիկ կարդալ եւ փափաքելի է որ նոյնը ըլլայ մանաւանդ հայերէն թերթի համար, որուն միջոցները առաւել սահմանափակ են:

[illegible] արձակուրդի գացող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի անպայման ղրկել իրենց նոր հասցէին հետ նաեւ հինը: Ծախքերու համար՝ 100 ֆրանք:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ»ի չէք-փոստալի թիւն է՝ 15069-82, կը խնդրուի չգործածել նախորդը որ ջնջուած է:

Կը յիշեցնենք նաեւ որ այս թիւը ՎԵՐԱՊԱՀՈՒԱԾ է «Յառաջ»ին, կը խնդրուի թերթին չպատկանող գումարները (նուէրներ, տարբեր թերթերու բաժնեգիններ եւայլն) ղրկել միայն մանտա-քարթով:

Շնորհակալութիւն մեր այն բաժանորդներուն որ կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը:

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 11 Օգոստոս, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէին:

Տեղի կ'ունենայ Սէնիզէի ճամբուն վրայ, Շաթօ Պուրկարտի գեղեցիկ փառքին մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. Ղ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ:

Օթօքառները կը մեկնին ժամը 8,30ին, Շըմէն տը լա Փլէն, 8,45 դպրոցին առջեւ, 9ին Փլաս Վէռտէօն, 9,15 Քուռ Պերիա եւ Ժան Ժոռէս: Պիտի կենան նաեւ սինեմա Փաքսի առջեւ:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:
Ոչ մէկ աճուրդ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պոմոնի Կապոյտ Խաչի Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տէր Հմայեակ Քէյէ իր մօր մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ ի նպաստ դպրոցին 1000 ֆրանք:

Ընկ. Տիկ. Սաթենիկ Յակոբեան (Ամերիկա) մեր գոհարբերուող ընկերուհին, դպրոցին կը նուիրէ 1000 ֆրանք: Ոմն նոյնպէս դպրոցին՝ 1000 ֆր., ստացուած Տիկ. Բերուզ Փափազեանի միջոցով:

Օր. ԱՐՄԻՆԷ Ա. ԵԱԳՈՒՊԵԱՆ
եւ
ԺԻՐԱՅՐ Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ
Ամուսնացած
21 Յուլիս 1957

Փարիզ — Տէսին

Այս առթիւ փեսային մօրեղբայրը՝ Պ. Զարեհ Խանճեան 2000 ֆրանք կը նուիրէ Յառաջի բարգաւաճման եւ 1000 ֆրանք Հայ Մշակոյթի Տան:

×

Օր. ԱՏՐԻՆԷ ԱՍԱՍԵԱՆ
եւ
Պ. ԶԱՒԷՆ ԵՐԵՄԵԱՆ
Ամուսնացած

Փարիզ — Տիթրոյթ

×

Օր. ԶՈՒԱՐԹ ԱԶԱՏԵԱՆ
եւ
Պ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ
Ամուսնացած

Իսի — 27 Յուլիս 1957 — Վանվ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ
ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԱՓԻՆ

Վայրը՝
Olonne-sur-Mer (Vendée)
3 Օգոստոսէն 14 Սեպտեմբեր

Անհատապէս մեկնողները կրնան ուղղակի դիմել՝

Camp Nor Séround, La Bauduère à Olonne-sur-Mer (Vendée).

Իջնել Սապլ տ'Օլօնի կայարանը, առնել օթօքարը դէպի Օլօն և իջնել Լա Պօտիւէր: Միասին տանիլ սաւան եւ ծածկոց:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութիւնը ձեռնարկած է գրադարանի մը կազմութեան: Այս առթիւ, մեր բոլոր մտաւորականները, հայրենակիցներն ու ընկերները կրնան օգնել գրադարանին կազմութեան՝ ՄԻԱՅՆ ԳԻՐՔ նուիրելով, հայերէն թէ ֆրանսերէն:

Անհուն գոհունակութեամբ կ'արձանագրենք, որ նուիրատուութեան բացումը կատարեց ընկեր Յակոբ Աղիկեան, 119 գիրքեր յանձնելով Կեդր. Վարչութեան:

Գիրքերը կարելի է ղրկել հետեւեալ հասցէին.—

Պ. ԱՐԱ ՊԻՊԷՐԵԱՆ
16, Ռիւ Փաբէօր
Ռօնի-սու-Պուա (Սէն)

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731

C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 7 ՕԳՈՍՏՈՍ

MERCREDI 7 AOUT 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7961 33ème ANNEE Directrice : Arpik MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3762

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՂԷՏԷՆ ԽՈՒՍԱՓԵԼՈՒ ՃԻԳԵՐ

Պուրժէս Մոնուրիի կառավարութիւնը յանդուգն եւ վճռական քայլեր առաւ վերջին օրերս, որպէսզի աղէտի մը չվերածուի ելմտական տագնապը:

Գլխաւոր երկու կարեւոր խնդիրներ դրուած էին իր առջեւ: Մէկը մասնաւոր, միւսը՝ ընդհանուր:

Մասնաւոր խնդիրն էր «երաշխաւորեալ նուազագոյն ամսական»ի յաւելումը:

Առօրեայ ապրուստի համար անհրաժեշտ 213 տեսակ առարկաներու համար մասնաւոր սակ մը նշանակուած էր:

Իրարու յաջորդող կառավարութիւններ ամէն ճիգ գործ դրին՝ որպէսզի նշանակուած գիները չբարձրանան:

Մէկ կողմէ պետական ելմտացոյցէն մասնաւոր գումար յատկացուցին արտադրողներուն: Միւս կողմէ որոշ առարկաներու վրայ դրուած տուրքերը զեղչեցին:

Այս արուեստական միջոցները յանգեցան այն արդիւնքին, որ ելմտացոյցին բացը աւելցաւ: Այն աստիճան, որ նոյն դրութեան շարունակումը անկարելի նկատուեցաւ այլեւս: Մնաց որ յիշեալ առարկաներու գիներն ալ բարձրացան հարիւրին 5,5 համեմատութեամբ՝ հակառակ պետութեան դրամական աջակցութեան:

Այս պայմաններուն տակ, կառավարութիւնը պարտաւորուեցաւ գործադրութեան դնել «շարժական աստիճանաչափ»ը (էշէլ մոպիլ), ինչպէս կը նախատեսուէր (Յառաջ, 17 Յուլիս):

Այսինքն հարիւրին 5,5 համեմատութեամբ յաւելում կատարեց «երաշխաւորեալ նուազագոյն ամսական»ին վրայ, ժամավարձը 126էն 133 ֆր.ի բարձրացնելով:

Այս կարգադրութենէն պիտի օգտուին 7-800,000 աշխատաւորներ միայն, մանաւանդ տուներու մէջ սեւ աշխատանք կատարող կիներ, հողագործ. բանուորներ եւ զանազան ճիւղերու մէջ աշխատող գործաւորներ: Ասոնց ամսականներուն վրայ 1000-1500 ֆր.ի յաւելում մը պիտի ըլլայ:

Ուրիշ աշխատաւորներ — մեծագոյն մասը — երկար ատենէ ի վեր «նուազագոյն ամսական»էն շատ աւելին կը շահին: Ասոնք պիտի չօգտուին նոր կարգադրութենէն:

Սակայն վախ կայ, որ այդ դասակարգին պատկանողներէն ոմանք ալ յաւելում պահանջեն շուտով, Սեպտեմբերէն սկսեալ, ապրուստի սղութիւնը առարկելով:

Հասոյթի աղբիւրները աւելցնելու նպատակով, կառավարութիւնը անցեալ շաբաթ կարեւոր յաւելումներ ըրաւ. ո՛չ միայն պերճանքի առարկաներուն, այլ առօրեայ ապրուստի անհրաժեշտ որոշ նիւթերու տուրքերուն վրայ: Ու տակաւին չէ վերջացած շարքը:

Աշխատավարձքերու բարձրացումով ապրանքներու գիները պիտի բարձրանան: Գիներու բարձրացումը իրաւունք պիտի տայ գործաւորներուն, որ ամսականի յաւելում պահանջեն: Ու այսպէս պիտի յաւերժանայ «կախարդական շրջանակ»ը:

Կառավարութիւնը մտահոգող «ընդհանուր» խնդիրն է ֆրանքի փրկութիւնը: Պանք տը Ֆրանսի անցեալ շաբթուան տեղեկագիրը ցոյց կուտար թէ շրջաբերութեան մէջ տրուած ֆրանքի քանակը մէկ շաբաթէն միւսը 28 միլիառ աւելցած է: Ինչ որ կը նշանակէ թէ տպագրական մեքենան կը բանի անընդհատ:

Կառավարութիւնը ամէն ճիգ կ՚ընէ «էնֆլասիոն»ի առաջքն առնելու համար:

Այդ մտահոգութեամբ է, որ ելմտական նախարարը կ՚առաջարկէ այժմէն ճշդել 1958ի ելեւմուտքը: Նախահաշիւները այնպէս են, որ նոյնիսկ 600 միլիառի զեղչ կատարելէ վերջ գալ տարուան ելմտացոյցին ծախքերու բաժինը այս տարուանէն 400 միլիառ աւելի պիտի ըլլայ:

Ֆրանսա հարուստ երկիր է: Այս տարուան բերքը աւելի առատ եղած է: Կառավարութիւնը վճռած է ամէն գնով առաջքն առնել սպառնացող աղէտին:

ՀՐԱՆԴ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԿԱԹԷ ՎԱՐԱԳՈՅՐԷՆ ԱՆԴԻՆ

ՀՕ ՇԻ ՄԻՆ ՊԵԼԿՐԱՏԻ ՄԷՋ

ՕՐՈՒԱՆ ՄԱՐԴԸ՝ ՄԻԿՈՅԵԱՆ

Մինչ Թիթօ-Խրուշչեւ գաղտնի տեսակցութիւնը կը զբաղեցնէր միջազգային մամուլն ու քաղաքական շրջանակները, Հիւս. Վիէթնամի նախագահը Հօ Շի Մին ժամանեց Պելկրատ: Մարէշալ Թիթօ անձամբ դիմաւորեց զայն: Եուկոսլաւ քաղաքական բազմաթիւ դէմքեր կ՚ընկերանային մարէշալին՝ օդակայանին մէջ:

Իշ. օր Թիթօ հացկերոյթ մը տուաւ: Այս առթիւ իր խօսած ճառին մէջ յատկապէս շեշտեց «կատարեալ հաւասարութեան» կարեւորութիւնը՝ համայնավար երկիրներուն յարաբերութեանց մէջ.— «Առանց այդ հաւասարութեան, համայնավար երկիրները պիտի չկարենան խաղալ այն դերը՝ որ վերապահուած է իրենց միջազգային գետնի վրայ»: Եուկոսլաւիոյ նախագահը ծանրանալով նաեւ Ժընեւի համաձայնութեան վրայ, պահանջեց որ Հնդկաչինի մասին տրուած որոշումները ամբողջութեամբ գործադրուին: Իր կարգին, Հօ Շի Մին «աշխարհակալ Ամերիկացիներ»ու եւ «ֆրանսական գաղթատիրութեան» մասին խօսեցաւ. ըստ իրեն, անոնք կ՚ընդդիմանան Վիէթնամի վերամիացման:

Միւս կողմէ, Մոսկուայի մէջ Խրուշչեւ եւ Բուլկանին ներկայ գտնուեցան սուրիական պատուիրակութեան ի պատիւ տրուած հացկերոյթի մը: Ցարդ ո՛չ մէկ փոփոխութիւն՝ Արեւելեան Գերմանիա երթալիք խորհրդային պատուիրակութեան մէջ: Բուլկանին պիտի բացակայի:

Ռումանիոյ տեսակցութենէն անմիջապէս վերջ անդրադառնալով, քաղաքական շրջանակները հարցը վերլուծելով այն եզրակացութեան կը հասնին, թէ մարէշալ Բուլկանին հող կը կորսնցնէ, ի նպաստ Միկոյեանի: Արեւելեան Գերմանիոյ բանբերներէն մէկը թէեւ Միկոյեանի ներկայութիւնը՝ պատուիրակութեան մէջ, կը վերագրէ անոր տնտեսական հարցերու մասնագիտութեան, սակայն այնպէս կը թուի, թէ Նախագահական Խորհուրդի (Պրեզիտիում) միակ հայ անդամ ինքզինք կը պարտադրէ: Տեղական մամուլը մասը դրած է Ա. Միկոյեանի վրայ, որ դարձած է օրուան մարդը:

× Կացութիւնը հետզհետէ կը բարդանայ Համայնավար Չինաստանի մէջ: Միաժամանակ «անջատողականներ»ու դէմ սկսած պայքարը կը սաստկանայ: Ամէն օր նոր «դաւադրութիւններ» երեւան կ՚ելլան՝ Փեքինի ձայնասփիւռին հաստատումով:

Վերջերս նոր դաւադրութիւն մը մատնուած է վարչակարգին պարագլուխներէ: Ձայնասփիւռը կը հաղորդէ, թէ «հակայեղափոխականներ»ը յաջողած էին իրենց կապել Հաղորդակցութեան նախարարն ու «Քուանկ-Մինկ» թերթին խմբագրապետը: Կը մեղադրուի նաեւ քաղաքաշինութեան դրասենեակին նախագահը, որ յայտարարած էր.— «Համայնավար կուսակցութիւնը տեղ-քայլ կ՚ընէ, փոխանակ յառաջդիմելու: Գիւղացիները Մաօ Ցէ Թունկը կը նմանցնեն Շիհ կայսրին, որ ապրած էր Քրիստոսէ 221 տարի առաջ եւ... յիմար մըն էր:»

Փեքինի ձայնասփիւռը կը հաղորդէ նաեւ, թէ անթիւ ուսանողներ անձնասպան եղած են: Հարիւրէ աւելի համալսարանականներ ձերբակալուած են իբրեւ «հակայեղափոխական», «հակակուսակցական» եւայլն: Անոնցմէ 19 հատը բանտարկուած է, մինչ միւսները նախընտրած են մեռնիլ...:

× Մինչ Լեհաստանի Համայնավար Կուսակցութեան առաջին քարտուղար Կոմուլքա արձակուրդի մէջ է, Վարշաւայի մէջ կուսակցական լուրջ տագնապ մը ծայր տուաւ: Մայրաքաղաքին կոմիտէներէն մէկը խմբովին հրաժարեցաւ՝ քարտուղարին հետ: Անմիջապէս անոր տեղ նոր կոմիտէ մը ընտրուեցաւ: Այս միջադէպը, քաղաքական շրջանակներու մէջ կը նկատուի իբրեւ նոր տագնապ մը՝ լեհական համայնավարութեան մէջ:

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

ՄԻՍ, ԿԱԹ ՈՒ ԿԱՐԱԳ

«Ընկեր» Խրուշչեւ, որ Սթալինի կօշիկները ոտքը անցընելու փորձեր կը կատարէ 1953էն ի վեր, երբեմն, իր ցափրտուքները կը համեմէ իմաստուն խօսքերով: Անշուշտ, անգիտակցաբար, որովհետեւ մարդ մըն է, որուն բերնէն ելածը ականջը չի լսեր:

Օրինակ, այս մարդն էր որ անցեալները, չեխ բանուորներուն կ՚ըսէր թէ Մարքսիզմը, իր չոր ու ցամաք վիճակին մէջ, անմարսելի է: Ուրեմն, պէտք է անոր վրայ քիչ մը կարագ քսել եւ քաղաքացիին հրամցնել՝ պատառ մը միսով ու բաժակ մը կաթով:

Նոր օրերու այս մարգարէն, որ թանգարան ղրկեց իր չորս ընկերները — Մոլոթովը, Մալենկովը, Կագանովիչը եւ Շեփիլովը — կ՚աւելցնէր թէ «Դրախտավայր»ին ներսն անգամ տակաւին կան մարդիկ, որոնք Մարքսիզմին ի՛նչ ըլլալը չեն գիտեր:

Նո՛ր արթնցան:

Քառասուն տարի, Մարքսի անունով ջարդեցին, կոտորեցին, թափեցին-ու քառասուներորդ տարին հասկցան որ անօթի փորանց, մարդիկ ո՛չ միայն Մարքսիզմի քարոզները մտիկ չեն ըներ, այլեւ կրնան մոռնալ նոյնիսկ իրենց Յիսուս Քրիստոսը:

Խրուշչեւ եւ իր ընկերները, քառասուն տարիէ ի վեր, պատառ մը չոր հացէն աւելի բան մը չտուին իրենց տանկը ինկած միլիոններուն, որովհետեւ թնդանօթը աւելի կարեւոր էր քան կարագը ու հրացանը՝ աւելի անհրաժեշտ քան հաւկիթը:

Պէխչէսկատէնի խելագարն ալ այս է որ կը պատգամէր՝ իր փառքի օրերուն — նախ թնդանօթ, յետոյ կարագ: Տեսանք թէ ո՛ւր հասաւ:

Եթէ Մարքսիզմը իր խելքը գլուխը հաւաքած ըլլար այն հայրենիքին մէջ, ուր սկսաւ կիրարկուիլ, բանիւ եւ գործով, խուսափած կ՚ըլլար այն ատելութենէն որուն առարկայ է, այսօր, աշխարհի չորս կողմը: Նոյնիսկ, այն հայրենիքներուն մէջ, որոնց շղթայուած ժողովուրդներուն համար, խրուշչեւները կը յայտարարեն՝

— Մեզի հետ են...

Ի՛նչ հիմնական տարբերութիւն կայ ազատ ու անազատ երկիրներուն միջեւ: Դպրոցականն անգամ կրնայ պատասխանել:

Ազատ երկիրներու մէջ, քաղաքացին ունի իր միսը, իր կաթը, իր կարագը եւ հազարումէկ ուրիշ բաներ, իսկ անազատ երկիրներու մէջ, գրեթէ զրկուած է առաջին երրորդութենէն, իսկ մնացեալ «հազարումէկ»ին համար ալ «ա՛խ» մը կը քաշէ, ի խորոց սրտի:

Ազատ երկիրներու մէջ, ուր Մարքսիզմը, բարեբախտաբար չի կիրարկուիր, քաղաքացին իր անձին, իր պատիւին, իր հարստութեան եւ իր աստուածատուր իրաւունքներուն տէրն է: Անազատ երկիրներու մէջ, այդ անձին, այդ պատիւին, այդ հարստութեան եւ այդ իրաւունքներուն սեփականատէրն է օրուան իշխանութիւնը:

Ազատ երկիրներու մէջ, քաղաքացին իր հացին վրայ կը քսէ կարագ, իսկ անազատ երկիրներու մէջ, քաղաքացիին հացը օծուած է իր արցունքներով:

Ազատ երկիրները ունին ե՛ւ հաց ու պանիր, ե՛ւ թնդանօթ ու հրացան, իսկ անազատները միայն վերջին երկուքը: Ինչո՞ւ: Որպէսզի, աւազակները իշխանութեան գլուխ մնան:

Համաձայն ենք, «ընկեր» Խրուշ — Մարքսիզմը, առանց միսի ու կարագի, ջուրի ձայն կուգայ աշխատաւոր զանգուածին: Ատոր համար է որ քառասուն տարուան արիւնքէն ետքն ալ, տակաւին, կարգի դրած չէք ձեր հայրենիքը եւ փուշի վրայ նստած էք եւ իրար կը յօշոտէք՝ անօթի գայլերու նման:

Արեւմուտքցիները, ձեզմէ աւելի խելացի փրթան եւ կաթ ու կարագ տուին իրենց քաղաքացիներուն: Եւ ունին՝ ձեր ունեցած թնդանօթներուն տասնապատիկը: Հանելուկ, այնպէս չէ՞:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԴԱՐՁԵԱԼ ՍՂՈՒԹԻՒՆ

ՄԷԹՐՈՅԻ ԵՒ ՕԹՈՊԻՒՍԻ ՏՈՄՍԵՐԸ 50 ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ Կ՚ԱՒԵԼՆԱՆ

Ֆրանսայի նախարարական տագնապը կը շարունակուի: Երեքշաբթի գիշեր նիստ մը պիտի գումարուէր՝ հարցը լուծելու համար: Ցամենայն դէպս, նախատեսութիւնները փոփոխական են:

Մինչ այս մինչ այն, կարգ մը ապրանքներ եւս կը սղին: Հացի գիները 3-5 ֆրանքով պիտի աւելնան շուտով: Երկաթուղիի տոմսերը՝ 10 առ հարիւր յաւելում պիտի կրեն, իսկ մէթրոյի եւ օթոպիւսի գիները՝ 50 առ հարիւր. շաբաթական քարթերու գինը անփոփոխ պիտի մնայ: Ինչպէս գրած էինք արդէն, յաւելումներ պիտի կրեն նաեւ միւս ապրանքները.— ձիթաիւղ, խմորեղէն, անուշեղէն, եւայլն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Բ.

Ի՞նչ է պատճառը որ տարիներու սովորական համակերպութենէ, սեփական կարծիքներու բացակայութենէ ետք, այսօր գրողները իրենց անհատական դիմագիծը կը ցուցադրեն: Եթէ առաջին վիճակը արտասահմանի գրողներուս զարմանք կը պատճառէր, նոյն հոգեկան վիճակը կը պատճառէ նաեւ երկրորդ պարզան մանաւանդ: Ազատ երկիրներու մէջ դժուար էր մեզի համար հաշտուիլ նման պարտադրութիւններու եւ պաշտօնական հրամանագիրներու հետ: Չէինք կրնար հաշտուիլ մանաւորաբար արտաքսման նստող եւ սակայն նման տարկամութիւնը ցոյց տուող անհատներու մըտայնութեան հետ, մտայնութիւն, որ դժբախտաբար մինչեւ այսօր ալ կը շարունակուի: Երբ մեր հայրենիքին մէջ համեմատաբար ազատ քննադատութեան ականատես կ'ըլլանք, արտասահմանի մէջ կարգ մը գրողներ տակաւին կը շարունակեն սեւը ճերմակ եւ ճերմակը սեւ ներկայացնել:

Ազատ քննադատութեան քանի մը երեւոյթներ նիւթը պիտի կազմեն այս գրութեան, առաջնորդուելով միշտ Հայաստանի Գրողներու Միութեան առաջին քարտուղար Եդ. Թոփչեանի զեկոյցէն ու այդ առթիւ տեղի ունեցած միտքերու փոխանակութենէն:

Մասնաւոր խնդիրներու քննութենէն առաջ, աչառաւելի թէ ինչպէս կը փորձեն զանազանել իրական քննադատութիւնը գրական բամբասանքներէն, որոնք այս վերջին առենները մանաւանդ ազատ ասպարէզ գտած են մեր հայրենիքին մէջ: Առաջին քարտուղար Եդ. Թոփչեանն է, որ շեշտը կը դնէ հետեւեալ կերպով.— «Կայ քննադատութիւն եւ քննադատութիւն: Եթէ առաջինը մեր կեանքի զարգացման կարեւոր օրինաչափութիւնն է, որ անխնայ մերկացնելով հինը եւ յետամնացը, օժանդակում է նորի եւ առաջաւորի հաստատմանը, ապա քննադատութեան անունով հանդէս եկող չարամտութիւնը փորձում է սեւացնել մեր նուաճումները, վնասել ժողովրդի արդար գործին: Պէտք է հասկնալ որ սովետական կարգի դէմ ուղղուած գրական բամբասանքները ոչ մի առնչութիւն չունեն իսկական քննադատութեան հետ»:

Տեղին է արձանագրել հոս Լենինէն վըկայութիւն մը, իբրեւ պատասխան բոլոր այն գրողներուն եւ քննադատներուն, որոնք գրականութեան եւ արուեստի հարցերու քննութեան մէջ կը սիրեն սովորական ըմբռնումներն ու կաշկանդումները.— « Անվիճելի է, որ գրական գործն ամենից քիչ է ենթարկւում մեքենայական հաւասարեցման, համահարթման, մեծամասնութեան գերիշխանութիւնը՝ փոքրամասնութեան վերաբերմամբ: Անվիճելի է, որ այս գործում անպայման անհրաժեշտ է ապահովել անձնական նախաձեռնութեան, անհատական հակումների առաւել ազատութիւնը, մտքի եւ երեւակայութեան, ձեւի եւ բովանդակութեան ազատութիւնը:»

Եդ. Թոփչեան կը հաստատէ նաեւ, որ «Մեր գրականութեան վերջին տարիների զարգացման պրոցեսը բարդ եւ հակասական էր, ստեղծագործական արգասաւոր որոնումների եւ իսկական յաջողութիւնների հետ եղել են նաեւ լուրջ անյաջողութիւններ, գաղափարական եւ գեղարուեստական մոլորութիւններ:»

Հայաստանէն մեզի հասած բազմազան հատորներուն մէջ յաճախ անարժէք գործեր ալ մեր ուշադրութեան առարկայ կը դառնային: Այն համոզումն ունէինք թէ հոն, Պետական Հրատարակչութիւնը (Պետհրատ) միշտ արժէքաւոր գործեր կը հրատարակէ: Վ. Մկրտչեան կը բանայ վարագոյրը.— «Հայ Պետհրատը եւ Գրողների Միութիւնը պէտք է ամրապնդեն իրենց կապը, պայքարին այն բանի համար, որպէսզի հրապարակ չգան թոյլ ու անմշակ, անարժէք գործեր: Մինչդեռ առանձին գրողներ իրենց ստեղծագործութիւնները տպագրել տալու համար դիմում են ամէն տեսակի միջոցների, ժամանակն է, որ վերջ տրուի նման երեւոյթներին, եւ հրապարակ գան միայն այն գործերը, որոնք իսկապէս արժէքաւոր են:» («Գրական Թերթ», թիւ 25):

Գիտէինք որ արտասահմանի մէջ լոյս տեսած արժէքաւոր գործեր նկատողութեան եւ յիշատակութեան չէին արժանանար: Ընդհակառակն կը մատնանշուէին եւ գրախօսութեան կ'արժանանային չ՚արտկար գործեր, արձակ կամ ոտանաւոր: Բազմաթիւ օրինակներէն մէկը պիտի յիշենք միայն: Աս. Մնացականեան պատկառելի հատոր մը լոյս ընծայած է Երեւանի մէջ 1956ին, խորագիրն է Հայկական Միջնադարեան ժողովրդական Երգեր, 670 էջերով, որուն մէջ 110 էջերով մեզի կը տրուի ներածութիւն մը: Կը ցաւինք արձանագրելու, որ այս գեղեցիկ եւ եզական գործին մէջ յիշատակ չկայ եւ ոչ ալ նմոյշներ առնուած են այն ընդարձակ հատորէն, որուն խորագիրն է Ակն եւ Ակնցիք, եւ որուն մէջ 200 մեծադիր էջերով կը տրուի Ակնայ Անտունիները, Հայրեններ անունով ծանօթ եւ ակադեմական խնամուած ուսումնասիրութեամբ մը ողբ. Վահան Թուլումճեանի կողմէն, հեղինակ մը, որ միեւնոյն ատեն հաւաքողն եղած է այդ ժողովրդական-միջնադարեան բանահիւսութեան: Չեմ կարծեր որ Աս. Մնացականեան տեսած չըլլայ այս հատորը, որմէ օրինակներ ղրկուած են Երեւանի մատենադարանին, անհատներու եւ Էջմիածին ամսագրի խմբագրութեան: Ցայտնենք անգամ մըն ալ մեր ցաւը ըսելու համար, որ նոյնիսկ որեւէ տեղ այդ նոյնքա՛ն պատկառելի հատորին յիշատակութիւնը չտեսանք:

Հիմա Գ. Սեւունցն է որ իր արդար դիտողութիւնը կ'ընէ: Խօսելով անցեալի հայ գրականութեան մասին, կ'ըսէ. «Պէտք է վերագնահատման ենթարկել այն արժէքները, որոնք անտեսուել են մեր քննադատների կողմից:»

Վ. Խեչումեան մեզի համար շնորհալի գրող մըն է եւ ինքնատիպ էջեր արտադրած է, որոնց մէջ մեր պատմական անցեալէն են վերցուած բազմաթիւ կտորներ: Ա. Գրաշին կը հաստատէ թէ «որոշ մարդկանց կողմից նրա գրած լաւ պատմուածքներն ու նովէլները փաստօրէն վարկաբեկուեցին: Մեր գրական կազմակերպութիւնը չկարողացաւ ճիշդ դիրք գրաւել այդ հարցում, օգնութեան չհասաւ շնորհակալ աշխատանք կատարող հեղինակին:»

Գրողներէն ոմանք, ինչպէս Հր. Գրիգորեան եւ Հր. Յովհաննիսեան կ'արտայայտուին բանաստեղծութեան եւ առհասարակ ստեղծագործական ազատութեան մասին: Հարց մը, որուն մասին յաճախ խօսած ու գրած ենք արտասահմանի մէջ եւ տարիներէ ի վեր: Հիմա է որ անոնց արձագանգը կը լսուի մեր հայրենիքին մէջ: Ի՞նչ կ'ըսէ Հր. Գրիգորեան. «Մաքուր լիրիկայի անուան տակ որոշ հեղինակներ հրապարակ են հանում գաղափարազուրկ, մարդու սրտին ու հոգուն ոչինչ չասող, շինծու զգացմունքներ արտայայտող գործեր: Գրական պարբերականներում երբեմն տպագրւում են գործեր, որոնք ոչ մի կերպ չեն բաւարարում մեր այսօրուայ պահանջները:» Իսկ Հր. Յովհաննիսեան կ'ըսէ.— «Ատեն մը գրողներուն թոյլ տրուած էր «ստեղծագործական ազատութիւն», «կեանքի ճշմարտացի պատկերում», «ինքնադրսեւորում» եւ այլ նման նշանաբաններով հանդէս եկող գրողներ ու գրականագէտներ:» Գալով քնարերգութեան՝ նոյն գրողը կ'ըսէ.— «Թէ չպէտք է սահմանափակել բանաստեղծութեան նիւթին շրջանակները: Բանաստեղծութիւնը պէտք է արտայայտի սովետական մարդու ազատութիւնն ու անձնազոհութիւնը, երազանքն ու ոգեւորութիւնը, սէրը, թախիծի եւ ուրախութեան ապրումները: Երբեմն մեր բանաստեղծներին, յատկապէս երիտասարդներին, մեղադրում են մանկութեան թեմային անդրադառնալու համար: Այդպիսի հարցադրումը միանգամայն սխալ է: Կարեւորն այն է, թէ գրողն իր մանկութեան ո՛ր կողմն է երգում եւ ինչպէ՛ս: Եթէ մանկութեան մասին գրուած լիրիկական բանաստեղծութիւնները ջերմ ըզգացմունք են առաջացնում ընթերցողի մէջ, լաւատեսական տրամադրութիւն յարուցում, ապա ինչո՞ւ չյիշել մանկութիւնը:»

Մեզի համար ոչ մէկ նորութիւն կը պարունակեն այս խորհրդածութիւնները: Հայաստանի արդի քննադատութեան յատկանիշներէն մէկն ըլլալուն համար է որ յիշատակութեան արժանի գտանք:

Գրեթէ նիւթի ընտրութեան մասին կ'արտայայտուի նաեւ ուրիշ գրող մը, Հր. Թամրազեան, որ մասնաւոր շեշտ մը կը դնէ ազգայնական ըմբռնումին վրայ գրականութեան մէջ.— «Սոցիալիզմի ժամանակ ազգերը ծաղկում են ու բարգաւաճում: Նրանք ընդհանուր ուժերով պայքարում են, աշխատում սովետական մեծ Հայրենիքի հզօրացման համար: Բայց չպէտք է կարծել, թէ վերանում են ազգային կեանքի իւրայատկութիւնները, հոգեբանութիւնը, կենցաղը, աւանդութիւնները, սովորութիւնները, պէյզաժը եւայլն:»

Ինչպէս կը տեսնէք բաւական ուսանելի երեւոյթներ են ասոնք զորս մասնաւոր նկատառմամբ կը յանձնենք կարգ մը արտասահմանեան «առաջաւոր» գրողներուն, չափաւորելու համար իրենց եռանդը եւ չտեսութիւնը:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՍՈԽՈՒՄԻ ՀԱՅԵՐԸ

Բ.

Երիտասարդ Հայերը որ գլխ կը շրջապատեն, 25էն 30 տարեկան են եւ բոլորն ալ շատ լաւ կը յիշեն Ֆրանսան, այնքան լաւ որ գիշեր ու ցերեկ Ֆրանսան կը շրջի անոնց յուշերուն մէջ: Ֆրանսան իրենց մտքին մէջ ծլած ու ծաղկած է հազուագիւտ տունկի մը նման, քաղցր ու անուշ, իբրեւ դրօշակն ու նշանաբանը գաղթականներուն:

Քաթիան կը լեցնէ վոտքայի գաւաթները բերնէ-բերան: Կաթի պէս կը խմեն վոտքան եւ պէտք է զայն խմելէ ետք լեզուն շառաչել բերնին մէջ, աւելի լաւ կարենալ մարսելու համար ըմպելիին այրուցքը: Տոմինոյի խաղը չի հետաքրքրեր երիտասարդները: Միայն քանի մը ծերունիներ ծուարած իրենց անկիւններուն մէջ, կը յամառին խաղալ, անտարբեր եղբայրական սիրոյ այն հոսանքին հան-

ՊԱՐՈՆ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

Գ. ՊԱՅՔԱՐ՝ ՔԱՐԻՒՂԻ

ՏԻՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տեթըրտինք, Հոլանտացին, պէտք ունէր Միջին Արեւելքի մասին Հայուն ունեցած գիտութեան: Երկուքը միասին կրնային հաւասարէ հաւասար գլուխ բռնել Սթանտարտ Օյլ հսկային ու նոյնիսկ զանազան կառավարութիւններու դէմ:

Տեթըրտինկ իր ճակտին քրտինքով ոչինչէն հասած մարդ էր: Կեանքի ասպարէզ նետուած էր որպէս շարաթը հինգ շիլին շահող դրամատան քարտուղար ու Կիւլպէնկեանի նման հարուստ ու հանգիստ երիտասարդութիւն ունեցած չէր: Սակայն Հոլանտայի մէջ ունեցած չէր Փոքր Ասիոյ ու Թուրքիոյ մէջ ապրող Հայերուն անապահովութիւնը, թերեւս այս է պատճառը, որ Կիւլպէնկեան ու Տեթըրտինկ այդքան հակասական բնաւորութիւններու տէր էին: Նմանութեան մէկ եզր ունէին. երկուքն ալ չափազանց ջղային էին:

Իրենց խզման պատճառներէն մէկը 1925ին տեղի ունեցաւ, Իրաքեան Քարիւղի Ընկերութեան արտադրութեանց ու շահերուն մասին ստեղծուած անհամաձայնութեան մը պատճառով: Կիւլպէնկեան չէր ուզեր որ իր 5 առ հարիւր բաժինը չզտուած քարիւղով տան իրեն, որովհետեւ իր հաշուին առանձին զտարաններ չունենալով, ամէն վայրկեան կախում կ'ունենար քարիւղի մեծ ընկերութիւններէն, որոնք մեծ շահեր կ'ապահովէին քարիւղի զտման ատեն, ու կը կտրէին չզտուած քարիւղին գինը:

«Մեծ ընկերութիւններն ու խմբակցութիւնները, — կը գրէ Կիւլպէնկեան իր «Յուշեր»ուն մէջ, — որոնց գլուխը Ամերիկացիներն անցած էին, մէկ նպատակ ունէին — ներելի կամ աններելի ամէն միջոցներով ոտնակոխել փոքրամասնութիւններու (այսինքն իմ) իրաւունքները»: Ըստ Կիւլպէնկեանի, այս խնդրին մէջ Տեթըրտինք Ամերիկացիներուն կողմը բռնեց ու իրեն դաւաճանեց:

Սակայն, անգամ մը եւս, շնորհիւ իր երկու տաղանդաւոր փաստաբաններուն, Կիւլպէնկեան կրցաւ պաշտպանել իր իրաւունքներն ու իր 5 առ հարիւր քարիւղը ծախել օրուան գնով:

ՎԵՐՋԻՆ ԽՆԴԱՑՈՂԸ ԼԱՒ ԿԸ ԽՆԴԱՅ

Պատերազմին ժամանակ, Արանկուրէն անուն Վենեզուելացի զօրավար մը ժամադրութիւն խնդրեց Կիւլպէնկեանէն: Տեսակցութիւնը տեղի ունեցաւ Լոնտոնի պանդոկ Րիցի մէջ: Զօրավարը Կիւլպէնկեանին կ'առաջարկէր Վենեզուելայի մէջ քարիւղի մենաշնորհ մը գնել: Հակառակ անոր որ քանի մը տարի առաջ Տեթըրտինկ ձախող փորձառութիւն մը ունեցած էր այդ երկրին մէջ, Կիւլպէնկեան ուշի ուշով մտիկ ըրաւ զօրավարին բացատրութիւնները եւ անձնական տեղեկութիւններ քաղելէ վերջ մենաշնորհը գնեց:

Երբ հարցը ներկայացուց Շէլ ընկերութեան վարիչ մարմնին, վրան խնդացին, պնդելով թէ խաբուած է:

Սակայն երբ Կիւլպէնկեան յայտնեց թէ ինք պատրաստ է բաժնեթուղթերուն 35 առ հարիւրը պահելու, Շէլի վարիչները (Սըր Մարքիւս Սամուէլ եւ Տեթըրտինկ) չկամութեամբ յօժարեցան ընկերութեան հաշուին գնել մնացեալ բաժնեթուղթերը:

1947ին յայտնի եղաւ, որ Վենեզուելա աշխարհի երկրորդ մեծագոյն քարիւղի արտադրիչ երկիրն է: Կիւլպէնկեան իր 330.000 բաժնեթուղթերը ծախեց 2 միլիոն 145 հազար անգլիական ոսկիի: Զանոնք գնած էր միայն 220.000 ոսկիի փոխարէն:

Այս՝ միջանկեալ:

Վերադառնալով Կիւլպէնկեանի ու Տեթըրտինկի անհամաձայնութեան պատճառներուն, Կիւլպէնկեան, երբ վենեզուելական քարիւղի բաժնեթուղթերը գընեց, կը յուսար որ Վենեզուելական Քարիւղի Ընկերութիւնը պիտի ղեկավարուի բաժնետէրերուն կողմէ (ինքն ալ մէջը ըլլալով): Այն համոզումն ունէր սակայն, որ Տեթըրտինկ կ'ուզէր այդ ղեկավարութիւնը յանձնել Բոյլ Տըչ-Շէլ՝ ի հեճուկս Կիւլպէնկեանի: Անհամաձայնութեան նոր պատճառ:

Նուպար Կիւլպէնկեան աւելի հոգեբանական բացատրութիւն մը կուտայ. «Հարցը այն է որ հայրս ալ, Տեթըրտինկ ալ, քանի տարիքնին առին, կրնաք ըսել, բենք այնքան զօրացած գտան միջազգային կեանքի մէջ: Տեթըրտինկ իշխանութեան կամ մեծութեան մոլուցքէ բռնուիլ սկըսաւ. կ'ուզէր որ ամէն բան իր բառծին պէս ըլլայ. հետզհետէ մոռցաւ թէ ինքը խումբի մը շահերը կը պաշտպանէ, եւ սկսաւ փոքրամասնութիւն ներկայացնողներու շահերն ալ ոտնակոխ ընել:

«Հայրս, անշուշտ, կ'ուզէր պաշտպանել իր ինչպէս նաեւ փոքր բաժնետէրերուն իրաւունքները: Մինչեւ 1925, սակայն մարդիկ արդէն իսկ սովրած էին հօրս հետեւիլ, խորհելով «Քանի որ Կիւլպէնկեան այսինչ բաժնեթուղթերէն կը գնէ, ըսել է որ ապահով արժէքներ են»:

ՌԱԼՖ ՀԻՒՎԻՆ

(Շար. — 26)

-դէպ որ կը տարածուի սրահին մէջ:

Զբօսաշրջիկներու խումբեր, արտասուալից աչքերով կը մտնեն սրահէն ներս եւ անոնց ետեւէն կը հասնին խումբ խումբ երիտասարդ Հայեր, բոլորն ալ ՝դաղթած Մարսէյլէն, Պխարիզէն եւայլն: Գրեթէ մեր չողենաւին բոլոր ճամբորդները հոս են հիմա, հաւաքուած սեղանին շուրջ, իբր թէ մասնակցէին խորհրդաժողովի մը:

— Ա՛հ, եղբայրներ, սիրելի եղբայրնե՛ր, ի՞նչ քաղցր է զիրար վերագտնելը, կ'ըսեն Հայերը, որոնք գիտեն զաղտնիքը արեւելեան հիւրասիրութեան եւ ունին ձիրքը իրենց խօսքերուն տալու ճշմարիտ իմաստ մը:

— Կը նախանձինք ձեզի, սակայն ձեզմէ միայն յիշատակներ կ'ուզենք: Պատմեցէ՛ք, պատմեցէք մեզի Մարսէյլէն... Քանըպիէրի վրայ միշտ կա՞ն գեղեցիկ վաճառատուներ: Հապա Պելժիական Քարափի նաւաստիներու սրճարա՞նը: Նօթր-Տամ-տը լա Կարտը, Իֆ դղեակը: Հապա Մարիուսն ու Օլիվը:

Ֆրանսացիները կը սկսին հացէներ առնել եւ խոստումներ կը շռայլեն նորաձեւութեանց ամսաթերթեր ուղարկել երիտասարդ աղջիկներուն՝ Նուվօ-Ֆէմինա կամ Էլ: Երիտասարդ աղջիկները, ի հարկէ, կ'ընդունին նաեւ ուրիշ նուէրներ՝ դուլպայ, հրջագգեստ եւ զանազան արդուզարդի առարկաներ զորս կուտան իրենց: Ֆրանսացիները, որոնք տակաւին իրենց ժամացոյցները չեն փոխանակած սովետական ճամէրաներու հետ, այս բոլորը ինքնաբերաբար կուտան անոնց.

— Ընդունեցէք, Ֆրանսացիներու միջե՛ւ, կ'աղաչե՛մ, շնորհակալութիւն մի յայտնէք...

Այստեղ, չեմ կրնար չխորհիլ, որ նոյն Ֆրանսացին, Ֆրանսայի մէջ, այս Հայերը պիտի կոչէր աղտոտ օտարական (մէթէք): Եւ մտածել որ այս Ֆրանսացիներուն մեծամասնութիւնը անկարող են զանազանել, ոչ ճակատ ճակտի, ոչ ալ քովընտի դիտելու պարագային, Հայ մը Հիւս. Ափրիկէցիէ մը: Անոնցմէ ո՛չ ոք, որեւէ առեն պիտի տար իր ժամացոյցը Ալժերիացիի մը եւ պիտի ըսէր.

— Ֆրանսացիներու միջե՛ւ... Օ՛ն սիրելիս, շնորհակալութիւն մի յայտնէք.

Երբ բաւականին խօսեցանք Ֆրանսայի մասին, ըսինք ինչ որ պէտք էր ըսել, եւ նոյնիսկ ինչ որ պէտք չէր ըսել, բոլոր խօսք առնողները անշուշտ իրենց կարգին պատմեցին իրենց տարօրինակ կերպով միաձեւ պատմութիւնը: Մենք Ֆրանսացիներս երբ կը խօսինք Ֆրանսական կեանքի մասին, արտայայտուելու հազար ձեւեր ունինք, որոնց հազարն ալ կրնան ճիշդ ըլլալ, որովհետեւ բազմազան ցաներու եւ հողերու կարգին, Ֆրանսական կեանքը թոյլատու է Փանթէզիներու, հարստութեանց, տարօրինակութեանց, որովհետեւ Ֆրանսան կ'երթայ Տովիլէն Պէլվիլ եւ Օրլիէն մինչեւ հասարակ շրջուն վաճառորդ մը:

Բայց ինչ որ աւելի յուզիչ էր իրենց կեանքի պատմութեան մէջ, այդ այն էր որ անոնցմէ իւրաքանչիւրին պատմութիւնը յար եւ նման էր իրենց դրացիին պատմութեան եւ թէ դրացիին կեանքը կրնար միեւնոյն ժամանակ իրենցը եղած ըլլալ:

Սոխումի Հայերը կը նմանէին Վէրտէօնի զինուորներուն եւ ունէին անոնց պատմութիւնը՝ հաւաքական դժբախտութեան պատմութիւնը:

Բայց պիտի զարմանաք, եւ իրաւամբ, եթէ չարունակեմ խօսիլ ձեզի այն բոլորի մասին, ինչ որ պատմեցին ինծի Հայերը, առանց սակայն քօղազերծ ընելու իրենց յուսախաբութեան պատճառները, որոնք կը կազմեն իրենց դժնդակ կացութեան հիմքը: Չեմ կրնար մտնել երկար պատմութեան մը շաւղին մէջ, որ ինքնին հաստակազմ վէպի մը նիւթ կրնայ ծառայել, եւ որ հոս տեղը չէ, պիտի ընտրեմ այս մարդոց ոդիսականը հակիրճ կերպով գծելու ճամբան, իրենց գլխաւոր դրուագներուն մէջ:

Դժբախտը իր շրջանակին մէջ լուռ կը մնայ, սակայն անմիջապէս որ երջանկութիւնը կը տողանցէ իր առջեւէն, յանկարծ կը սկսի խօսիլ, պատմել: Պէտք ունի ինքզինքը յանձնելու այդ վաղանձուկ երջանկութեան, աւելի լաւ կարենալ ձեռք զարնելու այն պարապին որուն մէջ ինք կը տապլտկի: Ձեւ մը կը որոնէ, յենարան մը կառչելու համար, կը փնտռէ բռնելիք տեղ մը կարենալ մագլցելու համար:

Այս բոլորը մեր առջեւ փնտռելով, մենք որ իրենց աչքերուն կը ներկայանայինք իբր երջանկութեան տիպարներ, ինծի համար դժուար չեղաւ անոնց զանգատներուն պատառիկները իրարու փակցնելով կազմել իրական կեանք մը:

×

Երբ մարդը կ'որոշէ գաղթել, այդ կը նշանակէ որ ան դժբախտ է հոն ուր կ'ապրի եւ յոյսը ունի աւելի երջանիկ ըլլալու այնտեղ՝ ուր պիտի երթայ: Ասիկա զգացական հարց մըն է, սակայն զգացումը միշտ ալ միատեսակ չէ:

Ֆրանսայի Հայերը որոնք Խ. Միութիւն մեկնեցան Սթալինի կոչէն ետք, «բացառութիւն մըն էին ընդհ. կանոնին մէջ», ինչպէս կ'ըսեն բանակին մէջ: Անոնց մեծ մասը՝ դերձակ, կօշկակար, ատաղձագործ մեկնեցան իրենց ամբողջ ընտանիքով, իրենց մեքենական կազմածներով, կահ-կարասիներով եւ անկողիններով, իրենց փոքր դրամագլուխով, համոզուած ըլլալով որ այնտեղ իրենց թոյլ պիտի տրուէր հաստատուիլ Հայկական Հանրապետութեան հողին վրայ նոյնպէս ազատօրէն, ինչպէս բոլոր իրենց ընտրած հողամասերուն վրայ:

Այս համոզումը փաստ մըն էր քաղաքական տհասութեան: Այս մարդիկը, որոնք անդամ եղած էին Ֆրանսական համայնավար կուսակցութեան, կամ համակիր եղած էին, կարմիր բանակի յառաջխաղացումի շրջանին, որ պիտի փրկէր համաշխարհային քաղաքակրթութիւնը (այն կարմիր բանակը որ իր շարքերուն մէջ ունէր իրենց եղբայրներէն շատեր), այս մարդիկը վերջապէս, անկասկած չէին կարդացած կուսակցութեան կողմէ հրատարակուած քաղաքական տեսութեան գրութիւնները և ծանօթացած չէին Մարքսի, Լենինի եւ Սթալինի հաւաքականութեան հարցերը շօշափող գործերուն: Կ'անդիտանային ամէն բանի ազգայնացուած ըլլալը: Դժուար է հաւատալ: Ենթադրենք որ կատարելապէս չէին հաւատար եւ միայն կը յուսային գտնել այնտեղ իրենց համար առանձնաշնորհումներ, ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ ամէն բանէ առաջ իրենք զգայնութեամբ միայն համայնավար էին, սրտով համայնավար, սրտով մը՝ որ ուժգին կը բաբախէր հայրենիքի կանչին հանդէպ: (Շար.)

ԱԿԱՆԱՒՈՐ ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆ ՄԸ՝ Լ. Ա. ՕՐԲԵԼԻ

(Ծննդեան 75ամեակին առթիւ)

Այս տարի Յուլիսին լրացաւ Ֆիզիոլոժիիականաւոր ներկայացուցիչ, Խ. Միութեան Գիտութիւններու ակադեմիայի անդամ Լեւոն Աբգարի Օրբելիի ծննդեան 75ամեակը:

Լ. Ա. Օրբելին ծնած է 1882ին, Հիմակուան Ալաւերդի (?) շրջանին Ծաղկաձոր գիւղին մէջ: 1899ին կ'աւարտէ Թիֆլիսի գիմնազիան եւ նոյն տարին կ'ընդունուի Պետերբուրգի Ռազմա-բժշկական դպրոցը, միաժամանակ եւ կը հետեւի բուսաբանութեան եւ hիսթոլոժիի (մարդկային օրկաններու հիւսուածքներու կազմութիւնը ուսումնասիրող գիտութիւն) դասընթացքներուն: Իսկ աւելի ուշ կ'ընտրէ իր հիմնական մասնագիտութիւնը եւ կը սկսի գիտա-հետազօտական աշխատանք կատարել ֆիզիոլոժիի (ապրող մարմիններու կեանքն ու գործունէութիւնը ուսումնասիրող գիտութիւն) բաժնին մէջ:

Իր կատարած աշխատանքներուն համար կը պարգեւատրուի ոսկեայ մե.տալով:

1904ին գերազանց գնահատականներով կ'աւարտէ Ռազմա-բժշկական դպրոցը եւ որպէս բժիշկ աշխատանքի կը հրաւիրուի Կրոնշթաթ-Պետերբուրգի Պալթիական Նաւատորմի հիւանդանոցին մէջ. միաժամանակ յառաջ կը տանի նաեւ ֆիզիոլոժիի ճիւղին մէջ սկսած իր գիտական հետազօտումները: Տարի մը վերջ կը վերադառնայ Ռազմա-բժշկական դպրոցը եւ ռուս յայտնի գիտնական Փավլովի լապորաթուարին մէջ կ'աշխատի:

Այդ տարիներուն կը հրատարակէ իր գիտական մէկ աշխատասիրութիւնը՝ ստամոքսի գեղձերու ջղային կարգաւորման մասին: Իր այս աշխատանքն ալ կ'արժանանայ ոսկեայ մետալի: Իսկ 1908ին փայլուն կերպով կը պաշտպանէ տոքթորայի իր աւարտաճառը՝ «Պայմանական ռեֆլեքսները (рефлекс condi-tionné) շան աչքէն» նիւթին շուրջ: Յայտնի գիտնական Փավլովը, որ կարեւոր փորձեր կը կատարէր շուներու վրայ, միշտ կը հետեւի իր աշակերտին աշխատանքներուն, կ'օգնէ եւ ցուցմունքներ կ'ընէ անոր: Փավլովի առաջարկով է, որ Օրբելին երկու տարուան համար կ'ուղարկուի Եւրոպա, ուր մօտէն կը ծանօթանայ Գերմանիոյ, Անգլիոյ եւ Իտալիոյ յայտնի ֆիզիոլոկներու կատարած աշխատանքներուն: Այդ տարիներուն ինքն ալ կը հրատարակէ գիտական կարգ մը աշխատանքներ եւ համբաւ կը հանէ որպէս արժէքաւոր ֆիզիոլոկ:

1911ին կը վերադառնայ Ռուսաստան եւ Ռազմա-բժշկական դպրոցին մէջ կը նշանակուի ֆիզիոլոժիի ամբիոնին օգնական փրոֆէսօր, որպէս Փավլովի առաջին օգնականը: Իսկ 1913ին Լեսգավթի մասնագիտական դպրոցին փրոֆէսօր կը նշանակուի մինչեւ 1920, երբ կը ստանայ Պետերբուրգի Բժշկական դպրոցի ֆիզիոլոժիի բաժնի փրոֆէսօրի կոչումը:

1925ին, Ռազմա-բժշկական ակադեմիային մէջ կը յաջորդէ Փավլովին: Այնտեղ կը կատարէ շարք մը ուսումնասիրութիւններ, որոնցմէ մէկուն մէջ կը փաստէ որ սէմբաթիք ջղային դրութիւնը մեծ նշանակութիւն ունի ոչ միայն ներքին գործարաններու այլ նաեւ միւս հիւսուածքներու եւ մկանային գործունէութեան համար: Իր այս յայտնութիւնը նոր էջ մը բացաւ ժամանակակից ֆիզիոլոժիի ասպարէզին մէջ:

Յատկապէս կարեւոր նշանակութիւն ունին Օրբելիի այն աշխատանքները, որոնք կը վերաբերին զգայարանքներու Ֆիզիոլոժիին: Լ.Ա. Օրբելի միշտ կը շարունակէ իր գիտական հետազօտութիւնները եւ գործօն մասնակցութիւն կը բերէ ֆիզիոլոկներու միջազգային բոլոր համագումարներուն՝ հետաքրքրական զեկուցումներով:

ԵՐԿՈՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ԻԲ.

●

«ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԵՂԲԱՅՐ ԳԵՐԵԼՈՑ»

Եթէ զօրաւորին ներեալ է ամէն անիրաւութիւն՝ ես հիմա սա վայրկեանիս ձեզմէ զօրաւոր եմ: Զրուցէ՛ իրեն թէ՛ կամայ եւ թէ՛ ակամայ ես հիմա ներս պիտի մտնեմ եւ իրեն պիտի խօսիմ:

— Խնդրեմ, իշխան, ե՛կ դու մի՛ խօսիր, այդ միւս ծերը իրեն խօսի:

— Լա՛ւ, կ'իմանամ քու միտքդ, այնպէս թող լինի, բայց եթէ յանկարծ վըտանգ մը իրեն հանդիպի՝ գիտե՞ս ինչ կ'ընեմ...

— Կ'երեւակայեմ. ուստի երթամ ես ներս եւ հիմա կուգամ:

Խեղճ երիտասարդը մտաւ ներս եւ նոյն դիրքին մէջ, նոյն բազմոցին վրայ գտաւ իր Տիկինը՝ եւ նոյն կրքով դառնացեալ ջարճեալ աղախիններուն մէկ մասը առջեւը կեցած ձեռածալ, միւս մասը գնացեր էին զանազան ծառայութիւնք կատարել: Երբ տեսաւ իր ամուսինը, առջի հարցմունքն եղաւ.

— Ի՞նչ բանի համար այդ աւազակները եա դարձուցեր են իրենց զրկուած կերակուրները:

— Պատճառը չեմ գիտեր, Տիկին. միայն այսչափը գիտեմ թէ մենք այդ աւազակներուն ձեռքն ենք, եւ ի՛նչ չարիք որ ուզեն կրնան մեր գլուխը բերել:

— Ի՛նչ զարմանք, երբ այստեղ վեց եօթը հոգի զինեալ մարդ ունինք, եւ սա անարդ աղախիններուն չափ արժէք չունին եւ աւելի անպիտան են: Բերդ մը տասը հոգւոյ դէմ չկրցաք պաշտպանել, դըռները կոտրեցին ներս մտան, շան պէս դողացիք եւ դիմադրութիւն մը չկրցաք ընել. ես եմ յանցաւորը որ ձեզի պէս թշուառականներու հաց կը կերցնեմ:

— Տիկին, հիմա յանդիմանութեանց ժամանակ չէ, վասնզի այդ մարդիկը եթէ քիչ մը ուշանանք ներս կը խուժեն եւ քու հանդստութիւնդ կ'աւրեն. հիմա իրենք կը խնդրեն որ իրենց մէջէն խելօք մէկը ուղարկեն, վասնզի առաջարկութիւն մը ունինք հանըմին կ'ըսեն:

— Ինձի՛ մարդ պիտի ուղարկեն այդ անհաւատները, Աստուա՛ծ չընէ որ ես ընդունիմ այդպիսի առաջարկութիւն, այս բազմոցիս վրայ մեռնիլ աւելի յաձձ կ'առնում քան թէ այդ շուներուն երեսը տեսնել:

— Բայց ի՛նչ օգուտ այսչափ խստութենէ, մենք կարելի է որ լաւ չպաշտպանենք բերդը, բայց անգամ մը տեսնելու է թէ ի՛նչ մարդ է իրենց հսկայ գլուխը, քան, քառսուն մարդ կ'արժէ:

— Երկար խօսք չեմ ուզեր, գնա՛՝ իմացիր թէ ի՛նչ է առաջարկութիւննին:

— Երթամ... բայց...

— Գիտե՛ս ուրեմն եւ չես կրնար համարձակիլ զրուցելու, անհաւատի որդի: Եւ թեւէն քաշելով, — Շո՛ւտ, զրուցէ՛ տեսնեմ, ըսաւ:

— Զորս փոքր աղջիկները որք հայու զաւակ են, կ'ուզեն որ իրենց յանձնուի, եւ երկու էլ մեծերը որ դու Միսիւրման ըրիր այս մօտերս...

— Ի՛նչ, աղջիկ տա՞մ իրենց, վեցն էլ հիմա ձեռօքս կը մորթեմ, գլխնին թող առնուն նստին, ըսաւ կինը կատաղութեամբ եւ ոտքի ելնելով:

— Բայց գիտես, Տիկին, թէ այդպիսի գործի մը հետեւանքը ի՛նչ կը լինի:

— Ինչ որ կ'ուզէ թող լինի... բայց դու մանիչ, դու իրենց ըսիր թէ այսպիսի աղախիններ ունիմ ես, ըսաւ կատաղութեամբ յարձակելով երիտասարդին վրայ որ յարդանօք եւ հանդարտութեամբ քայլ քայլ ետ կը քաշուէր.

— Աստուա՛ծ վկայ որ ես էլ չեմ գիտեր թէ ուսկից են իմացեր:

Այդ միջոցիս ներս մտաւ պառաւ աղախին մը եւ դրան մէջ կեցած՝

— Տիկին, Աստուած քեզ պահէ, այդ հայու աղջիկը, որ ամիսէ մը ի վեր բանտն էր, չկայ, պատուհանին երկաթները կոտրեր փախեր է:

— Ի՛նչ կ'ըսես. ողորմելի տկար աղջիկ մը երկաթները կոտրէ՛, անկարելի բան է. Ալի, շո՛ւտ պատասխան տուր, այդ աղջիկը ո՞վ փախուց, եթէ ոչ՝ հիմա...

Եւ դաշոյնը մերկացած՝ երիտասարդին վրայ յարձակեցաւ, որ թեւէն բռնելով միշտ հանդարտութեամբ.

— Տիկին, նախանձը զքեզ կը կուրցնէ, կ'ըսէր, դու գիտես թէ առանց քու հրամանիդ սա սենեակէն դուրս ելած չունիմ. ես ի՞նչպէս, ե՞րբ կրնայի այդ աղջիկը փախցնել:

Իսկ սա՝

— Թո՛ղ տուր ձեռքս, կը գոչէր կատաղութեամբ եւ աչքերն արիւնով լցուած, ամէն ուժը կը թափէր՝ ձեռքը կ'ուզէր ազատել:

Այս միջոցիս յանկարծ կանանոցին դուռը կռնկի վրայ պառկեցաւ շառաչմամբ, եւ Գուրգէնի որոտալից ձայնը լսուեցաւ որ «մահ դիմադրողին» կը պոռար.

ՄԵՐՈՆՑ

Շար.

ԿԱՏԱՂԻ ԿՌԻՒՆԵՐ ԱԼԺԷՐԻ ՄՕՏ

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԶՈՀԵՐ

Կիրակիէն ի վեր կատաղի կռիւներ կ'ըլլան Ալժէէն յիսուն քիլոմէթր անդին։ Առաջին բախումին, ըմբոստները տուին 16 զոհ եւ չորս բանտարկեալ։ Նոյն օրը, երկրուան դէմ բանակային ձիաւորներու խումբ մը ըմբոստներու ծուղակին մէջ իյնալով 21 զոհ եւ բազմաթիւ վիրաւոր տուաւ։

Օդային ուժը կը մասնակցի կռիւներուն։

Բախումները առանց ընդհատումի կը շարունակուին։ Ապստամբներու վնասները անհաշիւ են։ Բազմաթիւ քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ ըմբոստները շարժումի անցած են։

× Ապստամբները կրակ բանալով ինքնաշարժի մը վրայ, սպաննած են հայր մը՝ իր երկու զաւակներով եւ զարմիկով։ Կառքը կրակ առած է. զոհերուն երկուքը ածխացած են։

× Ալժէի զինեալ ուժերու Ատեանը մահուան դատապարտեց երկու ալժերիացի երիտասարդներ, 22 եւ 23 տարեկան։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀ

Օմանի ապստամբներու պարագլուխը խնդրագիր ներկայացուց Միացեալ Նահանգներու եւ Խ. Միութեան, որպէսզի միջամտեն՝ կասեցնելու համար բրիտանական յարձակումը։

Միւս կողմէ կը հաղորդուի, թէ անգլիական ցամաքային ուժերը նոր յարձակումի պիտի ձեռնարկեն՝ միանգամ ընդմիշտ անզամահատելու համար ապստամբները։

× Անգլիական կառավարութիւնը առաքելութիւն մը պիտի ղրկէ Գահիրէ՝ ուսումնասիրութեան մը համար։ Անգլիացիները քննութիւն մը պիտի բանան իրենց կալուածներուն շուրջ առեղծուած վէճերը հարթելու համար։

× Յորդանանի եւ Սուրիոյ միջեւ ծայր առած տագնապէն վերջ, երկու երկիրներու ներկայացուցիչները տեսակցութիւն մը ունենալով համաձայնութեան եկան։ Տեղեկագիր մը հրատարակուեցաւ, որ կը յայտնէ թէ տեսակցութիւնը եղած է բարեկամական մթնոլորտի մը մէջ։

× Մոսկուայի մէջ, Խրուշչեւ յայտարարեց, թէ միշտ պատրաստ են օգնելու Միջին Արեւելքի կարգ մը երկիրներուն։ Տնտեսապէս եւ ռազմապէս Արաբներու խոստացուած օժանդակութիւններէն շատեր եղած են արդէն. մնացեալներն ալ շուտով պիտի ըլլան։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ քաղաքական դէմքերու 22 հոգիէ բաղկացած պատուիրակութիւնը, ժագ Սուսթէլի գլխաւորութեամբ հասաւ Իսրայէլ։ Ֆրանսացիները, որ տասնըմէկ օր պիտի մնան Հրէաստան, դիմաւորուեցան Պաշտպանական եւ Արտաքին նախարարներու կողմէ։ Ողջոյնի մը՝ պատասխանելով Սուսթէլ ըսաւ.— «Բարեկամաբար եկանք՝ ձեզի յայտնելու մեր համակրանքը եւ աւելի լաւ ճանչնալու համար ձեզ։»

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ մայրաքաղաքին մէջ 2000 պաշտօնեաներ բողոքի ցոյց մը ըրին Նեհրուի դէմ։

ՀԱՒԱՆԱՅԻ մէջ խռովութիւնները կը շարունակուին։ Բչ. օր 4 ապստամբներ սպաննուեցան։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ Դաշնակցութեան քարտուղարը արաբ դեսպանները ժողովի մը հրաւիրեց՝ Գահիրէի մէջ։

ՃԱՒԱՅԻ մէջ ողողումներէն վնասուեցան 160.000 հոգի։ 161 հոգի խեղդամահ եղած է արդէն։ 127 գիւղեր ջուրերու տակ մնացած են։ Նիւթական վնասները կը հասնին 400 միլիոն փրանքի։

ՌՈՒՍՈ-ԳԵՐՄԱՆ խորհրդակցութիւնները՝ Խ. Միութեան մէջ գտնուող Գերմանացիներու հայրենադարձին եւ առեւտրական գործակցութեան մը համար, պիտի շարունակուին երկար ատեն։

ՎԻԵԹՆԱՄՑԻ կղերական մը 18 ամսուան բանտարկութեան դատապարտուեցաւ, ինքնաշարժներու... գողութեան յանցանքով։

ՔՈՐԷԱՅԻ ողողումներուն հետեւանքով 45.000 հոգի առանց ապաստանի մնացած է։ 120 հոգի զոհ գացած է։

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ երկաթուղիի արկածի մը զոհ գնաց 21 հոգի։ Բազմաթիւ վիրաւորներ կան։

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ արձակուրդի պիտի չերթայ՝ Ծերակոյտին մէջ սկսած վիճաբանութիւններուն վերջանալէն առաջ։ Նախագահը կրնայ մնալ մինչեւ Սեպտեմբերի սկիզբը։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոստ. 5).— Ձոյլ ոսկի 510.000, նափոլէոն 3960, զուիցերիական 3680, անգլիական 4420, քասն տոլարնոց 18.200, թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) տոլար 436, սթերլին 1185, զուիցերիական 105,50, պելժիական 8,30, լիր 0,68։

Մարտիրոս Թաշճեան, Անիկ Թաշճեան (Հիւս. Ամերիկա), Սեդրակ Թաշճեան եւ պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, հօրեղբօր, կնոջ եւ ազգականին՝

Այրի Տիկին ՆԱԶԻԿ ԹԱՇՃԵԱՆԻ մահը որ տեղի ունեցած է Մարսէյլի Լա Թիմօն հիւանդանոցին մէջ՝ Յուլիս 27ին շաբաթ օր, 92 տարեկանին։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է երկուշաբթի առաւօտ ու մարմինը ամփոփուած Սէն Փիէռի գերեզմանատունը։

× Թաշճեան ընտանիքը իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց ողբացեալ մօր, մեծ մօր եւ ազգականին մահուան առթիւ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Մայր-Եկեղեցիի վաստակաւոր նախկին դպրապետ ողբացեալ Յակոբ Մալաքեանի յիշատակին, ներկայութեամբ իր ընտանեկան պարագաներուն։ Իր յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ։

× Պարտիզպան մը կ'ուզուի։ Դիմել եկեղեցի։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 187-188 (Յուլիս-Օգոստոս)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Հայ անասնաբոյժներ (Շ. Նարդունի). — Ի՞նչ խմել ծարաւ ենք (Տօքթ. Ասքանազ). — Հայաստանի բուժավայրերը (Տօքթ. Յակոբեան). — Ծովի լոգանք (Տօքթ. Աչճեան). — Գինի (Բչկ. Բաաարան). — Կաթ կը մրգէ (Փրոֆ. Վէռհօօկէն). — Ցղութիւնը եօթը ամիս միայն (Տօքթ. Աղատանի). — Ի՞նչպէս տեղափոխել արկածեալը (Խաչունի). — Ֆրանկախոտը (Տօքթ. Մխաքեան). — Ի՞նչ է հանճարը (Վէռհաուն). — Ծերութիւն եւ ծերախտ (Տքթ. Նաւասարդ). — Հին բառարաններ (Յ. Քիւրտեան). — Հացի (Իշխանեան)։

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 փրանք, արտասահման 1200 փրանք։ Դիմել Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով։

ԾԱԽՈՒ Է

Լա Պոքայի մէջ (Քան) Րութ Նափոլեոնի վրայ դերձակի խանութ մը, Ֆոն տը Քոմէրս, (տեսեր խոհանոցով)։ Ամէն կարգի առեւտուրի յարմար, խանութին վրայ չորս սենեակներով յարկաբաժին մը։ Դիմել Տայլերեանի՝

86 Ave. Francis Tonner
La Bocca (A. M.)

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

«Յառաջ»ի վարչութիւնը պարտք կը սեպէ անգամ մըն ալ յիշեցնել իր բաժանորդներուն որ փակեն իրենց առկախ հաշիւները։

Որեւէ օտար թերթ կարելի չէ ապառիկ կարդալ եւ փափաքելի է որ նոյնը ըլլայ մանաւանդ հայերէն թերթի համար, [illegible] րուն [illegible] անհրաժեշտ են։

[illegible] արձակուրդի գացող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի անպայման ղրկել իրենց նոր հասցէին հետ նաեւ հինը։ Ծախքերու համար՝ 100 փրանք։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ»ի չէք – փոսթալի թիւն է՝ 15069 - 82, կը խնդրուի չզործածել նախորդը որ ջնջուած է։

Կը յիշեցնենք նաեւ որ այս թիւը ՎԵՐԱՊԱՀՈՒԱԾ է «Յառաջ»ին, կը խնդրուի թերթին չպատկանող գումարները (նուէրներ, տարբեր թերթերու բաժնեգիններ եւայլն) ղրկել միայն մանտա–քարթով։

Շնորհակալութիւն մեր այն բաժանորդներուն որ կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 11 Օգոստոս, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէին։

Տեղի կ'ունենայ Սէնիզէի ճամբուն վրայ, Շաթօ Պուրկարտի դեղեցիկ փառքին մէջ։

Կը նախագահէ ընկ. Ղ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին։ Ծոխ պիւֆէ։

Օթօքառները կը մեկնին ժամը 8,30ին, Շըմէն տը լա Փլէն, 8,45 դպրոցին առջեւ, 9ին Փլաս Վէտտէօն, 9,15 Քուռ Պերիա եւ Ժան Ժոռէս։ Պիտի կենան նաեւ սինեմա Փաքսի առջեւ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Ոչ մէկ աճուրդ։

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1957–1958 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան։

Պարտականութիւն կը նկատենք տալ կարգ մը ծանօթութիւններ, Եւրոպայի միակ աղջկանց գիշերօթիկ վարժարանի ընդունելութեան մասին։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ հայուհիներու սերունդ մը։

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.) Ֆրանսականը, որ տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու "ըդխական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալորէայի։

Բ.) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիները կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 120,000 փրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան՝

1 Bld du Nord — Le Raincy
Tél. Le Raincy 172

ՀՐԱՒԷՐ

Պոլսէն եկող եւ Իսի–լէ–Մուլինօ, ժանժագ փողոցը բնակող մանկապարտիզպանուհի Տիկին Ազնաւուրեն կը խնդրուի հանդիպիլ Դպրոցասէր, 1, Պուլվառ տիւ Նոռ, Ռէնսի–Փավիյօն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՕՆՈՒՆԴ

Տօքթոր Լեւոն Սագըզ եւ Տիկինը (ծնեալ Շաքէ Տէր Մելքոնեան) ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց անդրանիկ զաւկին՝

ԱԼԵՔՍԻ

ծնունդը, Փարիզ 5 Օգոստ. 1957։

×

Այս ուրախ առթիւ Տիկին Լիւսի Տէր Մելքոնեան 5000 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման, 5000 ֆր. Անթիլիասի Կաթողիկոսարանին, 2500 ֆր. Կապոյտ Խաչի օգափոխութեան կայանին, 2500 ֆր. ալ Պէյրութի Օգն. Խաչի կազդուրման կայանին։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊՕՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Պօմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

Ի ՅԱՐԳԱՆՍ ԱՏԸԼԻՆ ՄԱԶԼԸՄԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Մազլըմեան եւ Մելքոն Պետրոսեան ընտանիքները իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր, մեծ–մօր եւ քրոջ՝

ԱՏԸԼԻՆ ՄԱԶԼԸՄԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ հետեւեալ նուէրները կ'ընեն.—

Մոնմօրանսիի ծերանոցին՝ 10.000,
Փարիզի Հայոց եկեղեցիին՝ 10.000 ֆր.։
Ստանալ «Յառաջ»էն։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պելֆոնթէնէն կը հեռաձայնեն որ Բ. խումբը հասած է կայան՝ ողջ-առողջ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԱՓԻՆ

Վայրը՝

Olonne-sur-Mer (Vendée)

3 Օգոստոսէն 14 Սեպտեմբեր

Անհատապէս մեկնողները կրնան ուղղակի դիմել՝

Camp Nor Séround, La Bauduère à Olonne-sur-Mer (Vendée).

Իջնել Սապլ տ'Օլօնի կայարանը, առնել օթօքարը դէպի Օլօն և իջնել Լա Պոտիւէր։

Միասին տանիլ սաւան եւ ծածկոց։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութիւնը ձեռնարկած է գրադարանի մը կազմութեան։ Այս առթիւ, մեր բոլոր մտաւորականները, հայրենակիցներն ու ընկերները կրնան օգնել գրադարանին կազմութեան՝ ՄԻԱՅՆ ԳԻՐՔ նուիրելով, հայերէն թէ ֆրանսերէն։

Գիրքերը կարելի է ղրկել հետեւեալ հասցէին.—

Պ. ԱՐԱ ՊԻՊԷՐԵԱՆ
16, Ռիւ Փասթէօր
Ռոնի-սու–Պուա (Սէն)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédactn et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսայի գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
8
ՕԳՈՍՏՈՍ
JEUDI
8 AOUT
1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7962 33ème ANNEE Directrice : Arpik MISAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3763

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԻՄԱՄԸ ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ ԴԷՄ

Օման-Մասքաթի շրջանին մէջ ծայր տուած ապստամբութիւնը կը շարունակուի երեք շաբաթէ ի վեր :

Այս անգամուան շարժումը աւելի լուրջ կը թուի քան 1955 Դեկտեմբերինը՝ կազմակերպուած նոյն մարդոց կողմէ :

Արաբական Թերակղզիի ծայրամասին վրայ աւատապետական կարգերը կը պատուին են մինչեւ յաւոր :

«Իրաւունքը զօրաւորինն է» :

Այս յաւիտենական ճշմարտութիւնը աւելի ցայտուն կերպով կը յայտ կուգայ յետամնաց երկիրներու մէջ, ուր ժողովուրդին սոսկար մեծամասնութիւնը գրչոյ երես չէ տեսած, «անգրագէտ» է, հողագործութեամբ կամ խաշնարածութեամբ կը պարապի : Տակաւապետ է : Իր հովուա-կապուսան ու ապրելակերպը կը յիշեցնեն երկու հազար տարի առաջուան՝ քրիստոնեան դարաշրջանը :

Մասքաթի եւ Օմանի սուլթանութեան սահմանները որոշապէս չեն ճշդուած : Շրջաններ կան, ուր ցեղախումբերը աւելի հակում ցոյց կուտան հպատակելու Սէուտի Արաբիոյ թագաւորին : Կան որ այս վերջինի վէհապետական ազանդին կը պատկանին :

Այս պատճառով ալ խլրտումները անպակաս են Մասքաթ-Օմանի եւ Սէուտի Արաբիոյ միջեւ :

Շատ հին է մրցակցութիւնը Մասքաթ-Օմանի Սուլթանին եւ Իմամին միջեւ : Այս վերջինը՝ թէեւ կրօնապետ՝ քաղաքական յաւակնութիւններ ունեցած է միշտ :

Մեծն Նափոլէոն Եգիպտոսը գրաւած ատեն՝ Օմանի իմամին նամակ գրած էր եւ իր բարեկամութիւնը յայտնած անոր : 1849ին իմամը արաբական նժոյգներ նուէր ղրկած էր Փարիզ՝ Հանրապետութեան նախագահին :

Օմանի ներկայ սուլթանն է Սայիտ պին Թայմուր պին Ֆէյսալ պին Թիւրքի, ութերորդ սուլթանը Մասքաթի եւ Օմանի՝ Ալի Պու Սայիտի հարստութեան հիմնադրութենէն ի վեր՝ 200 տարի առաջ :

Ապստամբութեան վարիչն է պաշտօնապէս Իմամը՝ Ղալիպ պին Ալի : Սակայն բուն հոգին է իր եղբայրը՝ Թալիպ, որ կ՚ուզէ երկիրը ձերբազատել անգլիական թեւարկութենէն, թօթափել սուլթանին հեղինակութիւնը եւ անկախութիւն հռչակել :

Թալիպ երկու տարի առաջ փորձած էր բոլորովին անկախ պետութիւն մը ստեղծել՝ սեփական անցագիրերով : Ինչպէս այսօր, այն ատեն ալ իրեն աջակցեցաւ Սէուտի Արաբիա, որ դրամ ու զէնք հայթայթեց, ու անցագիրները տպեց : Եգիպտոս եւս օժանդակեց :

Ու ներկայիս Գահիրէի մէջ նստած է Իմամի ներկայացուցիչը, որ երկու օր առաջ դիմում կատարեց Միացեալ Նահանգներուն ու Խորհրդային Միութեան, ննջելով որ արգիլեն անգլիական օդային ու ցամաքային ուժերուն յարձակումը ապստամբներու գրաւած դիրքերուն վրայ :

Անգլիա կը ջանայ ամէն գնով զսպել ապստամբական շարժումը :

Մասքաթ-Օմանի ամբողջ տարածութեան վրայ քարիւղ փնտռելու եւ շահագործելու իրաւունքը կը պատկանի անգլիական ընկերութեանց : Ամերիկեան քարիւղի ընկերութիւնները նոյն մենաշնորհն ունին Սէուտի Արաբիոյ վրայ :

Այս երկու երկիրներու միջեւ վիճելի սահմանները — մանաւանդ Պուրայիմիի շրջանը — քարիւղի հարուստ հանքեր կը պարունակեն :

Ապստամբներու յաղթանակը մեծապէս պիտի վնասէ անգլ. ընկերութեանց շահերուն՝ ի նպաստ Ամերիկացիներուն :

Սուլթանն ու Իմամը իրարու հետ կը կռուին, շահողը միջազգային դրամատէրներն են :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀՈԳԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՔՈԹԻ ՓԱՐԻԶ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎԸ

Ինչպէս գրած էինք, Հանրապետութեան Նախագահ Քոթի արձակուրդի մեկնած էր, իր ճամբորդութիւնը երկու անգամ յետաձգելէ վերջ :

Փարիզի մէջ նախարարները յաջորդական նիստեր կը գումարէին, 1958ի նախահաշիւը քննելու եւ վաւերացնելու համար : Ելմտական նախարար Կայեար կը պնդէր, որ իր առաջարկը ամբողջութեամբ ընդունուի : Հակառակորդներն ալ, որոշ զիջումներ ընելով հանդերձ, չէն ուզեր լիապէս գոհացնել նախարարը, որ շարունակ կը սպառնայ հրաժարիլ... մինչ տեղը մնալով : Դչ. օր որոշուեցաւ արտակարգ նիստ մը գումարել, այս անգամ ալ եթէ համաձայնութիւն կարելի չըլլայ գոյացնել՝ Կայեար կը սպառնայ «վերջնապէս մեկնիլ...»

Վարչապետ Մոնուրի, Դչ. օր հեռաձայնեց Հանրապետութեան Նախագահին, յայտնելով թէ ամէն ինչ կարգին է եւ Նախարարաց Խորհուրդը արտակարգ ժողով մը պիտի գումարէ. հետեւաբար՝ կը սպասուի, որ Նախագահը Փարիզ վերադառնայ, անմիջապէս :

Նոյն օր, Հանրապետութեան Նախագահը իր Թոռնիկին տարեդարձը կը տօնէր : Համաձայնելով հանդերձ Փարիզ գալ՝ Վարչապետին պատասխանեց.— «Նայեցէք որ պարապ տեղ Փարիզ չգամ... » :

Դչ. օր, կէսօրէ վերջ տեղի ունեցաւ Նախարարաց Խորհուրդին արտակարգ ժողովը՝ Նախագահին ներկայութեամբ : Հարցը լուծուած պէտք էր ըլլար, ցարդ :

Գրած էինք, թէ առօրեայ ապրուստի ապրանքներու գիները յաւելում կրեցին. — Հաց, գինի, պերճանքի առարկաներ, եւայլն : Բնական է, որ այս պարագաներուն մէջ աշխատավարձքներն ալ աւելնան : Եթէ գործատէրերը իրենց պաշտօնեաններուն ամսականները կամ օրականները չաւելցնեն՝ վերամուտին գործադուլները կրնան իրարու յաջորդել :

X Այս տարի տուրքերէն գոյացած է 455,3 միլիառ ֆրանք, հետեւեալ ձեւով.— Եկամուտներու վրայ դրուած տուրքերէն՝ 65,5, ընկերութիւններէն՝ 137,5, ծախքերու վրայ դրուած տուրքերէն՝ 244,8, հարստութիւններէն՝ 7,5 :

Յառաջիկայ տարի այս գումարը պիտի աւելնայ, նկատելով որ կան քարիւղի արտադրութիւնները (90,5 միլիառ) ընկերութիւններու պահեստները (50), ծխախոտի յաւելումը (40) եւ թղթատար՝ (23) :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՑԱՒԱԼԻ ԼՈՒՐ ՄԸ...»

Լուր՝ «ցաւալի», եղածին պէս կ՚ընդօրինակեմ : Աղբիւրը թրքական «Ճումհուրիէթ»ն է.—

«Անգլիոյ մէջ, լրագրողներու միութիւնը ծաղրանկարի միջազգ. մրցում մը կազմակերպեց : Այս մրցումին մասնակցելու համար Թուրքիոյ արուեստագէտներն ալ պատրաստութիւններ տեսան ու տղական թերթ մը այդ սիրողներուն միջեւ կազմակերպեց մրցում մը՝ առաջնակարգ արուեստագէտները ընտրելու համար : Մեր այս պաշտօնակիցը, այդ մրցման մասնակցող ծաղրանկարիչներուն գործերը ընտրեց յատկապէս կազմուած դատակազմով մը եւ առաջնակարգները ուղարկեց Լոնտոն» :

Արդիւնքը : Չկարծէք թէ առաջնութիւն կամ երկրորդութիւն շահած են թուրք «արուեստագէտներ»ը : Պատասխանը՝ Լոնտոնէն է.— «Ստուգեցինք, թէ ձեր ուղարկած ծաղրանկարներուն կէսէն աւելին հրատարակուած է Եւրոպայի մէջ, եւրոպացի ծաղրանկարիչներու ստորագրութեամբ. հետեւաբար ձեր ղրկածները անոնց ընդօրինակութիւններն են : Այս պարագան կը ստիպէ մեզ, որ վերապահ գտնուինք նաեւ մնացեալներուն նկատմամբ» :

Պատմութիւնը թրքութիւն կը հոտի, եղածին պէս :

Լոնտոնի ծաղրանկարներու մրցումին դատակազմը մերժած է ընդունիլ թուրք «արուեստագէտ»ներու գործերը : Արդար է նաեւ Անգլիացիներու «վերապահութիւն»ը, անոնց նկատմամբ, որոնց ընդօրինակութիւն ըլլալը չէ ստուգուած :

Պէտք չէ զարմանալ սակայն : Թուրքին մեծագոյն արժանիքը գողութիւնն է : Շրջան մը, երկրին մէջ գտնուող աշխատունակ Հայութիւնը կը կողոպտէին : Յետոյ՝ դիակներու գրպանները ու ծոցերը սկսան պարպել, մինչեւ Տէր Զօր : Երբ այդ դրամագլուխն ալ հատաւ՝ Սեպտ. 6 մը կազմակերպեցին : Հիմա՝ ուրիշ նակատ չգտնելով, սկսան «տաղանդ» գողնալ... չեն անդրադառնար, որ իրենց չունեցած նիւթականը կրնան կողոպտել, սակայն տաղանդը՝ երբե՛ք : Թէեւ կը փորձեն :

Լուրը («ցաւալի») հաղորդող թերթը կը կարծէ, թէ «ամբողջ աշխարհը զարմացած ու արհամարհած » է Թուրքիան, այս առիթով : Տխմա՛ր : Քաղաքակրթութիւնը նո՞ր կ՚արհամարհէ Թուրքիան... :

Այս պատմութեան մէջ ցաւալի բան մը կայ անշուշտ : Ապահովաբար՝ ո՛չ թէ լուրը, այլ՝ ցաւալին այն է, որ Թուրքն ալ սկսած է... արուեստներ փորձել : Կ՚երեւի թէ վերջին համաճարակը արջառ ալ չէ ձգած, որպէսզի մարդիկը «չօպան»ութիւն ընեն...

Այլապէս՝ Թուրքը ո՛ւր, արուեստը ո՛ւր :

ԱՐՄԵՆԱԿ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԵՒ ՄԻԿՈՅԵԱՆ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Խորհրդային պատուիրակութիւնը՝ գլխաւորութեամբ Խրուշչեւի, Միկոյեանի եւ Կրոմիքոյի, Դչ. օր ժամանեց Արեւելեան Գերմանիա : Բուլգանին բացակայ է...

Գերմանական մամուլը ներկայիս Միկոյեանի դովքը կը հիւսէ : Խ. Միութեան ներկայ փոխ-վարչապետը ծանօթ է իբրեւ մասնագէտ՝ գերմանական հարցերու :

Խ. Միութեան եւ Արեւել. Գերմանիոյ ներկայացուցիչները բազմաթիւ խորհրդակցութիւններ պիտի ունենան տնտեսական հարցերու շուրջ : Երկու երկիրներու ղեկավարները կարծիքի փոխանակութիւններ պիտի ընեն եւ քննեն քաղաքական կարգ մը հարցեր :

Արեւմտեան լրագրողները գացին Պերլին, սակայն իշխանութիւնը յայտնեց, թէ անոնք իրաւունք պիտի չունենան հետեւելու խորհրդային ղեկավարներուն՝ երբ այս վերջինները տեղափոխուին :

ԽՐՈՒՇՉԵՒ խոստացած է սուրիական պատուիրակութեան, որ Խ. Միութիւն պատրաստ է պաշտպանելու Սուրիոյ հողային ամբողջութիւնը ընդդէմ որեւէ յարձակումի :

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ Արտաքին նախարարութիւնը ծանուցագիր մը յանձնեց Միացեալ Նահանգներու, յայտնելով թէ ամերիկեան օդանաւեր թռիչք կատարած են սուրիական հողամասին վրայ :

ՕՄԱՆԻ հարցը կրնայ միջազգային մտահոգութեան առարկայ դառնալ : Այս պատճառով, բրիտանական կառավարութիւնը որոշած է շուտով վերջ մը տալ ապստամբներու գործունէութեան եւ երկիրը մաքրել խռովարարներէ :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

Օլօնէն կը հեռաձայնեն որ Նոր Սերունդի ճամբարին բանակողները հանգիստ հասած են : Արդէն խել 150 տղաք եւ աղջիկներ խանդավառ մթնոլորտ մը ստեղծած են : Մինչեւ շաբաթ բանակողներու թիւը կը հասնի 200ի :

ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Համայնավար Չինաստանի մամուլը կը յայտնէ, թէ Յունիս 12-13ին հազարաւոր ուսանողներ կառավարութեան դէմ բողոքի ցոյց մը սարքած են Հանէանկի մէջ (կեդրոնական Չինաստան) :

«Հակայեղափոխականները» մղած էին ուսանողները, որ քանդեն Համայնավար կուսակցութեան գրասենեակները եւ համայնավար անձնաւորութիւնները իրենց տուներէն դուրս քաշել «տօֆոց» մը տան : Բոլոր «հակակուսակցական խռովարարներ»ը ձերբակալուած են :

Թերթերը կ՚աւելցնեն, թէ խռովութեան յաջորդ օրը, ուսանողները՝ դասախօսներու ընկերակցութեամբ, փորձած են օդը հանել ուղմանիւթի պահեստ մը :

Համայնավար Չինաստանի մամուլը ապստամբներու գործունէութիւնը կը վերագրէ «անջատողական տարրեր»ուն, որոնք ծանօթ են «Շանկ Լոյի Դաշնակցութիւն» անունով :

Այս կազմակերպութեան մաս կը կազմեն, բազմահազար ուրիշներու շարքին՝ Հաղորդակցութեան նախարարը, որ վերջերս կրկին մեղադրուեցաւ Նոր յայտնուած «դաւադրութեան» մը առիթով եւ Անտառամշակութեան նախարա–

(Շար. կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, ՔԱՐԻՒՂ ԵՒ ՍՈՒԼԹԱՆ ՄԸ

Վերջին շաբաթներուն, քաղաքական աշխարհի ուշադրութիւնը կեդրոնացաւ փոքր հողաշերտի մը վրայ — Մասքաթի եւ Օմանի սուլթանութեան — ուր բոցավառուած յեղափոխութեան կայծը կրնայ ճակատագրական հետեւանքներ ունենալ եւ շատ աւելի մեծ բռնկումներու դուռ բանալ: 400-500 հոգինոց վաշկատուն ցեղախումբ մը, յայտնի չէ ի՞նչ բանէ կամ որմէ՞ դրդուած, ապստամբեցաւ Օմանի սուլթանին դէմ: Այս կարգի ապստամբութիւնները յաճախադէպ երեւոյթներ են Միջին Արեւելքի յետամնաց շրջաններուն մէջ եւ հարիւրաւոր տարիներէ ի վեր գոյութիւն ունէին ու կը շարունակուէին առանց քաղաքական աշխարհի ուշադրութիւնը գրաւելու: Սակայն աշխարհի դասաւորումը այնպէս դարձած է այժմ, որ երկրագունդի ամէնէն հեռաւոր ու աննշան անկիւնին մէջ տեղի ունեցող յեղաշրջումն իսկ կրնայ միջազգային բարդութեանց դուռ բանալ, մանաւանդ, երբ ինչպէս պարագան է այժմ, խլրտումներ կը կատարուին քարիւղաշատ հողամասերու շրջակայքը եւ ուղղակի կերպով կը հետաքրքրեն աշխարհի մեծ պետութիւններէն մէկը կամ միւսը:

Հարցը այն է անժմ, որ Անգլիա, աննշան չէյխի մը պատճառով, ստիպուած է իր բանակները շարժման մէջ դնելու, իր հակառակորդներուն կողմէ «անխիղճ կայսերապաշտ»ի մակդիրին ալ արժանանալով:

Ինչպէս յայտնի է, Օմանի սուլթանութեան կեդրոնական մասին մէջ, Օմանի իմամը յանկարծ որոշեց չճանչնալ Սուլթանին իշխանութիւնը: Օմանը աշխարհի ամէնէն յետամնաց շրջաններէն մէկն է, ուր անցանելի ճամբաներ իսկ գոյութիւն չունին. Սուլթանը 20 տարին անգամ մը հազիւ կ'այցելէ իր թագաւորութեան ներքին սահմանները, ուր, ինչպէս ըսինք, բնակութիւն հաստատած են վաշկատուն փոքրաթիւ ցեղախումբեր:

Անգլիացիները, որոնց ջանքերուն շնորհիւ է որ ստեղծուեցաւ ու կանգուն կը պահուի Օմանի եւ Մասքաթի սուլթանութիւնը, կ'ուզեն ամէն ձեւով պահել իրերու նախկին վիճակը, որ որոշ հաւասարակշռութեան մը վրայ հիմնուած էր. ցեղախումբերու պետերը երկրին ներքին սահմաններուն վրայ կ'իշխէին որպէս փոքրիկ վեհապետներ, իսկ Սուլթանը իր իշխանութիւնը կը տարածէր երկրին քիչ մը աւելի «քաղաքակիրթ» մասերուն վրայ. Անգլիացիները հանգիստ կ'ապրէին. Քուէյթը եւ Պահրէյնը վտանգուած չէին. Պարսից Ծոցը իրանեան քարիւղի փոխադրութեան համար ազատ կը պահուէր:

Սակայն Օմանի չէյխին «ապստամբութիւնը» Սուլթանին դէմ, բոլորովին կը յեղաշրջէր այս հաւասարակշռութիւնը: Անգլիա անմիջապէս պէտք զգաց իրողութիւնը վերահաստատելու, ներկայ կամ ապագայ որեւէ վտանգէ զերծ պահելու համար Արաբական Թերակղզիի քարիւղի հանքերը եւ անոնց փոխադրութեան ճամբաները: Մանաւանդ որ «ապստամբութիւնը» դրդուած էր ոչ թէ ներքին անհամաձայնութիւններու պատճառով (ինչպէս կ'ըլլար մինչեւ այժմ), այլ շատ լուրջ պատճառներ խորհիլ կու տան թէ դրդուած էր կա՛մ Նախագահ Նասրի, կա՛մ Սէուտի Արաբիոյ Թագաւորին եւ կամ Խ. Միութեան կողմէ եւ թէ ոչ միաժամանակ այս երեքին ալ կողմէ, որոնք թէեւ կը հետապնդեն իրարմէ տարբեր շահեր, բայց ինչ ալ ըլլան այդ շահերը, խոտոր կը համեմատին Անգլիոյ շահերուն հետ:

Մինչեւ այժմ Անգլիոյ եւ Արաբական Թերակղզիի փոքր շէյխութիւններուն միջեւ գոյութիւն ունեցող ներքին համաձայնութիւնները իրենց հիմք ունէին 19րդ դարուն կատարուած «կարգադրութիւնները»: Անգլիոյ մէջ կը գիտակցին այժմ, թէ ատենը հասած է շատ աւելի լուրջ հիմերու վրայ նոր համաձայնութիւններ կնքելու, որովհետեւ խնդրոյ առարկան ամենազօր քարիւղն է, իսկ ներքին շարժումները դրդողներն ալ անհատական փոքրիկ վէճերը չեն այլեւս, այլ՝ աշխարհի տիրակալութեան համար մեծ պետութեանց (բարեկամ թէ թշնամի) միջեւ յառաջ տարուող խուլ պայքարները: Արդարեւ, Նասր կ'ուզէ համարաբական շարժման միացնել արաբական աշխարհն ու նաեւ Արաբական Թերակղզիի բոլոր մանր-մունր «պետութիւնները». Սէուտի Արաբիոյ Թագաւորը, դէպի Մ. Նահանգները կատարած իր ճամբորդութենէն ի վեր անուն հանեց որպէս «Ամերիկացիներուն մարդը», իսկ Խ. Միութիւնն ալ, յայտնի պատճառներով, կ'ուզէ ամէն առթիւ օճառ քսել Անգլիոյ ու արեւմտեան միւս պետութիւններուն ոտքին տակ:

Աշխարհի մէջ այլեւս «կարեւոր» կամ «անկարեւոր» անկիւն մնացած չէ. Իւրաքանչիւր հողաշերտ ու 'քարակոյտ, մանաւանդ երբ կը գտնուի քարիւղի հանքերու մօտիկ շրջանի մը մէջ, կենսական նշանակութիւն ստացած է:

Ահա թէ ինչու Անգլիոյ մէջ տենդագին կ'աշխատին յարմարագոյն լուծում մը գտնելու համար ոչ միայն Օմանի սուլթանութեան, այլ նաեւ այդ շրջանի բոլոր մանր-մունր շէյխութիւններուն համար:

Թ. Ա. Թ.

ՍՈԽՈՒՄԻ ՀԱՅԵՐԸ

Գ.

Մեկնելով արդաասաբեր երկրէ մը, ձգելով հոն իրենց ծաղկեալ առեւտուրը, կը յուսային հոն գտնել համապատասխան արժէքը այն բոլորին ինչ որ լքած էին: Որքան ալ զգացական ըլլային, տարին իրենց հետ սակայն օգտագործելու համար գործիք եւ դրամագլուխ: Բազմաթիւ շողենաւեր Մարսէյլ եկան զիրենք տանելու, սակայն գաղթականներու պարզ կարաւան մը չէր որ ճամբայ ելաւ: Ուրախութիւնն ու հրճուանքը խոր էր եւ ապառազան չափազանց որոշ: Անձկութիւնը ծովուն յատակը կը խորասուզուէր. ըսենք նոյնիսկ որ սրտերնուն մէջ որեւէ կասկած ու ընկրկում գոյութիւն չունէր, չկար նոյնիսկ կասկածի դոյզն նշոյլ մը, նման այն միայնակ ճամբորդին, որուն սիրտն ու փորը կը խառնուի, գլուխը կը կորսնցնէ երբ հիւսիսը անգտանելի կը դառնայ:

Նաւուն մէջ ժողովրդական խրախճանքները իրարու կը յաջորդէին: Երիտասարդները կը պարէին աքորտէօնի եւ արմօնիքայի հնչիւններուն տակ: Ամբողջ գիշերը կը դառնային եւ յաճախ, առաւօտեան դէմ, ընդհանուր խանդավառութեան մէջ նշանտուքներ տեղի կ'ունենային:

Մինչ նաւագարաններու հնչիւններուն տակ երիտասարդները կը դառնային ինքզինքնին տուած հովին, ծերունիները՝ իրենց ծնողքները, որոնք կը խօսէին միեւնոյն ատեն հայերէն եւ ռուսերէն, կը հարցապնդէին սովետական նաւաստիները այնտեղի կեանքի մասին:

Շուտով նաւուն մէջ գոյացան երկու տարբեր ընտանիքներ, երկու տարբեր ցեղեր՝ երիտասարդներու ընտանիքը որ կը զուարճանար, կը ժպտէր, արեւուն դիմաց իր մարմինը կը գունաւորէր եւ ծերուններու ընտանիքը՝ որ անձկութեան մէջ կ'ապրէր, որ կը շարչրկէր իր միտքը, որ այլեւս բառ մը չէր փոխանակեր երիտասարդներուն հետ եւ շուքին մէջ անկիւն մը նստած կը սպասէր ճամբորդութեան վերջանալուն:

«Բան մը չէ, «հայրենիքի ցաւն» է, կը պատասխանէին անոնք երիտասարդներուն եւ աւելի եւս կը պարփակուէին իրենք իրենց մէջ եւ կը սկսէին խորհիլ այն բոլորին մասին ինչ որ նաւաստիները պատմած էին իրենց:

«Տխուր բան է սիրած երկիրը գտնելը, մեր ուրախութիւնը առոր համար տրտմաթախծ է» կ'աւելցնէին ծերերը, աւելի լաւ հասկցնելու համար երիտասարդները: Սակայն երիտասարդները այս բոլորին ուշադրութիւն անգամ չէին դարձներ, նոյնիսկ չէին նկատեր որ օր ըստ օրէ ուտելիքներուն մակարդակը կը վատթարանար:

Կամրջակին վրայ երիտասարդները կը դառնային շարունակ իրենց խելացնոր պարը եւ երբ աքորտէօնը կը ձանձրանար այլեւս «Փոքրիկ ճերմակ զինի»էն (*) երգիչ մը կը ձգէր իր ձայնը, հայկական ձայն մը որ հնադարեան երգչախումբէ մը տպաւորութիւնը կը գործէր:

Քանի շոգենաւը կը յառաջանար, այնքան «Փոքրիկ ճերմակ գինի»ին երգը երիտասարդներուն կը թուէր ըլլալ անտեղի եւ ծիծաղելի: Սեւ Ծովի մէջ «Փոքրիկ ճերմակ գինի»ն երգել պիտի նշանակէր դրամատիրութեան առաջատար պարզել ընկերվարութեան ջուրերուն մէջ:

Եւ ձայնը աւելի բարձր եւ աւելի խորհրդաւոր կը դառնար, քանի շոգենաւը կը յառաջանար Սեւ Ծովուն մէջ: Հայկական հագագը կ'երգէր հերոսութիւնը, կուրծքը լայն բացած հովին:

Սեւ Ծովը վերապահ էր, առանց որ կարգախօս մը տրուած ըլլար իրեն հայրենադարձ երգերուն մասին: Շոգենաւը կը յառաջանար դէպի յեղափոխութիւն եւ ամէն ոք սկսած էր ուրանալ իր ստացած ֆրանսական կրթութիւնը: Ֆրանսա հիմա իրենց աչքին կ'երեւար երբ հիւանդագին երեւոյթ մը, երկիր մը ուր երեւակայութիւններուն վրայ կ'իշխէր սինեման եւ գիշերային զբօսավայրերը, երկիր մը՝ ուր «ամէն ոք ինքզինքին համար» էր, երկիր մը՝ որ «արգանդն էր եսասիրութեան»:

Սեւ Ծովուն մէջ, ուրկէ կը տեսնէին արդէն ուրուագծուիլը Ուքրանիոյ եւ Վրաստանի եզերքներուն, ինքզինքնին կը զգային խանդավառուած, պատրաստ՝ մասնակցելու ազգային ճիգի մը:

Եթէ իրենց ծնողները կը վերադառնային Խ. Միութիւն վերահաստատելու համար իրենց գործատեղիները, երիտասարդները իրենք, վճռած էին որ երբ անգամ մը հոն հասնին, լքեն իրենց ընտանիքները եւ սրտով ու հոգւով նետուին ընկերվարութեան մեքենային շարժ-

(*) Ծ. ԽՄԲ.— «Լը Փըթի վէն Պլան» ֆրանսական ժողովրդական երգ մը:

ՊԱՐՈՆ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

Գ. ՊԱՅՔԱՐ՝ ՔԱՐԻՒՂԻ ՏԻՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Նուպար Կիւլպէնկեան Տեթըրտինկի քարտուղարն էր. ամէն անգամ որ Տեթըրտինկ Գալուստ Կիւլպէնկեանէն գաղտնի գործ մը տեսնել կ'ուզէր, Նուպարը ուրիշ երկիր կը ղրկէր: Նուպար կը պատմէ. «Օր մը Տեթըրտինկի գրասենեակը կանչուեցայ. ինծի յայտնուեցաւ այնտեղ, որ պաշտօնէս արձակուած եմ: Այս կը նշանակէր որ Կիւլպէնկեան-Տեթըրտինկ երկար տարիներու գործակցութիւնը վերջ գտած էր:

«Կացութիւնը ինծի համար չափազանց անհաճոյ էր. ոչ միայն տարեկան 5000 անգլ. ոսկիի եկամուտս կը դադրէր եւ օր մը Տեթըրտինկի տեղը գրաւելու յոյսերս օդը կը ցնդէին, այլ նաեւ ստիպուած պիտի ըլլայի հօրս կապուելու եւ իրմէ կախում ունենալու»:

Հայր ու որդի արդէն հազիւ կը խօսէին իրարու հետ: Նուպար կ'ուզէր որ հայրը ընդունի թէ Տեթըրտինկի օգնականը ըլլալու պարագան իսկ բաւական էր որ Կիւլպէնկեանի շահերը չանտեսուէին Րոյըլ Տըչ-Շէլէն ներս: Իր հօրը մատուցած այս եւ ուրիշ ծառայութիւններուն համար Նուպար ոչ մէկ վարձատրութիւն կը ստանար Պարոն Հինգ առ Հարիւրէն: Եւ երբ Նուպար հեռացուեցաւ Տեթըրտինկի «գահաժառանգ»ի իր պաշտօնէն, ու այլեւս ամէն յոյս կորսնցուց օր մը Րոյըլ Տըչ-Շէլի տնօրէն դառնալու, հօրմէն վնասուց հատուցում պահանջեց: Իր բոլոր դիմումները մերժուեցան: Պարոն Հինգ առ Հարիւր պատասխանեց, որ Տեթըրտինկի հետ ունեցած իր բոլոր անհամաձայնութիւններուն պատճառը Նուպարի «անկարողութիւն»ը, «անփորձութիւնը», «կարճատես ըլլալն» էր. առիթը յարմար գտնելով քննադատեց նաեւ Նուպարի վարած անձնական կեանքը:

Ճիշդ է, որ Նուպար իր հօրը պէս քաշուած կեանք չէր ապրեր. Լոնտոնի մէջ թէ այլուր, «աչքի ինկող երիտասարդներու» խումբին կը պատկանէր: Առաջին անգամ ամուսնացաւ գեղեցիկ Սպանուհիի մը հետ, որուն մեծադոյն թերութիւնը ազնուական կամ մեծահարուստ ընտանիքի մը չպատկանիլն էր: Գ. Կիւլպէնկեան մերժած էր իր հարսին հետ ծանօթանալ. երկու երիտասարդները ստիպուեցան իրենց ծնողքին բացակայութեան ամուսնանալ: Երեք տարի վերջն ալ ամուսնալուծուեցան:

Քիչ ատեն վերջ Նուպար սկսաւ տեսնուիլ միւզիք-հոլի նախկին պարուհիի մը՝ Տօրէ Փըլվըրնի հետ: Ամէն տեղ միասին էին, բոլոր թերթերը իրենց մասին կը գրէին: Հայր Կիւլպէնկեան դարձեալ գոհ չմնաց իր զաւկին ընտրութենէն:

Այս բոլորին մէջ ամէնէն դժուարը մօր՝ Նուարդի կացութիւնն էր: Թէեւ շատ լաւ գիտէր որ իր ամուսինը յաճախ անհաւատարիմ գտնուած է իրեն, գարձեալ ալ, որպէս տիկին Կիւլպէնկեան, որոշ ազդեցութիւն մը կը բանեցնէր Գալուստի վրայ: Սակայն Գալուստ Կիւլպէնկեան հետզհետէ սկսաւ ինքզինքը համոզել թէ ամբողջ ընտանիքը իր դէմ համաձայնած է: Բայց որպէս խելացի մարդ, հաշիւ ըրաւ որ մինակը գլուխ պիտի չկրնայ ելլել ամբողջ ընտանիքին դէմ, հետեւաբար տեղի տուաւ. Իրաքեան Քարիւղի Ընկերութեան մէջ ունեցած իր հինգ առ հարիւր շահաբաժնին 5 առ հարիւրը պաշտօնապէս յատկացուց Նուպարին, ինչպէս նաեւ 5000 անգլ. ոսկիի յատկացում մը եւ «երեք տարուան համար» 500 ոսկիի վճարում մը: Համաձայնութեան մէջ երեւոյթները փրկող յօդուածը «երեք տարուան» մասն էր, որուն միջոցաւ Նուպար կապուած կը պահուէր իր հօր ոսկիէ շղթային ծայրէն:

Նուպար, որ միեւնոյն ատեն նշանակուած էր իր հօր ունեցած ընկերութիւններուն տնօրէնը, խնդիրը լաւ կողմէն առաւ. «Հայրս միշտ առատաձեռն եղած է, բայց չէր կրնար հանդուրժել որ դրամը մսխուի: Մեր անհամաձայնութեան գլխաւոր պատճառներէն մէկն այն էր, որ տարբեր գաղափարներ ունէինք մըսխում բառին շուրջ: Ան կը նախընտրէր իր դրամագլուխը յատկացնել նկարներ գնելու. իսկ ես՝ կը նախընտրէի դրամըս յատկացնել ապրելու»:

Անհամաձայնութեան ուրիշ պատճառ մըն ալ, Նուպարի գնած կառքերն էին. որոնք միշտ շքեղ ու աչքառու կ'ըլլային, մինչդեռ Պարոն Հինգ առ Հարիւր կ'ատէր այն ինչ որ ուշադրութիւն կը գրաւէ: Նուպար սալոնանման Րոլզ Րոյս մը ունէր, որ այդ օրերու ամէնէն մեծ ու շքեղ ինքնաշարժն էր, մինչեւ Հիթլէրի հսկայական Մերսետէս-Պէնց կառքին երեւումը:

ՐԱԼՖ ՀԻՎԻՆՁ

(Շար. — 27)

ման մէջ: Կօշիկի ներբաններ եւ բաճկոնի լամբակներ կարելը այլեւս իրենց համար այսօրուան կատարուելիք գործեր չէին: Շատ դիւրութեամբ պիտի կրնային լքել իրենց ընտանիքները եւ (որովհետեւ Խ. Միութեան մէջ երբեք ալ ուշ չէ բարին գործելու համար) պիտի յաճախէին դպրոց՝ դառնալու համար ճարտարագէտ:

Ճարտարագէտ... այս բառը իրենց ականջներուն կը հնչէր իբրեւ յաղթանակ մը: «Ֆրանսայի մէջ գոյութիւն ունի՞ն հայ ճարտարագէտներ»: Բնաւ երբեք, կը մտածէին անոնք: Ֆրանսայի մէջ Հայերը դործի վաճառականներ են, իրենք իրենց մէջ կը գործեն, Հայը Հայուն հետ կ'ամուսնանայեւիրարմէ կը գողնան:

Որքան ծերերը մայլ կերպարանք մը կը ստանան — մնալով միշտ իրենց «տրտմաթախիծ երջանկութեան» մէջ — այնքան երիտասարդները վճռած են օգտագործել ուրիշ աշխարհ մը մտնելու այս անցքը, փշրելու համար «որդին հօրը արհեստը պէտք է ընդգրկէ»ի հաղարամեայ սովորութեան կապանքը:

Եւ երիտասարդները ծափ կուտան վերադառնուած փօլքլօրի մը խանդավառութեան մէջ, իսկ ծերունիները լուռ եւ յուսահատ նստած են իրենց անկիւնները:

X

Առտու մը կանուխ, արշալոյսին նաւուն խարխալին շղթաները սկսան ճռընչել: Շղթաներուն սուր աղաղակները եւ ծովային մարդոց աղմուկները պաղթականներուն իմացուցին որ հասած էին: Բայց գաղթականները ուրեւէ աղաղարութեան պէտք չունէին, անոնք արդէն վաղուց կամրջակին վրայ կեցած էին անշարժ, յուզուած: Իրենց ոտքերուն տակ շարած էին ճամբորդութեան պայուսակներ, կապոցներ եւ փոքրիկներ, երախաներ՝ կողովներու մէջ:

Ծերունիները իրենց անկիւններէն դուրս ելած, յենած էին շոգենաւին բազրիկներուն եւ կ'աղօթէին Սթալինին եւ չես գիտեր որ Աստծուն որ յուսախաբ չընէին իրենց զաւակները, ըլլային արդար իրենց հանդէպ եւ թոյլ տային իրենց որ ապատօրէն հաստատուէին իրենց նախահայրերուն հողին վրայ:

(Շար.)

ԲԱՅՑ ԱՓՍՈ՛Ս ՈՐ...

Ա.— Պարոն Ամբակում, այս գիշեր երազիս մէջ տեսայ որ, մեր տունը եկած էիր եւ ինծի ունեցած պարտքդ վճարեցիր:

ԱՄԲԱԿՈՒՄ. — Երազի կարեւորութիւն մի տար:

Ա.— Ոչ, ես կը հաւատամ երազներու:

ԱՄԲԱԿՈՒՄ.— Լաւ, քանի կը հաւատաս, պարտքս վճարուած նկատէ...:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

Կ. ՄԵՀԵԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յառաջ).— Երկու տասնամեակներու հարկադրական բաժանումէ մը ետք — տասնամեակներ, ուր մեր սիրած հայրենանուէր մտաւորականը ապրած է լի հոգեկան անհուն տառապանքով եւ ֆիզիքական անլուր ցաւերով — Մարսիլահայը՝ բարեդէպ եւ ուրախառիթ պատեհութիւնը ունեցաւ, անցեալ ուրբաթ, Օգոստոս 2ին, վերստին լսելու իր այնքան սիրած եւ յարգած մտքի մշակը՝ Կ. Մեհեանը:

Ֆրանս. Ամփիթատրոնի սրահը լեցուն էր երկսեռ հայ հասարակութեամբ, մասնաւորաբար նշմարելի էր երիտասարդութեան ներկայութիւնը. պարագայ մը որ մեզ կրկնապէս կ'ուրախացնէ:

Համագգայինի անունով, դրագէտ Կ. Փօլատեան, սեղմ բառերով ներկայացուց օրուան բանախօսը, անոր հայանուէր հոգին, պերճ դիմագիծը ինչպէս նաեւ իր բերած անուրանալի վաստակը հայ գրականութեան անդաստանէն ներս:

Ջերմ ծափերու մէջ — ծափեր, որոնք կուգային ապացուցանել, մեկին ու յըստակ մեր ժողովուրդի մշտատեւ սէրը հանդէպ հայ մտքի եւ հոգիի վաստակաւորներուն — բեմ ելաւ Կ. Մեհեան:

«Մտաւորականը — սկսաւ ան իր ճառը — բայց մանաւանդ գրագէտը ունի անժխտելի ու անդրժելի կոչում մը, յարատեւ կերպով լսել իր ժողովուրդին ներքին ձայնը, ականջալուր ըլլալ անոր վիշտերուն եւ խանդաղատանքներուն, իջնել մինչեւ հոգիին խորը անոր, եւ արձագանգն ըլլալ անոր վիշտերուն, հրճուանքներուն ու տագնապներուն: Այդ ճիգն է, զոր կը փորձեմ, Ֆրանսա վերադարձիս առաջին իսկ օրէն սկսեալ Փարիզէն մինչեւ հայաբնակ բոլոր քաղաքները եւ Մարսէյլ: Ու ամէն մէկ հայ ձայնի մէջ կը գտնեմ հոգեկան միեւնոյն ընդհանրական տագնապը. տագնապ մը, որ հոգեկլկում եւ մտալլկում կը ստեղծէ, կը վհատեցնէ եւ կը մղէ հաւաքական նահանջականութեան մը: Հոգեվլճակ մը, որ աւելի վտանգաւոր է քան զայն ստեղծող վտանգը...:

«Ի՞նչպէս կը վերջանայ Արտահայաստանի այս անմխիթար վիճակը: Կը տոկա՞նք: Կը յաջողի՞նք յաղթահարել յորձանքը, որ արդէն իսկ թեւ ու ալիք կը նետէ մեր վրայ, օր օրի կը կլանէ մասնաւորապէս մեր նորահաս սերունդը: Եւ, վերջապէս, երեսուն տարիներ յետոյ ի՞նչ դիմագիծ կ'ունենայ մեր ցանցնուած ու տարանջատուած Արտահայաստանը:Անհա այդ տագնապին արտայայտութիւնը:

Անտեղի՞ է այս մտահոգութիւնը: Անհի՞մն: Ո՛չ: Բայց մեծ չափով անտեղի ու անհիմն է հանուած եզրակացութիւնը. — «Կը կորչինք, կը ձուլուինք այս ափերուն վրայ». — Ոչ յոռետես ըլլալն է ներելի եւ ոչ ալ լաւատես ըլլալը. անշուշտ: Հարկ է որ ըլլանք իրատես: Առաւելապէս այսօր մեզ հարկաւոր է թօթափել ռոմանթիք մեր դիծը, որ մասնաւորապէս վերջին դարուն, այնքան չնչտուած կերպով քալեց մեզ հետ. հարկ է որ իրողութիւններուն նայինք բաց աչքերով, համարձակ եւ առանց զգայազականութեան: Ու նոյնքան համարձակ ու անվերապահ նախ ճշդենք վտանգը՝ իր բոլոր ստորոգելիներով: Ու դնենք անոնց դէմ մեր դրական, մեր ուժեղ կողմերը: Զմոռնանք նաեւ որ ժողովուրդները հետեւողական են իրենց պատմութեան առաջադրութիւններուն մէջ. իսկ պատմութիւնները կը գրուին կամ կը կերտուին առաւելապէս նկարագրի սեփական յատկանիշերով»:

Կ. Մեհեան, մեկնելով այդ տեսակէտէն, արագ եւ ցայտուն գիծերով տուաւ մեր ժողովուրդի ներկայ վիճակը: Անվերապահ կերպով մատնանշեց մեր բոլոր ակարութիւնները. «մեր մեծագոյն տկարութիւնը այն է, որ մեր ժողովուրդի միայն մէկ երրորդն է մեր հայրենիքին մէջ: Երկրորդ՝ մենք չունինք համահայկական պետութիւն: Մեր ժողովուրդի մնացեալ երկու երրորդը ոչ միայն ցանցնուած է ափէ ափ, այլեւ չի վայելեր մեր հայրենիքի ներկայ իշխանութեան հովանաւորութիւնը: Ֆիզիքապէս տարանջատուած Արտահայաստանը, տարանջատուած է նաեւ հոգեպէս եւ մտովին: Մենք չունինք հոգեկան հաւաքական ապրում: Համախմբուած չենք համազգային իտէալի մը շուրջ. ընդհակառակն՝ նոյն այդ իտէալը կիսած է մեզ: Զունինք նաեւ հաւաքական մտածողութիւն: Անհատապաշտ ենք եղած եւ կը շարունակենք ըլլալ. նոյնիսկ հետզհետէ կը չնշտենք այդ գիծը մեր մէջ, ինչպէս հետզհետէ կը չնշտուի մեր օտարապաշտ գիծը: Զուտ ազգային-պետական ուժ չունինք — ուժ մը, որ պէտք էր յենարան կամ ազդակ ըլլար մեր պատմական իրաւունքներուն գոնէ նուազագոյնին իրագործման, որպէսզի ապահովէինք գոնէ այնքան հող որ պարփակէր իր մէջ օտար ափերը լքել ցանկացողները»:

Կ. Մեհեան զոհունակութիւն յայտնելով հանդերձ որ օտար երկինքներու տակ, երէկուան տարագիր Հայը արդէն իսկ սեփական երդիք է կառուցած ու կ'ապրի այնքան բարեկեցիկ կեանք մը, որքան տեղացին, նոյն այդ նոր կենցաղը նկատեց աննպաստ ազդակ մը եւս՝ մեզ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳ. ՃԱՄԲԱՐԸ

●

Ինչպէս գրած էր «Յառաջ», սկաուտական շարժման հիմնադիր Պէյտըն Փաուըլի ծննդեան հարիւրամեակին եւ սկաուտական կազմակերպութեան յիսնամեակին առիթով, այս տարի Վորիքշիրի մէջ (Լոնտոնէն երեք ժամ անդին) միջազգային ճամբար մը հաստատուեցաւ, որուն կը մասնակցին 73 ազգեր:

Փարիզի հայ սկաուտներու 35 հոգինոց երկսեռ խումբը, առաջնորդութեամբ Տօքթ. Գուրգէն Մեծատուրեանի, Լոնտոն հասաւ Յուլիս 30ին: Կայարանը դիմաւորելու գացին խումբ մը ազգայիններ: Սկաուտները կայարանի ճաշարանին մէջ նախաճաշով հիւրասիրուեցան, որմէ ետք առաջնորդուեցան Պըքինկըմի պալատը: Կէսօրէ վերջ՝ ուղղակի գացին միջազգային ճամբարը:

Երկու օրէ ի վեր հեռատեսիլի վրայ (թէլէվիզիոն) կը տեսնենք 73 ազգերու 40 հազար սկաուտներուն տողանցքը՝ իրենց ազգային դրօշներով: Հայ ժողովուրդի ներկայացուցիչները, որոնք թիւով 35 հատ են միայն, հայկական Եռագոյնին առաջնորդութեամբ կը քալեն տողանցքին առաջին գծին վրայ:

ՅՈՎՀ. Կ. ՁԱԼԸԳԵԱՆ

դարձնելու համար հոգեկան կեդրոնախոյսներ:

Անցնելով մեր դրական կողմերուն, յայտարարեց, որ վերջին 12 տարիներու ընթացքին երբ ինք հնարաւորութիւն ունեցաւ աւելի մօտէն հետեւելու հայրենիքէն ներս մեր ժողովուրդի ներքին ապրումներուն, եկաւ այն խոր համոզման, որ հայրենի հայ ժողովուրդին առնուազն 80 տոկոսը այնքան հարազատ Հայ է, այնքան հայրենասէր է եւ այնքան տոգորուած է ազգային զգացումներով՝ որքան մենք.— «Որովհետեւ, անկախ այն հողէն, որուն վրայ կանգնած է ան եւ որ իրեն կը ներշնչէ դարաւոր պատմութեան մը ոգին, բաւական է որ ամէն մէկ Հայ լուսը լուսնալուն գոնէ պահ մը նայի Արատի սպիտակափառ գագաթին եւ ամէն օր, լուսը լուսնալուն, անգամ մը եւս զարթնի իր մէջ նոյն այդ ոգին»: Մատնանշեց թէ Հայը յամառ է եղած գոյութեան կռուին մէջ, յիշեց դրուագներ ու դէպքեր մեր պատմութենէն:

Ցեղային յատկանիշ մը, որ մեր հզօրանքներէն մէկն է եղած տեւապէս. Հայը յամառ ու յանդուգն է նաեւ անհատապէս՝ գոյութեան կռուին մէջ: Մենք մեզի հետ ունինք նաեւ մշակոյթ մը՝ իբրեւ այլ հզօրանք:

Ինչ որ անհրաժեշտ է մեզի — աւելցուց ան — հոգեշարժն է: Հոգեշարժ մը, զոր յամառ ու անվհատ կերպով պիտի խրախուսենք բեմերէն ու մամուլէն: Արտահայաստանը պէտք է վերականգնէ իր բեկանեալ հոգին: Մենք պէտք է ստեղծենք հաւաքական ստածողութիւն մը՝ մեր ազգային անդրժելի եւ անվիճելի իտէալին շուրջ:

Ան կոչ ուղղեց մասնաւորապէս այն Հայերուն որոնք, այր ըլլան թէ կին, կ'ապրին մեր տառապանքը, կը խանդավառուին եւ կը սրտաբեկին հաւասարապէս, քաղաքացիական քաջութիւնն ունենալ դուրս գալու իրենց կրաւորական դիրքերէն, ստեղծելու համար աւելի ուժեղ, աւելի հաւատաւոր եւ աւելի նուիրուն համազգային ձայն մը:

Ժ.

ՕՐ՛ԿԱՈՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ԻԲ.

●

«ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԵՂԲԱՐՑ ԳԵՐԵԼՈՑ»

Ջինեալ պահապանները ծակէ ծակ փախան, եւ սա երկու քայլ փոխելով՝ լուսաւոր սենեակը մտաւ, ուր կատաղի կինը աչքերը դարձած, ոչ բան կը տեսնէր եւ ոչ խօսք կը լսէր:

Աղախինները այս ահագին սպառազէն մարդը, որ մերկ սուրը ձեռքը երբ տեսան, վայրերու ձայներ ճիչեր ձգելով փախչող փախչողի եղան. իսկ Գուրգէն երբ տեսաւ կատաղի կինը, որուն ձեռքը դաշոյնը կը փայլէր եւ «թո՛ղ տուր» կը գոչէր, եւ երիտասարդը որ ամուր ձեռքը թող չէր տալ, բոլոր բարկութիւնը կորսնցուց եւ մեծագոյն ծիծաղով քրքիջ արձակեց այս կատակերգակ տեսարանին վրայ:

Այդ ահագին ծիծաղը եւ ձեռքին ուժաթափութիւնը պարտաւորեցին կինը որ դաշոյնը ձեռքէն նետեց, եւ երբ դարձաւ սպառազէն հսկան տեսաւ, որուն ետեւը չորս հինգ նոյնպէս սպառազէն թիկնապահք կանգնած էին, շուտ մը քողը գըլուխը քաշեց եւ իր բազմոցին վրայ սըմքեցաւ:

Իսկ Գուրգէն միշտ ծիծաղելով ծռեցաւ, առաւ գետնէն դաշոյնը եւ լաւ մը զննելէն վերջ՝

— Ի՛նչ գեղեցիկ խաղալիք, պէտք չէ Տիկինը այսպիսի զարդէ մը զրկել, ըսաւ եւ բերաւ կնոջը քով դրաւ. իսկ նա բարկութեամբ առաւ քովի բարձին տակ ծածկեց:

— Բարկութիւնը լաւ բան չէ, շարունակեց հանդարտ ծիծաղով, եւ առանց ակնածութեան տիկնոջ բազմոցին վրայ՝ նորա քովը նստելով: Կը ներես, կ'ըսէր, եթէ երրորդ դուռն է որ այս գիշեր բանի անցնելու կը պարտաւորուիմ, յանցանքը իմս չէ, վասնզի միշտ այնպէս սորված եմ որ դուռները բանան. եթէ քու սովորութիւնդ է որ դուռ չբանաս, պէտք է ամուր չինել տաս, եւ ոչ փտած ծխնեաց վրայ հաստատես դռներն, որ առջի հարուածին կը բացուին:

Իսկ կինը քաշուած բազմոցին մէկ անկիւնը, ոչ ձայն կը հանէր եւ ոչ պատասխան կուտար:

— Բայց վերջապէս, ըսաւ Գուրգէն, դու որ լեզու կը պահես, պատ ես ինձ հետ խօսելու կամ չխօսելու, այլ ո՛չ իմ պահանջմունքս չկատարելու. ո՞ւր են այդ չորս փոքրիկ աղջիկները, եւ դառնալով աղջկանց, ո՞վ է որ հայ է թող սա կողմն անցնի ըսաւ:

Փոխանակ վեց հոգւոյ ինը աղջիկ զատուեցան եւ մէկ կողմը շարուեցան: Գուրգէն կը զարմանար, վասնզի վեց հոգի միայն գիտէր հայ, իսկ հիմա երեք հոգի աւելի կը տեսնէր: Դարձաւ այն ատեն կնոջը.

— Կ'երեւայ որ եթէ ես ազատութիւն խոստանամ այս խեղճերուն՝ ոչ ոք քու քովդ պիտի մնայ գաւաթ մը ջուր տալու քեզի. եւ տեսնելով բարձին վրայ սոսկալի արջառաջիլ խարազանը՝ եւ ձեռքն առնելով ու շարժելով, ի՛նչ գեղեցիկ գործիք կրթութեան եւ հաւատքի քարոզութեան. դու շատ կը գործածէիր այս, տիկին, այնպէս չէ՞...

Իսկ կինը արձան էր լռութեան. ոչ կը խօսէր, ոչ ձայն կը հանէր:

— Տղա՛ք, ըսաւ Գուրգէն, նայեցէք, ի՛նչ որ գտնէք, ձի, էշ, ջորի տիկնոջ ախոռներուն մէջ, պատրաստեցէք որ այս խեղճ աղջիկները իրենց տեղերը դարձնենք. շո՛ւտ ըրէք, շարժեցէք, անօթի ջարդուեցանք: Շնորհակալ ենք, Տիկինը մեզի հաց, կերակուր ղրկած էր, բայց ո՛վ գիտէ թէ իր օրհնած աղը մէջը խառնած չէր:

Այս միջոցիս Վահրիճ ներս մտաւ.

— Տէր, դուրսը նժոյգ մը կայ, որուն նմանը ես կայսեր ախոռներուն մէջ չեմ տեսեր, Յոլակին լաւ ընկեր մը կը լինի:

ՏԵՐԵՆՑ

(Շար.)

րը՝ որուն նպատակն է վարչակարգը տապալել։

Համայնավար Չինաստանի մամուլի գործակալութիւնը կը հաղորդէ, որ երիտասարդներ քաղաքին պատերուն վըրայ փակցուցած են թուղթիկներ, որոնց վրայ կը կարդացուի.— «Անկցի՛ Մաօ Ցէ Թունկ», «անկցի՛ Համայնավար կուսակցութիւնը»։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

●

Կռիւները կը շարունակուին Ալժերիոյ մէջ։ Պոռէկզայի բախումէն ետք, ուր զոհ գացին 21 զինուորներ եւ վիրաւորուեցան 18 ուրիշներ՝ լեգէոնականները լուրջ խուզարկութեան ձեռնարկած են։

Ապստամբներու այս ձեւով գործի անցնիլը կը բացատրուի միայն այն իմաստով, որ Ալժերիոյ հարցը չուտով պիտի քննուի ՄԱԿի մէջ։ Մինչ այդ՝ կ'ուզեն հող պատրաստել։ Ամիս մը կը մնայ արդէն եւ այնպէս կ'երեւի, թէ մինչեւ Սեպտեմբեր ըմբոստները պիտի չդադրեցնեն իրենց կատաղի յարձակումները։

Ապստամբները յաճախ բանակայիններու նման համազգեստ կը հագնին և կը խառնուին զինուորականներու մէջ, այնպէս ցոյց տալով՝ որ իրենք ալ նոյն շըրջանը ղրկուած են։ Այն պահուն, երբ կռիւը կը ծագի՝ կանուխէն կը հարուածեն։

Կռիւներուն եւ խուզարկութիւններուն կը մասնակցին պտուտակաւոր օդանաւեր (էլիքոփթէր) եւ վայրաշուներ։

Մարոքի սահմանագլուխին վրայ բանակայինները ձերբակալեցին 15 ուղտերէ բաղկացած կարաւան մը, որ ապստամբներուն համար կը փոխադրէր պատերազմական պիտոյքներ։

Ալժէի Արդարութեան ատեանը Ալժերիոյ Համայնավար կուսակցութեան պատկանող հինգ անձերու պարագան քննեց։ Անոնք կը մեղադրուին՝ չարագործներու հետ գործակցելու յանցանքով։ Դատավարութեան արդիւնքը շուտով պիտի յայտարարուի։

× Ալժէի բնակչութիւնը վերջին չորս տարիներու ընթացքին զգալապէս աւելցած է։ Ներկայիս Ալժէ ունի 510·000 քաղաքացի։ 1954էն ի վեր 120·000 հոգի աւելցած է։

× Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատի ներկայացուցիչները քարոզչական շրջապտոյտ մը կը կատարեն հիւսիսային երկիրներու մէջ։ Ներկայիս կը գտնուին Սթոքհոլմ եւ կը խօսին Ֆրանսայի դէմ։ Մամուլի ասուլիս մըն ալ տուած են, որ շուէտական թերթերուն մէջ շատ քիչ արձագանգ գտած է։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻԱ մէկ միլիոն 130·000 ոսկի պիտի տայ Յորդանանի։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ պատուիրակութիւնը ՄԱԿի վիճաբանութեանց սրահը լքեց, Հասարակաց Շուկայի հարցին շուրջ բացուած վէճի մը պատճառով։

«ԱՄԻԱԿԱՆ ԿՌԻՓ»ի համաճարակը հասած է Չիլի։ 600·000 հոգի վարակուած է հիւանդութենէ։

ԱԼՊԵԱՆՆԵՐՈՒ վրայ վերջին «Վիքէնտ»ին ընթացքին 20 հոգի զոհ գնաց ճամբու արկածներու։

ՀԻՐՈՇԻՄԱՅԻ մէջ Գչ. օր տօնուեցաւ հիւլէական ռումբի աղէտին 12րդ տարեդարձը։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը բողոքագիր մը ներկայացուց Եգիպտոսի։ Յորդանան-Սուրիա սահմանին վերջ, եգիպտական մամուլը հակալիբանանեան պայքար մը շղթայազերծած էր, լիբանանցի ղեկավարները վարկաբեկելով։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոստ. 6).— Զոյլ ոսկի 511·000, նափոլէոն 4000, զուիցերիական 3700, անգլիական 4·450, քսան տոլարնոց 18·240, թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) տոլար 432, սթերլին 1185, զուիցերիական 104, պելժիական 8,5, լիր 0,70։

Տէր եւ Տիկին Արա Պարթեւեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Գապաքճեան, Պ. Սիմոն Գապաքճեան, Օր. Պալթազար ինչպէս նաեւ Վօլօ, Րիճի, Մերտինեան, Վարդանեան, Փափազեան, Տամլամայեան, Յակոբեան, Գապաքճեան եւ Պարթեւեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ-հօր, մօրեղբօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ՍԻՄՈՆ ԵՐԱՄԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ 90 տարեկանին, իր բնակարանը՝ 14, Ռիւ Փըթի։

Յուղարկաւորութիւնը՝ այսօր հինգշաբթի, Օգոստ. 8 ժամը 10,30ին Փարիզի Ս. Յովհ.-Մկրտիչ եկեղեցին։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս նկատել իբր այդ։

«ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը

Խանասորի արշաւանքին 60րդ տարեդարձին առթիւ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Գէորգ-Չաւուշ» խումբի կողմէ (Նիս)

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Լա Գօլ-սիւր-Լուի գեղեցիկ անտառներուն մէջ։

Կը նախագահէ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին

Կը մասնակցին նաեւ Մարսէյլէն հրաւիրուած երիտասարդ-երիտասարդուհիներ։ Կը նուագէ (Փարիզի երաժշտանոցէն եւ Լիբանանի ազգային սխոյեան)

Պ. ԱԼԵՔՍ ՄՆԱԿԵԱՆ

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ։ Մուտքը ազատ

Ծանօթ.— Մասնաւոր օթօքառ՝ առաւօտեան ժամը 9ին, Փլաս Մասընայէն, որ Մարսէյլի Հայոց Թաղէն կ'անցնի։

Կան տ'օթօպիւսէն ժամը անգամ մը՝ օթօպիւս կը մեկնի Լա-Գօլ-սիւր-Լու, ուրկէ առնել Կռասի ճամբան, 2 քիլոմեթր, Պագշիւ իջնել։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Մայր-Եկեղեցիի վաստակաւոր նախկին դպրապետ ողբացեալ Յակոբ Մալաքեանի յիշատակին, ներկայութեամբ իր ընտանեկան պարագաներուն։ Իր յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ։

× Պարտիզպան մը կ'ուզուի։ Դիմել եկեղեցի։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած շրջանի Հայ Երիտասարդութեան կողմէ, հովանաւորութեամբ Վալպարէլ, Լա Փոմ, Սէն Մարսէլի Հայոց Միութեան

կիրակի ամբողջ օրը Սինեը գիւղին մօտ, ՇԱԹՕ օդասուն եւ ընդարձակ սքանչելի անտառին մէջ, 60 քիլոմեթր։

Առաւօտուն նախաճաշէ վերջ Պուլի մըրցում։ Պարգեւատրութիւն 2000 ֆրանք, տրամադրուած Կազմակերպութեան կողմէ եւ մասնակցութենէ գոյացած գումարը։ Կը խնդրուի ձեր Պուլերը միասին բերել։

Կէսօրուան ճաշէն վերջ Եւրոպական եւ Հայկական պարեր՝ ղեկավարութեամբ մասնաւոր սրահին մէջ։ Երախաներու համար մասնաւոր խաղեր։

Պըլօթի մըցում եւ զանազան անակնկալներ։ Խաղի թուղթերը միասին բերել։

ՄԵԿՆՈՒՄ Օթօքառով Վալպարէլէն՝ առաւօտեան ժամը ճիշդ 6,30ին։ Վերադարձ ժամը 21ին։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

11 ՄԱՅԻՍ 1958

Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Վարդան Քիւփէլեանէ 2000 ֆրանք իրենց անմոռանալի ու եղբօր ամուսնութեան ուրախ առիթով։

Նոյն առիթով Տէր եւ Տիկին Քիւփէլեաններ 3000 ֆրանք ալ նուիրած են Պոմոնի «Յառաջ» խումբին։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

«Յառաջ»ի վարչութիւնը պարտք կը սեպէ անգամ մըն ալ յիշեցնել իր բաժանորդներուն որ փակեն իրենց առկախ հաշիւները։

Որեւէ օտար թերթ կարելի չէ ապառիկ կարդալ եւ փափաքելի է որ նոյնը ըլլայ մանաւանդ հայերէն թերթի համար, որուն [illegible] սահմանափակ են։

[illegible] մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի անպայման ղրկել իրենց նոր հասցէին հետ նաեւ հինը։ Ծախքերու համար՝ 100 ֆրանք։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ»ի չէք - փոսթալի թիւն է՝ 15069 - 82, կը խնդրուի չգործածել նախորդը որ ջնջուած է։

Կը յիշեցնենք նաեւ որ այս թիւը ՎԵՐԱՊԱՀՈՒԱԾ է «Յառաջ»ին, կը խնդրուի թերթին չպատկանող գումարները (նուէրներ, տարբեր թերթերու բաժնեգիններ եւայլն) ղրկել միայն մանտա-քարթով։

Շնորհակալութիւն մեր այն բաժանորդներուն որ կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 11 Օգոստոս, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէին։

Տեղի կ'ունենայ Սէնիզէի ճամբուն վըրայ, Շաթօ Պուրկարտի գեղեցիկ փարքին մէջ։

Կը նախագահէ ընկ. Ղ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին։ Ճոխ պիւֆէ։

Օթօքառները կը մեկնին ժամը 8,30ին, Շըմէն տը լա Փլէն, 8,45 դպրոցին առջեւ, 9ին Փլաս Վէտէօն, 9,15 Քուռ Պերիա եւ Ժան Ժոռէս։ Պիտի կենան նաեւ սինեմա Փաքսի առջեւ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Ոչ մէկ աճուրդ։

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՊՈՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԴԷՊԻ ՎԵՆԵՏԻԿ

Ուխտաւորներու խումբը կը մեկնի այսօր, հինգշաբթի։ Հաւաքուիլ Կառ տը Լիոնի մեծ ժամացոյցին տակը ժամը 19ին։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԱՓԻՆ

Վայրը՝

Olonne-sur-Mer (Vendée)

3 Օգոստոսէն 14 Սեպտեմբեր

Անհատապէս մեկնողները կրնան ուղղակի դիմել՝

Camp Nor Séround, La Bauduère à Olonne-sur-Mer (Vendée).

Իջնել Սապլ տ'Օլօնի կայարանը, առնել օթօքարը դէպի Օլօն և իջնել Լա Պոտիւէր։

Միասին տանիլ սաւան եւ ծածկոց։

ՀՐԱՒԷՐ

Պոլսէն եկող եւ Իսի-լէ-Մուլինօ, Ժանժադ փողոցը բնակող մանկապարտիզպանուհի Տիկին Ազնաւուրէն կը խնդրուի հանդիպիլ Դպրոցասէր, 1, Պուլվառ տիւ Նոռ, Ռէնսի-Փավիյօն։

ԾԱԽՈՒ Է

Լա Պոքայի մէջ (Քան) Րութ Նասիոնալի վրայ դերձակի խանութ մը, Ֆոն տը Քոմէրսը, (ետեւը խոհանոցով)։ Ամէն կարգի առեւտուրի յարմար, խանութին վրայ չորս սենեակներով յարկաբաժին մը։ Դիմել Տայլերեանի՝

86 Ave. Francis Tonner
La Bocca (A. M.)

ՕԳՈՍՏՈՍ 18ԻՆ

Պիտի ձայնասփռուի Փալէ տը Շայեոյի եկեղեցական երաժշտութեան համերգը, որուն մասնակցած է հայկ. երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Կարպիս Ափրիկեանի, Կիրակի առտու ժամը 8·45ին Փարի - էնթերէն։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 9 ՕԳՈՍՏՈՍ
VENDREDI 9 AOUT 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7963 33ème ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3764

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՌՈՒՋԵՌԸ

Հակառակ ամառնային արձակուրդին, որ բացառիկ առիթ մը կ'ընծայէ մարդոց՝ քաղաքներու ժխորէն հեռու բնութեան ծոցին մէջ քիչ մը հանգստանալու, քաղաքական – դիւանագիտական աշխարհը տենդոտ գործունէութեան մը լծուած է այս օրերս, արեւելքէն արեւմուտք:

Ձենք խօսիր Ֆրանսայի մասին, որ տնտեսական - ելմտական ծանր տագնապի մատնուած՝ ճամբայ մը կ'որոնէ անելէն դուրս գալու համար:

Կը թուի թէ կացութիւնը յանկարծ ա՛յնքան ծանրացած է, որ վարչապետ Պուրժէս-Մոնուրի առկախեցաւ Վեզիլի իր խաղաղ անկիւնէն հապճեպով Փարիզ կանչել Հանրապետութեան Նախագահը:

Աշխարհը կառավարող երկու հսկայ ուժերու պետական վարիչները նոր ծրագիրներ կ'որոճան՝ իրենց դիրքերը ամրապնդելու համար անշուշտ:

Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարարը Ֆոսթըր Տըլըս անցեալ շաբաթ Լոնտոն գնաց՝ նախագահ Այզընհաուըրի հրահանգով՝ ապազինման բանակցութիւններուն վերջնական լուծում մը տալու համար:

Տարիներէ ի վեր միջազգային ժողով–ներ կը գումարուին այս հարցին շուրջ՝ առանց ելքի մը յանգելու:

Տարօրինակն այն է, որ բոլոր ազգերն ալ մէկ կողմէ սրտառուչ ճառեր կ'արտասանեն խաղաղութեան մասին, միւս կողմէ անընդհատ կը սպառազինուին:

Արեւմտեան պետութիւնները կ'առաջարկեն Մոսկուայի՝ ցամաքային եւ օդային հսկակէտի ենթարկել սպառազինումները աշխարհի որոշ մէկ մասին մէջ: Ցոյս չկայ որ ընդունուի իրենց ծրագիրը:

Կրեմլինի վարիչները կը շարունակեն իրենց քարոզչական ամբողջ մեքենան շարժման մէջ պահել՝ խաղաղութեան ախոյեանի հովեր առնելով:

Տարիներ առաջ Սթոքհոլմի մէջ քուէարկուած բանաձեւով մը միլիոնաւոր մարդոցմէ ստորագրութիւն հաւաքեցին եւ ցոյցեր կազմակերպեցին ի նպաստ խաղաղութեան:

Փարիզի մէջ անգամ հրապարակային հաւաքոյթներ սարքեցին այդ առթիւ՝ մասնակցութեամբ սնափառ հայ լուսաւորչական բարձրաստիճան եկեղեցականի մը:

Փիքասոյի խաղաղութեան աւետաբեր սպիտակ աղաւնին դարձեալ թառած մնաց մեծ ու պզտիկ բոլոր քաղաքներու պատերուն վրայ:

Եւ սակայն խաղաղութիւնը միշտ վտանգի տակ է: Վտանգի տակ է մանաւանդ անոնց կողմէ, որոնք ամէնէն շատ անոր մասին կը խօսին:

Հիւլէական զէնքերը դադրեր չունին այլեւս մեծ պետութեանց համար: Անցաւ այն շրջանը երբ անոնք մենաշնորհը կը նկատուէին միայն Միացեալ Նահանգներու:

Այժմ հիւլէական զէնքեր մթերուած են Ամերիկայէն մինչեւ Սիպերիա, անցնելով Եւրոպայէն:

Երկու կողմերն ալ կը հաւաստեն թէ պաշտպանողական նպատակներով կը կատարեն այդ մթերումները...: Ո՛չ մէկ յարձակողական ծրագիր երկուստեք:

Մերձաւոր Արեւելքն իսկ հիւլէական զէնքերու պաշտպանողական ցանցով մը կը պատեն: Կիպրոս կղզին սահմանուած է դառնալու կարեւոր մթերանոց մը: Իսկ Պաղտատի մէջ կը բացուի դպրոց մը՝ հիւլէական ուժի ուսումնասիրութեան համար, ինչպէս որոշած է Պաղտատի Ուխտի վերջին խորհրդաժողովը Քարաչիի մէջ:

Ցատկանչական երեւոյթ է, որ Կրեմլինի վարիչները ուշագրաւ գործունէութիւն ցոյց կուտան վերջերս ամէն կողմ:

Մարեշալ Թիթոյի հետ Ռումանիոյ մէջ գաղտնի տեսակցութենէ մը վերջ, Խրուշչեւ ու Միկոյեան երկու օրէ ի վեր Պերլինի մէջ արեւելեան Գերմանիոյ վարիչներուն հետ կարեւոր խօսակցութիւններ կ'ունենան:

Միկոյեանի աստղը սկսած է փայլիլ՝ յորմէ հետէ հրապարակէն քշուեցան Մոլոթով, Մալենկով, Քականովիչ եւ ընկերները: Անիկա դարձած է Խրուշչեւի աջ բազուկը եւ անբաժանելի ընկերը՝ դիւանագիտական բանակցութեանց մէջ:

Քաղաքական այս եռուզեռէն լոյս մը պիտի ծագի՞ իրական խաղաղութեան համար:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ԼՈՒԾՈՒԵՑԱՒ

1958Ի ՊԻՒՏՃԷՆ՝ 5270 ՄԻԼԻԱՌ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՔՈԹԻ ԿՐԿԻՆ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

Ինչպէս գրած էինք, Նախարարաց Խորհուրդը Հանրապետութեան Նախագահին ներկայութեամբ արտակարգ նիստ մը գումարեց, կատարեալ համաձայնութիւն գոյացնելով 1958ի պիւտճէին վրայ:

Ժողովէն վերջ հրապարակուեցաւ տեղեկագիր մը, որ կը յայտնէ, թէ երկար վիճաբանութիւններէ վերջ, Նախագահաց Խորհուրդը վերջնապէս լուծեց 1958ի նախահաշիւը:

Համաձայն այս նախահաշիւին, 1958ի բացը կրնար 1500 միլիառ ըլլալ եթէ նախարար Կայեառ այնքան չպնդէր զանազան խնայողութեանց վրայ: Յաջողեցաւ 603 միլիառի խնայողութիւն մը ընել. կը մնայ հիմա 825 միլիառի գումար մը գտնել:

Որոշուեցաւ նաեւ, որ պատերազմական ծախքերը 1958ի ընթացքին 1200 միլիառէն աւելի չըլլան: Մինչեւ 1957ի վերջը 130 հազար հոգի պիտի արձակուի զինուորական ծառայութենէ: Գալով ծառայութեան ժամանակաշրջանին՝ 24 ամսուան վերածուեցաւ:

Վարչապետ Մոնուրի, կառավարութեան որոշումը յայտնելով ձայնասփիւռէն, յատկապէս շեշտեց.— «Ինչ որ կատարուեցաւ՝ առաջին քայլն է տակաւին: Որպէսզի նախատեսուած խնայողութիւնները կարենանք ընել՝ նախարարները պէտք է ուշադրութեամբ հսկեն անոնց գործածութեան վրայ: Աւելին՝ կառավարութիւնը պիտի չբաւարարուի 600 միլիառի խնայողութեամբ: Հարկ է ուրիշ միջոցներ գտնել, այլ խնայողութիւններ ընել՝ որպէսզի յաջողինք մեր տնտեսական ու ելմտական ծրագիրներուն մէջ»:

Այս ձեւով, այն յաւելումները որ պիտի ըլլային տուրքերու վրայ՝ զեղչուեցան: Օթօպիւսի, մեթրոյի, երկաթուղիի տոմսերուն եւ կարգ մը այլ տարկաներու գիները պիտի չբարձրանան: Կառավարութիւնը նոր միջոցներ պիտի մտածէ պէտք եղած գումարը ձեռք ձգելու համար:

Երէկ իրիկուն, Ելմտական Նախարար Կայեառ ձայնասփիւռէն եւ հեռատեսիլէն բացատրեց իր որդեգրած տնտեսական ու ելմտական քաղաքականութիւնը:

Ինչպէս կը տեսնուի, Հանրապետութեան Նախագահը «պարապ տեղ» Փարիզ չէր եկած. Նախարարաց Խորհուրդին յաջողութիւնը տեսնելէ վերջ՝ կրկին գնաց իր արձակուրդը անցնելու:

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

ԹԵԹԵՒՍՕԼԻԿԸ

Վերապահ ու ո՛չ-դիւրահաղորդ մարդուն հակապատկերն է աս միւսը, թեթեւսօլիկը, որ ամէնուն հետ կ'իյնայ, կ'ելլէ միեւնոյն կիրկիրութեամբ եւ ամէնուն հետ կը մշակէ միեւնոյն մտերմութիւնը: Արեւմտահայերը իրեն համար ունին *չէվ-վէկ* բառը, որ թուրքերէն է, բայց պէտք է անպատճառ, ներս մտնէ մեր բառարանէն:

Այս *չէվչէկը* կրնայ ծնած ըլլալ տարւոյն որեւէ մէկ օրը, բացի Աւագ Ուրբաթէն: Լսուած չէ որ Լացի Գիշերը ծնած մէկը, զէվզէկ ըլլայ:

Մանկաբարձներու վկայութեամբ, երբ նորածինը լոյս աշխարհ կուգայ, իր առաջին գործը կ'ըլլայ նուալ ու ճչալ: Ուրա՞ծը ինչ է, չես գիտեր: Հազար անուշ բառ ըսէ, մտիկ չըներ:

Բայց, այդ յանցանքը չի գործեր մեր թեթեւսօլիկը, որ աչուկները բացած չբացած, կը սկսի խնդալ՝ ափ ի բերան ձգելով շուրջինները:

Այդ օրուընէ սկսեալ, թեթեւսօլիկը կը խնդայ, կը խաղայ, կը կատակէ՝ մինչեւ իր գերեզման մտնելիք օրը:

Մանկապարտէզ կ'երթայ, կը խնդայ: Նախակրթարան կը մտնէ, կը խնդայ: Եկեղեցի կ'երթայ, կը խնդայ: Յուղարկաւորութեան մը ներկայ կ'ըլլայ, նորէն կը խնդայ:

Երբեմն, ժամանակ շահելու համար, թէ կը խնդայ եւ կը նռռայ:

Իրեն կը խօսիս ցաւալի դէպքի մը մասին, կը խնդայ: Լուր կուտաս թէ հայ գրագէտ մը, անօթի մնացեր ու մեռեր է, կը խնդայ եւ յաւուր պատշաճի «ծիծաղ» մը կը պատմէ:

Իր ձեռքը կուտաս օրուան լրագիրը, որուն մէջ նկարագրուած է Հունգարիոյ ողբերգութիւնը — պոլշեւիքը զացեր կիներ ու երախաներ ջարդեր է — կը սկսի Նասրէտտին Հոճային մէկ պատմութիւնը:

Թեթեւսօլիկը ամէն տեղ է եւ ամէնուն բարեկամ: Սեղանակից է անեկդոտագիր Թադոսին եւ նկարագրի տէր Մարկոսին: Չես գիտեր թէ այդ երկուքէն ո՞ր մէկուն կը նմանի՝ իր խառնուածքով: Իրեն համար տարբերութիւն չըներ թէ Թադոսը ստախօս է, զրպարտիչ ու զզուելի արարած մը, իսկ Մարկոսը մաքրամաքուր մէկը: Իր գլխաւոր մտահոգութիւնն է ծիծաղը: Բարակը փնտռելու ժամանակ չունի: Պէտք է խնդալ:

Թեթեւսօլիկը փետուրի մը պէս կը թեթեւնայ եւայականներու ներկայութեան:

Մէկուն հոլանի թեւէն կը բռնէ — հայրաքա՛ր, վրա՛ս գրէ — միւսին մէջքին կը նետէ իր թեւը — դարձեալ հայրաքա՛ր: Երբ ուհիները, սա՛նկ, կտորիկ մը քաջալերեն զինք, կը քակէ իր վրանքաց պատմութեանց տոպրակը, որուն մէջ... գոհարներ ունի, սրճարաններէն հաւաքուած:

Ըսի, արդէն, մտերիմ է ամէնուն հետ: Այսինքն, ամէնուն հետ ալ՝ քուրիկ-աղբարիկ: Մասնակից, մանաւանդ, ամէնուն ուրախութեան:

Թեթեւսօլիկը, երբեմն, գրոց-բրոց է, երբեմն բոլորովին անգրագէտ: Բայց, յաճախ, գաղտնի կը մնայ իր այս վերջին... առաւելութիւնը:

Եթէ կարգուած մէկն է, հիւրերու ներկայութեան, կը թեթեւնայ իր կէսին հետ:

— Անուշի՛կս, հոգի՛ս, ինծի պաչիկ մը տուր նայիմ...

Թեթեւսօլիկը, հասկնալի պատճառներով, քաղաքական, կուսակցական տեսակէտներ չունի: Ամէնուն ջուրին կ'երթայ, կը բաւէ որ խնդալու, խաղալու եւ թեթեւնալու առիթ ստեղծուի իրեն համար: Կիներու ներկայութեան *փէմինիսթ* է: Շատ օգտակար ; խոստմնալից քաղաքականութիւն մը, երբ իր բոլորտիքը շարուած են «թեթեւուհի»ներ:

Այս մարդուն բառարանէն դուրս արտաքսուած են վերապահութիւն եւ լրջութիւն բառերը:

Վտանգաւոր մէկն է, գիտցած ըլլաք:

Որովհետեւ, անվստահելի է:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՆԵՐԸ ՑՐՏՕՐԷՆ ԸՆԴՈՒՆԵՑԱՆ ԽՐՈՒՇՉԵՒԸ

Ինչպէս գրած էինք, խորհրդային պատուիրակութիւն մը՝ գլխաւորութեամբ Խրուշչեւի եւ Միկոյեանի, այցելեց Արեւելեան Գերմանիա: Հազարաւոր Գերմանացիները ստիպողաբար հրաւիրուած էին՝ ընդունելու համար երկրին «բարեկամները»: Թէեւ ցուրտ ընդունելութիւն մը վերապահուած էր հիւրերուն, սակայն Խրուշչեւ կը փորձէր խնդալ: Ճամբուն երկայնքին խռնուած բազմութիւնը Միկոյեանի եւ Խրուշչեւի ծաղիկներով բեռնաւորուած տողանցքը կը դիտէր... լռութեամբ:

Սովորականին նման, Խրուշչեւ ճառ մը խօսեցաւ: Այս առիթով յիսուն հազար բանուոր յատկապէս ղրկուած էր, որպէսզի «միթինկ»ը ըլլայ «բազմամարդ»... լուռ էր սակայն ամբոխը եւ ոչ մէկ խանդավառութիւն ցոյց կուտար ճառին տեւողութեան:

Խրուշչեւ խօսեցաւ ռուսեւգերման բարեկամութեան վրայ՝ երկարօրէն եւ ցաւ յայտնեց, որ մինչ Խ. Միութիւնն ու Գերմանիոյ Ժողովրդավար Հանրապետութիւնը կատարելապէս համաձայն են՝ Ատենաուըրի կառավարութիւնը կ'ընդդիմանայ շարունակ: Ճառին գլխաւոր մասերէն մէկն ալ «գաղափարական միասնականութեան» հարցն էր, որովհետեւ «միութիւնը՝ ուժ է», եզրակացուց ան:

Իր պատասխանին մէջ վարչապետ Իւլպրիխտ յայտարարեց.— «Վկայ պիտի ըլլաք, որ մեր Հանրապետութեան քաղաքացիները, միացած՝ Ազգ. ճակատի վրայ եւ մարքս-լենինեան կուսակցութեան ղեկավարութեամբ, ամէն ինչ կ'ընեն՝ զօրացնելու համար Գերմանիոյ Ժողովրդավար Հանրապետութիւնը, որ Եւրոպայի խաղաղութեան մարտկոցն է»:

Մինչ այդ, Խրուշչեւ «վկայ» եղած էր արդէն, երբ իր ճառին ընթացքին հազիւ թէ ծափահարութիւններ կը լսէին... պատահական անկիւններէ:

Երկու երկիրներու ղեկավարներուն խորհրդակցութիւնները սկսան արդէն: Առաջին առթիւ անոնք խօսեցան «բարեկամական համագործակցութեան եւ փոխադարձ օգնութեան, ինչպէս նաեւ՝ խաղաղութեան պայքար»ին մասին:

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍ. ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցիէն մեզի կը հաղորդեն թէ Հայրապետական պատուիրակ՝ Սերովբէ եպս. Մանուկեան հինգշաբթի առաւօտ Երուսաղէմ մեկնեցաւ:

×

Այս առթիւ աւելցնենք թէ վերջին թերթերը կը հաղորդէ թէ Յուլիս 24ին Յորդանանի Գերագոյն ատեանը տուած է իր վճիռը Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի բացած դատին՝ ընդդէմ Տիրան արք.ի:

Համաձայն այս վճիռին, Գերագոյն ատեանը պատրիարքական աթոռին օրինաւոր տեղապահ կը նկատէ Եղիշէ արքեպիսկոպոսը, ապօրէն կը հռչակէ Տիրան արք.ի պատրիարքական ընտրութիւնը:

ԻՍՄԱՅԵԼԱՑԻՆԵՐԸ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Միջազգային մամուլը հաղորդեց Աղա Խանի մահը թուելով հետեւորդներուն թիւը, առասպելական հարստութիւնը: Իսլամ մէկ ճիւղին իմամը միջազգային համբաւը կը պարտէր աւելի իր քաղաքական կեցուածքին, բրիտանական կայսրութեան հաւատարմութեան: Դիւանագիտական ճկունութեամբ պաշտպանեց միանգամայն Հնդկաստանի ինքնավարութիւնը, դարձաւ ներկայացուցիչը հնդկական իսլամութեան, պապէն եւ հօրմէն ժառանգած հարստութիւնը ճարտարօրէն շահագործելով նպաստեց բարեսիրական հաստատութեանց: Իր ձիերն ալ արեւմտեան ձիարշաւներու մէջ համբաւ տարածեցին:

Աղա Խանի կրօնական իշխանութիւնը կը ճանչնան Իսմայելացիները, որոնք շուրջ քսան միլիոն են եւ ցրուած Սուրիոյ, Եգիպտոսի, Պարսկաստանի եւ Հնդկաստանի մէջ, տարբեր հպատակութիւններ ունին, կրօնապէս միացած են, իսլամ միւս ճիւղերուն մօտ համայնքներ կազմելով եւ կը նկատուին հերետիկոսներ:

Իսլամութիւնն ալ բաժնուեցաւ իսլամական թուականի երկրորդ դարէն ետք: Ուղղափառ Սիւննիներուն հակադիր Շիիներ կամ Մոհամմէտի զարմիկ եւ փեսայ Ալիի կողմնակիցներ կազմեցին բաժանում մը: Իսմայելացիներ փոխանակ 12 իմամ ընդունելու եօթը հատ կ'ընդունին: Իսմայէլ իմամ Ճաֆար-էլ Սատիքի որդին էր, վեցերորդ սերունդը Ալիի, որուն անունով կը կոչուին Իսմայելացիներ: Իսմայիլի օրինական յաջորդը պիտի ըլլար երէց որդին Մոհամմէտ, որ անհետացաւ եւ իմամութիւնը տրուեցաւ կրտսեր որդիին Մուսայի: Իսմայելի հաւատացողները չհաւատացին մահուան, հաւատացին որ իր սերունդը պիտի շարունակուի եւ օր մը պիտի յայտնուի եւ պիտի յաղթանակէ:

Հալածուեցան Սիւննիներէն եւ Շիներէն, աւելի ամրապնդուեցան եւ Մերձաւոր Արեւելքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր մը խաղացին ութերորդ դարէն տասնըերկրորդ դար: Ասոնցմէ եկան Գարմաթիները, որոնք աւերեցին Պարսկաստանը եւ Սուրիան ութերորդ դարուն: Իսմայէլեաններ էին Ֆաթիմեանները, որոնք Եգիպտոսի իշխեցին 909-1174: Խաչակիրներու շրջանին կը գործածէին հաշիշ, կոչուեցան հաշիշին, ուրկէ ֆրանսերէն ասասէն բառը եւ կոչումը: Ամբողջ երկու հարիւր տարի, 1090-1260, սարսափ տարածեցին Արեւելքի մէջ: Կատաղի պատերազմիկներ, երբեմն աւազակներ, դաշոյնի հարուածով կը զգետնէին հակառակորդները: Մանգու Խանի եղբայր Հուլագու, 12.000 հոգի ջարդեց: Հալէպ երբեմն կեդրոնը եղաւ իսլամութեան այս հերետիկոսներուն: Խաչակիրներ երբեմն պատերազմեցան իրենց դէմ մերթ զինակցեցան Սիւննիներու դէմ պատերազմելու համար: Իրենց վարդապետութիւնը հակազգայնական եւ հակընկերային նպաստաւոր էր Խաչակիրներուն որոնց քաղաքականութիւնը պիտի ըլլար բաժնել իսլամները, տկարացնելու համար հակառակորդները: Մահմետական աշխարհի համար այս արկածախնդիրները ներքին աղէտ մըն էին:

Սպարտացի կնոջ նման Իսմայելացի կինը քաջութիւն կը ներշնչէր զաւակին, Մուսուլի եւ Հալէպի փոխարքան սպանուեցաւ 1126ին ութ Իսմայելացիներէ: Մէկուն մայրը շպարուեցաւ, ուրախացաւ լսելով որդիին սպանութիւնը ահաբեկչութենէն յետոյ: Իսկ երբ լսեց որ զաւակը սպաննելէ յետոյ փախած է եւ ողջ, գլուխն ածիլեց եւ դէմքը մրուրով ծածկեց:

Իսլամութեան անվիճելի վարդապետութեան տեղ ընդունեցին գիտական ազատ քննութիւնը: Ստանձնեցին զրկուածներու պաշտպանութիւնը: Հաւատալով թէ Ալիի յաջորդութեան մէջ կը գտնուի աստուածային ներշնչումը, ընդունեցին կրօնական անվիճելի իշխանութիւնը իմամներուն, որպէս անսխալական առաջնորդը հաւատացեալներուն: Հալածանքներու շրջաններուն կազմեցին գաղտնի ընկերութիւններ եւ իրարօգնութեամբ պահպանեցին իրենց գոյութիւնն ու դաւանանքը: Խորհրդանշական բառերով եւ ձեւերով միացան իրարու, հասարակաց շահեր պաշտպանելով: Նիւթական զէնքի տեղ գործածեցին գաղափարական զէնքերը, թափանցելով ընկերութեան մէջ, հետեւորդներ գտնելով, հակառակորդները քայքայելով, թշնամի կազմակերպութիւնները կազմալուծելով: Մեծ ազդեցութիւն ունեցան ժամանակի խորհողներուն եւ գիտուններուն վրայ եւ նպաստեցին գիտական յառաջդիմութեան: Այդ մտածումներուն հետքերը կը տեսնուին Ավիչեննայի գրութեանց մէջ:

Վերջապէս հաւատքը միացուց Թունուզեան ընտանիք մը, որ յայտնելով թէ Ալիի եւ Ֆաթիմայի սերունդէն է, արշաւեց Եգիպտոս եւ հաստատեց խալիֆայութիւն մը, տարածեց իր իշխանութիւնը Սուրիա եւ Սիկիլիա եւ դարձաւ ըսպառնալիք մը Ուղղափառ Պաղտատի: Օտարներէ կազմուած Ֆաթիմեան բանակները դիմադրեցին արեւմտեան բանակներուն: Հայեր լաւագոյն դիրքերու տիրացան Եգիպտոսի մէջ Ֆաթիմեաններու օրով: Գահիրէ դարձաւ իսլամութեան քաղաքական կեդրոնը:

Յոգնեցան Ֆաթիմեաններն ալ, ներքին պայքարը վերջ տուաւ փայլուն շրջանի մը: Պարտուածները ապաստանեցան Պարսկաստան եւ Հնդկաստան: Դադրեցան հալածանքները, հանդարտեցան իրենք ալ, ցրուեցան ամէն կողմ, պահեցին կրօնական միութիւն մը եւ կրօնական վեհապետ մը: Նուաղեցան թիւով, ինկան մշակոյթով, որովհետեւ կորուսին ընտրանի մը եւ անկարող եղան նոր սերունդներ տալու: Մեծ դեր մը չունին այսօր չորս հարիւր միլիոն իսլամներու մէջ, բայց կրօնակիցներու հետ են իսլամութեան պաշտպանութեան համար: Ամէն անգամ որ խալիֆայութեան դէմ վճռական դիրք մը կը բռնէր Եւրոպա, Հնդկաստանի իսլամները, Իսմայելացիներ ալ կը բողոքէին: Այսպէս պատահեցաւ 1895ին եւ 1913ին: Ֆրանսա պիտի ըսէր թէ իսլամ հպատակներ ունի եւ հետեւաբար վերապահ կը գտնուի արեւելեան քաղաքականութեան մէջ: Անգլիական դեսպանատան աւագ քարտուղար Ֆիցմօրիս, որ մասնակցեցաւ հայկական բարենորոգումներու ծրագրի պատրաստութեան, իր կառավարութեան կը գրէր թէ մեծ կարեւորութիւն մը տալու չէ Հնդկաստանի իսլամներուն բողոքին: Բայց խաղաղութեան վեհաժողովը կարեւորութիւն տուաւ, որովհետեւ այդ կը համապատասխանէր որդեգրելիք դիրքին:

Պարսկաստան ապաւինած Իսմայելացի մը՝ չահէն պաշտպանութիւն գտաւ եւ ստացաւ պատուակալ տիտղոս մը, Աղա Խան: Սերունդէն մէկը ամուսնացաւ պարսիկ ազնուական ընտանիքի մը աղջկան հետ, բայց ստիպուեցաւ թողուլ մայրաքաղաքը եւ գաղթել Հնդկաստան: Ասոնց սերունդէն իշխանուհի մը, ըմբռնեց ժամանակի յառաջդիմութիւնը եւ զաւակին տուաւ եւրոպական կրթութիւն եւ բարձրացուց ընտանիքին եւ համայնքին դիրքը:

Անցեալին նման Աղա Խան յաջորդ նշանակեց թոռնիկը, փոխանակ որդիին: Հայրը կրօնական հպատակն է երիտասարդ զաւակին եւ հաւատացեալներ խոնարհեցան նշանակումին առջեւ: Աղա Խան երիտասարդ թոռնիկը նշանակեց, որովհետեւ կը պատրաստուի «ժամանակի պահանջներուն համաձայն» որպէսզի արժանաւոր յաջորդ մը ըլլայ եւ միշտ հպարտ, իր սերունդին եւ հաւատացեալներուն փառաւոր անցեալով:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՍՈԽՈՒՄԻ ՀԱՅԵՐԸ

Դ. եւ վերջին մաս

Բոլորը ոտքի էին ճիշդ այնպէս ինչպէս պիտի ըլլար միթինկի մը կամ յուղարկաւորութեան մը պահուն: Անոնք որոնք հեռադիտակներ ունէին, կը բացատրէին միւսներուն հեռուն իրենց տեսածներուն մասին: Հեռուն, վարդագոյն քաղաքը Սոխումն էր: Սոխում, վրացական նաւահանգիստը, իսկ անոր ետեւը լեռներ ու ահաւոր Վրաստանը որ կը հրմշտկէ Հայաստանը:

Ծովենաւը կանգ էր առած ցամաքէն հինգ վերստ հեռաւորութեան մը վրայ, կատարեալ անշարժութեան մը մէջ եւ կը թուէր թէ յոգնած ու մաշած էր առաւօտեան խոնաւ լռութեան մէջ: Ծովային թռչունները նոյնպէս սարսափահար, իրենց թեւերը կը թափահարէին օդին մէջ:

Ինքնաշարժ նաւակ մը, որուն վրայ պարզուած էր կարմիր դրօշ մը, ճեղքելով ջուրերը մօտեցաւ նաւուն: Մաքսային նաւակ մըն էր, մաքսային պաշտօնեաներ էին որոնք կուգային խուզարկել իրենց հրաւէրով եկած գաղթականները...

Մաքսատո՛ւն, ոստիկանութի՛ւն եւ պաշտօնական անձնաւորութիւններ:

Ոստիկանութիւն՝ իրենց բերել տուած գաղթականներուն համար եւ պաշտօնական անձնաւորութիւններ՝ չես գիտեր ինչո՞ւ. կամ հիւրընկալելու կամ պատժելու համար...

Արշալոյսէն մինչեւ վերջալոյս հարցարաններ կը լեցնեն, թուղթեր իրենց զանազան տեսակներով, զոյգ եւ յաճախ երրեակ: Հարիւր անգամ ցուցամատերը կը կոխուին քարթերու վրայ՝ նոյնպէս զոյգ եւ երրեակ: Նկարներ կ'առնուին, դիմացէն, քովնտի...

Ճամբորդութեան պայուսակները, անկողնի կապոցները եւ զամբիւղներուն մէջ երախաները գետինն են միշտ:

Գրասենեակային այս դրութեան հետ իրենց առաջին հանդիպումը անձկութեամբ կը լեցնէ երիտասարդներուն եւ ծերերուն սիրտը, որոնք կը յուսային իրենց համար «բարեացակամ վարչակարգ» մը գտնել: Ահաւոր անձկութիւն մը կը պատէ զիրենք, անձկութիւն մը, որ յոգնութեան արդիւնք չէր:

Գիշերը վրայ կը հասնի եւ դիմացը, ցամաքին վրայ լոյսերը կը սկսին փայլիլ, որոնք գաղթականներուն կը թուին ըլլալ յոյսի նշոյլներ որոնց կարելի պիտի ըլլար կառչիլ:

Նաւուն կամրջակին ալ կը լուսազարդուի, բայց այդ գիշեր պարեր տեղի չեն ունենար, երգի ձայն մը չի լսուիր...

ՊԱՐՈՆ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

Գ. ՊԱՅՔԱՐ՝ ՔԱՐԻՒՂԻ ՏԻՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

1935ին Նուպար հեռաձայնային հաղորդակցութիւն մը ստացաւ: Օդանաւային ուժերու մարեշալ մը, Պըքինկամի պալատական ներքին սպասարկութեան անունով կը խնդրէր որ Նուպար իր Ռոլս Ռոյսը Ճորճ Ե. Թագաւորին տրամադրութեան տակ դնէ Ռոյըլ Էյր Ֆորսի (անգլիական արքայական օդուժ) 25 ամեայ յոբելենական հանդիսութեանց տեւողութեան:

Յաջորդ տարին Էտուըրդ Ը. նոյն ինքնաշարժը փոխ առաւ Նաւային Հանդիսութիւններու Օրուան առթիւ: Իսկ 1956ին Էլիզապէթ Բ. Թագուհին Նուպարի միւս Ռոլս կառքին մէջ է, որ կատարեց դէպի Նիկերիա կատարած իր արքայական շրջապտոյտը: Այսպէս, Նուպարի կառքերը գործածուած են իշխող երեք վեհապետներու կողմէ. բան մը, որ ինքնին անվնաս է ու միաժամանակ՝ բարոյական գոհունակութեան մեծ աղբիւր:

Բայց այս ձեւի բաները բնաւ հաճոյ չէին Պարոն Հինգ առ Հարիւրի. ըստ իրեն, այս բոլորը ունեցած հարստութիւնը ցոյց տալու անհարկի ու աւելորդ ձեւեր են: Վիճաբանութեան եւ անհամաձայնութիւններու նոր պատճառ հայր ու զաւակի միջեւ:

Միւս կողմէ, պէտք է ըսել նաեւ որ Նուպար որոշ արտառոցութիւններ ունի: Զարմանալի թող չթուի ուրեմն, որ իր կեցուածքը կը ջղայնացնէր իր չափազանց զգուշաւոր հայրը: Ներկայ գտնուած եմ Ռից եւ Սավոյ պանդոկներու խոհարարապետներուն հետ Նուպարի ունեցած վիճաբանութեանց՝ փուլէ վանտոմի եւ փուլէ բոզ տը մէի պատրաստութեանց տարբերութիւններուն մասին:

Երբ ժամադրութիւն մը խնդրէք իրմէ, կը պատասխանէ. «Ժամը երկուքը տասնըեօթը վայրկեան անցած եկէք. ձեզ կրնամ ընդունիլ մինչեւ երեքին երեք մընացած՝: Իսկ երբ իր գրասենեակին մէջն էք, հարց կուտայ. «Խմիչք մը կ'ուզէ՞ք. քոնեա՞ք, սպանիակա՞ն թէ հայկական: Հայկականը բնաւ փորձած չէ՞ք: Հայ Եկեղեցիին հետ կապ ունենալու առաւելութիւններէն մէկը»:

Տարօրինակ գլուխ մը ունի. միակնոց, երկար կապտաւուն մօրուք. փողկապին վըրայ՝ մարգարիտէ գնդասեղ. մանիքիւր եղած մատներ. լամբակին վրայ միշտ թարմ օրքիտէ մը. դէպի վեր ոլորուած յօնքեր. աշխարհի ամէնէն խնամքով հագուած մարդը:

Իւրաքանչիւր զբաղումնի, մարզանքի կամ ժամուան յարմար հագուստ ունի եւ անկարելի է զինք կամ իր կինը, Մարին, պարագային պահանջէն տարբեր զգեստներով տեսնել:

Նուպարի երրորդ ամուսնութիւնը, պատերազմէն անմիջապէս առաջ, հայր եւ զաւկի միջեւ արդէն իսկ լարուած յարաբերութիւնները բոլորովին խզելու պատճառ դարձաւ:

Վայելուչ Տիկին Մարի Սամուէլեան, ծնունդով Ֆրանսուհի, որ Այալա ընտանիքէ եւ շամփանեայի հարուստ գործարանատէրի մը աղջիկն էր, երբ Նուպարի հետ ծանօթացաւ: Սկիզբէն ի վեր, Գալուստ ուզած էր որ իր զաւակը այսպիսի մէկու մը հետ ամուսնանայ. բայց Նուպարի առաջին երկու ձախորդ ամուսնութիւններէն վերջ, Գալուստի համբերութիւնը բոլորովին հատած էր. Նուպարին ըրած իր յատկացումները բոլորովին դադրեցուց երրորդ ամուսնութեան նախօրեակին:

Նուպար դարձեալ ստիպուեցաւ պայքարիլ իր անկախութեան համար. 44 տարեկան էր: Հայրը իր հին դիտողութիւններուն վերադարձաւ. «պատասխանատուութեան զգացում չունի», «արտառոց է», «թեթեւաբարոյ է». (Գալուստ Կիւլպէնկեան շատ լաւ գիտէր թէ այս բոլոր արտաքին երեւոյթներուն տակ Նուպար առաջնակարգ գործի մարդ է եւ կրնայ նոյնիսկ մրցումի ելլել իրեն հետ):

Իրականին մէջ, խնդրոյ առարկան Իրաքի անապատէն յորդող անհաշուելի հարստութիւնն էր հայր ու զաւակի միջեւ: Պատերազմը կը շարունակուէր, քարիւղի պահանջը օր ըստ օրէ կ'աւելնար ու Կիւլպէնկեանի արդէն իսկ մեծ հարստութիւնը աւելի եւս կը պարարտանար: Կիւլպէնկեան ընտանիքին ներքին յարաբերութիւնները չափազանց լարուած էին. մէկ օրէն միւսը կրնային պայթիլ. եւ յայտնի չէր թէ ի՞նչ կրնայ ըլլալ Նուպարի յաջորդ քայլը: Այս անորոշութիւնն ու գըլխուն վրայ կախուած սպառնալիքը անհանդուրժելի էին Պարոն Հինգ առ Հարիւրի համար:

Նուպար ալ, իր կողմէ, որոշեց բացէն ի բաց յարձակումի սկսիլ: Բարձրագոյն Ատեանին դիմելով իր հօրը դէմ դատ բացաւ եւ 1925ի համաձայնութեան հիման վրայ, իր հօրը իրագործած շահերուն վըրայ իր բաժինը պահանջեց:

Նուպար կը պատմէ. «Այս դատը ցոյց պիտի տար թէ հայրս իմ հոգիիս, մարմնիս ու մաքիս վրայ կ'իշխէ՞ թէ ոչ: Իմ դրած պահանջներուս իրաւացիութիւնը փաստելու համար պէտք պիտի ըլլար որ դատարանը քննէ հօրս առնուազն վերջին տասը տարիներու հաշիւները, որպէսզի ճշդուի թէ իր հինգ առ հարիւրէն ինծի խոստացած հինգ առ հարիւրը ի՞նչ գումար կը ներկայացնէ: Իմ փաստաբաններս պահանջեցին իրմէ, որ այս հարցին ճըշդումին համար... 987.000 կտոր փաստաթուղթ, վաւերաթուղթ, նամակ, եւայլն ներկայացնէ դատարանին:

(Շար. - 28)

ՐԱԼՖ ՀԻՒՎԻՆՁ

ՆՈՐ ՏՈՒՐՔԵՐԸ

*

Յունիս 26ին հրատարակուած մէկ օրէնքը կ'արտօնէր կառավարութեան գործադրութիւնը երկու նոր տուրքերու 1956 տարեշրջանի համար :

Ա.— Ընկերութիւններու տուրքերու վրայ պիտի կատարուին 10 առ հարիւր յաւելում մը.

Բ.— Տէքօթ սիւր սթօքներու (պատրաստ ապրանքներու պահեստի) 25 առ հարիւրը պիտի փոխանցուին շահու հաշւոյն, եւ սահմանուի օրինական տուրքը : Պաշտօնաթերթը՝ 20 Յուլիսի թիւով հրատարակեց այս օրէնքի տրամադրութիւնները, զորս կը ներկայացնենք շահագրգռուողներուն :

Ա.— Ընկերութիւններու տուրքերու նոր սակն է 45,60 առ հարիւր :

Նախապէս այս տուրքին սակն էր 38 առ հարիւր : 30 Յունիս 1956ի օրէնքով տեղի ունեցաւ յաւելում մը՝ 10 առ հարիւր, ի նպաստ Ազգային համերաշխութեան ֆոնտին : Այս անգամ եւս 10 առ հարիւր յաւելում մը կատարուելով՝ սակը կը բարձրանայ 45,60 առ հարիւրի :

Ընկերութիւնները՝ այս յաւելուածական տուրքը պիտի վճարեն մինչեւ յառաջիկայ Օգոստ. 15 : Յապաղման պարագային Օգոստ. 31էն սկսեալ ենթակային 10 առ հարիւր տուգանքի :

Բ.— Տէքօթներու տուրքերը.— Անկէ առաջ բացատրած էինք Տէքօթներու կազմութիւնը : Կառավարութիւնը՝ ամէն տարի մասնաւոր օրէնքով մը՝ կ'արտօնէր առեւտրականներուն, որպէսզի նախատեսուած սակերու համաձայն, պատրաստ ապրանքներու մէկ մասը՝ արձանագրուին իբրեւ պահեստի գումարներ, որոնք Տէքօթ կամ Տօթասիոն սիւր սթօք կը կոչուէին, եւ կը զեղչուէին ընդհ. շահէն : Այս կերպով՝ այս գումարները զերծ կը մնային տուրքերու հատուցումէն : Կառավարութիւնը այս օրէնքը հաստատած էր, նկատի ունենալով ապրանքներու գիներուն ելեւէջները : Ասիկա կ'ապահովէր առեւտրականները, պահելու համար հաւասարակշռութիւնը գիներու եւ իրական շահուն միջեւ :

Այս անգամ, 1956ի շրջանի յաւելուածական Տէքօթներուն 25 առ հարիւրը կը փոխադրուի շահուն հաշւոյն, աւելցնելով շահուն գումարը, որուն տուրքը կը գանձուի նոր սակով :

Հետեւաբար, ընկերութիւնները՝ մինչեւ Սեպտ. 30 պիտի վճարեն Տէքօթներուն տուրքերը 45,60 առ հարիւր հաշուով :

Իսկ անհատական հաստատութիւնները անմիջապէս պիտի յայտարարեն Տէքօթի հաշիւը իրենց պատկանած թաղին հարկային քննիչին որ, ըստ օրէնի, կը ղրկէ զեկուցագիր մը (ավերդիսըման), ճշդելով վճարելիք տուրքին գումարը : Հարկատուն պարտաւոր է զայն ստանալէն ամիս մը յետոյ վճարումը կատարել : Թերացման պարագային, ընկերութիւնները թէ՛ անհատական հաստատութիւնները, 10 առ հարիւր տուգանքի ենթակայ են :

Ընկերութիւններու կանխավճարները.— Ընկերութիւնները՝ ընթացիկ տարւոյն համար կը կատարեն չորս կանխավճարներ, ամէն անգամ վճարելով նախորդ տարուան տուրքին մէկ հինգերորդ մասը : Կանխավճարներու թուականներն են՝ Փետր. 20, Մայիս 20, Օգոստ. 20, Նոյեմբ. 20 : Անհատական հաստատութիւնները երկու կանխավճարներ կը կատարեն. Փետր. 15ին եւ Մայիս 15ին :

Նոր տուրքերուն սահմանումով հարկ պիտի ըլլայ այս կանխավճարներն ալ կանոնաւորել, համաձայն նոր սակերու :

Արդ, ընկերութիւնները իրենց կանխավճարները պիտի կանոնաւորեն Նոյեմբեր 20ին, չորրորդ կանխավճարին :

Հաշուական կանոնաւորութիւնը կը կատարուի հետեւեալ կերպով.

Նախ պէտք է ճշդել չորս կանխավճարներու ընդհ. գումարը, որ կը ստացուի տարեկան շահուն եւ տէքօթներու 25 առ հարիւրի գումարին վրայ հաշուելով 45,60 առ հարիւրին չորս հինգերորդը, այսինքն 36,48 առ հարիւր : Անկէ հանելով երեք կանխավճարները կ'ունենանք վճարելիք գումարը՝ իբրեւ չորրորդ կանխավճար :

Թաքս սիւր Շիֆըր տ'Աֆէր

(Վաճառման տուրքերու սակագինը)

Պաշտօնաթերթը 30 Յուլիսին հրատարակեց ցանկը այն բոլոր նիւթերուն, որոնք ենթակայ պիտի ըլլան 25 առ հարիւր Թաքս սիւր Շիֆըր տ'Աֆէրի : Հետեւաբար վեցուկէս առ հարիւր յաւելում մը պիտի կատարուի : Այս ցանկը կը նախատեսէ 25 կարգ ապրանքներ :

Յիշենք անոնցմէ մի քանին : Զարդեղէն, գոհարեղէն, ոսկեղէն, անուշահոտութիւն (Փարֆիւմըրի), շքեղ կազմով գիրքեր, մուշտակեղէն, տնային գործիքներ (ափարէյ), սկաւառակ (տիսք), ռատիօ, հեռատեսիլ, խաղալիքներ, ըստրի առարկաներ, ձկնորսական գործիքներ ու որսորդական զէնքեր, ծխախոտի յատկացուած առարկաներ, մեթրը 6000 ֆրանքէն աւելի արժող կերպաս, նուրբ անուշեղէն, շոքոլա, եւայլն :

Ծխախոտի յաւելման գինը պիտի քննուի յառաջիկայ Սեպտ. ամսուն : Բայց հաւանական չէ, որ յաւելում մը կատարուի, որովհետեւ տրամադրելի վարկերը պիտի կարենան հաւասարակշռել բանդ վիաժէրի յատկացուած պիւտճէն, որուն համար կը նախատեսուէր նաեւ ծխախոտի գիներու յաւելումը :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Վասպուրականի յեղափոխական սերունդէն ընկեր Արմենակ Մաքսապետեան մեռած է Իրանի Սուլթանապատ (Արաք) քաղաքին մէջ : Մարմինը ամփոփուած է տեղւոյն Հայոց գերեզմանատան մէջ : 70 տարեկան էր :

ԿԱՐՏԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ, Կաթողիկէ Հայոց պատրիարքը, որ առենէ մը ի վեր Հռոմ կը գտնուէր, Յուլիս 29ին Պէյրութ վերադարձած է :

ԳԱՐԵԳԻՆ ԱՐՔ. Խաչատուրեան, Թրքահայոց պատրիարքը, Ազգ. Վարչութեան անդամներուն ընկերակցութեամբ Յուլիս 31ին այցելութիւն մը տուած է Պոլսոյ փոխ կուսակալ Քեմալ Համըլըի :

ԵԹՈՎՊԻՈՅ ԿԱՅՍՐԸ Մ. Թարաքճեանի կաշիի գործարանին բացումը կատարած է, անձամբ կտրելով փողոցէն դէպի գործարան տանող ճամբուն կապուած ժապաւէնը :

ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ աւանդական տօնին առթիւ, մեծ հանդիսութեամբ մատաղօրհնութիւն կատարուած է Սկիւտարի Ս. Կարապետ եկեղեցիին մէջ :

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ բանակի սպայակոյտի պետ եւ զինեալ ուժերու ընդհ. հրամանատարը շնորհակալութեան գիր մը յղած է Գր. Թընկըրեանին, Հալէպի օդակայանին մէջ իր կատարած երկրաչափական աշխատանքներուն համար :

ՀԱԼԷՊԻ «ՔԱՐԷՆ ԵՓՓԷ» ճեմարանի ուսանողները, 24ի վրայ 18 հոգի յաջողած են պրըվէի պետական քննութեանց մէջ : Թուական համեմատութեամբ՝ ճեմարանը առաջնութիւն կը շահի սուրիական բոլոր դպրոցներուն մէջ, նկատելով որ իր թեկնածուներուն 75 առ հարիւրը յաջողած է :

ԶԱՒԷՆ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ եգիպտահայ տաղանդաւոր դաշնակահարը մեկնած է Զուիցերիա, ուրկէ պիտի անցնի Իտալիա եւ Միացեալ Նահանգներ՝ զանազան քաղաքներու մէջ նուագահանդէսներ տալու համար :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ, ոստիկանութիւնը ձերբակալեց քաղաքական բազմաթիւ անձնաւորութիւններ՝ որոնք նպաստած էին ապստամբութեան : Ամբաստանեալներ եղան «յետադիմական մտաւորականներ»ուն :

ՔՈՐԷԱՅԻ հարաւ-արեւելեան մասին մէջ ողողումներ եղան, որոնց հետեւանքով 42 հոգի խեղդամահ եղաւ, 32 հոգի անհետացաւ եւ 44 ուրիշներ ծանրօրէն վիրաւորուեցան : Նիւթական վնասները կը հասնին մէկուկէս միլիոն տոլարի :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Եւ մաքսային պաշտօնեանները կը խուզարկեն չարունակ մինչեւ նաւուն ամենավերջին անկիւնները, մեքենաները, գաղթականներուն իրենց հետ բերած ինքնաշարժերը, կը խուզարկէին մեծ խընամքով, կը պըպտէին եւ նորանոր թուղթեր կը լեցուէին...

Գիշերը կը քնացնէ անձկութիւնները եւ առաւօտուն յոյսը դարձեալ կը հոսի... ինչպէս նաւուն ծորակներուն ջուրերը :

Կը բաւէր լսել ածխուող երիտասարդներուն երգի ձայները, հասկնալու համար որ այդ առաւօտ ամէն ինչ դէպի աւելի լաւը կ'ընթանար :

Գիշերը որեւէ նոր խրատ չէր բերած, եւ ի՞նչ խրատ կրնար տալ մարդոց որոնք ամբողջովին իրենց նոր դրութեան տիրապետութեան տակ կը գտնուէին եւ երբեք ալ պատասխանատու չէին իրենց ապագային համար :

Սակայն կասկածները նուազած էին եւ յոյսը աւելի եւս մարմին առած էր :

— Վերջ ի վերջոյ տարիներէ ի վեր սպասուածին համար քանիչորս ժամ եւս սպասելը մեծ բան մը չէ, կը խորհէին անոնք :

Առաւօտուն, ինքնաշարժ նաւը վերադարձաւ դէպի ցամաք իր բոլոր պաշտօնեաներով : Միայն մնաց քաղաքական կոմիսար մը՝ ծագումով հայ :

Երբ ինքնաշարժ նաւը բաւական հեռացաւ, մարդը հաւաքեց բոլոր ճամբորդները նաւուն յետսամասին վրայ եւ սկըսաւ ճառ մը խօսիլ, բացատրելով ներկաներուն թէ ի՛նչ է այն առաքինութիւնը որ կը կոչուի համբերութիւն...

Մարդը, որ հայերէն կը խօսէր եւ ունէր արուեստը զայրանալու, առանց սակայն որ իրականին մէջ զայրացած ըլլար, բացատրեց իրենց թէ պէտք էր որ երկու օր եւս մնային շոգենաւին վրայ, որովհետեւ իրենց ցամաք ելլելու վայրը, որ անպայման պէտք էր գաղտնի մնար, տակաւին չէր որոշուած :

Եւ, կարծես ուզելով օրհնել իր ունկնդիրները, աւելցուց.

— Կը սպասենք Մոսկուայի հրամաններուն... :

Ժ. Լ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (105)

ԵՐԿՈՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ԻԲ.

●

«ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԵՂԲԱՐՑ ԳԵՐԵԼՈՑ»

— Այդ նժոյգը, Տիկինը ընծայ կ'ընէ Արեւգային, պատասխանեց Գուրգէն անխռով :

— Իմ նժոյգս որ գի՛ն չունի : Անհաւա՛տ, անօ՛րէն աւազակներ, մինչեւ ե՞րբ համբերելու է ձեզի... գոչելով կինը արագութեամբ յափշտակեց դաշոյնը բարձին տակէն եւ Գուրգէնի վրայ շողացուց, որ միշտ արթուն՝ բռնեց ձեռքը եւ մատներուն մէջ քիչ մը տրորելով պարտաւորեց թողլու դաշոյնը, բայց միանգամայն զարմացաւ նաեւ այդ կնկան կորովին վրայ որ աղաղակներ չձգեց ուրիշ մարդկանց պէս, այլ միւս ձեռքով իր երեսը ծածկեց կը ջանար քողով :

— Ո՛ւմ համար կը ծածկես այդ գեղեցիկ լաչակիդ պէս կանաչ երեսդ, ըսաւ Գուրգէն, եւ զննելով դաշոյնը՝ արհամարհոտ աչօք «այդ խաղալիքը օրուան մէջ քանի՞ անգամ կը գործածես», հարցուց հեգնութեամբ : Եւ երկու կտոր ընելով գետինը նետեց :

Նոյն միջոցին եկան թիկնապահները եւ իմացուցին թէ ամէն բան պատրաստուած էր :

— Տարէք աղջիկները հեծուցէք, Արեւգային համար նժոյգը, որ ոչինչ նշանակութիւն չունի, փոխանակ իւր այնչափ չարչարանաց եւ բանտերու այս գարշելի կնոջ ձեռքէն. ըսաւ եւ ելաւ :

Կարաւանը ուրախ զուարթ ուղեւորեցաւ ի Տարօն գաւառ, եւ երբ Սասուն հասաւ, սիրալիր ընդունելութիւն գտաւ ամէնէն : Բայց կարելի չէր ուրախութիւն ցցնել Յովնանու սուգին առջեւ որ բոլոր լեռը համակեր էր : Սասուն իւր դիւցազնը կ'ողբար եւ ամէն տուն հայր մը եւ եղբայր մը կորուսեր էր :

ԳԼՈՒԽ ԻԴ.

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ

Պատմութիւնը երկայն կը նկարագրէ Բուղայի դիւրին քաջութիւնքը, որ խաբէութիւն, դաւաճանութիւն եւ ստերգումնութիւն աւելի լաւ կը գործածէր քան թէ զէնք, ինչպէս տեսանք Վասպուրականի նահանգը, ուր Արծրունի Աշոտոյ եւ եղբօր Գուրգէնի իշխանութիւնը կործանեց՝ առանց բարեկարգելու. նոյնպէս կ'ընէր ուր որ հասնէր, գիտէր աւրել, բայց ոչինչ շինել :

Գորնան իւր առաջին յարձակումը Հայաստանի հիւսիսային կողմը եւ Տփխիսի վրայ եղաւ : Այս քաղաքը որ այն ժամանակ Կուր գետին ձախ ափանց վրայ շինուած էր եւ բոլորովին փայտաշէն, Իսաք անունով Մահմետականի մը սեփականութիւն էր, որ չուզեց հնազանդիլ Բուղայի եւ իւր քաղաքն ամբողջ մոխիր դարձնելէն վերջ ինքն ալ սպաննուեցաւ նորա հրամանաւ :

Անկէ յարձակեցաւ հիւսիս՝ Ծանարաց վրայ, որ Կովկասեան քաջ ժողովուրդ մ'էին եւ երկայն պատերազմներով ոչինչ չկարողացաւ ընել ու խայտառակաբար ետ դարձաւ եւ իր վրէժը Թափեց Սիւնեաց երկրին վրայ. մեզ ծանօթ Աշոտ ամրացաւ իւր լերանց մէջ, իւր մեծ եղբայրը Վասակ քաջութեամբ պատերազմելով գնաց Գարդմանաց Կորիճ իշխանին ապաւինեցաւ, եւ նա կապած մատնեց զնա Բուղայի ձեռք, որ ի վարձ իւր մատնութեան զինքն եւս բռնեց խարեբայ խոստումներով եւ շղթայի զարկաւ :

Արշաւեց Բուղա Աղուանից երկիրը, բայց հոն Եսայի Ապումուսէ քաջութեամբ պատերազմեցաւ իրեն դէմ, խորտակեց նորա զօրութիւնը, ոչ խաբեբայ խոստմանցն հաւատաց եւ ոչ զէնքերէն վախցաւ, այլ Աստուծոյ ապաւինեալ դէմ դըրաւ անօրէնին եւ քաջութիւն եղաւ Քրիստոսի հաւատացելոց : — Վասպուրական լսելով Բուղայի պարտութիւնը, սիրտ առաւ եւ ժողովուրդը զէնքի դիմելով, քանի մը իշխաններ գլուխն առած՝ սկսաւ իր բռնաւորաց դէմ պատերազմիլ եւ նոցա քեռորդին Սահակ Ապումքդեմ քաջ մարդը գլուխ իրենց դրած սկսան կռուիլ եւ կոտորեցին եւ աւար առին Ձուաշ եւ Թոռնաւան :

Այս ապստամբութիւնը ճնշելու համար զանազան Ամիրայք Տաճկաց խումբ խումբ կը դիմէին Վասպուրական հրամանաւ Բուղայի. Հայք երբեմն կը յաղթէին եւ երբեմն կը յաղթուէին, թշնամիք հոս կը զօրանային, հոն կը տկարանային : Վիճակն անիշխանութիւն էր : Եւ պէտք էր հնարք գտնել՝ երկիրը կործանմանէ ազատելու համար :

Սմբատ Սպարապետ որ տակէն ներկայացուց Գուրգէնը Բուղայի, պատմեց թէ ինչպէս սա Յունաց դէմ քաջութիւններ ըրեր էր, թէ ինչպէս կայսրը զինք Կոստանդնուպօլիս հրաւիրեր եւ նա նախամեծար համարել էր իրեն դիմել : Ուստի Բուղայի հրամանաւ Գուրգէն Արաբաց բանակը նստաւ առ ժամանակ մի սպասելով Աստուծոյ օգնականութեան :

Բայց քաջ Ապումքդեմի մհաւանէն եաք Վասպուրականի վիճակը երբ փոթորկեցաւ եւ Վասակ մը Արծրունեաց ցեղէն երբ գնաց Բշտունեաց Ոստանը նստաւ իբրեւ տէր աշխարհին առանց կարենալու սանձել Տաճկաց բռնութիւնքը, եւ փոքրիկ բռնաւոր մըն էլ ինք դարձաւ, Գուրգէն ոչ եւս կրցաւ համբերել, եւ հարկ համարեց Սմբատայ հետ առանձին տեսութիւն մը ընել այս նիւթիս համար :

ԾԵՐԵՆՑ

(Շար.)

ՕՄԱՆԻ ՄԷՋ

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐԸ ԿԸ ՔԱԼԵՆ ՆԻԶՎԱՅԻ ՎՐԱՅ

Դչ. օր, Օմանի բրիտանական ցամաքային ուժերը չարժումի անցան: Զօր. Ռոպըրթսընի հրամանատարութեան ներքեւ գտնուող այս գինուորները մասնաւորուած են լեռնային կռիւներու մէջ, թէեւ տակաւին բախում չունեցան ապստամբներու հետ: Իրիկուան՝ 80 քիլոմեթր ճամբայ կտրած էին արդէն եւ հպած՝ Նիզվայէն 30 քիլմ. անդին գտնուող Իզ գիւղը, որ արմաւենիներով շրջապատուած փոքրիկ շրջան մըն է, բլուրի մը ստորոտը: Գիւղը մտնելէ առաջ, բանակայինները թելադրեցին բնակչութեան՝ որ գործակցի իրենց հետ:

Բրիտանական ուժերը ամբողջութեամբ համախմբուած են: Պատրաստ են նաեւ Սուլթանին ուժերը: Վերջնական յարձակումը՝ Նիզվայի վրայ, պիտի ըլլար երէկ, ապստամբական չարժումը միանգամ ընդմիշտ անդամահատելու համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ ձերբակալուեցաւ Ապէլ անուն անձ մը, որ կը գործէր իբրեւ արուեստագէտ, սակայն խորքին մէջ խորհրդային հուչակաւոր լրտես մըն էր, որ 1948էն ի վեր տեղեկութիւններ կը քաղէր եւ կը յանձնէր Խ. Միութեան: Իշխանութիւնները ճշդած են, թէ Ապէլ խորհրդային լրտեսական ցանցին բարձրաստիճան պաշտօնեաներէն մէկն էր, կարեւորագոյնը՝ Ամերիկեան հողամասին վրայ գործողներուն մէջ: Կրնայ շուտով մահուան դատապարտուիլ:

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ, Պատերազմական ատեանին կողմէ մահուան դատապարտուեցաւ «Միացեալ Ընկերվարութիւն» կուսակցութեան հիմնադիր եւ քարտուղար՝ Քոմորէրա, որ գաղտնօրէն Սպանիա մտած էր երեք տարի առաջ, Ֆրանսայի եւ Խ. Միութեան մէջ մնալէ վերջ:

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻԱ նոր յուշագիր մը կը պատրաստէ, որ պիտի յանձնուի Մոսկուայի, Խ. Միութեան մէջ գտնուող Գերմանացիներուն մասին: Հարց պիտի տրուի, թէ ի՛նչ աստիճանի Գերմանացիներ կան Ռուսիոյ մէջ::

ԶՕՐ. ՖՐԱՆՔՕ յայտարարեց.— «Սպանիական բանակը Ատլանտեան Դաշնակցութեան յառաջապահ ուժը կը կրնայ ըլլալ»:

ՆԵՎԱՏԱՅԻ անապատին մէջ հիւլէական ռումբի տասնըմէկերորդ փորձը կատարուեցաւ:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ վարչապետ Քատար, որ խումբ մը նախարարներու հետ Մոսկուա գացած էր, փեչտա վերադարձած է: Ճամբորդութեան պատճառը գաղտնի կը պահուի:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ կառավարութիւնը բողոքագիր մը ներկայացուց ՄԱնի՝ «Միացեալ Նահանգներու Հունգարիոյ ներքին հարցերուն մէջ բրած միջամտութեան» համար:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ապագին - ման խորհրդաժողովին աշխատանքներուն շուրջ խօսած պահուն, յայտարարեց թէ թէ Ժուկով-Ուիլսըն հանդիպում մը պիտի չըլլայ, ցնոր տնօրինութիւն:

ՄԵՔՍԻԿԱՅԻ մէջ «ասիական կռիփ»էն վարակուած է մէկ միլիոն հոգի: Արժանթինի մէջ, Չիլիի սահմանակից չորս քաղաքներու մէջ լուրջ միջոցներ ձեռք առնուած են, համաճարակին դէմ պայքարելու համար:

ՀԻՐՈՇԻՄԱՅԻ վրայ արձակուած հիւլէական ռումբէն վնասուած մարդ մը, 12 տարի չարունակ տառապելէ վերջ՝ Օգոստոս 7ին մեռաւ հիւանդանոցի մը մէջ:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ զանազան շրջաններուն մէջ, գիւղացիներու եւ կուսակցութեան անդամներուն միջեւ բախումներ պատահեցան: Հակահամայնավար չարժումը հետզհետէ կը ծաւալի երկրին մէջ:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ 10–20 հոգինոց խմբակ մը ձերբակալուեցաւ, որ կ'աշխատէր ի նպաստ Գերմանիոյ: Գաղտնի կազմակերպութիւն մըն էր ասիկա, Գերմանացիներէ բաղկացած: Գտնուած են բազմաթիւ զէնքեր եւ թռուցիկներ: Ձերբակալութիւնը յաջորդած է գերմաներէն թերթի մը մէջ լոյս տեսած յօդուածին մը պատճառով, որուն մէջ կը յայտնուէր թէ գաղտնի չարժում մը կայ երկրին արեւմտեան շրջանին մէջ: Խմբակցութիւնը կը կոչուէր «Սիլեզիոյ համար գերմանական պայքարի կոմիտէ»:

«ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը

խանասորի արշաւանքին 60րդ տարեդարձին առթիւ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Գէորգ-Չաւուշ» խումբի կողմէ (Նիս)

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Լա Գօլ-սիւր-Լուի գեղեցիկ անտառներուն մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին

Կը մասնակցին նաեւ Մարսէյլէն հրաւիրուած երիտասարդ-երիտասարդուհիներ: Կը նուագէ (Փարիզի նուագախումբը՝ երաժշտանոցէն եւ Լիբանանի ազգային ակումբէն)

Պ. ԱԼԵՔՍ ՄՆԱԿԵԱՆ

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ: Մուտքը ազատ

Ծանօթ.— Մասնաւոր օթօքառ՝ առտուան ժամը 9ին, Փլաս Մասընայէն, որ Մատըլէնի Հայոց թաղէն կ'անցնի:

Կառ տ'օթօպիւսէն ժամը անգամ մը՝ օթօպիւս կը մեկնի Լա-Գօլ-սիւր-Լու, ուրկէ առնել Կռասի ճամբան, 2 քիլոմեթր, Պաքիւս իջնել:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկ. Շ. Օհանեան, Պարգեւ Օհանեան եւ ընտանեկան պարագաները խորապէս վշտացած

ԱՆԹՈՒԱՆ ՕՀԱՆԵԱՆԻ

մահուան առթիւ ցոյց տրուած համակրական արտայայտութիւններէն, ջերմօրէն շնորհակալութիւն կը յայտնեն Լանսէյի հայ գաղութին, թաղումին ներկայ հայրենակիցներուն, ընկերներուն եւ ընկերուհիներուն, հեռագրով, նամակով, ծաղկեպսակով կամ անձամբ ցաւակցութիւն յայտնող եւ փոխան ծաղկեպսակի ազգային հաստատութիւններուն նուէր ընող հեռաւոր եւ մօտաւոր բոլոր բարեկամներուն:

× Նոյն առթիւ Պ. Ասլան Պօղպատեան փոխան ծաղկեպսակի 2000 Ֆր. կը նուիրէ Փարիզի Մշակոյթի տան (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Մայր-Եկեղեցիի վաստակաւոր նախկին դպրապետ ողբացեալ Յակոբ Մալաքեանի յիշատակին, ներկայութեամբ իր ընտանեկան պարագաներուն: Իր յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ:

× Պարտիզպան մը կ'ուզուի: Դիմել եկեղեցի:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած շրջանի Հայ երիտասարդութեան կողմէ, հովանաւորութեամբ Վալպարէլ, Լա Փոմ, Սէն Մարսէլի Հայոց Միութեան

Կիրակի ամբողջ օրը Սիներ գիւղին մօտ, ՇԱԹՕ օդասուն եւ ընդարձակ սքանչելի անտառին մէջ, 60 քիլոմեթր:

Առաւօտուն նախաճաշէ վերջ Պալի մրցում: Պարգեւատրութիւն 2000 ֆրանք, տրամադրուած Կազմակերպութեան կողմէ եւ մասնակցութենէ գոյացած գումարը: Կը խնդրուի Պալերը միասին բերել:

Կէսօրուան ճաշէն վերջ Եւրոպական եւ Հայկական պարեր՝ գլխաւորին մասնաւոր սրահին մէջ: Երախաներու համար մասնաւոր խաղեր:

ՄԵԿՆՈՒՄ Օթօքառով Վալպարէլէն՝ առաւօտեան ժամը ճիշդ 6,30ին: Վերադարձ ժամը 21ին:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Բոն-տը-Շէրիւ.— Պ. Սարգիս Տինկճեանի ամուսնութեան առթիւ եղբայրք Աբրահամեան 1000 Ֆր. կը նուիրեն Բոն-տը-Շէրիի եկեղեցւոյ շինութեան ֆոնտին, 1000 Ֆր. ալ տեղւոյն դպրոցին: Պատանի Գէորգ Տինկճեան նոյն առիթով 1000 Ֆր. նուիրեց եկեղեցւոյ շինութեան:

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 11 Օգոստոս, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէին:

Տեղի կ'ունենայ Սէնիզէի ճամբուն վրայ, Շաթօ Պուրկարտի գեղեցիկ փարքին մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. Ղ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ:

Օթօքառները կը մեկնին ժամը 8,30ին, Շըմէն տը լա Փէշ, 8,45 դպրոցին առջեւ, 9ին Փլաս Վէռտէօն, 9,15 Քուռ Պերիա եւ ժան Ժոռէս: Պիտի կենան նաեւ սինեմա Փաքսի առջեւ:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:
Ոչ մէկ աճուրդ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութիւնը ձեռնարկած է գրադարանի մը կազմութեան: Այս առթիւ, մեր բոլոր մտաւորականները, հայրենակիցներն ու ընկերները կրնան օգնել գրադարանին կազմութեան՝ ՄԻԱՅՆ ԳԻՐՔ նուիրելով, հայերէն թէ ֆրանսերէն:

Գիրքերը կարելի է ղրկել հետեւեալ հասցէին.—

Պ. ԱՐԱ ՊԻՊԷՐԵԱՆ
16, Ռիւ Փասթէօր
Ռոնի-սու-Պուա (Սէն)

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, Rue Richer Paris (9e)

Tél.: PROvence 64-90

C. C. P. Paris 3630-66

Նոր հրատարակութիւններ .—

Զարթօնք, Մալխաս, Պէյրութ 1956, Ա. Բ. Գ. հատորները 1200ական Ֆր., Դ. հատորը 1000, Ե. հատորը 1200:

Ապրումներ՝ 1200, բոլորն ալ լաթակազմ:

Վարդանանք, Դ. Դեմիրճեան (պատմավէպ) 2 հատոր, Գահիրէ, տպ. «Յուսաբեր» 1956, 1·500

Պապիկ ու Թոռնիկ, Խրիմեան Հայրիկ, Հր. Էտվան, Պէյրութ, 1957 500

«Յուսաբեր» բացառիկ, նուիրուած Վ. Նաւասարդեանի յիշատակին, 1957 300

Ժամանց եւ զբօս, Կ. Գուշակ (երազներու բանալին եւ ժամանակի խաղեր, Պէյրութ, 1956 1·400

Սողոմոն Թէհլիրեան (վերյիշումներ, Թալէաթի Ահաբեկումը) գրի առաւ, Վ. Մինախորեան, Բ. տպ. Գահիրէ 1956 1·500

Պապ թագաւոր, Ստ. Զօրեան (վէպ չորրորդ դարէն), Հալէպ, 1952, կազմուած 1·750

Հայաստան եւ Հայ Դատը, Գ. Լազեան (Հայ եւ ռուս յարաբերութիւններու լոյսին տակ), Գահիրէ, 1957 1·100

Հարազատ Որդի եւ պատմուածքներ, Երուխան, Հալէպ, 1953 650

Մեծ Գերին Արտաւազդ, Արմենակ Տէր Յակոբեան, Թատերախաղ 3 արար, Փա -

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊՕՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Պօմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս չաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՀԱՄԱ-ԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 17րդ պատգամաւորական ժողովը պիտի գումարուի յառաջիկայ 17 եւ 18 Օգոստ. 1957, չաբաթ եւ կիրակի օրերը Լիոնի մէջ, Կռան Գաֆէ տը Սաքսի սրահը, 101, Ավընիւ տը Սաքս, Լիոն:

Առաջին նիստը կը բացուի 17 Օգոստ. 1957 չաբաթ առաւօտ ժամը ճիշդ 9ին: Պատգամաւորներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Մուտքը ազատ է փափաքող հայրենակիցներու համար:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԺԱՄԲԱՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԱՓԻՆ

Վայրը՝

Olonne-sur-Mer (Vendée)

3 Օգոստոսէն 14 Սեպտեմբեր

Անհատապէս մեկնողները կրնան ուղղակի դիմել՝

Camp Nor Séround, La Bauduère à Olonne-sur-Mer (Vendée).

Իջնել Սապլ տ'Օլօնի կայարանը, առնել օթօքարը դէպի Օլօն և իջնել Լա Պօտիւէր: Միասին տանիլ սաւան եւ ծածկոց:

ՀՐԱՒԷՐ

Պոլսէն եկող եւ Իսի-լէ-Մուլինօ, Ժանժադ փողոցը բնակող մանկապարտիզպանուհի Տիկին Աղնաւորէն կը խնդրուի հանդիպիլ Դպրոցասէր, 1, Պուլվառ տիւ Նոռ, Ռէնսի-Փավիյօն:

ՕԳՈՍՏՈՍ 18ԻՆ

Պիտի ձայնասփռուի Փալէ տը Շայեոյի եկեղեցական երաժշտութեան համերգը, որուն մասնակցած է հայկ. երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Կարպիս Ափրիկեանի, Կիրակի առտու ժամը 8·45ին Փարի - Էնթերէն:

ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՃՇԴՈՒՄ

Թարարարնակ Պարոն Երուանդ Սողոմոնեան հանգուցեալ Սաթենիկ Գարաճարութիւնեանի եւ Զապէլ Ալթունեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան կը նուիրէ 5000 Ֆր. եւ ոչ թէ 10·000 Ֆր., իսկ 5000 ֆրանքը կը նուիրէ Լիոնի Կարմիր Խաչին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան Պ. Վարդեվառ Գամպէրեանէ 1000 Ֆր. իր անուան տօնախմբութեան առթիւ:

Պ. Մարտիրոս Բարսեղեանէ 5000 Ֆ. հանգուցեալ Տիկին Հէքիմեանի մահուան քառասունքին առթիւ:

Փարիզէն Պ. Վահէ Ֆրէնկեանէ 1000 ֆրանք:

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIE QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction eAdministration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 19 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաֆ: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 10 ՕԳՈՍՏՈՍ
SAMEDI 10 AOUT 1957

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7964 33ème ANNEE Fondateur : SCHAVARCI MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3765

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄՈՒՐՀԱԿԸ

*

Սեվրի դաշնագիրն է այդ, ստորագրուած ճիշդ 37 տարի առաջ, 1920 Օգոստոս 10ին՝ Սէնի ափերուն վրայ, յախճապակիներու նշանաւոր Թանգարանին մէջ:

Վեց դարէ ի վեր՝ առաջին անգամ ըլլալով անկախ Հայաստանի մը ներկայացուցիչը կը ստորագրէր միջազգային դաշնագիր մը, որուն տակ իրենց ստորագրութիւնը կը դնէին միաժամանակ յաղթական մեծ դաշնակիցներու անուանի պատուիրակները:

Հայկական Վիւցագնամարտի եւ տառապանքի անզուգական երգիչ Աւետիս Ահարոնեան՝ իբրեւ նախագահ Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութեան՝ իր փոթորկալից կեանքի ամէնէն երջանիկ վայրկեանները կ'ապրէր այդ օրը:

Մեծերը բարեհաճած էին իրենց կողքին աթոռ մըն ալ շնորհել «փոքրիկ դաշնակից»ին, որուն ազատագրութեան համար ա՛յնքան շռայլ խոստումներ էին ըրեր պատերազմի ամէնէն բախտորոշ օրերուն:

Սեվրի դաշնագրով դաշնակից պետութիւնները Թուրքիոյ կը պարտադրէին «ազատ եւ անկախ Հայաստան»ի ճանաչումը:

Ու պարտուած Թուրքիոյ երեք պատգամաւորները — Համի փաշա, փիլիսոփայ Րիզա Թէվֆիք եւ Րէշատ Խալիս — գլխիկոր կը ստորագրէին այն վաւերաթուղթը, որ կտոր կտոր կ'ընէր Օսմանեան կայսրութիւնը, անկէ խլելով Ալեքսանտրէթի ծոցէն դէպի հարաւ՝ մինչեւ Կարմիր Ծով եւ Պարսից Ծոց երկարող անսահման տարածութիւններ: Հիճազ անկախութիւն կը ստանար: Իրաք, Պաղեստին, Սուրիա եւ Լիբանան Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հոգատարութեան կ'ենթարկուէին: Քիւրտիստան ինքնավար կը դառնար: Իսկ Հայաստանի կը խոստացուէին Թրքական չորս նահանգներ:

Դաշնագրի 88րդ յօդուածը կը նուիրագործէր Հայաստանը՝ իբրեւ «ազատ եւ անկախ պետութիւն»:

Իսկ 89րդ յօդուածը կ'որոշէր «Միացեալ Հայաստան»ի աշխարհագրական դիրքը, վերջնական սահմանագծումը ձգելով Միացեալ Նահանգներու նախագահ Ու. Ուիլսընի: Էրզրումի, Տրապիզոնի, Վանի եւ Պիթլիսի նահանգները՝ մեծ մասով պիտի միանային անկախ Հայաստանին, Սեւ Ծովու վրայ ելքով մը:

Դաշնակցութեան — ու նաեւ հայ ժողովուրդի ստուար մեծամասնութեան — հաւատոյ հանգանակը՝ «Անկախ եւ Միացեալ Հայաստան»ը վաւերացուած կը գտնենք Սեվրի դաշնագրին վերոյիշեալ երկու յօդուածներուն մէջ:

Մեր Դաշնակիցները այդ իրաւունքը ճանչցած էին հայ ժողովուրդին՝ իբրեւ արդար հատուցում անոր մարտիրոսութեան եւ դաշնակիցներու դատին համար Կովկասի եւ Պաղեստինի ճակատներուն վրայ կատարած զոհաբերութեանց:

Նախագահ Ուիլսըն շատ աղնիւ գտնուեցաւ: 1920 Նոյ. 22ին Չորս Մեծերու խորհրդաժողովին ներկայացուց իր «իրաւարարական վճիռ»ը Հայաստանի սահմաններուն մասին, մեծապէս զոհացում տալով հայկական պահանջներուն:

Եւ սակայն դէպքերը կը դաւաճանէին: Հարաւի եւ հիւսիսի թշնամիները գինակցած՝ իր սաղմին մէջ խեղդեցին Հայաստանի մանուկ Հանրապետութիւնը, որ երեսուն ամիս միայն շնչեց:

Այնուհետեւ բարեկամ ու թշնամի, դաշնակից ու հակառակորդ միացեալ ճակատ կազմեցին՝ ոտքի կանգնեցնելու համար ջախջախուած Թուրքիան, որ հաղիւ գտած էր իր արժանի պատիժը:

Ու 1923 Յուլիս 24ին Թաղեցին Հայկական Դատը Լօզանի մէջ: Մուսուլի քարիւղը աւելի սուղ կ'արժէր քան հայկական արիւնը:

Սակայն հայ ժողովուրդը չէ հրաժարած իր Դատէն: Արդարութիւն կը պահանջէ աշխարհի Մեծերէն ու պիտի շարունակէ պահանջել, մինչեւ որ գոհացում ստանայ:

Դաշնակցութեան երդուեալ հակառակորդներն անգամ 1920էն մինչեւ 1945՝ ամբողջ քառորդ դար հայհոյելէ վերջ Սեվրի դաշնագրին, երկրորդ աշխարհամարտի վաղորդայնին եկան միացեալ մեզի՝ միասին կազմելու համար «Թրքահայ Դատի Պաշտպան Կեդրոնական Յանձնախումբ» մը Փարիզի մէջ:

Իր գործունէութեան ընթացքին Յանձնախումբը հիմնուեցաւ Սեվրի դաշնագրին վրայ՝ հայութեան հողային պահանջները ներկայացնելու համար աշխարհի ճակատագիրը վճռող արիսպագոսին:

Խորհրդային Միութիւնը ամբողջ երկու տարի սին յոյսերով օրօրելէ վերջ մեր Յանձնախումբը, իր բախտին լքեց հայ ժողովուրդը: 1947 Հոկտ. 24ին Վըրոյշինսկի բերնով Միացեալ Ազգերու ժողովին մէջ յայտարարեց՝ թէ «Կարսն ու Արտահանը Վրաստանի կը պատկանին...»:

Իսկ 1953 Մայիս 30ին ալ Անդրկովկասի կառավարութեան ուղղուած ծանուցագրով մը յայտնեց թէ Հայաստան եւ Վրաստան ո՛չ մէկ հողային պահանջ ունին Թուրքիայէն...:

Սեվրի տարեդարձին առթիւ անգամ մը եւս կը շեշտենք թէ հայութիւնը երբե՛ք պիտի չհրաժարի իր արդար իրաւունքներէն եւ պիտի շարունակէ ամէն առթիւ յիշեցնել զանոնք աշխարհի մեծերուն՝ մինչեւ որ պարտականները հատուցանեն իրենց պարտքը աղնիւ հայ ժողովուրդին:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ. — «ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ ՀԻՒԼ. ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԶՈՀ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՆ»

●

Արեւելեան Գերմանիոյ Խորհրդարանը Եչ. օր բացառիկ նիստ մը գումարեց, ի պատիւ խորհրդային հիւրերուն.— Խրուշչեւ, Միկոյեան, Կոմիքօ:

Թէեւ յարդ յայտնուած համայնավարական քարոզչութենէն տարբեր նորութիւն մը չկայ, սակայն, այս անգամ, Խրուշչեւ բուռն յարձակում մը գործեց Արեւմտեան Գերմանիոյ վարիչներուն դէմ, իբրեւ Փաշականներ եւ ռազմապաշտներ: Խօսեցաւ նաեւ Գերմանիոյ վերամիացման շուրջ: Համայնավար կուսակցութիւններու միասնականութեան յանկերգն ալ չմոռցուեցաւ:

Ապազինման հարցին շուրջ խօսելով, Խրուշչեւ յայտնեց, թէ խորհրդային բոլոր ուժերը կրնան հեռանալ «ո՛չ միայն Գերմանիայէն, այլ՝ նաե՛ւ Լեհաստանէն, Հունգարիայէն եւ Ռումանիայէն, եթէ Միացեալ Նահանգները հեռանան Գերմանիայէն, Անգլիայէն եւ Ֆրանսայէն: Ինչո՞ւ Միացեալ Նահանգները չեն ընդունիր այս առաջարկը: Տրամաբանական է ան: Իւրաքանչիւր ազգ իրաւունք ունի ապրելու իր սահմաններուն մէջ՝ առանց օտար ուժերու պարտադիր ներկայութեան: Մենք պիտի չդադրինք նաեւ մեր բոլոր ուժերը գործի դնելէ՝ ապազինման շուրջ համաձայնութեան նոր միջոցներ գտնելու համար»:

Այնուհետեւ, Խրուշչեւ սպառնաց... «արդիական միջոցներով պատերազմ մը անապատի պիտի վերածէ աշխարհի մեծ մասը: Արեւմտեան Գերմանիոյ այն շրջանակները, որ կողմնակից են նոր պատերազմի մը, պէտք է մտածեն այս մասին, ինչպէս նաեւ Ֆրանսան, Անգլիան

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

✤ ՕՐԷ ՕՐԻՆ ✤

●

ՏՍՆԷԻ՜ՆՔ ԱՅԴ ՕՐԸ...

Մէտինէրկին անունով թուրք լրագրող մը, կը գէ Թրիպիւնի սիւնակներուն մէջ թէ Թուրքիա, ի՛նչ ալ պատահի, ի՛նչ կացութիւնալ ստեղծուի, Ամերիկայի բարեկամ ու դաշնակից պիտի մնայ:

Որովհետեւ, իր բառերով, « Թուրքերը քաղաքականութեան մարզին մէջ, երկու չուանի վրայ չեն խաղար»:

Օսմանի այս թոռը կարգ մը տեղեկութիւններ, կուտայ իր վարչանին տնտեսական ու քաղաքական կացութեան մասին:

— Ռուս դիւանագէտները, վերջերս, շօգեկին աշխատանքներ կը կատարեն Թուրքիոյ մէջ, վարագոյրին ետեւէն, որպէսզի համոզեն մեր վարիչները որ փոխ դրամ առնեն իրենցմէ: Բայց, Թուրքերը կը նախընտրեն սուրն, թէյ, դեղ կամ անհրաժեշտ ուտելիքները չունենալ, քան ընդունիլ Ռուսիոյ բարեկամութիւնը: Հակառակ այն երեւոյթին որ Թուրքերը ուժեղ դիրք մը բռնած են Ռուսիոյ հանդէպ, ո՛չ ոք կրնայ ուրանալ թէ Թուրքիա իր ամէնէն նեղ օրերը կ'անցընէ, Քէմալ Աթաթիւրքի հաստատած հանրապետութեան առաջին օրերէն ասդին:

Լրագրողը կը պատմէ թէ Թուրքիա օտար դրամներ չունի եւ իր տնտեսական տագնապը այն աստիճանին հասած է որ Արեւմտեան երկիրներու պաշտպանութեան գիծն անգամ վտանգուած է: Թուրքիա, երկար ատենէ ի վեր, կը պահէ 400.000նոց բանակ մը, բայց ստիպուած պիտի ըլլայ անոր մէկ քառորդը գեղչելու: Թուրքիա, որ Ամերիկայէն ստացած է 700 միլիոն տոլարի տնտեսական եւ 1000 միլիոն տոլարի զինուորական օժանդակութիւն մը, պատրաստ է կռուելու ոեւէ թշնամիի դէմ, որեւէ ատեն:

Կը հաւատանք որ Թուրքիոյ վարչատորդի վարիչները Ընքըլ Սեմէն քաշած են, ատ վերջին տասնամեակին, 1700 միլիոն տոլար՝ այս գումարին մէկ մասով թրքական անապատը քիչ մը կարգի դնելու եւ միւս մասովն ալ օրուան աչքը-բաց պայերուն գրպանը քիչ մը լեցնելու համար:

Կը հաւատանք որ Թուրքիա տնտեսական շատ ծանր տագնապի մը մատնուած է: Եկող-գացողները կը պատմեն թէ Պոլսոյ չարշըներուն մէջ, ո՛չ սոխ կայ, ո՛չ սխտոր, ո՛չ սուրճ, ո՛չ ձիթապտուղ, ո՛չ իսկ գետնախնձոր: Թուրք Մէհմէտճիքները մատիտ ու գրիչ անգամ չունին, կ'ըսէ օտարազգի ճամբորդ մը:

Կը հաւատանք թէ Թուրքիա 400.000նոց բանակ մը դրօշի տակ կը պահէ — իրականին մէջ, պահողը Ընքըլ Սեմն է — որովհետեւ աչքը վախցած է Մոսկուէէն: Երեք հարիւր տարուան մէջ, տասներեք անգամ Ռուսերուն հետ կռիւ ունեցանք, կը գրէ ջարդարարներուն թոռը: Ատոր ալ կը հաւատանք:

Բայց, այս ու այն բանին հաւատալու մեր կարողութիւնը այդքանով ալ կը վերջանայ, երբ օրակարգի նիւթ է մեր նախկին վաթանը:

Ու մենք, երբե՛ք երբե՛ք չենք հաւատար թէ թուրք կոչուած ազգը կը յարգէ իր խոստումները ու իր հաւաստիքները եւ ի՛նչ ալ պատահի, բարեկամ ու դաշնակից կը մնայ իրեն երես տուողներուն:

Թուրքը այդ առաքինութիւնը չունի: Որովհետեւ, Թուրքը պատիւ չունի:

Տո՛ւր, կ'առնէ: Մի՛ տար, կը կողոպտէ: Իրեն օգտակար եղիր, կէս-բերան «թէշէքքիւր» մը կ'ըսէ: Երեսը մի՛ նայիր, խաբաղանը գլխուդ կ'իջեցնէ:

Մի՛ մեղադրէք — այդպէս սորված է, այդպէս դաստիարակուած է: Օձը կրնա՞յ չխայթել: Վագրը կրնա՞յ չյօշոտել իրեն մօտեցողը:

Քի՞չ օգտուեցան Անգլիայէն ու Ֆրանսայէն: Ի՞նչ ըրին: Առաջին պատերազմին անոնց դէմ ելան, երկրորդին՝ հինգ տարի շարունակ, փոն փափէնը առին նստան եւ հրացան մըն ալ չպարպեցին:

Վայ այն մեծերուն, որոնք միամտօրէն կը հաւատան թէ երբ փորձութիւնը պայթի Թուրքը իրենց հետ պիտի կռուի: Բայց որու հետ կ'ուզէ թող կռուի քաշելիք ունի: Տեսնէ՜ինք այդ օրը...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

●

Ինչպէս գրած էինք, Ելմտական նախարար Կայեար, հինգշաբթի գիշեր հեռատեսիլէն պատասխանեց կարգ մը հարցումներու, որոնք ուղղուած էին իրեն երկրին տնտեսական տագնապին առիթով:

Նախարարը շեշտեց թէ Ֆրանսայի համար կենսական է արտածումը.— «Եթէ մեր նաւերը չկարենանք լեցնել, մեր խանութները պէտք է պարպենք»: Անգամ մը եւս գգուշացուց աշխատաւորները, որ օրապահիկի յաւելում չուզեն եւ կոչ ըրաւ Ֆրանսացիներուն «խելքին եւ իմաստութեան»:

Քիչ ետք, Ֆելիքս Կայեար, այս անգամ պատասխանելով թիւ 1 Եւրոպայի կայանէն, ըսաւ թէ ձեւ մը կը խորհի հանրակառքերու եւ մեթրոյին բացը գոցելու, առանց յաւելում ընելու չարաթական քարթերուն վրայ, նոյնը երկաթուղիին համար:

Ինչպէս գրած էինք, 1958ի պիւտճէն ունի միայն 825 միլիառի բաց մը: Այս գումարն ալ հայթայթելու համար նոր խնայողութիւններով, վարչապետ Մոնուրի կոչ ըրաւ նախկին ռազմիկներուն որ հրաժարին իրենց թոշակէն: Ինչպէս կը թելադրէ վարչապետը եթէ այդ թոշակէն հրաժարին՝ անոնք որ պէտք չունին, 10 միլիառն ալ այդ ձեւով գտնուած կ'ըլլայ: Ընդհանուր վճարումը նախկին Ռազմիկներուն՝ 17 միլիառ է:

Կ'առաջարկուի նաեւ էսէօնթի բարձրացում, մօտ 2 % (ներկայիս էսէօնթը 4 առ հարիւր է):

× Օգոստոս 9ի պաշտօնաթերթին մէջ լոյս տեսաւ այն օրինագիծը որուն համաձայն «նուազագոյն ապահովուած օրապահիկը» ժամական 133,45 նշանակուած է Օգոստոս 1էն սկսեալ:

× Բաւական բարձրանալէ վերջ այս վերջին օրերուն Օգոստոս 8ին սակարանը աւելի հանդարտեցաւ եւ ոսկին գգալապէս ինկաւ նախորդ օրերուն վրայ ինչպէս նաեւ նափոլէոնը:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոստ. 8).— Ձոյլ ոսկի 495.0000, նափոլէոն 3870, զուիցերիական 3540, անգլիական 4320, քսան տոլարնոց 17.640, Թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1156, տոլար 420, զուիցերիական 101, պելժիական 8,30, լիր 0,70, փեսեթա 8,50:

ՏԻԿ. ԵՍԱՅԵԱՆ, որ Փարիզ-Նիս երկաթուղիի արկածէն վիրաւորուելով հիւանդանոց փոխադրուած էր, մեռած է: Կը բնակէր Սէն Ժագ փողոցին մէջ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ անակնկալ փոթորիկն ու անձրեւները մեծ աւերներ գործեցին: Յատկապէս կեդր. Ֆրանսայի մէջ, ուր ծառերը արմատախիլ եղան: Նիւթական վնասը մէկ միլիառի կը հասնի:

ՊՐԼԷԱՆՎԻԼԻ մօտերը, ալժերիացի ըմբոստները կրակ բացին զինուորական կառքի մը վրայ: 10 լեգէոնականներ սպաննուեցան, երկու ուրիշներ վիրաւորուեցան: Միւկէլի մէջ պատահած բախումի ընթացքին 32 ըմբոստներ սպաննուեցան, երկու ուրիշներ գերի ինկան: 21 զէնքեր գրաւուած են:

ԿՈՒՏԻՆԱՅԻ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Անօրինակ եռուզեռ մը, որ չէիր սպասեր գոնէ երբեմնի թրքախօս Կուտինացիներուն քով՝ այսօր ուրախալի երեւոյթ մը կը պարզէ. — Կուտինացիները իրար անցած են, ժողով ժողովի վրայ կը գումարեն՝ խորհելով թէ ի՛նչպէս կարող պիտի ըլլան իրենց *Պատմութիւնը* գրելու: Այսինքն՝ *Կուտինա-Քէօթահիայի Յուշամատեանը* գրի առնելու: կամենալը՝ կարենալ է, սակայն: Մենք յաջողութիւն միայն կը մաղթենք եւ յաջորդ փոքրիկ ուսումնասիրութիւնը իրենց կը նուիրենք:

1. ԱՍԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1841-6)

Արդէն 1847 *Մարտին՝ կը յիշուի Կուտինայի այս* հնագոյն *մշակութային Ընկերութիւնը իբրեւ* ոչ-նոր *կազմուած, որուն* փոխանորդը, *այսինքն՝ ներկայացուցիչն է* Յակոբ Շիքարեան, *Կուտինայի աչքառու եւ բարեկեցիկ Հայերէն մէկը, որ ուրիշ* նորակազմ *ընկերութիւն մը քաջալերելու համար* 2000 *ղրուշ կը նուիրէ* 1847*ին: Ե՞րբ կրնայ կազմուած ըլլալ: Ո՞վ եղած է իր հիմնադիրը եւ այլ շատ մը հարցումներ, որոնց պատասխանը չունի առաջին անգամ զինքը յիշող Հայ Թերթը* (Հայաստան, կ. գ. 1847 *թ*. 42):

2. Ս. ՄԻՆԱՍԱՅ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1847)

1847 *Մարտին, Զատկի երկուշաբթի օրը Հայկերոյթ կուտայ Յակոբ Շիքարեան իր տան մէջ, ուր կը հրաւիրուին քաղաքին երեւելիները: Նպատակն է* Ազգին բարելաւութեան վրայ *խօսակցիլ: Դպրոցներու բարեկարգութեան վրայ կը ճառէ քաղաքին Առաջնորդ՝* Թովմա Ծ. Վ., *որուն խօսքերը խոր տպաւորութիւն կ՚ընեն: Երկրորդ օրը «սիրայօժ միաբանութեամբ» հիմը կը դնեն* Ս. Մինասայ Ընկերութեան, *նպատակ ունենալով որ* «մանչ տղայոց եւ թէ աղջկանց դպրոցները բարեկարգէ եւ չեղած տեղուանքն ալ հաստատէ»: *Շատերը անդամ կը գրուին այս նոր ընկերութեան, իսկ յաջորդները թէ՛ կ՚անդամագրուին եւ թէ հետեւեալ նուիրատուութիւնները կ՚ընեն Ընկերութեան.—*

Առաջնորդ Թովմա Ծ. Վ.	500 *ղրշ.*
Ասիական Ընկերութեան փոխանորդ Յ. Շիքարեան	2000 *ղրշ.*
Ստեփան Տաքէսեան	2000 *ղրշ.*
Յովհաննէս Ազամալեան	250 *ղրշ.*
Յակոբ Պալէնցեան	1000 *ղրշ.*
Յովհ. Էրզիւրիւմլիւեան	1000 *ղրշ.*
Յովսէփ Սանտըխեան	1000 *ղրշ.*
Կարապետ Պալէնցեան	500 *ղրշ.*

Ընկերութեան տարեկան անդամավճարն էր 25 *ղրուշ* (Հայաստան, *անդ*, թ. 42):

3. ... ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1850-9)

Կուտինայի Առաջնորդ Յովսէփ Վ. (1850-9), իր առաջնորդութեան շրջանին, *կրթական գործին զարկ մը տալու համար* Նազարէթ Արսլանեան *պատանին Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդ. ուսումնարանին մէջ կրթել տալէ վերջ՝ կը բերէ Կուտինայի մէջ վարժապետ կը կարգէ: Այդ վարժապետին ամսականը հոգալու համար ալ* Ընկերութիւն մը *կը հիմնէ* 7,14 *եւ կամ* 21 *ղրուշ տարեկան անդամավճարով: Թղթակիցը, որ Կուտինայէն այս տեղեկութիւնները Պոլիս գրկած է՝ չըսեր թէ ի՛նչ էր* անունը *այդ ընկերութեան* (*տե՛ս* Մասիս, կ. գ. 1859 *թ*. 405): *Ուրիշ կողմէ ալ անծանօթ է ան:*

4. ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
(իբր 1870-7)

Գէորգ Եպ. Դերձակեան, *իր Կուտինայի առաջնորդութեան շրջանին* (1865-77), *Կուտինայի* աղջկանց վարժարանը հաստատուն եկամուտներով օժտելու համար *հիմնած է* Հայուհեաց Ընկերութիւնը, *որուն արդիւնքով 1899ին կը շինուին հասութաբեր* երկու տուն եւ խանութ մը (Բիւրակն, կ. գ. 1900, էջ 374): *Ընկերութիւնը շարունակած է գործել նաեւ 1900էն վերջ:*

5. ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
(1908)

Հիմնուած է 1908 *Օգոստոսին:* 1908 *Դեկտ.ին Տնօրէն Ժողովի Ատենապետ* Դ. Յովհաննէսեանի *և Ատենադպիր* Հ. Զօրթեանի *նախաձեռնութեամբ 132 ղրուշ կը հաւաքուի Հայաստանի սովեալներուն համար* (Մանզումէի էֆքեար, կ. գ. 1908 *թ*. 2293):

Միութիւնը ունեցած է ընթերցատուն *մը, բացած է* կիրակնօրեայ լսարան *մը եւ կազմած* երաժշտական խումբ *մը: Խռչընդոտներ 1910ին խափանած էին լսարանն ու երաժշտախումբը, կը մնար միայն ընթերցատունը* (Ազատամարտ, կ. գ. 1910 *թ*. 217):

ՈՒՇԱԳ

1. ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1873)

Կուտինայի վերաբերող Ուշագի *այս ընկերութիւնը հիմնուած է 1873ի վերջը: Իր նպատակն եղած է «Մէջտեղ դրուած դրամով առեւտրական շահաւոր գործառնութիւններ ընել, հարկ եղածատեն չափաւոր տոկոսով փոխ տալ Ընկերութեան անդամներուն եւ գիւղաքաղաքին մէջ գտնուած աղքատնոց օգնութեան ժամանել»* (Փունջ, կ. գ. 1874 *թ*. 851): *Ընկերութիւնը նպաստած է տեղւոյն դպրոցին:*

Հ. Ե. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԳԱՂՏՆԻ ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹԵՐ

ԺՈՐԺ Զ. ԹԱԳԱՒՈՐԸ ԳԱՀԸՆԿՑ ԸՆԵԼՈՎ ՈՒԻՆՍԸՐԻ ԴՈՒՔՍԸ ԱՆԼԻՈՅ ԳԱՀԻՆ ՎՐԱՅ ՊԻՏԻ ԲԱՐՁՐԱՑՆԷԻՆ

ԽՄԲ.— Միացեալ Նահանգներու եւ Անգլիոյ Արտաքին նախարարութիւնները հրատարակեցին փաստաթուղթ մ՝ Վիլհէլմշթրասէի գաղտնի արշիւներուն մէջէն: Ստորեւ՝ գլխաւոր մասերը.—

1940 *Յունիս-Յուլիսին, երբ Գերմանացիները կը յարձակէին Անգլիոյ վրայ, Հիթլէր եւ Ռիպընթրոփ նպատակ ունէին գահընկէց ընել Ժորժ Զ. Թագաւորը եւ անոր տեղ գահ բարձրացնել Ուինսըրի Դուքսը, մտածելով՝ որ պիտի կարենային շահիլ անոր գործակցութիւնը:*

Գերմանացիները այս ուղղութեամբ՝ մտածած են 1940 Յունիսէն սկսեալ, երբ նախկին Թագաւորը Փարիզէն Սպանիա կ՚երթար Ֆրանսան գրաւուած ըլլալով: Հիթլէրի դիտաւորութիւնը հետեւեալ ձեւով կարելի է խտացնել.— Պերլինի համաձայն՝ Ուինսըրի Դուքսը խաղալ թագաւոր մը կրնար ըլլալ՝ Անգլիոյ վրայ տարուելիք գերմանական յաղթանակ մը պարագային: Ան կրնար օգտակար միջնորդ մը ըլլալ Լոնտոնի եւ Պերլինի միջեւ:

Այսպէս՝ 1940 Յուլիսին, երբ Ուինսըրի Դուքսը տակաւին Լիզպոնա կը գտնուէր եւ կը պատրաստուէր Պահամաս կղզիները մեկնիլ, Մատրիտի գործավարը հրահանգ ստացաւ յայտնելու իրեն.—

1.— Բրիտանական կառավարութիւնը կ՚ուզէ սպաննել զինքը:

2.— Որ Գերմանիոյ հետ «գործակցելու» կարելիութիւններ ունի:

Նախկին Թագաւորին առաջարկուեցաւ որ մերժէ ընդունիլ Պահամաս կղզիներուն մէջ իրեն յանձնուած պաշտօնը եւ երթայ Սպանիա: Մինչեւ իսկ իրեն ցոյց տրուած էր «Բրիտանական Սահմանադրութեան բարեփոխման կարելիութիւններ», կը շեշտուի Մատրիտի գերման դեսպանին տեղեկագրին մէջ:

Սակայն Ժորժ Զ.ի եղբայրը որ երեւութապէս դէմ էր, անգլիական դահլիճին քաղաքականութեան, ի վերջոյ կը մերժէ միջամտել բանակցութիւններու մէջ որ հակառակ են իր կառավարութեան տուած հրահանգներուն:

Դէպի Պահամաս ճամբորդութիւնը վերջնականապէս որոշուեցաւ Օգոստոս երկուքին, որովհետեւ Ուինսըրի Դուքսը համոզուած էր, թէ Փորթուկալի եւ Սպանիոյ իր բարեկամներուն հետ յարաբերութեան մէջ պիտի մնայ, երբ միջամտելու կացութիւնը պահանջէ:

Գերմանական գործակալութիւնները կը փորձեն զանազան միջոցներ, որպէսզի Դուքսը ետ դառնայ իր այդ որոշումէն:

Մեկնումի նախօրեակին՝ Դուքսին կինը ծաղկեփունջ մը ստացաւ... սպառնագիրով մը: «Վտանգաւոր ճամբորդներ» նշմարուեցան այն նաւուն վրայ՝ որ Դուքսն ու Դքսուհին Պահամաս կղզիները կը տանէր: Արքայական ամոլին ծրարները «խորհրդաւոր կերպով» կ՚անհետանան՝ մէկ ժամ, այն պահուն, երբ նաւ կըբարձրանային: Վերջապէս գժոխային մեքենայ մը «ի յայտ» կուգայ նաւուն մէջ: Լիզպոնայի գերման դեսպանը կը յայտնէ, թէ հրահանգած էին փչրել Դքսուհիին ննջասենեակին պատուհաններուն ապակիները: Որովհետեւ դէպքին «հոգեբանական» ազդեցութիւնը պիտի մղէր զայն՝ որ կարելի եղածին չափ շուտ մեկնէր:

Փաստաթուղթերու հաւաքածոյին մէջ գլուխ մը կայ, ուր իշխան Մաքս Ֆոն Հոհընլոհէ որոշ յայտարարութիւններ կը վերագրէ Աղա Խանին 1940ին:

Համաձայն իշխանին, այդ օրերուն Աղա Խան նիւթական տագնապի մատնուած էր եւ կարելի էր օգտագործել... Վիլհէլմշթրասէ կը հասկցնէր իր աշխատակիցին, թէ «Աղա Խանի նիւթական շահերը շատ մօտէն կապուած էին Անգլիոյ հետ, որպէսզի կարելի ըլլայ մտածել Աղա Խանը օգտագործելու մասին:

Վերջապէս գերմանական փաստաթուղթերը նոր լոյս կը սփռեն Հիթլէրի զինուորական ծրագիրներուն վրայ, Ֆրանսայի պարտութենէն ետք:

1940 *Յուլիս 16ին, Հիթլէր հաղորդած էր իր սպայակոյտին՝ Անգլիոյ վրայ յարձակումի մը սկզբունքը, Ուէյմըթի եւ Ուայթ կղզիին միջատեղէն, որմէ ետքը Լոնտոնը պիտի իյնար գերման բանակին ձեռքը: Այս ժամանակ, Հիթլէր քաղաքավարօրէն մերժեց իտալական հետեւակազօրքը իր տրամադրութեան տակ դնելու Մուսոլինիի առաջարկը:*

Այս ծրագիրները ի զօրու մնացին մինչեւ այն ատեն, երբ Գերմանիա ապահով էր արեւելքէն: Մինչդեռ ռուսեւգերման յարաբերութեանց մէջ հերձուածը գծալի կը դառնար արդէն: Միւս կողմէ, Ուաշինկթընի գերման դեսպանն ու Հիթլէր անձամբ կ՚ենթադրէին, թէ բան մը կ՚անցնի կը դառնայ Լոնտոնի եւ Ռուսիոյ մէջ, եւ Անգլիա սկսած է հաշուել Խ. Միութեան վրայ:

Խորհրդային վոլթ-փասի մը առջեւ, Հիթլէր հիմնովին փոխեց իր ծրագիրները, այդ թուականէն սկսեալ: Այնպէս կը տեսնուէր, թէ աւելորդ էր այլեւս Լոնտոնի հետ զբաղիլ, սակայն Ֆիւրհէրին այնպէս կը թուէր, թէ «Անգլիոյ բաւական յոյսը» Ռուսիան է, ուրեմն պէտք էր նախ կործանել այս վերջինը:

Այս միջոցին, Գերմանիա, Իտալիա եւ Սպանիա կը մտածէին բաժնել պարտուած Ֆրանսան: Գերմանիա, տուեալ պայմաններու մէջ չէր ուզեր անմիջապէս առանձին խաղաղութեան դաշնագիր ստորագրել Վիշիի կառավարութեան հետ, որովհետեւ պէտք ունէր Ատլանտեանի ափին՝ պատերազմը շարունակելու համար: Կը մտածէին նաեւ Մարոքը ձգել Սպա-

ՊԱՐՈՆ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

Գ. ՊԱՅՔԱՐ՝ ՔԱՐԻՒՂԻ ՏԻՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

«Այս եւ դատին շուրջ յարուցուած աղմուկը հօրս հանդուրժելու կարողութեան սահմաններէն վեր էին. պիտի նախընտրէր տեղի տալ. այս ուղղութեամբ, ականջիս հասաւ խօսակցութիւն մը, որ հայրս ունեցած էր իր փաստաբանին հետ.

— Զաւակս իրապէս խելացի փրթաւ. այդ բոլոր փաստաթուղթերուն հարցը մէջտեղ բերելով, կ՚ըսէ հայրս:

«Փաստաբանը զարմացած կը պատասխանէ.

— Կը կարծէի որ այստեղ եկած ենք ձեր զաւկին դէմ դատ պաշտպանելու, եւ ոչ թէ իր ճարպիկութիւնը գովելու»:

Երեք օր վերջը Կիւլպէնկեան համաձայնութեան եկաւ իր տղուն հետ: Եւ քանի որ ինքը կորսնցուցած էր, որոշեց «մոռնալ» անցած-դարձածները: Հայր ու զաւակի միջեւ դիւանագիտական յարաբերութիւնները վերահաստատուեցան: Նուպար համոզուած է թէ այս դէպքէն ի վեր հայրը սկսաւ աւելի յարգանքով վերաբերիլ իրեն հետ: Քանի մը տարի ալ այսպէս անցաւ:

Բայց վէրքը բոլորովին գոցուած չէր... Ընտանեկան երրորդ մեծ անհամաձայնութիւնը ծագեցաւ 1952ին, երբ Նուպար մեռաւ:

Կիւլպէնկեան արդէն հանդիսացած էր որ Նուպար կտակ մը գրէ իր ողջութեանը՝ պատերազմին ժամանակ: Բայց Նուպար Նիսի մէջ բնակող իր եղբօր նամակ մը գրած էր, որուն մէջ կ՚ըսէր թէ Պարոն Հինգ առ Հարիւր խոստացած է վերադարձնել իր 9500 ոսկիի դրամօժիտը, զոր Կիւլպէնկեան իւրացուցած էր գործի մէջ դնելու համար: Նուպար կը գրէր թէ այդ դրամը այժմ բազմաթիւ անդամներ բազմապատկուած պէտք է ըլլայ, եւ փափաք կը յայտնէր որ իր մահէն վերջ հայկական որբանոց մը շինուի այդ դրամագլուխով ու տարիներու ընթացքին անոր գոյացուցած շահերով:

Այս նամակին մէկ պատճէնը 1952ին անցաւ Նուպարի ձեռքը, երբ Փարիզի իրենց տան թուղթերը կարգի կը դնէր: Որոշեց որ իր մօրը փափաքը պէտք է իրագործուի: Հաշուեց ըսաւ որ մօրը բերած 9500 ոսկին, Կիւլպէնկեանի դրամագլուխին մէկ տասներորդը կը կազմէր 1892ին. հետեւաբար Նուպար իր հօր 1952ին ունեցած հարստութեան մէկ տասներորդին վրայ իրաւունքներ ունէր: Պահանջեց ուրեմն որ հօրը հարստութեան մէկ տասներորդ գումարով իրագործուի իր հանգուցեալ մօր փափաքը եւ որբանոց մը շինուի: Պարոն Հինգ առ Հարիւր «չափազանց տակնուվրայ եղաւ այս առաջարկէն»: Մանաւանդ որ Նուպար կը մերժէր իր հօրը ցոյց տալ Նուարդի այդ նամակին պատճէնը, որուն մէջ Տիկին Կիւլպէնկեան ակնարկութիւններ ալ կ՚ընէ իր ամուսնին ուրիշ կնոջ մը հետ ունեցած յարաբերութիւններուն մասին:

Յաջորդ տարին Պարոն Հինգ առ Հարիւր իր կտակը փոխեց եւ Նուպարը «ժառանգութենէ զրկեց» միայն մէկ միլիոն տոլար հեղուկ դրամ եւ մէկուկէս միլիոն տոլարի ալ արժէքով բաժնեթուղթեր ձգելով անոր: Շատ աւելի վիրաւորական էր սակայն կտակին այն մասը, ուր կ՚ըսուէր թէ «կտակարարները կրնան իրենց կամքին մէջ առնել Նուպարը եթէ յարմար կը դատեն այդ:»

Այս ձեւով, ոչ միայն Նուպարի ժառանգութեան երեք հինգերորդը կը տրուէր իր քեռայրին ու հօրը փաստաբանին հրսկողութեան տակ, այլ նաեւ իրաւասու ոչ մէկ ձայն կ՚ունենար Իրաքեան Քարիւղի ընկերութեան 5 առ հարիւրին կամ իր հօր կտակին գործադրութեան մէջ, հակառակ անոր որ Կիւլպէնկեանի միակ մանչ զաւակն էր: Գալուստ Կիւլպէնկեան իր կտակին մէջ ոչ մէկ պարտականութիւն յանձնած էր Նուպարի՝ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան գործերուն մէջ, որուն ձգած էր իր ամբողջ հարստութիւնն ու 5 առ հարիւրի շահաբաժինը: Կտակին մէջ նոյնպէս որեւէ խօսք չկար Նուպարի սըրտին այնքան մօտիկ եղող որբանոցին մասին:

ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ, ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՍԻՐԱՀԱՐԸ

Միլիոնատէր մարդիկ, որոնք երբեք լսած չէին քարիւղի թագաւոր Պարոն Հինգ առ Հարիւր Կիւլպէնկեանի մասին, կը ճանչնային արուեստի գլուխ գործոցներու հաւաքածոներու տէր Կիւլպէնկեանը: Նոյնիսկ երկրորդ աշխարհամարտէն առաջ, Կիւլպէնկեանի նկարներու հաւաքածոն աշխարհի անհատական հաւաքածոներէն ամէնէն ճոխն էր: Նկարներու իր հաւաքածոն այժմ շատ մօտաւոր արժէքաւորումով կ՚արժէ 4,5 միլիոն անգլ. ոսկի: Եւ միայն իւղաներկներ չէին իր ունեցածը, արեւելեան հազուագիւտ գորգեր, ֆրանսական հին կահ-կարասիներ, արծաթեայ սպասներ, արձաններ, անըսգիւտ յախճապակիներ, հին դրամներու հաւաքածոներ: «Լաւագոյնը միայն հազիւ թէ արժանի է ինծի», կը սիրէր կրկնել:

Լոնտոնի Նէշընըլ Կէլըրի Թանգարանին այդ ատենուան տնօրէնը, Սըր Քէնըթ Քլարք, կը պատմէ. «Անհաւատալի բաներ կ՚ընէր, որպէսզի չխաբուի. ձեռքին տակ հոյլ մը մարդիկ ունէր, որոնք իրեն համար տեղեկութիւններ կը քաղէին.

ՌԱԼՖ ՀԻՒԻՆՋ

(Շար. – 29)

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՏԻՍԻՆ (Յառաջ).— Տեսինի եւ Լիոնի զոյգ կոմիտէները կազմակերպած էին Հերոսներու Օրուան տօնակատարութիւնը, որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 28ին կիրակի օր առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի ծանօթ պուրակին մէջ: Կը մասնակցէին նաեւ Լիոնի եւ Տէսինի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերը:

Առաւօտուն խարտեաշ արեւ մը ցոյց կուտար իր դէմքը, բայց շուտով թանձր ու յարաշարժ ամպեր եկան վարագոյր մը կազմելու, կազմակերպիչները դնելով անորոշութեան ու դժուարին վիճակի մը մէջ: Լիոնցիները աւելի յանդուգն՝ վարձերէին ինքնաշարժներ ու իջերէին դաշտ: Որով, այլեւս տատամսիլը անօգուտ էր:

Շուտով չքացան աննպաստ պայմանները: Ջայնասփիւռի կազմած մը դրուեցաւ ու երբ հայկական երգեր սփռուեցան պուրակին մէջ, ուրախութիւնն ալ իր հետ բերաւ: Հետզհետէ հասնող բազմութիւնը նպաստեց որ տրամադրութիւնները բարձրանան: Շուրջպարերը ծայր տուին, ու ներկաները թէ՛ երգեցին, թէ՛ պարեցին եւ թէ կերան ու խմեցին: Խումբ մը երիտասարդներ կը թնդացնէին ազգային յեղափոխական երգեր:

Քիչ ետքը ընկ. Թ. Այվազեան հիւթեղ բանախօսութեամբ մը իր շուրջը բոլորեց ներկաները: Ընկերը յետադարձ ակնարկով մը թուեց Բագրատունեաց հարստութեան եւ Կիլիկեան անկախութեան կորուստներէն ի վեր այն բոլոր փոթորիկները որոնք եկան ու անցան մեր Հայրենիքէն, Արարատէն մինչեւ Տաւրոս: Արաբական ու Սելճուքեան արշաւանքներ, որոնք խլեցին մեր անկախութիւնը, գերի դարձուցին ժողովուրդը, աւերեցին ու կողոպտեցին երկիրը: Յետոյ Բիւզանդական կայսրութեան քայքայումով, Օսմանեան կարմիր մահիկն էր որ կուգար գրաւել առաջին արշաւողներուն տեղը, իր մականին տակ առնելով փոքրասիական, կովկասեան, պալքանեան ու եւրոպական այլ ազգեր ու արաբական ժողովուրդներ: Ատոնցմէ մեծ մասը ազատագրուեցաւ երկար պայքարներու ու մեծ զոհողութեանց գնով, նաեւ Ռուսիոյ եւ եւրոպական մեծ ազգերու օժանդակութեամբ: Հայը մինակ էր ու շրջապատուած մահմետական տարրերու ցեղերով: Ան պայքարեցաւ միայնակ, առանց արտաքին օժանդակութեան: Կարմիր Սուլթանի սարքած պարբերական ջարդերը չվհատեցուցին զինքը, ընդհակառակն ան կազմակերպեց Պաղը Ալիի ցոյցը, Պանք Օթօմանի գրաւումը, Կարմիր Սուլթանի դէմ մահափորձը, ցոյց տալով իր ապրելու զօրեղ կամքը: Իր ազատագրութեան համար Հայը պայքարեցաւ բռնի կերպով ու շատ զոհեր տուաւ: Կուկունեանի արշաւախումբին ձախողումը չվհատեցուց յեղափոխականները: Անոր յաջորդեց Խանասորի փառայեղ արշաւանքը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան նախաձեռնութեամբ, որ եկաւ ապացուցանելու թէ Բռնի Հայը եւս գիտէ կռուիլ ու հարուածին հարուածով պատասխանել:

Մեր սիրելի ընկերը թելադրեց ներշնչուիլ ազատագրութեան համար զոհուող հերոսներուն նուիրական յիշատակով ու փոխանցել զայն նորահաս սերունդին:

Այնուհետեւ դարձեալ սկսան պարերն ու երգերը եւ տեւեցին մինչեւ գիշեր:

Գ. Պ.

նիոյ, որպէսզի Անգլիացիները անով գրաւէին:

«ՌՈՒՆՍԸՐԻ ԴՈՒՔՍԸ ՊԱՐԿԵՇՏ ԷՐ», ԿԸ ՇԵՇՏԷ ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Գերմանական փաստաթուղթերուն տասներորդ հատորին հրատարակութեան առթիւ, Ուինսըրի դուքսին վերաբերեալ հարցերուն անդրադառնալով, անգլիական կառավարութիւնը դուքսին ընթացքը «պարկեշտ» կը գտնէ: Միւս կողմէ, իր կարգին զեկոյց մը հրատարակելով, Ուինսըրի դուքսը կը հերքէ գերման փաստաթուղթին յայտնութիւնները եւ կ'աւելցնէ թէ միշտ արհամարհանքով վարուած է նացիական ծրագիրներուն հետ:

ՏՈՔԹ. ՅՈՎՆԱՆԵԱՆԻ ՃԱՌԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՓԱՌԱՏՕՆԻՆ ՄԷՋ

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԻՆ ԽՕՍՔԵՐԸ ՍԽԱԼ ԿԸ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԻՆ...

Մոսկուայի երիտասարդութեան փառատօնին հրաւիրուած էին երեք երեսփոխաններ, համայնավար մը, արմատական խմբակցութեան կապուած երեսփոխան Լըքէօր, Ազգ. Ժողովի միակ հայ անդամ՝ Լեւոն Յովնանեան (արմատական): Երեքին անունով եւ Ֆրանսայի կողմէ խօսք առաւ Յովնանեան. Ֆրանսերէն իր ճառին մէջ «դիւանագիտական» դարձուածքները այնքան շատ էին, որ թարգմանիչը դժուարութեանց մատնուեցաւ ֆրանսերէնի նրբութիւններուն առջեւ եւ որոշ խօսքեր չթարգմանեց.— «Փառատօնին ներկայ գտնուող Ֆրանսացի երեսփոխանները, ըսաւ ան, կը ներկայացնեն 1789ի Ֆրանսան, որ ժողովրդական առաջին յեղափոխութիւնը ըրաւ, (թարգմանիչը այստեղ մոռցած է «ժողովրդական» բառը): 1848ի Ֆրանսան՝ որ ծառացաւ ստրկութեան դէմ, Ֆրանսան՝ որ կը պայքարի ապազինման համար»:

Յովնանեան անդրադարձաւ երկու կարեւոր հարցերու.— Գաղթատիրութիւնն ու իր արբանեակները եւ ապազինումը: Առաջինին համար փոխադարձ հասկացողութեան վրայ ծանրացաւ: Ապազինման համար՝ յայտարարեց.— «Ճիշդ է, որ աշխարհ բաժնուած է երկու ճակատներու, սխալ է սակայն ըսել՝ թէ այս երկու ճակատներէն իւրաքանչիւրին մէջ չկան, մարդիկ որ խաղաղութիւն չուզեն»: Կ'երկէն՝ Յովնանեանի խօսքերը սխալ կը թարգմանուին.— աշխարհ բաժնուած է երկու ճակատներու, կը թարգմանէ խորհրդային «մասնագէտ»ը, խաղաղութիւն ուզող մարդոց աշխարհը եւ միւսը...:

Այսուհանդերձ, Ֆրանսացի երեսփոխանին խօսքերը խանդավառ ծափերու կ'արժանանան, ինչ որ թոյլ կուտայ նշելու, Մոսկուայի մէջ, թէ ամէն կողմէ փառատօնին եկած պատուիրակներուն միջեւ համաձայնութիւն կը տիրէ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ աշակերտներն եւ ուսանողները խումբ առ խումբ «կ'արձանագրուին» Խ. Միութեան «խամ ու խոպան հողերու առատ բերքն անկորուստ հաւաքելու» համար: Այս տարի Լենինականէն պիտի մեկնին մօտ 400 երիտասարդներ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մարզական խումբերուն միջեւ կազմակերպուած մրցումները տեւած են 4 օր: Մասնակցած են Սպարտակ, Կոլտնտեսական, Բուրեվեստնիկ, Կառուցող, Դինամօ, Լոկոմոտիվ, Կարմիր Դրօշ խումբերն ու այլ մարզական կազմակերպութիւններ: Խմբական ընդհանուր առաջնութիւնը շահած է Բուրեվեստնիկ խումբը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ դերասաններու խումբը, որ շարք մը ներկայացումներու համար Պաքու մեկնած էր, գեղարուեստական մասնաւոր երեկոյ մը սարքած է Պաքուի նաւթագործներուն համար. Ներկայացուած են առանձին հատուածներ զանազան թատերգութիւններէ, արտասանած են հայ դասական եւ ժամանակակից հեղինակներու ստեղծագործութիւններէն: Հայ դերասանները տեսակցութիւններ ունեցած են նաեւ Պաքուի երիտասարդներուն հետ:

ՀԱՅ ԱՅՐԻՆԵՐԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ՃԷՄՊՕՐԻՒՆ

Հայ Արիներու Միութեան ճէմպօրիի մասնակցող խումբը Լոնտոն հասաւ երեքշաբթի առաւօտ Յուլիս 30ին: Կայարան կը սպասէին Լոնտոնի գաղութէն Տէր եւ Տիկին Ամատունի եւ Պ. Զալըքեան, ինչպէս նաեւ ճէմպօրիի կազմակերպիչ մարմնին ներկայացուցիչները:

Հայ արիները հիւրասիրուեցան կայարանը, եւ մեկնեցան դէպի ճեմպօրիի բանակավայրը:

Հայ արիները հաստատեցին իրենց բանակավայրը միւս 73 ազգերու կողքին: Երկու օրուան մէջ մեր տղաքը շինեցին գեղեցիկ բանակավայր մը եւ Օգոստ. 1ին առաւօտուն, հանդիսաւոր կերպով բարձրացաւ մեր եռագոյնը, ընդհանուր բանակավայրին կեդրոնը, 73 ազգերու դրօշակներու կարգին: Ճեմպօրին բացաւ Կլոսթըրի դուքսը: Բոլոր սկաուտները հաւաքուած էին, եւ տողանցքէն վերջ ամէն պատուիրակութիւն առանձին այցելեց դուքսը, շնորհաւորելով բոլորն ալ:

Բայց ճեմպօրիին ամէնակարեւոր օրը շաբաթ է: Անգլիոյ թագուհին պաշտօնապէս պիտի այցելէր ճեմպօրին, իշխան Ֆիլիփի հետ: 100.000 ժողովուրդ հաւաքուած էր առտուընէ: Խանդավառ ցոյցերու մէջ թագուհին այցելեց բոլոր բանակավայրերը: Իսկ կէսօրին մասնաւոր հրաւէրով բոլոր միութիւններուն պետերը առանձին ընդունեցան թագուհիին կողմէ, որոնց կարգին Միութեան պետ Տօքթ. Գ. Մեծատուրեան:

Թագուհին հարցուց Հայերու կազմակերպութեան մասին, գոհունակութիւն յայտնեց Հայերու մասնակցութեան, իշխան Ֆիլիփ կատակեց հայ արիներու ճարպիկութեան մասին երբ զինքը կը լուսանկարէին: Բոլոր պետերը հիւրասիրուեցան սուրճով:

Կէսօրէ վերջ Թագուհիին ի պատիւ մեծ տողանցք մը կատարուեցաւ: Հայերը արժանացան, ինչպէս միշտ, մեծ ծափահարութեանց: Թագուհին փափաք յայտնած է ամէն ազգի ամէնակրտսեր սկաուտին ծանօթանալ եւ ձեռքը սեղմել: Այդ պատիւին արժանացաւ Արիս Աղամեան: Ջինքը թագուհիին ներկայացուց Սերոբ Ֆարչեան:

Ճեմպօրիին կողքին կայ նաեւ խմբապետուհիներու բանակավայրը ուր կը բանակին Հայ Արիներու Միութեան չորս խմբապետուհիները, գլխաւորութեամբ Ռոզէթ Գաբրիէլեանի:

Բանակավայր ընդունելու ուրախութիւնը ունեցանք նաեւ հայ սկաուտները որոնք զանազան ազգերու խումբերուն մէջ կը գտնուին՝ Ամերիկայէն, Կիպրոսէն, Իսրայէլէն եւ Պարսկաստանէն, բոլորն ալ հպարտութեամբ կ'այցելեն մեր բանակավայրը:

Ճեմպօրին կարելի է յաջողած նկատել ամէն տեսակէտով. սկաուտական ոգի, առատ ուտելիք, տաք արեւ: Բոլոր տղաքը մեղուներու նման կ'աշխատին եւ կը շէնցնեն իրենց բանակավայրը: Անգլիոյ մեր հայրենակիցները սկսան արդէն այցելել մեզ. բոլորն ալ խանդավառուած են տեսնելով հայ արիներու խումբին գիրքը:

Բանակումի կրակները սկսան, ինչպէս նաեւ պտոյտները. ամէն օր նորութիւն մը կայ, եւ մեր տղաքը իրենց կարելին կ'ընեն, որ Հայութեան անունը անգամ մը եւս գեղեցիկ յիշատակ մը ձգէ:

ՀԱՅ ԱՐԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (106)

ԵՐԿՈՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ԻԳ.

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ

— Վասպուրականի երկիրը, Հայոց Սպարապետ, ըսաւ, քեզ յանձնուած է ի Բուղայէ, եւ հիմա քանի որ դու պարտաւորուած ես այդ մարդուն քովէն անբաժան մնալու, կ'իմանամ թէ անիշխանութեան մէջ կը թաւալի, եւ շատ մը փոքրիկ եւ տեսակ տեսակ բռնաւորաց տակ կը հեծէ. պէտք չէ՞ արդեօք այդ վիճակին դարման մը տանիլ:

— Ես այդ մասին նաեւ շատ կը մտածեմ, քու քաջութեանդ վրայ կասկած չունիմ, եւ կը փափաքիմ նաեւ, պատասխանեց Սմբատ աչքերը շուրջ դարձնելով որ մի գուցէ իր ըսածը ոք լսէ, կը փափաքիմ նաեւ այս վիճակին դարման գտնել: Կարելի է շատերը զիս բամբասեցին իբրեւ մատնիչ հայրենեաց, զիս երկրորդ Վասակ մը, Մերուժան մը համարեցին. եղաւ վայրկեան մը որ ես նաեւ իմ վրաս կասկածեցայ, բայց խղճմտանքս հիմա հանդարտ է, Գուրգէն: Վասնզի վայրկեան մը եղաւ որ ես Բուղայի վստահութիւնն ունենալու համար, իբրեւ առաջնորդ իրեն ծառայեցի, բայց ոչ երբեք իր չգիտցածը եւ յայտնի ճշմարտութենէն աւելի բան մը իրեն իմացուցի: Ինք Ծանարաց դէմ պատերազմելու կամք չունէր, ես առանց երեւելու զինք այդ պատերազմին մղեցի, ուր իր զօրաց քառորդ մասէն աւելին ոչնչացաւ: Եւ Աղուանից Եսայի Աբումուսէին դաշտի քաջալերութիւն եւ դրամական օգնութիւն հասցնող դարձեալ ես եղայ: Եւ այդ պատերազմը նոյնչափ վնասակար եղաւ իրեն որչափ կործանական եղած էր Ծանարաց պատերազմը: Մի՛ կարծեր թէ այս խօսքերը յայտնելով ինքզինքս գովելու դիտաւորութիւն ունիմ, այլ խեղճ հայրենեաց վիճակին մէջ, գոնէ արժանաւոր անձանց առաջ ինքզինքս արդարացնել կ'ուզեմ. վասնզի սրտիս վրայ ծանր է այդ մարդուն յանդիմանութիւնը, որ մեր ժամանակի Հայոց մէջ առաջին կը համարիմ ես իր անշահասիրութեան, իր քաջութեան եւ հեռատեսութեան համար, եւ որ մարտիրոսական մահուամբ այդ կեանքը պսակեց: Հիմա՝ այսօր եթէ ինք ողջ լինէր երբ Բուղայի զօրքը կխուսափէս ջարդուեցան, ես իր խորհրդոց կը հետեւէի եւ դիմակը վար առնելով ազատամբութեան դրօշը կը վերցնէի. բայց այդ աննման Յովնանը չկայ. երկնքէն մեր վրայ կը ծիծաղի: Սակայն պէտք է ջանալ ի գործ դնել ինչ որ ինք կը մտածէր. եթէ դու հիմա կարենաս Վասպուրականը նուաճել, քան երեսուն հազարի խումբ մը կազմել, եթէ կարենաս տասը հազար մը գտնէ Սասնցի իջեցնել իրենց լեռներէն, ապահո՛վ եղիր թէ նոյնչափ մ'էլ ես կը հոգամ իմ Մոկաց եւ Շիրակայ երկրէն. եւ Կաթողիկոսն ու եկեղեցական դասն ոտք հանելով՝ կ'ընենք սրբազան պատերազմը եւ Յովնանու փափաքը կը կատարենք: Քե՛զ տեսնեմ, գնա՛, Աստուած հետդ լինի՛, սուրբ հաւատ լինի՛:

Ուրիշ յանձնարարութիւն չունի՞ս ինձ ընելու, Հայոց Սպարապետ:

— Ոչ. եթէ պարագաները պահանջեն եւ ինձի պէտք ունենաս, գրէ որդւոյս Աշոտին եւ ապահով եղիր թէ ինչ որ կարելի է կը ջանամ ի գործ դնել:

— Շա՛տ բարի, ողջ լեր:

— Աստուած հետդ լինի:

Եւ այսպէս բաժնուեցան իրարմէ այս երկու մարդիկը, եւ Գուրգէն իւր տասը թիկնապահներով մտաւ Վասպուրական, այն գործին ձեռնարկելու, որ երկրին բընիկ ժառանգաւոր իշխանք չէին կրցեր կատարել: Բայց ճամբայ ելնելու ժամանակ եւ զանազան պարագայից մէջ յիշնեց եւ պիտի յիշէր այդ Յովնանու անունը, որուն հետ քանի՛ պատերազմներու մէջ գտնուել էր եւ որու քաջութիւնը ինչչափ մեծ էր, աւելի մեծ էր հեռատեսութիւնն, գլուշաւորութիւնը եւ կառավարութեան ոգին:

Այնպիսի էր ժամանակը, այնպիսի էր երկրին վիճակը, որ քանի մը օրուան մէջ այդ հսկային շուրջը, որ Գուրգէն Արծրունի Աղբակեան կ'անուանուէր, գունդագունդ ժողովուեցան պատերազմողք, եւ ինք մտնելով Աղբակ գաւառը՝ երկու երեւելի բերդ՝ Ջղմար եւ Սրինդ, գրաւեց առժամայն: Եւ առանց դանդաղելու յարձակեցաւ Ռշտունեաց Ոստանը, ուր կը նստէր Վասակ Արծրունի Կովակերն անուանեալ եւ որ ինքզինքը զօրավար Վասպուրականի կը հռչակէր. կալանաւորելով զնա, ազատութիւն տուաւ իրեն եւ իմացուց թէ զօրավարութեան պէտք էր արժանանալ ո՛չ շուայտութիւն, զուարճութիւն եւ հանգստութիւն փնտռելով, այլ աշխատութեամբ եւ գործունէութեամբ: Եւ խօսքը օրինակաւ հաստատելով՝ սկըսաւ ընտիր խումբով շրջիլ բոլոր երկիրը «ուր որ բնակութիւն հաստատեր էին Տաճիկք Բուղայի հրամանաւ, սուսերի հարուածներ վրանին կը հասցնէր, սրով եւ աղեղամբ կը սատակէր զիրենք, եւ անհետ ըրաւ բոլոր Տաճկաց ժողովուրդը որ բնակած էին Վասպուրական Տէրութեան մէջ»:

ՏԵՐԵՆՑ

(Շար.)

եւ ուրիշ երկիրներ։ Հրթիռները վերջին գիւտերուն շնորհիւ՝ հիմա ոչ մէկ երկիր ապահով կրնայ ըլլալ։ Ամերիկայի ղեկավարներն ալ թող մտածեն այս մասին»։

Խրուշչեւի ճառը տեւած է երկու ժամ։ Խորհրդարանի անդամները ծափահարած են... մինչ, օր մը առաջ, գերման ժողովուրդը լռութեամբ կը դիմաւորէր Խրուշչեւն ու իր ընկերները, միաժամանակ պաղ ընդունելութիւն մը ցոյց տալով անոնց։

Խրուշչեւ արդէն սկսած է իր շրջապտոյտին՝ Արեւել. Գերմանիոյ մէջ։ Առաջին առիթով հանդիպեցաւ Լայփցիկ։ Իր կարգին, Անաստաս Միկոյեան ճամբայ ելաւ դէպի Պալթիկի ափերը։

ՕՄԱՆԻ ԱՊՍՏԱՄԲՆԵՐՈՒՆ
ԵՒ ԱՆԳԼ. ՈՒԺԵՐՈՒՆ ԲԱԽՈՒՄԸ

Օմանի մէջ, բրիտանական ուժերուն վճռական յառաջխաղացքը սկսաւ։ Դէպի Նիզվա իր ճամբուն վրայ, լեռնային կիրճներու մէջ մասնագիտացած հետեւակազօրքը Ռատայի մէջ բախեցաւ ապստամբներու զինեալ դիմադրութեան։ Այս գիւղը Նիզվայէն 9 քիլոմեթր անդին կը գտնուի միայն։ Երբ բանակը կը մօտենար Ռատայի, բլուրներու վրայէն ռմբաձիգները կրակ բացին։ Սակայն, հրատարակուած պաշտօնական տեղեկագիրի մը համաձայն, ռազմակառքերն ու բանակայինները շուտով կարողացան դիմագրաւել իրենց դէմ եղած տկար յարձակումը։ Քամբրոնցիները հարկ չզգացին միջամտելու՝ ծանր զէնքերով։

Միաժամանակ «երկրորդ ճակատ» մը բացուեցաւ։ Տեղացի ուղեցոյցներու առաջնորդութեամբ, Մասքաթի սուլթանին կանոնաւոր ուժերը, անգլիացի սպայի մը հրամանատարութեան ներքեւ շարժեցան դէպի Սմայլ, որ կը գտնուի Նիզվայի հիւսիսային կողմը։

Նախապէս, Իզէն դէպի Ֆիրք առաջացող հետեւակազօրքը առանց կռուելու գրաւած էր արդէն Քարշան։ Առտուան դէմ, օդանաւերը թռուցիկներ նետեցին Ֆիրքի շրջանին վրայ, բնակչութիւնը զգուշացնելով՝ դիմադրութեան մը հետեւանքներէն։ Եթէ Ֆիրք դիմադրէ, ինչ որ հաւանական է, ծանր զէնքերը գործի պիտի լծուին եւ յարձակումը վճռական պիտի ըլլայ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ ձերբակալուեցաւ նախկին զօրվար մը, որ ժողովրդական ապստամբութեան շրջանին փորձած էր երկրէն հեռանալ։ Զինուորական բազմաթիւ դէմքեր ձերբակալուեցան ապստամբութեան մասնակցած ըլլալու յանցանքով։

ԹԻԹՕ – ՀՕ ՇԻ ՄԻՆ տեսակցութենէն վերջ տեղեկագիր մը հրատարակուեցաւ, որ կը յայտնէ, թէ երկու ղեկավարները համաձայն չեն իրենց տեսակէտներուն մէջ։

ՔԱՄՈՐԷՐԱ, որ գաղտնօրէն Սպանիա մտած էր, Ֆրանսա եւ Խ. Միութիւն մնալէ վերջ, 30 տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցաւ։ 62 տարեկան է։

ԼՈՆՏՈՆԻ ապազինման խորհրդակցութիւնները ընդհատուեցան մինչեւ յառաջիկայ երեքշաբթի։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ ամուսնացած երիտասարդ զոյգերուն 12 առ հարիւրը կ՚ապրի պանդոկներու մէջ, 23 առ հարիւրը՝ ծնողքներուն մօտ։ Միւս կողմէ, 80 առ հարիւրը կ՚ապրի վատ պայմաններու մէջ։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ուժով բանող քարիւղատար մեծագոյն նաւը պիտի շինուի Ճափոնի մէջ։ Ծրագիրը պատրաստուած է արդէն։

ԵԳԻՊՏՈՍ Եուկոսլաւիայէն գնեց 5 բեռնատար եւ քարիւղատար նաւ մը, հինգ միլիառ ֆրանքի արժէքով։

ՆՈՐՎԵԿԵԱՆ երկրորդ նաւը Սուէզէն անցաւ՝ Իսրայէլ երթալու համար։

ԱՆԳԱՐԱՅԻ Պատերազմական ատեանը մէկէն վեց տարուան բանտարկութեան դատապարտեց 42 համայնավարներ։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ 35 միլիառ ֆրանք արժէքով պատերազմական կազմածներ պիտի տայ Սուրիոյ։

ՇԵՊԻԼՈՎ տեսնուած է Երիտասարդական փառատօնին առիթով Մոսկուա գացած օտար լրագրողներու կողմէ՝ երբ կը պտտէր հիւանդանոցի մը պարտէզին մէջ։ Կը կարծուի թէ Խ. Միութեան նախկին Արտաքին նախարարը երկար ատենէ ի վեր հիւանդանոց փոխադրուած է։

«ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը

Խանասորի արշաւանքին 60րդ տարեդարձին առթիւ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Գէորգ-Չաւուշ» խումբի կողմէ (Նիս) Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Լա Գօլ-սիւռ-Լուի գեղեցիկ անտառներուն մէջ։

Կը նախագահէ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին

Կը մասնակցին նաեւ Մարսէյլէն հրաւիրուած երիտասարդ-երիտասարդուհիներ։ Կը նուագէ (Փարիզի երաժշտանոցէն եւ Լիբանանի ազգատէօնի աւխոյեան)

Պ. ԱԼԵՔՍ ՄՆԱԿԵԱՆ

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ։ Մուտքը ազատ

Տանօք.— Մասնաւոր օթօքառ՝ առտուան ժամը 9ին, Փլաս Մաէնայէն, որ Մարսէյլի Հայոց Թաղէն կ՚անցնի։

Կառ տ՚օթօպիւսէն ժամը անգամ մը՝ օթօպիւս կը մեկնի Լա-Գօլ-սիւռ-Լու, ուրկէ առնել Կռասի ճամբան, 2 քիլոմեթր, Պաքիւս իջնել։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Մայր-Եկեղեցիի վաստակաւոր նախկին դպրապետ ողբացեալ Յակոբ Մալաքեանի յիշատակին, ներկայութեամբ իր ընտանեկան պարագաներուն։ Իր յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ։

× Պարտիզպան մը կ՚ուզուի։ Դիմել եկեղեցի։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ
ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 187-188 (Յուլիս-Օգոստոս)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Հայ անասնաբոյժներ (Շ. Նարդունի). — Ի՞նչ խմել ծարաւ ենք (Տօքթ. Ասքանազ). — Հայաստանի բուժավայրերը (Տօքթ. Յակոբեան). — Ծովի լողանք (Տօքթ. Աչճեան). — Գինի (Բժկ. Բառարան). — Կաթ կը միզէ (Փրոֆ. Վէռհօօկէն). — Ցղութիւնը եօթը ամիս միայն (Տօքթ. Աղատանի). — Ի՞նչպէս տեղափոխել արկածեալը (Խաչուհի). — Ֆրանկախտը (Տօքթ. Միսաքեան). — Ի՞նչ է հանճարը (Վէռհաւն). — Ծերութիւն եւ ծերախտ (Տքթ. Նաւասարդ). — Հին բառարաններ (Յ. Քիւրտեան). — Հացի (Իշխանեան)։

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 ֆրանք, արտասահման 1200 ֆրանք։ Դիմել Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 11 Օգոստոս, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէին։

Տեղի կ՚ունենայ Սէնիզէի ճամբուն վրայ, Շաթօ Պուրկարտի գեղեցիկ փառքին մէջ։

Կը նախագահէ ընկ. Ղ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին։ Ճոխ պիւֆէ։

Օթօքառները կը մեկնին ժամը 8,30ին, Շըմէն տը լա Փէյէն, 8,45 դպրոցին առջեւ, 9ին Փլաս Վէռտէօն, 9,15 Քուռ Պերիա եւ Ժան Ժոռէս։ Պիտի կենան նաեւ սինեմա Փաքսի առջեւ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։
Ոչ մէկ աճուրդ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Համաչարսանճակի Հայրենակցական Միութեան Պոմոնի եւ Լիոնի մասնաճիւղերը իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Հայրենակիցներ Մարտիրոս եւ Սեդրակ Թաշճեաններու եւ բոլոր իրենց պարագաներուն իրենց մօր՝

ՏԻԿ. ՆԱԶԻԿ ԹԱՇՃԵԱՆԻ

(Զարսանճակի Կէօք-Թէփէ գիւղէն) դառնակսկիծ մահուան առթիւ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊՈՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՀԱՄԱ-ԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 17րդ պատգամաւորական ժողովը պիտի գումարուի յառաջիկայ 17 եւ 18 Օգոստ. 1957, շաբաթ եւ կիրակի օրերը Լիոնի մէջ, Կռաճ Գափէ տը Սաքսի սրահը, 101, Ավընիւ տը Սաքս, Լիոն։

Առաջին նիստը կը բացուի 17 Օգոստ. 1957 շաբաթ առաւօտ ժամը ճիշդ 9ին։ Պատգամաւորներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Մուտքը ազատ է փափաքող հայրենակիցներու համար։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ
ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԱՓԻՆ

Վայրը՝

Olonne-sur-Mer (Vendée)

3 Օգոստոսէն 14 Սեպտեմբեր

Անհատապէս մեկնողները կրնան ուղղակի դիմել՝

Camp Nor Séround, La Bauduère à Olonne-sur-Mer (Vendée).

Իջնել Սապլ տ'Օլոնի կայարանը, փոխել օթօքարը դէպի Օլոն և իջնել Լա Պօտիւէր։ Միասին տանիլ սաւան եւ ծածկոց։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

«Յառաջ»ի վարչութիւնը պարտք կը սեպէ անգամ մըն ալ յիշեցնել իր բաժանորդներուն որ փակեն իրենց առկախ հաշիւները։

Որեւէ օտար թերթ կարելի չէ ապառիկ կարդալ եւ փափաքելի է որ նոյնը ըլլայ մանաւանդ հայերէն թերթի համար, որուն միջոցները աւելի սահմանափակ են։

... մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի անպայման ղրկել իրենց նոր հասցէին հետ նաեւ հինը։ Ծախքերու համար՝ 100 ֆրանք։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ»ի չէք – փոսթալի թիւն է՝ 15069 - 82, կը խնդրուի չգործածել նախորդը որ ջնջուած է։

ՕԳՈՍՏՈՍ 18ԻՆ

Պիտի ձայնասփռուի Փալէ տը Շայեոյի եկեղեցական երաժշտութեան համերգը, որուն մասնակցած է Հայկ. երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Կարպիս Ափրիկեանի, կիրակի առտու ժամը 8.45ին Փարի – Էնթերէն։

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք: Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 11 ՕԳՈՍՏՈՍ
DIMANCHE 11 AOUT 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7964 33ème ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3766

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՀԵՏ ԿԱՊԸ

*

Տասներկու տարի առաջ, երբ վերջ գտաւ համաշխարհային երկրորդ պատերազմը, տարբեր հովեր սկսեր էին փչել խորհրդային երկիրներէն ընդհանրապէս եւ մեր կորիզէն մասնաւորապէս:

Ցաղթական դաշնակիցներու կողքին պատուոյ սեղանին շուրջ բազմած էին Կրեմլինի ներկայացուցիչները:

Աշխարհի ճակատագիրը կը գծէին հինգ Մեծերը (Մ. Նահանգներ, Անգլիա, Ֆրանսա, Խ. Միութիւն եւ Չինաստան): Թրքահայ Դատին համար ալ այս Հինգերուն կ՚ուղղուէին բոլոր դիմումները:

1945ի Յունիսին. Գէորգ Զ. կաթողիկոսի ընտրութեան առթիւ արտասահմանէն էջմիածին գացող պատգամաւորները կը վերադառնային խանդավառ տրամադրութեամբ եւ մեծ լաւատեսութեամբ:

Ոգեւորութեամբ կը պատմէին թէ ինչպէս «ժողովուրդներու մեծ առաջնորդ» «արեւ» Սթալին Կրեմլինի մէջ ընդունած էր Չէօրէքճեան արքեպիսկոպոսը, այն ատեն կաթողիկոսական տեղապահ, որուն խոստացած էր «ընդարձակել Հայաստանի սահմանները»:

Նոյն տարուան աշնան Մոսկուայի գործավարներու Խորհուրդը ներգաղթի որոշում կուտար: Ու Հայաստանէն արտասահման կը ղրկուէին մասնաւոր պատուիրակներ՝ ներգաղթ կազմակերպելու համար:

Բոլշեւիկեան քարոզութիւնը ներգաղթն ու սահմաններու ընդարձակումը իրարու հետ կը շաղկապէր, այն տպաւորութիւնը տալու համար տարագիր հայութեան թէ՝ ընդարձակեալ սահմանները լեցնելու նըպատակով է, որ մայր հայրենիքը պէտք ունի իր զաւակներուն…

Անցան ներգաղթի փոթորկալից օրերը: Փոթորկալից՝ մանաւանդ Սուրիա-Լիբանանի մէջ, ուր պատկերազարդ խայտառակութիւններ տեղի ունեցան ամբողջ երկու տարի՝ տակնուվրայ ընելով մեր այդ հայաշատ գաղութներու խաղաղ կեանքը:

Ներգաղթը կանգ առաւ յանկարծ՝ ապշութեան մատնելով ամէնէն առաջ այն բազմաթիւ «հայաստանասէր»ները, որոնք տուն-տեղ ծախած, սնտուկ ու պայուսակ կապած-կղպած՝ կը սպասէին երրորդ կարաւանի ճամբայ ելլելուն:

Շոգենաւը ա՛լ չհանդիպեցաւ Պէյրութի նաւահանգիստը: Ու անտուն-անգործ մընացած ընտանիքներ տարիներով չարաչար աշխատանքի լծուեցան՝ նոր տուն-տեղ ու գործ ճարելու համար:

1947էն ետք, ուրեմն տասը տարիէ ի վեր փակուած են Հայաստանի դուները՝ ներգաղթողներու առջեւ:

Երեք տարիէ ի վեր կէս մը բացած են դանոնք՝ միայն տասը օրուան համար՝ իբրեւ «զբօսաշրջիկ» Հայաստան այցելող հայրենակիցներու առջեւ: Այս պատեհութենէն կ՚օգտուին անոնք, որ բարեկեցիկ են եւ կրնան 140.000 ֆրանք տրամադրել այդքան կարճատեւ այցելութեան մը համար:

Արտասահմանի եւ Հայաստանի միջեւ կապը այս մակարդակին վրայ է ներկայիս:

1956ը բացառիկ տարի մը եղաւ: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա. այցելեց կարգ մը երկիրներ եւ շփման մէջ մտաւ արտասահմանի հայութեան հետ: Թէեւ իր ճամբորդութեան դրդապատճառը բոլորովին ուրիշ բան էր:

Իրեն հետեւեցաւ Բարգէն Աստուածատուրեան, «Արտասահմանի հետ Կուլտուրական Կապի Հայկական Ընկերութեան» նախագահը, որ Ֆրանսայի կարգ մը քաղաքները այցելելով՝ լայն խոստումներ տուաւ: Հաւաստեց թէ Հայրենիքի եւ Սփիւռքի միջեւ մշակութային կապը ա–ւելի պիտի սերտանար:

Սակայն տարի մը անցաւ իր այցելութենէն ի վեր եւ կապի սերտացման ո՛չ մէկ նշոյլ տեսնուեցաւ:

Ընդհակառակն կապը՝ որ արդէն շատ թոյլ էր, բոլորովին կարեցաւ:

Էր երբեմն «Արտասահմանի հետ Կուլտուրական Կապի Հայկական Ընկերութիւն»ը գրական, պատմական, բանասիրական նիւթերու շուրջ յօդուածներ կը ղրկէր բոլոր թերթերուն: Դաշնակցական թերթերն ալ կը հրատարակէին զանոնք յաճախ:

Այժմ նոյն Ընկերութիւնը նիւթեր կը ղրկէ միայն «յառաջդիմական» թերթերուն: Բայց ի՛նչ նիւթեր: «Կուլտուրական»էն զատ ամէն բան կայ անոնց մէջ:

Այդ է պատճառը անշուշտ, որ չեն համարձակիր զանոնք ղրկել նաեւ «ոչ-յառաջդիմական» թերթերուն:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՕՄԱՆԻ ԱՊՍՏԱՄԲՆԵՐՈՒՆ ԿԱՏԱՂԻ ԴԻՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

●

ԱՆԳԼ. ՈՒԺԵՐԸ
ԴԺՈՒԱՐ ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ՄԱՏՆՈՒԱԾ

Ուրբաթ օր Օմանի ապստամբները իրենց առաջին զինեալ դիմադրութիւնը ցոյց տուին:

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Սուլթանին կանոնաւոր ուժերը, տեղացի ուղեցոյցներու առաջնորդութեամբ եւ անգլիացի սպայի մը հրամանատարութեամբ կը շարժէին դէպի Նիզվա, ուր կը գտնուի ըմբոստներուն պարագլուխը՝ կրօնապետ Ղալէպ պէն Ալի:

Բանակայինները Ֆիրքի առջեւ բախեցան ապստամբներու կատաղի դիմադրութեան: 200ի մօտ զինեալ մարդիկ, կրօնապետին եղբօր հրամանատարութեան ներքեւ, պատերազմական ծանր զէնքեր գործի լծելով կասեցուցին Սուլթանին ուժերը:

Առաջին անգամ ըլլալով Թամբրուսցիները ծանր զէնքերով օգնեցին կանոնաւոր ուժերուն, մինչ պատերազմական օդանաւերը կը ռմբակոծէին ապստամբներու ամրոցը:

Զօրավար Ռապըրթսըն, որ ընդհանուր հրամանատարն է սուլթանական բանակին եւ անգլիական ուժերուն՝ նախընտրեց նոր համախմբում մը ընել վերջնական յարձակումի անցնելէ առաջ եւ մեկնեցաւ Պահրէյն անգլիացի կուսակալին հետ խորհրդակցելու համար:

Պաշտօնական շրջանակներու համաձայն՝ զօրավար Ռապըրթսըն լիազօրուած է աւելի ուժեղ յարձակողական մը շղթայազերծելու, դէմք փրկելու համար Մեծն Բրիտանիոյ ազդեցութիւնը, ոչ միայն Օմանի, այլ՝ քաղաքական շրջանակներու մէջ:

Միւս կողմէ, սուլթանական բանակին պատկանող նոր ուժեր, առանց ընդդիմադրութեան գրաւեցին Իզքին: Այս ձեւով Նիզվա «օղակ»ի մէջ առնուեցաւ:

Լոնտոնի մէջ լաւատես, — նոյնիսկ «շատ լաւատես», — են եւ կը մտածեն, թէ քանի մը օրուան ընթացքին Օմանի ապստամբութիւնը պիտի ճզմուի:

× Արաբ դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ կը լսուի, թէ Եմէն, արաբական երկիրներու անունով Օմանի հարցը պիտի բերէ Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ: Այս ուղղութեամբ որոշում մը տրըուած պիտի ըլլար Արաբական Դաշնակցութեան մէջ, որ բացառիկ նիստ մը գումարեց ուրբաթ օր:

× Օմանի մէջ բրիտանական յարձակումին անդրադառնալով, Գահիրէի ձայ-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

❖ ՕՐԷ ՕՐԻՆ ❖

●

ԹԷ՛ ԿԸ ԳՈՎԵՆ, ԹԷ՛ ԿԸ ԹՔՆԵՆ…

Ժագ Լանզմանի մասին խօսելու առիթը ունեցանք: Համայնավար այս գրողը մեծ համբաւ ունէր իր կուսակիցներուն քով. «Լանզման կը գրէ մեզի համար: Իրե՛ն շնորհակալութիւն պէտք է յայտնել…» կը գրէր Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան պշտօնաթերթը (*Իւմանիթէ*), տակաւին տարի մը առաջ: Բազմաթիւ առիթներով երիտասարդ գրողին գովերգը կարդացած ենք նաեւ «Լէթր Ֆրանսէզ»ի մէջ, որ նախորդին գրական կարճնեղբայրն է:

Մինչեւ այստեղ՝ շա՛տ լաւ:

Դժբախտութիւնը, սակայն, սկսաւ այն օրէն, երբ հրատարակիչ մը առաջարկեց Լանզմանի՝ որ խաչակրութիւն մը ընէ Խ. Միութեան մէջ: «Գրպանը ծակ» գրողին ճամբու ծախքերը ապահովուած էին… եւ մեկնեցաւ:

Անշուշտ՝ կարմրակտուցները կը սպասէին, որ Լանզման վերադարձին իր տպաւորութիւնները գրէր, խորհրդային «անձնման դրախտ»ին մէջ «սոցիալիզմ» կառուցանողներուն կեանքին «գեղեցկութիւն»ները երգելով: Կը սպասէին, անշուշտ, որ ան ականատեսի վկայութեամբ հաստատէր երկաթէ վարագոյրէն անդին … գոյութիւն չունեցող «իրողութիւն»ները:

Այդպէս չեղաւ:

Լանզման գնաց եւ գրեց իր տպաւորութիւնները՝ առանց խաթարելու: Գրեց Խ. Միութեան մէջ վխտացող վատահամբաւ կիներու մասին, կեանքի դժուարութիւններուն մասին, ինչպէս նաեւ՝ Ֆրանսայէն գաղթած Հայերու յուսախաբութեանց մասին: Հայեր՝ որոնք ազատ Ֆրանսան լքելով խորհրդային քաղաքացի ըլլալու «յիմարութիւն»ը գործած էին:

Նոր չէ այս երեւոյթը: Հայ թէ ֆրանսացի կարգ մը գրողներ, որոնք նախապէս ձախակողմեան էին, կամ համախոհ՝ կարմիրներուն, Խ. Միութիւն այցելելէ վերջ դիրք բռնեցին մարքս-լենինեան վարդապետութեան մունետիկներուն դէմ եւ հրատարակեցին իրենց տպաւորութիւնները: Այսպէս՝ Անտրէ Ժիտ, Արսէն Երկաթ (որ միաժամանակ ֆրանսերէն ալ կը գրէ), Ս. Սահակեան եւ ուրիշներ, որոնք ըսին՝ ինչ որ պէ՛տք էր ըսել:

Վերջին նորութիւնը Լանզմանի պատմութիւնն է: Համայնավար կուսակցութիւնը մէկ տարի կախակայեց զայն, ցնոր տնօրինութիւն, իր տեսածները… տեսած ըլլալու յանցանքով:

Պատմութիւնը այստեղ չվերջացաւ սակայն:

Սովորականին պէս՝ Ժագ Լանզման կ՚այցելէ «Իւմանիթէ»ի գրասենեակը եւ իր «բարեւ»ին պատասխանը կը ստանայ թերթին ընդհանուր քարտուղարուհիէն.

— «Կ՚ուզեմ թքնել երեսիդ, բայց չեմ ուզեր թուքս աղտոտել…»:

«Պարտիա»ին նախկին փառաւորեալը կ՚անդրադառնայ, որ «անբաղձալի տարր» մը դարձած էր…

ԱՐՄԵՆԱԿ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԶԷՆՔ ԵՒ ՌԱԶՄԱՆԻՒԹ ԿԸ ՅԱՆՁՆԷ ԵՄԷՆԻ

●

Խորհրդային զէնքերու «նուիրատուութիւն»ը՝ արաբական երկիրներու, ընդմիջուած էր Սուէզի տագնապին ատեն: Այդ շարժումը կրկին սկսաւ. Սուրիա, Եգիպտոս եւ Եմէն խորհրդային նոր զէնքեր կը ստանան:

Մինչ Անգլիա դժուարութեան մատնուած է Միջին Արեւելքի իր քաղաքականութեան մէջ, Արտաքին Նախարարութիւնը երեւան կը հանէ, որ Յունուարէն սկսեալ 6-7 նաւ խորհրդային զէնքեր եւ ռազմանիւթ յանձնուած է Եմէնի: Հրետանիներ եւ քանի մը օդանաւեր ալ մաս կը կազմեն այս «նուէր»ին: Ռուս մասնագէտներու խմբակ մը հասած է «խաղաղութեան» համար պայքարող այդ երկիրը՝ նոր զէնքերու գործածութիւնը սորվեցնելու համար:

Արդարեւ, ամիսներ առաջ Մեծն Բրիտանիա զգուշացուցած էր ՄԱԿի յանձնախումբը, Կարմիր Ծովու վրայէն արաբական երկիրներ փոխադրուող խորհրդային եւ չեխական զէնքերու մասին:

Եգիպտացիները մեծապէս կը նպաստեն այս գործողութիւններուն:

Լուրը տալով՝ «Թայմզ» թերթը կը գրէ.

— «Հարց է, թէ Եմէնցիները պիտի կարենա՞ն գործածել ծանր զէնքերը (խորհրդային): Հաւանական է, որ անոնք նախապատերազմեան գերմանական զէնքերուն նման պիտի մթերուին… անոնց կարեւորութիւնը՝ քաղաքական է»:

× Եմէնի կառավարութիւնը պաշտօնապէս հաղորդեց Միացեալ Նահանգներու՝ որ խորհրդային զէնքեր կը ստանայ:

Արտաքին Նախարարութեան մէջ (Ամերիկա) հաստատեցին, թէ ստորագրուած համաձայնագիրով մը՝ Խ. Միութիւն արդիական զէնքեր պիտի յանձնէ Եմէնի, ինչպէս նաեւ հրետանիներ եւ օդանաւեր:

Եմէնի ներկայացուցիչը յայտարարած է, թէ այս միջոցին կը դիմեն՝ «բրիտանական յարձակումի մը դիմադրելու համար»:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

●

ԵՐԵՔ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐ
ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ

Ալժերիոյ մէջ բախումները իրարու կը յաջորդեն, բանակայիններու եւ ըմբոստներու միջեւ: Հակառակ հեղձուցիչ տաքին՝ Լեգէոնականները խուզարկութիւնները կը շարունակեն: Արեւմտեան Օրանիայի մէջ երեւան ելած են զէնքի եւ ռազմանիւթի երեք մթերանոցներ: Մարոքի սահմանագլուխին վրայ, ուրբաթ օր մինչեւ իրիկուն կատաղի բախում մը պատահեցաւ: Ապստամբները ձգեցին 18 մեռեալ, զէնքեր եւ ձեռնառումբեր:

Կոստանդինի շրջանին մէջ զինուորական երկու կառքեր ծուղակը ինկան ու վեց Լեգէոնականներ սպաննուեցան:

Երէկ առաւօտ, Ալժէի մէջ երկու ոստիկաններու վրայ կրակ բացուեցաւ: Ոստիկաններէն մէկը ծանրօրէն վիրաւորուած է. հետապնդուելով՝ աճարեկիչը ձերբակալուեցաւ.— 15 տարեկան լաճ մըն էր:

Կոստանդինի մէջ ռումբ մը պայթելով երեք մահմետականներու մահուան պատճառ եղաւ: Հինգ ուրիշներ վիրաւորուեցան:

Քէրպայի մէջ, զին. զումարտակ մը ծուղակը ինկաւ: 10 բանակայիններ սպաննուեցան եւ երկու ուրիշներ վիրաւորուեցան:

Վերջին շաբթուան ընթացքին ապստամբները հարիւրէ աւելի զոհ տուած են:

Միւս կողմէ երեք համայնավարներ մահուան դատապարտուեցան Ալժէի մէջ, իսկ Կոստանդինի Ատեանը ձերբակալուած ապստամբներու պարագան քննելով՝ 18 հոգի մահուան դատապարտեց. երեք հոգի՝ ցկեանս տաժանակիր աշխատանքի, չորս հոգի՝ 15 տարուան եւ երկու ուրիշներ ալ 10 տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցան:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Խորհրդարանի եւ Ծերակոյտի խառն յանձնախումբը որոշեց, որ 3366 միլիոն տոլարի օժանդակութիւն մը ըլլայ օտար երկիրներու:

ԿՐԹԱԿԱՆ-ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ

«ԻՐԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ»

Հեղինակ՝ Պ. ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ԵՒ ՄԽԻԹԱՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ամէն տարի դպրոցական արձակուրդներուն կը զուգադիպի մանկավարժութեան ուսուցիչ Պ. Պ. Գէորգեանի լոյս ընծայած գրքոյկներուն հրատարակութիւնը: Անցեալ տարի «Մեծապատիւ Մուրացկաններ» խորագիրը կրող եւ արտասահմանի հայութեան ուղղուածը՝ կոչ մըն էր: Այս տարուանը «Իրական խնդիրներ» կը շօշափէ: Երկու տասնեակի կը հասնի ինքնագիր եւ թարգմանութեամբ մանկավարժական խնդիրներու նուիրուած հատորները, որոնք բոլորն ալ հոգեբանական, կրթական-դաստիարակչական նիւթեր կը շօշափեն: Այս մարզին մէջ, որքան որ հետեւած ենք, մեզի կը թուի թէ Պ. Պ. Գէորգեան միակն է, որ իրեն նպատակ ընտրած է բան մը փոխել ուսուցիչներու եւ մանաւանդ, մեր կրթական հաստատութիւններու վարելու յաւակնութիւնը ունեցող մարմիններու մտայնութեան մէջ:

«Մեծապատիւ Մուրացկաններ»ու առաջին էջէն, որուն անցեալ տարի գրախօսական մը նուիրած էինք, քանի մը տողերու արտատպումը այժմէական կը գտնենք, երբ դպրոցական վերամուտի առթիւ, դպրոցներու վարիչ մարմիններ, ուսուցիչ-ուսուցչուհիներ մտահոգութեան մատնուած են, առաջինները կրթական մըշակներու հետ պայմանաւորուելու եւ երկրորդներն ալ իրենց պաշտօնին մէջ վերահաստատուելու կամ պաշտօն մը ապահովելու համար:

«Մեծապատիւ Մուրացկաններ» գրքոյկին մէջ, Պ. Պ. Գէորգեան կը գրէր.— «Պարոնեանի այս խորագրով գործին վերլուծական ուսումնասիրութիւն մը չէ ներկայ գրութիւնը՝ ինչպէս ենթադրէր թերեւս ընթերցողը: Տիպարներու այդ դասակարգէն նոր օրինակներու վրայ ալ չէ խնդիրը. այլ ուրի՛շ դասակարգէ տիպարներու, իրաւցնէ՛ մեծապատիւ, յաճախ աղնուաշուք, երբեմն վսեմաշուք նոյնիսկ մուրացկաններու՝ որոնք հեղնութեամբ չէ որ կը յորջորջուին այդ մակդիրներով: Իրենց տնտեսական եւ ընկերային դիրքին — առեւտրական, բժիշկ, ատամնաբոյժ, փաստաբան, գործարանատէր, բարձրաստիճան պաշտօնեայ փրոֆէսէօր եւայլն — եւ ազգային գործերու մէջ իրենց ստանձնած դերերուն պատճառա՛ւ արժանի կը դառնուին անոնք. Մեծ-պապերու՛ն վրայ է, եւ ի մասնաւորի խնամակալներու, հոգաբարձուներու, -Թաղականներու, որեւէ կրթական իշխանութեան մը անդամներու՝ որոնցմէ կախեալ է ուսուցիչը անտեսապէս:»

Շատ թափանցիկ են ակնարկութիւնները, որոնք՝ որքան անցեալին, նոյնքան ալ մեր կրթական-դպրոցական ներկային կը վերաբերին: Տխուր խորհրդածութիւններու ալ պէտք չկայ: Ընդհանուր հոգեբանութիւն մը կը խարանուի այդ գրքոյկով, մեր ուսուցիչ-դաստիարակներուն հետ սակարկութեան մտնելու եւ կարելի եղածին չափ քիչ վճարելու հոգեբանութեամբ:

Երկրորդ գրքոյկը, «Իրակա ն Խնդիրներ», մեր կրթական-ծրագիրներուն մէջ, քերականութեան եւ թուաբանութեան դասաւանդութեան վերաբերեալ հարցեր կը շօշափէ: Մասնաւորաբար նախակրթարաններու մէջ: Հակառակ փոքր ծաւալին, 22 էջ, հեղինակը բազմաթիւ խնդիրներ խորհրդածութեան նիւթ կ'ընէ, հետեւելով միշտ տարիներու իր փորձառութեան: Առանց խորանալու եւ քննութեան ենթարկելու առաջարկները, եզրակացութիւնն այն է որ «քերականութեան դասը իր այժմու ձեւով պիտի ստիպուէինք ջնջել նախակրթարաններու ծրագրէն, քերականութեան դասագիրքերը վտարել «ընդունելով մէկտեղ, որ լեզուին իբրեւ փիլիսոփայութիւն, ան կը նպաստէ զարգացնելու տղուն դիտողութեան ոգին»:

Գալով թուաբանութեան, Պ. Պ. Գէորգեան կը գտնէ որ մեր աշակերտներուն կուտանք յաճախ այնպիսի խնդիրներ եւ անոնց լուծումը՛ կը պահանջենք, որոնք կեանքի մէջ երբեք չեն պատահիր եւ հանելուկ ըլլալէ չեն դադրիր:

Կ'արժէ առարկայօրէն մօտենալ այս խնդիրներուն, որոնք իրենց այժմէութիւնը չեն կորսնցներ երբեք:

×

Վերջերս մեր օրաթերթերը լեցուն են դպրոցական տարեկան տեղեկագիրներով: Կրթական մարմիններ եւ տնօրէններ իրենց մէկ տարուան հաշուետուութիւնը կուտան, բարոյական եւ նիւթական: Մասնաւորաբար եգիպտահայ եւ լիբանահայ թերթերը շատ աւելի մանրամասնութիւններ կուտան: Նշան Փալանճեան Ճեմարանի տեսչութեան տեղեկագրին մէջ տեսանք որ բազմաթիւ Հայրենակցական Միութիւններ շուրջ 90 սան-սանուհիներ կը պահեն այդ երկրորդական հաստատութեան մէջ: Հայ Օգնութեան Միութիւնը (կեդրոնը Միացեալ Նահանգներ) 22 սան, Համալսարականը՝ 10, Կարինի անունով գոյութիւն ունեցող Միութիւնները՝ 9, Մալաթիոյ Հայրապատ Կրթարանը՝ 6, եւայլն, եւայլն:

Հայ Օգնութեան Միութիւնը, որ միշտ պատնէշին վրայ է եւ իր ճիգերը կեդրոնացած են մասնաւորաբար կրթական գործին շուրջ, իր 37րդ Պատգ. Ժողովին մէջ տուած է կարեւոր որոշումներ: Վարչութեան ղեկոյցը եւ այդ առթիւ արտայայտուած թեր ու դէմ կարծիքները լսելէ ետք, Ամերիկահայ կրթական գործը լայն չափերու վրայ եւ աւելի հիմնական կերպով կազմակերպելու համար կ'որոշէ.

Ա. Ջեռնարկել համազգայնութային հանգանակութեան:

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՌԱՍՊԵԼՆԵՐ

ԱՐԱԳԱԾԻ ՉՈՐՍ ԿԱՏԱՐՆԵՐԸ

●

Այն հին, անյիշելի ժամանակներում, աստղածորան մի գիշեր, յանկարծ երկինք ու երկիր իրար խառնուեցին, հուր ու կրակ ժայթքեց Արագած լեռը, հրեղէն մի սիւն ձգուեց մինչեւ աստղերը՝ շառագունելով արհաւիրքով սեւացած երկնակամարը:

Սասանւում էր երկիրը, փլւում էին լեռներն ու ձորերը: Ահից կուչ եկած ոչխարների մօտ՝ չարագուշակ կլանչում էին գամփռները:

Սասանւում էր երկիրը, ահեղ դղրդով վիթխարի ժայռեր գլորւում լեռների բարձունքներից, աւերում խրճիթ ու ապարանք:

Ահ ու սարսափի մատնուած մարդիկ փրկութիւն էին որոնում: Սակայն ո՞վ կարող էր փրկել նրանց, ո՞վ կարող էր սանձել երկիրը ցնցող ցասմնալի կրակը, որ սպառնում էր բնաջինջ անել ամէն ինչ:

Խելք-խելքի տուին ահաբեկուած մարդիկ, շատ միտք արեցին: Բայց ի զո՜ւր:

— Եօթ ոչխար մատաղ անենք Աստծուն, գուցէ խաղաղուի երկիրը, — առաջարկեց մի խաշնարած:

Կատարեցին առաջարկը, եօթ ոչխար զգետնեցին ու զոհ մատուցեցին, բայց չխաղաղուեց երկիրը: Հողը նորից երերում էր մարդկանց ոտքերի տակ:

Տանջալից միտք էին անում մարդիկ, երբ մթին քարանձաւից դուրս գալով՝ նրանց մօտեցաւ մի իմաստուն մենակեաց, որ հասկանում էր հողմերի եւ աստղերի լեզուն ու մարդկանց բախտն էր գուշակում:

Մինչեւ ուսերը իջած, խոփ, ձիւնափրփուր մազերը յարդարելով՝ նա մի պահ անխօս դիտեց երկնակամարի խորքը սուզուած հրեղէն սիւնը, ապա բազուկները երկինք պարզելով՝ երեք քայլ առաջ գնաց եւ հանդիսաւոր շեշտով ասաց.

— Մահկանացուներ, զարթնել է Արագածի ծոցում տարիներով քուն մտած Վիշապ-կրակը, զայրացել է եւ զոհեր է պահանջում...

Ահաբեկուած մարդիկ փրկութիւն հայցող հայեացքները սեւեռած՝ լսում էին ծերունուն:

— Զոհաբերի՛ր քո դեղանի Շամանդուխտին եւ միւս երեք աղջիկներիդ, իշխան Մլեհ, եւ Վիշապ-կրակը կը խաղաղուի Արագածի ծոցում, — Շիրակի իշխանին դիմեց ալեհեր ծերունին:

Շամանդուխտն ու քոյրերը լսեցին ծերունուն եւ հեկեկալով ընկան իրենց հօր գիրկը:

— Ես կը գտնեմ ուրի՛շ աղջիկներ, կը գտնեմ չորս ռամիկ աղջիկ, ես կը ստիպեմ..., — խօսեց Մլեհ իշխանը՝ սարսափած ծերունու պահանջից:

— Զոհաբերութիւնը կամաւոր պէտք է լինի, իշխա՛ն, եւ ոչ հարկադրանքով, որպէսզի սրբազան զոհն ընդունուի եւ Վիշապ-կրակը խաղաղուի, — գգուշացրեց ծերունին:

Ահաբեկուած իշխանը դուստրերի հետ կամա՛ց հեռացաւ դէպի իր կիսաքանդ ամրոցը:

Աւելի ուժգին երերաց հողը մարդկանց ոտքերի տակ, երկնակամարում մեծացաւ հրեղէն սիւնն ու ամենակործան կրակը տեղատարափ սկսեց:

Լաց էին լինում երեխաները, ողբում էին մայրերը, անզօրութիւնից կծկուել էին այրերը: Եւ Վիշապ-կրակը վիթխարի կլափը բացած՝ արշաւում էր...

Այդ ժամանակ հանդէս եկան մաճկալ Դաւթի չորս աղջիկները՝ Ծաղ-ոսկին, Ծոզակաթը, Ծամամն ու Ծաղամանը, հրաժեշտ տուին բոլորին ու հողմի նման սլացան դէպի Արագածի գագաթը:

Շամախաթուն խաւարի մէջ անտեսանելի հեռացան իր աղջիկներին:

Երբ չորս քոյրերը թեթեւաքայլ տեղ հասան, ձեռք-ձեռքի տուած կանգնեցին բարձունքում, սկսեցին երգել հրաժեշտի մի սրտառուչ երգ, որ տարածուեց լեռնաշխարհով մէկ: Վերջին անգամ նրանք յիշեցին իրենց ծնողներին, իրենց -սիրած մաճկալ ու խաշնարած տղաներին, որոնց այլեւս երբեք չէին տեսնելու, յետոյ երգը շրթունքներին շուրջպար բռնեցին լեռան կատարին, ու այդպէս էլ ուրախ պարելով, իրար ետեւից նետուեցին Վիշապ-կրակի անդնդախոր կլափը...

Տեսնելով իր աղջիկների զոհուիլը, մայրը արտասուեց, արտասուեց դառնագին, եւ մօտենալով անդունդի եզրին՝ մայրական սիրտը պարզեց Վիշապ-կրակին ու

Բ. Կրթական այս գործը ղեկավարելու համար ունենալ մնայուն վճարովի գործիչ մը:

Գ. Կրթական գործին մէջ, ինչպէս անցեալին, շարունակել աշխատիլ համախորհուրդ մեր միւս քոյր կազմակերպութիւններուն հետ:

Նախ քան իր յանձնաժողովներուն մէջ որեւէ փոփոխութիւն մտցնելը, 37րդ Պատգ. Ժողովը պարտք կը դնէ նորընտիր Վարչութեան վրայ քննութիւն մը կատարել արտասահմանեան յանձնաժողովներուն մասին: Այդ վերաքննութենէն առաջ արդէն Համազգայինի Փալանճեան Ճեմարանի տնօրէն, Ս. Վրացեան կը հեռագրէ թէ Ճեմարանը ինքնաբաւ ըլլալով, կը խնդրէ իրենց յատկացուած 5000 տոլարի տարեկան գումարը դադրեցնել: Լիբանանի Հ. Օ. Մ. Շրջ. Վարչութիւնն ալ կը հաղորդէ թէ իրենց նպաստէն կրնան պակսեցնել 500 տոլար: Մխիթարական չէ՞ք գտներ այսպիսի լուրերը:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՊԱՐՈՆ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

●

Գ. ՊԱՅՔԱՐ՝ ԲԱՐԻՈՒՂԻ ՏԻՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Յաճախ գիս կը ղրկէր իրեն առաջարկուած նկար մը քննելու եւ այդ մասին իրեն խորհուրդ տալու համար: Բայց այդ մասին իր բացակայութեան իմ արտասանած խրախուսիչ խօսքս ու արտայայտած կարծիքս ալ ունենալու համար, իմ ետեւէս ալ մարդ կը ձգէր»:

Սակարկելու եւ դժուար գործեր յաջողցնելու իր բնածին տաղանդը կրնար լիովին օգտագործել արուեստի գլուխ գործոցներ գնելու համար: Միջնորդներու բոլոր ճարպիկութիւններուն եւ խարդախութիւններուն մօտէն տեղեակ էր, հետեւաբար զինք չէին կրնար խաբել:

Օրինակ մը տանք Կիւլպէնկեանի աչքը բացութենէն: Առաջին աշխարհամարտէն վերջ, միջազգային շուկային վրայ բացառիկ կերպով յարգի էին Ռուսաստանի Եկատերինէ Բ. ցարուհիին պաշտպանեալներէն Հուտոնի շինած արձանները. ձեռքէ ձեռք կը խլուէին եւ միլիոնատէրները [illegible]

[illegible]

գնէ Լենինկրատի Էրմիթաժ Թանգարանին ամէնէն գեղեցիկ գարդերէն մին՝ Հուտոնի կերտած «Տիանա»ն: Տիւվին աւելցուց նաեւ, որ ինք արտօնութիւն ստացած է Նիւ Եորքի ամէնէն մեծ հնավաճառներէն մէկէն՝ մինչեւ 750·000 տոլար վճարել այդ արձանին համար:

Կիւլպէնկեան ուշադրութեամբ մտիկ ըրաւ Տիւվինի բացատրութիւնները, ապա ճամբեց զայն՝ խոստանալով այդ մասին մտածել:

Կիւլպէնկեան կը գտար որ Ռուսերը իրենց ազգային գանձերը կը ծախեն հասկնալի չկամութեամբ, պարզապէս որովհետեւ պարտադրուած էին ու օտար դրամներու կարիք ունէին: Ցարաբերութեան մէջ մտաւ Փարիզի խորհրդային դեսպանատան հետ. իր ներկայացուցչին միջոցաւ հասկցնել տուաւ դեսպանատան կցորդներուն, թէ բարոյական տեսակէտէ շատ աւելի լաւ կ'ըլլար իրենց համար «Տիանա»ն անհատի մը ծախել, առանց փող-թմբուկի, քան թէ թոյլ տալ որ ամերիկացի միլիոնատէրի մը ձեռքը անցնի՝ թերթերու մէջ անվերջանալի բացատրութիւններով:

[illegible]

փարիզեան բնակարանին մէջ, 51, Ավընիւ տ'Իէնա:

Երկրորդ աշխարհամարտէն վերջ Կիւլպէնկեանի առաջարկեցին մէկ միլիոն տոլարի փոխարէն գնել «Տիանա»ն. մերժեց:

Արուեստի գործերու հաւաքածոն միակ բանն էր Կիւլպէնկեանի կեանքին մէջ, որ զինքը կը յուզէր. «զաւակներս» կը կոչէր այդ նկարներն ու արձանները. «զաւակներս պէտք է որ հանգիստ ձգուին»: Կ'ուզէր, որ իրեն նման, իր «զաւակներն» ալ օտար աչքերու քննութենէն հեռու եւ ազատ մնան: 51 Թիւ Ավընիւ տ'Իէնայի իր բնակարանը անարիկ բերդի մը վերածած էր, ահազանգի մասնաւոր սիստեմներով, անանցանելի պատերով, պահապան շուներով եւ անհատական ոստիկանական շղթայով: Աւելի քան 10 միլիոն անգլ. ոսկի ծախսած է իր «զաւակներուն» պաշտպանութիւնը ապահովելու համար: Այնտեղ էր որ ժամերով կ'առանձնանար ու կը հիանար մարդկային ստեղծագործ հանճարի այդ արտայայտութեանց վրայ:

Մասնաւոր գուրգուրանք ունէր իր այս «զաւակներուն» հանդէպ, որովհետեւ աւելի դժուարութեամբ ձեռք ձգած էր զանոնք [illegible]

[illegible]

հեց զանոնք ըմբոշխնելու անփոխարինելի հաճոյքը:

Սակայն օր մըն ալ, յանկարծ, հանրային ցուցադրութեան համար, Պրիթիշ Միւզէումին փոխ տուաւ իր գանձերը: Թանգարանին տնօրէնը կը պատմէ. «Գիշեր մը, արդէն իսկ պառկած էի, երբ հեռաձայնը հնչեց ու մեծ զարմանքով լսեցի Կիւլպէնկեանի ձայնը: Զարմանքս աւելցաւ երբ Կիւլպէնկեան հարց տուաւ թէ կ'ուզէ՞ իր հաւաքածոն փոխ առնել Նէշընըլ Կէլըրիի համար, եւ թէ ո՞ր նկարները կը նախընտրէ գտնել»:

Ի՞նչ պատահած էր: Նուպարի կարծիքով, Պարոն Հինգ առ Հարիւր հետեւեալ ձեւով տրամաբանած էր. «Եթէ քանի մ տարիով թոյլ տամ որ «զաւակներս» հեռանան ինծմէ, այլեւս ոչ ոք կրնայ ամբաստանել զիս, որ հանրութիւնը զրկած եմ զանոնք դիտելու հաճոյքէն: Ցուցադրութենէն վերջ «զաւակներս» տուն կը վերադառնան ու անկէ վերջ կրնան խաղաղութեամբ ապրիլ:»

Բայց պատերազմը վրայ հասաւ. Պարոն Հինգ առ Հարիւր Փորթուկալ փոխադրըուեցաւ. այլեւս առիթը չունեցաւ Ավընիւ տ'Իէնայի մէջ իր «զաւակներուն» հետ [illegible]

1955ին, երբ 86 տարեկան հասակին հոգին աւանդեց, [illegible]

[illegible]

Թարգմ. Շ. Ս.

ՐԱԼՖ ՀԻՒԻՆԶ

Վերջ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՍԱՐԳԻՍ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

ՀՆԴԿԱԿԱՆ ՆԿԱՐՆԵՐԸ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԱԾ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԷՋ

●

(Սեփական թղթակցութիւն «Յառաջ»ի)

ՎԵՆԵՏԻԿ.— Զորս օրէ ի վեր, Ս. Մարկոսի հրապարակին կից, մայր ճամբու մը վրայ կը ծածանի հսկայ ազդակտաւ մը. ՍԱՐԳԻՍ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ անունը խոկոյն կը գրաւէ անցորդին ուշադրութիւնը: Հայու սրտին աւելի եւս կը խօսի այդ. մանաւանդ երբ նշմարէ գեղարուեստական ընտրանիին խուժումը ցուցահանդէսին սրահէն ներս. գնահատանքի եւ հիացումի արտայայտութիւններ ամէն կողմէ. ոմանք կարծէք ծունկի պիտի գան, յափշտակուած, հնդկական արուեստի այդ չնաշխարհիկ գլուխ գործոցներուն առջեւ, որոնք սակայն այսօր կը վերապրին (բազմաթիւ ցուցահանդէսներէ վերջ՝ աշխարհի զանազան կողմերը, ինչպէս Փարիզ, Լոնտոն, Նիւ Եորք), նաեւ մեր սիրելի իտալական երկինքին տակ, Հռոմ եւ ահա նաեւ Վենետիկ:

Ցուցահանդէսը կազմակերպուած է Միջին եւ Հեռաւոր արեւելքի ուսումնասիրութեան նուիրուած իտալական հաստատութեան մը կողմէ, որուն Վենետիկի մասնաճիւղին նախագահն է Փրոֆ. Սփանիոյ: Վենետիկէն առաջ փառապանծ ընդունելութիւն մը գտած է Հռոմի մէջ, Յուլիսի սկիզբները, արժանանալով մեծամեծ գովեստներու իտալական մամուլին լաւագոյն քննադատներուն կողմէ: Մեսսաճերոյ, Ճիոռնալէ տ'Իթալիա, Սեքոլոյ տ'Իթալիա, Իլ Քոնթէմփորանէոյ, կարծէք մրցումի են ելած գովեստներով պանծացնելու մարդկային գեղարուեստի պատմութեան այդ գլուխ գործոցներուն հետ՝ նաեւ մեծ արժէքները հայ նկարիչին, անմահ Սարգիս Խաչատուրեանի: Ամէնքն ալ իրենց տողերուն մէջ կ'ընդգծեն անոր հայկական ծագումը. եւ այդ փառք մըն է մեր ցեղին եւ անոր հնդեւրոպական ծագումին:

Ցուցահանդէսի բացման ընթացքին բանախօսեց Փրոֆ. Պուսսալի, Հռոմի համալսարանէն. ներկայ էին պետական ու զինուորական, կրթական ու մշակութային հաստատութիւններու ներկայացուցիչներ ու նախագահներ:

Վենետիկի Կածծէթթինօյ օրաթերթը երկու յօդուածներով անդրադարձաւ այս ցուցահանդէսին բացառիկ արժէքին վրայ. եւ ինքնին ցուցահանդէսին երկարաձգումը չորս օր՝ աւելի քան ինչ որ նախատեսուած էր, մեծագոյն գնահատանքն է օտար գեղարուեստագէտներու կողմէ՝ հանդէպ մեր տաղանդաւոր նկարիչին:

Այս կազմակերպութեանց ընթացքին մեծամեծ շնորհաւորութիւններու արժանացած է նկարիչին այրին Տիկինը, Տիկ. Վալա Խաչատուրեան, որ գիտէ արժանավայել զոհողութիւններով գերագնահատել իր պատուական ամուսինին վրձինի արտադրութիւնները:

Ի՞նչ է արժէքը այս ցուցահանդէսին:

Ծանօթ է ամէնուս որ Խաչատուրեան, աւարտելով Հռոմի մէջ իր ուսումները, եւ հազիւ կատարելագործած Փարիզի մէջ եւ ապա Միւնիխ, դէպքերու բերումով, 1915-1920 շրջանին մեկուսանալով Թիֆլիս, հայկական դէպքերու եւ աղէտներուն վիճակէն տպաւորուած, կը նուիրուի վերապրեցնելու հայկական կեանքն իր ողբերգութեամբ: Եւ ահա հայկական «Ֆոլքլոր»ի նկարներու երկար շարք մը եւ ցուցահանդէսներ Թիֆլիս, Գահիրէ, Փարիզ, Լոնտոն, Պրիւսէլ:

«Զգոհացող հոգիս, կ'ըսէր ինքն իսկ Խաչատուրեան 1943ին, զիս ստիպեց նոր աշխարհներ որոնել, որովհետեւ չէի ուզեր լծանալ առհասարակ եւ միակողմանի կերպով ներկայացնել արուեստը»:

Ու կը նուիրուի ուսումնասիրելու Շահ Աբբասեան շրջանի որմանկարները, որոնք մեծ մասամբ եղծանած էին. եւ այդ նուիրեալ պրպտումները իրեն իրաւունք կուտան լաւագոյն կերպով վերակազմելու այդ աննման որմանկարները: Այդ առիթով է որ մեծ հռչակ կը ստանայ ամբողջ Պարսկաստանի մէջ, ինչպէս նաեւ արտասահմանի քննադատներու գովեստներով կը փառաւորուի:

-Յաջորդ իմ հանդիպումս եղաւ հնդկական արուեստը, կը յարէր ան մահէն քանի մը տարի առաջ: Պուտտայական արուեստի աննման գեղեցկութիւնները զիս այնքան ոգեւորեցին, որ գրեթէ չորս տարի շարունակ, 1937էն անդին, արհամարհեցի կարգ մը անսպասելի նեղութիւններ եւ ամէն տեսակ դժուարութիւններ, եւ գլուխ բերի այնպիսի մէկ հաւաքածոյ մը, որ ըստ հնդիկ եւ անգլիացի մեծ քննադատներու, լաւագոյնն է աշխարհի մէջ»:

Հնդիկ մեծահռչակ գեղարուեստագէտ փրոֆեսէօրը Գումարասվամի, Խաչատուրեանի որմանկարներու վերարտադրութեանց հանդէպ անսահման պաշտամունք մը ունեցած է, վասնզի անով մարդկութեան ներկայացուած է աշխարհի պատմութեան գերագոյն սքանչելիքները:

Ահա այդ շրջանի նկարներու 50 կտորներն են որ ցուցադրուած են Վենետիկ. ոմանք տարօրինակօրէն մեծ են, մինչեւ 8 մեթր երկայնութիւն ունեցող կայ:

Ցանդուղն եւ միանգամայն հսկայական գաղափար մըն է որ հետապնդած է Խաչատուրեան իր այդ նկարներով: Վերարտադրել, բնական եւ իրական մեծութեամբ եւ տարրկայականօրէն պուտտայական հին սրբավայրերու որմանկարները:

Տասնեւվեց հատը կուգան Աճանտայի 29 տաճարներէն, որոնք ժայռերու մէջ փորուած կը կազմէին պուտտայական միանձներու կեդրոնը: Ե. եւ Զ. դարերու գործեր (Յ. Ք.):

Տասը կտոր Բագի ինը տաճարներէն մէկուն մէջէն միայն:

Ուրիշ վերարտադրութիւններ Բադամի, Սիտտանաւասալ, Սիկիրիյա, Պոլոննարուվա կոչուած վայրերուն մէջ ծուարած մեհեաններէն: Բադամին շինուած է 578ին Յ. Ք.:

Աշխատանքը զոր կատարած է Խաչատուրեան գերագոյն է ամէն նկարագրութենէ. փրկած է այդ տաճարներուն մէջ, մութին եւ խոնաւութեան տակ փճանալու ենթարկուած չքնաղ հրաշակերտներ:

Գիծերու նրբութիւն, մարմիններու շարժումի ազնուականութիւն, գաղափարի վեհութիւն, դէմքերու բնականութիւն եւ գոյներու հրաշալի ձուլումներ կը հիացնեն ամէն դիտող. այդպիսի հրաշակերտներ պատերուն վրայ գծուած պուտտայական միանձներու վարպետ վրձինով՝ մեզ կը փոխադրեն ուրիշ աշխարհի մը մէջ եւ յաւերժութիւն մը կը ծնանին մեր մտքին մէջ՝ որ վարժուած է գեղարուեստի հրաշալիքներ փնտռել Վերածնունդի դարերէն անդին:

Պուտտայի փորձութիւնը, փիղերու թափօրը, ամպածրար դէմքեր, նուռնափարներու լճակը, աղօթաւոր աստուածութիւններ, իշխանուհիներ, կնոջական դէմքեր, պարուհիներ, կը ներկայանան ամէնէն ազնուական ու նուրբ ձեւերով, կատարեալ ու գրաւիչ դիմագիծերով. գլխաններու ծալքերու նրբերանգներ, գոյներու մանաւանդ երանգաւորումներ կը գրաւեն այցելուն, որ անդիտակցօրէն կը շրջի ու կրկին կը դառնայ միեւնոյն պատկերներու դիմաց նորանոր անդրադարձութիւններով:

Ու խորհիլ որ Խաչատուրեանով է որ ամբողջ Եւրոպա եւ Նոր աշխարհ կը ծանօթանան այդ թաքուն գանձերուն:

Միակ ժառանգութիւնն է այս որ կը մնայ այրի Տիկին Խաչատուրեանի իր սիրելի ամուսինէն, բայց ժառանգութիւն մը զոր ան պաշտելու չափ կը գնահատէ ու կը զոհուի ի սպաս անոր: Իր եւ ամէնուս բաղձանքն է որ այդ բոլորը չանցնի օտարներուն ձեռքը. պէտք է բարերար ազգային մը, որ լիովին գնահատէ զանոնք ու յաւերժօրէն փրկէ՝ հայ ազգային թանգարանի մը մէջ զետեղելով այս բոլորը միանգամայն:

Կը մաղթենք՝ շուտով իրականանայ այդ բաղձանքը, որ իսկապէս պարծանքն է հայութեան:

Հ. Ն.

վար նետուեց աղջիկների ետեւից:

Եւ նոյն պահին խաղաղուեց Վիշապ-կրակը, գետինը դադարեց ցնցուելուց, երկնակամարից անյայտացաւ հրեղէն սիւնն ու Արագած լեռան վրայ գոյացան չորս վեհատեսիլ կատարներ: Իսկ այդ երկնասոյզ կատարների վերեւում՝ խաւարի մէջ շողշողաց մի պայծառ աստղ···

Ասում են այդ չորս կատարները չորս քոյրերի յաւերժութեան յուշարձաններն են, որ բարձրացել են նրանց սրտերի մեծութեան չափ. իսկ Արագածի վրայ կախուած շուշաստղն էլ մօր արտասուաթաթաւ աչքն է, որ կարօտով, գիշեր-ցերեկ նայում է իր աղջիկներին, կարօտով նայում է Վիշապ-կրակի աւերածութիւններից յաւերժ փրկուած Հայոց աշխարհին: Եւ մայրն ամէն օր Արագածի վրայ ուրախութեան արցունքներ է շաղ տալիս իր երկնային բարձունքից: Այդ արցունքները կաթիլ առ կաթիլ կուտակւում են, շուլալ լճակներ կազմում եւ որպէս հրաշագործ ջրեր, լեռների անսպառ բարձունքներից մինչեւ Մանթաշի հովիտն են կարկաչում՝ ալ ու ալուան ծաղիկներ սփռելով իրենց անցած ճանապարհին···

ՍՏ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

(«Սով. Գրականութիւն»)

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՇԵՐՈՒԱՅ ՆԷՍԻՆ

Փիղը մի սար,
Մուկը՝ մի քար,
Փոքրիկ մի խին մեծ տնում.
Բայց տես՝ հսկան
Պստիկ մկան
Բեխից էլ է վախենում:
Մի գիշեր էլ
Փիղը պառկել,
Քնել էր տանն ապահով,
Մէկ էլ յանկարծ
Մէկը կամաց
Կրծ-կրծ արեց··· ո՞վ էր, ո՞վ···
Ո՞վ էր՝ մուկ էր,
Մի խենթուկ էր
Կրծում փղի պճեղը···
Ո՞վ իմանայ,
Սիրում էր նա
Նրա ոտքի այդ տեղը:
Փիղը թռաւ,
Արագ ելաւ,
Դէս-դէն ընկաւ ահաբեկ,
Դուրս եկաւ բակ
Աստղերի տակ
Վազեց, գոռաց՝ օգնեցէ՛ք···
Եւ վեր թռան,
Փայտերն առան
Մարդիկ արթուն թէ քնատ,
— Ի՞նչ է եղել···
— Ո՞վ է նեղել···
— Ախտու, մեր փիղ··· վատ է, վատ···
Շատ ման եկան.
Իսկ փիղ հսկան
Ոտքերը վեր էր տնկել:
Բայց չգտան.
Անկիւնում տան
Թակարդն էր մի մուկ ընկել···
Հասան փղին,
Փայփայեցին
Ու տարան ներս: Քնեց նա···
Վայ, վայ, վախկոտ,
Ամօթ, ամօթ
Փղն էլ մկնից վախենա՞յ···:

ՎԱԶԳԷՆ ՏԱԼԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (107)

ԵՐԿՈՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ԻԳ.

●

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ

Կը զարմանային Վասպուրականի ժողովուրդք այդ Արծրունի Գուրգէնին վրայ որ չէր նմաներ ամենեւին այն միւս Արծրունեաց իւր մերձաւոր ազգականաց, այդ պատերազմի յաղթող առիւծը ոչ ամբարտաւանութիւն ունէր, ոչ յանձնապաստանութիւն եւ ոչ պահանջմունք ի ժողովրդոց: Շատ անգամ կը տեսնէին զինք նստած հասարակ զինականին հետ ընտանեբար կը տեսակցէր, խրատներ կուտար, կը յորդորէր քաջ լինել, վարժուիլ զինուորութեան, ընկերին օգնել ընդդէմ օտարին, պաշար պահել նեղութեան օրերու համար:

Հասաւ վերջապէս Հայոց Զօրոյ գլուխը Որդոք գիւղը, չորս հարիւր քաջերով, եւ միտքը դրած էր Բերկրի հաստատուած Ութմանիկ բռնաւորները բնաջինջ ընել, եւ Արծրունեաց քաղաքը մաքրել այդ բարբարոսներու մնացորդներէն: Բայց կը սպասէր զունդերուն որ պիտի հասնէին, ուստի կ'ելնէր շատ անգամ միայնակ, թողած Յոլակին գլուխը, ծանր ծանր կը շրջէր գետին եզերքը որ այդ լայնատարած ձորը երկուքի կը բաժնէ, եւ որ հրաշալի էր եւ միշտ պէտք է լինի հայուն համար, վասնզի հոն եղած է կռիւը՝ ուր Հայոց նախահայրը առաջին պատերազմը պատերազմեցաւ ազատութեան համար եւ զարկաւ սպաննեց զԲէլ:

Կ'ելնէր՝ այդ միւս լեռներէն շրջապատեալ բարձր սարին վրայ, ուր ժողովուրդը մինչեւ այս օր բերդի մը մնացորդ աւերակ կը նշմարէ եւ զոր Հայկա բերդ կ'անուանէ. կը դիտէր այդ Տիտանեանց արժանի ահեղ տաշածոյ քարանց շարքերը, եւ նստած ժայռի մը վրայ, կը մտածէր. ինք մեծասիրտ եւ կորովի հսկայ, այդ դիւցազն եւ վեհ յիշատակներու առջեւ ինքզինքը փոքրիկ եւ նկուն կը գտնէր:

Երբ այս մտածութեանց մէջ թաղուած՝ առաւօտ մը՝ միտքը անցեալին վրայ կը շրջապայէր, աչքը դարձուց դէպի ի Բերկրիոյ կողմը եւ տեսաւ սեւ ամպ մը որ կը քալէր, կը մտնէր Աբրահամու Անապատը: Շուտ մը ցատկեց Յոլակին վրայ, «Երթա՛նք իմ քաջ նժոյգս, ըսաւ, մենք պիտի երթայինք թշնամին գտնելու, նա կուգայ մեր առաջ որպէսզի մեր յոգնութիւնը պակաս լինի»: Եւ Յոլակ որ կ'իմանար, փոթորկի պէս սրացաւ եւ ամպի փոշի հանեց: Երբ Գուրգէն մտաւ Որդոք, արդէն իւր չորս հարիւրքը իրեն կ'սպասէին: «Ապրի՛ք, տղաք, որ այսպէս կազմ եւ պատրաստ էք, քշենք երթանք, դուք ո՞ւսկից իմացաք թշնամւոյն գալը», հարցուց Գուրգէն:

— Ես որ ճանապարհի պահապանն էի, ըսաւ երիտասարդ ձիաւոր մը, տեսայ իրենց գալը եւ իմաց տուի:

— Ի՞նչչափ կարծես թէ կան թշնամիք:

— Միայն Բուղայէ ղրկուած արքունի զօրք երկու հազար են եղեր եւ զօրավարին անունը Բուտէլ է. կան իրեն հետ Ութմանիկք եւ Վասպուրականի աղաներէն նաեւ միաբաններ են նոցա հետ եւ մեր վրայ կուգան եղեր:

— Այս տեղեկութիւնը դու ո՞ւստի առիր, ա՛յ տղայ:

— Յառաջընթաց ձիաւոր մը տեսայ որ յանդուգն՝ կուգար. սեպաձեւ ժայռի մը ստորոտ ծածկուեցայ. երբ նա անցաւ, յարձակեցայ վրան եւ առաջի նիզակի հարուածը որ ձիուն գաւակէն տուի, մարդ եւ ձի գետին գլորեցան. մարդը սամա՜ն գոչեց. «Քեզ չեմ սպաններ, միայն շիտակ զրուցէ՛ եւ առջեւէս քալէ» ըսի. պատմելը պատմեց, բայց ինչչափ որ աշխատեցայ եւ նիզակովս մտրակեցի, անպիտանը չկրցաւ հոս հասնիլ, կէս ճամբան գետին ինկաւ եւ սկսաւ արիւն թքնել. «Է՛լ կարող չեմ, կ'ուզես սպաննէ» ըսաւ. ես որ խօսք տուի, չուզեցի խոստմունքս աւրել, թողի կիսակենդան աւազին վրայ եւ եկայ:

— Ապրի՛ս, լա՛ւ ես ըրեր:

Երբ կէս ժամու ճամբայ յառաջացան Գուրգէնի զօրքը, եւ լաւ ու զօրաւոր դիրք մը գտաւ իրենց զօրավարը՝ բլրակի մը վրայ ուր աջ կողմէն գետը կը պատէր, եւ ձախը լեռներու գօտիքը ուր դիրքը կը նեղուէր, հոն ճակատեցուց իւր գունդը. վահանաւոր զօրքով պարփակեց հետեւակ աղեղնաւորաց խումբը. եւ երբ թշնամիք հասան, երկայն ժամեր պատերազմեցան հայք եւ մեծամեծ հարուածներ հասուցին նոցա վրայ: Իսկ նոքա քիչ կազդուրեալ, դարձեալ յարձակեցան հայոց վրայ, «Գուրգէն չկարենալով այլեւս համբերել, մտրակեց իւր քաջ երիվարը, զարկաւ պատռեց թշնամեաց ձախ թեւը եւ սկսան փախչիլ իր առջեւէն, կը հալածէր զիրենք եւ կը սատակէր զիրենք այնչափ զօրութեամբ, որ աւելի էին անոնք որ մեռան Գուրգէնի սուրէն քան թէ անոնք որ մնացին: Իսկ աջ թեւը Տաճկաց յարձակեցաւ հայոց ձախ թեւին վրայ եւ շարժեցին զայն, եւ դարձաւ որ պաշարեն Գուրգէն, բայց չկրցան դիմանալ նորա զօրութեան եւ խորտակեցան նորա առաջ: Եւ է՛լ չհամարձակեցան ելնել եւ մտնել Վասպուրական աշխարհք Տաճկաց զօրքը, վասնզի սաստիկ երկիւղ ինկաւ իրենց սիրտը»:

Բայց Գուրգէնի սրտին մէջ մեծ վէրք պատերազմէն առաջ եւ պատերազմէն վերջ նաեւ երիտասարդ պահապանին խօսքերն էին. «Վասպուրականի աղաներէն նաեւ միաբաններ են նոցա հետ»:

ՏԵՐԵՆՑ

(Շար.)

նափիւռը յայտարարեց.— «Օմանի խաղաղասէր ժողովուրդին վրայ յարձակում գործելէ առաջ, Անգլիացիները պէտք է մտածէին եւ լրջօրէն անդրադառնային Խրուշչեւի յայտարարութեանց», որ ջերմօրէն հրթիռներով Անգլիան անապատի վերածելու սպառնալիք մըն էր:

Զայնասփիւռին դիւանագիտական բաժինի խօսնակը Օմանի մէջ կատարուած անգլ. յարձակումը քաղդատեց անցեալ աշնան անգլեւֆրանսական միջամտութեան՝ Եգիպտոսի մէջ եւ քննադատեց Միացեալ Նահանգներու դիրքը՝ Օմանի հարցին նկատմամբ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՏԱՆԻ մէջ 20 սպաներ, զինուորական ակադեմիայի 27 ուսանողներ եւ բազմաթիւ այլ զինուորականներ ձերբակալուելով դատարան յանձնուեցան: Դաւադրութիւն մը սարքած էին՝ վարչակարգը տապալելու դիտաւորութեամբ:

«ԷՔՍՓՐԷՍ» շաբաթաթերթին վերջին թիւը արգիլուեցաւ Ալժերիոյ համար: Թերթին մէջ Ֆուռնիէ յօդուած մը հրատարակած էր՝ Պու-Զէկզայի մէջ շարթուսկիզբը պատահած կռուին շուրջ: Յօդուածին մէջ կը քննուէր հրամանատարութեան եղանակը: Հակառակ անոր, որ Ալժերիա ղրկուած թերթերուն մէջ յիշեալ յօդուածը յապաւուած էր խմբագրութեան կողմէ՝ իշխանութիւնը հաւաքեց բոլոր թիւերը:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ ձերբակալուած խորհրդային լրտես Ապէլի պարագան մեծ աղմուկ հանեց: Ապէլ Մոսկուայի մէջ ունի տղայ մը եւ ամուսնացած աղջիկ մը: Անակնկալներ կրնան պատահիլ:

ՄՈՒՍՈԼԻՆԻԻ մարմինը, որ կը պահանջուէր ընտանիքին կողմէ, պիտի չվերադարձուի, կը յայտարարեն Հռոմի դիւանագիտական շրջանակները:

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմուած է, որ պիտի քննէ օտար լեզուով երկիր մտնող բոլոր հրատարակութիւնները:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ եւ Եգիպտոսի ներկայացուցիչները Օգոստոսի վերջը խորհրդակցութիւն մը պիտի ունենան Զուիցերիոյ մէջ, երկու երկիրներուն առեւտրական եւ դիւանագիտական յարաբերութիւնները բարելաւելու համար: Ֆրանսայի դիւանագիտական շրջանակները չհաստատեցին այս լուրը:

ԼԵՀԱԿԱՆ երկու սուզանաւեր նշմարուած են Սկովտիոյ արեւելեան ափերուն վրայ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ երիտասարդական փառատօնին առիթով Խ. Միութիւն գացած ամերիկացի գրօսաշրջիկները խստօրէն կը քննադատուին խորհրդային մամուլին մէջ.— «Սեւ ակնոցներով պարոններ ատելավառ նայուածքներ կը նետեն զիրենք շրջապատող զուարթ եւ ժպտերես երիտասարդներուն վրայ»:

ԽՐՈՒՇՉԵՒ եւ Միկոյեան իրենց շրջապտոյտները կը շարունակեն Արեւելեան Գերմանիո. մէջ՝ ծաղիկներով բեռնաւորուած, սակայն ժողովուրդին անտարբերութիւնը ժպիտը խլած է երկուքին ալ դէմքերէն...:

ՃԱՓՈՆ թեկնածու է ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին: 14 երկիրներ՝ մէջը ըլլալով Ամերիկա եւ Անգլիա, համաձայն են, սակայն Խ. Միութիւն, ինը ուրիշ երկիրներու հետ՝ դէմ է Ճարոնի թեկնածութեան:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ կեդրոնական շրջանին մէջ, յատկապէս՝ Շամբանյը եւ Մաքոն, անձրեւներն ու փոթորիկը մեծ աւերներ կը գործեն: Այգիները վնասուած են: Գիւղակներ եւ գիւղեր ողողուած են: Փարիզեան շրջանին մէջ ալ անձրեւ ու փոթորիկ կայ:

«Ո՞ՒՐ ԵՍ, ՄԱՅՐ ԻՄ...»
Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Պատկերազարդ եւ շքեղ տպագրութիւն:

Գինը 100 փրանք

(Թղթատարական սակերու փոփոխութեան պատճառաւ, կը պահանջուի 50 ֆրանք՝ փոստով ղրկուելու պարագային: Ուրեմն ղրկել ընդամէնը 150 ֆրանք դրոշմաթուղթ):

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Նիսի եւ շրջանի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ «Վերափոխման Ս. Աստուածածնի» տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ աւանդական մատաղօրհնութիւն եւ խաղողօրհնէք տեղի պիտի ունենայ Մատըլէնի Հայոց եկեղեցին, 18 Օգոստ. կիրակի օր: Կը պատարագէ տեղւոյս հոգեւոր հովիւ Արժ. Տէր Ատոմ քահանայ:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, պատարագ ժամը 10ին:

Մատաղագինի մասնակցողներէ կը խնդրուի իրենց նուէրները յանձնել վարչութեան նշանակած յանձնախումբերուն եւ կամ եկեղեցիի վարչութեան:

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ
ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 187-188 (Յուլիս-Օգոստոս)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Հայ անասնաբոյժներ (Շ. Նարդունի). — Ի՞նչ խմել ծարաւ ենք (Տոքթ. Ասքանազ). — Հայաստանի բուժավայրերը (Տոքթ. Յակոբեան). — Ծովի լոգանք (Տոքթ. Աչճեան). — Գինի (Բժկ. Բառարան). — Կաթ կը միզէ (Փրոֆ. Վէռհօօկէն). — Ցղութիւնը եօթը ամիս միայն (Տոքթ. Ազատանի). — Ի՞նչպէս տեղափոխել արկածեալը (Խաչուհի). — Ֆրանկախտը (Տոքթ. Միսաքեան). — Ի՞նչ է հանճարը (Վէռհառն). — Ծերութիւն եւ ծերախտ (Տքթ. Նաւասարդ). — Հին բառարաններ (Յ. Քիւրտեան). — Հացի (Իշխանեան):

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 ֆրանք, արտասահման 1200 ֆրանք: Դիմել Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով:

ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

18 Օգոստ. կիրակի առաւօտ Աստուածածնայ տօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի Ռիւ Ժէ, Սէն Լուի սրահին մէջ: Պիտի պատարագէ Պսակ քահանայ՝ Պէյրութէն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Կ. Խաչի Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Եօթնեղբայրեանէ 1000 ֆր. իրենց աղջըկան՝ Օր. Լիւսիի ամուսնութեան առթիւ:

×

Պ. Գրիգոր Պաղտասարեան 2000 ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցին, փոխան ծաղկեպսակի, Մանուկ Արապկեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ Սուրբ Կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ Սուրբ Աստուածածնայ տօնին առթիւ, աւանդական մատաղի եւ խաղողի օրհնութիւնն և բաժանումը տեղի պիտի ունենան Օգոստոս 14ի երեկոյեան եւ 15ի առաւօտեան, Ս. պատարագի արարողութենէն վերջ: Կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Վալպարէյզէն ընկ. Ա. Աչճեանէ 1000 ֆրանք:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ
ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԱՓԻՆ

Վայրը՝

Olonne-sur-Mer (Vendée)

3 Օգոստոսէն 14 Սեպտեմբեր

Անհատապէս մեկնողները կրնան ուղղակի դիմել՝

Camp Nor Séround, La Bauduère à Olonne-sur-Mer (Vendée).

Իջնել Սապլ տ'Օլօնի կայարանը, առնել օթօքարը դէպի Օլօն և իջնել Լա Պօտիւէր:

Միասին տանիլ սաւան եւ ծածկոց:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅԴԱՏԸ

Հայեւռուս յարաբերութիւններու լոյսին տակ:

Գրեց՝ ԳԱԲՐԻԷԼ ԼԱԶԵԱՆ

Տպարան «Յուսաբեր», Գահիրէ 1957:

Գին՝ 1100 ֆրանք:

Դիմել Յառաջի եւ հայ գրատուններ:

ՕԳՈՍՏՈՍ 18ԻՆ

Պիտի ձայնասփռուի Փալէ տը Շայեոյի եկեղեցական երաժշտութեան համերգը, որուն մասնակցած է հայկ. երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Կարպիս Ափրիկեանի, կիրակի առտու ժամը 8·45ին Փարի – էնթերէն:

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 13 ՕԳՈՍՏՈՍ
MARDI 13 AOUT 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7965 33ème ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3767

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՄԱՐԱԲԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

*

Մինչ Անգլիա շարաթներէ ի վեր շարժման մէջ դրած է Միջին Արեւելքի իր ցամաքային եւ օդային ուժերը՝ պաշտպանելու համար Մասքաթի Սուլթանը Օմանի Իմամին դէմ՝ կառչելով Պարսից Ծոցի մանրանկար շէյխութեանց ու սուլթանութեանց — որոնք իր հովանաւորեալներն են —, համարաբական ճակատին մէջ բացուած ճեղքը հետզհետէ կը շեշտուի:

Մինչեւ Սուէզի ջրանցքին ազգայնացումը 1956 Յուլիսին, Արաբական Լիկան միացեալ ճակատով կը ներկայանար քաղաքական աշխարհին առջեւ:

Մանր - մունր տարակարծութիւններ միշտ ալ գոյութիւն ունեցած են զանազան արաբախօս երկիրներու միջեւ: Սակայն դիւանագիտական մարզին մէջ, մանաւանդ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան առջեւ ալժերիական եւ այլ համարաբական հարցերու առթիւ, արաբական բոլոր երկիրներն ալ մոռնալով իրենց ներքին վէճերը, կը պաշտպանէին նոյն տեսակէտը:

Կարեւոր դեր մը վիճակուած էր Լիբանանի, որուն նախագահը՝ Քամիլ Շամուն քանիցս յաջողեցաւ՝ իբրեւ իրաւարար՝ հաշտեցնել հակառակորդ տեսակէտները եւ առաջքն առնել իրական տագնապներու:

Բացառիկ է Լիբանանի դիրքը արաբական աշխարհին մէջ՝ ո՛չ միայն աշխարհագրական, այլ ազգագրական տեսակէտով:

Նախագահ Շամուն գիտակից իր երկրի փափուկ կացութեան՝ կրցաւ ցարդ ապահովել Լիբանանի անկախութիւնը՝ շնորհիւ Միջին Արեւելքի մէջ մրցումի եկած հակամարտ երկու հսկայ ուժերուն հանդէպ իր հետապնդած ուղղամիտ քաղաքականութեան:

Օգոստոս 4ին Տէյր էլ-Քամարի մէջ իր խօսած պատմական ճառով, նախագահ Շամուն տարրալուծական կերպով պարզեց այն բոլոր կարեւոր դէպքերը, որոնք վերջին մէկ տարուան ընթացքին տակնուվրայ ըրին Միջին Արեւելքի երկիրները, պահ մը նոյնիսկ եղբայրասպան պատերազմի մը մղձաւանջին տակ պահելով զանոնք:

Մեծ պետութիւնները, մանաւանդ Անգլիա, Միացեալ Նահանգներն ու Խորհրդային Միութիւնը պատասխանատուութեան մեծ բաժին ունին համարաբական ճակատին վրայ առաջ եկած «երկփեղկում»ներուն մէջ:

Կարեւոր ճեղք մը բացաւ Իրաք՝ 1955 Փետր. 24ին յարելով «Պաղտատի Ուխտ»ին՝ Անգլիոյ նախաձեռնութեամբ: Անոր դէմ ճակատ յարդարեցին մանաւանդ Եգիպտոս եւ Սուրիա:

1956ին Եգիպտոս, Սուրիա եւ Սէուտի Արաբիա առանձք կազմեցին ընդդէմ Անգլիոյ եւ Պաղտատի Ուխտին ու պահ մը իրենց կողմը շահեցան նաեւ Յորդանանը, այս վերջինին խոստանալով վճարել այնքան դրամ, որքան անիկա կը ստանար Մեծն Բրիտանիայէն:

Այնուհետեւ դէպքերը դահավիժեցին:

Սէուտի Արաբիոյ Թագաւորը գնաց Ուաշինկթըն եւ յարեցաւ «Այզընհաուըրի վարդապետութեան»՝ երկրորդ կարեւոր ճեղք մը բանալով համարաբական ճակատին մէջ:

Յորդանան ծանր տագնապ մը անցուց եւ Հիւսէյն Թագաւոր մեծ դժուարութեամբ կրցաւ պահել իր գահը՝ շնորհիւ ամերիկեան վեցերորդ նաւատորմիղի ըսպառնալիքին:

Իսկ Սէուտ Թագաւորը Պաղտատ երթալով կարեւոր խօսակցութիւններ ունեցաւ Ֆէյսալ Բ. Թագաւորին հետ: Վէհապիներն ու Հաշէմները մոռնալով իրենց հին մրցակցութիւնն ու թշնամութիւնը՝ հաշտութիւն գոյացուցին եւ բարեկամացան:

Իրենց շրջագծին մէջ առին նաեւ Յորդանանը, որուն երիտասարդ ու կորովի Թագաւորին՝ Հիւսէյնի այցելութեան գընաց Արաբիոյ վեհապետը:

«Այզընհաուըրի վարդապետութիւն»ը կարեւոր գետին շահեցաւ արաբական երկիրներու մէջ:

Միայն Եգիպտոսն ու Սուրիան են, որ կը շարունակեն դեռ կռթնիլ Խորհրդային Միութեան վրայ:

Սուրիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարար Խալէտ էլ-Ազէմ անցեալ շաբաթ կարեւոր համաձայնագիր մը ստորագրեց Խորհրդային Միութեան հետ: Այս վերջինը յանձնառու կ'ըլլայ ո՛չ միայն նոր զէնքեր տրամադրելու, այլ խճուղիներ, երկաթուղիներ, ելեկտրակայաններ, զանազան գործարաններ եւ ռազմական խարիսխներ շինելու Սուրիոյ մէջ:

Մոսկուա կը յուսայ այս ձեւով ամրապնդել իր դիրքը Միջին Արեւելքի մէջ՝ ետ չմնալու համար իր արեւմտեան մրցակիցներէն:

Ամէն պարագայի մէջ համարաբական միացեալ ճակատը այլեւս պատմութեան կը պատկանի:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԻԶՎԱ ԻՆԿԱՒ ԲԱՆԱԿԱՅԻՆՆԵՐՈՒ ՁԵՌՔԸ

●

ՕՄԱՆԻ ԱՊՍՏԱՄԲՆԵՐՈՒՆ ՊԱՐԱԳԼՈՒԽՆԵՐԸ ՓԱԽԱԾ ԵՆ

Կիրակի կէսօրէ ետք, բանակայինները վճռական յարձակում մը գործեցին Օմանի ապստամբներուն ամրոցին վրայ.— Նիզվա: Բրիտանական օդուժն ու սուլթանական հետեւակազօրքը միաժամանակ շարժելով դէպի Նիզվա, նախ գրաւեցին Ֆիրքը, ապա՝ սկսան ռմբակոծել կրօնապետին եւ ըմբոստներու կեդրոնատեղին:

Օդանաւերու ռմբակոծումէն եւ ցամաքային ուժերու արագ յարձակումէն անակնկալի եկած՝ ըմբոստները բարձրացուցին Սուլթանին կարմիր դրօշը.— պատերազմը վերջացած էր: Պզտիկ պատերազմ մը, որ քանի մը աննշան զոհեր խլեց բանակայիններէն: Թէեւ Անգլիացիներու եւ սուլթանական ուժերուն մեծագոյն թշնամին՝ Օմանի մէջ, հեղձուցիչ տաքն էր. առաւօտուն ստուերը կը բարձրանար 50ի եւ մինչեւ կէս գիշեր տաքը չէր մեղմանար, ինչ որ պատճառ կը դառնար զինուորականներու նուաղումին:

Նիզվան երբ գրաւուեցաւ՝ ապստամբներու պարագլուխները, կրօնապետ Ղալէպ պէն Ալի եւ իր եղբայրը, անյայտացեր էին: Կը կարծուի թէ ապաստանած են լեռներուն մէջ: Սակայն ոչ մէկ իմաստ ունի անոնց փախուստը, նկատելով որ ըմբոստները յանձնուեցան եւ ընդունեցան Սուլթանին գերիշխանութիւնը: Թէեւ կը սպասուի, որ քանի մը մանր զինամարտեր պատահին ճէպէլ Ախտարի մեկուսացած լեռներուն մէջ:

Ցարդ պաշտօնական ոչ մէկ տեղեկագիր կայ՝ երկու կողմերուն տուած զոհերուն մասին: Ծանօթ է միայն, որ Նիզվան գրաւելով, Սուլթանին ուժերը ազատեցին 40 զինուորականներ եւ բժիշկ մը, որոնք բանտարկուած էին քաղաքին հարաւային շրջանը՝ ըմբոստութեան առաջին օրերուն:

Սուլթանը նամակ մը ղրկեց բրիտանական ուժերու ընդհանուր հրամանատարին յայտնելով իր «խորին երախտագիտութիւնը՝ Մեծն Բրիտանիոյ արագ ու վճռական օժանդակութեան համար»:

Օմանի ապստամբներուն պարտութիւնը մեծ շարժում առնդէպ արաբական երկիրներու մէջ:

Իրաք եւ Լիբիա տեղեկացուցին Արաբական Դաշնակցութեան դիւանին, թէ համաձայն են Օմանի հարցը ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին տանելու որոշումին, յայտնեց Գահիրէի ձայնասփիւռը: Այս ձեւով, Դաշնակցութեան բոլոր անդամները համաձայն են: Բչ. Օր, արաբական երկիրներու գերագոյն կազմակերպութեան քաղաքական բիւրոն ժողով մը գումարեց, Նիւ Եորքի արաբական երկիրներու պատուիրակութեանց յանձնելու համար ընդհանրական որոշում մը:

× «Բրիտանական յարձակումը կը շարունակուի՝ Եմէնի սահմանակից քաղաքներուն վրայ» յայտարարեց Եմէնի մէկ բանագնացը՝ Գահիրէի մէջ:

Բրիտանական օդանաւեր ռմբակոծեցին Հարիպ, Շոքէյր եւ Պիհամ եմէնական քաղաքները, աւելցուցած է բանագնացը: Հարցը տարուած է Արաբական Դաշնակցութեան, որ ո՛չ մէկ քայլ առած է ի նըպաստ Արաբներուն...

× Ինչպէս գրած էինք, Օմանի ապստամբներուն պարագլուխը անցեալ երեքշաբթի նամակ մը ղրկած էր Ուաշինկթըն, խնդրելով Միացեալ Նահանգներէն, որ միջամտեն՝ կասեցնելու համար անգլիական յարձակումը: Ուաշինկթըն ցարդ պատասխան չէր տուած: Եւ մինչ ապստամբութիւնը ճզմուած է Օմանի մէջ, Ուաշինկթընի քաղաքական շրջանակները կը յայտնեն թէ կրօնապետին նամակը... քննուելու վրայ է:

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

●

ԽՈՐԱԳԻՐԸ ԴՈՒՔ ԴՐԷՔ

— Շիտա՛կը, ես շատ գոհ մնացի, շատ լաւ էր... Հեղինակը իր նիւթին տէրն է... Դերակատարները կրցան իր տիպարները հարազատօրէն ներկայացնել... Այս տեսակ թատրոն...

— Թատրոն ըսիր միտքս ինկաւ... Գիտե՞ս, Թրանսվալի պատերազմին, անգամ մը, զօրավար Քրուկէր, իր կնոջ հետ թատրոն կ'երթայ... Առաջին փարագոյրին, դերասանուհիներէն մէկը կը մարի, կ'իյնայ... Ատոր վրայ...

— Ի՛նչ լաւ պիտի ըլլայ եթէ մեր ազգին դերասաններն ալ խղճմտօրէն գոց ընեն իրենց յանձնուած դերերը, որպէսզի բեմին վրայ չկմկման եւ յուշարարին օգնութեան չսպասեն...

— Կարդացի՞ր, Յուշարարի վերջին թիւը... Բարեգործականը բաւական հարուստ կազմակերպութիւն է... Բայց, եկուր տես որ իր հատոնտիր նպաստընկալներն ու պաշտպանեալները ունի... Ատիկա, գիտե՞ս ինչի կը նմանի... Ասկէ ճիշդ եօթանասուն եօթը տարի առաջ, այսինքն 1880ին, մեր Խրիմեան Հայրիկը կը լսէ որ մեր գիւղացիները թուրք աղքատներուն հաց չեն տար... Կը բարկանայ եւ կ'ըսէ որ Աստուծոյ ողորմութիւնը...

— Բայց, խօսքը մէջերնիս, մեր ազգն ալ յանցաւոր է... Մեր բեմական արուեստին մշակներուն երես չի տար եւ կը կարծէ որ անոնք օդով, ջուրով կ'ապրին...

— Բնա՛ւ չեմ մոռնար... Կայ վաթսուն տարի մը... Կեդրոնականն էի, կարծեմ երրորդ դասարանը... Օր մը Մոստիչեան Յարութիւն էֆէնտին ներս մտաւ եւ մեզի կարդաց Աստուածաշունչին Սուրբ Մարկոսի Աւետարանէն գլուխ մը... Դասընկերներէս մէկը, որուն հայրը Պալըխ Բազարը ձուկ կը ծախէր, յանկարծ ոտքի ելաւ եւ...

— Տարօրինակ ժողովուրդ մըն ենք — օրն ի բուն արուեստ, ազգային մշակոյթ, գրականութիւն կը հոլովենք, բայց երբ առիթը ներկայանայ մեր մշակներուն ձեռքէն բռնելու...

— Այդ «ձեռքէն բռնել» բացատրութիւնը գիտե՞ս առաջին անգամ երբ լսած եմ ... 1897ին... Պոլսոյ Բիւզանդիոնին մէջ վէճ մը ծագեցաւ գրաբար յատկացանութեան մը շուրջ... Օրուան երեւելիներէն մէկը, կարծեմ, Օրմանեանն էր, այդ վէճին մէջ մտաւ... Ես, այն ատենները 17նոց պատանի մըն էի, բայց այսօրուան պէս կը յիշեմ որ...

— Մեր երաժիշտներուն ալ հոգ տարած չունինք... Կ'երթանք, կը ծափահարենք զիրենք, ետքն ալ տուն կուգանք եւ...

— Դուն լսա՞ծ էիր որ Քերթենքէլէցիները ծափահարելու սովորութիւն չունին ... Անգամ մը, զարմանալի բան մը կը պատահի: Պատարագուոր քահանան քարոզ մը կը խօսի... Վերջին «Ամէն»ը հազիւ բերնէն ելած էր, մէյ մըն ալ կը նայիս, ժողովուրդին մէջէն, խենթ մը կը ծափահարէ... Գիւղացիները ժողով կ'ընեն եւ կ'որոշեն ծափ զարնող բանը Քերթենքելէէն դուրս քշել ու կը քշեն:

— Բայց, այս կացութիւնը դարմանելու ենք...

— Մեր գիւղը Կիրակոս աղա մը կար, ատենին... Այդ մարդուն ամէնէն սիրած բացատրութիւնն էր ատիկա — «կացութիւնը դարմանել»... Անգամ մը, կարծեմ 1891ին էր, ժողովի մը մէջ...

— Այլապէս, մեր մշակոյթին վաստակաւորները պիտի յուսահատին եւ օր մըն ալ գլուխնին պիտի առնեն ելլեն երթան...

— Աղուոր յատկաբանութիւն մըն ալ գործածեցիր — «գլուխը առնել ելլել երթալ»... Ժամանակին, Ամիրա մը կայ եղեր... Այս մարդը, օր մը Սուլթանին հետ...

— Օ՜, ժամը մէկը անցեր է...

— Ժամ ըսիր, բան մը յիշեցի... Իզմիրլեան կաթողիկոսը, որ...

— Ցտեսութիւն...

— Այդ բառին մասին, ժամանակին, Օտեանը շատ սիրուն բան մը գրած էր... Ճէրիտէյի Շարգիէյի տնօրէնը, օր մը...

— Մնացածն ալ վաղը...

— ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԴԱՒԻԹ ԴԱՒԻԹԽԱՆԵԱՆ

Խոր ցաւով կ'իմանանք թէ Օգոստ. 7ին Պուէնոս Այրէսի մէջ մեռած է ընկեր Դաւիթ Դաւիթխանեան:

Մեր ողբացեալ ընկերը՝ բնիկ Թիֆլիսցի էր եւ բարեկեցիկ ընտանիքի զաւակ: Աշակերտական միութեան անդամ եղած ատեն՝ իբրեւ Դաշնակցական ձերբակալուած եւ բանտարկուած է: Երկար ատեն եղած է Թիֆլիսի Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէի անդամ: Վրացերէն լեզուին կը տիրապետէր եւ անդամ եղած է Վրաստանի Խորհրդարանին: Առաջին համաշխարհային պատերազմին զբաղած է հայ գաղթականներու զետեղման գործով Ախալքալաք եւ Թիֆլիս: Դաւիթխանեան նոյն ատեն սիրող դերասան էր, մասնաւորապէս «Պէպօ»ի դերը կը ներկայացնէր մեծ յաջողութեամբ:

Կովկասի խորհրդայնացումէն ետք, անցաւ Գերմանիա, Պերլինի մէջ կը զբաղէր առեւտրական գործերով: Նոյն ատեն կը մասնակցէր ազգային եւ կուսակցական կեանքին:

Գերմանիայէն անցաւ Ֆրանսա, ուր քանի մը տարի առաջ մասնակցած է նաեւ թատերական կեանքին եւ կազմած թատերախումբ: Ապա մեկնեցաւ Արժանթին, ուր «Արմենիա» օրաթերթին վարչական գործերէն զատ, զբաղեցաւ նաեւ շրջանին կուսակցական գործիչի պաշտօնով:

Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանիքին:

«ՏԷՐ ՈՂՈՐՄԵԱ՛»

●

Մեր կրօնական բանաՀիւսութեանց մէջ բազմաթիւ աղօթքներ ունինք։ Ոմանք «Տէր ողորմեա»ով մը կը սկսին, իբրեւ նախարան՝ խօսք ընդ Աստուծոյ։

«Տէր ողորմեա, Տէր ողորմեա, Տէ՛ր ողորմեա Աստուած Ամենակալ, Ամենակարող, Անքննելի եւ Անիմանալի Զօրութիւն․․․։» Ունինք սակայն ուրիշ մը, բուն իսկ «Տէր ողորմեա՛»ն, որ պատարագէն վերջը կուգայ եւ մեր եկեղեցական արարողութիւններու գրեթէ Հուսկ բանին է, զոր կը փափաքինք անպատճառ լսել թէ՛ իր խօսքերուն եւ թէ իր դաշնաւորումին Համար։ ԸնդՀանրապէս կը սպասենք անոր՝ մեզի պատճառելիք անպատմելի վայելքին Համար եւ կը Հետեւինք անոր՝ Հոգեկան անպարագրելի Հաճոյքով մը։ Եւ երբ եկեղեցիէն կը մեկնինք, յոյսի եւ սպասումի թեթեւութիւնը ունինք։

Անով Աստուծոյ կ՚առաջադրենք մեր աշխարՀիկ եւ անդենական ցանկութիւնները, կը Հայցենք աշխարՀի Համար խաղաղութիւն եւ կ՚ուզենք մեր ազգային ազատութիւնը։

«Հայր մեր»ին չափ ու անոր պէս սիրուած ժողովրդական աղօթք մըն է ան, վասնզի Հայը այս մեղեդիով կը մօտենայ իր Աստուծոյն՝ բաց սրտով եւ խանդոտ ոգիով մը, պարզ, անպաճոյճ եւ յստակ։ Այդ ոգին, խտացումը իր Հարազատ իղձերուն եւ ցանկութիւններուն, ոչի՛նչ ունի եսական, կը մնայ սրտառուչ եւ ժուժկալ։ Առաջադրուած ցանկութիւններն ալ ընդՀանրական են, Համամարդկային եւ յետոյ ազգային․․․։

Այլապէս կարելի՞ է երեւակայել Հայը․ միշտ եւ նախ ուրիշին ծառայելու պատրաստ, նոյնիսկ երբ Աստուծոյ մօտ միջնորդութիւն մը Հայցելու Համար է։

«Տէր ողորմեա, տո՛ւր աշխարՀիս խաղաղութիւն եւ Հիւանդաց բժշկութիւն, ննջեցելոց արքայութիւն, Ազգիս Հայոց ազատութիւն»։ Կը տեսնուի որ կարեւորութեան կարգով մեր ազատութիւնը ամէնէն վերջը կուգայ։

Յունկի բարկ Հոտը որ յաճախ գլխու ցաւ կուտայ եւ կը յիշեցնէ աղօթք ու մեռել, գիս կը նետէ եկեղեցիէն դուրս, բայց ոգին՝ թեթեւնալու Համար։ Անոր ծուէնները փողոցին մէջ ալ կը յամենան շուրջս եւ կը Հետեւին ինծի, «Տէր ողորմեա»ին վերջին ալիքներուն Հետ։

Մոռցուած յուշեր ունինք, որոնցմով չենք ուզեր վերապրիլ, երբ ակամայ անոնց անդրադարձը կ՚ունենանք։ Այսպէս չեն սակայն մեր մանկութեան յիշատակները։ Եթէ նոյնիսկ անոնք անջնջելի եւ ցաւատանջ գծայութիւն մը ձգած են մեր մէջ, դարձեալ թախիծով մը Համակուած անոնց ողեկոչումը կը փնտռենք։

Այլապէս Հակասական բան մը ունէր խունկին գլխացական թովչութիւնը ինծի Համար, որմէ չէի սխորժեր որպէս Հոտ, բայց կը սիրէի զայն իբրեւ գրգիռ յիշատակներուս, որ աչքերուս առջեւ կը բերէր ու կը կանգնեցնէր անյագ կարօտով մը՝ ծորուխի ափին՝ յաւէտ կորսուած մանկութիւնս։ Թէեւ կը տարտամէի ամէն անգամ որ միտքս կը բերէի սպանդի անդոՀական տարիներու յուշերս, որոնց Հետ դպրոցը, եկեղեցին, խունկն ու աղօթքը երկար ատեն շաղկապուած մնացին, ապա աշխատաւորի զոզնոցս ու.մօրս արցունքը շուքիս երկարութեան ու քայլերուս Հետքին անտեսած՝ շալկեցի օտարութեանս մաղախը։

Ապատած չեմ անցեալին մշուշի դուլաներուն տակ ծածկուած այս յիշատակներէս, որոնց մէջ իրենց լայն տեղը ունէին եկեղեցական մեղեդիներու կերկերուն եւ յոգնաբեկ խաղերը, զոր կ՚երգէինք երանութեամբ, — ամէն մանուկ իր գիւղին մէջ քիչ մը դպիր էր։ Անոնք ականջներուս մէջ դեռ կը Հնչեն, կը վառին ու կը մարին, կանթեղի մը առկայծող լոյսին պէս, ամէն անգամ որ Աստուծոյ տունը կը մտնեմ ու կը Հեռանամ անկէ, սուրբերու տամուկ եւ մգլոտ շունչովը ակաղձուն։

Բոլոր ասոնք խօլական գնացքով մէջս կը յառնեն եւ կը վարեն զիս քայլերուս ուղղութեան անգիտակ, մինչեւ Սէնի ափերը։ Ցամրաքայլ, ջուրին պէս ու անոր Հոսանքին Հանդոյն միապաղաղ՝ կը քերեմ իր կողերը, առանց արտորանքի, մինչ խոՀերս ալ, տարտամ ու տժգոյն, կ՚ընթանան ծանր ու Համաչափ, նման այն գորշ Հոսանուտին, ուր կը թափին Փարիզի ՀանապազօրեայՄ մեղքերը։

Երբ մանուկ էինք, մամս մեզ իր շուրջը Հաւաքած՝ կը պատմէր Հէքեաթային վիշապի մը մասին, որուն ամէն տարի գեղեցիկ կոյս մը զոՀ կը տրուէր, եւ Հրէշը յագեցած կուսական արիւնով՝ կը դառնար իր որջը։ Այն ատենուան սարսուռս դեռ կը զգամ երակներուս մէջ։ Նման վիշապ մըն ալ Սէնը, որուն ամէն տարի Հարիւրներ կը զոՀուին, բայց ասոնք ոչ մէկ սարսուռ կ՚ազդեն, կէս դարու Նրբացած ջիղերուս։

Կը քալեմ անոր Համայնապատկերին զուգընթաց, ուր օրուան բոլոր ժամերուն պիտի Հանդիպինք նկարիչներու, գրաղած փշրանքներ Հաւաքելու, իրենց պաստառներու վրայ, անոր ափերէն։

Կան ճշմարիտ տաղանդներ եւ ցամաք միջակութիւններ, քով քովի, դուռ դըրկից։ Հաճելի է դիտել ասոնց արուեստագէտի մանրուկ եւ անփոյթ շարժումները, Հետեւիլ մատներու արագ եւ վարժ խաղերուն, որոնք ճարտարօրէն յառաջ կը բերեն սեւով գծուած նիշեր, կէտեր եւ ուրուագծեր, եւ այս բոլորը ՀետզՀետէ կը ստանան ձեւ ու մարմին, թրթռացում ու կեանք, ինչպէս բեղնափոշին ծաղիկի մը բաժակին մէջ։

Յետոյ՝ այս գիծերուն ու կորութիւններուն գեղեցկօրէն ընդելուզուած եւ ագուցուած գոյներն ու բաղադրուած երանգները ծաղիկի մը կոկոնին պէս կը բացուին, ուրկէ կը պարզուի տեսարան մը կամ կը ծնի կեանք մը, որ կ՚ապրի ու կ՚ապրեցնէ դիտողը, մանաւանդ արուեստագէտը՝ ինքը։

Անտարբեր՝ իր շուրջի անցուդարձին եւ դատարկ կամ Հիացիկ նայուածքներուն, քայլ մը առաջ կամ ետ, դէպի աջ կամ ձախ, արագ ակնարկ մը բնապատկերին եւ իր գործին, ան կը փորձէ անոր տալ իր վերջին շունչը եւ իր էութենէն ծորող Հոսանք մը։ Եւ խորՀիլ թէ գործը, զոր արդար Հպարտութեամբ մը պիտի կրէ իր թեւին տակ եւ որ իր Հոգիին Հարազատ ցոլացումը պիտի ըլլայ, պիտի Հետեւի ճակատագրի մը, ինչպէս մարդս ինքը, ինչպէս ամէն առարկայ, կամ զարդը ըլլալու սրաՀի մը եւ կամ դատապարտուած՝ վերնատան մը սարդերուն դրացնութեանը։

Այլապէս յուզիչ պատկեր մըն ալ, կամուրջներու տակ մակաղած Հողի գոյնով թշուառներու խմբակները։ Ասոնք Փարիզի անտունիներ են։ Ո՞վ չի ճանչնար մայրաքաղաքին ֆլոշարները, որոնք երդիք մը ունին՝ Փարիզի գորշ երկինքը, եւ տուն մը՝ Սէնի ափերը, ուր կ՚ապրին պզտիկ խումբերով կամ անՀատաբար, կ՚եփեն, կը թափեն, կը կարեն եւ կը կարդան, կը քերուին կամ կը քթուտին եւ դեռ իրենց կեանքին Համար անՀրաժեշտ սեպուած մանր ու գոյղն զբաղումները, որոնցմով կը լեցնեն իրենց անպիտան եւ առօրեայ կեանքը։

Կան որ բախտի Հովերէն նետուած բեկորներ են, խլուած՝ ընկերութեան բոլոր խաւերէն․ կան ալ որ՝ կամովին քէն ըրած եւ կոնակ դարձուցած իրենց ընտանեկան կեանքին, կարօտաղեղ որոնումով մը, իրենց երջանկութիւնը Հոն գտած ըլլալ կը կարծեն։ Թերեւս ալ պարզ եւ Հնադարեան ապրելակերպի մը դառնալով, արդի ընկերութեան պարտադրած յարաճուն անձկութենէն ազատուելու փորձ մըն է որ կ՚ընեն։ Ասոնք նոր ժամանակներու Դիոգինէսներն են։

Անկումէ անկում՝ մարդկային խլեակներու եւ ապականներու այս Հաւաքածոները, մեր ընկերութեան գործարանային մէկ պալարն են, ձգուած երեսի վրայ, իբրեւ փարիզեան տէքոռ։

ԸնդՀանրապէս ծոյլեր են անոնք, իրենց շարժումներուն մէջ ո՛չ մէկ աճապարանք, ո՛չ մէկ ճիգ ունին, կարծէք Սէնը ընդօրինակած ըլլան։ Ամէն ինչ դանդաղ է անոնց մօտ, ինչպէս անոր Հոսանքը, անորոշ ու տարտամ ինչպէս անոր ուղղութիւնը։

Ո՞ւր են մեր երիտասարդ եւ աշխոյժ գետերու խօլական եւ շառաչուն վազքը, ո՛ւր ասոնց յոգնաբեկ ծերուկի քալուածքը։ Մերինները ունին ասպազէն գինուորի մը սրընթաց արշաւը, ասոնք կը նմանին շուարած ճամբորդի մը, որ չի գիտեր թէ գիշերը ո՛ւր պիտի իջեւանի։

Մոռցած եմ «Տէր ողորմեա»ն եւ ակամայ ենթարկուած Լոյս եւ Մեծ քաղաքին ժխորին եւ անոր յարուցած յարափոփոխ պատկերներու կրկներեւոյթին։ Բան մը կայ մէջս որ զիս անզուսպ կերպով կը մղէ, ինչպէս քամին, որ կը վարէ անապատին մէջ աւազի Հատիկը։

Կը քալեմ անըջելով, երբեմն ալ կամրջելով մտածումէ մտածում, եւ պատկերէ մը ուրիշ պատկեր թառելով։

Ուսանողներ անՀոգ ու զուարթ, խոՀուն կամ թախծոտ, որոնց շրթներուն վրայ երգ մը կը դաշնաւորուի, կամ Հառաչանք մը կարօտի։

Կան սիրաՀարներ անմեղ, ուրիշներ մեղապարտ անպատկառութեամբ իրարմով յափշտակուած, չեն տեսներ իրենց շուրջը, զի սէրը պղտորած է անոնց իմաստութիւնը, եւ մանաւանդ՝ չեն ուզեր խըռովել իրենց վաղանցուկ երջանկութիւնը։

Ու կը վերադառնամ աննպատակ որոնումներուս Հետ, փոփոխական պատկերներու արագ վերաքաղով մը, յետոյ ոգեկոչելու կրկին «Տէ՛ր ողորմեա»ն, որուն բառերուն Հինցած ընտանութիւնը այլեւս, զոնէ ինծի Համար, խորթ կը Հնչէ։ Վասնզի ան՝ որ մեր եկեղեցիներու բակը կամ չէն տուներու քիվերուն տակ լքուած յոյսերու, սպասումներու եւ տայրումներու կախարդանքը կը ներշնչէր, նոյնը չէ այսօր ժան Կուժոնի փողոցին մէջ Հաւաքուած Հայ[...]ազուրկ Հայուն Համար, որուն թախծոտ եւ մոլորուն նայուածքին խորը միշտ դրոշմուած կը մնայ իր դաժան ճակատագրին եւ անոր ժամանակավրէպ խօսքերուն անզօրութեանը գիտակցութիւնը։

Այսօրուան Սփիւռքի Հայութիւնը կը նմանի կանթեղին իւղը սպառած եւ մութին մէջ մնացած մոլորեալ ճամբորդի մը։

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԲԱԲԵՐԴԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱԾՈՒԱԾ

Մոսկուայի «Սովետսկի Կոմպոզիտոր» Հրատարակչականը լոյս ընծայած է ռուս երաժիշտ Գէորգի Սվիրիդովի նոր ստեղծագործութիւններու ժողովածուն՝ «Հայրենի Երկիր» խորագրով։ Ամբողջ ժողովածուն գրուած է Հայ մեծ բանաստեղծ Աւետիք Իսահակեանի քերթուածներով։

Գ. Սվիրիդովի այս նոր ժողովածուին մէջ ձայնագրուած են Աւ. Իսահակեանի «Հայոց ճարտարապետութիւն», «Թաղմակոչ», «Մայրիկիս», «Հայրենի ծուխ», «Իմ Հայրենիք» եւ ուրիշ բանաստեղծութիւնները, ինչպէս նաեւ շարք մը Հատուածներ «Սասմայ Մհեր» պոէմէն։

Գ. Սվիրիդով իր ձայնագրութեան Համար օգտագործած է Հայ մեծ բանաստեղծի երկերէն կատարուած Ալեքսանդր Բլոկի, Վ. Դերժավինի, Բ. Սադովսկիի եւ ուրիշներու թարգմանութիւնը։

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՌԱՍՊԵԼՆԵՐ

ՏԱԹԵՒ

●

Ա.

Հայրենի գիւղ վերադարձան երկու աշխարՀի վարպետ․ մէկը բազում վանքեր ու դպրոցներ էր կառուցել, միւսը՝ աղբիւրներ ու ջրանցքներ շինել։

Երբ շինականները դիմեցին նրանց՝ իրենց մօտ եւս վանք ու ջրանցք կառուցելու, վարպետները ասացին․

— Հէնց այդ մտքով էլ եկել ենք ու է՛լ չենք գնայ։ ԱՀա յիսուն տարի է, որ մենք կառուցում ենք։ Բայց աՀէլութիւնը յաղթում է ջաՀէլութիւնը եւ մարդու կեները թուլանում են։ Հիմի մենք էլ որոշել ենք վերջին վանքն ու ջրանցքը կառուցել Հայրենի գիւղում, յետոյ Հանգիստ թողնել էս աշխարՀը․․․ Եւ պայման ենք կապում՝ մեզանից ո՛վ շուտ աւարտի իր գործը, նա էլ ժողովուրդի օրՀնութիւնն ստանայ եւ արդար անուն վաստակի․․․

Այսպէս պայման կապեցին վարպետները, իսկ ժողովուրդն ուրախութեամբ վըկայ եղաւ այդ պայմանին։

Հետեւեալ օրը նրանք անցան աշխատանքի։

Վարպետ Վաչտակը մի խումբ շինականներով մեկնեց Կապոյտ լիճ՝ այնտեղից ջրանցքը սկսելու, իսկ Տիրիթը ելաւ ձորեց վեր, գիւղի վրայ իշխող բարձունքը՝ վանք ու դպրոց կառուցելու։

×

Լեռնային լճից սկսուեց ջրանցքի շինարարութիւնը։ Ամառուայ կիզիչ արեւին, թէ ձմեռուայ սառնամանիքին, քըլունգներով ու բաՀերով զինուած Հողի մշակները վարպետ Վաչտակի գլխաւորութեամբ քանդում էին քարերն ու ժայռերը եւ ճանապարՀ բացում Կապոյտ լճի ջրերի Համար որ դարեր շարունակ Վարարակին գետակով Հոսում էին անօգուտ։

— Ցաքուտը վարդուտ պիտի դարձնենք, ասում էր վարպետ Վաչտակը։

Իսկ վարպետ Տիրիթն իր ճարտարապետական կեսդարեայ Հմտութեամբ կառուցում էր մի այնպիսի վանք, որ թէ՛ Համալսարան էր լինելու, թէ պաշտպանութեան ամրոց եւ թէ ճարտարապետական յուշարձան։

․․․ Անցնում էին ամիսներն ու տարիները եւ ժողովուրդը յուսալի Հայեացքը պաՀում էր երկու ժայռեղէն բարձունքներին, որոնցից մէկով պիտի գաՀավիժէր Հեռաւոր լճի ջուրը, միւսի վըրայ՝ բարձրանար վանքը։

Մի անգամ ճարտարապետ Տիրիթի աշակերտ Գաբրիէլը գնաց Կապոյտ լիճ, դիտեց ջրանցքի շինարարութիւնը եւ վերադարձին ասաց․

— Վարպե՛տ Տիրիթ, ետ ենք մնում, շտապե՛նք։ Վարպետ Վաչտակն արդէն ջրանցքը Հասցրել է Աղաւնաձոր․․․

Ճարտարապետը մտաՀոգուեց․ կիտուեցին որձաքարի փոշով ծածկուած յօնքերը։ Յետոյ ինքնամփոփուեց, խաղաղուեց եւ դառնալով աշակերտին՝ Հանգիստ պատասխանեց․

— Պէտք է շտապել, որդի՛ս, ճիշդ ես ասում՝ պէտք է շտապել, բա՛յց․․․ կամաց-կամաց շտապել․․․ Մենք դարերի Համար ենք կառուցում․․․

Շինականները յաճախ գալիս դիտում էին վարպետի աշխատանքը, նրա նրբագեղ քանդակներն ու կառուցած շարժական սիւնը, Հրաշք սիւնը, որ մինչեւ այսօր էլ կանգուն է եւ «տմբարան» են կոչում գիւղացիները։

Դա եզակի շարժական սիւն էր ամբողջ երկրում։

Վարպետ Տիրիթի ճարտարապետական Հմտութեան Համբաւը Շիրակից եւ Անիից յետոյ՝ տարածւում էր այս Հեռաւոր լեռնաշխարՀում։

Երբ շինականները վիճում էին, թէ ո՞վ է առաջինն աւարտելու գործը՝ վարպետ Տիրի՞թը, թէ՞ վարպետ Վաչտակը, շատերը խօսում էին յօգուտ վարպետ Վաչտակի, գուցէ եւ նրա Համար, որ շա՛տ-շա՛տ էին ծարաւ ջրի։

Ժայռերի վրայ ՀետզՀետէ բարձրանում էին վանքի շէնքն ու առանձին խուցերը։

Վարպետ Տիրիթը մի կողմից խրախուսում էր շինականներին, միւս կողմից քանդակում էր ցորենի Հասկեր, լեռնային ծաղիկներ, այծեամներ ու արծիւներ։

Նա կենդանացնում, շունչ էր տալիս քարերին, որ դարեր յետոյ մարդիկ Հմայուեն իր Հմտութեամբ ու յիշեն իր բարի անունը․․․

Բ.

Եօթ տարի էր, որ մուրճերի ու քլունգների ձայնը արձագանգում էր լեռներում ու ձորերում։

Շինականները ոգեւորութեամբ պատմում էին, թէ ջրանցքն արդէն վաղուց է անցել կէս ճանապարՀը, Հասել մօտակայ Գեազբել սարի լանջերին, իսկ վանքի գմբէթն արդէն ուրուագծւում էր բարձունքում՝ կապտալոյս երկնակամարում․․․

Այդ օրերին Գաբրիէլը մի անգամ նորից զգուշացրեց վարպետին․

— Վարպե՛տ, Տիրիթ, վարպետ Վաչտակն արդէն մօտեցել է Կաքաւաձորին․ մի քանի ժամուայ ճանապարՀ է այս տեղից․ լաւ չի՞ լինի մի քիչ քանդակներն ու նախշերը քչացնենք, որ շտապենք․․․

ՍՏ․ ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ» ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յառաջ) — Կիրակի, 4 Օգոստոսի, Վալապրի օդասուն եւ ընդարձակ ծառաստանին մէջ, տօնուեցաւ Խանասորի արշաւանքին 60րդ տարեդարձը, կազակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջանային Կոմիտէի կողմէ, եւ մասնակցութեամբ՝ բոլոր խումբերու, ենթակոմիտէներու, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութեան ու խումբերու, ինչպէս նաեւ Կ. Խաչի Շրջ. Վարչութեան եւ մասնաճիւղերու:

Օթօքառներ կը լեցուէին՝ Սէն-Ժեռոմի, Պօմոնի, Սէն-Լուի, Սէնթ-Մարկրիտի, Մարսէյլ քաղաքի եւ այլ վայրերու ազատատենչ եւ հայրենասէր հայրենակիցներով, ընկերներով եւ ընկերուհիներով, երիտասարդներով, պատանիներով եւ մանուկներով:

Հանդիսականներու առաջին ողջոյնը վերապահուած էր հանդիսավայրի մեծ դըռան վրայ ծածանող զոյգ եռագոյններուն, որոնց ծփումին տակ պիտի խոնարհէին բոլոր նեւմուտք ընողները անխտիր:

Հինաւուրց ուխտաւորներու նման, հայրենակարօտ բազմութիւններ եկած էին ոգեկոչելու հայ հերոսները, յարգելու անոնց խնկելի յիշատակները եւ հայկական տոհմիկ ու խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ ապրելու, ուրախանալու, ոգեւորուելու եւ Դաշնակցութեան յուսատու եւ հզօր խօսքերով կազդուրուելու, վերանորոգուելու:

Հանդիսավայրէն դուրս, մէյ մէկ քիլոմեթր տարածութեան վրայ, երկու կողմերը լեցուած են կառքերով, հետիոտն երթեւեկը դժուարացնելով, բայց դեռ կուգային եւ մինչեւ կէսօր այսպէս, 36 օթօքառներ, 400է աւելի կառքեր:

Դեռ կէսօր չեղած, պիւֆէն պարպուած է եւ ընկերները կը դրկուին ըմպելիներ եւ ուտելիք բերելու: Անընդհատ կը շարուին ու կը պարպուին շամփուրները:

Երինգ, ջութակ եւ ուրիշ նուագարաններ… երգե՜ր, պարեր, մըցումներ…

Եւ ահա, բարձրախօսը յանկարծ յայտարարեց բացման պահը եւ հեռուներէն ու մօտէն, սեղանները ձգած, հազարաւորներ լեցուցին հրապարակն ու բլրալանջերը:

Խօսք առաւ օրուան նախագահ ընկ. Յակոբ Պապիկեան, որ Խանասորի արշաւանքին պատմականն ընելէ վերջ, ծանրացաւ հետեւեալ կէտերու վրայ.

1.— Արշաւանքը ծրագրելու ատեն, ընկերներ կային, որոնք համաձայն չէին արշաւանք կատարելու, բայց երբ կուսակցութեան վերին մարմինը վճռեց գործադրել ծրագիրը, բոլորը միակամ եւ անտրտունջ խոյացան դէպի կռիւ, դէպի արշաւանքը: Եւ անոնցմէ ոմանք ինկան պատնէշին վրայ «մահ իմացեալ»ով: Այս իրողութիւնը մեծագոյն ապացոյցն է՝ Դաշնակցութեան մէջ տիրող կարգապահութեան եւ անձնազոհութեան ոգիին:

2.— Ֆետային լուծեց Ս. Բարթողեմէոսի մօտ նահատակուած, 800 Վասպուրականցիներու վրէժը, քանդելով գազան Շարաֆ պէկի որջը, կոտորելով Մազրիկ ցեղի կարեւոր մէկ մասը ճշգրտօրէն կատարելով իր պարտականութիւնը եւ մեզի աւանդելով պատգամ մը՝ «Հայե՛ր, յիշէ՛ք, մի մոռնաք նուիրական այսօրը, Յուլիս ամսի քանեւհինգին՝ կատարեցէք մեր տօնը»:

Եւ այսօր, ամենուրեք հայ ազատատենչ գանգուածները, թէեւ հայրենիքէն դուրս, բայց անվհատ՝ արդար յամառութեամբ մը կը տօնեն Արշաւանքի տարեդարձը, ոգեկոչելով մեր զոհերու յիշատակը եւ երդուելով՝ որ պիտի կատարեն, աւանդ մնացած, «կէս մնացած» գործը, զոհաբերուելու եւ իրականացնելու համար Հայուն մեծագոյն երազը, կերտելու՝ ազատ, միացեալ եւ անկախ Հայաստանը:

Փարիզի երաժշտանոցի ուսանող Ալեքս Մնակեանի ջութակի ընդ մէջ կը նուագէ հայկական շատ սիրուած եղանակներ: Ի դէպ, պէտք է ըսել՝ որ երիտասարդ Մնակեանի նուագը (ջութակով) վեր է ամէն գնահատանքէ եւ ի զուր չէ որ ան Լիբանանի ջութակի նուագողներու ախոյեանը հանդիսացած է:

Առաջին բանախօսն էր՝ Կարտանի ընկերվարականներու ներկայացուցիչ ընկ. Լերտա, որ երկար եւ իմաստալից ճառով մը պատկերացուց մեր պատմութեան զանազան դրուագները, Դաշնակցութեան առաքելութիւնն ու կատարած գործերը մատնանշելով եւ փառաբանելով: Հանդէսին ներկայ էր նաեւ Կարտանի քաղաքապետ Պ. Սաւին:

Օրիորդ Ալիս Յարութիւնեան մեծ յաջողութեամբ արտասանեց Ա. Յակոբեանի «Դաշնակցութիւն» բանաստեղծութիւնը:

Օրուան բանախօսն էր՝ ընկ. Ժ. Միրիճեան, որ իր խօսքն սկսաւ հետեւեալ կերպով. «Սիրելի հայրենակիցներ, վաթսուն տարիներու միջոց մը մեզ կը բաժնէ այն օրէն՝ երբ Հայոց երկնակամարին ներքեւ Յուլիսեան անմոռանալի առաւօտ մը, Ֆըտա, «ռայա» եւ «Արմեաշկայ» համարուած հայ ֆետայի քաջակորով եւ առնացեղ, արիներու խումբ մը ցոյց տուաւ տաճկին ու քիւրտին, ինչպէս նաեւ քաղաքակիրթ աշխարհին՝ թէ Հայը կոտորուող ու փախկոտ ժողովուրդ մը չէ եւ կրնայ պատժել վայրենաբարոյ Թուրքին ու Քիւրտին եւ կրնայ լուծել վրէժը նահատակուած հարազատներուն, եթէ զէնք ունենայ ձեռքին:

Կար ժամանակ, երբ մենք դարերու ըստրկութեան մէջ, անպատմելի տառապանքներու ենթակայ, դարձած էինք հոգեպէս ընկճուածներ: Նայիրի երկիրը դարձած էր տեսակ մը գերեզմանոց ու մեր ժողովուրդին մեծ մասը թըմրութեան ու խաւարի մէջ կ՚ապրէր:

Մենք որ արժանաւոր զաւակներն էինք այդ ցեղին, որ պատմութեան մէջ մկըրտուեցաւ Հայ կամ Արմէն անունով եւ սակայն, անողոք պայմաններու, անանուն հալածանքներու եւ բռնութեանց ենթակայ կ՚ապրէինք, բայց արհամարհելի չէինք:

Մենք չէնցուցինք խոպան հողը ու շնորհիւ մեր ժողովուրդի ստեղծագործ ոգիին, անզուգական շինարարութեան, մեր քըրտինքին ու մեր լուսաւոր, վսեմ հոգիի արտայայտութեանց, հողը վերածեցինք Եդեմի, կերտեցինք բազմաթիւ գիւղեր եւ գիւղաքաղաքներ: Շինեցինք հոյակապ վանքեր, Էջմիածին, Աղթամար եւ ուրիշներ:

Մեր ժողովուրդի ծոցէն ծնան Նարեկացին, Քուչակն ու Սայեաթ-Նովան, Րաֆֆին ու Վարուժանը, Սիամանթօն ու Պատկանեանը, Խրիմեանն ու Ալիշանը եւ հազարաւորներ:

Մենք ունեցանք «Վարդանանց»ը, «Սարտարապատն ու Ղարաքիլիսան» եւ բազմաթիւ հերոսամարտներ, յաւէտ անմոռանալի:

Մոնղոլեան տափաստաններէն եկած արիւնառուշտ եւ բարբարոս ցեղը սակայն, ի տես այդ բոլորի, միշտ ջանաց իր տիրապետութիւնը հաստատ պահել սուրի եւ հուրի ահաւոր միջոցներու գործադրութեամբ:

Մենք լոյսի տարածիչ եւ ստեղծիչ ժողովուրդ, իսկ թշնամին՝ կեղեքիչ, քանդող եւ կոտորող… Եւ այսպէս մինչեւ 1890ական թուականը, երբ Հայուն ծոցէն ծնաւ Հայոց նոր օրերու Վահագն — Հ.Յ. Դաշնակցութիւնը, որ իր դրօշին վրայ, յստակ ու մեկին դրոշմեց «Մահ կամ Ազատութիւն» խորիմաստ պատգամը, որ իր խորքին մէջ, կրկնութիւնն էր մեր անմահ պատմագրի «Մահ իմացեալ անմահութիւն է» պատգամին:

Դաշնակցութիւնը, Հայոց աշխարհի վիշտը դարմանելու, արցունքը սրբելու, Հայուն վրէժը լուծելու եւ զայն դէպի ազատութիւն եւ անկախութիւն առաջնորդելու համար չվարանեցաւ զոհելու իր հազարաւոր մարտիկները, հերոսներ եւ ընտրանի մտաւորականները:

Դաշնակցութիւնը հրապարակ իջաւ եւ որոշեց սրբել ցեղի ճակտին դրոշմուած սեւ մուրը:

Յարգա՛նք բոլորին. ֆետայիին եւ ռազմիկին, զինուորին ու զօրավարին, մտաւորականին, բոլորի՛ն, բոլորի՛ն…

Ապա ընկերը շարունակելով իր խօսքը ըսաւ.— Երկու հարիւր յիսուն հայ ֆետայիներ, եկած Վասպուրականէն, Տարօն-Սասնոյ ձորէն, խրոխտ Ղարաբաղէն ու Սիւնիքէն, արշաւեցին անառիկ համարուած Խանասորի «անպարտելի» Շարաֆ պէկի վրայ:

Եւ Յուլիսեան առաւօտ մը ֆետայիներու խումբը գնդակներու կարկուտը տեղաց Մազրիկ ցեղի հազարաւոր զինեալ Համիտիէներու գլխուն, զանոնք ահ ու սարսափի մատնեց եւ շատերը սպաննեց Պետոյի, Մարտիկի, Աւետիսեանի եւ անոնց 800է աւելի նահատակուած, զինուած եւ անզէն երիտասարդներու վրէժը լուծեց»:

Ապա ընկերը վերջացուց.—

«Ու մենք, տարագիր բեկորներս, ի մասնաւորի Նոր Սերնդական երիտասարդներս, մեծ յոյսով, վճռականութեամբ եւ հաւատքով, իրենց արժանաւոր յաջորդները պիտի դառնանք ու վստահ ենք, որ ապրած պիտի կենայ Նայիրեան հինաւուրց ազգը: Եթէ տէր ու պաշտպան կենանք մեր ոսկեղնիկ լեզուին եւ հայապահպանման նուիրական գործին:

Ու մենք անտարակոյս, պիտի երթանք հայրենի հողը ոտնելու, բռնատանի վերածելով: Եւ միշտ պիտի յիշենք Դաշնակցական եւ բոլոր մարտիկներու վեհ յիշատակը գոչելով՝ յարգա՛նք ձեզ ջան ֆետայիներ, անձնուրաց մարտիկներ: Կեցցէ՛ հայ ժողովուրդը: Կեցցէ՛ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Խրախճանքը տեւեց մինչեւ իրիկուան ժամը 7,30:

Հանդէսին ներկայ էին՝ Կարտանէն, Էքսէն, Վիէնէն, Փարիզէն, Վալանսէն եւ այլ վայրերէ հայրենակիցներ:

Իսկ Ավինեօնի «Մուրատ» խումբը առանձին օթօքառ մը վարձելով, 60ի չափ Հայեր բերած էր, զանոնք ուրախացնելու եւ անոնց հայկական կենսատու ոգի ներշնչելու, որուն այնքան կարիք ունին մեկուսացած շրջան մը կոնուելով:

Հանդէսը վերջացաւ մեծ խանդավառութեան մէջ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՋԵՐՄՈՒԿ աւանի բնակիչները նամակներ գրելով «Սով. Հայաստան» թերթի խմբագրութեան (Յուլիս 12), բողոք կը բարձրացնեն թէ աւանը անբարեկարգ վիճակի մէջ է, բնակելի շէնքերու առջեւ անմաքրութիւն կը տիրէ, «իսկ կեդրոնական փողոցը, երկար ժամանակ չնորոգուելու հետեւանքով, համարեա անանցանելի է դարձել: Չի կարելի հաշտուել նաեւ այն դրութեան հետ, որ մինչեւ հիմա աւանը բաղնիք չունի»:

Վ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ Ի ՊԱՏՈՒԻ

Ժուռնալ Օֆիսիէլի 27 Յուլիսի թիւէն կ՚իմանանք թէ Պ. Վահան Փորթուգալեանի Տուէ քաղաքին Վերաքննիչ Ատեանի Նախագահ անուանումը՝ իբր Պատուոյ Լեգէոնի Սպայ, բացառիկ տիտղոսներու հիման վրայ:

Ինչպէս ծանօթ է, Պ. Վահան արժանաւոր անդրանիկ զաւակն է ողբացեալ Մկրտիչ Փորթուգալեանի:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (108)

ԵՐԿՈՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ԻԴ.

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ

Ի՞նչ պիտի զրուցէր Յովնան հիմա այդ մարդիկը ազգի եւ հաւատքի թշնամիներու հետ տեսնէր, որ եկեր են իրենց ազգին դէմ պատերազմելու, կ՚ըսէր ինքնիրեն, եթէ նա որ երեք մատնիչ կախելու համար այնչափ տաժանմունք յանձն կ՚առնուր, պէտք է որ ես ալ խիստ օրինակ մ՚ընեմ, որ այդ վատ սովորութիւնը վերնայ հայ ազատաց մէջէն:

Երբ այս խորհրդածութեամբ երկու հարիւր ընտիրներով կը հալածէր թշնամին, որ մօտ էր Սեւ Ջուր գետին՝ յանկարծ փախստական խումբը կանգ առաւ եւ քիչ մը վերջ ետ դարձաւ, վասնզի յայտնի մահը տեսաւ առաջը. թշնամի մը ուսկից ազատութիւն յուսալ անկարելի էր. հազարի չափ հայ գիւղացիք մանգաղներով ու կացիններով զինեալ՝ փախստական Տաճիկը կը ջարդէին անխնայ: Ուստի զէնքերը ձըգեցին եւ եկան Գուրգէնի, որ անզէն մարդիկ ջարդել չէր կրնար, թէպէտ այդ խաբեբայ եւ ստերդումն արար ազգին բնութիւնը լաւ կը ճանչէր, եւ իրած զաւաճանութիւնք կը յիշէր, բայց դարձեալ հրամայեց զօրաց որ վնաս չհասցնեն անձնատուր անզէններու: Բուղայի զօրավարը Բուտէլ սոցա մէջ էր. հրամայեց Գուրգէն այդ մարդուն սուրը իրեն դարձնել, նոյնպէս ազատութիւն խոստացաւ այն Տաճիկ գլխաւորաց որ եկեր էին իւր վրայ պատերազմելու. բայց երբ հայոց ազատաց առջին կանգնեցաւ եւ նոցա մէջ Վասակ Կովակերն տեսաւ, իւր ահագին ձայնը բարձրացուց եւ գոռաց.

— Դուք, անօրէն անզգամներ, դուք ձեր ազգին դէմ, ձեր եղբարց դէմ ձեռք կը վերցնէք եւ ինձմէ գթութիւն կ՚սպասէ՞ք. ճշմարիտ է որ ես զինաթափ մարդիկ չեմ կրնար սպաննել, իմ սուրս զինուորի է եւ ոչ դահճի, ուստի ձեզ ձեր եղբարց դատաստանին պիտի յանձնեմ: Ահա ժողովուրդը, գեղացին կուգայ, ձեզ իրենց կուտամ, ինչպէս կ՚ուզեն թո՛ղ ընեն, կ՚ուզեն ձեզ սպաննեն, կ՚ուզեն ձեր կեանքը շնորհեն…: Իսկ դու, Վասակ, նախատինք Արծրունեաց, Մերուժաններու վիժեալ, որ եւ ոչ մատնիչ եւ դաւաճան լինելու չափ ուղեղ ունիս, քեզ կը շնորհեմ քու այդ անպիտան կեանքդ, վասնզի ապուշ ես եւ ցնորեալ: Գնա՛ Կայէնի թափառական կեանքը վարէ, խայտառակ եւ նշաւակ եղիր ամէնուն. վասնզի զօրավար Վասպուրականի ինքզինքդ անուանելէն վերջ այդ միայն կը պակսէր որ Վասպուրականի արիւնարբու թշնամեաց հետ միաբան՝ դայիր քու ազգիդ դէմ անպիտան զէնքերդ շարժէիր:

Նոյն միջոցին կը հասնէին հայ գիւղացիք իրենց խառն ի խուռն զինուորութեամբ եւ զինուք. թէպէտ վրէժ եւ կատաղութիւն իրենց աչաց մէջ կը փայլէր, բայց երբ տեսան Գուրգէն որ ամէն բերան Վասպուրականի փրկիչ կ՚անուանէր, մոռցան իրենց դառնութիւնը եւ միաբերան սկսան աղաղակել. «Կեցցէ՛ Գուրգէն, կեցցէ՛ մեր ազատարարը»: Իսկ Վասպուրականի ազատաց խումբին դաւաճանք այն միջոցին Գուրգէնի մօտեցած իրեն գթութեան կ՚աղաչէին որ չմատնէ զիրենք ժողովրդեան կատաղութեան: Գուրգէնի սիրտը փափուկ էր նոյնչափ, ինչչափ խիստ էր բազուկը: Ուստի ներեց եւ հրամայեց անվնաս արձակել: Եւ դառնալով Բուղայի զօրավարին՝ ըսաւ.

— Գնա՛ զրուցէ քու տիրոջդ որ ես աւազակներէ եւ երկոտանի գազաններէ կը մաքրեմ երկիրը, օրինաւոր տէրանց հնազանդիլ գիտեմ, բայց բռնաւորաց եւ աւազակապետաց ո՛չ երբեք. ինք թող ընտրէ, եւ լինի ինձ հետ որն որ ուզէ:

Երբ թշնամի եւ դաւաճան, ամէնքն անհետացան, ինքնիրեն կ՚ըսէր Գուրգէն.

— Ես այն մարդը չեմ, ինչ որ պէտք էր լինիլ. հիմա Յովնան եթէ լինէր, այդ անպիտանները չէր արձակեր, վասնզի վաղը դոքա դարձեալ ազգին թշնամեաց հետ կրնան միանալ եւ վնասել: Ոչ ոք լուր չկայ. Սմբատ ձայն չի հաներ, իմ դրկած նուիրակս դեռ չդարձաւ, Խոսրով չերեւար, այդ խոհեմ եւ պատուական մարդը ինձի շատ հարկաւոր էր, վասնզի իւր խորհրդոց պէտքը կ՚զգամ:

ԳԼՈՒԽ ԻԴ.

ԱՆԶԳԱՄ ԿԻՆ

Գուրգէնի անունը տարածուեցաւ բոլոր շրջակայքը, եւ թշնամի ու բարեկամ չէին կրնար աւանց ակնածութեան նայիլ այդ մարդուն վրայ և որ մեծ դժբախտութիւն էր, նա աւելի նեղութիւն կը կրէր «ընտանի հարազատ ազգականներէ որ ուխտազանց լինիլ, ստերդում լինիլ, խոստմանց դրժել չէին ամաչեր», վասնզի գիտէին թէ այդ գիւցազն եւ վսեմ բնութիւնը ներելով միայն վրէժ կը խնդրէր: Թէպէտ Աշոտունեաց Ռստամը հանդչիլ սիրելի էր իրեն սրտին անցեալ յիշատակներով, բայց երբեք չթուլացաւ, զօրքը կը շատցնէր, կը մարզէր, միշտ ուշադիր Բուղայի ամէն շարժման, եւ Վասպուրականի ժողովուրդը զինք փրկիչ եւ հայ կ՚անուանէր:

ԾԵՐԵՆՑ

(Շար.)

ՓՈԹՈՐԻԿ՝ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ՖՐԱՆՔԸ 20 ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ ԱՐԺԵԶՐԿՈՒԵՑԱՒ

Տեղական թերթերը իրենց առաջին էջերուն վրայ, մեծ խորագիրներով կը յայտարարեն կառավարութեան նոր բարենորոգումը՝ երկրին արտաքին թէ ներքին փոխանակութեանց մէջ: Լուրը հաղորդուեցաւ Ելմտական Նախարար Կայեառի կողմէ եւ հրատարակուեցաւ կառավարական պաշտօնաթերթին մէջ:

Գլխաւոր երեք որոշումներ տրուած են՝ երկրին տնտեսական հաւասարակշռութիւնը պահելու մտահոգութեամբ:

1.— Արտածում ընողները իրենց ընդհանուր հաշուեցուցակին վրայ 20 առ հարիւր փրիմ մը պիտի ստանան, քաջալերելու համար օտար դրամի մուտքը:

2.— Ընդհակառակն՝ ներածողները: Օտար երկիրներէ կատարուած գնումներուն վրայ 20 առ հարիւր տուրք պիտի վճարուի: Այս տուրքէն զերծ պիտի մնան կարգ մը ներածումներ. ինչպէս ձիթախիւղ, քարիւղ, տարրալուծական արտադրութիւններ, բուրդ, բամպակ, շինանիւթեր, երկաթ եւայլն:

3.— Կարեւորագոյնը՝ որուն մասնաւոր ուշադրութիւն կ'ընծայուի, ֆրանքին արժեզրկումն է: Ֆրանսական դրամը 20 առ հարիւր արժէքազրկուեցաւ: Այնպէս որ՝ օտարականներ երբ ուզեն իրենց դրամը ֆրանքի փոխել՝ 20 առ հարիւր յաւելեալ գումարով մը պիտի օգտուին, մինչ Ֆրանսական դրամը՝ օտար երկիրներու մէջ 20 առ հարիւր պակաս կ'արժէ: Տոլարը բարձրացաւ 420 ֆրանքի, ինչ որ լուրջ մտահոգութեանց դուռ կը բանայ երկրին մէջ: Արտասահման գացող զբօսաշրջիկներուն թիւը զգալապէս կրնայ պակսիլ, ֆրանքին արժեզրկումէն ետք:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ուշադրութիւնը կեդրոնացած է Սուրիոյ վրայ: Արդարեւ, Ռուսիա երկու սուզանաւեր եւ վեց թորփիլահալածներ պիտի յանձնէ Սուրիոյ, նոյնպէս՝ պատերազմական այլ պիտոյքներ. տնտեսական լայն օժանդակութիւն պիտի ընէ: Իր կարգին, Սուրիա Խ. Միութեան պիտի յանձնէ 200.000 թոն ցորեն եւ գարի:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ Արտաքին նախարարութեան մէկ բանբերը յայտարարեց, թէ Խ. Միութեան պատերազմական օժանդակութիւնը՝ Սուրիոյ, խաղաղութիւնը կը վտանգէ Միջին Արեւելքի մէջ: Ծանօթ է, թէ ներկայիս Սուրիոյ մէջ կան խորհրդային «Միկ» օդանաւեր, որոնք սուրիացի օդաչուներ չունին...:

ԻՏԱԼԻՈՅ Հանրապետութեան Նախագահ Կրոնքի Սեպտեմբերի սկիզբը պաշտօնական այցելութիւն մը պիտի տայ Իրանի Շահին:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ Ազատագր. Շարժման պարագլուխներէն Ապպաս ու երիտասարդ փաստաբան մը Արժանթին գացած են, քարոզչական շրջապտոյտի մը համար:

ԱԼԺԻՐի մէջ հաւաքուած են «Լը Մոնտ»ի երկու թիւերը, որոնց մէջ հատուածներ կային «էքսփրէս»ի մէջ հրատարակուած Ֆուռնիէի յօդուածէն:

ՔԱՆԱՏԱԿԱՆ ճամբորդատար օդանաւ մը, կիրակի կէսօրէ ետք ճզմուեցաւ Քուէպէքի մօտերը. 79 մեռեալ կայ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ երիտասարդական վեցերորդ փառատօնը վերջացաւ:

ՄԱՕ ՑԷ ԹՈՒՆԿ որոշած էր հեռանալ Համայնավար Չինաստանի նախագահութենէն եւ լքել կուսակցութեան ղեկավարութիւնը... բանատեղծութեան նուիրուելու համար: Վարչապետ Չու Ան Լէ յաջողած է համոզել զայն՝ որ ետ կենայ այդ որոշումէն:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ եւ Եգիպտոսի միջեւ ելմտական խորհրդակցութիւններ տեղի պիտի ունենան Օգոստոս 20ին, Ժընեւի մէջ, կը յայտարարեն Եգիպտոսի Ելմտական նախարարութեան մէջ:

ՄԻԿՈՅԵԱՆ եւ Խրուշչեւ կը շարունակեն ճառ խօսիլ Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ.— «Ապազինումը արդէն դժուար հարց մըն է ներկայիս եւ Գերմանիոյ վերամիացումը՝ բարդ խնդիր» յայտարարեց Միկոյեան Շթրալշրնտի մէջ խօսած ճառին ընթացքին, մինչ Խրուշչեւ Լայփցիկի մէջ կը յայտարարէր.— «Աշխարհակալները կ'ուզեն մեզ վախցնել իրենց զէնքերով, սակայն յիմար քաղաքականութիւն մըն է ասիկա»:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Նիսի եւ շրջանի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ «Վերափոխման Ս. Աստուածածնի» տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ աւանդական մատաղօրհնութիւն եւ խաղողօրհնէք տեղի պիտի ունենայ Մառսէյնի Հայոց եկեղեցին, 18 Օգոստ. կիրակի օր: Կը պատարագէ տեղւոյս հոգեւոր հովիւ Արժ. Տէր Ատոմ քահանայ:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, պատարագ ժամը 10ին:

Մատաղագինի մասնակցողներէ կը խնդրուի իրենց նուէրները յանձնել վարչութեան նշանակած յանձնախումբերուն եւ կամ եկեղեցիի վարչութեան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Արա Պարթեւեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Գապաքճեան, Պ. Սիմոն Գապաքճեան, Տէր եւ Տիկին Վօլօ, Տէր եւ Տիկին Տօքթ. Րիցի եւ ընտանեկան պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց հօր, մեծ հօր, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ՍԻՄՈՆ ԵՐԱՄԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

×

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Արա Պարթեւեան 2000 ֆր. կը նուիրեն Ազգատախնամին, 1000ական ֆրանք ալ Կարմիր Խաչին, Կապոյտ Խաչին եւ Մշակոյթի Տան:

×

Լեւոն եւ Սիմոն Գապաքճեան 2000 ֆր. կը նուիրեն Ազգատախնամին, 1000ական ֆրանք Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերուն:

×

Տիկին Նուարդ Պարթեւեան 1000 ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան:

×

Տէր եւ Տիկին Գեղամ Պետիկեան 2000՝ Ազգատախնամին:

×

Օր. Պալթազար 1000 ֆր.՝ Ազգատախնամին: (Ստանալ «Յառաջ»էն:)

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆ.— Համաչխարհանճարի Հայրենակցական Միութեան Լիոնի եւ Մարսէյլի մասնաճիւղերը խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնեն հայրենակից Նշան Գարակէվուրեանի, իր զաւակներուն եւ իրենց պարագաներուն, իրենց տիկնոջ, մօր եւ ազգականին՝

Տիկին ՄԱՐԻ ԳԱՐԱԿԷՎՈՒՐԵԱՆի

տխուր մահուան առթիւ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 187-188 (Յուլիս–Օգոստոս)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Հայ անասնաբոյժներ (Շ. Նարդունի). — Ի՞նչ խմել ծարաւ ենք (Տօքթ. Ասքանազ). — Հայաստանի բուժավայրերը (Տօքթ. Յակոբեան). — Ծովի լողանք (Տօքթ. Աչճեան). — Գինի (Բժկ. Բառարան). — Կաթ կը միզէ (Փրոֆ. Վէռհօօկէն). — Ցղութիւնը եօթը ամիս միայն (Տօքթ. Աղատանի). — Ի՞նչպէս տեղափոխել արկածեալը (Խաչուհի). — Ֆրանկախտը (Տօքթ. Մխաքեան). — Ի՞նչ է հանճարը (Վէռհառն). — Ծերութիւն եւ ծերախտ (Տքթ. Նաւասարդ). — Հին բառարաններ (Յ. Քիւրտեան). — Հացի (Իշխանեան):

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 ֆրանք, արտասահման 1200 ֆրանք: Դիմել Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով:

ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

18 Օգոստ. կիրակի առաւօտ Աստուածածնայ տօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի Ռիւ Ժէ, Սէն Լուի սրահին մէջ: Պիտի պատարագէ Պսակ քահնայ՝ Պէյրութէն:

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ Սուրբ Կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ Սուրբ Աստուածածնայ տօնին առթիւ, աւանդական մատաղի եւ խաղողի օրհնութիւնն և բաժանումը տեղի պիտի ունենան Օգոստոս 14ի երեկոյեան եւ 15ի առաւօտեան, Ս. պատարագի արարողութենէն վերջ: Կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

Եւ լոյս կը տեսնէ Օգոստոսին Կոմսի «Իմ յուշերու» Գ. հատորը, նախորդ հատորներու ծաւալով:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ»ի ժողովը՝ ընկ. Ս. Պօյաճեանի տունը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՕԳՈՍՏՈՍ 18ԻՆ

Պիտի ձայնասփռուի Փալէ տը Շայեոյի եկեղեցական երաժշտութեան համերգը, որուն մասնակցած է Հայկ. երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Կարպիս Ափրիկեանի, կիրակի առտու ժամը 8.45ին Փարի – էնթերէն:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութիւնը ձեռնարկած է գրադարանի մը կազմութեան: Այս առթիւ, մեր բոլոր մտաւորականները, հայրենակիցներն ու ընկերները կրնան օգնել գրադարանին կազմութեան՝ ՄԻԱՅՆ ԳԻՐՔ նուիրելով, հայերէն թէ ֆրանսերէն:

Գիրքերը կարելի է ղրկել հետեւեալ հասցէին.—

Պ. ԱՐԱ ՊԻՊԷՐԵԱՆ
16, Ռիւ Փասքէօր
Ռոնի-սու–Պուա (Սէն)

րիզ, 1957, 300 ֆրանք:

Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ

Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը փութայ ծանուցանել թէ՝ այս հինգշաբթի առաւօտեան, Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ պիտի մատուցուի Ս. պատարագ, տեղւոյս Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ, Ռիւ Պռանլի:

Տեղի պիտի ունենայ աւանդական խաղողօրհնէք եւ մատաղի բաշխում: Ուստի կը հրաւիրէ բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ գտնուիլ պաշտամունքի արարողութեանց, հոգեպս մխիթարուելու համար:

ՍՏԱՑԱՆՔ Պ. Գէորգ Ջիմպիլեանի Լը Ժէօ տէ Սէռ–վոլան է լէօր գոնսթրիւքսիոն հետաքրքրական գրքոյը ուր 50 օրինակներ եւ 25 նկարներ ցոյց կուտան բազմազան թռուցիկներ շինելու կերպը: Բացառիկ անհրաժեշտութիւն մը արձակուրդի օրերու տղոց եւ պատանիներու զբօսանքին համար:

Դիմել հեղինակին՝ Պ. Ժ. Գ. Ջիւմպիւլեան, 2, Ավընիւ Ժէնէրալ Լըգլէռ, Սէն-Ռաֆայէլ (Վառ):

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փրաք: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 14 ՕԳՈՍՏՈՍ

MERCREDI 14 AOUT 1957

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7966 33ème ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3768

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԵՒՌՈՒՍ ՍԻՐԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

*

Մոսկուայի ձայնասփիւռը Օգոստոս 4ին երկարօրէն խօսելով Խորհրդային Միութեան եւ Թուրքիոյ յարաբերութեանց մասին, յայտնած է թէ երկու երկիրներու միջեւ տնտեսական գետնի վրայ գործակցութիւնը օր ըստ օրէ կ՚ամրապնդուի:

Խօսնակը չէ չտած է, որ շնորհիւ այդ գործակցութեան, աւելի սերտ պիտի դառնայ խորհրդային եւ Թուրք ժողովուրդներու բարեկամութիւնը: Ցետոյ աւելցուցած է.

— Խորհրդային ժողովուրդը սրտանց կը բաղձայ, որ Թուրքիա ապրի իբրեւ անկախ եւ ազատ պետութիւն մը:

Յուլիս 30ին Պոլիս վերադարձած է Թրքական պատուիրակութիւն մը, որ Մոսկուա ղրկուած էր Իշ դրամատան կողմէ: Պատուիրակութիւնը յիսուն օր մնացած է խորհրդային մայրաքաղաքին մէջ եւ շփումներ ունեցած՝ առեւտրական գործավարութեան պատասխանատու ներկայացուցիչներուն հետ:

Արդիւնքն եղած է այն՝ որ քառորդ դարէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով առեւտրական համաձայնագիր մը ստորագրուած է Խորհրդային Միութեան եւ Թուրքիոյ միջեւ:

Ըստ այդ համաձայնութեան, Ռուսերը ապակիի գործարան մը պիտի հիմնեն Կէմլէքլիի մէջ, 20 միլիոն ոսկի արժէքով: Շինութիւնը պիտի աւարտի երեք տարիէն եւ պիտի հայթայթէ Թուրքիոյ պէտք ունեցած ամբողջ ապակին, ինքնարժէ դարձնելով զայն:

Նոյնպէս խորհրդային դրամագլուխով Թուրքիոյ մէջ պիտի կառուցուի կալաքարի (սոտա) գործարան մը՝ ապակիի շինութեան համար ամէնէն կարեւոր նախանիւթը հայթայթելու համար ապակեգործարանին: Ասիկա ալ պիտի արժէ 30 միլիոն ոսկի:

Պատուիրակութեան նախագահ Պիւլէնտ Օսմա յայտարարած է թէ մօտաւոր ապագային Թուրքեւխորհրդային առեւտրական յարաբերութիւնները աւելի մեծ զարկ պիտի ստանան եւ գործառնութիւնները պիտի հասնին կարեւոր համեմատութեանց:

Անգարայի խորհրդային դեսպանն ալ յայտնած է թէ Թուրք Առեւտրական եւ Ճարտարարուեստական Սենեակէն պատուիրակութիւն մը հրաւիրուած է Մոսկուա:

Թուրք թերթերը արձագանգ կ՚ըլլան նաեւ զրոյցի մը, որուն համաձայն խորհրդային կառավարութիւնը 300 միլիոն տոլարի վարկ մը պիտի բանայ Թուրքիոյ:

Վարչապետ Ատնան Մէնտէրէս Յուլիս 28ին Զանաքքալէի մէջ ճառ մը խօսելով ձաղկած է ընդդիմադիրները, որոնք բուռն յարձակումներ կը գործեն դեմոկրատ կառավարութեան դէմ եւ զայն պատասխանատու կը նկատեն տնտեսական տագնապին, որուն ենթարկուած է Թուրքիա քանի մը տարիէ ի վեր: Այս առթիւ ի մէջ այլոց վարչապետը յայտարարած է.

— *Տագնապը փարատելու համար Ամերիկայէն 300 միլիոն տոլարի օժանդակութիւն ուզեցինք: Մեր խնդրանքը խիստ լեզուով մերժուեցաւ: Ընդդիմադիրները այս մերժումը յաղթանակի աւետիս նկատելով ա՛լ աւելի սաստկացուցին իրենց յարձակումները:*

Ինչպէս կը յիշուի, նախագահ Այզընհաուըր ելմտական մասնագէտ մը ղրկած էր Անգարա՝ հակակշիռի ենթարկելու համար Թուրքիոյ ելեւմուտքը: Երբ այս պայմանը չընդունուեցաւ, Մ. Նահանգներն ալ մերժեցին 300 միլիոնի նոր վարկը:

Ցոյսերնին կտրած Ամերիկայէն, Թուրքերը հիմա ալ բոլշեւիկներու դուռը կը բախեն՝ 300 միլիոն տոլարը անպայման ձեռք բերելու համար:

Կրեմլինի վարիչները չորս տարիէ ի վեր արդէն պաշտօնապէս հրաժարած են Թուրքիայէն հող պահանջելէ:

Առաջ կ՚ըսէին թէ իրենք յանցաւոր չեն՝ Բերիան էր հող ուզողը: Վերջերս ալ յանցանքը Մոլոթովի վիզը փաթթեցին, երբ շնորհազուրկ եղաւ ան՝ որ երկար տարիներ վարիչն էր եղած Մոսկուայի արտաքին քաղաքականութեան:

Հիմա վերադառնալով իրենց հին քաղաքականութեան, որուն շնորհիւ ոտքի կանգնեցուցած էին անդունդին ծայրը հասած Թուրքիան, Ստալինի յաջորդները տնտեսական աջակցութեան եւ քաղաքական բարեկամութեան ձեռք կ՚երկարեն Դեմոկրատ կառավարութեան, ջանալով իրենց շրջագիծին մէջ առնել զայն:

Ի՞նչ կը մտածեն Մէնտէրէսի տոլանեան բարեկամները:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻԿՈՅԵԱՆ ԵՒ ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՆ

●

ՌՈՒՍԵՒԳԵՐՄԱՆ «ԿԱՐԵՒՈՐ» ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԱԾ ԵՆ

Արեւելեան Պերլինի ձայնասփիւռը հաղորդեց, թէ «կարեւոր» համաձայնութիւններ կնքուած են Խ. Միութեան եւ Արեւելեան Գերմանիոյ միջեւ: Պաշտօնական բանակցութիւնները վերջացած են արդէն Գշ. օր: Այս համաձայնութիւնները կ՚ամրապնդեն ռուսեւգերման համագործակցութիւնը, համայնավար երկիրներու միասնականութիւնը եւ խաղաղութեան դատին պաշտպանութիւնը:

Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ կատարած իր շրջապտոյտին ընթացքին, Խրուշչեւ բազմաթիւ անգամներ յայտարարեց, թէ Խ. Միութեան թիւ մէկ նպատակն էր.— երկրին արդիւնաբերութիւնը զարգացնել: Խօսքը ուղղելով Գերմանացիներուն, թելադրեց որ աւելցնեն իրենց արդիւնաբերութեան քանակը՝ օրինակ ըլլալու համար Արեւմտ. Գերմանիոյ:

Իր ճառերուն եւ բանակցութեանց մէջ, Խրուշչեւ գլխաւոր տեղը վերապահած էր տնտեսական հարցերուն, լայն օժանդակութիւն խոստանալով Գերմանացիներուն, ինչ որ չէր եղած... Ստալինի օրով:

Քաղաքական ճակատի վրայ, Ստալին Բ. յայտնեց, թէ Արեւել. Գերմանիա համայնավար պիտի մնայ եւ վերամիացումը պիտի չըլլայ այնքան ատեն՝ որ «ժողովրդավար եւ խաղաղասէր Պետութիւն մը» գոյութիւն չունի, սահմանին միւս կողմը: Եթէ «Արեւմտեանները պատերազմական արկածախնդրութիւն» մը ընեն՝ Խ. Միութիւն պատրաստ է զինուորական օժանդակութիւն ընելու:

Իր կարգին Անաստաս Միկոյեան, որուն դերը գծագրեալ ամրապնդուած է, լեհական մամուլի գործակալութեան սեփական թղթակիցին հետ հանդիպում մը ունենալով, յայտարարեց.— «Պալթիկի ափերուն խաղաղութեան գօտի մը ստեղծելու հարցը կը հետաքրքրէ ո՛չ միայն պալթեան երկիրները, այլ՝ բովանդակ մարդկութիւնը»: Պատճառաբանութիւններ տալով, Միկոյեան յայտնած է, թէ Պալթիկի ափերուն գտնուող երկիրները պատերազմ չեն ուզեր եւ կ՚ուզեն ապրիլ խաղաղութեան մէջ: Այնպէս կը տեսնուի, թէ խորհրդայինները նոր դաշնակցութիւն մը պիտի ստեղծեն՝ «պալթեան» պիտակին ներքեւ:

Այսօր՝ չորեքշաբթի, Մարքս-Էնգէլս հրապարակին վրայ մեծ հանդիսութիւն մը տեղի ունեցաւ՝ ի պատիւ խորհրդային հիւրերուն: Խօսք առին Խրուշչեւ, Միկոյ-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

●

ԿԻՆԵ՛Ր, ԶԳՈՒՇԱՑԷՔ... ՏՐԼԸՍԷՆ

Լուրը՝ տարօրինակութեանց աշխարհէն է կրկին.— Ամերիկա, ուր նոր երգ մը շրջան կ՚ընէ փողոցէ փողոց, սրճարանէ սրճարան: *Րոք ն՛ րոլ* մը չէ անիկա, ո՛չ ալ *չա չա չա* մը: Աւելին՝ յաջողութիւնը կը պարտի բառերուն, այնպէս որ, կիները, մանուկները ու երիտասարդները փոխանակ սուլելու՝ կրնան նաեւ երգել: Ու կ՚երգեն:

Անշուշտ պիտի մտածէք թէ ի՞նչ կրնայ ըլլալ այդ երգը: Ազնաւուրի կամ Պրասենսի մէկ կտորին թարգմանութի՞ւնը, թէ եօթնամեայ երգահանի մը գլուխ-գործոցը:

Ո՛չ մէկը, ո՛չ ալ միւսը:

Այլ՝ սիրոյ խոստովանութիւն մը... Ճոն Ֆըսթըր Տըլըսին (Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար):

Եթէ չէք հաւատար՝ ահաւասիկ քանի մը տող.—

«Գերուած եմ Ճոն Ֆըսթըր Տոլըսէն
(կրկնե՛լ)
Առաջին անգամ զինք տեսայ ՄԱԿի մէջ:
Մարդոց շատ ուշադրութիւն չեմ
դարձներ,
Բայց երբ զայն տեսայ, սիրտս ըրաւ՝
պո՛ւմ.
Գերուած եմ Ճոն Ֆըսթըր Տոլըսէն,
Պիտի չկրնամ հետը ամուսնանալ,
Բայց գերուած եմ Ճոն Ֆըսթըր Տոլըսէն:»

Պարզ է թէ երգին հեղինակը կին մըն է:

Եթէ կը մտածէք, որ համաճարակը Խ. Միութենէն «ներածուած» է Ամերիկա՝ կը սխալիք: Որովհետեւ, նախ՝ Խ. Միութեան մէջ Սթալին-Լենին երգողները չէին համարձակիր սիրահարուիլ անոնց: Այլ՝ պարզապէս կը փառաբանուէին:

Միացեալ Նահանգներու մէջ «մեծ երկուք»էն ետք ծնած երգին մէջ ո՛չ մէկ ներբողական կայ (խե՛ղճ Ճոն Ֆըսթըր Տըլըս), այլ՝ պարզապէս... սիրահարութիւն:

Բնականաբար Տըլըսէն «գերուած» կինը ձերբակալուած եւ յիմարանոցի նման տեղ մը փոխադրուած է... Ազգ. ապահովութեան սպառնալու յանցանքով:

«Բայց ինչպէ՞ս հասկցնել գաղտնի
ոստիկանութեան,
Թէ ես գերուած եմ Ճոն Տըլըսէն»:

Զուարճալի չե՞ն Ամերիկացիները, մանաւանդ երբ Տըլըսը կը նկատեն... յիմարութեան փորձաքար՝ կիներուն համար:

Զգուշացէ՛ք կիներ, Տըլըսին սիրահարուելէ, այլապէս՝ բանը «բուրդ» է:

Բայց ի՞նչ պիտի ըլլայ Տըլըսէն «գերուած» կնոջ վիճակը... մինչ իր յօրինած երգը կը շրջի բերնէ բերան...:

ԱՐՄԵՆԱԿ

ԿԱՅԵԱՌԻ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄՆԵՐԸ

●

Ի՞ՆՉ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ԱՊԱԳԱՆ

Ելմտական նախարարին ձեռք առած միջոցները բաւական կարեւոր փոփոխութիւններու կ՚ենթարկեն երկրին տնտեսութիւնը:

Դրամի արժեզրկում չէ եղած, այլ՝ հաստատուած են երկու բաժանումներ ֆրանքին համար: Ֆրանքի պաշտօնական սակը փոխուած չէ եւ տոլարը օրինաւոր շուկայով կ՚արժէ միշտ 350 ֆրանք: Իրականին մէջ կառավարութիւնը հաստատեց այս բաժանումները, համաձայնութեամբ միջազգային դրամատան, որպէսզի գոյութիւն ունենայ երկրորդ սակ մը, 20 առ հարիւր աւելի՝ դրամական արտաքին բոլոր գործերուն համար:

Նոյն ատեն հաւասակշռելու համար առեւտրական կշիռքը եւ զեղչելու համար զայն: Բայց ներածումներուն վրայ կը դրուի 20 առ հարիւր տուրք մը բացի կարգ մը կենսական ապրանքներէ:

Այս գործողութեան կարեւոր արդիւնքը պիտի ըլլայ գիները պահել:

Արտասահմանի բոլոր տնտեսական եւ ելմտական շրջանակները կը գնահատեն Ֆրանսայի որոշումները:

Երկուշաբթի օր սակարանը տակաւին չէր հակազդած եւ տոլարը կը բարձրանար 436ի. ձոյլ ոսկին՝ 505.000 (նախապէս 500.000), զուիցերիական ֆրանքը՝ 105, անգլիականը 1170, պելժիականը 8,40:

Նոյն ժամանակ դրամատուներու էսքօնթը կը բարձրանայ 5 առ հարիւրի:

Անշուշտ տակաւին կը խօսինք ստեղծուած ընդհանուր նոր կացութեան մասին:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ երկրորդ մեծ քաղաքին մէջ՝ Լոց, հինգ հազար փոխադրական պաշտօնեաներ գործադուլ հռչակեցին երէկ, աշխատավարձքի յաւելում պահանջելով: Բանակն ու ոստիկանութիւնը միջամտելով՝ բախում ունեցած են պաշտօնեաներուն հետ. հինգ կիներ ծանրօրէն վիրաւորուած են: Զինեալ պահակներ կը շրջին փողոցներուն մէջ. նոր ուժեր պահանջուած են՝ հաւանական խլրտումներու առաջքն առնելու համար: Վարշաւայէն հասած լուրերուն համաձայն՝ Լոցի հարցը «գէշ ընթացք մը պիտի ստանայ»: Նոր Փոզնա՞ն մը...:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

Ճամբարի Վարչութիւնը կը հեռաձայնէ թէ բանակումը կ՚ընթանայ տաք մթնոլորտի մէջ եւ բոլոր բանակողները հանգիստ, առողջ ու խանդավառ են: Բանակողներուն թիւը կը հասնի 200ի:

ԱՄԵՐԻԿ. ՑԱՄԱՔԱՅԻՆ ՈՒԺԵՐԸ ՊԻՏԻ ՊԱԿՍԻՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

●

Նիւ Եորք Թայմզ *ամերիկեան թերթին Ուաշինկթընէն քաղած լուրերուն համաձայն՝ Միացեալ Նահանգները շուտով պիտի պակսեցնեն Եւրոպայի մէջ խարսխած իրենց ցամաքային ուժերը: Այս որոշումը ի զօրու չէ Արեւմտ. Գերմանիոյ համար, ուրկէ պիտի չհեռանան ամերիկեան ուժերը:*

Թերթը կը յայտնէ, թէ երբ Միացեալ Նահանգները որոշած էին 50.000 հոգիով պակսեցնել իրենց զինուորներուն թիւը՝ Եւրոպան նկատի չունէին: Ներկայիս նոյն որոշումը տրուած է նաեւ Եւրոպայի համար:

Ցամաքային ուժերուն նուազումը անմիջական հարց չէ սակայն, մանաւանդ՝ Գերմանիոյ համար: Իսկ մնացեալ շրջաններէն ալ, ամբողջութեամբ պիտի չհեռանան: Կարեւոր խարիսխներ պիտի մնան օտար երկիրներու մէջ: Մինչեւ իսկ, հիւլէական կազմածներով զինուած բանակներ պիտի ըլլան, ինչպէս՝ Իտալիոյ մէջ (Լիվուռնօ):

Կրնայ ըլլալ նաեւ, որ ամերիկեան ուժերը քաշուելով, անոնց տեղը գրաւեն գերման զինուորականներ, նոյնիսկ՝ Եւրոպայի մէջ: Կը կարծուի, թէ յառաջիկայ աշնան, Գերմանացիներ պիտի երթան Միացեալ Նահանգներ, մասնագիտանալու համար ջրածնային եւ հիւլէական բոլորովին արդիական զէնքերու գործածութեան:

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ Բշ. օր սկսաւ քաղաքական մեծ դատավարութիւն մը, որուն անձկութեամբ կը հետեւին արաբական շրջանակները: Նասրի դէմ դաւադրութիւն սարքած 13 ամբաստանեալները, որոնց մէջ կը գտնուին երկու նախկին նախարարներ, մահուան կրնան դատապարտուիլ:

ԽՈՒՍԱՓՈՒՄ ՉԿԱ՛Յ

(ԳՈՂՑՈՒԱԾ ԱՋԵՐՈՒ ՅԱՆՁՆՈՒՄԸ ԵՒ ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ.Ի ՓԻԼՈՆԱՑՐԿՈՒՄԸ)

Մայր Աթոռի Դիւանը եւ Ս. Էջմիածնի Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը, նախագահութեամբ Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի, իրենց «ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ» գ., դ. եւ ե. կէտերով (տես. տես «Ցառաջ» Օգս. 1) կ՚անդրադառնան «արտառո՛ց» այն մեկնութիւններուն՝ զորս մենք եւ «որոշ օրգաններ» հրատարակած էինք Եղիշէ արք.ի փիլոնազրկումին առիթով, ու կը ճշդեն վճռաչե՛չտ։

— «ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՆՀԻՄՆ Է Ս. ԱՋԵՐԻ ԱՆԹԻԼԻԱՍ ՅԱՆՁՆՈՒՄԸ ԿԱՊԵԼ Տ. ԵՂԻՇԷ ԵՊԻՍԿ.Ի ՆԿԱՏՄԱՄԲ ՎԵՀ. ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՎՃՌԻ ՀԵՏ»։

Ապա, անմիջապէ՛ս մեզ ողողելու համար… փաստերու տարափի մը տակ, անուններ եւ թուականներ մէջ կը բերեն, նա՛և… գլխաւորը պատճառելու համար ընթերցողին, յետոյ պարտադրելու համար այն՝ որ իրենց քածին հաւատայ…

Ի դէպ, այդ երկրին մէջ կորզուած խոստովանութիւն»ներն ալ ա՛յս ձեւով կը ստորագրուէին Զինովիեւներու, Րատէքներու եւ Թուխաչեւսկիներու կողմէ՝ երբ ընդհ. դատախազ Վիշինսկի զանոնք իբրեւ «իժ»եր կ՚ամբաստանէր եւ… կ՚ողողէր դէպքերու, թուականներու, ու «փաստ»երու տարափո՛վ։

Մենք, փա՛ռք Տիրոջ, ազատ պայմաններու եւ կարգերու տակ կ՚ապրինք եւ բարեբախտաբար՝ ստիպուած չենք *նոյնութեամբ… խմելու, ինչ որ կը մատուռուակեն մեզի։*

Հարկադրուած չենք տրուածը ընդունելու *իբրեւ «ճշմարտութիւն», որքան ալ… Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի կնիքը դրոշմուած ըլլայ անոր տակ…*

Ի վերջոյ՝ կնիքն ու այդ կնիքին ետեւ կանգուն բարոյական հաստատութիւնները չեն, որ թուականներու եւ անուններու այս խառնիճաղանճը կը ստեղծեն՝ մտքերու մէջ չփոթ եւ մշուշ ցրուելու համար. այլ ա՛յն մարդիկը՝ որոնք ծանօթ են մեզի իբրեւ հասարակ խամաճիկներ եւ որոնք կրնան կոչուիլ… Մարտիրոս Տէր Ստեփանեան կամ Առաքել Առաքելեան…

Ցատակ են դէպքերը, իրադարձութիւնները եւ անոնց հանդէպ Մայր Աթոռի կեցուածքը: — Մե՛նք ալ գիտենք, Գաղթախա՛րհն ալ գիտէ…

Գիտեն, մանաւանդ, ե՛ւ Վազգէն Ա., ե՛ւ Գարեգին Պատրիարք, ե՛ւ Եղիշէ ու Տիրան արք.ները…

Կարելի չէ ճամարտակութեամբ եւ անճարակ փաստարկութիւններով ճշմարտութիւնը ծեփել։

Արդ, նոյնի՛նքն Մայր Աթոռը, նախագահութեամբ Վազգէն Ա.ի, պաշտօնապէս կը խոստովանի՝ թէ «Ն. Ս. Օծութիւնը 4 Նոյեմբեր 1956 թուից իր յստակ վերաբերումը ճշդած է հանդէպ Տէրտէրեան Սրբազանի»։

Մենք կը հարցնենք այս խոստովանութեան առիթով.

ԻՆՉՈ՞Ւ, ԱՐԴԵՕՔ, Ն. Ս. ՕԾՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐ ՅՍՏԱԿ ՎԵՐԱԲԵՐՈՒՄԸ ՃՇԴԱԾ Է «4 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1956 *ԹՈՒԻՑ»՝ ԵՒ Ո՛Չ* 4 *ՆՈՅԵՄԲԵՐ* 1956*ԷՆ ԱՌԱՋ*։

Եւ այս հարցումը ուղղելու մեր ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ՝ մենք կը հիմնաւորենք հետեւեալ փաստական տուեալներուն վրայ.

1.— Եղիշէ Արք.ի «արարքները՝ Երուսաղէմի Ս. Աթոռի շահերի եւ Ս. Յակոբեանց Միաբանութեան եղբայրակիցների դէմ» (ի մասին Տիրան Արք.ի յայտնի ԱՄԲԱՍՏԱՆԱԳՐՈՎ)՝ ԳՈՐԾՈՒԱԾ ԵՆ 1956 *ՅՈՒԼԻՍԻՆ ԵՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ* 1956 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻՆ։

2.— Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին եւ Վազգէն Ա. *ԱՅԴ ԲՈԼՈՐ «ԱՐԱՐՔՆԵՐ»ԻՆ ՏԵՂԵԱԿ ՊԱՀՈՒԱԾ ԵՆ ՀԵՌԱԳՐՈՎ, Օ՛ՐԸ ՕՐԻՆ ԵՒ ԺԱՄԸ ԺԱՄՈՒՆ, ՆՈՅ*. 6*ԷՆ ԱՄԻՍՆԵՐ ԱՌԱՋ*։

3.— ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ.Ի ԲՈԼՈ՛Ր ՏԵՍԱԿԻ ԿԵՆՑԱՂԱՅԻՆ ՄԵՂԱՆՉՈՒՄՆԵՐԸ ԳՈՐԾՈՒԱԾ ԵՆ 1956 ՆՈՅԵՄԲԵՐԷՆ ՇԱՏ ԱՌԱՋ։

Բայց եւ հակառա՛կ այս իրողութեանց՝

Բայց եւ հակառակ նաեւ ա՛յն իրողութեան՝ որ ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ.Ի ԱՄԲԱՍՏԱՆԱԳՐԻՆ ՏԵՂԵԱԿ Է ՊԱՀՈՒԱԾ ԷՋՄԻԱԾԻՆԸ 1956 *ՆՈՅԵՄԲԵՐԷՆ ՇԱՏ ԱՌԱՋ*,

Մայր Աթոռ եւ Վազգէն Ա. զայն (Եղիշէ Արք.ը) ջե՛րմ հիւրընկալութեան առարկայ դարձուցած են Էջմիածնայ հայրապետանիստ տաճարին մէջ՝ անոր քարոզն ալ ձայնասփռելով գաղթահայութեան, 1956 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻՆ։

Վազգէն Ա., 1956 *ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ* 7*ԻՆ ՏԵՂԵԱԿ ԷՐ Եղիշէ Արք.ի քրէական բոլոր մեղքերուն։ Եւ ՊԱՐՏԱԻՈ՛Ր ԷՐ՝ ինչպէս մենք յստակօրէն կը գրէինք մեր* 22 *Հոկտեմբերի խմբագրականով՝ ԱՌՆՈՒԻԼ ՉԸՆ ՄԵԿՈՒՍԱՑՆԵԼՈՒ ՉԱՅՆ ըստ եկեղեցական օրինաց։*

Սակայն Վազգէն Ա. եւ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդ ո՛չ միայն ՉԷԻՆ ՄԵԿՈՒՍԱՑՈՒՑԱԾ Եղիշէ Արք.ը, այլեւ ՊԱՏԻՒ Կ'ԸՆԾԱՅԷԻՆ անոր՝ Միածնաէջ Խորանէն բարձրացնելու եւ խօսիլ տալու համար ի փա՛ռս Վազգէն Ա.ի անոր ընտրութեան Ա. տարեդարձին առթիւ…

Հարց կուտանք չեզտակի, ու պատասխանը կ'ուզենք չեզտակի.

— ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ԻՆՉՈ՞Ւ ՉՄԵԿՈՒՍԱՑՈՒՑԱՒ 1956 *ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻՆ, ԿԱՄ ԱՅԴ ԹՈՒԱԿԱՆԷՆ ԱՌԱՋ*, երբ քրէական յանցանքները գործուած էին, հրապարակուա՛ծ, ու յայտնի՝ էջմիածնայ իշխանութիւններուն։

22 *Հոկտ.* 1956*ի մեր խմբագրականին մէջ, որ կը կրէր* «Որ ունի ականջս լսելոյ» *խորագիրը, մենք կ'ընդգծէինք այս առթիւ, ի մէջի այլոց.*

«Վազգէն Ա. ա՛ռնուազն հետեւեալ սըրտագին զրոյցը պիտի ունենար իր եղբայրակցին՝ Եղիշէ Արք.ի հետ։

« — Բարի եկար. լաւ պիտի ըլլար, անշուշտ, որ այս առիթով չգայիր միայն: Գայիր՝ երբ կաթողիկոսական տեղակալի պաշտօնով հո՛ս հրաւիրեց քեզ այս Աթոռը: Գայիր ուսերուդ առնելու լուծ մը՝ զոր ես դժուար կը տանիմ: Չեկա՛ր, — հաւանօրէն անձնական պատճառներով: Ու հիմա որ եկած ես, խնդրեմ, խոստովանէ՛ որ մինչեւ հոդ պէտք չէ տանէիր հարց մը՝ որ Միաբանութիւնը կը շահագրգռէ միայն, իբրեւ վարչական խնդիր: Եթէ յիշողութիւնդ չի դաւաճաներ, դո՛ւն դիտել տուիր ինծի Պէյրութի մէջ՝ թէ յարմար չես նկատեր, որ միջամուխ ըլլամ Պատրիարքութեանդ ներքին – վարչական հարցերուն: Դէպքերը զարգացան համաձայն քու բաղձանքիդ ու կամքիդ: Չեկայ Երուսաղէմ, չմիջամտեցի ընտրական եւ միաբանական վէճերու: Ահա՛ թէ ուր հասաւ փտախտը: Հի՛մա միայն կրնամ գնահատել՝ թէ իմ բուն ընելիքս իմ Տանս մէջ էր յԵրուսաղէմ, եւ ո՛չ յԱնթիլիաս…: Խնդրանքս է, այժմ, որ մնաս հոս, ու միասին ապաշխարենք Միաբանական ժողովի լուսաբանութեան: Ներէ՛, որ մինչ այդ քեզի յանձնարարեմ լուռ մնալ, չերեւիլ, համբերել»:

Կը կրկնենք մեր հարցումը։

Ինչո՞ւ Վազգէն Ա. ՉԸՐԱՒ ԱՅՍՊԷՍ։

Ո՞վ կ'արգիլէր զինք՝ 1957 *ԱՊՐԻԼԻ ՓԻԼՈՆԱԶՐԿՄԱՆ ՈՐՈՇՈՒՄԸ ՏԱԼՈՒ* 1956 *ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻՆ, ՆՈՅԵՄԲԵՐԻՆ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻՆ…*

Ո՞վ թելադրեց կամ հրահանգեց իրեն, որ՝ անտեսելով Ե ր ու ս ա ղ է մ ի Միաբանութեան հ ե ռ ա գ ր ա յ ի ն խնդրանքներն ու պահանջները, եւ կամաւոր խուլ ու կոյր ձեւանալով 1956 *ՅՈՒԼԻՍԻՆ ԳՈՐԾՈՒԱԾ ԴԱՏԱՊԱՐՏԵԼԻ ԱՐԱՐՔԻՆ ՀԱՆԴԷՊ, ՍՊԱՍԷՐ ՄԻՆՉԵՒ* 1956 *ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՊԱ ՄԻՆՉԵ՛Ւ…* 1957 *ԱՊՐԻԼ՝ ՎՃՌԱԲԱՐ «ՓԻԼՈՆԱԶՐԿՈՒՄ»ի ՈՐՈՇՈՒՄԻՆ ՅԱՆԳԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ։*

Տեսանելի եւ չօշափելի ՔՐԷԱԿԱՆ ՅԱՆՑԱՆՔՆԵՐԸ ի՞նչ հարկադրանք կը ստեղծէին… ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՀԵՏ «ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈ՛Ւ»…

Ի՞նչ հարկ կար ՍՊԱՍԵԼՈՒ ՄԻՆՉԵՒ Ս. ԱՋԵՐՈՒ ՅԱՆՁՆՈՒՄԸ ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԱԹՈՌԻ ԲԱՐՁՐ. ՏԵՂԱՊԱՀԻՆ՝ ՊԱՏԺԻ ՎՃԻՌ ԱՐՁԱԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ.Ի ՄԱՍԻՆ…

Վազգէն Ա. եւ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդ ՉՔՄԵՂԱ՞ՆՔ կը կարծեն Դիւանական եւ Հայրապետական «հաղորդագրութիւն»ներով փորձուած անպարարութիւն մը, թէ… աչքերու փոշի փչելու անճարակ խաղ…

Եւ ինչո՞վ կը հերքուի Կաթողիկոսի եւ Գեր. Խորհուրդի կողմէ 1957 *ԱՊՐԻԼԻ ԿԻՍՈՒՆ ՏՐՈՒԱԾ ՈՐՈՇՈՒՄԻՆ ԿԱՊԸ՝* 1957 *ՄԱՐՏԻ ՎԵՐՋԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՅԱՆՁՆԸՒԱԾ ԱՋԵՐՈՒՆ ՀԵՏ։*

Աչք-կապո՞ւկ կը խաղանք, թէ հայ ժողովուրդի քթին կը խնդանք…

Բայց, համբերեցէ՛ք։

«ՏԷՐ ՈՂՈՐՄԵԱ՛»

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

«Տէր ողորմեա՛, տո՛ւր աշխարհիս խաղաղութիւն եւ հիւանդաց բժշկութիւն, ննջեցելոց արքայութիւն, ազգիս Հայոց ազատութիւն»:

Մութ ու խոնաւ դեղջկական մեր եկեղեցիներէն մինչեւ փարթամ ոստաններուն տաճարներու կամարները արձագանգող այս խօսքերը արժէք մը ունի՞ն այսօր, որոնց դարերէ ի վեր անսասան եւ մանկունակ հաւատքով մը փարած ենք։

Մեր բոլոր մեղեդիներուն եւ շարականներուն մէջ «Տէր ողորմեա»ն ամէնէն ժողովրդականն է եւ ամէնէն շատ սիրուած աղօթքը, վասնզի Հայը անոր պարզ եւ մեկին բառերով ուղղակի հաղորդականութիւն մը կ'ունենայ իր Աստուծոյն հետ եւ հայցող մարդը անմիջապէս կը դառնայ պահանջկոտ, ինչպէս պիտի ըլլար տղան,

Թոյլ տուէք, որ այս առթիւ քանի մը խօսք ալ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆՕՐԷՆ ԱՌՆՉԱԿԻՑ ՅԱՒԵՐՈՒ մասին ընենք, խուսափումի դուռ ու ելք չձգելու համար «հաղորդագրութեան» *հեղինակներուն…*

Վազգէն Ա. եւ Գերագոյն Խորհուրդ, ինչպէս նաեւ անցեալի մէջ նո՛յն հանգամանքով գործող հեղինակութիւններ, ինչո՞ւ արդեօք «ԵՐԿՈՒ ՉԱՓ՝ ԵՐԿՈՒ ԿՇԻՌ»ի քաղաքականութիւնը… իմաստութի՛ւն եւ արդարամտութիւն կը համարին, նո՛յն ու նման «ծանրակշիռ արարքներու՝ հեղինակներէն Ա՛ՅՍ ու Ա՛ՅՆ դատապարտելու, եւ ԱՅՍ ու ԱՅՆ չդատապարտելու համար։

Ինչո՞ւ պատժել ՄԻԱՅՆ Եղիշէ Արք.ը ու չպատժել այն բազմաթիւ ՄԻՒՍՆԵ՛ՐԸ՝ որոնք նո՛յնքան եւ աւելի ծանրակշիռ մեղքերու տակ են կքած…

Ճի՛շդ է, — ո՛չ ծուռ վիզ ունին, ո՛չ խղճահարութիւն, եւ ո՛չ ալ զղջում։

Ընդհակառակն, կոկորդի՛ղ կը շրջին, կը գործեն ու կ'ապրին…

Եպիսկոպոսական լանջախա՛չ եւ չաթալթաղ կը ստանան, կամ «առաջնորդ» ու «տեղակա՛լ» կը նշանակուին…

Սակայն, բանանք իրենց կեանքի դոց մատեանները ու տեսնենք՝ թէ ինչե՛ր կան գրուած այնտեղ…

Ի՛նք Վազգէն Ա., պիտի ուզէ՞ առաջին քարը բարձրացնել անոնց դէմ…

Ի՞նչ բան կը կեցնէ զինք եւ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը՝ այդ ՄԻՒՍՆԵՐՈՒ ճակատը եպիսկոպոսական օծման Միւռոնով պատուելու, երբ կը խարանուի համատիճան ուրիշ եկեղեցական մը։

Եթէ նկատում, հաշիւ *եւ կանխակալ չահախնդրութիւն չկայ այս դիտակցա՛կա՛ն կողմնակալութեան մէջ՝ հապա ի՞նչ կայ…*

(խմբագրական «Յուսաբեր»ի)

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՌԱՍՊԵԼՆԵՐ

Տ Ա Թ Ե Ւ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Վարպետը դադարեց քանդակելուց, սրբեց ճակատի քրտինքը եւ խաղաղ նայելով աշակերտին՝ պատասխանեց.

— Սա իմ վերջին գործն է, Գաբրիէլ, իսկ քո՝ առաջին… Ես շատ եմ սիրտ ու աչք մաշել, շինել գեղեցիկ ու ամուր… Այս մէկն էլ այնպէս եմ շինելու, որ սիրտս հանգիստ լինի… Դու դեռ ջահէլ ես, շատ տաճարներ ու դպրոցներ, ջրանցքներ ու կամուրջներ ես շինելու. որդի՛, աշխատի՛ր այնպէս, որ սիրտդ քանդակուի քարերի վրայ եւ շէնքը դարերին դիմանայ, ինչպէս Տրդատ ճարտարապետինը, որի լաւ գործերի համբաւը մինչեւ Բիւզանդիոն է հասել… Իսկ գործը, անհո՛գ կաց, մենք կ'աւարտենք, երբ հարկաւոր է…

Գ.

Աշնան մի օր, երկար բացակայութիւնից յետոյ, գիւղ վերադառնալիս, վարպետ Վաչտակը տեսաւ վանքի աւարտուող գմբէթն ու դպրոցի խցիկները, աշակերտների համար պատրաստուած քարէ նստարաններն ու սեղանները։ Մի կողմից ուրախացաւ՝ վարպետ Տիրիթի յաջողութիւններով, միւս կողմից մտահոգութեան մատնուեց։

Մի՞թէ ինք սխալուել է վարպետ Տիրիթի նկատմամբ, այն էլ՝ եօթանասունամեայ հասակում…

Այս մտքերով, յուզուած՝ վարպետ Վաչտակը, իր աշակերտը Բաբիկի հետ, նոյն օրն եւ եթ վերադարձաւ՝ Ջրանցքի շինարարութիւնն արագացնելու։

… Լուսաբացին, երբ մշուշը ցրուեց, ճարտարապետ Տիրիթը բարձրացրեց գլուխը, սրբեց կնճիռներով ակօսուած ճակատի քրտինքը եւ հայեացքն ուղղեց Շահանդուխտի ժայռին։ Այնտեղ Ջրանցք էր փորում իր հետ յիսուն տարի ալ ու հայ բաժանած վարպետ Վաչտակը… Արդեօք ինչպէ՞ս էին գնում նրա գործերը, հօ ետ չէ՞ր մնում…

Վարպետ Տիրիթը դիտում էր Շահանդուխտի ժայռը, երբ մեծ անակնկալից տագնապեց, աչքերը խուճուպեցան, լարուեցին, ու մուրճն ընկաւ ձեռքից… Չէր ուզում հաւատալ իր տեսածին… Այդպիսի բան չէր կարող պատահել… Բայց տեսանելի իրականութիւն էր. վաղորդեան անէացող մշուշի միջից արդէն պարզ երեւում էր, թէ ինչպէս սպիտա՛կ-սպիտա՛կ յորձանք էր տալիս Ջուրը եւ անհետանում ժայռերի մէջ… Ուրեմն ինքը տարուած էր… Բայց մի՞թէ Վաչտակը…

Ճարտարապետի սեւեռուն հայեացքը մեխուեց, սառեց, երկար անշարժացաւ։

Եւ նա մտամոլոր, ձեռքերը վեր պարզելով՝ բացականչեց.

— Երկինքը տա՛յ թեւ, երկինքը տա՛յ թեւ, թեւեր առնեմ, թռչուն դառնա՛մ, թռչեմ գնա՛մ…

«Տա՛թեւ, տա՛թեւ», արձագանգեց ձորամիջում։

Այդ միջոցին Տիրիթը փոքրացաւ։ Փոքրացաւ։ Փոքրացաւ ու սեւացաւ, թեւեր առաւ, ծիծառ դառաւ։ Սեւացաւ ամբողջովին, բայց ուղիղ սրտի վրայ մնաց սպիտակ մի կոհակ՝ սեւ մարմնի վրայ… Ու նա թռաւ, տագնապով երեք անգամ շրջան կատարեց վանքի գմբէթին, ողբագին ճիչեր արձակեց, յետոյ սուրաց երկնակամարի խորքն ու անհետացաւ հեռաւոր հորիզոններում…

Գաբրիէլին թուաց, թէ իր սիրտը սեւացաւ, ապաւոր թռչուն դարձաւ ու թռաւ գնաց։ Ապա ինքն էլ չհաւատալով աչքերին, դանդաղ քայլերով գնաց Շահանդուխտի ժայռը՝ մօտիկից տեսնելու հրաշքով աւարտուած Ջրանցքն ու Ջրվէժը։

Երբ նա տեղ հասաւ ու տեսաւ «Ջրվէժը», զարմանքից դուրս ընկան աչքերը.— Շահանդուխտի ժայռի վրայով սպիտակ, երկար կտաւ էր փռուած եւ չորս բոլորը բամպակի քուլաներ էին շաղ տուած…

— Վարպե՛տ Վաչտակ, վարպե՛տ Վաչտակ, ի՛նչ արեցիր, — Գաբրիէլի ձայնը տխուր ու տագնապալի արձագանգեց լեռներում ու ձորերում։

Բայց մի՞թէ վարպետ Վաչտակը կարող էր դիմել նման միջոցի…

Գաբրիէլը չիմացաւ, որ այդ՝ վարպետի աշակերտ Բաբիկի գործն էր, որի սարքած «Ջրվէժը» չարաչար խաբել էր իր սիրելի վարպետին…

Աւա՜ղ, խաբուած Տիրիթն արդէն ծիծառ էր դարձել, թռել, անհետացել հորիզոնում…

Դա մեծ վիշտ պատճառեց վարպետ Վաչտակին, որ նպատակ էր դրել աշխատանքն աւարտել Տիրիթի հետ միեւնոյն օրը…

Նոյնն էր մտածել եւ վարպետ Տիրիթը։

Դ.

Վշտահար ժողովուրդն օրհնեց թռչուն դարձած Տիրիթ ճարտարապետին եւ նրա վերջին խօսքերն յիշելով, վանքի անունը դրեց Տաթեւ։

Ասում են, որ մինչեւ օրս էլ ծիծեռնակ Տիրիթն ամէն տարի հեռաւոր երկիրներից գալիս իր բո՛յնն է դնում Տաթեւում, այնտեղից դիտում դաշտերն ակօսող Ջրանցքները, աւարտուն ու կանգուն վանքը, չարժական սիւնը, գիւղերում տեսնում է գեղաքանդակ շինութիւններ եւ լուսաղէմին, թէ մթնշաղին, ուրախութիւնից սուրում է երկնակամարի լազուրում, ու նրա սպիտակ կրծքից դուրս են թռչում բերկրանքի կանչեր, կարօտի կանչեր…

ՍՏ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

(«Սով. Գրականութիւն»)

իր հարազատ հօր մօտ։ «Հա՛յը, տո՛ւր աշխարհիս խաղաղութիւն, ազգիս Հայոց ազատութիւն»։

Դժուար պիտի ըլլար ճանչնալ Հայը, առանց թափանցելու իր յօրինած աղօթքին խորունկ իմաստը կեանքի փիլիսոփայութեան հետ։ Առանց կռիւի ո՛չ կեանք կայ, ոչ ալ ազատութիւն. իսկ կռիւը խաղաղութեան ուրացումն է, անոր բացարձակ ժխտումը, չկայ կեանք առանց կռիւի, չկայ ազատութիւն առանց հաւաքական պայքարի։

Կեանքի մասին այս հակասական եւ սխալ մեկնակէտէն առաջնորդուած հասած ենք ազգային ներկայ ողբերգական վիճակին։ Դարերէ ի վեր կորսնցուցած ենք հաւաքականութեան գաղափարականը ու դարձեր ենք մեր «ես»ի պաշտամունքին։ Լքած ամբողջը, կը սիրենք ստեղծել կտորակներ, ցուցադրելու համար խոշորացոյցով դիտուած մեր պզտիկ «ես»ը։ Մեր իմաստուններուն խօսքը «Ձայն բազմաց, ձայն Աստուծոյ»ն, մեզի համար կը մնայ անիմաստ եւ անարժէք։ Ու դրեթէ յաճախ՝ հոգեկան այսպիսի տխեղծ եւ տարարժէք վիճակով ձեռնարկած մեր բոլոր գործերը մեզի առաջնորդած են յուսախաբութիւններու յորձանուտին մէջ, հուսկ ուրեմն արթննալու տրորուած դիմագծով եւ խանձած ազգային «ես»ով։ Ուրկէ՝ ցաւալին երկունքէ մը վերջ կը ծնի իւրաքանչիւրին մէկ ստորակայութեան գիտակցութիւնը, ու կը գանգատինք որ «տէր չունինք»։ Բայց մենք տէ՞ր ենք միթէ մեր «ես»ին եւ մեր անձնական կիրքերուն, որոնցմէ առաջացած չարիքները, տակաւ մեր ապագայ սերունդները պիտի վճարեն, ինչպէս այսօր մենք՝ մեր պապերուն գործած սխալները կը հաշուակցինք։

Պատմութեան առջեւ յաւէտ ամօթահար պիտի մնանք, եւ միամիտներ թող չպարծենան, որ ունեցանք այրուձի քաջերու, անհաշտ եւ ոխակալ իրարու դէմ, ուրացան իրենց կոչումն ու դերը, լքեցին պապենական հողերու պաշտպանութիւնը ընդարձակելու համար օտար եւ թշնամի կայսրութիւններ։

Զգլխցանք զինուորել եւ ծառայեցնել ուրիշը մեզի, ընդհակառակն եղանք օտարին զինուոր ու ծառայ։ Հեղեղներով արիւն տուինք եւ դեռ կուտանք անոնց փառքին համար։ Այսօր մեր առուները կը հոսին օտարներուն ծովերը կամ կը դարձնեն անոնց ջաղացքները։

«Տէր ողորմեա, տո՛ւր աշխարհիս խաղաղութիւն, ազգիս Հայոց ազատութիւն»։ Ո՛չ մէկ քրիստոնէական եկեղեցի ունի այս գեղեցիկ մեղեդին, որ գեղեցիկ ըլլալով չի դադրիր ապաշխարհիկ ըլլալէ։ Վասնզի կեանքի մէջ չկայ խաղաղութիւն խաղաղութեան համար, ինչպէս նաեւ չկայ ազատութիւն առանց ազգային միութեան։ Մինչդեռ մեր խմորը թոյլ է եւ դիւրութեամբ աղ ու կեր կ՚ըլլանք ուրիշներուն։

Զմբռնեցինք դարաւոր մեծ ճշմարտութիւն մը, որ մեր ժամանակներու դիւանագէտները բնորոշեցին մէկ բանաձեւով «խաղաղութի՞ւն կ՚ուզես, պատերազմի պատրաստուէ՛»։

Ժլատ՝ ամէն բանի մէջ, մեր խաղաղութիւնը եւ մեր ազատութիւնը ձրի եւ աղօթքով փնտռեցինք, մինչդեռ անոնց գինը, հազար անգամ աւելի մեր գերութեամբ վճարեցինք։ Եւ հիմա յուսահատ ու լքուած ամէն կողմէ, մեր թեւերը պարապին մէջ նետած, մեր ազատութիւնը գրկել կ՚ուզենք առանց ափ մը հող, իբրեւ կռուան ունենալու մեր ոտքերուն տակ։ Շռայլ մեր աղօթարանութիւններուն մէջ, մեր անհման շարականներով եւ մեր կրօնական յորդահոս բանաստեղծութիւններով, աստուածութիւնը ողողեցինք, խաղաղութիւն եւ ազատութիւն հայցելու եւ ամէն անգամ որ՝ երդիք մը ծածկելու չափ հանդարտութիւն գտանք, իրարու օճախ քանդելու ելանք, ստեղծեցինք ներքին կռիւներ, Հայը Հայուն դէմ, կատաղի, անողո՛ք, աններող՝ գերեզմանէն ալ անդին։

Ահա մենք Հայերս, երկար դարերու մեր ազգային պատմութեան քամնելի էջերով եւ մեր հոգիի թշուառ մերկութեամբ։

Գերի՝ մեր «ես»ի մոլուցքին, «համայնք»ներ ստեղծեցինք եւ նոյն ապերասան գործը կը շարունակենք։ Հսկայ ամբողջութիւն մը կտորակներու վերածեցինք, ամէն հոգի դիւրութեամբ տարրալուծելու հակամէտ։ Եւ իւրաքանչիւրը նոյն եղանակով, նոյն սքանչելագործ բարբառով երգեց խաղաղութիւնը եւ մուրաց ազատութիւնը, բայց երկու դար մեր պատմութիւնը լեցուցինք դաւանական կռիւներով ու հարիւր հազարներ բաժնուեցան մայր բունէն, յաւէտ կորսուած՝ ամբողջութեան համար։

Այսօր իսկ նոյն պատմութեան ամօթահար մէկ պատկերն է որ կը կրկնուի Հիւս. Ամերիկայէն մինչեւ Մօտաւոր Արեւելք, ուրկէ եւ մեր մէջ դեռ կան, աւա՜ղ, իրենց եղկելի «ես»էն կուրացած անհատներ, որոնք կը շարունակեն իրենց ապերատ եւ ապազգային ուղղը. պիտի չինեն նոր եկեղեցիներ, նոր խորաններով, բայց միշտ ցեղային հին քէներով եւ հին ոխակալութեամբ շարունակելու խաղաղութեան եւ ազատութեան երգը՝ «Տէր ողորմեա»ն։

Ու դարերու ցաւալին փորձառութիւններէ վերջ, դեռ չըմբռնեցինք ճշմարտութիւն մը, որ եթէ խաղաղութիւնը խոէչալ մըն է մեզմէ անկախ, որուն կը ձգտի համայն մարդկութիւնը, մեր ազատութիւնն ալ մեր ազգային խոէչալն է, որուն կրնանք հասնիլ միայն զոհելով մեր «ես»ը հաւաքականութեան խորանին։ Եւ ատիկա մեր ձեռքն է, մեզմէ կախում ունի։

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԲԱԲԵՐԴԵԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Զորեքշաբթի Խրուշչեւ Պերլին հասաւ։ Իր տասներկու մերձաւոր գործակիցներուն ամէնէն ականաւոր անձնաւորութիւնը Միկոյեանը կը յիշուի։ Բուլղարինի բացակայութիւնը հոս, Ռումանիա՝ ուր Թիթոյի հետ հանդիպում տեղի ունեցած է եւ Վարշաւա՝ ուր պիտի տեսակցին եղեր, տեղի տուած է զանազան ենթադրութիւններու։

Պերլինի ռուսական դեսպանատունը յատուկ հիւրասիրութիւն մը սարքելով արեւելեան Պերլինի մէջ, ցոյց տուած է չէնքը եւ ներքին կազմը արեւմտեան թղթակիցներու։ Հին ծանօթ տունը Ունթըր տէր Լինտըն պողոտային վրայ, իր 500 պատուհաններով, սարքաւորուած է 100 միլիոն մարքի ծախքով եւ ունի 350 սենեակներ։ Երեք տարի է այստեղ կը բանին 700 գործաւորներ... Կ՚ըսուի թէ ինչպէս նախորդ անգամ Խրուշչեւ այս տան մէջ պիտի բնակի այս անգամ եւս։

Այլապէս հետաքրքրական է նաեւ որ արեւմտեան Գերմանիայէ ներկայ թղթակցի մը խօսքին թէ՝ վերջնապէս Խրուշչե՞ւ է տնտեսական վարչութեան ապակեդրոնացումի նախաձեռնողը, սովետ լրագրող մը պատասխանած է ըսելով որ «մեր մօտ ռամկապետութիւն է. աւելի ռամկապետութիւն քան ձեր մօտ, ուր Ատենաուեր բացարձակ կը տիրակալէ»։

Մինչդեռ լաւատես Գերմանացիներ կը յուսային թէ Խրուշչեւի Գերմանիա այցելութեան առիթով կարելի էր վերարծարծել վերամիացման հարցը եւ կոչ ուղղել ռուսական բարեխղճութեան, յանուն մարդասիրութեան՝ 9000 քաղաքական բանտարկեալներու համար, որոնք կը մնան արեւելեան Գերմանիոյ բանտերուն մէջ, ձախողութեան կէտի մը վրայ մնացին նոյնիսկ գերմանեւռուս բանակցութիւնները Մոսկուայի մէջ։ «Հօգաբարձութիւն անբաժան Գերմանիոյ» խմբակցութիւնը ջատագով է այս կարգի դիմումի մը, սակայն կը թուի թէ Խրուշչեւի այցելութիւնը Ուլբրիշտ եւ Գրոթեվոլ տիրակալութիւնը պիտի հաստատէ իր դիրքին վրայ՝ բարեփոխութիւններ միայն թելադրելով արեւելեան Գերմանիոյ ռամկավար հանրապետութեան։

Միկոյեանի մասնակցութիւնը ենթադրել կուտայ թէ տնտեսական նախկին խոստումներու շուրջ գործնական լրացումներ պիտի որոշուին Ռուսիոյ եւ արեւելեան Գերմանիոյ միջեւ, ուր դեռ պարենատոմսի դրութիւնը չէ վերցուած հակառակ խոստումներու։ Յուլիս ամսուն ընթացքին 9700 արեւելեան Գերմանացիներ արեւմտեան Պերլինի վրայէն արեւմտեան Դաշնակցային Գերմանիա ապաստանած են, մինչդեռ Յունիսին պակսած էր այս թիւը սովորական 15.000էն մինչեւ 7000ի։ Կը կարծուի թէ վերամիացման յոյսերը աւելի հեռու քշուած համարելով շատեր չեն կրնար հանդուրժել այլեւս կացութեան։ Գրոթեվոլի առաջարկած նոր Դաշնակցային Գերմանիոյ մը «ինքնազատ պետութիւններու» միացման ձեւը արեւմտեան գերմանական կուսակցութիւնները անընդունելի կը համարին, որովհետեւ արեւելեան կառավարութիւնը ազատ քուէարկութեամբ չէ կազմուած։

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի 32ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հրապարակով ալ կ՚ուզեմ յայտնել այն հրճուանքը զոր զգացի երբ թերթին ճակատը տեսայ, առջի օր, 32 տարի առաջուան աւետաբեր թուղիկը։

Երախտագիտութեամբ անդրադարձայ անոր տուած խոստումներուն ճշգրիտ իրականացումին զոր ես եւս վայելած եմ՝ այսքան երկար տարիներ անհուն գոհունակութեամբ։ Վստահ եմ որ ինծի նման 32 տարի «Յառաջ» կարդացող բոլոր հայրենակիցներս նոյն ջերմ զգացումով դիմաւորեցին այդ տարեդարձը։ Երբ գաղափարներու զուգորդութեամբ մեր աչքին առջեւ պատկերացան այն բոլոր դժուարութիւնները, արգելքները, նիւթական թէ բարոյական տագնապները որոնց յաղթեց «Յառաջ» այնքան քաջութեամբ եւ յարատեւութեամբ, բնական կերպով պիտի յիշէինք նաեւ այն մեծ միտքը, այն մեծ մարդը, այն անվեհեր տիտանը՝ Շաւարշ Միսաքեան, որ հօր մը նման ոչ միայն պաշտպանեց իր միսէն ու ոսկորէն եղող զաւակը՝ «Յառաջ»ը, այլ և առաջնորդեց մեզ, քաջալերեց, յուսադրեց, մեր ձեռքէն բռնած բարձրացուց եւ մեզի սորվեցուց դիմանալ, համբերել եւ սորվիլ, միշտ սորվիլ։

Ինք բաժնուեցաւ մեզմէ, ձգեց մեզ մինակ, բայց արդէն չափահաս ենք մենք, եւ կրնանք մեր սեփական ուժերով քալել իր ցոյց տուած ճամբէն, զինքը ունենալով մեր հոգիներուն խորը եւ մտքին մէջ որպէս մեծ առաջնորդ։

Այդքանը բաւակա՞ն է սակայն մեր երախտագիտութեան տուրքը տալու իր կատարած գործին։ Ֆրանսահայ գաղութը շատ բան կը պարտի այդ 32 տարուան բեղմնաւոր աշխատանքին, շատ բան կը պարտի անոր մեծ բանուորին՝ Շ. Միսաքեանին։ Կը կարծեմ որ եթէ հարցնէիք իրեն թէ ի՞նչպէս կրնանք հատուցանել մեր պարտքը, պիտի պատասխանէր անկասկած. «Շարունակեցէք սիրել «Յառաջ»ը, գուրգուրացէք անոր վրայ, ինչպէս ես գուրգուրացի ձենէ ամէն մէկուն վրայ. կարդացէք, սորվեցէք եւ պահեցէք զայն ձեր աչքերուն լոյսին պէս. ան տակաւին իր դերը ունի կատարելիք ձեզի համար, եւ արդէն կատարած կ՚ըլլաք ձեր պարտքը բոլորին հանդէպ»։

Մենք, «Յառաջ»ի 32 տարուան ընթերցողներս պէտք է միաբերան պատասխանենք այդ կոտակին, այս տարեդարձին առիթով անգամ մը եւս։

Յ. Փ. ՔԷՕՇԿԷՐԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (109)

ԵՐԿՈՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ԻԴ.

ԱՆԶԳԱՄ ԿԻՆ

Իսկ բռնաւորն արդէն յոգնած՝ երբ իմացաւ թէ մարդ մը կայ իր առջեւ որ ամբողջ բանակ մը կ՚արժէր, աւելի լաւ համարեց քաղցրութեամբ եւ խաղաղութեամբ գործը լմնցնել, իշխանական սուր եւ գօտի եւ պատերազմական խրոխտալիր ձի եւ Վասպուրականի գլխապետութեան հրովարտակ կ՚ուղարկէր, ի մեծ ուրախութիւն հայ ժողովրդոց։ Եւ ինքն Բուղա ժողվելով բոլոր հայոց մեծ նախարարքը եւ նոյն ինքն Սմբատ Սպարապետ կ՚առնուր կը տանէր ի Բաղդատ՝ նորա որդւոյն Աշոտոյ յանձնելով Հայաստան. իսկ Ամիրապետը անխտիր զամէնքն ի մահմետականութիւն բռնադատեց, միայն Սմբատ եւ Տիկինն Հեփսիմէ ամէն սպառնալիք արհամարհելով խոստովանաբար բանտի մէջ իրենց կեանքը կնքեցին։

Իսկ Աշոտ Բագրատունի խոհեմութեամբ եւ իմաստութեամբ երկիրը սկսաւ կառավարել եւ շինել. մինչեւ ամէն մտածող մարդ կրնար զարմանալ եւ մինչեւ այսօր կարող է զարմանալ երբ լաւ խորհրդածէ թէ այդ ստանկոխ Հայաստանի ժողովրդոց մէջ ի՛նչ աստիճանի կենսական զօրութիւն կար որ այնչափ թշուառութեանց, այնչափ տառապանաց փոթորիկներէ վերջ երկիրը կը խլրտէր եւ կ՚սկսէր չէննալ։

Բայց Վասպուրականի ժողովուրդք խաղաղութիւն վայելելու բաղդը չունեցան. հազիւ թէ Գուրգէն երկիրը հանդարտեցուց, եւ ահա Գրիգոր Արծրունի որ Բուղայի երկիւղէն Ափխազաց երկիրը փախած էր, վրացի զօրօք կը հասնէր Վասպուրական հալածելու համար զԳուրգէն եւ տիրանալու աշխարհին։ Բայց իւր զօրքն իմացան եւ լսեցին թէ ի՞նչպիսի մարդ էր Գուրգէն, չուզեցին պատերազմիլ եւ դարձան իրենց երկիրը։ Եւ Գրիգոր այս տեսնելով՝ ուզեց բանակնացութեան մտնել Գուրգէնի հետ, որ առանց դժուարութեան յանձն առաւ երկիրը բաժնել իրենց մէջ։

Նոյն ժամանակները Արծրունի Աշոտ իշխանի որդի Վահան կուգար Բաղդատայ եւ զօրք ժողվելով կը յարձակէր Ռշտունեաց Ոստանին վրայ ուր կը նստէր Գուրգէն, եւ յաղթուած կորակոր կ՚երթար պատմելու Բաղդատ ինչ որ գլուխը եկաւ։

Իսկ Գուրգէն իւր ուշադրութիւնը միայն տուած օտարաց, զարմանալի առաքինութեամբ եւ անյիշաչարութեամբ իւր ազգայնոց յանցանաց, հարուած հարուածի վրայ կը հասցնէր Իսմայէլի որդւոց, ինչպէս կը պատմեն ժամնակին պատմիչք, եւ Յուդա Մակաբէ ու փրկիչ զնա կ՚անուանեն։

Թէպէտ Գուրգէն շատ աւելի վեր էր ամէն գովութենէ՝ իւր ամրաւ քաջութեանց հետ ազնուական սիրտ մը պահելով, որ այդ ժամանակին մէջ անօրինակ էր, երբ ամէնքը եղբայր եղբօր դաւաճան կ՚ըլլէին անխիղճ եւ անամօթ։

Աշոտ Արծրունի իւր որդւոյն Գրիգոր Դերենիկի հետ Գուրգէն եղբայրը կ՚ուղարկէր Ամիրապետի հրամանաւ տիրելու Վասպուրականի եւ ի բաց վարելու զԳուրգէն Ապուպելճ, որ իմանալով թագաւորական հրովարտակը, քաշուեցաւ Սրինդ եւ Ջլմար բերդերը, թողլով ամէն իշխանութիւն. եւ երբ տեսաւ թէ այդ բերդերը նաեւ շատ կը տեսնէին իրեն Արծրունիք՝ թողուց անոնք ալ որ ազգային արիւն չթափի եւ ելաւ փոքրիկ գնդով երթալու Յունաց բաժինը։ Իսկ Գուրգէն Արծրունի, առանց ամաչելու պատգամաւոր կ՚ուղարկէր իւր անուանակցին առաջարկելով որ չերթայ՝ խոստանալով եղբօրմէն ապստամբիլ եւ բաժնել իրեն հետ երկիրը։ Իսկ սա՝ երբ պատգամաւորն այս լուրը բերաւ, հեգնութեան դառն ծիծաղով այսպէս պատասխանեց. «Գնա՛ զրուցէ քու տիրոջդ, որ ես իմ ազգիս արիւնը չթափելու համար ամէն բան կը թողում կ՚երթամ օտարութիւն, եւ կը զարմանամ թէ նա որ եղբօրը եւ եղբօրորդւոյն դաւաճան ըլլալու չամաչէր՝ ի՞նչպէս կը համարձակի ինձ բարեկամական դաշինք առաջարկել»։

Այս խօսքերը զրուցելէն վերջ, լի դառնութեամբ հեծաւ ձին եւ քանի մը ձիաւոր միայն հետն առած ուղեւորեցաւ եւ հասաւ Կարին, ուր իր համբաւը իրմէ առաջ հասել էր, եւ ուր Միքայէլ Յունաց Կայսրը զինք կը հրաւիրէր գալ Կոստանդնուպոլիս. բայց հայրենեաց հողը, եւ սիրտ մը որ ինք միշտ կը հաւատար թէ իրեն էր, այդ հրաւէրն ընդունիլ կ՚արգիլէին, եւ խորհրդածելով կը գանգատէր։

Այս վիճակին մէջ ծանր հիւանդութեամբ հիւանդացաւ Կարին եւ բժիշկները, երբ առողջութիւնը դառն եւ դեռ տկար էր, հրամայեցին օդափոխութիւն Կարնոյ շրջակայքը Մանանաղեաց գաւառի երկիրը։ Փոքրիկ ամարանոց մը բլրակի վրայ Յունաց սահմանագլուխը Կարնոյ զօրավարին լնորութեամբ եւ խորհրդով իւր բնակութեան տեղին էր. վտակի մը եզրը եւ քանի մը դարաւոր կաղնիք իրենց ստուերներով իւր հանգստեան տեղն էին։ Այդ հզօր բնութիւնը հազիւ սկսեր էր կազդուրել, երբ յանկարծ առտու մը խումբ մը Տաճիկ հեծելազօր շրջապատեցին զինք, կապեցին, հեծուցին ձիու մը վրայ եւ տարին առ Աշոտ Բագրատունի։ Յունական մասն եւ արաբական ձեռք պատրաստել էին այս դաւաճանութիւնը։

(Շար.)

ՏԵՐԵՆՑ

եան, Իւլպրիխտ եւ ուրիշներ՝ փառաբանելով «ընկերվարական ճամբար»ին միասնականութիւնը, համայնավար կուսակցութիւնն ու ռուսեւզերման բարեկամութիւնը։

Խորհրդային պատուիրակութիւնը՝ գլխաւորութեամբ Միկոյեանի եւ Խրուշչեւի, այսօր իրիկուն մեկնած պէտք է ըլլար Արեւել. Գերմանիայէն, դէպի Մոսկուա։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՕՄԱՆԻ ՄԷՋ

Նիզվայի գրաւումէն ետք՝ սուլթանական ուժերն ու բրիտանական հրամանատարութիւնը կը մտածեն նաեւ մաքրագործել այն քանի մը մանր-մունր ըմբոստները, որ ապաստանած են լեռներու մէջ։ Կրօնապետն ու իր եղբայրը ցարդ չեն ձերբակալուած։ Այս ուղղութեամբ խորհրդակցութիւն մը ունենալու համար, Պարսից Ծոցի անգլիացի կառավարիչն ու բրիտանական ուժերու ընդհ. հրամանատարը Մասքաթ գացին եւ տեսակցութիւն մը ունեցան Սուլթանին հետ։

«Փախստական» ըմբոստները ապաստանած են Ճէպէլ Ախտարի լեռներուն մէջ։ Տակաւին յայտնի չէ, թէ բրիտանական ուժերը պիտի մասնակցի՞ն կամ ոչ «մաքրագործման» աշխատանքներուն։

× Գահիրէի մէջ կը յայտարարեն.— «Օմանի կրօնապետին բանբերը յայտնեց, թէ ազատագրութեան կռիւը պիտի շարունակուի՝ մինչեւ յաղթանակ»։

× Մասքաթի Սուլթանը երկու լրագրողներ ընդունելով յայտնած է անոնց, թէ ըմբոստները կը շարունակեն կռուիլ, որովհետեւ չա՛տ լաւ գիտեն, թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ իրենց պատիժը։

× Եգիպտոսի ձայնասփիւռին համաձայն, Արաբական Դաշնակցութիւնը ժողով մը գումարելով, միաձայնութեամբ որոշած է Օմանի հարցը տանիլ Ապահովութեան Խորհուրդին։

Միւս կողմէ, Լոնտոնի մէջ կը յայտարարեն, թէ Մեծն Բրիտանիա Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ պիտի չընդունի իրեն դէմ եղած ամբաստանութիւնը նկատելով որ Օմանի հարցը երկրին ներքին խնդիրներուն մաս կը կազմէ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ հարցին նուիրուած խորհրդաժողով մը տեղի պիտի ունենայ Սեպտեմբերի մէջ՝ Լոնտոն կամ Փարիզ, կը հաղորդեն Անգլիայէն։ Սակայն, տակաւին Յունաստան չէ պատասխանած բրիտանական հրաւէրին։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ձայնասփիւռը հաղորդեց, թէ «զինուորական իշխանութիւնները երեւան հանած են ամերիկեան դաւադրութիւն մը՝ որ նպատակ ունէր ներկայ վարչակարգը տապալելու»։ Այս ուղղութեամբ տեղեկագիր մը պիտի հրատարակուի։ Միւս կողմէ, Դամասկոսի մէջ կը յայտնեն, թէ Հանրապետութեան Նախագահ Քուէթլի Ջեխուլովաքիոյ հրաւէրին պատասխանելով, պաշտօնական այցելութիւն մը պիտի տայ չեխ կառավարութեան։ Նախագահին պիտի ընկերանան խումբ մը քաղաքական դէմքեր։

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ, վերջին չաբթուան ընթացքին 800 ըմբոստներ եւ 50 զինուորականներ սպաննուած են՝ յաջորդական բախումներու հետեւանքով։ Բանակայինները լուրջ խուզարկութեանց ձեռնարկած են, որ պատճառ կը դառնայ բազմաթիւ կռիւներու։ Խուզարկութիւնները նոյն թափով պիտի շարունակուին, կը հաղորդեն իշխանութիւնները։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ մէջ Ալժերիոյ նախկին կառավարիչը՝ Ժագ Սուսթէլ յայտարարեց.— «Եթէ Իսրայէլ գոյութիւն չունենար, սուրիացի կամաւորներ՝ ռուսական կազմածներով զինուած մինչեւ հիմա մուտք գործած պիտի ըլլային Ալժերիա, ապստամբներու կողքին կռուելու համար Ֆրանսայի դէմ»։

ՄԱՕ ՑԷ ԹՈՒՆԿ համայնավար Չինաստանի Նախագահը, այս ձմեռ այցելութիւն մը պիտի տայ Վարշաւա, Լեհաստանի համայնավար կուսակցութեան երրորդ համագումարէն վերջ, որ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Դեկտեմբերին։ Լեհաստանի մէջ ցարդ կը մտածէին, թէ Մաօ Ցէ Թունկ համագումարէն առաջ պիտի այցելէր իրենց։

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ հինգ հազար «տաքսի»ներ գործադուլի մէջ են։

ՓԱՆՏՈԿԻ ընտրութիւններուն մէջ, համայնավարները կարեւոր յաջողութիւններ ձեռք ձգած են։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Նիսի եւ շրջանի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ «Վերափոխման Ս. Աստուածածնի» տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ աւանդական մատաղօրհնութիւն եւ խաղողօրհնէք տեղի պիտի ունենայ Մատըլէնի Հայոց եկեղեցին, 18 Օգոստ. կիրակի օր։ Կը պատարագէ տեղւոյս հոգեւոր հովիւ Արժ. Տէր Ատոմ քահանայ։

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, պատարագ ժամը 10ին։

Մատաղացին մասնակցողներէ կը խնդրուի իրենց նուէրները յանձնել վարչութեան նշանակած յանձնախումբերուն եւ կամ եկեղեցիի վարչութեան։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հայրենակիցնե՛ր,

Պատրաստուեցէք խուռներամ փութալու Էքս-լէ-Պէնի տարեկան դաշտահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Մոն Ռըվարի թելեֆերիքին մեկնակէտին դիմացի մարգագետնին վրայ։ Պիտի վայելէք անզուգական պաղ ջուր, խմիչքներ, իսկ անձրեւի պարագային՝ ապահով գոց սրճարան։

Կը խնդրուի ազգային իշխանութիւններէն տրամադրել մեզի քահանայ մը, մատուցանելու համար Ս. պատարագ եւ խաղողօրհնութիւն Ս. Աստուածածնի տօնին առթիւ։ Գոյացած հասոյթը պիտի յատկացուի հայագիտական գրքոյկի մը հրատարակման ֆրանսերէն լեզուով, ձրիօրէն տրամադրելու համար հինգշաբթիի եւ կիրակնօրեայ վարժարաններու ուսումնատենչ հայ ուսանողութեան։

Կը սիրենք յուսալ որ շրջակայքի հայութիւնը պիտի չզլանայ իր ներկայութիւնը բերել, անգամ մը եւս վայելելու հայկական ջերմ մթնոլորտ եւ քաջալերելու մեր համեստ հաւաքոյթը։

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, Rue Richer Paris (9e)
Tél.: PROvence 64-90
C. C. P. Paris 3630-66

Նոր հրատարակութիւններ.—

Զարթօնք, Մալխաս, Պէյրութ 1956, Ա. Բ. Գ. հատորները 1200ական ֆր., Դ. հատորը 1000, Ե. հատորը 1200։

Վարդանանք, Դ. Դեմիրճեան (պատմավէպ) 2 հատոր, Գահիրէ, տպ. «Յուսաբեր» 1956, 1.500

Պապիկ ու Թոռնիկ, Խրիմեան Հայրիկ, Հր. Էտվան, Պէյրութ, 1957 500

«Յուսաբեր» բացառիկ, նուիրուած Վ. Նաւասարդեանի յիշատակին, 1957 300

Ժամանց եւ զբօս, Կ. Գուշակ (երգներու բանալին եւ ժամանակի խաղեր, Պէյրութ, 1956 1.400

Սողոմոն Թեհլիրեան (վերյիշումներ, Թալէաթի Ահաբեկումը) գրի առաւ, Վ. Մինախորեան, Բ. տպ. Գահիրէ 1956 1.500

Պապ թագաւոր, Ստ. Զօրեան (վէպ չորրորդ դարէն), Հալէպ, 1952, կազմուած 1.750

Հայաստան եւ Հայ Դատը, Գ. Լազեան (Հայ եւ ռուս յարաբերութիւններու լոյսին տակ), Գահիրէ, 1957 1.100

Հարազատ Որդի եւ պատմուածքներ, Երուխան, Հալէպ, 1953 650

Մեծ Գերին Արտաւազդ, Արմենակ Տէր Յակոբեան, Թատերախաղ 3 արար, Փա-

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 187-188 (Յուլիս-Օգոստոս)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Հայ անասնաբոյժներ (Շ. Նարդունի). — Ի՞նչ խմել ծարաւ ենք (Տօքթ. Ասքանազ). — Հայաստանի բուժավայրերը (Տօքթ. Յակոբեան). — Ծովի լոգանք (Տօքթ. Աշճեան). — Գինի (Բժկ. Բառարան). — Կաթ կը միզէ (Փրոֆ. Վէռհօօկէն). — Ցղութիւնը եօթը ամիս միայն (Տօքթ. Ագատանի). — Ի՞նչպէս տեղափոխել արկածեալը (Խաչուհի). — Ֆրանկախտը (Տօքթ. Մխաքեան). — Ի՞նչ է հանճարը (Վէռհառն). — Ծերութիւն եւ ծերախտ (Տքթ. Նաւասարդ). — Հին բառարաններ (Յ. Քիւրտեան). — Հացի (Իշխանեան)։

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 ֆրանք, արտասահման 1200 ֆրանք։ Դիմել Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով։

ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

18 Օգոստ. կիրակի առաւօտ Աստուածածնայ տօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի Ռիւ Ժէ, Սէն Լուի սրահին մէջ։ Պիտի պատարագէ Պասկ քահնայ՝ Պէյրութէն։

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ Սուրբ Կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ Սուրբ Աստուածածնայ տօնին առթիւ, աւանդական մատաղի եւ խաղողի օրհնութիւնն և բաժանումը տեղի պիտի ունենան Օգոստոս 14ի երեկոյեան եւ 15ի առաւօտեան, Ս. պատարագի արարողութենէն վերջ։ Կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«Ո՞ՒՐ ԵՍ, ՄԱՅՐ ԻՄ...»

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Պատկերազարդ եւ շքեղ տպագրութիւն։

Գինը 100 ֆրանք

(Թղթատարական սակերու փոփոխութեան պատճառաւ, կը պահանջուի 50 ֆրանք՝ փոստով ղրկուելու պարագային։ Ուրեմն ղրկել ընդամէնը 150 ֆրանք դըրոշմաթուղթ)։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

Եւ լոյս կը տեսնէ Օգոստոսին Կոմսի «Իմ յուշերու» Գ. հատորը, նախորդ հատորներու ծաւալով։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ»ի ժողովը՝ ընկ. Ս. Պօյաճեանի տունը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Շնորհակալութեամբ ստացանք՝ իրենց այցելութեան առթիւ, ընկ. Յակոբ Մանճիկեանէ (Ֆրէզնոյէն) 20 տոլար, ընկ. Պետ. Թութլեանէ (Լիոնէն) 1000 ֆրանք։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համախսարքերդցիական Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի, այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ ժամը 9ին, Տէսինի Կապիյօն սրճարանին ծառաստանին մէջ՝ Շէ Կապիյօն, 23, Ռիւ Էրնէստ-Ռընան, ուր կէսօրին, ի պատիւ պատգամաւոր հայրենակիցներու տեղի կ՚ունենայ Հացկերոյթ, որուն կրնան մասնակցիլ ոչ-պատգամ. հայրենակիցները։

Ծանօթ.— Այն հայրենակիցները որ որոշուած ժամուն կը փափաքին հացկերոյթին մասնակցիլ, թող բարի ըլլան օր առաջ արձանագրուիլ հայրենակից Մ. Մանուկեանի մօտ՝ 19, Ռիւ Ռէգամիէ, Լիոն։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ

Հայեւռուս յարաբերութիւններու լոյսին տակ։

Գրեց՝ ԳԱԲՐԻԷԼ ԼԱԶԵԱՆ

Տպարան «Յուսաբեր», Գահիրէ 1957։

Գին՝ 1100 ֆրանք։

Դիմել Յառաջի եւ հայ գրատուններու։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութիւնը ձեռնարկած է գրադարանի մը կազմութեան։ Այս առթիւ, մեր բոլոր մտաւորականները, հայրենակիցներն ու ընկերները կրնան օգնել գրադարանին կազմութեան՝ ՄԻԱՅՆ ԳԻՐՔ նուիրելով, հայերէն թէ ֆրանսերէն։

Գիրքերը կարելի է ղրկել հետեւեալ հասցէին.—

Պ. ԱՐԱ ՊԻՊԵՐԵԱՆ
16, Ռիւ Փասթէօր
Ռոնի-սու-Պուա (Սէն)

րիզ, 1957, 300 ֆրանք։

Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ

Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը փութայ ծանուցանել թէ՝ այս հինգշաբթի առաւօտեան, Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ պիտի մատուցուի Ս. պատարագ, տեղւոյս Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ, Ռիւ Պռանլի։

Տեղի պիտի ունենայ աւանդական խաղողօրհնէք եւ մատաղի բաշխում։ Ուստի կը հրաւիրէ բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ գտնուիլ պաշտամունքի արարողութեանց, հոգեպէս մխիթարուելու համար։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փրա՜ք : Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
15
ՕԳՈՍՏՈՍ

JEUDI
15 AOUT
1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7967 33ème ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3769

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՒՄԻ ՃԻԳԵՐ

Ժոզէֆ Քայեօյէն վերջ, որ 1899ին 36 տարեկան էր երբ ելմտական նախարար կարգուեցաւ, Ֆրանսայի ամէնէն երիտասարդ ելմտական նախարարն է Ֆէլիքս Կայեառ, որ յառաջիկայ Նոյեմբերին 38 տարեկան պիտի ըլլայ:

Շնորհիւ իր յանդգնութեան եւ վճռականութեան, Ֆէլիքս Կայեառ՝ հրաժարելու սպառնալիքին տակ՝ յաջողած էր համոզել դահլիճի իր պաշտօնակիցները, որ 1958ի ելմտացոյցին մէջ կատարեն իր պահանջած 600 միլիառի զեղչը:

Դիւրին չեղաւ իր յաղթանակը: Տագնապի ծանր օրեր ապրեցաւ Պուրժէս Մոնուրիի կառավարութիւնը:

Փարիզի Սակարանը մեծապէս ցնցուեցաւ: Մէկ քիլոյոց ձոյլ ոսկին, որ նախորդ չորեքշաբթի 484.000 ֆրանքէն 497 հազարի բարձրացած էր, շուտով գլեց անցաւ կէս միլիոնը՝ ի վերջոյ հասնելու համար 511.000 ֆր.ի բարձրագոյն սակին:

Նոյն շարժումին հետեւեցան տոլարը, սթերլինը, զուիցերիական ֆրանքն ու միւս հաստատուն դրամները:

1948 Մարտէն ի վեր ազատ է ոսկիի առեւտուրը Ֆրանսայի մէջ: 1949 Յունուարին ձոյլ ոսկին արձանագրեց իր ամէնէն բարձր սակը՝ հասնելով 835.000 ֆրանքի: Իսկ 1955 Յունիս-Յուլիսին իջաւ 425.000 ֆրանքի, — ամէնէն ցած սակը: Նոյն թուականներուն Նափոլէոնի սակերն եղան 6150 եւ 2470 ֆրանք:

1958ի նախահաշիւին վաւերացումը անմիջական ո՛չ մէկ շահ կ'ապահովէր կառավարութեան: Զորսուկէս ամիս կայ դեռ տարեգլուխ:

Առկէ առաջ բազմաթիւ վճարումներ կային կատարելիք: Անհրաժեշտ էր դրամ հարել:

Պանք տը Ֆրանսի տնօրէնին տեղեկագիրը, որ հրատարակուեցաւ քանի մը օր առաջ, մանրամասնօրէն կը պարզէր երկրին կացութիւնը: Ցոյց կու տար թէ լաւ եւ թէ գէշ կողմերը:

Ճիշդ է որ, կ'ըսէր, Ֆրանսա վերջին տարուան ընթացքին շատ արտադրած, շատ սպառած եւ շատ ձեռնարկներու դրամ յատկացուցած է, ժողովուրդին ապրուստի մակարդակը չորանկած է բարուքիլ եւ արտադրութեան միջոցները կատարելագործուած են: Սակայն պետական ելեւմուտքին մեծ բացը, գիներու բարձրացումը արգիլելու համար կառավարութեան յատկացուցած նպաստները, գէշ հունձքը ներածումներու գերակշռութիւնը արտածումներուն վրայ եւ այլ պատճառներ ստեղծած են ծանր կացութիւն մը:

Տագնապին ծաւալումը արգիլելու համար Ֆէլիքս Կայեառ բոլորովին անսպասելի յանդուգն քայլ մը առաւ:

Զուգելով պաշտօնապէս արժեզրկել ֆրանքը—որուն հետեւանքը պիտի ըլլար գիներու յանկարծական և ընդհանուր բարձրացումը —, կառավարութիւնը պարզապէս նուիրագործեց կատարուած իրողութիւնը: Ուրիշ խօսքով՝ վաւերացուց սեւ շուկայի սակերը:

Տոլարի պաշտօնական սակն էր 350 ֆրանք, մինչ ազատ շուկային վրայ կ'արժէր շուրջ 400 ֆրանք: Այժմ 20 առ հարիւրի յաւելումով 420 ֆր.ի բարձրացնելով ամերիկեան դրամը, կառավարութիւնը կը յուսայ քաջալերել օտար զբօսաշրջիկները: Իրականին մէջ շատ բան պիտի չփոխուի սակայն, քանի որ օտար դրամատուները շատ աժան գիներով ֆրանք կը հայթայթէին արդէն Ֆրանսա այցելողներուն:

Պիտի տուժեն Ֆրանսայէն օտար երկիր գացող զբօսաշրջիկները, որոնք իրաւունք ունին, ըստ առաջնոյն, 35.000 ֆր.ի օտար դրամ գնելու տարին մէկ անգամ: Այժմ նոյն գումարով 100ին 20 պակաս օտար դրամ պիտի ունենան: Այսինքն 35 հազար ֆրանքով 100 տոլար ստանալու փոխարէն պիտի ստանան 83.33 տոլար:

Այս կարգադրութեան նպատակն է արգիլել օտար դրամի արտածումը:

Նոյն նպատակին կը ձգտի ներածուելիք ապրանքներուն վրայ 100ին 20 տուրքի հաստատումը: Կառավարութիւնը այս արգելիչ միջոցներով կ'ուզէ սեղմումներու ենթարկել արտասահմանէն գնուելիք ապրանքները, որոնց փոխարժէքը օտար դրամով պէտք է վճարուի:

Իսկ արտածումները կը քաջալերուին՝ օտար դրամ ստանալու համար արտասահմանէն: Կառավարութիւնը 100ին 20 համեմատութեամբ օժանդակութիւն պիտի ընէ մեծաքանակ արտածող առեւտրականներուն

Պանք տը Ֆրանսը իր զեղչի սակը 100ին 4էն 5ի, իսկ արժեթուղթերու վրայ կանխավճարի տոկոսն ալ 100ին 6էն 7ի բարձրացուց: Նպատակն է դրամի շրջաբերութիւնը պակսեցնել եւ էնֆլասիոնի առաջքն առնել:

Երիտասարդ նախարարը դեռ ունի ուրիշ ծրագիրներ ալ, որոնք պիտի գործադրուին հետզհետէ:

Ֆրանսացի ժողովուրդին կարգապահութեան եւ քաղաքական գիտակցութեան վրայ դրած է կառավարութիւնը իր յոյսը՝ յաջողութեամբ գլուխ հանելու համար երկրին տնտեսական վերականգնումը:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՒՄԸ

*

ՀԱՑԻՆ ԳԻՆԸ՝ ԱՆՓՈՓՈԽ

Ինչպէս գրած էինք, Ֆրանսա ելմտական լուրջ տագնապի մը մատնուած է: Կառավարութիւնը ճիգ չի խնայեր՝ երկրին տնտեսութիւնը վերականգնելու համար: Պայքար մըն ալ սկսած է, առօրեայ ապրուստի պիտոյքներուն գիներու յաւելումին դէմ:

Գչ. օր նախարարական ժողով մը գումարուեցաւ Մաթինեոնի մէջ՝ նախագահութեամբ վարչապետ Մոնուրիի:

Նախարարներուն գլխաւոր մտահոգութիւնն էր՝ սղութեան առաջքն առնել: Եւ, պէտք է ըսել, որ այս ուղղութեամբ կարգ մը որոշումներ տրուեցան: Ցորենին գինը որոշուեցաւ 3.350 ֆրանք (հարիւր քիլոն) անցեալ տարուան 3.450ի փոխարէն: Այս ձեւով, հացին գինը աւելնալու հաւանականութիւնը վերջնապէս հեռացած կարելի է նկատել: Աւելի ճերմակ հաց պիտի մատակարարուի բնակչութեան. գինը՝ անփոփոխ:

Միւս կողմէ կարեւոր որոշումներ տրուեցան նաեւ մսին նկատմամբ: Նկատելի է, որ մսեղէնի տագնապը միջազգային է եւ հետզհետէ լուրջ բնոյթ կը ստանայ: Ելմտական Նախարար Կայեառ կ'ուզէ, որ այս մարզին մէջ Ֆրանսա արտածող երկիր մը ըլլայ, երկու տարուան ընթացքին: Որդեգրուեցաւ նոր ձեւ մը, որ մեծ առաւելութիւններ կ'ընծայէ անասնապահներուն: Գիներու նուազում մը նախատեսուած է արջառապահներու կարիքներուն համար:

Միւս կողմէ, անհրաժեշտ ապրանքներուն թիւը իջաւ 175ի (նախապէս՝ 213) որոնց գինը պէտք է անփոփոխ պահուի:

Տրուած որոշումներուն անթերի գործադրութեան համար, կառավարութիւնը լուրջ միջոցներ ձեռք առած է, որոնք անմիջականօրէն պիտի սկսին կիրարկուիլ:

Սակարանը ազդուած չէ.— Ձոյլ ոսկի՝

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

●

ՈԳԻ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

«Ո՛ տայր ինձ
Ծխոյն ծխանի
Եւ զառաւօտն Նաւասարդի...»

Հեթանոս օրերու Նաւասարդեան ոգին կենդանի է, այսօր ալ, հայ երիտասարդութեան մէջ: Այս ուղղութեամբ, Եւրոպան եթէ տժգոյն պատկեր մը կը ներկայացնէ՝ Միջին Արեւելքի հայ գաղութներուն մէջ շարժուն փաղանգ մը կայ: Հ.Մ.Ը.Մ.ը՝ որ մարզական գլխաւոր կազմակերպութիւնն է, շունչ ու ոգի կու տայ նորահաս սերունդին. ամէն տարի կը կազմակերպէ ողիմպիական խաղեր, արաբական զանազան երկիրներու հազարաւոր հայ մարզիկները համախմբելով: Մինչեւ իսկ՝ կարգ մը երկիրներու մարզական խաղերուն ախոյեանութիւնները ապահովելով (ֆութպոլ, պասքէթպոլ, կրոփամարտ, փինկ-փոնկ, վազք, եւայլն):

Մարզական շարժումը այնքան առաջ գացած էր, որ այդ ուղղութեամբ յատուկ հրատարակութիւններու պահանջը կը զգացուէր:

Քանի մը տարի առաջ, Պէյրութի մէջ սկսան հրատարակուիլ մարզական երկու շաբաթաթերթեր (մէկը աջ, միւսը ձախ): Հիմա ալ, նման հրատարակութիւն մը ըստացանք Հալէպէն. — «Արեւելք Մարզաշխարհ», ութ էջ, պատկերազարդ: Սուրիոյ ամէնէն հայաշատ այդ գաղութին մէջ ալ, Պէյրութի նման, մարզական կեանքը եռուն է:

«Արեւելք»ի մարզական առաջին թիւը բաւական գաղափար կու տայ արդէն շրջանին մասին:

Երկու էջ ալ յատկացուած է շարժանկարի, ձայնասփիւռի, հեռատեսիլի եւայլն: Միշտ՝ պատկերազարդ եւ թարմ ու հաճելի լուրերով: Մասնաւոր յօդուածներ ալ կան:

Մինչ սկաուտական շարժումը աւելի տկար է Փարիզի հայ երիտասարդութեան մէջ, Միջին Արեւելքը կենդանի բանակ մը կը պահէ, այս տեսակէտէն: Գնահատելի է միաժամանակ անոր դերը: «Առողջ միտք՝ առողջ մարմնի մէջ» տեսակէտին համաձայն եւ «բարձրացի՛ր, բարձրացո՛ւր» նշանաբանով՝ բովանդակ սերունդ մը կը պատրաստուի այնտեղ: Մարդկայինին ու ֆիզիքականին հետ, եւ անկէ առաջ՝ ցեղային կրակն ալ կը վառի հոգիներու մէջ:

Ո՞վ կրնայ ըսել, թէ հազարումէկ երկիրներու մէջ, Հայը մոռցած է Նաւասարդեան իր օրերը: Պիրկ մկաններով՝ ամէն տարի ձա՛յն կու տան անոնք, երկրէ-երկիր եւ տեղացիները նուաճելէ ետք՝ կը մրցին իրարու հետ:

Ձեր հոգին ալ չի՞ բացուիր, ի տես Նաւասարդեան այս սերունդին շունչին եւ շարժումին:

ԴԷՏ

ԼԵՀԱՍՏԱՆ ՆՈՐ ԽՌՈՎՈՒԹԵԱՆՑ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻ՞Ն

ԼՈՑԻ 5.000 ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Ինչպէս գրած էինք, կիրակի գիշեր հինգ հազար բանուորներ գործադուլ հռչակեցին Լոցի մէջ, որ Վարշաւայէն ետք՝ Լեհաստանի երկրորդ մեծ քաղաքն է: Փոխադրական պաշտօնեաները օրապահիկի յաւելում կը պահանջեն:

Քաղաքին մէջ, քանի մը օրէ ի վեր, փոխադրութիւնները կը կատարուին զինուորական կառքերով: Ոստիկանութիւնը շրջապատած է հանրակառքի կայանները:

Բազմաթիւ միջադէպեր պատահեցան պաշտօնեաներուն եւ զինուորականներուն միջեւ, որոնք արտասովոր ռումբեր կը գործածեն: Ձերբակալութիւնները իրարու կը յաջորդեն:

Խորհրդակցութիւնները սկսած են արդէն իշխանութեանց եւ պաշտօնեաներու ներկայացուցիչներուն հետ: Բանուորները նախ կը պահանջեն, որ իրենց օրապահիկը 50 առ հարիւր աւելնայ. յետոյ՝ ներկայ տնօրէնը արձակուի եւ ուրիշ մը գայ իր տեղը:

Լոցի մէջ, աշխատաւորները շատ քիչ վճարուած են: Փոխադրական պաշտօնեաները չեն միայն, որ 50 առ հարիւր յաւելում կը պահանջեն: Քանի մը շաբաթ առաջ, մսեղէնի արդիւնաբերութեան աշխատաւորներն ալ գործադուլ հռչակած էին՝ 100 առ հարիւր օրապահիկի յաւելում պահանջելով: Իշխանութիւնները յաջողեցան գործադուլին առաջքն առնել, առանց իրագործելու աշխատաւորներուն պահանջը:

Բանուորական շրջանակին մէջ դժգոհութիւնը զգալի է: Լռութեամբ ծաւալող դժգոհութիւն մը՝ որ հետզհետէ աւելի մտահոգիչ կը դառնայ կառավարութեան համար:

× Ալքոլի սպառումը պակսեցնելու առաջադրութեամբ, Լեհաստանի կառավարութիւնը 15 առ հարիւր աւելցուց փոդկային գինը:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ տօնին առթիւ խմբագրատունը գոց է հինգշաբթի օր եւ թերթը լոյս չի տեսներ: Յաջորդ թիւը՝ շաբաթ 17 Օգոստ.:

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԵՒԵԼ. ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ԱՏԸՆԱՈՒԷՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

●

Խրուշչեւի եւ Միկոյեանի գլխաւորութեամբ Արեւելեան Գերմանիա այցելած խորհրդային պատուիրակութեան ի պատիւ սարքուած վերջին հանդիսութիւնը, Մարքս-Էնգէլս հրապարակին վրայ, Ատընաուէրի դէմ արտայայտութիւններու միթինկի մը վերածուեցաւ.— «Ան որ ձայն կու տայ Ատընաուէրի՝ ձայն տուած կ'ըլլայ Հիթլէրականին» յայտարարեց կուսակցական պարագլուխ մը:

Խրուշչեւ իր ճառին մէջ գովքը հիւսեց երկու երկիրներու բարեկամութեան եւ մերժեց ընդունիլ Արեւմտեաններու «սուտեր»ը, որոնց համաձայն դժուարութիւններ կան Մոսկուայի եւ Փանքովի միջեւ:

Այնուհետեւ, Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան քարտուղարը յարձակում գործեց կրկին Ատընաուէրի վրայ, որ «Գերմանիոյ վերամիացումը կ'ուզէ իրականացնել՝ զէնքի ուժով»: Ատընաուէրի այս ձեւի դիտաւորութիւնը Խրուշչեւ կը բացատրէ հետեւեալ ձեւով.— «Ի՞նչ կը նշանակեն Ատընաուէրի ըղձումները, բռնատիրուած գերման քաղաքացիներու հայրենադարձին համար, երբ նման մարդիկ... չկան Խ. Միութեան մէջ»:

Այնուհետեւ խօսք առաւ Իւլպրիխտ եւ իր կարգին յարձակում գործեց Դաշնակցային Հանրապետութեան վրայ:

Հրատարակուեցաւ երկողմանի տեղեկագիր մը, ուր ոչ մէկ խօսք կայ կնքուած համաձայնութեան մասին, այլ՝ կը յայտնուի, թէ այդ ուղղութեամբ խորհրդակցութիւններ պիտի ըլլան, ի մօտոյ:

Միւս կողմէ, Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետ Ատընաուէր ձայնասփիւռի ճառ մը խօսելով՝ պատասխանեց Խրուշչեւի, բողոքելով անոր միջամտութեան՝ Գերմանիոյ ընտրութիւններուն մէջ:

ՄՈՍԿՈՒԱ զտնուող երիտասարդ Ամերիկացիներուն արգիլուեցաւ Փէքին երթալ, նկատելով որ Ամերիկայի որդեգրած քաղաքականութիւնը համայնավար Չինաստանի հանդէպ, երկու երկիրներու միջեւ պատերազմական վիճակ մը ստեղծած է:

ԽՈՒՍԱՓՈՒՄ ՉԿԱ՛Յ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Վազգէն Ա. կ'ուզէ՞, որ ճշմարտութիւնները լսենք առանց ձեռնոցի:

Կ'ուզէ՞, որ Շաւարշներո՛ւ, Պասկեւրո՛ւ, հին ու նոր Մալլըմեաններու եւ համրիտիր «իշխան»ներու մէջ մե՛նք ալ փորձենք «փիլոնազրկում»ի արժանի արարքներ եւ ելոյթներ փնտռել...

Եւ արդեօ՞ք իսկապէ՛ս ինք չի գիտեր՝ թէ ո՛վ ինչ կը բանի, ո՛րքան մաքուր է եւ անխոցելի...

Եւ եթէ չի գիտեր, — կը հետաքրքրուի՞, կը լսէ՞, կը հետեւի՞, կը կարդա՞յ...

Մինչեւ ե՞րբ այս գիտակցական «միամտութի՛ւնը»...

Պա՛րզ է:

Եղիշէ Արք. պիտի չպատժուէր՝ եթէ Ս. Աջերը վերադարձուցած չըլլար իրենց տիրոջ:

Աջերը կրնան... «նշանակութենէ եւ իմաստէ զուրկ» ըլլալ Հայաստանի իշխանաւորներուն համար, սակայն բարոյական եւ հոգեւոր նուիրականութիւններ ըլլալէ չեն դադրիր:

Չեն դադրիր մանաւանդ մեզի՛ համար, — Հայ. եկեղեցւոյ ճշմարիտ պաշտօնէութեան եւ հայ ժողովուրդին համար:

Եղիշէ Արք. պիտի չպատժուէր, եթէ Աջերու յանձնումով փաստուած չըլլար՝ թէ Աջագողները կեղծ «էջմիածնասէր» այն «իշխան»ներն ու մանրուքներն էին, որոնք ունայնամտութի՛ւնը կը փայփայէին ա՛յդ ձեւով հմայազուրկ դարձնելու Կիլիկեան Աթոռը եւ անզօ՛ր՝ Անոր ազգընտիր Գահակալը:

Եղիշէ Արք. պիտի չպատժուէր, եթէ Աջերը վերադարձուցած չըլլար օրինաւոր Տիրոջ եւ ընդունած չըլլար ազգընտիր Հայրապետի հեղինակութիւնն ու հանգամանքը:

Վազգէն Ա. կրնա՞յ հերքել, թէ Հայ Եկեղեցւոյ եպիսկոպոսական ամբողջ շքախումբը սպառնալիքի եւ ճնշումի տակ կը պահուէր՝ Զարեհ Ա. ազգընտիր Կաթողիկոսի օծման չմասնակցելու հրահանգով:

Եթէ ինք այս իմաստով հերքում մը փորձելու քայլն իսկ առնէ, — երբե՛ք անհաւանական չեն այս կարգի համարձակութիւններ Վարագայրէն անդին ապրող մարդոց համար —, մենք պիտի չդադրինք սակայն գիտնալէ (ո՛չ թէ ենթադրելէ)՝ թէ հրահանգուած էր էջմիածնական բոլո՛ր եպիսկոպոսներուն, մերժել իրենց մասնակցութիւնը օծումին:

Եղիշէ Արք., ուշ՛ա՝ շատ ուշ, բայց մեռասաներորդ վայրկեանին դարձը ունեցաւ նա՛խ ճանչնալու Կիլիկիոյ Գահակալին ընտրութեան եւ օծման օրինաւորութիւնը, ապա նաեւ, ու մա՛նաւանդ, գողցուած Աջերը օրինաւոր Տիրոջ վերադարձնելու խիզախութիւնը:

Իր բոլոր յայտնի եւ անյայտ մեղքերով ծանօթ Տէրտէրեան եպիսկ. լա՞ւ թէ գէշ բան մը ըրաւ:

Նոր մե՞ղք մը բարդեց իր բիւրաւոր մեղքերուն վրայ, թէ լաւ նիշ մը արձանագրեց «պահանջէ»ի սիւնակին մէջ...

«Մեղմացուցիչ դէպք յանցանա՞ց» մըն էր իր քայլը, թէ... ծանրացուցիչ դէպք յանցանաց մը:

Անտարակոյս, ինքն իր մէջ արդա՛ր քայլ մըն էր. հոգեդարձ յատկանշող «ելոյթ» մը, այլ երբե՛ք նոր յանցանք կամ մեղանչում...

Եւ, ի՛նչ հեգնութիւն, իր ա՛յս քայլին, իր այս միակ ծափահարելի քայլին համար պատժուեցաւ...

Չէի՞ն կրնար, իրմէ առաջ ուրիշներ առնել այդ քայլը:

Ո՛չ, չէին կրնար:

Չէին կրնար, որովհետեւ «ընդ նմին պատժի կաս» պիտի ըսէր անոնց էջմիածնայ կաթողիկոսը: Նո՛յն ձեւով ու նո՛յն պատրուակներով պիտի պատժէր նաեւ զանոնք...

Ծածկուած բազմա՛մ մեղքեր եւ քողարկուած կամ անտեսուած բի՛ւր մեղանչումներ յանկարծ հանրային սեփականութիւն պիտի դառնային, «թղթակցութիւննե՛ր» պիտի սկսէին Վազգէն Ա.ի եւ... Պոլսոյ Պատրիարքին միջեւ, միաբանական ժողովնե՛ր պիտի գումարուէին, եւ նման քայլ մը առնելու յանդգնութիւն ունեցող որեւէ եպիսկոպոս նո՛յն պատիժով պիտի պատժուէր: — փիլոնազրկո՛ւմ:

Երանի՛ թէ հայ եկեղեցւոյ բոլոր իշխանները պատժուէին՝ երբեւ «կարապի՛ երգ» քաջութեան նշոյլ մը ցոյց տալէ ետք, եւ ոչ թէ չպատժուէին՝ ստրկա՛բար վերապահ մնալով կաթող. ընտրութեան եւ օծման հանդէպ, ու պարտկելով եւ հովանաւորելով Աջագողները...

Տարաբախտօրէն՝ քաջեր չունինք հիմա հայ եկեղեցականութեան շարքերուն մէջ, ու բարձրապատի՛ւ եւ բարձրաշնո՛րհ եպիսկոպոսներէն շատեր՝ ա՛նձնապէս ու խո՛րապէս ընդունելով հանդերձ ընտրութեան օրինաւորութիւնը, եւ տրամադիր ըլլալով հանդերձ գողերը ի՛ր ատենին խարանելու եւ մերկացնելու, նախընտրեցին «հնազանդութի՛ւն» նկատել ստրկաբարոյ ենթակայութիւնը»...

Զբանանք ողբերգութեան այս ծալքը:

Սակայն նաեւ սո՛ւտ «վիշտ» եւ «ցաւ» չունենանք՝ երբ ճշմարտութիւնները հանրային սեփականութիւն կը դառնուին՝ առանց սմսեղուկ ու վատ ենթակայութեան...

Էջմիածինը փա՛ստօրէն գերեվարած է այսօր իրեն ենթակայ եկեղեցականութիւնը, — արեղայէն մինչեւ արքեպիսկոպոս. ստրկացուցա՛ծ է զանոնք՝ իր գերագո՛յն հեղինակութեան ո՛չ թէ հմայքով եւ անխառն արժէքով, այլ սարսափո՛վ եւ սպառնալիքով:

Շողո՛մ, քծի՛նք, անողնայար մարդու եւ անփառունակ «իշխան»ի հպատակութիւն ունին իրեն հանդէպ բոլո՛ր անոնք՝ որոնք աստիճանի բարձրացում, գիրք եւ հանդամանք կ'ակնկալեն Մայր Աթոռէն:

Ո՛չ, համաձայն չենք մենք՝ որ այս ճշմարտութիւնը այլեւս... «խորհուրդ» մնայ հայ ժողովուրդին համար, որովհետեւ կը հաստատենք՝ տարուէ տարի՝ թէ կեղծպարիշտ այս «էջմիածնասիրութիւնը» կը քանդէ նուիրապետական մեր բոլոր աթոռները ու զանոնք կը վերածէ ծառայակա՛ն հետեւակներու վերապահուած փշրանքներու:

Եթէ հաւատքը ունինք հայ ժողովուրդի արժանաւորութեան, — եւ մենք ունի՛նք եւ կը պահենք այդ հաւատքը, — ապա ուրեմն չենք կրնար թոյլ տալ՝ որ այդ արժանաւորութիւնը գոյաւորող հոգեկան, բարոյական եւ ազգային ըմբռնումները արհամարհուին, Հայ. Եկեղեցին խաղալիկ դառնայ պատեհապաշտ մարդոց ձեռքին մէջ եւ անկրօն իշխանութիւն մը դայն միջոց դարձնէ իր կամքին ենթակայ բոլորտիքեաններ պահելու Հայկական Գաղթաշխարհի մէջ...

Եղիշէ Արք. պիտի չպատժուէր, եթէ վերջին վայրկեանին, — ուշ՛ա՝ շատ ուշ, — չանդրադառնար իր խղճի ձայնին, չըսէր դայն եւ չարունակէր գիտա՛կցօրէն լծուած մնալ իրեն հրահանգող կամ զինք վարող իշխանութիւններու:

Լսեց, — բարեբախտաբա՛ր հետեւեցաւ խղճի իր ձայնին, ու պատժուեցաւ:

— Նիչեւո՛յ, փոյթ չէ՛՝ պիտի ըսենք հիմա մենք իրեն: Լա՛ւ է պատժուիլ քաջութեան արարք մը գործելէ ետք:

Այդպէս պիտի չկարենան ըսել սակայն անոնք՝ որոնք էջմիածնայ Հայրապետական գահը արժանի նկատեցին իրենց, Հայ. Եկեղեցւոյ նուիրապետական բարձրագոյն Աթոռներուն հասցուցին զինք, քանի մը ամիս ետք չնորհազրկելու եւ փիլոնազուրկ քշելու համար Բեթղեհէմի իր ապաշխարանը...

Զենք գիտեր, թէ հիմա՝ իր առանձնութեան մէջ՝ ի՞նչ կը խորհի եւ կեանքի ի՞նչ իմաստութեան յանգած է Եղիշէ Եպիսկոպոս:

Բայց, ապահովաբար, աւելի յստակ կը տեսնէ դաժանէժ դէպքերը եւ իրաւունք կուտայ մեզի՝ երբ ըսենք իրեն, թէ իրեն չափ ու իրմէ՛ աւելի մեղապարտ «իշխան»ներ աւելի հմայք ու արժէք չունին Աստուծոյ առջեւ, որքան ի՛նք ունի՝ Աջերը յանձնելէ ետք իրենց տիրոջ:

Վազգէն Ա. եւ Մայր Աթոռի Դիւան կրնան տակաւին պնդել՝ թէ «Աջերու յանձնումին հետ կապ չունի Եղիշէ Արք.ի փիլոնազրկումը»:

Երանի՛ անոնց, որոնք կը հաւատան...

Մենք չենք հաւատար:

Եւ վստա՛հ ենք՝ որ մեր այս անհաւատութիւնը աւելի արդար եւ աստուածահաճոյ կեցուածք է ճշմարտութեան հանդէպ, քան հաղա՛ր բուրվառով ճշմարտութիւնը խաչող գերագո՛յն իշխանութիւններու սուտ երդումը...

Ա՛յսքան, առայժմ:

(Խմբագրական «Յուսաբեր»ի)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՎԵՐԳԻՆԷ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ

Ուրիշ առթիւ, արեւմտահայ թատրոնի եւ այդ թատրոնը հիմնողներու եւ զարգացնողներու մասին խօսուած ատեն, յիշած ենք նաեւ Երանուհի Գարագաշեանը, որ արեւմտահայ թէ արեւելահայ թատրոնի պատմութեան մէջ թողած է փայլուն անուն մը:

Երանուհի Գարագաշեանի կրտսեր քոյրն էր Վերգինէ Գարագաշեան, ծնած 1850ին, Կ. Պոլիս, Սկիւտար:

Այս սիրուն ու համակրելի աղջիկը օժտուած էր քաղցրահունչ ձայնով մը, որուն կը միանային բեմական ընտիր յատկութիւններ:

Վերգինէ առաջին անգամ բեմ ելած է Սկիւտարի Ազգային թատրոնը եւ իր առաջին ելոյթը ըրած է հայրենաշունչ երգով մը՝ «Իմ հայրենիքս գիս կը կանչէ» եւ այդ առաջին ելոյթովն իսկ աղջնակը յաջողած է գրաւել հասարակութեան սէրն ու համակրանքը:

Վերգինէ Գարագաշեանի թատերական կեանքը կը բաժնուի երկու մասերու. — առաջինը՝ Յակոբ Վարդովեանի թատրոնին մէջ իբրեւ տռամաթիք դերասանուհի՝ առաջին սիրուհիի եւ սուպրէթի դերերով, երկրորդը՝ Սերովբէ Պէնկլեանի դուսաներգական խումբին մէջ սօբրանօի դերերով:

Այս օժտուած եւ համակրելի դերասանուհին իր բեմական գործունէութեան սկզբնական քայլերուն մէջ ունեցած է գլխաւոր թերութիւն մը՝ դերերը չափազանց աղաղօրէն կ'արտասանէր եւ իր ժամանակի թերթերը յաճախ խիստ կերպով քննադատած են զինքը: Սակայն Վերգինէ ինքնագիտակցութեան առաւելութիւնն ալ ունեցած է բարեբախտաբար եւ կարճ ժամանակի մը ընթացքին, յամառ աշխատանքի լծուելով եւ իրեն տրուած խորհուրդներուն հետեւելով կարողացած է հիմնովին սրբագրել իր վտանգաւոր թերութիւնը:

Երկար տարիներ Յակոբ Վարդովեանի խումբին գլխաւոր դերակատարուհին եղած է կատարելով տռամաթիք դերեր, սակայն իր իսկական բեմական նուաճումները բեմական այդ սեռով չէ որ կատարած է: Իր համբաւին գլխաւոր աղբիւրը պէտք է նկատել միմիայն սուպրէթի դերերը, որոնցմով կրցած է պատուաւոր տեղ մը գրաւել արեւմտահայ թատրոնի մեծ ընտանիքին մէջ եւ թողուլ պայծառ անուն մը:

Չափազանցութիւն ըրած չենք ըլլար երբ ըսենք թէ Վերգինէ Գարագաշեան սուպրէթի դերերուն մէջ եզական է եղած:

Այս առթիւ հոս մէջ կը բերենք Շարասանի հետեւեալ վկայութիւնը այդ մասին. —

«Եզական յաջողութեամբ կը ներկայացնէր բարձր բռնած անորոշութեան մէջէն կը քալէր մինչեւ յիմարօրէն պնդած բանին ծայրը: Այս տեսակ նկարագիրը շատ հետեւողներ կը տանի: Ընդհանրապէս, երբ ժամանակի կամ ընդհանրական աղէտ մը կը գլորի մեր վրայ, եթէ քննենք, գետինը տարածուող փլատակներէն կրնանք ճշդել թէ աղէտը ի՞նչ ձեւով է պատահած եւ կը գտնենք միշտ ալ որ այդ աղէտը կուրօրէն պատրաստուած է աննշան եւ յամառ մէկուն կողմէ որ հաւատք ունի իր վրայ եւ իրմով կը հիանայ: Աշխարհի վրայ այս տեսակ բազմաթիւ յամառներ կան որոնք ինքզինքնին նախախնամական էակներ կը նկատեն:

Ահա՛ թէ ինչ տեսակ մարդ էր Քլէրվոյի կեդրոնական բանտի աշխատանոցներուն ընդհանուր տնօրէնը: Ահա թէ ինչո՛վ էր շինուած այն կայծհանը որով ընկերութիւնը ամէն օր կը հարուածէր բանտարկեալները, անոնցմէ կայծեր հանելու համար:

Կայծը զոր այս տեսակ կայծհանները կը խլեն այս տեսակ խճաքարերէ, յաճախ հրդեհներ կը յառաջացնէ:

Ըսինք որ անգամ մը Քլէրվօ հասնելով, Գլոտ թուագրուեցաւ եւ աշխատանոցի մը մէջ դրուեցաւ:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար. - 1)

ՕՍՔԱՐ ԷՋԵՐ

ԸՆՉԱՉՈՒՐԿ ԳԼՈՏ

(CLAUDE GUEUX)

Եօթը կամ ութը տարիէ ի վեր է որ «Ընչազուրկ» մականուանեալ Գլոտը, խեղճ գործաւոր մը, կ'ապրէր Փարիզի մէջ: Իր հետ կը բնակէր աղջիկ մը՝ իր հոմանուհին եւ այս վերջնոյն երախան: Կը պատմեմ անցուդարձերը ճիշդ այնպէս ինչպէս որ են, ընթերցողին թողլով անոնցմէ քաղել բարոյական դասեր:

Գործաւորը ճարտար անձ մըն էր, խելացի, զարգացումէ զուրկ, կարդալ չէր գիտեր սակայն գիտէր մտածել:

Ձմեռուան եղանակին գործը պակսեցաւ: Ո՛չ հաց կար ուտելիք եւ ոչ ալ կրակ՝ տաքնալու համար: Մարդը, աղջիկը եւ երախան քաղցէն ու ցուրտէն կը տառապէին:

Մարդը գողցաւ... Զեմ գիտեր թէ ի՞նչ գողցաւ, չեմ գիտեր թէ ո՞ւր գողցաւ:

Ինչ որ գիտեմ՝ այս գողութեան պատճառով աղջիկը եւ երախան երեք օրուան հաց եւ ջերմութիւն ունեցան, իսկ մարդը՝ հինգ տարի բանտարկութիւն:

Մարդը ղրկեցին Քլէրվոյի կեդրոնական բանտը, Քլէրվոյի Աբբայարանը, որը փոխակերպուած էր Պասթիյլի մը, խուցն մը՝ որ դարձած էր տանջարան: Երբ կը խօսին յառաջդիմութեան մասին, այս ձեւով է որ կարգ մը մարդիկ կը հասկնան եւ կը գործադրեն զայն:

Երբ հոն հասաւ, զայն դրին գիշերուան համար՝ գնտանի մը եւ ցերեկը՝ աշխատանոցի մը մէջ:

Աշխատանոցը չէ որ կ'ուզեմ այպանել:

Ընչազուրկ Գլոտը, երբեմն պատուաւոր գործաւոր, ներկայիս գող, ծանրաբարոյ եւ լուրջ դէմք մը ունէր: Բարձր ճակատ մը՝ արդէն ակօսուած, հակառակ որ դեռ երիտասարդ էր: Սեւ մազերու խուրձին մէջ քանի մը սպիտակ թելեր կային սպրդած, աչքերը քաղցր արտայայտութեամբ մը լեցուն, ամուր կերպով բեւեռուած էին յօնքերուն տակ, ռունգերը բաց, կզակը յառաջ, շրթունքները արհամարհոտ: Գեղեցիկ գլուխ մը, եւ պիտի տեսնենք թէ ընկերութիւնը ինչ ըրաւ այդ գլուխը...

Սակաւախօս, շարժումները հազուադէպ, իր անձէն կը բխէր հրամայական հով մը որ իրեն հպատակեցնել կուտար բոլորը, մտածկոտ, լուրջ բայց ոչ տանջալի, հակառակ որ շատ էր տանջուած:

Բանտին մէջ, ուր Գլոտ բանտարկուած էր, կար աշխատանոցներու տնօրէն մը, տեսակ մը միայն բանտերու յատուկ պաշտօնեայ, որ ամէն բանի ընդունակ էր, կը կատարէր զանազան գործեր, բանտապահ ըլլալով հանդերձ, է՛ր նոյնպէս ճարպիկ վաճառորդ, կը հրամայէր գործաւորներուն եւ կը սպառնար բանտարկեալներուն, միով բանիւ գործաւորներուն ձեռքը գործիքներ տալէ ետք, բանտարկեալներուն ոտքերուն շղթաներ կը դարնէր: Զանազանութեանց խառնուրդ մըն էր այս մարդը, կտրուկ, բռնակալ, գերի իր սկզբունքներուն եւ միշտ կառչած իր իրաւասութեանց: Ի հարկին լաւ բարեկամ էր ու ընկեր, զուարթ, կատակախօս եւ նոյնիսկ շնորհալի հեգնող մը: Վիճաբանիլ չէր սիրեր: Իր միտքը արձագանգ չէր տար որեւէ գաղափարի եւ սիրտը չէր տրոփեր որեւէ զգացման դէմ: Կը նմանէր այն մարդոց որոնց դայրոյթը սառցային է եւ բորբոքումը առանց յուզումի, որոնք կրակ կ'առնեն առանց սակայն տաքնալու եւ որոնց ջերմութեան տարողութիւնը ոչինչի հաւասար է: Այս մարդուն նկարագրին կեդրոնական գիծը իր անդրդուելիութիւնն էր: Հպարտ էր անդրդուելի ըլլալուն համար եւ ինքզինքը կը համեմատէր Նափոլէոնի հետ: Աչքի խաբկանք էր այս: Կան մարդիկ որոնք անմիտ են եւ անդրդուելիութիւնը կը նկատեն կամք եւ աշտանակ մը կը շփոթեն աստղի մը հետ:

Այս մարդը, ուրեմն, երբ անգամ մը յիմար բանի մը համար կը պարտադրէր այն ինչ որ իր կամքը կը նկատէր, գլուխը

նար կատակերգութեանց մէջ։ Առանց դոյզն վերապահութեան պիտի կրնանք ըսել թէ Վերգինէ Գարագաշեանի պէս լրջացեալ, նշանաւոր սուպրէթ մը նոյնիսկ եւրոպական բեմերու վրայ գտնել հազուադէպ է։ Յիշենք Ժորժէթի (Տիկինը կը ճնջէ), Ֆլորսթենի (Լտկար եւ աղախինը), Կիւլֆիւշանի (Զընկրաֆ), Գարոլինայի (Ամուրի փիլիսոփայ) դերերը։ Այս շրջանին նշանաւոր եղած է իր մեներգներով եւ ամէն անգամ որ Վերգինէ երգէր «Բթէն դժգոհ աղջիկը» թատրոնը անհագին բազմութեամբ լեցուն կ՚ըլլար։»

Վերգինէ Գարագաշեան օժտուած էր ուրիշ առաւելութեամբ մը եւս՝ արտասանական կարողութիւն։ Արտասանելու ճարտարութիւնը իր արուեստին զօրաւոր եւ գեղեցիկ մէկ կողմն է եղած։ Այս մարզին մէջ Վերգինէ Գարագաշեան մեծ յաջողութիւն ձեռք բերած է արտասանելով Նահապետը, Երկինք ալ հերիք, Հիմի՞ էլ լռենք, եւ մանաւանդ Միք. Նալբանդեանցի մահուան առթիւ Ռ. Աէտէֆճեանի գրած դամբանական տաղերգութիւնը։

Դարձեալ Շարասան այս առթիւ կ՚ըսէ.—

«... Արտասանութեան, ժէսթերու բազմերանգ ու ճոխ ձիրքերով օժտուած, առանց դոյզն տատամսումի կրնանք զինքը հաւասարեցնել Ռէժանին եւ կամ բարձրագոյն գեղարուեստի տեսակէտէն դիտելով, իր արուեստին անխարդախութիւնն ու ճշմարտութիւնը կրնանք համեմատել Քօքլէն երէցի վարպետութեան հետ։ Դժբախտաբար բեմական այս սեռին այնքան մեծ կարեւորութիւն չէ տրուած մեր թատերական շարժումին մէջ, եթէ ոչ Վ. Գարագաշեան՝ իբրեւ արուեստագէտ հոգի պէտք պիտի չունենար տարբեր սեռերու մէջ բացատրուելու, որով իր համբաւն ալ թերեւս այսօր շատ աւելի հաստատ հիմի մը վրայ դրուած պիտի ըլլար։ Գիտենք թէ Ադամեան այս սեռին մէջ որքան մեծ անուն հանեց Ֆրանսուա Գոփէի «Դարբիններու գործադուլ»ով»։

Շարասան, արդարեւ, տեղին դիտողութիւն մըն է որ կ՚ընէ։

Մեր արեւմտահայ թէ արեւելահայ թատերական գործիչները, մեղադրելի դանցառութեամբ մը, անտարբեր գտնուած են արտասանական սեռին հանդէպ։

Մեր իրականութեան երկու հատուածներուն մէջ ալ, եւ մինչեւ այսօր, ցանցառ եղած են այն դերասանները որոնք մշակած են արտասանութեան սեռը։

Բոլոր մեր յայտնի դերասանները այդ ուղղութեամբ որեւէ ջանք չեն տարած։ Միայն Պետրոս Ադամեանն է որ, ինչպէս կը տեսնենք, աշխատած է այդ ուղղութեամբ։

Մեր օրերուն, իր երիտասարդական շըրջանին, անզուգական Վահրամ Փափազեանն ալ այդ ուղղութեամբ քայլեր առած եւ շուտով լքած է...

Ներկայիս, մխիթարական երեւոյթ մըն է սակայն, տեսնել Մարսիլահայ երիտասարդ արուեստագէտ Սարգիս Պօղոսեանի ջանքերը, որուն աջ ու ահեակ կազմակերպած արտասանական երեկոյթները մաղթելի է որ հասնին դրական արդիւնքի մը։

Վերգինէ Գարագաշեանի թատերական գործունէութեան երկրորդ շրջանը՝ զուսաներգական դերերով իր երեւումը եղած է նոյնպէս փայլուն եւ իր ատենին Վերգինէ իբրեւ սօբրանօ իր արժանի տեղը ունեցած է Սիրանուշի, Շագիկի եւ բազմաթիւ ուրիշներու կողքին։

Այս առթիւ անգամ մըն ալ խօսքը տանք Շարասանին.—

«... Ձայնը որքան մաքուր, սուր եւ յուզիչ էր, նոյնքան ալ ճաշակաւոր եւ կիրթ նրբութիւններ ունէր, անճիգ ու աննենգ կրնար հասնիլ ձայնական ամենաբարձր աստիճաններուն ու միանգամայն դիւրաւ կը վերադառնար մեղմօրօր ու խաղաղ մեղեդիներու, առանց դոյզն տըկարութեան կամ անկումի։ Իր եռանդուն ու համարձակ նկարագրէն շատ բան կը յաջողէր դնել իր երգուածքին մէջ, որով ա՛լ աւելի քաղցր կ՚ընծայէին դերին պահանջած ու հարկադրած տպաւորութիւնը»։

Վերգինէ Գարագաշեանի զուսաներգական դերերէն կարելի է յիշել՝ Օրէսթի (Պէլ-Էլէն), Ժիւստէնի (Բամելա), Քլէրէթի (Մատամ Անկօ), Ժիլպէրթի (Ֆրու-Ֆրու), Ֆաթիմէի (Լէպլէպիճի), Կիւլի (Քէօսէ Քէհեա) դերերը։

Այս տաղանդաւոր դերասանուհին եւ երգչուհին երկար տարիներ հայ բեմին ծառայելէ ետք, հանդիստ ու խաղաղ ընտանեկան մթնոլորտով մը վերջացուցած է իր կեանքը Զմիւռնիոյ մէջ, մինչեւ վերջին շունչն ալ ապրելով բեմին հոգեպարար կախարդանքով։

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ԱՐՁ-ՆԻ ՄԸ ՄԱՍԻՆ

●

Պրիւսէլի մէջ արձան մը կայ, որ կը ներկայացնէ մանուկ մը՝ միզելու պահուն, այն ձեւով որ Աստուածաշունչ Մատեանը յատկանիշ կուտայ այրերուն (Ա. Թագ. Իէ. 22)։ Այս արձան-մանուկը այնքան նշանաւոր է Պելժիոյ աշխարհագրութեան մէջ, որքան Էյֆէլը՝ Ֆրանսայի աշխարհագրութեան մէջ։ Կարելի է ըսել թէ Պելժերուն մասքօթն է, զոր մայրաքաղաքին իշխանութիւնը կը սիրէ հագուեցնել երբեմն զպրոցականի պէս, երբեմն զինուորի պէս, երբեմն հանքագործ բանուորի պէս, եւ այսպէս տասը զանազան ձեւերով, նոյնիսկ... Մօրիս Շըվալիէի կերպարանքով (ունիմ բոլոր այդ նկարները)։ 1928 Մարտ 18ին մասնաւոր հանդիսութեամբ մը հրապարակաւ միզող այս տղան հաչակուեցաւ «Իշխան Ջրեղինաց» եւ «Աւագ տանուտէր Խուլի փողոցին»։ Կ՚ըսեն թէ այս արձանը կանգնած են ի յիշատակ այն մանուկին, որ իր ջուրերը կը պարպէր անխռով, մինչ Գերմանացիք կ՚ռմբակոծէին Պրիւսէլը, — փողոցը աւերակի վերածուած էր արդէն, բայց մանուկը կը շարունակէր հանդստանալ, եւ մինչեւ վերջը մնաց անվնաս, անշուշտ հրամանաւ Աստուծոյ, որ թերեւս կ՚ուզէր պաշտպանել ա՛յն որ ջրհեղեղի արժանի կը համարէր տխմար մարդոց ռազմագործութիւնը։

Այս արձանին նմանակը Ֆրանսայիներն ալ ունին, կ՚ըսեն, Ավէյրոն նահանգին մէջ, Լաքօմ-լէ-Պէն գիւղը, աղբիւրի մը վրայ։ (Փարիզի մէջ եւս, Սաքրէ-Քէօր բարձրանիստ եկեղեցիին բլուրին տակ, պարտէզին սարին դրան դիմաց, կայ ուրիշ արձան մը, — աղբիւր մը որու վրայ նոյն գործը կը կատարէ մանուկ մը՝ իր մօրը ձեռքերուն մէջ բազմած, քոյրերուն հիացիկ աչքերուն դիմաց, գեղարուեստական հրաշակերտ մը, բայց մօթիֆը տարբեր)։

Եթէ Լաքօմ գիւղին մօտ բնակող Հայեր կան, շատ կը խնդրեմ որ նկարը ղրկեն ինծի։ Իսկ Պրիւսէլի մեր հայրենակիցներէն կը խնդրեմ ինծի հաղորդել ինչ աւանդութիւն որ գիտեն միզող մանուկ-արձանին մասին։

Այս ամէնը՝ պատկերազարդելու համար իմ մէկ բժշկական ուսումնասիրութիւնս։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏԱՐՕՆՑԻՆԵՐՈՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

●

ՏԷՍԻՆ (Յառաջ).— Դաշտահանդէսներու եղանակն է ու ամէն Միութիւն կը ջանայ իր կարգին բացօթեայ հանդէսներով ոչ միայն բնութեան ծոցին մէջ հաճելի օր մը անցընելու առիթը ընծայելու մասնակցողներուն, այլ եւ նիւթական եկամուտ մը ապահովելու իր առաջադրած նպատակներուն։ Դժբախտաբար, եղանակը շատ կարճ է ու յաճախ խաչաձեւումներ անխուսափելի կը դառնան, ինչ որ առիթ կուտայ դժգոհութեանց։

Լիոնի Ջարսանճաքի Հայրենակ. Միութեան, Հայ Կաթողիկէ դպրոցին դաշտահանդէսներէն ետք, Հերոսներու Օրն ալ տօնուեցաւ խանդավառութեամբ։ Ահա եւ Տարօն-Տուրուբերանի Հայրենակ. Միութեան կազմակերպած դաշտահանդէսը։ Տէսինի ծանօթ պուրակը թէեւ քիչ մը հեռու ու փոխադրութեան համար դժուար, սակայն հաճելի է գեղեցիկ օդով վայելել իր սլացիկ ծառերուն հովանին, ուրկէ փոքր առուակ մը՝ կանանչներու մէջ կորսուած, հայրենի գովասուն ակերը կը յիշեցնէ։

Կիրակի օր (4 Օգոստ.) կարծէք ուխտի օր մըն էր։ Վիէնէն, Լիոնէն, Սէնթ-Էթիէնէն, Սէն-Շամոնէն ու Մարսէյլէն Տարօնցիներ փութացեր էին իրենց ներկայութեամբ քաջալերելու Տէսինի մասնաճիւղի այս ձեռնարկը։ Վերջապէս Վարդավառն էր որ կը տօնուէր։ Աստղիկ չաստուածուհիին նուիրուած նախաքրիստոնէական այդ տօնը ճեղքելով դարերը տակաւին վառ կը մնայ ի մասնաւորի Տարօնցի մեր հայրենակիցներուն բարքերուն մէջ եւ որուն կապուած է դժբախտաբար Տարօնի արիւնոտ թուականը։ Ուրախութեան, սուգի ու յիշատակներու վերակոչման օր մը միանգամայն։

Բարձրախօսը՝ առաւօտէն միջօրէին մէջ կը սփռէր հայկական երգի ջերմ եղանակները։ Եւ կարծէք ղօղանջ մըն էր հրաւէրի։ Կէսօրէ ետք ժամը 4ին մօտ օրուան խօսնակ Պ. Ռ. Կէնճոյեան յայտարարեց հանդէսին պաշտօնական բացումը, խօսք տալով օրուան նախագահ Պ. Եղիազար Մելքոնեանի (Մարսէյլէն) որ օրուան պատշաճ քանի մը խօսք ըրաւ։

Հանդէսը ունէր նաեւ իր գեղարուեստական բաժինը։ Յաջողութեամբ մեներգեցին Տիկ. Թագուհի Մանուկեան (Սէնթ-Էթիէնէն), Օր. Կարապետեան (Վիէնէն), Պ. Վարդգէս Յովհաննէսեան, եւ ժողովուրդին խնդրանքին վրայ երկու երգեր՝ Հայր Լեւոնեան (Վիէնէն)։ Արտասանեցին Օր. Մարգրիտ Զաքարեան եւ փոքրիկն Մանուկեան (Սէնթ-Էթիէնէն)։ Բոլորն ալ ծափահարուեցան։

Ապա խօսեցաւ Վիէնէն Պ. Կ. Տէրմոյեան, որ այս անգամ ալ կրցաւ տպաւորել ունկնդիրները։ Ան վերյիշեց Վարդավառի ճակատագրական դէպքերը, երբ արմատախիլ եղաւ Տարօնի ժողովուրդը իր պատմական հողերէն ու ցրուեցաւ աշխարհի չորս ծագերուն։ Ոգեկոչեց յիշատակը բոլոր անոնց, որոնք զոհ գացին արիւնարբու թշնամիի մը վայրագութեանց։ Ցետոյ ակնարկ մը նետեց Միութեան բեղուն գործունէութեան վրայ գնահատելով անոր կրթական գետնի վրայ մատուցած ծառայութիւնը։

Ցետոյ սկսան պարերն ու խմբերգները ու ոգեւորութիւնը իր գագաթնակէտին հասաւ։ Պաղորակ գինիները գրգռեցին բոլորին եռանդն ու մանաւանդ պարմաններու ու չամփուրուած միսը իր պարմաբեր հոտով ամէնէն փնտռուած աղանդերը հանդիսացաւ։

Այսպէս, դէթ օր մը, Տարօնն ալ վերապրեցաւ, իր անցեալի բարքերով ու քաղցըր յիշատակներով։

Այս առթիւ Տարօն-Տուրուբերանի Հայրենակց. Միութեան Տէսինի մասնաճիւղը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Էքիւլլէն Պ. Յովհաննէս Տօնոյեանի, որ իր կառքը յօժարակամ տրամադրեց ապրանքներու եւ անհատներու փոխադրութեանց համար։

Գ. Պ.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (110)

ԵՐԿՈՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ԻԴ.

●

ԱՆԶԳԱՄ ԿԻՆ

Աչոտ արդէն շատ վտանգաւոր դիրքի մէջ էր այն օրերը. ապստամբ զԳուրգէն վախցաւ Ամիրապետէն, վասնզի իր անձին դէմ նաեւ շատ ամբաստանութիւն կար եւ հայրը՝ Սպարապետը, Բաղդատ կալանաւոր բարբարոսաց ժանիքներու մէջ կը հեծէր. ուստի լաւ համարեց Տփխիսի քաղաքապետին ուղարկել Գուրգէն որ ամէնէն մարդասէր կը համարուէր շրջակայ Ամիրայից մէջ։ Բայց սա նաեւ երբ շատ ջանաց սպառնալեօք եւ ողոքանօք մահմետականութեան բերել զնա եւ օգուտ չտեսաւ, կրկին կապանօք եւ վիշը շղթաներ անցնելով ուղարկեց Ատրպատական Պարսից, եւ հոն դարձեալ ամէն հնարք ի գործ դրին սատանայի արբանեակները ուրացնելու դիւցազնը, որ ինչպէս պատերազմի դաշտին վրայ աներկիւղ էր մահուանէ, նոյնպէս անդրդուելի էր իր հայրենի եւ սուրբ հաւատքին վրայ։ Ամէն հնարք կը գործածէին։ Ուրացեալ մը՝ Սողոմոն Բագրատունի, անարգ արարած, գործիք եղել էր բռնաւորաց, եւ որ վերջապէս յուսահատեալ եւ կեցաւ իր վատ յորդորներէն։

Բայց այսպէս Գուրգէնի վիճակը աւելի վատթարացաւ, վասնզի Քրիստոսի թշնամիքը զինք կը տանջէին սովով եւ ծարաւով, եւ Ուրմեայ լճին քով Գմբէթ ըսուած բերդի մը խորագոյն բանտին մէջ զինք կը պահէին զրկուած ամէն լոյսէ։

Երբ այս վիճակին մէջ անյոյս ի մարդկանէ մնացեալ էր Գուրգէն, երեւցաւ իրեն «գեղեցկատեսիլ մարդ մը լուսոյ պէս փայլուն հագուած, եւ ըսաւ, — զդոյշ եղի՛ր, քաջութեամբ կռուէ՛ր, Քրիստոսի զինուոր եղիր. ճշմարտութենէ մոլորելոց նման մի՛ մոլորիր որ հետեւեցան խմայէլի ապիկա օրինաց, հայոց միւս գերելոց պէս»։ Եւ այս խօսքերն երբ ըսաւ, Գուրգէն նշմարեց այդ լուսապայծառ մարդը Յովնան ինքն էր՝ Յովնան հրեշտականման. հապա թեւերը տարածեց եւ «Յովնա՛ն, Յովնա՛ն» կոչեց, ահա տեսիլն անհետ եղաւ։ Բայց իր շուրջ մնաց նորա զօրութիւնը եւ բանտեալը նոր կորով մը ստացաւ, միշտ յոյսը Աստուծոյ վրայ դնելով։

Բայց միթէ՛ կեանք կը խնդրէր Գուրգէն որ Վասպուրականի տէր եղած ժամանակ մը, իր անձին, իր օգտին համար վայրկեան մը չէր մտածել, հիմնաւոր գործ մը չէր ըրել, փոքրիկ վրէժխնդրութիւն մը ի գործ չէր դրել, այլ միշտ բարոյականը իր քաջութեան հաւասարեցնել էր ջանացել։ Աշխարհքիս փառութենէն ձանձրացեալ շուրջը սուտութիւն, խարէութիւն, մատնութիւն շարունակ տեսնելով, սիրով խոր խոցեալ սիրտ մը միշտ կրելով, Հեղինէին պատկերը՝ ուրիշ զոհ մը իր աչքին առջեւ միշտ ունելով, Աստուծմէ կը խնդրէր որ առնու իրմէ այդ կեանքը, վասնզի ծանր էր իրեն, եւ հիմա բանտի տխուր միայնութեան եւ անգործութեան մէջ աւելի կզգար այդ սիրոյն վէրքը քան թէ պատերազմաց շառաչմանց եւ գրաւմանց մէջ։

Այս դառն վիճակէն հալած, հիւանդութենէ եւ անօթութենէ փոխուած էր դիւցազն քաջին կերպարանքը. եւ գրեթէ մոռցուած՝ Գուրգէն մոռցուած երբ կը դնէր, բանտապանը ներս մտաւ օր մը. «Երթանք, ըսաւ, քեզ Տիկին մը կ՚ուզէ տեսնել։

— Ի՞նչ Տիկին է այդ որ կ՚ուզէ զիս տեսնել։

— Հրաման ունի Ամիրապետէն զքեզ տեսնելու. քալէ՛ երթանք։

Ծանրաբեռնեալ շղթայիւք հետեւեցաւ Գուրգէն եւ մտաւ մաքուր սենեակ մը ուր լայն վերարկուաւ եւ քօղով ծածկուած կին մը բազմոցի վրայ նստած էր. երկու սեւ ներքինիք աջն ու ձախ պատկառանօք կանգնած էին։ Այդ կինը՝ այդ խարշէկները լաւ ազդեցութիւն մը չըրին Գուրգէնի վրայ, եւ վտանգ մը զգաց, թէպէտ աներկիւղ էր ամէն բանէ, վասնզի մահուընէ երկիւղ չունէր։ Ուստի անտարբեր աչօք նայեցաւ կնոջ վրայ, վերջը պատուհանէն նայեցաւ Ուրմեայ գեղեցիկ լճին, նայեցաւ երկինք, նայեցաւ արեւուն որու ճառագայթներէն զրկուած էր ամիսներով։

Երբ բանտապանը դուրս ելաւ, շարժեցաւ քօղերու տակ ծածկուած արձանը.

— Անհաւա՛տ շուն, կը ճանչես զիս, ըսաւ կերկեր եւ խիստ ձայն մը։ Քօղը մէկդի բրաւ եւ Ապահունեաց արտար կինը իւր դեղնած եւ տգեղ կերպարանօք երեւցաւ յայտնի Գուրգէնի աչքին։

— Հարկ չկար, պատասխանեց սա անխռով, այդ ամենայն երեսիդ գեղեցկութիւնը ինձի ցցնելու, այդ անշնորհք նախատական խօսքերը, այդ անճոռնի ձայնը որ ոչ կնոջ է եւ ոչ մարդու, յայտնի ըրին ինձ թէ ամէնէն անզգամ անձին ում կենացս մէջ հանդիպեր եմ, առջեւը կը կենամ։ Ծածկէ՛ երեսդ որ կրօնիդ անհնազանդ չգտնուիս, եւ ես իմ խաւար բանտէս աւելի տգեղ բան մը չտեսնեմ։

Այս ծանր խօսքերը լսելով՝ կատաղութեան սարսուռ մը եկաւ կնոջ վրայ եւ ակռաները կճրտելով կէս մը ոտքի վրայ գալով նստած տեղաց, գոչեց կատաղութեամբ.

ԾԵՐԵՆՑ

(Շար.)

507.000, նափոլէոն՝ 3870, զուիցերիական 3580, անգլիական 4390, քան տոլարնոց 18.000: Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) անգլ. 1175, տոլար 434, զուիցերիական 104, լիր 0,70:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ շրջան ընող զրոյցներու համաձայն՝ Խ. Միութեան նախկին Արտաքին նախարար Մոլոթով, որ վերջերս արտաքսուած էր իր պաշտօններէն՝ անձնասպան եղած է:

ՌՈՒՍԵՒԳԵՐՄԱՆ խորհրդակցութիւնները՝ Մոսկուայի մէջ, որ ընդհատուած էին կարճ ժամանակի համար, Դշ. օր վերսկսան:

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան շարքերուն մէջ շուտով նոր մաքրագործումներ պիտի ըլլան, կը հաղորդէ իտալական մամուլի գործակալութիւնը:

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ այս տարուան առաջին հինգ ամիսներու ընթացքին 67.114 ճամբու արկածներ պատահած են: 2.204 հոգի մեռած է եւ 49.875 հոգի վիրաւորուած:

ՎՐԱՍՏԱՆԻ մէջ աւազակները յարձակում գործած են ճամբորդատար օթոպիւսի մը վրայ, սպաննելով երկու հոգի, որոնց մէկը՝ սպայ:

ՋՈՒԻՑԵՐԻՈՅ մէջ հակահամայնավար երիտասարդներ Ցիւրիխի կայարանին մէջ կռիւի բռնուեցան Մոսկուայի երիտասարդական փառատօնէն վերադարձող երիտասարդներուն հետ: Բազմաթիւ վիրաւորներ կան:

ՕՄԱՆԻ ապստամբութեան շուրջ խօսելով, Պահրէյնի անգլիացի կառավարիչը յայտարարեց. — «Ապստամբութիւնը վերջացած է»: Լեռներու մէջ ապաստանած քանի մը ըմբոստներն ալ շուտով պիտի մաքրագործուին բանակին կողմէ:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ հասած լուրերու համաձայն, ամերիկացի երեք դիւանագէտներ պիտի արտաքսուին Սուրիայէն, այն ամբաստանութեամբ՝ որ Միացեալ Նահանգներ մասնակցած են դաւադրութեան մը, ներկայ կառավարութիւնը տապալելու դիտաւորութեամբ:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ օդաչու մը կորսուած էր Քալիֆորնիոյ անապատին խորերը: Երկար փնտռտուքներէ վերջ, օդաչուն գտնուեցաւ, 54 օր անյայտանալէ ետք: Երբ տուն վերադարձաւ՝ կինը ուրախութեամբ բացագանչեց. — «Կեանքիս լաւագոյն օրն է այսօր»: Սակայն քանի մը օր ետք, առանց պատճառաբանութիւնները ճշդելու կինը... ամուսնալուծում պահանջած է:

ԼԻՈՆ

Այրի Տիկին Հայկուհի Պըչաքճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նուպար Տէֆտէրճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Համբարձում Պըչաքճեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Պըչաքճեան, Տէր եւ Տիկին Քարթիէ, Պ. Արիս Պըչաքճեան (Թուրքիա), Տէր եւ Տիկին Սիմոն Կէօպէկճեան եւ զաւակները (Պորտօ), Տէր եւ Տիկին Կարապետ Կէօպէկճեան (Պորտօ), Տէր եւ Տիկին Ալպեր Ղուկասեան (Լիոն), այրի Տիկին Հայկանուշ Գույումճեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Լուսարարեան (Տէսին), Տէր եւ Տիկին Սիմոն Սիմոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Պէնլեան (Արտէշ) կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ԼԵՒՈՆ ՊԸՋԱՔՃԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս ուրբաթ առտու ժամը 10ին, Քիւսէի նոր գերեզմանատունը (Վիլէօրպան):

Մասնաւոր մահազդ չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ ընդունիլ:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ շրջաններու Ազգային Միութիւնը կը յայտարարէ յարգոյ եւ հաւատացեալ հայ ժողովուրդին թէ՝ այս կիրակի Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ, հանդիսաւոր Ս. պատարագ պիտի մատուցուի Լիոնի եկեղեցւոյն մէջ: Նոյն ատեն մատաղօրհնութիւն եւ խաղողի օրհնութիւն տեղի պիտի ունենայ:

Լիոնի եւ շրջաններու հաւատացեալ հայ ժողովուրդը կը հրաւիրուի ներկայ ըլլալ հոգեպարար այս արարողութեանց:

Ամէն անոնք որոնք կը փափաքին մատաղի մասնակցիլ, իրենց նուէրները կրնան արձանագրել տալ եկեղեցւոյն գրասենեակը:

ԿՍԿԾԱԼԻ ՄԱՀ ՄԸ

ՍԷՆ Շամոն. — *12 Օգոստոսի առտուն «Մարշէ»ն յանկարծամահ կ'ըլլայ բնիկ Մալաթիացի ՊՕՂՈՍ ԳԸՐՊԸՅԻԿԵԱՆ, որ ծնած էր 1910ին:*

Ամբողջ հինգ տարի Գերմանիոյ մէջ գերի մնալէ յետոյ երբ հազիւ սկսած էր վարել բնականոն ընտանեկան կեանք մը, ահա դժխեմ մահը կուգայ խլել մենէ Պօղոսը, *որ այնքան սիրելի էր իր հայրենակիցներուն:*

Ունի, ալժերիական ճակատին վրայ երիտասարդ զաւակ մը: Մխիթարութիւն իր ընտանիքին եւ բոլոր պարագաներուն:

ՍԱՔՕ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Նիսի եւ շրջանի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ «Վերափոխման Ս. Աստուածածնի» տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ աւանդական մատաղօրհնութիւն եւ խաղողօրհնէք տեղի պիտի ունենայ Մառըլէնի Հայոց եկեղեցին, 18 Օգոստ. կիրակի օր: Կը պատարագէ տեղւոյս հոգեւոր հովիւ Արժ. Տէր Ատոմ քահանայ:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, պատարագ ժամը 10ին:

Մատաղագինի մասնակցողներէ կը խնդրուի իրենց նուէրները յանձնել վարչութեան նշանակած յանձնախումբերուն եւ կամ եկեղեցիի վարչութեան:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հայրենակիցնե՛ր,

Պատրաստուեցէք խուռներամ փութալու էքս-լէ-Պէնի տարեկան դաշտահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Մոն Ռըվարի թելեֆերիքին *մեկնակէտին դիմացի մարգագետնին վրայ: Պիտի վայելէք անզուգական պաղ ջուր, խմիչքներ, իսկ անձրեւի պարագային՝ ապահով ծոց սրճարան:*

Կը խնդրուի ազգային իշխանութիւններէն տրամադրել մեզի քահանայ մը, մատուցանելու համար Ս. պատարագ եւ խաղողօրհնութիւն Ս. Աստուածածնի տօնին առթիւ: Գոյացած հասոյթը պիտի յատկացուի հայագիտական գրքոյկի մը հրատարակման Ֆրանսերէն լեզուով, ձրիօրէն տրամադրելու համար հինգշաբթիի եւ կիրակնօրեայ վարժարաններու ուսումնատենչ հայ ուսանողութեան:

Կը սիրենք յուսալ որ շրջակայքի հայութիւնը պիտի չզլանայ իր ներկայութիւնը բերել, անգամ մը եւս վայելելու հայկական ջերմ մթնոլորտ եւ քաջալերելու մեր համեստ հաւաքոյթը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ալֆորվիլէն այրի Տիկ. Էլիզ Մանուէլեան եւ զաւակները՝ Խօսրով, Լեւոն, Օր. Շաքէ եւ ազգականները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին

ՄԱՆՈՒԷԼ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցի առթիւ, ինչպէս նաեւ իրենց ազգականին Օննիկ Թոսպաթի, Յակոբ Ապաճեանի եւ Փափազեան ընտանիքի համայն ննջեցեալներուն հոգւոյն համար:

Կը հրաւիրուին նաեւ հանգուցեալներուն յիշատակը յարգողները:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի Ս. Աստուածածնի Վերափոխման տօնը պիտի կատարուի հանդիսաւոր արարողութեամբ: Բազմաձայն Ս. պատարագէն ետք տեղի պիտի ունենայ Մեռելոցի հոգեհանգիստ: Մասնաւոր հոգեհանգիստ փափաքողներ կը հրաւիրուին արձանագրուիլ: Խաղողի նուիրատուներէ կը խնդրուի իրենց նուէրը հասցնել մինչեւ կիրակի առտու:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ցաւով կը տեղեկանանք որ ձայնասփիւռի տնօրէնութիւնը փոփոխութիւն կատարած ըլլալով իր յայտագրին մէջ, փակէ տը Շայեոյի *եկեղեցական երաժշտութեան հայկական բաժինը տրուած է* Փարի-Էնթէրէն *անցեալ կիրակի, մինչ* մեզի ղրկուած *յայտարարութիւնը 18 Օգոստոսի համար էր:*

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ, Ս. Լ. — Այրի Տիկին Մարիամ Յովսէփեանի (Տիգրանակերտցի) մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են: Պօղոս Յովսէփեան Ս. Լուի Ֆ. Կապ. Խաչին, Փարիզի Մշակոյթի Տան, «Յառաջ»ի բարգաւաճման եւ Ս. Լուի եկեղեցիին 1000ական ֆրանք:

Գէորգ Յովսէփեան Ս. Լուի Ֆ. Կ. Խաչին, եկեղեցիին, Մշակոյթի Տան եւ «Յառաջ»ին 1000ական ֆրանք:

Յովհ. Յովսէփեան Ս. Լուի եկեղեցիին 1000 Ֆր.: Տէր եւ Տիկին Մ. Խաչատուրեան Մշակոյթի Տան 1000, Միհրան Խաչատուրեան Անթիլիի ծերանոցին 1000, Տէր և Տիկին Գուլումեան Մշկոյթաի Տան 1000, Կարապետ Գուլումեան Ս. Լուի Կ. Խաչին 1000, Ջրաքեան եղբարք Կ. Խաչի Ս. Լուի Մ. ճիւղին 1000, Նազաշեան Միհրան Մշակ. Տան 1000, Հայկազ Պօյաճեան Մշակոյթի Տան 500, Սարգիս Դասլաքեան Մշակոյթի Տան 300, Վահէ Փարթամեան Մշակոյթի Տան 200, Գր. Նազրեան Մշակոյթի Տան 200, Գր. Փիլիկեան «Յառաջ»ին 500 ֆրանք:

Մշակոյթի Տան եւ ծերանոցին յատկացուած գումարները ստանալ Յառաջէն:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբ. *Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ*

Թիւ 187-188 (Յուլիս–Օգոստոս)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. — Հայ անասնաբոյժներ (Շ. Նարդունի). — Ի՞նչ խմել ծարաւ ենք (Տօքթ. Ասքանազ). — Հայաստանի բուժավայրերը (Տօքթ. Յակոբեան). — Ծովի լոգանք (Տօքթ. Աշճեան). — Գինի (Բժկ. Բառարան). — Կաթ կը միզէ (Փրոֆ. Վէռհօօկէն). — Ցղութիւնը եօթը ամիս միայն (Տօքթ. Աղատանի). — Ի՞նչպէս տեղափոխել արկածեալը (Խաչուհի). — Ֆրանկախտը (Տօքթ. Միսաքեան). — Ի՞նչ է հանճարը (Վէռհաճ). — Ծերութիւն եւ ծերախտ (Տքթ. Նաւասարդ). — Հին բառարաններ (Ց. Քիւրտեան). — Հացի (Իշխանեան):

Բաժանորդագրութեան պայմաններ. — Տարեկան Ֆրանսա 1000 ֆրանք, արտասահման 1200 ֆրանք: Դիմել Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով:

ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

18 *Օգոստ. կիրակի առաւօտ Աստուածածնայ տօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի Ռիւ Ժէ, Սէն Լուի սրահին մէջ: Պիտի պատարագէ Պասկ քահնայ՝ Պէյրութէն:*

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ Սուրբ Կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ Սուրբ Աստուածածնայ տօնին առթիւ, աւանդական մատաղի եւ խաղողի օրհնութիւնն և բաժանումը տեղի պիտի ունենան Օգոստոս 14ի երեկոյեան եւ 15ի առաւօտեան, Ս. պատարագի արարողութենէն վերջ: Կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«Ո՞ՒՐ ԵՍ, ՄԱՅՐ ԻՄ...»

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Պատկերազարդ եւ շքեղ տպագրութիւն:

Գինը 100 ֆրանք

(Թղթատարական սակերու փոփոխութեան պատճառաւ, կը պահանջուի 50 ֆրանք՝ փոստով ղրկուելու պարագային: Ուրեմն ղրկել ընդամէնը 150 ֆրանք դըրոշմաթուղթ) :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Քոնթրմեթրէս *մը կանանց* քօնֆէքսիոնի *աշխատանոցի մը համար:*

Ներկայանալ ժամը 10էն 12՝

LEVY
6 Passage de Dantzig
Métro : Convention

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ»ի ժողովը՝ ընկ. Ս. Պօյաճեանի տունը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ԽԱՂՈՂԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Ս. Աստուածածնի վերափոխման տօնին առթիւ այս կիրակի օր, ժամը 10ին պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ եւ պիտի կատարուի խաղողի աւանդական օրհնութիւնը:

Յաջորդ օրը Բշ. Օգոստ. 19 Մեռելոց, Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համախըմբերդցիական Միութեան *Լիոնի մասնաճիւղի, այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ ժամը 9ին, Տէսինի* կասինօյի *սրճարանին ծառաստանին մէջ՝* Շէ Կասինօ, 23, Ռիւ էրնէստ-Ռընան, *ուր կէսօրին, ի պատիւ պատգամաւոր հայրենակիցներու տեղի կ'ունենայ* Հացկերոյթ, *որուն կրնան մասնակցիլ ոչ-պատգամ. հայրենակիցները:*

Ծանօթ. — *Այն հայրենակիցները որ որոշուած ժամուն կը փափաքին հացկերոյթին մասնակցիլ, թող բարի ըլլան օր առաջ արձանագրուիլ հայրենակից Մ. Մանուկեանի մօտ՝* 19, Ռիւ Ռէգամիէ, Լիոն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ

Հայեւռուս յարաբերութիւններու լոյսին տակ :

Գրեց՝ ԳԱԲՐԻԷԼ ԼԱԶԵԱՆ

Տպարան «Յուսաբեր», Գահիրէ 1957:

Գին՝ 1100 *ֆրանք :*

Դիմել Յառաջի եւ հայ գրատուններու :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր Ենթկ. Վարչութիւնը եւ ընկերները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկ. Մարտիրոս Թաշճեանի՝ իր մօր ողբացեալ Տիկ. ՆԱԶԻԿ ԹԱՇՃԵԱՆԻ ցաւալի մահուան առթիւ:

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Աստղիկ Մուրատեան կը նուիրէ 1000 *Ֆր. Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէյանվիլլէի օդափոխութեան կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Սերովբէ Փափազեանի մահուան առթիւ:*

×

Նկատի ունենալ

Հայ Կարմիր Խաչի Օրը

11 Մայիս 1958, *Սորպոնի Ամփիթատրոնին մէջ,* 47, Ռիւ տէ զ՚Էքօլ, Փարիզ 5րդ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութիւնը ձեռնարկած է գրադարանի մը կազմութեան: Այս առթիւ, մեր բոլոր մտաւորականները, հայրենակիցներն ու ընկերները կրնան օգնել գրադարանին կազմութեան՝ ՄԻԱՅՆ ԳԻՐՔ նուիրելով, հայերէն թէ ֆրանսերէն:

Գիրքերը կարելի է ղրկել հետեւեալ հասցէին. —

Պ. ԱՐԱ ՊԻՊԷՐԵԱՆ
16, Ռիւ Փասթէօր
Ռոնի-սու-Պուա (Սէն)

րէգ, 1957, 300 ֆրանք :

Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ

Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը փութայ ծանուցանել թէ՝ այս հինգշաբթի առաւօտեան, Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ պիտի մատուցուի Ս. պատարագ, տեղւոյս Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ, Ռիւ Պռանլի:

Տեղի պիտի ունենայ աւանդական խաղողօրհնէք եւ մատաղի բաշխում: Ուստի կը հրաւիրէ բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ գտնուիլ պաշտամունքի արարողութեանց, հոգեպէս մխիթարուելու համար:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 36-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 5069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 փր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փրանք: Հատը 12 փր.

ՇԱԲԱԹ 17 ՕԳՈՍՏՈՍ • SAMEDI 17 AOUT 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7968 33ème ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3770

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆԻԿՈԼ ԱՂԲԱԼԵԱՆ

•

Համօ Օհանջանեանի անակնկալ մահուան պատճառած կսկիծը չէր ամոքած դեռ, երբ երկու շաբաթ վերջ, 1947 Օգոստոս 15ին յանկարծամահ կ'ըլլար իր գաղափարի ու գործի լաւագոյն ընկերը՝ Նիկոլ Աղբալեան՝ Լիբանանի խաղաղ մէկ անկիւնը, Շթորայի իր ամառնային համեստ բնակարանին մէջ, հեռու՝ հայրենիքէն զոր ա՛յնքան կը սիրէր եւ իր հարազատներէն, որոնց կարօտով կը տոչորէր աւելի քան քառորդ դարէ ի վեր։

Դառն ճակատագիրը կուզէր հարուածել հայ ժողովուրդը ընդհանրապէս, Համազգային Կրթական եւ Հրատարակչական Ընկերութիւնը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը մասնաւորապէս։

Ինչպէս երկրի, նոյնպէս տարագրութեան մէջ ա՛յնքան մօտիկ էին եղած իրարու մեր ողբացեալ երկու ընկերները։

Իրենց բեղմնաւոր ու բազմարդիւն կեանքի վերջին քանի տարիները անոնք նուիրած էին մանաւանդ Համազգայինին, որուն Պէյրութի Ճեմարանը իբրեւ կենդանի կոթող կը յաւերժացնէ անոնց — ինչպէս Լեւոն Շանթի, Գասպար Իփէկեանի եւ միւս հիմնադիրներուն — անմոռանալի յիշատակը։

Բազմակողմանի շնորհներով օժտուած էր Նիկոլ Աղբալեան։

Հպարտութեամբ կը յիշէր իր ծննդավայրը, Թիֆլիզի Հաւլաբար թաղը, «ուր ծնած եւ ապրած է Սայաթ Նովա», ինչպէս կը գրէր իր ինքնակենսագրութեան մէջ։

Պաշտամունք ունէր այս արտակարգ բանաստեղծին հանդէպ, որուն գործը խորապէս ուսումնասիրած էր եւ որուն անման տաղերը երգելը իր ամէնէն մեծ հաճոյքն էր հաւաքոյթներու մէջ։ Կը յուզուէր ու կը յուզէր ունկնդիրները։

Փոթորկալից եղած է իր կեանքը։

Թաղային վարժարանէն վերջ քանի մը տարի Ներսիսեան դպրոցը, երկու տարի Էջմիածնի Ճեմարանը յաճախելով նուիրուած է ուսուցչական ասպարէզին։

Ինքնաշխատութեամբ ամբարած է մեծ պաշար։

Հասուն տարիքին անհուն զրկանքներով կրցած է Ս. Պետերբուրգի, Մոսկուայի, Լօզանի եւ Փարիզի համալսարաններուն մէջ գրականութեան եւ ընկերային գիտութեանց դասընթացքներու հետեւիլ, կարճ ժամանակով։

Իր երիտասարդութեան տարիներուն եղած է նաեւ կուսակցական գործիչ, 1904էն սկսեալ։ 1905ին այցելած է Եգիպտոս, յետոյ պալքանները։ Իսկ 1912–13ին՝ Վան, Կարին և Թրքահայաստանի կարեւոր քաղաքները։

Իր գրական առաջին փորձերը կատարած է 1898ին Մուրճի մէջ եւ յայտնաբերած խորաթափանց եւ անաչառ գեղագէտ–քննադատի անժխտելի տաղանդ։

Ինքն է որ հանրութեան ճանչցուցած է Աւետիք Իսահակեանը, Վահան Տէրեանը, Ստեփան Զօրեանն ու Եղիշէ Չարենցը։

Իբրեւ կրթական մշակ պաշտօնավարած է Կաղզուան, Ագուլիս, Շուշի, Թիֆլիզ (Ներսիսեան), Աղեքսանդրոպոլ եւ հուսկ յետոյ Պէյրութի Ճեմարանը, հասցնելով հազարաւոր աշակերտներ։

Իբրեւ հանրային գործիչ պատասխանատու պաշտօններ վարած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան մէջ։ Եղած է անդամ Ազգային Խորհուրդին։

Կրթական նախարար էր Հայաստանի Հանրապետութեան օրով, երբ հիմնեց Երեւանի համալսարանը։

Մեծ է իր վաստակը հայ գրականութեան անդաստանին մէջ։

Աշխատակցած է Մուրճին, Նոր Հոսանքին, Հայրենիքին, Յուսաբերին, Փիլիպէի Ռամիկին, Արարատին (Էջմիածին), Բազմավէպին, Հանդէս Ամսօրեային, Լումային ու Յառաջին։

Խմբագրած է Նոր Հոսանք, Հորիզոն, Գործ, Հայաստանի աշխատաւոր եւ Թիֆլիզի Ազատամարտ թերթերը եւ Ճեմարանի Ակօսը։

Իբրեւ գաղափարախօս տեսաբան՝ վերլուծած եւ մեկնաբանած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ծրագիր-Կանոնագիրը Ն. Հանգոյց ծածկանունով։

Իբրեւ հեղինակաւոր բանասէր ուսումնասիրած է հայ լեզուն եւ ստուգած բազմաթիւ հայերէն բառերու ծագումը։

Իբրեւ ճարտասան հռետոր հմայած է ունկնդիրները՝ իր բազմահմուտ դասախօսութիւններով։

Քսան հազար հոգիի ներկայութիւնը իր յուղարկաւորութեան՝ պերճախօս ապացոյցն է այն ժողովրդականութեան, զոր ողբացեալ Աղբալեան կը վայելէր հայ ժողովուրդի բոլոր խաւերուն մէջ։

Իր մահուան տասներորդ տարելիցին առթիւ փափաքելի էր, որ Համազգայինի Կեդր. Վարչութիւնը հրատարակէր Սայաթ Նովայի բառարանը (ձեռագիր) եւ պարբերական մամուլին մէջ ցիրուցան բազմաթիւ արժէքաւոր գրութիւնները՝ Հայոց պատմութեան, լեզուի ու գրականութեան մասին։

Ատիկա պիտի ըլլար լաւագոյն յարգանքը իր խնկելի յիշատակին։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՋԳՏՈՒՄ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԵՒ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԻՋԵՒ

•

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԸ «ԱՆԲԱՂՁԱԼԻ»

•

Առջի օր գրած էինք թէ Դամասկոսի կառավարութիւնը երկրէն վտարած էր երեք ամերիկացի դիւանագէտներ, որոնք «գաղտնի գործունէութեան մը պարագլուխներն էին, տապալելու համար Սուրիոյ ներկայ դահլիճը»։

Համաձայն Սուրիոյ կառավարութեան ամերիկեան դեսպանատան այս պաշտօնեաները դաւադրութիւն մը կազմակերպած էին, 3էն 4 հարիւր հազար տոլար խոստանալով իրենց սուրիացի մեղսակիցներուն եթէ յաջողէին դահլիճը տապալել եւ տեղը կազմել նոր կառավարութիւն մը, աւելի բարեկամ Ամերիկայի։

Այս մտադրութեամբ Ամերիկացիները գաղտնօրէն Սուրիա մտցուցած կ'ըլլան նախկին նախագահ Շիշաքլին, որ ապա ամերիկեան կառքով մը Սուրիայէն Պէյրութ անցած է։

Սուրիոյ կառավարութեան զինուորական կցորդը Հռոմի մէջ, իր կարգին ամբաստանուած է իբրեւ մեղսակից։ Այս վերջինը թէեւ անմիջապէս հերքեց թէ որեւէ հանդիպում չէ ունեցած Ամերիկացիներու հետ, բայց եւ այնպէս գնդապետ Իպրահիմ Հիւսէյնի (Հռոմի զինուորական կցորդը) պաշտօնանկ եղած է, ըստ պաշտօնական աղբիւրներու։

Նոյն ժամանակ հանգստեան կոչուած է սպայակոյտի պետը Թաֆիկ Նիզամետին, 44 տարեկան։

Սուրիոյ վարչապետը՝ Ասալի, այս առթիւ յայտարարած է թէ զօրավարը նամակով մը դիմում ըրած էր, տարի մը առաջ, պաշտպանողական նախարարին, խնդրելով իր հանգստեան կոչուիլը։

Անշուշտ Ամերիկայի քաղաքական շրջանակները երկար ատեն անտարբեր չմնացին Սուրիոյ այս ընթացքին հանդէպ։ Անմիջապէս որ երեք Ամերիկացիները արտաքսուեցան Դամասկոսէն, Մ. Նահանգներու Արտաքին Նախարարութիւնը յայտնեց Ուաշինկթընի սուրիական դեսպանին, թէ «անբաղձալի» է Ամերիկայի մէջ, ինչպէս նաեւ իր երկրորդ քարտուղարը։ Նման դէպք մը պատահած է Ամերիկայի մէջ միայն 42 տարի առաջ, Աւստրօ-Հունգարիոյ դեսպանին առնչութեամբ։

Ուաշինկթընի սուրիական դեսպանը՝ Զենետին, նոյն ատեն նախագահն է ՄԱԿի սուրիական պատուիրակութեան եւ հաւանաբար իր այդ ուղէ վերադառնալ Ամերիկա անմիջապէս որ սկսին ՄԱԿի ժողովները։

Ի՞նչ պիտի ըլլայ այդ պարագային, Ամերիկայի դիրքը։ Հաւանական կը թուի որ Զենետինի տրուի մասնաւոր վիզա մը ՄԱԿի ժողովներուն համար եւ Նիւ Եորքի մէջ իրեն համար ճշդուի սահմանափակ շրջանակ մը, ուրկէ իրաւունք չունենայ դուրս ելլելու։

Ամերիկեան, ինչպէս նաեւ արեւմտեան բոլոր շրջանակներու մէջ երեւակայական կը գտնեն Սուրիոյ ամբաստանութիւնները Մ. Նահանգներու դէմ, եւ ասոնց ետեւը կը տեսնեն Մոսկուայի մէկ նոր խաղը։

Պէյրութի լաւատեղեակ շրջանակներու մէջ ալ կը հաստատեն թէ այդ լուրերը որեւէ լուրջ հիմք չունին, մինչ Ամման՝ աւելի վրդովուած, կը շեշտէ թէ նախկին նախագահ Շիշաքլի երբեք ոտք չէ կոխած Յորդանան, Սուրիա անցնելու համար։

Ամերիկայի եւ Սուրիոյ յարաբերութիւններու այս յանկարծակի ձգտումը տակաւին խզում չի նշանակեր, բայց վերջին առիթ մըն է որ Ամերիկա համոզուի թէ Սուրիա ուրիշ բան չէ եթէ ոչ նոր արբանեակ մը։

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

•

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

— Ի՞նչ թերթ կը կարդաս, մեծ հայրիկ...

— «Մեղրագետ»ին բաժանորդ եմ, բայց մեր տունը ամէն ազգի թերթ կուգայ...

— Լեզուագէտ ես, չըսե՞ս...

— Չէ՛, տղաս, չէ՛, լեզուագէտը ես չեմ...ք՛, ցաւերուս տոպրակը չքանամ...

— Բա՛ց նայինք մէջը ինչեր կան։

— Աղէ՛կ, բանամ... Գիտես ես, մենծ աղջիկս Ֆրանսա ծնաւ, մեծցաւ... Հայերէն չի կրնար կարդալ... Իրեն համար կ'առնենք ֆրանսերէն լրագիր մը... Մենծ փեսաս, իտալացի է... Անգլերէնը նոր կը սորվի... Ուրեմն, անոր համար ալ կ'առնենք մեր թաղին իտալերէն թերթը... Կնիկս Յունաստանէն է... Հոն ծներ, հոն դպրոց գացեր է, ասկէ յիսուն տարի առաջ.... Հայերէն կը խօսի, սանկ նանկ, բայց կարդալ, գրել չի գիտեր... Իրեն համար կ'առնենք յունարէն թերթ մը... Պզտիկ տղաս, հոս ծնաւ... Անգլերէնէն զատ ուրիշ բան չի հասկնար... Անանկ որ քանի մը հատ ալ անգլերէն լրագիր կ'առնենք... Պզտիկ աղջիկս Արժանթին ծնաւ ... Միայն սպաներէն կը կարդայ... Իրեն համար կ'առնենք սպաներէն օրաթերթ մը...

— Զըսե՞ս, ձեր տունը տեսակ մը միջազգային խորհրդաժողով է։ Բայց, ըսէ նայիմ, տունէն ներս իրարու հետ ի՞նչ լեզու կը խօսիք...

— Ես իմ ըսելիքս հայերէն կ'ըսեմ, եթէ ինծի խօսելու սիրտ տան... Կնիկս հայերէն կը պատասխանէ, եթէ քէյֆը տեղը ըլլայ... Մենծ աղջիկս ֆրանսերէնով պատասխան կուտայ, եթէ ըստծ հասկնայ ... Մենծ փեսաս հետս մունջ է, որովհետեւ ես իտալերէն չեմ գիտեր... Պզտիկ տղուս բերնէն բառ մը հայերէն չեմ լսեր ... Պզտիկ աղջիկս սպաներէն կը նառէ...

— Ատ ի՞նչ տակնուվրայ կացութիւն է, մեծ հայրիկ... Ուրեմն, մէկը միւսին ըսածը չի հասկնար... Ձեր տունը իրաւ միջազգային խորհրդաժողով է եղեր... կերակուրներուն խնդի՞րը ինչպէս կարգադրած էք...

— Մի՛ հարցներ... Ամէն մէկը իր ազգային կերակուրները ունի։ Մենծ փեսաս, ամէն օր, մախարնա կ'ուզէ... Կնիկս լաքերտա կ'ըսէ, կ'երթայ... Պզտիկ տղաս, Պուտինգէն զատ ուրիշ բան բերանը չի դներ... Պզտիկ աղջիկս, սպանիական փուչերօ կ'ուզէ, ամէն օր... Ես, մեր հայկական կերակուրներէն անդին չեմ անցնիր, եթէ եփեն...

— Միասի՞ն սեղան կը նստիք...

— Ո՛չ, ատանկ սովորութիւն չունինք...

— Անշո՛ւշտ, կիրակի օրերը միեւնոյն եկեղեցին կ'երթաք...

— Ցիմա՛ր արարած, երբ կերակուրներուն շուրջ համաձայնութիւն կնքած չենք, ա՛լ ինտոր միեւնոյն եկեղեցին կրնայինք երթալ... Խելք չունի՞ս, դատողութիւն չունի՞ս...

— Ներողութի՛ւն, մեծ հայրիկ։

— Ես կ'երթամ մեր եկեղեցին... Կնիկս, երբեմն հետս կուգայ... Միւսները օտար եկեղեցիներ կ'երթան... Ծնունդին ալ ասանկ է, Զատիկին ալ... Եկեղեցիէն հետս մաս կը բերեմ... Բերանները չեն դներ... Մեղա՛յ, մեղա՛յ Աստուծոյ...

— Ցաւալի երեւոյթ է...

— Ցաւալի է, ես՛... Աս ի՛նչ օրերու հասանք, աղբար... Շաբաթ իրիկունները ձայնս կը ձգեմ, Տէր ողորմեա՛ մը կ'երգեմ... Հայտէ՛, չորս կողմէն կը պոռան։ Կնիկս ալ հետերնին...

— Դուրսը ազգականներ ունի՞ս։

— Ունի՛մ, ունի՛մ... Աղբարս Ֆրանսա է, աղբօրս տղան Թուրքիա, աղբօրս աղջիկը Անգլիա հարս գացած է... Կնկանս աղբարը Թեհրան է, ծեր քեռի մը ունիմ, Պէյրութ է, անոր տղան՝ Ատիս Ապապա... Աստուած հոգիս առնէր տէ ազատէի... Ասիկա քաշուելիք կեանք չէ... Ա՛խ, ես ինչ ըսեմ ան Կլատսթոնին քի մեր օճախը քանդել տուաւ տէ ասանկ թափառական Հրեայ եղանք...

Ու մեծ հայրիկին աչքերը թրջեցան...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԵՒ ՄԻԿՈՅԵԱՆ ՄՈՍԿՈՒԱ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՆ

*

Ութ օրուան այցելութենէ մը ետք կուսակցութեան առաջին քարտուղարը՝ Խրուշչեւ եւ Միկոյեան Մոսկուա հասան հինգշաբթի։ Հակառակ շրջող զրոյցներուն, որոնց համաձայն անմիջական կը թուէր Բուլկանինի պաշտօնազրկումը, այս վերջինը օդակայան եկած էր դիմաւորելու իր ընկերները։

Ինչպէս կ'երեւի, Խրուշչեւի այցելութիւնը Արեւելեան Գերմանիա նորութիւն մը չէ բերած իրենց յարաբերութեանց միջեւ։ Պաշտօնական զեկոյցը զոր ստորագրած են Խրուշչեւ եւ Միկոյեան, Խ. Միութեան կողմէ, եւ Ուլպրիխ ու Կրոթիվոլ Արեւելեան Գերմանիոյ կողմէ, կը յայտարարէ որ «Պալթեան ծովը պէտք է ծովը ըլլայ խաղաղութեան»։

Զեկոյցը կը շեշտէ նաեւ թէ «արեւմտեան պետութիւնները եւ Դաշնակցային Գերմանիան իրենց տարած քաղաքականութեամբ աւելի ձգտում առաջ կը բերեն Եւրոպայի մէջ եւ կը բարդացնեն գերմանական հարցը»։

Զեկոյցը կը վերջանայ յիշելով որ այս խորհրդակցութիւնները անգամ մը եւս ցոյց տուին այն սերտ բարեկամութիւնը որ կայ երկու կառավարութիւններու միջեւ «խաղաղութեան եւ ընկերվարական երկիրներու լաւագոյնին համար»։

× Ատենաւը իր կարգին ձայնասփիւռի մը խօսելով յայտնեց թէ պարզ դիպ-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՊԱՌԱԿՏՈՒՄ ՅԱՆՈՒՆ «ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՄԻԱՍՆԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ»

Մեր ազգային կեանքի եւ մասնաւորապէս Անթիլիասի տագնապին շուրջ ընդհանուր խօսակցութեան մը առթիւ, մեր գաղութի անկուսակցական յարգելի անձնաւորութիւն մը, անվերապահօրէն արդարացնելով մեր դիրքը, կը խնդրէր մեզմէ.—

— Ամէն միջոց գործ դնել ի թերեւս հանելու մեր ազգային եկեղեցին պառակտել ձգտող ուժերու ոճրային ծրագիրները:

Ինք՝ ուսեալ մէկէ աւելի լաւատեղեակ էր հայ ազգային կեանքի մէջ դերակատար քաղաքական եւ հանրային կազմակերպութիւններուն, ծանօթ՝ անոնց առաջադրութիւններուն եւ գործերուն:

Անառարկելիօրէն կապուած Էջմիածնին եւ իր Գահակալին, ո՛չ միայն զգացումով եւ խօսքով, այլ հաստատ գիտակցութեամբ եւ գործով:

Ընդգծելով այս իրողութիւնները, հաստատենք անմիջապէս, որ մեր յարգելի խօսակիցը չմարմնեցաւ Անթիլիասի տագնապին մէջ, յստակութեամբ եւ անվարան ճշդելու Էջմիածնի եւ իր Գահակալի ծանօթ պատասխանատուութիւնը: Արդար ըլլալու համար պէտք է ըսել սակայն, որ իր այս հաստատումին մէջ ներքին թախիծ մը, վերապահութիւն եւ վիշտ մը կար միաժամանակ: Ան գիտէր եւ «հաստատապէս համոզուած»՝ որ այս պարագային Հայոց ընդհանրական Ս. Հայրապետը, եւ իր նախագահութեան տակ գործող Էջմիածնի Հոգեւոր Խորհուրդը ոչ «ազատ» է եւ ոչ ալ «տէր»ը իր անունով տրուած հրահանգներուն եւ գործերուն:

— Գրեցէք եւ ըսէք ինչ որ կ՚ուզէք, միայն թէ մի մոռնաք այս իրողութիւնները:

Պարզ էր իր միտքը: Ընդունելով հանդերձ, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ազատ չէր իր քայլերուն մէջ եւ «հարկադրուած» էր հաշուի առնելու համայնավար իշխանութեան կամքը, ան՝ մեր անկուսակցական խօսակիցը չէր ուզեր որ չէզոք դրուէր այս վերջին իրողութեան վրայ: Ուրիշ խօսքով, պէտք չէր որ «մեր Ընդհանրական Հայրապետը ներկայացուէր իբրեւ կամակատար բոլշեւիկ իշխանութեան»:

Արձանագրելով մեր անկուսակցական հայրենակցի այլապէս երկար եւ շահեկան խօսակցութենէն այս մէկ քանի կէտերը, մեր նպատակն է հաստատել պարզապէս այն իրատես եւ առողջ մտայնութիւնը, որ կայ եւ գոյութիւն ունի մեր ժողովուրդի մէկ կարեւոր մասին մէջ:

Դժբախտութիւն է անշուշտ, որ այս ձեւով մտածողները, ընդհանրապէս կրաւորական կեցուածք մը կը պահեն սուեդծուած պայքարներու մէջ, եւ ամբողջապէս կը չէզոքացնեն զիրենք:

Եւ իբրեւ հետեւանք այս իրողութեան, համայնավարութեան դերկը նետուած յանցապարտ տարրերը, միշտ ալ կը շահագործեն իրական անկուսակցական հայ զանգուածի անունը, չարաշահելով եւ աղճատելով անոնց իրական մտածումներն ու զնահատութիւնները, մեր ներքին կեանքը ալեկոծող կենսական խնդիրներու շուրջ:

Այս իրողութիւնը սակայն, չի կրնար միշտ նպաստաւոր ըլլալ այդ անուղղելի պառակտիչներու համար:

Հայ ժողովուրդը, Էջմիածնի եւ Հայոց Ընդհանրական Աթոռի հանդէպ միշտ աւելի քան խորապէս պահելով իր հաւատքն ու սէրը, գիտակցութիւնն ունի սակայն գոյութիւն ունեցող պայմաններուն:

Մեր իրական պառակտիչը, մեր իրականութիւնը թունաւորող պատուհասը՝ համայնավարը, Էջմիածնի եւ մեր Հայրապետի անունով է որ կը փորձէ մահացու հարուած հասցնել մեր ազգային հաւաքականութեան:

Դարերէ ի վեր ազգային միութեան խորհուրդը հանդիսացող մեր սրբութիւնները, այսօր կ՚օգտագործուին անգթօրէն խորտակելու նոյն այդ միութիւնը:

Անթիլիասի անյաջողութիւններէն ետք, մեր հակառակորդը կը փնտռէ նոր շրջաններ եւ նոր առիթներ:

Տարիներէ ի վեր կոտորակուած եւ յարատեւ զրկանքներու գնով հազիւ խաղաղ եւ չափով մը տանելի կեանքի մէջ մտած Յունաստանն է այս անգամ թատերաբեմը:

Ինչո՞ւ Յունաստան, երբ մեր գաղութներու մէջ, եթէ չենք սխալիր, գրեթէ միակն է, որ 1944–45ի արիւնոտ անցքերուն յաջորդող քաղաքացիական երկարատեւ կռիւներուն ընթացքին, մեծ դժուարութիւններու գնով յաջողեցաւ ստեղծել ազգային միութիւն՝ բոլորուած ազգային կեդրոնական իշխանութեան շուրջ:

Յայտնի է նոյնպէս, որ մեր այս կոտորակուած եւ տառապած փոքրաթիւ գաղութը, միշտ համերաշխութեամբ կարողացաւ լաւագոյն ձեւով պահել մեր եկեղեցիները, դպրոցները եւ բազմաթիւ տարբեր հանրային հաստատութիւնները:

Ազգ. առաջնորդարանը իր Կեդրոնական Վարչութեամբ եւ յարակից օրկաններով, միշտ ալ կանոնաւորաբար վարեցին գաղութի գործերը, իբրեւ ուղեցոյց ունենալով Ազգ. Սահմանադրութիւնը:

Առաջնորդի մը ընտրութիւնը եւ պաշտօնազրկումը Կեդր. Վարչութեան իրաւասութիւններու սահմանին մէջ ըլլալով, նախորդ առաջնորդի հրաժարեցման պարագան արտակարգ եւ բացառիկ երեւոյթ մը չէր, եւ հետեւաբար ներքին խնդիր մը միայն, հեռու Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի միջամտութեան անհրաժեշտութենէն:

Մէկ խօսքով, Յունաստանի Ազգ. Առաջնորդարանը եւ իր օրինաւոր կազմակերպութիւններով կարելի էր նկատել օրինակելի շրջան մը, որու հանդէպ Ամենայն Հայոց Վեհափառը կրնար միայն իր հայրական օրհնութիւններու եւ մաղթանքներու կոնդակը ղրկել:

Ինչո՞վ բացատրել ուրեմն, հայրապետական կոնդակով նշանակումը Կաթողիկոսական Պատուիրակի եւ Առաջնորդի պաշտօնին նախկին տեղապահին, առիթ տալով անոր հրաժարեցման Ազգ. Վարչութեան կողմէ:

Միակ բացատրութիւնը այս պարագային այն է դժբախտաբար, որ մեր երկրի համայնավար իշխանաւորները չեն վարանիր մինչեւ վերջ Էջմիածնի եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան հոգեւոր-բարոյական հեղինակութեամբ պառակտել եւ քայքայել գաղթաշխարհի հայ կեանքը:

Ս. ՏԷՐ-ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԼՈՐՏ ԱԼԹՐԻՆՇԸՄԻ ԵԼՈՅԹԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ԹԱԳՈՒՀԻԻՆ ԴԷՄ

Բովանդակ Բրիտանիան մեծ յուզումի մէջ է այս օրերուս: Ի՞նչ է պատահած:

Երիտասարդ Աւագ մը, Լորտերու Խորհուրդին ամենաերիտասարդ անդամը՝ Լորտ Ալթրինշըմ, իր խմբագրած «Նէշընըլ էնտ Ինկլիշ Ռըվիու»ի մէջ խստօրէն քննադատած է Էլիզապէթ Բ.ը, եղրափակելով հետեւեալ խօսքերով.

« Մեր միապետութիւնը անոնցմէ է զոր կարելի է քննադատել եւ այդ իսկ պատճառով ալ տեւական է...: Լաւագոյն պատասխանը որ կրնայ տալ Թագուհին, արտիկա ինքզինքը սրբագրելն է անպայման... »:

Սկիզբները բովանդակ Անգլիան ծառացաւ երիտասարդ Լորտին դէմ, որ համարձակած էր հրապարակաւ ըսել այն՝ ինչ որ ուրիշներ միայն կը մտածէին:

Ալթրինշըմ քաղաքին քաղաքագլուխը պայթակղած, յայտարարեց.

« Եթէ կարենայինք մեր քաղաքին անունը փոխել, անմիջապէս պիտի ընէինք»:

Թագուհիին զարմիկներէն մին՝ Կոմս Սթրէյթմորէ, աւելի առաջ երթալով յայտարարեց.

« Եթէ առրճանակ մը ունենայի անմիջապէս գիտապառտ կ՚ընէի Լորտ Ալթրինշըմը »:

Ուրիշ մը, Արժելի դուքսը, բացագանչեց թէ « Լորտ Ալթրինշըմ արժանի է գնդակահարուելու »:

Սակայն խնդրոյ առարկայ երիտասարդ Լորտը դեռ կենդանի է եւ կը շարունակէ իր խաչակրութիւնը Թագուհիին դէմ:

Մէկ հոգի միայն՝ Ֆիլիփ Բինկհօրն Պրիտիճ, նախկին զինուորական մը, համարձակութիւնը ունեցած է խօսքին խառնել գործը եւ ապտակել Թագուհին անարգողը, երբ այս վերջինը դուրս կ՚ելլէր հեռատեսիլի կեդրոնէն, ուր գացած էր իր գաղափարները հեռասփռելու...:

Ֆիլիփ Բինկհօրն Պըրպիճ աւելի խիզախ հանդիսացաւ քան հրամանատար Ճօն Լինտլէյ Տիմօքէ, որ ըստ աւանդութեան, պաշտօն ունի ձեռնոց նետելու բոլոր անոնց որ կը համարձակին անարգել վեհապետը: «Ախոյեան»ը, սակայն, բաւականացած է յայտարարելով. «Ոչինչ ունիմ ըսելիք, որովհետեւ արձակուրդի մէջ եմ»:

Էր երբեմն, ուր Տիմօքէ մը աւելի նախանձախնդիր պիտի ըլլար վեհապետին արժանապատուութեան մասին: Որովհետեւ, Տիմօքէ ընտանիքը 1066 թուականէն ի վեր, հօրմէ զաւակ, պաշտօն ունի թագաւորին կամ թագուհիին «ախոյեան»ն ըլլալու: Այս պաշտօնը ուրիշ բան չէ, ե թէ ոչ թագադրութեան օրը հրապարակաւ կարգի հրաւիրել, եւ նոյնիսկ պատժել բոլոր անոնք որ կը համարձակին ժխտել վեհապետին իշխանութիւնը:

Ուէնմինիսթըր Հօլի մէջ, թագադրութեան օրը, «ախոյեան»ը ձիաւոր եւ զէն ու զրահով կը ներկայանար եւ հոդ էր որ կը նետէր իր ձեռնոցը... եթէ պէտք տեսնուէր:

«Ախոյեան»ներուն՝ ամէնէն նշանաւորը եղած է Սըր Ճօն Տիմօքէ, ԺԴ. դարուն:

Դառնանք սակայն Լորտ Ալթրինշըմի եւ Թագուհիին:

Ի՞նչ մեղադրանքներ ունի Լորտը՝ Էլիզապէթ Բ.ի դէմ:

Շատ բան եւ... ոչինչ:

Թէ՝ Թագուհին խօսած ատենը դպրոցականի մը կամ «պօյ-սքութ»ի մը կերպարանքը ունի, թէ Ան՝ իր զաւակներուն պէտք եղած դաստիարակութիւնը չի տար, թէ ծիծաղելի ձեւով կը զգեստաւորուի եւ այս բոլորին պատճառն այն է որ, կ՚ըսէ Լորտ Ալթրինշըմ, Թագուհին շրջապատուած է անճարակ անձերէ, որոնք արքունիքին մէջ զայն սեղմած ու ճզմած են ծանր զլանի մը տակ որ կը կոչուի էթիքէթ...

«Կարելի՞ բան է, կը բացագանչէ Լորտ Ալթրինշըմ, որ Թագուհին տողանցք կատարած պահուն երբ անցնի իր կրընատիէներուն առջեւէն եւ եթէ անոնցմէ մէկը յանկարծ արեւահար ըլլալով գետին իյնայ ոչ ոք իրաւունք ունենայ զայն վերցնելու, անոր օգնութեան հասնելու: Ամէն անոնք որ կը շրջապատեն Թագուհին հին ժամանակներու ազնուականներ են...»:

Ալթրինշըմի այս վերջին յայտարարութիւնը նոր չէ սակայն: Անցեալ տարի «Տէյլի Միրրը» կը գրէր հետեւեալը.—

« Թագուհին կը յաճախէ հին եւ փոշոտած ընտանիքներու պատկանողներու շրջանակ մը: Օրինակ՝ Նէվիլները: Այս ընտանիքը մեծ ծառայութիւններ է մատուցած Էտուար Դ.ին, բայց մենք 1957ի մէջ ենք եւ Էտուար Դ. մահացած է 1483ին...»:

Լորտ Ալթրինշըմ տակաւին կը մեղադրէ Թագուհին, ըսելով որ ան յաճախ կ՚երեւայ ձիարշաւներու դաշտերուն վրայ:

Արդարեւ, Թագուհին ունի իր յատուկ «ախոռ»ը, եւ երբ իր ձիերէն մին առաջնութիւնը շահի որեւէ մրցումի ընթաց-

---

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԸՆՉԱՋՈՒՐԿ ԳԼՈՏ
(CLAUDE GUEUX)

Տնօրէնը ծանօթութիւն հաստատեց անոր հետ, գինքը ճանչցաւ իբր լաւ գործաւոր մը եւ անոր հետ շատ լաւ վարուեցաւ: Եւ նոյնիսկ, օր մը, լաւ տրամադրուած ըլլալով եւ տեսնելով Գլոտի տխուր երեւոյթը — որովհետեւ խեղճ բանտարկեալը միշտ ալ կը մտածէր այն կնոջ մասին որուն հետ կ՚ապրէր եւ որ իր կինը կը կոչէր — պատմեց անոր կատակախառն ոճով մը եւ մխիթարելու շեշտով, թէ այդ խեղճ կինը պերճանքի մըն էր դարձած:

Գլոտ սառն կերպով հարցուց թէ ի՛նչ եղած էր երախան: Մարդ բան չէր գիտեր:

Քանի մը ամիսներ ետք, Գլոտ ընտելացաւ բանտի մթնոլորտին եւ այնպէս կը թուէր թէ այլեւս ո՛չ մէկ բանի մասին կը մտածէր:

Տեսակ մը խստամբեր խաղաղութիւն, որ իր նկարագրին յատուկ էր, տիրեց իր վրան:

Նոյն այդ ժամանակամիջոցի ընթացքին, Գլոտ յատկանշական ազդեցութիւն մը ձեռք բերաւ իր բանտակիցներուն վրայ:

Կարծես ընդհանուր համաձայնութեամբ մը եւ առանց որ որեւէ մէկը գիտնայ թէ ինչո՞ւ, նոյնիսկ ինքը, բոլոր իր բանտակիցները մտիկ կ՚ընէին զինքը, իրմէ խորհուրդ կը հարցնէին, կը հիանային իր վրայ եւ կ՚աշխատէին նմանիլ իրեն: Այս անհանդարտ եւ խստաբարոյ մարդոց կողմէ յարգուիլն ու սիրուիլը արհամարհելի փառք մը չէր: Իր բանտակիցներուն վրայ ձեռք բերած ազդեցութիւնը տեղի ունեցաւ ինքնաբերաբար առանց այդ մասին իր մտքէն բան մը անցնելու: Իր հաստու եւ առինքնող նայուածքը բաւական էր եղած այդ բոլորին համար:

Մարդուն աչքը պատուհան մըն է ուրկէ յստակ կը տեսնուին իր մտածումները որոնք կ՚երթեւեկեն գլխուն մէջ:

Բազմազան գաղափարներու տէր մէկը դրէք այնպիսի մարդոց մէջ որոնք ոչ մէկ գաղափար ունին, եւ ահա, որոշ ժամանակի մը ընթացքին եւ անդիմադրելի ընթքի մը հետեւանքով, բոլոր խոնարհ ուղեղները կը սկսին շրջիլ այն ուղեղին շուրջ բոլորտիքը որ կը ճառագայթէ:

Կան անձեր որոնք տափակ եւ երկաթի պէս կարծր, կան ալ որ սիրալիր են:

Գլոտ կը պատկանէր վերջիններու կարգին:

Երեք ամսուան մէջ, ուրեմն, Գլոտ դարձած էր աշխատանոցին հոգին, օրէնքը եւ կարգն ու սարքը: Ամէն բան կը դառնար իր շուրջը եւ յաճախ կը մտածէր թէ արդեօք ինք բանտարկեա՞լ մըն էր թէ թագաւոր մը:

Տեսակ մը Պապ դարձած էր, շրջապատուած իր կարտինալներով:

Եւ ինչ որ շատ բնական հակազդեցութեան մը արդիւնք էր, որքան Գլոտ սիրուած ու յարգուած էր բանտարկեալներէն, նոյնքան եւ աւելի բանտապահները կ՚ատէին զինքը: Միշտ ալ այսպէս է եղած: Ժողովրդականութեան համբաւին կ՚ընկերանայ անմիջապէս չնորհազրկումը: Ստրուկներուն սէրը երկրորդուած է իշխանաւորներուն ատելութեամբ:

Որկրամոլ էր Գլոտ: Իր օրկանական կազմին մէկ մասնայատկութեան արդիւնքը: Իր ստամոքսը այնպէս մըն էր շինուած որ երկու հոգիի օրական սնունդը հազիւ թէ բաւէր: Սպանիացի մեծ դուքս Պ. տը Կոթանելլան նման ախորժակ մը ունէր եւ յաճախ կը ծիծաղէր ատոր համար: Սակայն ինչ որ ծիծաղի պատճառ էր սպանիացի ազնուականին համար, որ 500 ոչխարներու տէր էր, աւելորդ բեռ մըն էր գործաւորի մը եւ դժբախտութիւն մը՝ բանտարկեալի մը համար:

Երբ ազատ էր, Գլոտ իր վերնայարկին մէջ ամբողջ օրը կ՚աշխատէր եւ օրական չորս քաշ հաց շահելով կ՚ուտէր զայն:

Բանտին մէջ, սակայն, Գլոտ ամբողջ օրը աշխատելով կը ստանար հազիւ մէկուկէս քաշ հաց եւ չորս մատնաչափ միս:

Ուրեմն, Քլէրվոյի կեդրոնական բանտին մէջ Գլոտ շարունակ անօթի էր:

Անօթի էր, սակայն չէր խօսեր: Այսպէս էր իր խառնուածքը:

Օր մը, Գլոտ իր քչիկ մը հացն ու միսը լափելէ ետք լծուեցաւ աշխատանքի, կարծելով որ աշխատանքով կրնար քաղցը մոռնալ: Միւս բանտարկեալները կը ճաշէին զուարճանալով:

Այդ միջոցին, նիհար, տժգոյն, տկար երիտասարդ մը մօտեցաւ Գլոտին:

Տղան ձեռքին մէջ ունէր օրական ուտելիքը, որուն տակաւին չէր դպած: Ոտքի կեցած, Գլոտին քովիկը, կարծես կ՚ուզէր խօսիլ անոր հետ եւ չէր համարձակեր:

Մարդուն, հացին եւ միսին տեսքը անհանգստացուցին Գլոտը:

— Ի՞նչ կ՚ուզես, ըսաւ յանկարծ Գլոտ, բիրտ շեշտով մը:

— Կ՚ուզեմ որ ծառայութիւն մը մատուցանես ինծի, պատասխանեց երիտասարդը գրեթէ ամչնալով:

— Ի՞նչ կ՚ուզես:

— Կ՚ուզեմ որ օգնես ինծի ասոնք ուտելու: Շատ են ինծի համար:

Արցունքի կաթիլ մը նշմարուեցաւ Գլոտի վեհերոտ աչքին մէջ: Դանակ մը առաւ, տղուն ուտելիքը երկու հաւասար մասերու բաժնեց եւ մէկ մասը առնելով սկսաւ ուտել:

— Շնորհակալ եմ, ըսաւ երիտասարդը: Եթէ կ՚ուզես, ամէն օր այսպէս կը բաժնենք...

— Անունդ ի՞նչ է, հարցուց Գլոտ:

— Ալպէն:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար. – 2)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

ՆԻՍ (Յատուկ) — Կիրակի, 11 Օգոստոս պայծառ արեւով, մաքուր ջինջ երկինքով, Նիսի գաղութը տօնեց Հերոսներու Օրը:

Հ. Յ. Դ. Նիսի Գէորգ Չաւուշ խումբը կազմակերպած էր դաշտահանդէսը Լա Fol սիւր Լուի գեղատեսիլ ծառախիտ զբօսավայրին մէջ:

Նիսէն մեկնող օթօքարը հանդիպեցաւ Անթիպ, ուր օր մը առաջ, Մարսէյլէն 30ի չափ Հայ արիներ ու արենոյշներ եկած էին բանակումի: Այդ պատանիները ամբողջ ճամբու տեւողութեան, ուրախ մթնոլորտ մը ստեղծեցին իրենց հայրենաշունչ երգերով:

Արենոյշներու ներկայութիւնը մեծ ոգեւորութիւն ստեղծած էր: Հանդիսականները զանոնք սեղանակից ըրին իրենց, իւրաքանչիւր ընտանիք հիւրասիրելով մէկ կամ երկու արենոյշ: Հայ սիրտերը հարուստ էին ինչպէս իրենց սեղանները:

Կ'արժէր տեսնել այն փոխադարձ սէրն ու յարգանքը արենոյշներուն եւ իրենց մայր խմբապետուհիին միջեւ: Մեր պատանիները իրենց կրթուած նիստ ու կացով եւ շարժուձեւերով բոլորին համակրանքը շահեցան:

Կէսօրէն յետոյ հանդէսը բացուեցաւ արենոյշներու սկաուտական քայլերգով «Դէպի ազատ դաշտ»: Մարսէյլէն յատկապէս հրաւիրուած «ագորտէոնիստ» Ալեքս Մնակեան, Պէյրութէն երիտասարդ ուսանող Իտալիոյ Փաւեայի երաժշտանոցին եւ Լիբանանի «ագորտէոն»ի ախոյեան, յաջորդաբար նուագեց հաճելի եղանակներ մեծ ոգեւորութիւն ստեղծելով:

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր: Երգեց եւ արտասանեց խմբապետուհի Ալիս Շամիրեան «Ծիծեռնակը»: Հայ արենոյշներէն Մասիս Շամիրեան պարեց կովկասեան պար՝ ընկերակցութեամբ արենոյշ Սիւզան Պօյաճեանի (ագորտէոն), Մարսէյլի երաժշտանոցէն:

Կարգը բանախօսինն էր: Ընկ. Ազգէն Մարտիրոսեան, Մարսէյլէն հրաւիրուած, համառօտ կերպով նկարագրեց Խանասորի արշաւանքին մանրամասնութիւնները, չեշտեց Մայրիկ ցեղին վերապրողներուն յարգանքը մեր կռուող հերոսներուն հանդէպ: Թուեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան հմայքին պատճառները, յայտարարելով, որ այդ առաքինութիւններով օժտուած՝ Դաշնակցութիւնը պիտի շարունակէ իր ազգանուէր գործը, մինչեւ որ Հայաստանը դառնայ Ազատ, Անկախ եւ Միացեալ:

Ներկաները խմբովին երգեցին «Կարկուտ տեղաց Խանասորայ դաշտումը» վերակոչելով նահատակներու յիշատակը որպէս սրբազան աւանդ:

Արենոյշներէն Արմենուհի Թուլումճեանէ պար մը «Շամիլի աղօթքը» եւ Ալիս Շամիրեանէ երգ մը՝ «Սարեր ծաղկեց»ը: Երգեց նաեւ Տիկ. Արաքսի Մուրատեան՝ Ալֆորվիլէն, «Գանձեր ունիմ» (Ալէմշահ) եւ «Վաղուց բացուած մի վարդ ես»: Սիամանթոյի «Պարը» արտասանեց Տիկ. Մարգրիտ Կիրակոսեան (Նիսէն), Պ. Ռ. Զարդարեան արտասանեց Զարեհյի «Գովք Հայաստանի»ն: Տիկ. Ներսէսեան երգեց «Լուսյ ամպերը»: Փոքրիկն արենոյշ Յովսէփեան արտասանեց «Ես ջան հայրենիք»ը: Ամէնքն ալ ոգեւորեցին ներկաները իրենց գնահատելի մասնակցութեամբ:

Յիշենք նոյնպէս արենոյշ Քրիստինէ Ճիվճիվեանի Փրանսերէն արտասանած «Փանթէզի»ները, որոնք ջերմապէս ծափահարուեցան:

Արենոյշներու խմբերգով՝ «Յառաջ նահատակ», փակուեցաւ հանդէսը: Աճուրդի դրուեցաւ ապսէ մը թերթանոյշ՝ նուիրուած Տէր եւ Տիկին Օնիկ Գասպարեաններու կողմէ: Ներկաները առատաձեռնութեամբ մասնակցեցան եւ գոյացաւ կոկիկ գումար մը: Ալֆորվիլէն Պ. Դաւիթեան շահեցաւ թերթանոյշը, եւ նուիրեց նաեւ 1000 ֆրանք:

Մութը կոխած էր արդէն երբ դաշտը սկսաւ պարպուիլ: Երգերով եւ ուրախ ծիծաղով ժողովուրդը բաժնուեցաւ հանդիսավայրէն:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

քին, ըստ ընկալեալ սովորութեան, պէտք է որ բռնէ իր ձիուն սանձէն եւ ինք անձամբ եւ հետիոտն առաջնորդէ զայն դէպի... ախոռ:

Գալով գահաժառանգին, Լորտ Ալթրինչըմ շարունակելով իր քննադատութիւնները, կ'ըսէ. —

«Պէտք է որ իշխան Շարլը յաճախէ համայնական վարժարան, խառնուի երախաներու որոնք օր մը պիտի ըլլան օթօպիւսի շարժավարներ, քարափի աշխատաւորներ, ճարտարագէտներ եւ ոչ միայն ու միայն կալուածատէրեր ու դրամատէրեր: Սակայն Թագուհին այս բոլորին վրայ խորհելու ժամանակ չունի: Անիկա իր պալատին պատուհաններէն է միայն որ կը տեսնէ իր ժողովուրդը, առանց անոր հետ ուղղակի շփում ունենալու: Շրջապատուած է հին ազնուականներու խումբէ մը որոնք անկարող են ժամանակի յառաջդիմութեան հետ քայլ առնելու»:

Եւ տակաւին ուրիշ բազմաթիւ մեղադրանքներ:

Ի՞նչ դիրք բռնած է Թագուհին: Ոչի՛նչ: Անիկա չի կրնար պատասխանել իրեն դէմ եղած մեղադրանքներուն, քանզի բանտարկուած է Էթիքէթի սարսափելի շրջանակին մէջ:

Երիտասարդ Լորտը ներկայիս սկսած է համակրանքի շրջանակ մը շահիլ:

Արդեօք բա՞ն մը կայ փոխուած բրիտանական Միապետութեան մէջ:

Քաղեց Ա. Գ.

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ ԿԵԱՆՔԸ ՃԷՄՊՈՐԻԻՆ ՄԷՋ

ԼՈՆՏՈՆ (Յատուկ) — Ճէմպորիին բացումէն ի վեր հարիւր հազարաւորներ կ'այցելեն ամէն օր, 35.000 բնակչութեամբ սկաուտական քաղաքը: Հայ Արիները շինած են շատ գեղեցիկ հայկական բանակավայր մը:

Յայտագրին, Հայ Արիները մասնակցեցան մինչեւ հիմա հայկական պարերով եւ երգերով որոնք կրկնուեցան քանի մը օր շարունակ, եւ մեծ յաջողութիւն գտան:

Անգլիոյ զանազան քաղաքներէն, հայկական բանակավայր կ'այցելեն շատ մը հայրենակիցներ եւ բոլորն ալ կը զարմանան որ այսքան կարեւոր թիւով հայկական խումբ մը կը մասնակցի Ճէմպորիին:

Հայ Արիները ընդունեցան նաեւ շատ մը կարեւոր այցելութիւններ զանազան սկաուտական կազմակերպութիւններէ: Տեղի ունեցան պտոյտներ շրջակաները և զանազան քաղաքները: Ամէն տեղ հայկ. պատուիրակութիւնը մեծ պատիւներով ընդունուեցաւ: Շատ մը անգլիական թերթեր գովեստով կը խօսին Հայ Արիներու մասին եւ անոնց շատերուն նկարներն ալ հրատարակեցին: Հակառակ անընդհատ անձրեւին, մեր բոլոր տղաքն ալ առողջ են եւ կայտառ, սնունդը լաւ է, եւ սկաուտական ոգին միշտ վառ:

Անցեալ շաբաթ, Անգլիոյ վարչապետը այցելեց Ճէմպորին: Հայ Արիները ընդունեցան զինք ժամը 2,30ին իրենց բանակավայրը:

Ճէմպորին կը վերջանայ Օգոստ. 13ին: Բոլոր հայ Արիները հրաւիրուած են ութ օր իբր հիւր անգլիացի ընտանիքներէն: Իսկ Միութեան վարիչներէն 6 պետեր կը մեկնին մասնակցելու սկաուտական միջազգային համաժողովին, որ կը սկսի Օգոստոս 14ին:

Հայ Արիները պիտի ընդունուին նաեւ Լոնտոնի հայ գաղութին կողմէ Օգոստոս 21ին. հոն ալ հանդէսներ կազմակերպուած են ի պատիւ Հայ Արիներուն:

ՀԱՅ ԱՐԻ

Ո՞ՒՐ ԵՍ, ՄԱՅՐ ԻՄ...

Տոքթ. Գեղամ Այվազեան (Ամերիկա) քսան օրինակ «Ո՞ւր ես, մայր իմ...» կը նուիրէ Մերձ. Արեւելքի հայ վարժարաններուն, մրցանակ տրուելու համար հայ լեզուի մէջ յաջողած աշակերտներուն:

Պ. Խաչիկ Կարապետեան (Պրիւսէլ) տասներկու օրինակ «Ո՞ւր ես, մայր իմ...» կը նուիրէ Անճարի «Յառաջ» վարժարանին, նոյն նպատակով:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՔԱՋԱՐԱՆԻ բանուորները խիստ նամակ մը գրելով «Սով. Հայաստան» թերթի խմբագրութեան, կը բողոքեն թէ՝ բոլորովին զրկուած են ո՛չ միայն թատերական եւ այլ գեղարուեստական խումբերու այցելութենէն, այլ նաեւ տարիներէ ի վեր նոր շարժապատկերներ չեն ցուցադրուիր իրենց. տարին տասներկու ամիս նոյն ֆիլմերն են որ կը ցուցադրուին. «Եթէ կինոցուցադրումները (շարժանկարները) կազմւում են միայն մեծ քաղաքների համար, այդ դէպքում մեզ մնում է միայն լռել և դրանով էլ աւարտել մեր նամակը» կ'եզրակացնեն բողոքողները:

ԵՐԵՒԱՆՑԻ բազմաթիւ աշխատաւորներ ցանկութիւն յայտնած են ամբողջ ընտանիքով մեկնիլ «խամ ու խոպան հողերի իւրացման շրջանները եւ մշտական բնակութիւն հաստատել այնտեղ», ըստ «Սով. Հայաստան»ի (Յուլիս 12): «Ցանկանում են լինել խոպանը իւրացնող, նոր քաղաքներ ու գիւղեր կառուցող հերոս հայրենասէրների շարքերում»... Շատ մը ընտանիքներ արդէն իսկ մեկնած են այս ձեւով՝ կամաւոր աքսորի:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ պատանի շախմատիստներու (ճատրակ խաղցող) մրցումները վերջացած են: Տղոց մէջ առաջնութիւն շահած է Ռ. Բոմխաթեան, իսկ աղջիկներու մէջ՝ Մ. Վարդանեան:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ երիտասարդական փառատօնին մասնակցելու համար դասական ըմբշամարտի գծով մրցումներ կազմակերպուած են Ռոստովի մէջ: Առաջնութիւն շահողներուն մէջ կը գտնուի նաեւ երեւանցի երիտասարդ մը՝ Ա. Աբրահամեան: Կոփամարտի գծով մրցումներուն յաջողութեամբ մասնակցած են նաեւ երկու Պաքուցի Հայեր՝ Մ. Գրիգորեան եւ Ռ. Իոաննիսեան:

ԳԵՂԻ-ՂԱՓԱՆ ջրմուղի շինութիւնը սկսած է: Ջրմուղը պիտի ունենայ 34 քմ. երկարութիւն: Կը նախատեսուի մօտ 7 միլիոն ռուբլի ծախք:

«ՍՈՎ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ»ի Յուլիս 7ի թիւէն բառ առ բառ կ'արտատպենք. «Շատ ընտանիքներ մեղանում դեռեւս ապրում են մէկ սենեականոց բնակարանում, (ընդգծումը մերն է), չունեն առանձին ննջարան, ճաշասենեակ»:

ԱՌԱՋԻՆ օրերու տատամսումէն վերջ, Հայաստանի թերթերը ընդարձակ սիւնակներ եւ յաճախ էջեր կը յատկացնեն զանազան կազմակերպութիւններու, գիւղերու բնակիչներու կամ անհատներու կողմէ ուղարկուած նամակներու, որոնք կը դատապարտեն Մոլոթովի, Մալենկովի, Կաքանովիչի, Շեպիլովի եւ այլոց «հակապարտիական» ընթացքն ու կը յայտնեն թէ իրենք կանգնած են կուսակցութեան կողքին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (111)

ԵՐԿՈՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ԻԴ.

ԱՆԶԳԱՄ ԿԻՆ

— Անօրէ՜ն, դեռ այդ վիճակիդ մէջ զիս նախատել կը համարձակի՞ս. բայց գիտցի՛ր որ այդ ողորմելի մարմնոյդ տէրը ես եմ, իմ ձեռքէս պիտի չկարենաս ազատիլ. քանի՜ տարի էր որ վրէժը սրտիս մէջ անմեռ կենդանի էր, վերջապէս ահա իմ ձեռքս մատնեց զքեզ Աստուած: Քեզմէ երեսս ծածկելու պէտք չունիմ, դու արդէն մեռած ես, եւ մի՛ կարծեր թէ սովորական մահուամբ պիտի մեռնիս, այլ կտտամահ զքեզ պիտի սպաննեմ, մաղմաղ կրակներու վրայ քեզ պիտի խորովեմ. անօրէ՜ն աւազակ, իմ տունս կոխե՞լ, իմ աղախիններս, իմ նժոյգս յափշտակե՞լ, իմ Ալիս ինձմէ կորզե՞լ, երբեք գթութեան մի՛ յուսար... ահա Ամիրապետին հրամանագիրը որ իմ խնդրանացս վերջապէս լսեց եւ ինձ զքեզ պարգեւեց. միմիայն ճամբայ կայ քեզի մահուընէ ազատելու եւ իմ ներողութեանս հանդիպելու, անա՛րգ շուն. քու սուտ հաւատքդ կ'ուրանաս եւ չղթայակապ ստրուկ՝ իմ դուռս կը ծառայես...

— Ի՜նչ բարերախտութիւն, քեզի պէս ջատուկի մը չղթայակապ ստրուկ դառնալու համար ապրիլ. ես որ ամէն անցաւոր մեծութիւն եւ փառք արհամարհեցի իմ հաւատքիս համար: Տէ՜ր, եթէ Աստուած այնպէս որոշեր է որ այս մարմինը այդպիսի գարշելի ձեռքերէ մեռնի, իւր կամքը օրհնեալ եղիցի:

— Խօսէ՛, հաչէ՛, անհաւատ շուն, այդ լեզուդ հրացեալ ասեղներով պիտի ծակոտեմ, ճանչցնեմ քեզ թէ ի՜նչ կին եմ ես...

— Փո՜ւճ աշխատանք, ես քեզ լաւ կը ճանչեմ, եւ ուրախ եմ որ այդ աղջիկները քու զազանային ձեռքէդ ազատեցի...

— Իմ Ալիս ի՞նչ ըրիր, անզգամ, խոստովանէ՛ շուտ:

— Քու Ալի՞դ. այն գիշերուընէ ի վեր զինքը տեսած չեմ:

— Կ'ուրանա՞ս, լա՛ւ... տանջանքները քեզի խոստովանել կուտան: Բայց ես փուճ տեղ քեզի պէս անարգ գերւոյ մը հետ խօսիլ խոնարհեցայ. վաղը կ'երթանք իմ ամրոցս, հոն ես քեզի փոխել կուտամ այդ ամբարտաւան արհամարհոտ ձեւդ էլ, լեզուդ էլ, կրօնքդ էլ. շատ ստրուկներ ես մոմի պէս կակղցուցեր եմ, դու էլ կը կակղնաս եւ կ'իմանաս թէ ի՜նչ կը նշանակէ ինձ պէս կին մը:

— Լա՛ւ, ինձ շատ զզուանք պատճառեցիր, բաւական է այսչափ, ըսաւ Գուրգէն ամենայն արհամարհանօք, եւ բարձրացնելով ձայնը, — բանտապա՛ն, բանտ երթանք գոռաց:

Երբ բանտապանը ներս մտաւ, Գուրգէն դէպի դուռը շտկուեցաւ առանց խօսելու: Իսկ կինը դառնալով բանտապանին՝ իշխանաբար՝

— Եթէ գլուխդ ողջ պահել կ'ուզես, լաւ պէտք է հսկես այս գերւոյն վրայ, վաղն առաւօտ ինձ պիտի յանձնուի դա, ըսաւ:

— Ո՞ւմ հրամանաւ կը խօսիս այդպէս, Տիկին:

— Եթէ այս Ամիրապետին հրամանագիրը դու չես ճանչեր, քու տէրդ եւ քու քաղաքապետդ լաւ կը ճանչեն: Եւ հրովարտակ մը տարածեց բանտապանին առջեւ:

— Ես իմ իշխանացս հրամանին միշտ հնազանդ եմ, Տիկին, ըսաւ մարդը շփոթելով այդ կատաղի կնոջ կերպարանքէն, եւ գնաց Գուրգէնի ետեւէն որ անտարբեր եւ անխռով դէպի իր բանտը կ'երթար սաղմոսելով:

Իսկ կինը որ այն մեզ ծանօթ դիպուածէն վերջ՝ Ապահունեաց երկիրը թողեր՝ փախեր Խոյի մօտ գեղակ մը կը բնակէր, կ'երթար հրամանները տալու իւր պահապանաց որ առաւօտուն կանուխ ճամբայ ելնեն տանելու համար Գուրգէն, եւ իր մտքին մէջ դիւական տանջանքներ կը պատրաստէր:

ԳԼՈՒԽ ԻԵ.

ԱԶՆԻՒ ԿԻՆ

Նոյն օրը դեռ արեւը չելած մութն ու լուսուն, Ուրմեայ լճին արեւմտեան եզերքին վրայ՝ կխաւեր գիւղի մը քով երկու մշակի զգեստներով մարդիկ անշարժ կեցեր ծովուն կը նայէին. այդ մարդկանց մէկը գրեթէ վաթսնամեայ ալեւոր մ'էր որու կերպէն եւ ձեւէն կ'երեւար թէ կորովը բոլորովին չէր կորուսեր, եւ իւր լայն ճակտին վրայ յայտնի ծանր մտատանջութիւն մը զինք կը տագնապէր: Իսկ միւսը քառասունն անցած կորովի սովորական մարդ մը կ'երեւար եւ պատկառանօք կ'սպասէր ծերուն առջեւ, որ անթարթափ դիմացի եզրը կարծես թէ կը չափէր մտքով: Վերջապէս ծերը դարձաւ իւր ընկերոջ եւ կամաց ձայնով ըսաւ.

— Դու հիմա ապահո՞վ ես, Վահրի՛ճ, որ նաւավարք մութին հետ այստեղ պիտի գտնուին:

— Այո՛, տէր:

— Ամէնքն ալ Վասպուրականի հաւատարիմ նաւավարք ե՞ն:

— Այո՛, տէր:

— Նաւը լա՞ւ է եւ սրընթաց՝ ինչպէս ես քեզ հրամայել էի:

— Այս ծովուն վրայ անկից լաւը չի գտնուիր:

— Ի՞նչչափ ժամանակի մէջ ասկից դիմացի ափը կրնայ հասնիլ՝ լաւ թիավարելով:

ՏԵՐԵՆՑ

(Շար.)

ուածի մը արդիւնք չէր Խրուշչեւի եւ Միկոյեանի ճամբորդութիւնը գերմանական ընտրութիւններէն ճիշդ հինգ շաբաթ առաջ։ Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը աւելցուց թէ «տարօրինակ է դիտել թէ Պ. Խրուշչեւ մեզի հետ այսքան դէշ կը վարուի, եւ կառավարութիւնս եւ իմ անձս հողէն ալ ցած կը նկատէ նման ելոյթներ ունենալով մեզի դէմ Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, ճիշդ այն ժամանակ երբ Մոսկուայի մէջ տեղի կ'ունենան խորհրդակցութիւններ որոնք սկսան Խ. Միութեան պահանջով»։

Մինչ այդ հինգշաբթի օր յայտարարուեցաւ թէ Գերմանիոյ եւ Խ. Միութեան խորհրդակցութիւնները ընդհատուեցան եւ պիտի վերսկսին քանի մը օրէն։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀՈԳԵՐԸ

Ելմտական Նախարար Կայեառ միշտ կը շարունակէ կարելին եւ անկարելին փորձել պահպանելու համար գիները եւ առաջքը առնելու համար Թղթադրամի յաւելման։

Առաջին առթիւ ցորենին գինը, ապա, երէկ, միսին գիները որոշուեցան։ Մսավաճառները այլեւս պիտի չկարենան գիները որոշել համաձայն միսին որակին, այլ համաձայն իրենց գնած միսի զանազան տեսակին միջին գինին։ Սահմանուած են մանաւանդ եզան մսի գիները 780էն 1090 ֆրանք քիլօն (փօ-փիւէ), 700էն 960 ֆրանք (խորոված եզ)։

Ազատ են ոչխարի և այծի մսի գիները։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Վերջին երկու օրուան ընթացքին ահաբեկումները սաստկացան Ալժերիոյ մէջ։ Ֆրենտայի նահանգապետը սպաննուեցաւ, իսկ իր կցորդը՝ Քոսթա, ծանրապէս վիրաւորուեցաւ։ Նոյն շրջանին մէջ, Ֆրենտայի եւ Թիարէի միջեւ, չորս Եւրոպացիներ այրուած գտնուեցան կառքի մը մէջ։

× Ալժերիոյ մէջ, Թեպեսայի շրջանը 120 ապստամբներ սպաննուեցան։

Մինչ Ալժերիոյ մէջ ահաբեկումները կը շարունակուին, Հիւսիսային Ափրիկեցիներու յարձակումները կը կրկնապատկուին մայր երկրին մէջ։

Փարիզի եւ արուարձաններու մէջ, ինչպէս նաեւ գաւառը տեղի ունեցած են բազմաթիւ բախումներ։ Մեռեալներ եւ վիրաւորներ կան։ Յարձակումներու ենթակայ եղած են մասնաւորաբար Հիւս. Ափրիկեցիներ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՑԻ (Լեհաստան) 5000 բանուորներու գործադուլը վերջացաւ չորեքշաբթի օր, առանց արիւն թափուելու։ Կառավարութիւնը որոշեց որեւէ միջոց չառնել գործադուլ ընողներու դէմ։

841 ՄԻԼԻՈՆ տոլարի զեղչ մը կը պահանջէ Մ. Նահանգներու խորհրդարանը, արտասահմանի ըլլալիք օգնութեան գումարին վրայ։ Այդ գումարը 3367 միլիոն տոլար է, եւ Այզընհաուըր չուզեր որեւէ զեղչ ընդունիլ։ Իբրեւ աննախընթաց դէպք զօրավարը որոշեց բացառիկ նիստի հրաւիրել խորհրդարանը, եթէ գումարին ամբողջութիւնը չքուէարկուի։ Հակառակ այս սպառնալիքին 130ի դէմ 252 ձայնով 324 միլիառ ֆրանքի զեղչ մը քուէարկուեցաւ։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ, չորեքշաբթի օր ինկաւ Քոփէնհակի նաւահանգիստին մէջ։ 23 մեռեալ կայ։

ՕՄԱՆԻ հարցը Ապահովութեան Խորհուրդին կողմէ պիտի քննուի երեքշաբթի օր։

ԼՈՐՏ ԼԸՆՏԸՆՏԵՐԻ, 20 տարեկան անգլիացի ազնուական մը, իր կարգին, յարձակումներ գործեց Թագուհիին դէմ, «ամէն անգամ որ գինքը կը լսեմ, ականջներս գոցել կ'ուզեմ»։

«ԻՒՄԱՆԻԹԷ»ի ուրբաթ օրուան թիւը (համայնավար պաշտօնաթերթը) հրապարակէն քաշուեցաւ, Ալժերիոյ վրայ յօդուած մը հրատարակած ըլլալուն համար։

ՈՒԹ ԱՆԴՆԴԱԽՈՅԶԵՐ որ Փիրէնեաններու մէջ Փիէր անդունդին մէջ ուսումնասիրութիւններ կ'ընէին 500 մեթր խորութեամբ, այլեւս չեն պատասխաներ։ Անձրեւներու հետեւանքով ջուրերը բարձրացած են եւ լուր չկայ անոնց վիճակէն։

ԿԱՐԱՊԵՏ ՊԷՅԼԻՐԵԱՆ անուն լիբանահայ մը առջի օր բռնուեցաւ Միլոյի մէջ (Ավէյրոն) տըվիզի ապօրինի գործածութեան համար։ Պէյլէրեան 29 տարեկան է եւ բժիշկ (էնթէրն) Միլոյի հիւանդանոցը ինչպէս կը գրէ Ֆրանս-Սուար։

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ շրջաններու Ազգային Միութիւնը կը յայտարարէ յարգոյ եւ հաւատացեալ հայ ժողովուրդին թէ՝ այս կիրակի Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ, հանդիսաւոր Ս. պատարագ պիտի մատուցուի Լիոնի եկեղեցւոյն մէջ։ Նոյն ատեն մատաղօրհնութիւն եւ խաղողի օրհնութիւն տեղի պիտի ունենայ։

Լիոնի եւ շրջաններու հաւատացեալ հայ ժողովուրդը կը հրաւիրուի ներկայ ըլլալ հոգեշունչ այս արարողութեանց։

Ամէն անոնք որոնք կը փափաքին մատաղի մասնակցիլ, իրենց նուէրները կրնան արձանագրել տալ եկեղեցւոյն գրասենեակը։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Նիսի եւ շրջանի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ «Վերափոխման Ս. Աստուածածնի» տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ աւանդական մատաղօրհնութիւն եւ խաղողօրհնէք տեղի պիտի ունենայ Մաըլէնի Հայոց եկեղեցին, 18 Օգոստ. կիրակի օր։ Կը պատարագէ տեղւոյս հոգեւոր հովիւ Արժ. Տէր Ատոմ քահանայ։

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, պատարագ ժամը 10ին։

Մատաղագինի մասնակցողներէ կը խընդրուի իրենց նուէրները յանձնել վարչութեան նշանակած յանձնախումբերուն եւ կամ եկեղեցիի վարչութեան։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հայրենակիցնե՛ր,

Պատրաստուեցէք խուռներամ փութալու Էքս-լէ-Պէնի տարեկան դաշտահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Մոն Ռըվարի թելեֆերիքին մեկնակէտին դիմացի մարգատենին վրայ։ Պիտի վայելէք անզուգական պաղ ջուր, խմիչքներ, իսկ անձրեւի պարագային՝ ապահով զոց սրճարան։

Կը խնդրուի ազգային իշխանութիւններէն տրամադրել մեզի քահանայ մը, մատուցանելու համար Ս. պատարագ եւ խաղողօրհնութիւն Ս. Աստուածածնի տօնին առթիւ։ Գոյացած հասոյթը պիտի յատկացուի հայագիտական գրքոյկի մը հրատարակման ֆրանսերէն լեզուով, ձրիօրէն տրամադրելու համար հինգշաբթի եւ կիրակնօրեայ վարժարաններու ուսումնատենչ հայ ուսանողութեան։

Կը սիրենք յուսալ որ շրջակայքի հայութիւնը պիտի չզլանայ իր ներկայութիւնը բերել, անգամ մը եւս վայելելու հայկական ջերմ մթնոլորտ եւ քաջալերելու մեր համեստ հաւաքոյթը։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ալֆորվիլէն այրի Տիկ. Էլիզ Մանուէլեան եւ զաւակները՝ Խօսրով, Լեւոն, Օր. Շաքէ եւ ազգականները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին

ՄԱՆՈՒԷԼ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցի առթիւ, ինչպէս նաեւ իրենց ազգականին Օննիկ Թոսպաթի, Յակոբ Ապաճեանի եւ Փափազեան ընտանիքի համայն ննջեցեալներուն հոգւոյն համար։

Կը հրաւիրուին նաեւ հանգուցեալներուն յիշատակը յարգողները։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի Ս. Աստուածածնի Վերափոխման տօնը պիտի կատարուի հանդիսաւոր արարողութեամբ։ Բազմաձայն Ս. պատարագէն ետք տեղի պիտի ունենայ Մեռելոցի հոգեհանգիստ։ Մասնաւոր հոգեհանգիստ փափաքողներ կը հրաւիրուին արձանագրուիլ։ Խաղողի նուիրատուներէ կը խնդրուի իրենց նուէրը հասցնել մինչեւ կիրակի առտու։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ցաւով կը տեղեկանանք որ ձայնասփիւռի տնօրէնութիւնը փոփոխութիւն կատարած ըլլալով իր յայտագրին մէջ, փաղէ տը Շայեոյի եկեղեցական երաժշտութեան հայկական բաժինը տրուած է Փարի-էնթէրէն անցեալ կիրակի, մինչ մեզի ղրկուած յայտարարութիւնը 18 Օգոստոսի համար էր։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Արզումանոֆ ընտանիքը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս երկուշաբթի (Մեռելոց) առաւօտ ժամը 11ին իրենց հօր՝

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱՐԶՈՒՄԱՆՈՖԻ

մահուան Ա. տարելիցին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ

Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը փութայ ծանուցանել թէ՝ այս հինգշաբթի առաւօտեան, Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ պիտի մատուցուի Ս. պատարագ, տեղւոյս Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ, Ռիւ Պռանլի։

Տեղի պիտի ունենայ աւանդական խաղողօրհնէք եւ մատաղի բաշխում։ Ուստի կը հրաւիրէ բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ գտնուիլ պաշտամունքի արարողութեանց, հոգեպս մխիթարուելու համար։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութիւնը ձեռնարկած է գրադարանի մը կազմութեան։ Այս առթիւ, մեր բոլոր մտաւորականները, հայրենակիցներն ու ընկերները կրնան օգնել գրադարանին կազմութեան՝ ՄԻԱՅՆ ԳԻՐՔ նուիրելով, հայերէն թէ ֆրանսերէն։

Գիրքերը կարելի է ղրկել հետեւեալ հասցէին.—

Պ. ԱՐԱ ՊԻՊԵՐԵԱՆ
16, Ռիւ Փասքէօր
Ռօնի-սու-Պուա (Սէն)

ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

18 Օգոստ. կիրակի առաւօտ Աստուածածնայ տօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի Ռիւ Ժէ, Սէն Լուի սրահին մէջ։ Պիտի պատարագէ Պսակ քահանայ՝ Պէյրութէն։

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ Սուրբ Կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ Սուրբ Աստուածածնայ տօնին առթիւ, աւանդական մատաղի եւ խաղողի օրհնութիւնն և բաժանումը տեղի պիտի ունենան Օգոստոս 14ի երեկոյեան եւ 15ի առաւօտեան, Ս. պատարագի արարողութենէն վերջ։ Կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը։

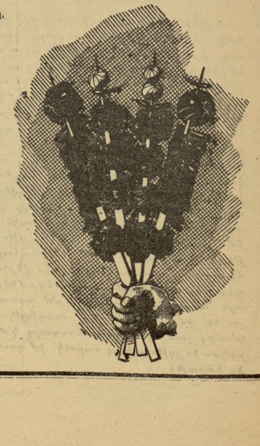
ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«Ո՞ՒՐ ԵՍ, ՄԱՅՐ ԻՄ...»
Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Պատկերազարդ եւ շքեղ տպագրութիւն։

Գինը 100 ֆրանք

(Թղթատարական սակերու փոփոխութեան պատճառաւ, կը պահանջուի 50 ֆրանք՝ փոստով ղրկուելու պարագային։ Ուրեմն ղրկել ընդամէնը 150 ֆրանք դըրօշմաթուղթ)։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ»ի ժողովը՝ ընկ. Ս. Պօյաճեանի տունը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ԽԱՂՈՂԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Ս. Աստուածածնի վերափոխման տօնին առթիւ այս կիրակի օր, ժամը 10ին պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ եւ պիտի կատարուի խաղողի աւանդական օրհնութիւնը։

Յաջորդ օրը Բշ. Օգոստ. 19 Մեռելոց, Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համախարբերդցիական Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի, այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ ժամը 9ին, Տէսինի կապիյօն սրճարանին ծառաստանին մէջ՝ Շէ Կապիյօն, 23, Ռիւ էրնէստ-Ռընան, ուր կէսօրին, ի պատիւ պատգամաւոր հայրենակիցներու տեղի կ'ունենայ Հացկերոյթ, որուն կրնան մասնակցիլ ոչ-պատգամ. հայրենակիցները։

Ծանօթ.— Այն հայրենակիցները որ որոշուած ժամուն կը փափաքին հացկերոյթին մասնակցիլ, թող բարի ըլլան օր առաջ արձանագրուիլ հայրենակից Մ. Մանուկեանի մօտ՝ 19, Ռիւ Ռէգամիէ, Լիոն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուէրները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան։

Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Նիկողոսեանի մօր հանգչ. Տիկին Նուարդ Միքայէլեանի մահուան առթիւ՝ փոխան ծաղկեպսակի, Տէր եւ Տիկին Յ. Վարժապետեան 1000 ֆ. կը նուիրեն եկեղեցւոյ շինութեան ֆոնտին։

Պ. Յակոբ Վարժապետեանի ձեռամբ Նէօվիլէն Պ. Գրիգոր Գրիգորեան, իր զաւկին զինուորութենէ ողջ եւ առողջ դարձին առթիւ եկեղեցւոյ շինութեան կը նուիրէ 5000 ֆր.։ Նոյնպէս Տիկին Աղաւնի Յովսէփեան Նէօվիլէն իր ապաքինման առթիւ կը նուիրէ 10.000 ֆրանք։

ՖԻԼՄԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Անուշ, Դաւիթ Բէկ, Արշակ Բ., Ալմաստ Գայեանէ

Երգերը եւ պարերը կը կատարէ Երեւանի Պետական խումբը։ Այս երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 17էն 20, Սինէ-Սավուա 21, Ռիւ տը Ժընեւ, Էքս-լէ-Պէն։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք: Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 18 ՕԳՈՍՏՈՍ
DIMANCHE 18 AOUT 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7969 33ème ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3771

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՍԵՐՏԱՑՆԵԼ ԿԱՊԸ

*

«Արտասահմանի հետ Կուլտուրական Կապի Հայկական Ընկերութեան» նպատակը պէտք է ըլլար, դատելով իր անունէն, Հայրենիքի մշակութային կեանքի ծանօթացումը սփիւռքի հայութեան եւ փոխադարձաբար:

Ցաւալի է նկատել սակայն, որ Ընկերութիւնը երբեք չէ արդարացուցած իր դերը:

Այսօր ո՛չ արտասահմանի հայութիւնը իրական եւ կատարեալ գաղափար ունի մայր հայրենիքի մշակութային նուաճումներուն մասին, ոչ ալ Հայաստանի մեր հայրենակիցները տեղեակ են սփիւռքի գրական-գեղարուեստական ստեղծագործութեանց ու վաստակին:

1936էն առաջ Հայ Պետհրատը եւ Միասնիկեանի անուան Հանրային Գրադարանը կրնային ուղղակի Երեւանէն գիրք ղրկել արտասահման:

Փոխարէն կանոնաւորաբար կը ստանային արտասահմանի ամէն կարգի հրատարակութիւնները, առանց «Հրէի եւ հեթանոսի» խտրութեան:

Դրամական տարբերութիւնները կը կարգադրուէին, ի հարկին, Տորգսինի միջոցաւ:

Աղասի Խանջեանի եղերական սպանութենէն վերջ, Հայաստանի դուռները բոլորովին փակուեցան եւ ամբողջ տասը տարի կտրուեցանք Պետհրատէն:

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն վերջ է, որ ճամբաները կիսովին բացուեցան եւ Երեւանի հրատարակութիւնները կը ստացուին Մոսկուայի միջոցով միայն:

«Միջազգային գիրք» կազմակերպութիւնը (Մոսկուա) իր ձեռքին մէջ կեդրոնացուցած է Խորհրդային Միութեան տասնեւվեց Հանրապետութեանց մէջ ամէն լեզուով հրատարակուած գրքերու վաճառման մենաշնորհը:

Ներկայիս կարելի չէ որեւէ գիրք ստանալ ուղղակի Երեւանէն: Ապսպրանքները պէտք է ուղղուին Մոսկուա, որ իր կարգին Երեւանէն ստանալով ուզուած գիրքերը, զանոնք պիտի ղրկէ արտասահման այն գրավաճառներուն — մեծ մասամբ օտար — որոնք ընթացիկ հաշիւ ունին յիշեալ կազմակերպութեան հետ:

Այս դրութեան անպատեհութիւնն այն է, որ յաճախ ապսպրանքներուն մինչեւ Երեւան հասնիլը՝ պահանջուած գիրքերը արդէն իսկ սպառած կ՚ըլլան եւ կարելի չըլլար ստանալ զանոնք:

Բազմաթիւ պատմական, բանասիրական, լեզուաբանական եւ գեղարուեստական արժէքաւոր գիրքեր չեն հասնիր արտասահման: Ու եթէ երբեմն բախտի բերումով հասնին սակաւաթիւ օրինակներ, առանձնաշնորհեալներ միայն կրնան օգտուիլ անոնցմէ:

Այս անպատեհութեան առաջքը կրնար առնել «Կուլտուրական Կապի Հայկ. Ընկերութիւն»ը, եթէ ուզէր լրջօրէն գործի լծուիլ եւ արդարացնել իր գոյութիւնն ու կոչումը:

Նոյն դժուարութիւնները կան արտասահմանէն հայերէն գիրքեր ղրկելու համար Հայաստան: Ո՛չ թէ անհատներու, այլ պետական հիմնարկութեանց:

Այս վերջինները պարտաւորուած են դիմելու Մոսկուա՝ «Միջազգային գիրք«ի կեդրոնը եւ անոր միջոցաւ ապսպրելու սփիւռքի հայերէն հրատարակութիւնները:

Յաճախ ամիսներ կը տեւեն այս գործողութիւնները: Ու կը ներկայացնեն բազմաթիւ անպատեհութիւններ:

Շատ քիչ անգամ Միութիւն մը կամ անհատներ իբրեւ «նուէր» գիրքեր կը ղրկեն Հանրային Գրադարանին կամ Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի Մատենադարանին:

Այս պատահական առաքումները ո՛չ մէկ կերպով կրնան գոհացնել Հայաստանի ընթերցասէր ժողովուրդը, որ ներկայ դրութեամբ դատապարտուած է անհաղորդ մնալու սփիւռքի գրական-մշակութային արտադրութեանց:

Մատենադարաններու ստացած մէկ-մէկ օրինակ գիրքերէն կրնան օգտուիլ միայն առանձնաշնորհեալներն ու մասնագէտները:

Ազգապահպանումի եւ հայապահպանումի գլխաւոր ազդակներէն մէկն ալ այն է, որ հոգեկան-մշակութային կապը Հայաստանի եւ արտասահմանի միջեւ պէտք է պահել վառ ու կենդանի:

Անհրաժեշտ է սերտացնել կապը Հայաստանի եւ արտասահմանի միջեւ՝ մշակութային գետնի վրայ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՆՈՐ ԱՐԲԱՆԵԱԿԸ՝ ՍՈՒՐԻԱ

●

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՄԵՆԱՏԻՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՀԱՍՏԱՏՈՒԵՑԱՒ

Երէկ գրած էինք արդէն Սուրիոյ վերջին դէպքերուն մասին, որոնք առիթ տուած էին Ամերիկայի եւ Սուրիոյ յարաբերութիւններու ձգտումին:

Վերջին լուրերը աւելի յստակօրէն կը վկայեն թէ իրականին մէջ Սուրիա առիթ մը ստեղծեց բացորոշօրէն իր դիրքը ճշդելու եւ խաղաղ յեղափոխութեամբ մը նոր արբանեակ պետութիւն մը դառնալու:

Սպայակոյտի պետ՝ Նիզամեդինի պաշտօնազրկումը այդ ուղղութեամբ շատ յատկանշական է եւ զօրավարին մեկնումով աւելի ազատ կրնայ շարժիլ գնդապետ Սարաճ:

Զօր. Նիզամեդին շատ փորձած է Սուրիայէն հեռացնել համայնավարամիտ Սարաճը որպէսզի բանակը չիյնայ խորհրդային հսկողութեան տակ, բայց չէ յաջողած՝ իր դէմ ունենալով նաեւ Պատերազմական նախարար Խալետ Ազմը, որ ծանօթ համայնավար է: Համաձայն արաբական լուրերու, սպայակոյտի պետ նշանակուած է Աֆիֆ Պիզրի, ծանօթ ձախակողմեան մը: Ըստ նոյն աղբիւրներուն, անմիջական կը թուի նաեւ որ՝ Նախագահ Շիւքրիւ Քուաթլիի տեղ անցնի Պատերազմական նախարար՝ Խալիտ Ազմ: Այս ձեւով, Սուրիա, առանց արիւն թափելու յաջողած կ՚ըլլայ համայնավար յեղափոխութիւն մը:

Այս ձեւի զինուորական մենատիրութեան մը հաստատումով, Սուրիա կը յուսայ օգտուիլ Խ. Միութենէն, որ արդէն բաւական խոստումներ ըրած է իրեն, առանց «որեւէ փոխադարձ զիջումի, քաղաքական թէ զինուորական», ըստ սուրիական լուրերու:

Արաբական շրջանակները կը սպասեն նաեւ կարեւոր մաքրագործումներու աջակողմեան տարրերու մէջ:

Հակառակ ամերիկեան հերքումներու, Սուրիացիք կը պնդեն թէ ամերիկացի երեք դիւանագէտները ամէն ինչ պատրաստած էին տապալելու համար ներկայ վարչաձեւը:

Այս ուղղութեամբ առջի օր ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ հարիւրապետ Ապտալլահ Շէյխ Աթի որ մաս կը կազմէ այն սպաներուն, որոնց դիմած էին Ամերիկացիները պատրաստելու համար իրենց «դաւադրութիւնը»:

Ապտալլահ Շէյխ 45 վայրկեան խօսելով բացատրած է մանրամասնօրէն իր խօսակցութիւնները Ամերիկացիներուն հետ, ինչպէս նաեւ Համի զինուորական կցորդ՝ Իպրահիմ Հիւսէյնի հետ: Այս վերջինը, ինչպէս գրած էինք, պաշտօնանկ եղաւ, բայց երկու օր է կը մերժէ Դամասկոս վերադառնալ հակառակ բազմաթիւ հեռագիրներու:

Շէյխ պարզեց նաեւ ամերիկեան ծրագիրները.—

Առաջին անգամ յարաբերութեան մէջ մտած է Ամերիկացիներուն հետ Յուլիս 26ին, համաձայնութեամբը իր պետերուն:

Ամերիկացիները կ՚ուզէին իրենց տրամադրութեան տակ ունենալ Սուրիոյ զինուորական ուժը (50.000 զինուոր) եւ այս նպատակով կարեւոր գումարներ յանձնած են իր միջոցով սուրիական իշխանութեանց: Օգոստոս 11ին Ամերիկացիները (Սթոն եւ Ճիթըն) իրեն ներկայացուցին գնդապետ Հիւսէյնին (Համի զինուորական կցորդը) որ ապահովեց թէ Ամերիկա պատրաստ է մեծ օժանդակութիւն բերել Սուրիոյ, զայն խլելու համար համայնավար վտանգէն: Այս «պետական հարուած»էն ետք, միշտ ըստ Շէյխի յայտարարութեանց, Ամերիկա թոյլ պիտի տար Սուրիոյ, որ գրաւէ Լիբանանը եւ իրեն կցէ, պիտի օգնէր Ալժերիոյ ազատագրման, պիտի մաքրէր Յորդանանը եւ պարտադրէր Իսրայէլի բաժանում մը:

Սուրիոյ ձայնասփիւռը չեշտեց թէ այս յայտարարութիւնները կ՚ընէ «փաստեր տալու համար ամերիկեան դաւադրութեան»:

Այս առթիւ խորհրդային մամուլը մեծ խանդավառութեամբ կ՚արձանագրէ «Միջին Արեւելքի ազատագրման շարժումներու յաղթանակը»: «Փրաւտա» կը գրէ.— «Ամերիկեան օժանդակութիւնը Այզընհաուըրի վարդապետութեան գծով փոխանակ օգտակար հանդիսանալու, լեցուն է մահացու վտանգներով»:

× Պէյրութի մէջ բաւական վտանգներ կը սպառնան ամերիկեան դեսպանատան եւ լիբանանեան ոստիկանութիւնը առջի օր ձերբակալած է երիտասարդ Յորդանանցի մը Ապտուլ Ղանի որ յայտարարած է թէ եգիպտացի դիւանագէտ մը իրեն պաշտօն տուած էր յարձակում գործել ամերիկեան դեսպանատան վրայ:

× Սուրիոյ Հանրապետութեան նախագահը էլ Քուաթլի, ուրբաթ ընդունեցաւ Դամասկոսի խորհրդային դեսպանը, բայց յայտնի չէ իրենց խօսակցութեան նիւթը:

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

●

ՄԵՐ ԿԱՅԱՆԸ ԵՒ ԻՐ ԹԵՐԹԸ

Մեծ հաճոյքով ստացանք այսօր իր տեսակին մէջ նորօրինակ «թերթ» մը: Գիտեմ, պիտի ըսէք հիմա, «աս էր պակաս» ... թերթ, թերթ... նորէ՞ն թերթ: Հոն ուր չորս Հայեր իրարու մօտ եկած են, անպատճառ իրենց առաջին մտածումը կ՚ըլլայ թերթ մը հրատարակել միշտ: Բայց այս մէկը, ըսի արդէն, իր տեսակին մէջ առաջինն է կարծեմ, եւ վստահ եմ որ դուք ալ պիտի գնահատէք:

Օդափոխութեան կայանները մեր մէջ սկիզբէն ի վեր երկու գլխաւոր նպատակ ունեցած են միշտ. երախային տալ ամիս մը մաքուր օդ, արեւ, լաւ սնունդ եւ մանաւանդ հայկական մթնոլորտ ու հայեցի դաստիարակութիւն:

Մինչեւ այժմ երգ ու պարով եւ հայերէն արտասանութիւններով կը գոհանային վարիչները: Այս տարի իբրեւ նորութիւն աւելցեր է ձեռագիր եւ նկարազարդ «թերթ» մը հայերէն (երկու երրորդով) եւ ֆրանսերէն: Խմբագրուած, պատկերազարդուած եւ գրուած Ֆր. Կապոյտ Խաչի Ժիւրայի կայանին տղոց կողմէ:

Դիմանկարները (Շ. Միսաքեան, Ռոմանոս Մելիքեան, Լիպարիտ Նազարեանց, Ա. Իսահակեան, Եղիշէ Չարենց) սեւ չինական մելանով, ինչպէս միւս գեղարուեստական զարդանկարները նարտարութեամբ եւ ճաշակով գծուած են, մէջ ընդ մէջ զետեղուած են ոտանաւորներու եւ արձակ գողտրիկ մանկական պատմուածքներու միջեւ: Մարզական բաժին մըն ալ, անշուշտ կայանի իրենց մէկ ուրիշ ձեռնարկը, լրացնելու համար թերթին 24 էջերը:

«Քանի մը խօսք», ստորագրուած Լ. Մոմճեանէ առաջին էջին վրայ, ուղղուած է «ընթերցողին»: կարծեմ ընթերցողները այս պարագային, կայանի բնակիչներն են որոնց խմբական ընթերցումներ թերեւս պէտք կ՚ըլլայ ընել: Չէ՞ որ շատերուն համար հայերէն կարդալ գրելը խնդրական է:

Թերթին անո՞ւնը: Ֆ. Կ. Խաչի Կայան: Կողքին վրայ՝ շէնքին նկարը, գեղատեսիլ շրջապատով, եւ քիչ վարը՝ խումբ մը տղաք իրենց առաջնորդին հետ:

Բովանդակութեան մասին բան չունիմ ըսելիք: Քանի մը տող ուշադրութիւնս գրաւեցին սակայն: Շաւարշ Միսաքեանի նկարին տակ ուխտ մը կամ խոստում մը կար, ուղղուած մատղաշ սերունդին կողմէ. «*Մայրենի քաղցրիկ լեզուն գուրգուրանքով պահել եւ պայքարիլ օտարախօսութեան դէմ, որպէսզի խայտայ ձեր հոգին*...» Ապրի՛ք տղաք:

ՆՈՃԻ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՊԱԳԱՆ

●

Քանի մը օր արձակուրդէ ետք, ելմտական նախարարը՝ Կայեար, երեքշաբթի օր կը վերադառնայ Փարիզ եւ մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին պիտի յայտնէ թէ ինչ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ գիներու յաւելման առաջքը առնելու համար:

Արդէն յայտնի է թէ ինչ փոփոխութիւններ տեղի պիտի ունենան:

Յաւելման ենթակայ ապրանքներ.— Այծի միս, ոչխարի միս, կարագ, ալիւմինիում, հրատարակչական եւ տպագրութիւն, շարժանկարի տոմսեր, ներածուած ապրանքներ:

Զեղչի ենթակայ ապրանքներ.— Եզան միս, տեսպըն, պրաս, կաղամբ, գետնախնձոր, գինի, հաւկիթ, դեղօրայք:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ կը շարունակուին ձերբակալութիւնները, դատապարտութիւնները եւ գնդակահարութիւնները:

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ եւ Խ. Միութեան բանակցութիւնները վերսկսան Մոսկուայի մէջ աւելի մռայլ մթնոլորտի մը մէջ: Խրուշչեւի եւ Միկոյեանի յայտարարութիւնները Արեւելեան Պերլինի մէջ Ատընաուըրի դէմ, աւելի ձգտուած մթնոլորտ մը ստեղծած են: Մոսկուայի արեւմտեան Գերմանիոյ դեսպանը յետաձգեց իր ճամբորդութիւնը ցնոր տնօրինութիւն:

ՑԻՒՐԻԽԻ մէջ ցոյցեր տեղի ունեցած են այն երիտասարդներուն դէմ որոնք մասնակցած են Մոսկուայի փառատօնին:

ՄՈՒՀԱՄԷՏ Ե., որ մինչեւ հիմա Մարոքի Սուլթան էր, այսուհետեւ Մարոքի Թագաւորի տիտղոս պիտի կրէ: Արդարեւ, Օգոստոս 16ի օրէնքի մը համաձայն, Մարոքը այլեւս Թագաւորութիւն է:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Հանրապետութեան նախագահ Քամիլ Շամուն կրկին Սամի Սոլհ յանձնեց նոր դահլիճին կազմութիւնը:

ԹՄՐԵՑՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ապօրինի առեւտուրներ տեղի կ՚ունենան Իսրայէլէն Կազա ՄԱԿի զինուորներուն միջոցով, համաձայն եգիպտական շրջաթերթի մը: Այս առթիւ կ՚առաջարկուի որ ՄԱԿի զինուորներուն անձեռնմխելիութիւնը ջնջուի:

ՉԵԽԱԿԱՆ համայնավար պատուիրակու-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՑՈՒՑԱՏԵՏՐԸ

ԵՐԵՔ ՎԷՊ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ ՄԸ (*)

Վերջին յիսնամեակին արեւմտահայ գրականութեան մէջ վիպական սեռին յատկանիշն եղած է նորավէպերու եւ պատմուածքներու գրականութիւնը: Գրական այս սեռին մէջ անմրցելի անուններ ունինք: Սկսելով Գրիգոր Զօհրապէն, Լեւոն Բաշալեանէն, Արփիար Արփիարեանէն, Տիգրան Կամսարականէն մինչեւ Երուանդ Սրմաքէշխանլեան, Ա. Պարթեւեան, Տիկին Զ. Եսայեան, քիչ մը բոլոր գրողները լաւագոյն էջեր ստորագրած են: Յիշուած անուններուն մօտ վիպագրութիւնն ալ փորձուած է: Եթէ չհաշուենք Գ. Զօհրապի «Անհետացած սերունդ մը» վէպը, իբրեւ առաջին փորձ, Ա. Արփիարեան իր «Կարմիր Ժամուց»ով, Տիգրան Կամսարական «Վարժապետին աղջիկ»ով, Երուխան «Ամիրային աղջիկ»ով ու «Հաւատք որդի»ով, բոլորն ալ վիպական արուեստով, ժամանակակից հայ կեանքէն բարքեր ու տիպարներ տուած են, արդարացնելու համար վէպը իբրեւ գրական սեռ:

Աւելի երիտասարդներ, ինչպէս Տիգրան Չէօկիւրեան իր «Վանք»ով ու «Հերոս»ով նոյն սեռը փորձած են:

Անուններու այս յիշատակութիւնը արեւմտահայ գրականութեան կը պատկանի: Որովհետեւ, արեւելահայ գրականութեան մէջ վէպը իր մասնաւոր տեղն ունի արժանաւոր ներկայացուցիչներով: Քանի մը անուններ, ինչպէս Խաչատուր Աբովեան, Պերճ Պռոշեանց, Րաֆֆի, Մուրացան, Ծերենց, Շիրվանզադէ, Նար-Դոս, Ա. Ահարոնեան, Վրթանէս Փափազեան, Դերենիկ Դեմիրճեան եւ Զանթ, պիտի բաւէին արդարացնել վիպագրի իրենց արժանիքները:

Նորավէպերու եւ պատմուածքներու գրականութիւնը, իբրեւ գրական աւանդութիւն, վերջին երեսնամեակին եւս շարունակուեցաւ եւ մենք նոյնքան արժանաւոր ներկայացուցիչներ ունեցանք:

Արտասահմանեան մեր կեանքը սակայն իր պարտադրութիւններն ունի, եւ հիմա է, որ հեղինակներ կը փորձեն վիպագրութիւնը այս վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին:

Նկատի ունիմ երեք վէպեր եւ պատմուածք մը, որոնց հեղինակները չեն կրնար չներշնչուիլ եւ նկատի չառնել մեր մտահոգութիւնները եւ ազգային տագնապները:

Այդ երեք վէպերն են.— Գաբրիէլ Թագւորեանի «Պահակը պատնէշին վրայ», վէպ Սփիւռքի հայ կեանքէն. Արամ Սահակեանի «Հայրենաբաղձ Սարգիսը», իրական կեանքէ առնուած վէպ, նոյն հեղինակէն «Մահուան պէս զօրաւոր», սիրավէպ լիբանանեան կեանքէ, եւ Նշան Պէշիկթաշլեանի «Հրաշագործ Հայը»:

Գաբրիէլ Թագւորեանի գրիչը, վերջին տարիներուն, բեղուն արտադրութիւն մը ունի: 1950ին լոյս կ'ընծայէր «Երբ երկինքը անողոք է» ժողովրդական վէպ մը: 1953ին մեզի կուտար «Գորշ գայլը կատղեր էր», վկայութիւններ եւ տպաւորութիւններ 1915 Թուականէն: Վերջինը ունեմն՝ «Պահակը պատնէշին վրայ»: Վարուժան Արթունեանն է այդ պահակը, որ հայկականութեան մարմնացումն է օտար ազդեցութիւններու, օտար ամուսնութեան մը դէմ ընդվզող եւ բողոքը մարմնացնող: Իր հօրեղբօր տունէն ընդմիշտ կը հեռանայ, տեսնելով օտար կնոջ մը հակահայ ազդեցութիւնը իր հօրեղբօրորդիներուն վրայ: Շա՛տ այժմէական նիւթ մը ընտրած է Գաբրիէլ Թագւորեան: Վէպ անուանումը քիչ մը տարակուսելի է սակայն, որովհետեւ աւելի շատ իրական դէպքեր պատմութիւնը կը կազմեն իր ժամանակին: Այսպէս այդ գրուածքին մէջ է որ կը գտնենք Էջմիածնի վերանորոգութեան հարցը, Գարեգին Կաթողիկոսին այցը Գահիրէ, տարագրութեան պատմութիւնը, գեղարուեստական ցուցահանդէս մը եւ մրցում, անգլիական եւ եգիպտական դաշինքին ստորագրութիւնը, դէպի հայրենիք ճամբորդութեան մը տպաւորութիւնները, 1915ի դէպքերուն անդրադարձումը, բոլորն ալ տեսակ մը թղթակցութիւններ, հրապարակագրական արժէքական նիւթեր, որոնք այս «վէպ»ին մէջ տեղ գրաւած են հռետորութեամբ մը:

Կը ցաւիմ որ աւելի մանրամասնութիւններու մէջ չեմ կրնար մտնել, տալու համար մէկէ աւելի դէմքերու դիմագիծը, կատարած դերը եւ երեւան հանելու համար հեղինակին լեզուին գեղեցկութիւնը:

Երկրորդ վէպը Արամ Սահակեանի «Հայրենաբաղձ Սարգիս»ն է: Հեղինակը «իրական կեանքէ առնուած վէպ» կ'անուանէ իր գործը. այդ իրականութիւնը Ներգաղթն է, որուն դրական, մանաւանդ բացասական կողմերն է զոր հարազատօրէն կուտայ մեզի հեղինակը: Բոլորս կը յիշենք արեւելքի մեր հայրենակիցներուն կրած յուսախաբութիւնները, Ներգաղթի օրերուն հրապարակ իջնող բացասական տիպարներէն մեր ժողովուրդին կրած նիւթական ու բարոյական վնասները: Կենդանի կերպով ներկայացուած է Սարգիսին եւ իր կնոջ Եղիսաբէթին տառապանքը, սեփական տունէ բաժնուիլը: Թէ ինչպէս հայ անհատը կը սիրէ իր տունն ու տեղը, եւ կեանքի գնով միայն անկէ կը բաժնուի: Ներգաղթի հաշուեյարդարութեան տխուր պատմութիւնն է ան: Սրամտութիւններ անպակաս են, որոնք մեզի կը յիշեցնեն Եր. Օտեանի «Ընկեր Փանջունի»ն: Ժողովրդական լեզուով գրի առնուած, առանց արուեստականութեան պատմութիւն մըն է, որ մեր մէջ տխուր յիշատակներ կ'արթնցնէ:

Արամ Սահակեանի «Մահուան պէս զօրաւոր»ը խակական վէպ մըն է, սիրային հանգոյցներով ընդելուզուած: Լիբանանի կեանքէն առնուած է, ուր Մարօն Եուսէֆ քսան տարեկան մեծահարուստ երիտասարդը կը սիրահարի ամուսնացած Մելվինէի: Այս վերջինը գեղեցկութեան տիպարն է եւ իր վրայ կը կրէ իգական սեռի բոլոր արժանիքները ոչ միայն ֆիզիքական այլեւ բարոյական: Ամուսինը Ժորժ Մանսուր, տարիքի տարբերութիւնմը ունի Մելվինէի հետ: Իրենց աղջիկը Նէճիհէ կ'ամուսնացնեն Մարօն Եուսէֆի հետ: Եւ սակայն այս երիտասարդը սիրոյ կրակներու մէջ բռնուած է ու կը տուայտի: Մահուան պէս զօրաւոր սէրը իր ցանցին մէջ առած է երիտասարդը: Մելվինէ կը դառնայ Մարօնի սիրուհին: Խղճահար են երկուքն ալ, դաւաճանած ըլլալով Նէճիհէն: Սիրոյ համար հետզհետէ հաստնցող Նէճիհէն կը զգայ դաւաճանութիւնը: Երիտասարդ տարիքի մէջ հիւանդ հօրը ճակատագիրը կ'ունենայ: Վէպը կը վերջանայ Մէլվինէով որ մայրապետի հագուստ հագնելով կը յուսայ իր մեղքերը քաւել, ինչպէս որ երիտասարդ Մարօն եւս կանխահաս մահ մը կ'ունենայ:

Արամ Սահակեանի այս երկու վէպերը տարբեր մթնոլորտ ունին, տարբեր յղացում, տարբեր ոճ ու լեզու: Երուքին մէջ ալ հեղինակը զուսպ է եւ չի դիմեր աւելորդ ածականներու եւ արուեստակեալ ձեւերու:

Նշան Պէշիկթաշլեանի նորավէպը «Հրաշագործ Հայը», առաջին անգամ կարդացուեցաւ Փարիզի Համազգային լսարանին մէջ եւ ջերմ խանդավառութիւն ստեղծեց:

Հայ երիտասարդը պահակ, հայ անհատը դէպի հայրենիք ներգաղթի ճամբաներուն վրայ, եւ Հայը հրաշագործ դէպի Փոքր Ասիոյ իր երբեմնի աւերակ ծննդավայրը:

Հրաշագործ Հայուն անունն է Տիգրան Հայրապետեան: Հազիւ թէ անապատի վերածուած հայրենական գիւղը կը մտնէ, ցամքած աղբիւրը կարկաչել ու երգել կը սկսի: Ցնցոտիներու մէջ կորսուած բնակիչները կը հաւատան այդ հրաշքին, որովհետեւ Հրաշագործ Հայը անցաւ անկէ...:

Այս ինքնատիպ պատմուածքը գեղեցիկ առիթ մը կը դառնայ յիշեցնելու համար դարերով քով քովի ապրող երկու ժողովուրդներուն տարբերութիւնը: Հայը շինարար, ստեղծագործ ու հրաշագործ, միւսը՝ քանդող, աւերող ու տգրագործ:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

(*) «Պահակը պատնէշին վրայ», Գ. Թագւորեան, վէպ (Սփիւռքի հայ կեանքէն), Հալէպ, 1956: «Հայրենաբաղձ Սարգիսը» Արամ Սահակեան (իրական կեանքէ առնուած վէպ), Պէյրութ, 1954: «Մահուան պէս զօրաւոր» Արամ Սահակեան, Պէյրութ, 1956: «Հրաշագործ Հայը» Նշան Պէշիկթաշլեան, Պէյրութ, 1957:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ԱՄԱՌ ԻՐԻԿՈՒՆ

Իրիկուն մը, Լիւքսէմպուրկի պարտէզին ծայրամասին մէջ:

Թէեւ արդէն ուշ էր, բայց տակաւին շատ մարդ կար Գարբոյի աւազանին չուրջը: Կանաչ ներկուած պարապ աթոռներուն քով, ձրի նստարաններուն վրայ, կիներ ու այրեր քով քովի սեղմուած:

Ասոնք կը կազմէին Փարիզի ժողովուրդին այն մասը, որուն համար կէսօրէ վերջի Լիւքսէմպուրկի պարտէզին այդ քանի մը ժամերը իրենց ամառնային օդափոխութիւնն էին:

Նստարաններուն մէջ ամէնէն անխնայ գրաւուածները անոնք էին, որոնք երկուք էին, ցից կոնակով մը բաժնուած, ուր մարդիկ ոչ միայն քով քովի կը նստէին, այլ եւ կռնակ կռնակի:

Ան նց առջեւի կողմը նստողները, անքթիթ կը նայէին ճամբուն, որուն մէջ տղաքներ կը խաղային սուր ճիչերով, եւ ուրկէ անցորդներ կ'երթային: Իսկ ասոնց կռնակը նստողները, աւելի բարեբախտ կը նայէին իրենց առջեւը տարածուող անհաւատալի արուեստական կանանչով մարգագետնին, որուն վրայ, քանի մը գեղեցիկ ծաղիկներու խոշոր ածուներ կային, ուր Գարբոյի աւազանին ստուարող ջուրերը բիւրեղացած կաթիլներ կը ղըրկէին, ուր աղաւնիներ կը պտըտէին, եւ ուր Փարիզի ճնճղուկները կուգային իրենց հատիկը ստանալու, տնտեսներուն գրեթէ աղերսակու ձեռքերէն...

Եւ ասոնց վրան ու դէմը, խոշոր շագանակենիները, որոնց գագաթներէն անդին, դարձեալ, Փարիզի հեռաւոր տժգոյն կապոյտով ամառուան երկինքն էր...

Ասիկա ամառուան այն իրիկուններէն էր, երբ մարդիկ դժուարաւ կը մտնեն իրենց գորշ տուներէն ներս, իրենց գորշ էութիւններուն հետ, ուզելով աշխարհի շնորհներէն ստանալ որքան որ կրնան: Եւ այսպէս, իրենց թշուառութիւնը, զարմանալի կերպով մը, յանկարծ գրեթէ ոչընչացած, լուսազարդուած եւ պաշտպանուած կը զգան...

×

Մէկ քանի անգամներ դարձայ Գարբոյի աւազանին չուրջը, դիտեցի ջուրը որ կ'իյնար անվերջ, արձանը կազմող պրոնզէ գեղեցիկ մարմիններուն վրայէն, եւ որ սրսկելով իր ջուրը մինչեւ հեռուն, օդին հետ, արուեստական կանաչով մարգագետիններուն երկայնքը նստող մարդերուն լայն բարիք մը կը բաշխէր, ամառուան այդ անհանդստացնող իրիկուան մէջ...

Բայց յանկարծ լուեցան Լիւքսէմպուրկի մեծ պարտէզին մէջ, իրիկուան փակումի փողերուն երկարող եւ յամառող կանչը: Գարբոյի աւազանին ջուրերը յանկարծ տատամսեցան, նուաղեցան, յետոյ դադրեցան: Օդին մէջ կանգ առնող անդի

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԸՆՁԱՁՈՒՐԿ ԳԼՈՏ

(CLAUDE GUEUX)

— Ինչո՞ւ համար հոս ես:

— Գողութեան պատճառաւ...

— Ես ալ, ըսաւ Գլոտ:

Արդարեւ, ամէն օր այսպէս բաժնեցին:

Գլոտ 36 տարեկան էր, սակայն մօտաւորապէս 50 տարեկանի երեւոյթը ունէր, որովհետեւ իր նայուածքը ունէր որոշ խստութիւն մը: Ալպէն քսան տարեկան էր, սակայն հազիւ տասնըեօթը տարեկան կարելի էր տալ իրեն, վասնզի այս տղին աչքերուն մէջ կար անմեղունակ նայուածք մը:

Անքակտելի բարեկամութեան կապ մը ստեղծուեցաւ այս երկու մարդոց միջեւ: Բարեկամութիւն մը որ աւելի կը նմանէր հօր եւ որդւոյ մէջ բարեկամութեան մը, քան եղբայր եղբօր մէջ: Ալպէն տակաւին գրեթէ երախայ մըն էր եւ Գլոտ՝ գրեթէ ծերունի մը:

Միեւնոյն աշխատանոցին մէջ կ'աշխատէին, միեւնոյն կամարին տակ կը քնանային, միեւնոյն բակին մէջ կը շրջագայէին եւ միեւնոյն հացէն կը ճաշակէին... Երկու բարեկամներէն իւրաքանչիւրը տիեզերք մըն էր միւսին համար:

Կը թուէր թէ երջանիկ էին...

Խօսեցանք արդէն աշխատանոցի տնօրէնին մասին: Այս մարդը որ բոլոր բանտարկեալները կ'ատէին, ստիպուած էր յաճախ Գլոտին դիմելու, որ սիրուած էր անոնցմէ: Շատ մը առիթներով, երբ պէտք եղած էր ըմբոստութիւն մը զսպել, Գլոտի անպաշտօն ազդեցութիւնը աւելի օգտակար էր եղած քան պաշտօնական իշխանութեանց զսպողական ձեռնարկները:

Արդարեւ, բանտարկեալները ի կարգ հրաւիրելու համար Գլոտի կողմէ արտասանուած տասը բառ աւելի ազդեցութիւն կ'ունենային, քան տասը ոստիկան-զինուորներու զինեալ միջամտութիւնը:

Գլոտ յաճախ այս տեսակ ծառայութիւններ մատուցած էր տնօրէնին: Ատոր համար ալ, տնօրէնը զայն կ'ատէր աւելի բուռն թափով մը: Կը նախանձէր այս գողէն: Իր սրտին խորը թաքնուած էր ոխ մը Գլոտին հանդէպ, ոխ մը որ արդիւնքն էր անոր, որ տնօրէնը Գլոտին բանտարկեալներուն վրայ ունեցած ազդեցութիւնը կը նկատէր ոտնձգութիւն մը իր իշխանութեան հանդէպ:

Այս կարգի պատմութիւնները աւելի վտանգաւոր են...

Գլոտ սակայն, շատ կը սիրէր Ալպէնը եւ երբեք ալ չէր խորհեր տնօրէնին մասին:

Առտու մը կանուխ, ճիշդ այն պահուն, երբ բանտապահները կալանաւորները կ'առաջնորդէին իրենց աշխատանոցները, զանոնք զոյգ-զոյգ կարգի շարուած դուրս բերելով իրենց ննջարաններէն, բանտապահ մը կանչեց Ալպէնը, որ այդ պահուն կը գտնուէր Գլոտի մօտ, եւ ըսաւ որ տնօրէնը կ'ուզէր զինքը տեսնել:

— Ի՞նչ կ'ուզեն քեզմէ, հարցուց Գլոտ:

— Չեմ գիտեր, պատասխանեց Ալպէն:

Բանտապահը տարաւ իր հետ Ալպէնը:

Առաւօտը անցաւ եւ Ալպէն չվերադարձաւ աշխատանոց: Երբ հանգիստի պահը հասաւ, Գլոտ խորհեցաւ որ բակին մէջ պիտի հանդիպէր Ալպէնին: Հոն ալ չգտաւ զայն: Կրկին վերադարձաւ աշխատանոց, սակայն Ալպէն միշտ հոն չէր:

Այսպէս ամբողջ օրը սահեցաւ:

Իրիկունը, երբ բանտարկեալները առաջնորդեցին իրենց ննջարանները, Գլոտ խուզարկու աչքերով չորս դին փնտռեց Ալպէնը, սակայն ի զուր: Այդ պահուն Գլոտ սաստիկ կը տանջուէր եւ ատոր համար իսկ, հակառակ իր սովորութեան, խօսքը ուղղելով բանտապահներէն մէկուն հարցուց.

— Արդեօք Ալպէն հիւա՞նդ է:

— Ոչ, պատասխանեց բանտապահը:

— Ինչո՞ւ համար ուրեմն այսօր բնաւ մէջտեղ չերեւ, հարցուց Գլոտ անձկութեամբ:

— Ա՜խ, պատասխանեց բանտապահը բոլորովին անտարբեր եղանակով մը, որովհետեւ իր յարկաբաժինը եւ աշխատութեան վայրը փոխեցին:

Այս խօսակցութեան ներկաները նշմարեցին որ Գլոտի ձեռքերը այս պատասխանին վրայ դողդողացին: Սակայն հանդարտութեամբ հարցուց.

— Ո՞վ կարգադրեց... ո՞վ տուաւ այդ հրամանը:

Բանտապահը սառն, պատասխանեց.

— Պ. Տ...ն:

Այսպէս կը կոչուէր աշխատանոցներու տնօրէնը:

Յաջորդ օրը դարձեալ Ալպէն մէջտեղ չելաւ:

Իրիկուան, աշխատանքի վերջանալու պահուն, տնօրէնը, Պ. Տ... եկաւ աշխատանոցին մէջ իր սովորական քննութիւնը կատարելու:

Հեռուէն, Գլոտ տեսաւ տնօրէնը: Իսկոյն հանեց գլխէն իր կոշտ բուրդէ շինուած գդակը, կոճկեց գորշ բաճկոնին կոճակները, Քլէրվոյի բանտին տխուր համազգեստը կազմող այդ բաճկոնը կարգի դրաւ, որովհետեւ բանտերու մէջ լաւ հագուած եւ խնամքով կոճկուած բանտարկեալները բարեացակամութեամբ կը դիտուին հսկիչներուն կողմէ, եւ գդակը ձեռքին, խոնարհ դիրքով մը սպասեց Պ. Տնօրէնին անցքին:

(Շար. – 3)

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

մաղրելի բան մը յառաջ եկաւ: Ճնճղուկները, խումբ խումբ, թեւերու փոքրիկ թրթռումներով թողուցին մարգագետինները եւ մտան շագանակենիներուն մէջ: Աղաւնիները թառեցան արձաններուն գըլուխներուն եւ թեւերուն վրայ, գիշերուան քունին համար: Մութը սկսաւ իջնել, մարգագետիններուն կանանչը փոխելով:

Թողուցի պարտէզը, չդիմանալով տեսնել ծանրագին ու տառապագին շարժումը պարտէզը լեցնող մարդերուն, օրուան հրաշքէն դէպի կեանքին գործին մէջ...

×

Երբ պարտէզէն դուրս ելայ, դուռին առջեւ ամբողջ օրը կեցող լուսանկարիչը, Գարբոյին աւազանին ջուրերուն կենալուն մէջ իր օրուան ալ վերջը տեսնելով, ճամբայ ելած էր, գործիքը շալկած: Վրան ծածկուելիք սեւ լաթը կը կախուէր վար, ամառուան անշարժ օդին մէջ:

Առջեւի մասին վրայ, երբ նմոյշ փակցուած լուսանկարները կը յառաջանային կռնակի վրայ պառկած իրենց աչքը Փարիզի ամառուան մթնցող երկինքին, եւ ոտքերը ամուր կոթնցուցած զիրենք լուսանկարող մարդուն գանկին:

Օպսերվաթուարի հրապարակին ասֆալթը շատ տաք էր, եւ խեղդող բան մը կը բարձրանար գետնէն: Բայց խորը կար ծառուղին, խիտ ճիւղերով եւ թռչուններով ծանրաբեռնուած գագաթներով:

Անոնց տակ, օրուան տաքէն դեռ տամուկ նստարաններուն վրայ, ամբողջ օրը տքնած ժողովուրդի աղջիկները եւ տղաները իրենց երեկոյեան առատ համբոյրներու մխիթարական ընթրիքին նստած էին կողք կողքի, խոշոր շիշ մը կարմիր գինիի հետ, հացի պատառ մը կրծող, եւ թշուառութենէն սեւցած էութեամբ, մօրուսաւոր թափառաշրջիկներու հետ...:

Հրապարակին միւս ծայրէն, կ'երեւային հեռուն, Վալ տը Կրասի ճերմակ գմբէթները, յանկարծ բիւզանդական շեշտ մը դնելով Փարիզի միջնադարեան եւ արդիական խսկութեան վրայ...

Փոռ Ռուայալի կայարանին մէջ շոգեկառք մը հասաւ: Մեկնելու հրաւէր մը: Երթա՛լ...

Կանգ առի հրապարակին մէջտեղի արձանին քով: Քլոզըրի տէ Լիլայի թեռասը լեցուն էր իրիկուան ափերիթիֆին համար: Աթոռները յառաջացուցած էին հրապարակին ծառերուն տակ, որոնցմէ արդէն դեղնած տերեւներ կ'անջատուէին, եւ կ'իյնային արձանին շուրջը, ուր կեցած էի:

Պզտիկ տղայ մը, ջղապատ մատներով կիթառ մը կը նուագէր, կեցած ճամբուն եզերքը:

Հոն ծաղկավաճառ կնոջ կրպակին առջեւ սպասող ծաղիկները, տաքէն ու ծուխերէն սեւցած էին ու կախած իրենց գըլուխը: Ծաղկավաճառ դէր կինը, ի զուր թիթեղէ ամաններուն ջուրերը կը փոխէր եւ ծաղիկները կանգնեցնել կը ջանար: Անոնք դարձեալ վար կը կախէին իրենց գլուխները...

Պզտիկ տղան կիթառ կը զարնէր, զմայլանքով խորհելով սրճարանին առջեւը նստած մարդոց գրպանի փայլուն դրամներուն վրայ...

Ամառ իրիկուան տաք օդին մէջ, անցնելով աթոռներուն եւ սեղաններուն մէջտեղներէն, կարեցի սրճարանը, ապսէնթի եւ սիկառի հոտեր եկան քիթիս: Դէմքերու ամբողջ բազմութիւն մը ճեղքեցի, աւելի եւ աւելի մօտենալով տղուն կիթառին զայրագին ձայնին:

Եւ տեսայ, շատ մօտէն, կնոջ ծախած ծաղիկներէն մեռնող կարմիր մեխակներու ամբողջ խուրձեր, իրարու փարած, իրարու մէջ մտած՝ իրենց կեանք տալու անկարող ջուրին մէջ...

ՄԱՆՆԻԿ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

« ՇՈՒՆԵՐԸ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՄԷՋ »

Այս գիրքին հեղինակը՝ յոյն վիպասան Թրասօ Քասթանաքիս, դասախօս է Փարիզի արեւելեան լեզուներու վարժարանին մէջ: Պատերազմէն առաջ Փարիզ եկած է եւ հելլէնագէտ Փրոֆ. Քախխարիին աշակերտած: Պատերազմի տարիները Յունաստան անցընելէ ետք, 1946ին դարձեալ վերադարձած է Փարիզ: Իր այս գիրքը արդէն յունարէնով հրատարակուած է Աթէնքի մէջ «Հաճի Մանուէլ» անուան տակ: Գիրքին ֆրանսերէնի թարգմանութեան մէջ իր բաժինն ունի:

Ինչպէս գիտէք, ասկէ քանի մը տարի առաջ, ուրիշ յոյն վիպասան մը, յունական կեանքէն առնուած գրուածքներով, մեծ հետաքրքրութիւն արթնցուց Ֆրանսայի գրական շրջանակներուն մէջ: Այդ վիպասանին անունը՝ Նիքոս Քազանծաքիս: Ոչ մէկ բաղդատութիւն այս երկու հելլէն գրողներուն միջեւ: Քազանծաքիս՝ իբրեւ դիւցազներգակ՝ իր գործերուն մէջ վեր հանած է յոյն ժողովուրդին ազատատենչ զգացումները եւ վէպի ձեւին տակ, ազատութեան եւ հաւասարութեան պատգամ մը բերած է: Իսկ Քասթանաքիսի գործը իրական կեանքէ առնուած է: Ան՝ կը պատմէ իր տեսածը եւ ապրածը: Եթէ երեւակայական դէպքեր ալ սպրդած են իր գործին մէջ, անոնք վիպասանին հըմուտ գրչին շնորհիւ, աւելի հաղորդիչ եւ յուզիչ դարձուցած են այս գործին հերոսները:

Քասթանաքիս Պոլիս ծնած եւ հոն մեծցած ըլլալով՝ կրցած է հարազատօրէն նկարագրել իր անձերը:

Գանք նիւթին: Հաճի Մանուէլ, Պոլիս ապրող յոյն վաճառական մըն է, որուն կեանքի հիմնական նպատակը դրամ շահիլն է: Այդ նպատակը իրագործելու համար Հաճի Մանուէլ ոտնակոխ կ'ընէ մարդկային տարրական սկզբունքները: Պատիւ, բարոյականութիւն, եւայլն իրեն համար անիմաստ բաներ են: Պէտք է ուրեմն ազատիլ այդ տկարութիւններէն՝ ձեռք ձգելու համար ընկերութեան ղեկը: Այդ երազը իրականացնելու համար պէտք ունի քաղաքական դէմքի մը, որուն անհատականութիւնը եւ բարձր շրջանակներու մէջ ունեցած ծանօթութիւնները քօղարկեն իր նենգ գործունէութիւնը: Եւ քանի որ վէպը Պոլսոյ մէջ կ'անցնի եւ մեծ պատերազմի օրերուն, երբ Թուրքիոյ պետերը Էնվէր եւ Թալէաթ կը կոչուին, Հաճի Մանուէլին համար դիւրին կ'ըլլայ ապահովել նման Թուրք անձնաւորութեան մը մեղսակցութիւնը:

Այդ Թուրքն է Իպրահիմ փաշա, զարմիկը Պայազիտ պէյին, որ կառավարիչ է Պոլսոյ մէկ արուարձանին մէջ: Հաճի Մանուէլ, Սարաֆեան անուն ընտանիքի մը ունեցած հարստութեան տիրանալու համար, կը մատնէ այս վերջինը պատկան իշխանութեանց: Զէնքեր կը գտնուին Սարաֆեաններուն մօտ: Սարաֆեանները կախաղան կը հանուին: Իպրահիմ փաշա կառավարութեան աչքը կը մտնէ. իսկ Հաճի Մանուէլ, շուքին մէջ մնալով, կը գոհանայ Սարաֆեաններու պալատով, որ Իպրահիմ խոստացած էր տալ իրեն, «գործին» յաջողութենէն վերջ: Այս ոճիրը պատճառ կ'ըլլայ որ երկու մեղսակիցները անբաժանօրէն կապուին իրարու: Երկուքն ալ փառասէր, անկուշտ եւ ագահ:

Իպրահիմի հօրեղբայրը, — կառավարիչը — կ'ուզէ իր զարմիկը ազատել Յոյնին վատ ազդեցութիւններէն: Պայազիտ պէյ, որ աստուածավախ մէկն է, կը զգայ թէ Յոյնը իր զարմիկը դէպի բարոյական անկում կ'առաջնորդէ: Բայց Պայազիտ պէյ չի գիտեր թէ ի՛նչ աստիճան իր զարմիկը ենթակայ է Հաճի Մանուէլի ոճրային քմահաճոյքներուն: Հաճի Մանուէլ իր կինը, Թասուլան, նետած է Իպրահիմի գիրկը, աւելի դիւրութեամբ իշխելու համար Թուրքին վրայ: Շնորհիւ այդ կնոջ, Հաճի Մանուէլ կը յաջողի համոզել Իպրահիմը որ իր հօրեղբայրը դաւադրաբար սպաննել տայ:

Գիրքին ամէն մէկ էջին մէջ ոճիր, կիրք, հրէշային արարքներ իրարու կը յաջորդեն: Որովհետեւ ոճիրը ոճիր կը բերէ:

Այս հրէշային տիպարներուն քով, կան նաեւ մաքուր տիպարներ, ինչպէս Հաճի Մանուէլի մայրը, որ ի տես իր զաւկին անբարոյականութեան՝ անկողին կ'իյնայ եւ վերջին խօսքերը իր տղուն ուղղելով, կ'ըսէ. «Գնա՛ տղաս, մի մօտենար ինծի, գնա՛...»:

Վէպը կը վերջանայ յանցաւորներուն պատժումով: Հաճի Մանուէլ կախաղան կը հանուի, իսկ Իպրահիմ ինքզինքը Փոքր Ասիոյ խորերը կը նետէ եւ կը միանայ Աթաթիւրքին, որ դեռ պարզ սպայ մըն էր:

Քասթանաքիս, վերջաբանի մը մէջ կ'ըսէ թէ երբ Աթաթիւրք կառավարութեան պետը դարձաւ, Իպրահիմ իր աջ բազուկն էր: Բայց Քէմալի դէմ դաւադրութիւն մը մէջտեղ հանուած ըլլալով, Քէմալ կախել կուտայ Իպրահիմը: Այս դաւադրութիւնը մէջտեղ հանողն ալ Սիմէոնաքիս անունով գաղտնի ոստիկան մըն է, որ ատենին մէջտեղ հանած էր Պայազիտ պէյի սպանիչները:

Տիպարներուն նկարագրութիւնը յաջող է: Կարելի է ակնարկել թէ ոմանց հոգեբանութիւնը առաւել կամ նուազ վերլուծուած է, բայց քանի Քասթանաքիսի նպատակը վէպ գրել եղած է եւ ոչ թէ մխրճուիլ հոգեբանական բարդ հարցերու քըննութեան, մենք ալ մեր կարգին բաւականանանք այսքանով:

Հետաքրքրական տիպար մըն ալ Անդրէ Միւրաթի որ ազնուական ընտանիքի մը շառաւիղն է, բայց սնանկացած ըլլալով, Հաճի Մանուէլի ձեռքին, կամովին խաղալիկ կը դառնայ եւ ի վերջոյ ան ալ կախաղան կ'ելլէ իր տիրոջը հետ:

Քասթանաքիսի հերոսները կարելի է նմանցնել Նիցշէի գաղափարաբանութենէն վիժած պտուղներու: «Տէր վիլլէն ցու մախթ» (Հզօրութեան կամքը) իրենց կեանքին հիմնական գիծն է: Այդ հզօրութիւնը ապացուցանելու համար՝ պէտք է ոտնակոխել բոլոր կապած բարոյականութիւնը եւ ստեղծել նոր բարոյականութիւն մը, որ գերմարդոց յատուկ է և անոնց միայն պատշաճ: Յատկանշական է Հաճի Մանուէլի մէկ արտայայտութիւնը, երբ ընկերոջ մը դարձած կ'ըսէ. «Զե՞ս կարծեր որ ինքնին մեծութիւն մըն է մէկ հարուածով տապալել բոլոր այն սրբութիւնները, որոնք դեռ երէկ քու կեանքիդ եւ սկզբունքներուդ մաս կը կազմէին»: Այսպէս ուրեմն Հաճի Մանուէլ իր վրայ կը սքանչանայ ամէն անգամ որ նոր ոճիր մը կը գործէ: Ուրիշ հետաքրքրական տիպար մը, Հաճի Մանուէլի կինը: Քասթանաքիս կը պատմէ թէ այս կինը ամուսնանալէն առաջ շատ առաքինի աղջիկ մըն էր: Բայց Հաճի Մանուէլի ազդեցութեան տակ, իր հոգին սատանային կը ծախէ: Հաճի Մանուէլ յաջողած էր այդ մանկամարդ կնոջ մէջ քանդել ինչ որ ազնիւ եւ բարձր էր. եւ ահա այդ կինն է որ Հաճի Մանուէլ կը յանձնէ վաւաշոտ Թուրքի մը, իր դիւային ծրագիրները իրականացնելու համար: Բայց Թասուլան, երբ իր հոգին ծախելէ վերջ, կը ստիպուի իր մարմինն ալ պոռնկացնել, կ'որոշէ իր կարգին վրէժ լուծել բոլոր անոնցմէ որ զինքը այս ճամբուն վրայ դրին: Առաջին հերթին, իր ամուսինը, յետոյ Իպրահիմ փաշան: Բարոյապէս եւ մարմնապէս վիրաւոր այս կինը շատ լաւ գիտէ թէ իր տկար ուժերը անկարող են այդ վրէժը լուծելու: Պէտք է ուրեմն իր կարգին հրէշ դառնալ: Թէ ինչպէ՞ս: Ընթերցողին կը ձգեմ որ այս գիրքը կարդալով անձամբ ծանօթանայ այն սահմռկեցուցիչ փոփոխութեան որ յառաջ գալով զոհի մը ենթաշխարհին մէջ՝ զայն դարձնէ դահիճ:

Մարդկային կիրքեր ու կենդանական բընազդը եթէ սանձարձակ գործեն, մարդիկ տարբեր չեն այն կատղած շուներէն, որոնք իրենց կապանքներէն փախուստ տալով, ազատ կը մնան գիշերուան մէջ:

Այս է ուզած ապացուցանել Քասթանաքիս իր վէպին մէջ եւ յաջողած է:

ԱՐԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Յ«ԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (112)

ԵՐԿՈՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ԻԵ.

●

ԱԶՆԻՒ ԿԻՆ

— Երեք ժամ, առաւօտէ օգնութեամբ աւելի շուտով:

Վայրկեան մը լուռ կենալէն վերջ ծերը հարցուց.

— Մեր զինուորները ո՞ւր են:

— Մէկ մասը սա բլուրին ետին թուփերուն մէջ կ'սպասեն. միւսները այս աւերակ գիւղին մէջ զետեղուեցան: Խումբ մ'ալ ձկնորսին զգեստներով ուրիշ նաւակով մը ձկնորսութիւն կ'ընեն:

— Իմ ձի՞ս ո՞ւր ղրկեցիր:

— Ձիապանը եւ ձին, միւս երեք ձիերուն հետ մօտակայ հայոց գիւղ մը կայ՝ հոն ապահովցուցի:

— Սանդուխները, չուանները, երկաթէ գործիքները եւ դարբինը ո՞ւր են:

— Այս ժայռին ետին խորշ մը կայ հոն են ամէնքը:

Լսեց ծերը, որ Խոսրով Ակէացին ինքն էր, եւ սկսաւ ծանր ծանր քալել ծովեզրը, երբ յանկարծ ձիերու տրոփի ձայն լսուեցաւ եւ հինգ արարացի ձիաւոր տեսնուեցան որ սրընթաց կուգային: Կանգնեցաւ Խոսրով եւ եկողները կը դիտէր. իր սուր աչքերը որ առաջ զգուշութեան նշան տուին, հանդարտեցան եւ իր ճակատին կնճիռքը պարզեցան, քանի որ սկսաւ զանոնք ճանչել: Երկու տարիքն առած մարդ, երկու երիտասարդ եւ մէկ պատանի էին եկողները:

Խոսրով առանց խօսելու մօտեցաւ պատանիոյն որ երկու ծերերուն մէջէն կը ձիավարէր, եւ ձեռքը երբ կ'երկնցնէր որ օգնէ իջնելու համար ձիէն, նա արագութեամբ վար թռաւ ծիծաղելով:

— Անշուշտ, իշխան, ինծի չէիր սպասեր դու, ըսաւ:

— Դու ճանչեցիր զիս եւ իմացար թէ ոչ իմ տարիքիս եւ ոչ իմ բնաւորութեան մէջ կայ այսպիսի անխոհեմութեանց սպասել, պատասխանեց ծերը քաղցր մեղադրանօք:

Եւ պատանիոյն թեւէն բռնած՝ շտկուեցաւ դէպի աւերակ գիւղը՝ ակնարկելով Վահրիճի որ միատեղ գայ:

— Մեզի շատ առանձին տեղ մը գտիր ըսաւ:

— Պատրաստ է ձեր տեղը: Եւ Վահրիճ զիրենք մաքուրկէկ, գորգերով շտկուած, գետնափոր եւ բաւական մութ խուց մը մտցուց:

Երբ պատանին նստաւ, դարձաւ Խոսրով ըսաւ Վահրիճի.

— Դու հիմա գնա, այս իշխանին ընկերները տար Հայոց մօտակայ գիւղը որ հանգչին:

Եւ երբ Վահրիճ հեռացաւ, եւ մինակ մնացին ծեր իշխանն ու պատանին՝

— Այսչափ անխոհեմութիւն քեզմէ չէի սպասեր, իշխանուհի, շարունակեց Խոսրով հայրական գթով:

— Այսչափ տարի խոհեմութեան մէկ անխոհեմութիւն պէտք էր, իշխան. եթէ կնոջ պատիւ պահել էր՝ պահեցի, եթէ հիւանդ նայել էր՝ նայեցայ, եթէ տկարամիտ մարդ մը գործածել էր՝ գործածեցի, եթէ ծանր պարագաներու մէջ խորհուրդ տալ էր՝ տուի. բայց Գուրգէնի պէս դիւցազնի մը անօգուտ բանտի հալեւուն տանիլ անկարելի էր ինծ. ուստի պէտք էր զանի ազատելու համար զոհել կեանք, պատիւ... եւ ամէն բան. այո՛, ես յանձն առած եմ ամէն բան:

— Հանդարտէ, դուստր իմ, հանդարտէ: Միայն ինծ այն զրուցէ թէ մեզի հետ պիտի գա՞ս բերդին յարձակման

— Մինչեւ վերջին կէտը հոն պիտի գտնուիմ, եւ երբ տեսնեմ Գուրգէն ազատ շղթաներէ եւ բանտէ, այն ատեն ես իմ շղթաներուս կ'երթամ, նա ալ իր բաղդին:

— Մուշեղ ի՞նչ կ'ընէ:

— Ի՞նչ պիտի ընէ խեղճը. արդէն տղայ էր երբ ամէնքը զինք հասուն մարդ կը կարծէին, հիմա այս հիւանդութիւնն ալ որ վրայ հասաւ, բոլորովին տղայ եղաւ. բժիշկը՝ որ Կարնոյ բերել տուի, եւ որ քու երթալէդ վերջ հասաւ, Դուինի բժիշկին կարծիքը հաստատեց թէ ուղեղի հիւանդութիւն էր իր հիւանդութիւնը եւ հնար չկար բժշկութեան:

— Իմացա՞ւ քու հոս գալդ:

— Եթէ իմանա՛ր, երբ ըսի թէ Գուրգէն որ զինք ազատեր էր գերութենէ հիմա բանտն էր, թէ մեզի ալ կը վայլէր նորա ազատութեան աշխատիլ, թէ ես որոշեր էի ամէն բան՝ ոսկի, արծաթ, մարգրիտ, կալուած տալ զնա ազատելու համար, նա՝ ամէն խօսքիս «Այո՛, լաւ, իրաւունք ունիս» ըսաւ. բայց եթէ այս ամենուն հակառակն ըսէի, դարձեալ «Այո՛, լաւ, իրաւունք ունիս» պիտի ըսէր: Ուստի պէտք եղածը արի, Մուշեղի մնաս բարով ըսի, Խոսրէնն ու Վանահայրը հետս, այսպէս ծպտեալ ելայ ճամբայ եւ եկայ, վասնզի սիրտս անհանգիստ էր:

(Շար.) ԾԵՐԵՆՑ

Թիւն մը քանի մը օր է Մոսկուա կը գըտնուի, համաձայն Մոսկուայի ձայնասփիւռին:

ՄԱԿԱՐԻՈՍ արք. Մոսկուա հրաւիրուած է մասնակցելու համար եկեղեցական տօնակատարութիւններուն, որոնք տեղի պիտի ունենան յառաջիկայ Նոյեմբերին եւ Դեկտեմբերին: Այս առթիւ Մակարիոս արք. յայտարարած է թէ «որեւէ հրաւէր չէ ստացած, բայց պատրաստ է ամէն ճամբորդութեան, որ կրնայ նպաստել Կիպրոսի հարցին»:

ԱՆԴՆԴԱԽՈՅԶՆԵՐԸ որ ողողումներու հետեւանքով բանտարկուած էին 500 մեթր խորութեամբ անդունդին մէջ, փրկուած են:

ՊԵԼԺԻՈՅ նախկին թագաւորը Լէոփոլտ Գ. Ամերիկա պիտի այցելէ ուսումնասիրելու համար հիւլէական ուժի օգտագործումը խաղաղութեան շրջանին:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ հրատարակուեցաւ նոր ուղղում մը, իբրեւ հետեւանք Ցունիսի մաքրագործումներուն: Այս գրքոյկին մէջ ջնջուած են Մոլոթովի, Մալենկոֆի, Կագանովիչի անունները վերջին պատերազմի պատմութեան մէջ:

ԱՆԹԻՊԻ եւ Ժուան լէ Փէնի մէջտեղ օթոքառ մը սահելով խորտակեց կամուրջին բազրիքը եւ կախուեցաւ պարապութեան մէջ: 65 հոգիի մէջ որեւէ վիրաւոր չկայ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 187-188 (Յուլիս-Օգոստոս)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Հայ անասնաբոյժներ (Շ. Նարդունի). — Ի՞նչ խմել ծարաւ ենք (Տօքթ. Ասքանազ). — Հայաստանի բուժավայրերը (Տօքթ. Յակոբեան). — Ծովի լոգանք (Տօքթ. Աչճեան). — Գինի (Բժկ. Բառարան). — Կաթ կը միզէ (Փրոֆ. Վէռհօօկէն). — Ցլութիւնը եօթը ամիս միայն (Տօքթ. Աղատանի). — Ի՞նչպէս տեղափոխել արկածեալը (Խաչունի). — Ֆրանկախտը (Տօքթ. Միսաքեան). — Ի՞նչ է հանճարը (Վէռհաւն). — Ծերութիւն եւ ծերախտ (Տքթ. Նաւասարդ). — Հին բառարաններ (Յ. Քիւրտեան). — Հացի (Իշխանեան):

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 ֆրանք, արտասահման 1200 ֆրանք: Դիմել Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐԻ ՆՈՒՊԱՐ ՈՒՍ. ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ, ՓԱՐԻԶ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Համալսարանական Ոստանի Մարի Նուպար հիմնարկութեան մէջ հայ ուսանողները կըրնան սենեակ ապահովել իրենց համալսարանական ուսման ընթացքին, հետեւեալ պայմաններով.—

1) Թեկնածուն պէտք է ունենայ միջնակարգ լրիւ ուսման (պաշօ) վկայական:

2) Արձանագրուած պէտք է ըլլայ Փարիզի համալսարանի կամ որեւէ համալսարանական բարձրագոյն դպրոցի մը մէջ: Լիսէները բարձրագոյն դպրոց չեն նկատուիր:

3) Երկու հոգինոց սենեակը կ'արժէ անձ գլուխ 4.500 ֆրանք ամսական, իսկ յետագային առանձին սենեակ ունենալու պարագային 5.700 ֆրանք:

4) Համալսարանական Ոստանի ուսանողները կ'օգտուին ուսանողական ճաշերէ (75 ֆրանք):

Փարիզի Հայկ. Տունը, իր հայկական ճարտարապետական ոճով, իր գրադարան ընթերցարանով, եւ վերջապէս գրեթէ բոլոր գաղութներէ հոն հաւաքուած հայ ուսանողներով հայկական փոքրիկ օճախ մըն է Միջազգային այս հսկայ Ոստանին մէջ, իր արդիական բոլոր յարմարութիւններով:

Բոլոր դիմումները պէտք է ըլլան հետեւեալ հասցէին.

Union Générale Arménienne
de Bienfaisance
11, Square Alboni, Paris (16e)

ԴԻՒԱՆ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ
ՓԱՐԻԶ

Այրի Տիկին Մարիամ Զատըրճեան, Տէր եւ Տիկին Նուպար Զատըրճեան, Տէր եւ Տիկին Բալուլեան, Տէր եւ Տիկին Թումանեան (Թեհրան) եւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ԳԱՐԵԳԻՆ ԶԱՏԸՐՃԵԱՆԻ
(Սեբաստացի)

մահը, որ տեղի ունեցաւ Օգոստ. 15ին իր բնակարանը 69 տարեկանին: Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ չորսթ օր 17 Օգոստոսին ժամը 14ին Փարիզի Հայոց Ժան Կուժոնի եկեղեցին: Մարմինը ամփոփուեցաւ Պուռ-լա-Րէնի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«Ո՞ՒՐ ԵՍ, ՄԱՅՐ ԻՄ...»

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Պատկերազարդ եւ շքեղ տպագրութիւն:

Գինը 100 ֆրանք

(Թղթատարական սակերու փոփոխութեան պատճառաւ, կը պահանջուի 50 ֆրանք՝ փոստով ղրկուելու պարագային: Ուրեմն ղրկել ընդամէնը 150 ֆրանք դրոշմաթուղթ):

ՍՏԱՑԱՆՔ

Սիամանթօ եւ Խաչէ-Զարէ, Յովհ. Շիրազի. հրատարակութիւն Խօվան Հրատարակչականին, Պէյրութ: Գին 125 լիբ. դահեկան:

Աբու-Լալա Մահարի (Ա. Իսահակեան), նոյն հրատարակչական տան, թիւ 32: Գին 75 լիբ. դահեկան:

Խօվան հրատարակչականին թիւ 29 հատորը Թուղթ առ Երեւան (Ա. Ծառուկեանի) ութերորդ տպագրութիւն: Գին 250 լիբ. դահեկան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ

Հայերուս յարաբերութիւններու լոյսին տակ:

Գրեց՝ ԳԱԲՐԻԷԼ ԼԱԶԵԱՆ

Տպարան «Յուսաբեր», Գահիրէ 1957:

Գին՝ 1100 ֆրանք:

Դիմել Յառաջի եւ հայ գրատուններ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Արզումանոֆ ընտանիքը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս երկուշաբթի (Մեւելոց) առաւօտ ժամը 11ին իրենց հօր՝

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱՐԶՈՒՄԱՆՈՖԻ

մահուան Ա. տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

Կ Ո Չ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1957–1958 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան:

Պարտականութիւն կը նկատենք տալ կարգ մը ծանօթութիւններ, Եւրոպայի միակ աղջկանց գիշերօթիկ վարժարանի ընդունելութեան մասին:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.) Ֆրանսականը, որ տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու "բըդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պըըվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիները կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 120,000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան՝

1 Bld du Nord — Le Raincy
Tél. Le Raincy 172

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութիւնը ձեռնարկած է գրադարանի մը կազմութեան: Այս առթիւ, մեր բոլոր մտաւորականները, հայրենակիցներն ու ընկերները կրնան օգնել գրադարանին կազմութեան՝ ՄԻԱՅՆ ԳԻՐՔ նուիրելով, հայերէն թէ ֆրանսերէն:

Գիրքերը կարելի է ղրկել հետեւեալ հասցէին.—

Պ. ԱՐԱ ՊԻՊԷՐԵԱՆ
16, Ռիւ Փասթէօր
Ռոնի-սու-Պուա (Սէն)

ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

18 Օգոստ. կիրակի առաւօտ Աստուածածնայ տօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի Ռիւ Ժէ, Սէն Լուի սրահին մէջ: Պիտի պատարագէ Պսակ քահնայ՝ Պէյրութէն:

Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ

Տէսինի կրօն. Ընկերակցութիւնը կը փութայ ծանուցանել թէ՝ այս հինգշաբթի առաւօտեան, Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ պիտի մատուցուի Ս. պատարագ, տեղւոյ Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ, Ռիւ Պռանլի:

Տեղի պիտի ունենայ աւանդական խաղողօրհնէք եւ մատաղի բաշխում: Ուստի կը հրաւիրէ բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ գտնուիլ պաշտամունքի արարողութեանց, հոգեպէս մխիթարուելու համար:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փրաք: Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 20 ՕԳՈՍՏՈՍ
MARDI 20 AOUT 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 7970 33ème ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3772

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳԱՐԵԳԻՆ ՆԺԴԵՀ

Երեւանէն ստացուած նամակ մը կը հաստատէ Գարեգին Նժդեհի մահը:

Ո՞ւր է մեռած: Ե՞րբ: Ո՛չ մէկ մանրամասնութիւն:

Նամակագիրը լակոնական է.

«Գարեգինը մեռել է վաղուց: Նա կտակել է, որ իր մարմինը եւ ունեցած ձեռագրերը, հագուստները եւ ժամացոյցը եղբորը յանձնուին, որ նա փոխադրի Հայաստան:

«Լուր են տուել իր եղբորը (Թիֆլիս), որ գնայ եւ եղբորը մարմինը փոխադրի: Բայց նա հնարաւորութիւն չէ ունեցել կատարել իր եղբօր ցանկութիւնը: Ուղարկել են նրան հագուստները եւ ժամացոյցը:»

Մեր ստացած վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Նժդեհ 1955ի ամառը աքսորուած էր Սիպերիոյ Թայշէտ քաղաքը, Պայքալի լիճին հիւսիս-արեւմտեան կողմը, Մոսկուա-Վլատիվոստոք երկաթուղագծին վրայ:

Անկէ ի վեր ո՛չ մէկ լուր իր մասին:

Քանի մը ամիս առաջ Պալքաններու մէջ զրոյց հրջած էր թէ Զանգեզուրի հերոսը աքսորավայրէն տղատուելով փարիզ է եկեր...: Ու կը գրէին մեզի՝ ստուգելու համար անհաւատալի լուրը:

Այժմ կասկած չկայ, որ անիկա աչքերը փակած է յաւիտենականութեան, հեռաւոր Սիպերիոյ մէջ, որ գերեզմանն է եղած բազմահարիւր հայ յեղափոխական-գաղափարական մարտիկներու եւ մտաւորականներու:

Ֆրանսահայութիւնն ալ առիթն ունեցած էր ճանչնալու այս արտասովոր մարդը, որուն կեանքը համակ նուիրում եղաւ իր պատկանած ժողովուրդին, հայ «ցեղ»ին, որուն հանդէպ պաշտամունք ունէր:

Փարիզահայերը տակաւին կը յիշեն 1933ի «Փետրուարեան ապստամբութեան» տօնակատարութիւնը Սոսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ, ուր պատմական ճառեր խօսեցան «ճառախօս» դարձած երկու զինուորականներ, Դրօ եւ Նժդեհ, որոնք իրենց մագնիսացնող խօսքին հմայքին տակ պահեցին հայրենաբաղձ ունկնդիրները:

Իսկապէս խռովայոյզ կեանք մը ապրած է Նժդեհ, բուն անունով Գարեգին Տէր-Յարութիւնեան:

Երիտասարդ տարիքին մտած Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը, մասնաւոր սէր ունէր զինուորական ասպարէզին համար:

1907ին աւարտելով Սոֆիայի Սպայից վարժարանը, գնաց Կովկաս, ուր պահ մը բանտարկուեցաւ ցարական իշխանութեան կողմէ:

1912-13ի պալքանեան պատերազմին Անդրանիկի կողքին կռուեցաւ Թուրքերուն դէմ՝ հայ կամաւորներու խումբի մը հետ, փոխ-տեղակալի աստիճանով:

Մեծ պատերազմին նախ Վարդանի, յետոյ Դրոյի կամաւորական վաշտերուն մէջ ծառայեց իբրեւ օգնական հրամանատար եւ գնաց մինչեւ Վան ու Մուշ:

Զինուորականի կազմակերպող տաղանդին միացուցած պերճախօս հռետորի ձիրքը, Նժդեհ հայրենաշունչ ճառեր խօսելով Ալեքսանդրապոլի, Ղարաքիլիսայի ու Երեւանի մէջ, կ'ոգեւորէր ժողովուրդն ու կամաւորները, այդ բախտորոշ օրերուն՝ բարձրացնելով անոնց բարոյական կորովը:

Բացառիկ դեր մը վիճակուած էր իրեն Հայաստանի անկախ Հանրապետութեան օրերուն:

Թուրք-Թաթար տարրերը Զանգեզուր-Ղարաբաղի շրջանին մէջ տեւական խլրտումներով կը դժուարացնէին կառավարութեան շինարարական ձեռնարկները:

Մեծ զոհողութիւններ անհրաժեշտ էին միաձոյլ Հայաստան մը կազմելու համար:

1919-20 Նժդեհ զրկուեցաւ Զանգեզուրի շրջանը՝ անհանդարտ այլազգիները կարգի հրաւիրելու համար: Ու մեծապէս յաջողեցաւ իր առաքելութեան մէջ:

1921ի Փետրուարեան ապստամբութեան օրերուն, իր զօրագունդի դիմադրութեան շնորհիւ էր, որ Հայաստանի մտաւորականները յաջողեցան ապահով անցնիլ Պարսկաստան եւ ազատիլ կարմիր բանակի վրէժխնդրութենէն:

Իր անունը կապուած պիտի մնայ Սիւնիքի հերոսամարտին հետ:

1922ին Սոֆիա հաստատուելով նուիրուեցաւ հանրային-կուսակցական աշխատանքներուն, սերտ կապեր պահելով մակեդոնական-յեղափոխական շրջանակներու հետ:

Յիշատակելի պիտի մնայ իր այցելութիւնը Հիւսիսային Ամերիկա, ուր իբրեւ Դաշնակցական գործիչ 1933-1934 բեղմնաւոր գործունէութիւն ունեցաւ: Կազմակերպեց երկսեռ երիտասարդութիւնը «Ցեղակրօն Ուխտ»երու մէջ: Հայրենասիրական ոգին արծարծեց օտար ափերու տակ ծնած հայորդիներու սրտին մէջ:

Իր ցանած սերմերը մինչեւ այսօր ծիլեր կ'արձակեն:

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն վերջ, երբ Պուլկարիա ինկաւ կարմիր բռնակալութեան տակ, հայանուն դաւաճաններու մատնութեամբ Նժդեհն ալ ձերբակալուեցաւ ուրիշ Դաշնակցական մտաւորականներու հետ եւ աքսորուեցաւ:

Տասներկու տարի բանտի եւ աքսորի անլուր տառապանքները քաջաբար տանելէ վերջ, հրաժեշտ կու տայ կեանքին՝ Սիպերիոյ սառնամանիքներուն մէջ:

Հայրենիքը գերեզման մը անգամ զլացած է իրեն:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔՈՒԱԹԼԻ ԵԳԻՊՏՈՍ ԳՆԱՑ

ԼԻԲԱՆԱՆ ՄՏԱՀՈԳ ՍՈՒՐԻՈՅ ԿԱՑՈՒԹԵԱՄԲ

Զօր. Նիզամետինի տեղ Գնդ. Պըզրիի սուրիական բանակի ընդհանուր հրամանատար կարգուիլը, որ պաշտօնապէս հաստատուեցաւ, լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ: Պէյրութի թերթերը կը գրեն, թէ Աֆիֆ Պըզրի կը պատկանի համայնավար կուսակցութեան եւ բանակին մէջ գոյութիւն ունեցող նման խմբակցութեան մը պարագլուխն է: Միջազգային քաղաքական շրջանակները անձկութեամբ կը հետեւին համայնավարութեան ճամբուն վրայ գտնուող Սուրիոյ անցուդարձերով:

Վերջերս բազմաթիւ մաքրագործումներ եղան սուրիական բանակին հրամանատարութեան մէջ: Ձերբակալուած են խարաջէեան ճակատի ընդհ. հրամանատար Շավքէթ եւ Հա՛րապետութեան նախկին Նախագահին զարմիկը՝ Գնդ. Աթասի: Դամասկոսի մէջ պաշտօնապէս կը հաստատուի, թէ տասը բարձրաստիճան զինուորականներ, որոնց երեքը՝ զօրվար, շնորհազրկուած են:

Կը նախատեսուի, որ բանակին մէջ կատարուած յաջող մաքրագործումին յաջորդէ հաշուեյարդար մը՝ կառավարութեան մէջ: Սակայն, կը կարծուի, թէ ամէն ինչ կախում ունի Նախագահ Քուաթլիէն: Եթէ համայնավարամիտները յաջողին՝ Վարչապետ Ասալի, որ միաժամանակ Ներքին նախարար է, առնուազն կրնայ կորսնցնել իր վերջին պաշտօնը, որովհետեւ վստահելի համայնավարամիտ մը չէ:

Հանրապետութեան Նախագահ Քուաթլի կիրակի օր մեկնած ՝ Եգիպտոս, խոր-

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

Ո՞Վ Է ՅԱՆՑԱՒՈՐԸ

Առտուն, ժամը 9:

Հայերէն թերթին խմբագիրը նստած խմբագրական կը գրէ: Կ'անապարէ, որովհետեւ էջերը պէտք է մամուլին յանձնուած ըլլան մինչեւ կէսօր: Իր վայրկեանները թանկագին են՝ ոսկիին չափ:

Հազիւ տասը տող գրած է, երբ ներս կը մտնէ «սակաւախօս» հայրենակից մը:

— Վա՜յ, Աստու Բարին, ինտո՞ր ես, աղէ՞կ ես... Սա գրիչը վար դիր նայիմ... Քիչ մը խօսինք... Քանի՜ ամիս է երեսդ տեսած չէի: Է՛հ, պատմէ նայինք, ի՞նչ կայ, ի՞նչ չկայ...

— Աղէկութիւն...

— Տնեցինե՞րը ինտոր են... Տիկի՞նը, երախանե՞րը, հայրի՞կը, մայրի՞կը... Իմացայ որ Փրօջդ թոռը եկեր եւ համալսարան պիտի երթայ եղեր... Պարապ բաներ են, աղբա՛ր... Համալսա՞րն ինչ է... Սանկ շնորհքով վաճառականի մը քով դրբէք որ մարդ ըլլայ... Շատ կարդացողները կը տեսնենք կոր... Վերջ ի վերջոյ անօթի կը մնան... Կ'ուզես նէ, ես անգամ մը Սեդրոս էֆէնտիին կը խօսիմ... Ձեռքը ծանր է, գիտեմ, բայց անոր քովէն ելլողը, *փիշկին* առեւտրական կ'ըլլայ... Իմ աղբօրս տղան անոր քով աշխատեցաւ եօթը, ութը տարի, հիմա մարդ եղած է... Շուկայի քերականութիւնը կլլած, լմնցուցած է... Է՛հ, ազգին գործե՞րը ինչ ջուրի վրայ են...

— Պղտոր...

— Ես ալ անանկ կը կարծեմ... *Թոհաֆ* բան է, աղբար... Քանի՝ սէր, միութիւն, համերաշխութիւն կը քարոզենք, անչափ ետ կ'երթանք... Երկու կողմերն ալ յանցաւոր են, ինծի հարցնես նէ... Կռիւը եղած տեղը կապել չենք գիտեր... Ժամանակին «բաց ու գոց»ի խնդիր մը կար... Հիմա կաթողիկոսի, պատրիարքի խնդիր... Այս խնդիրն ալ, օր մը, պիտի լուծուի... Ան ատեն ալ ուրիշ թնճուկ մը պիտի սկսի... Մոռցայ հարցնելու, իրա՞ւ է *քի* կնքահօրդ նշանտուքը ետ եղեր է...

— Ո՛չ...

— Փա՛ռք Աստուծոյ... Ես ալ, շիտակը, շատ գէշ եղայ, երբ լուրը ինծի պատմեցին... Կարապետ աղային աղջիկն է առնելիքը, այնպէս չէ՞... Շնորհքով մարդ է, ոսկէ քեզի... Բաւական ալ «կը բռնէ»... Անցած օր, տունին առջեւէն անցանք... Ան ի՛նչ փառաւոր տուն է, աղբա՛ր... *Քէյֆդ* կուգայ... Ան չէ *եա*, ձեր թաղական խորհո՞ւրդն ալ ներքին վէներ ունի եղեր...

— Չեմ գիտեր...

— Հա՛... Իմացածիս համաձայն, անդամներէն մէկը, Զատկի առտուն, պնակ պտըտցուցած ատենը, պզտիկ աղջկան մը մազերը շոյեր է... Աղբա՛ր, ըլլալի՛ք բան չէ... Եկեղեցիին մէջն ալ, տօնական օրով, աղջնակի մը մազերը շոյե՞լ ինչ բնել է... Չի վայլեր... Բա՛ն մը չգրեցիք այդ մասին...

— Գրելիք ալ չունինք...

— Քալէ՛ սուրճ մը խմենք...

— Չեմ կրնար...

— Է՛, անանկ է նէ ես գացի...

×

Առտուն ժամը 10,30:

— Ալօ՛, ալօ՛, Պարոն խմբագիր, ես Տիկին Մոռհալլեպին եմ: Խնդրանք մը ունիմ...

— Հրամեցէ՛ք...

— Ո՞ր ծայրէն սկսիմ... Կը յիշէ՞ք, ասկէ մօտ քառասուն տարի առաջ, Պոլսոյ Սամաթիոյ թաղը քուէարկութեան ատեն, կռիւ մը սկսաւ... Այդ կռիւին մէջ, վիրաւորուեցաւ Կարապետ էֆէնտիի մը կինը... Գիտէ՞ք այդ Կարապետ էֆէնտիին մականունը... Շատ պէտք ունիմ, որովհետեւ, անցեալները հիւրեր եկած էին մեզի: Եպիսկոպոսն ալ եկած էր... Եւ ըսաւ որ...

— Չեմ գիտեր, Տիկին...

— Բայց գիտնալու էք... Կեցէք ձեր յիշողութիւնը թարմացնեմ...

×

Առտուն ժամը 12: Գրաշարապետին ձայնը բռնէրէ խմբագրատան չորս կողմը.

— Այսօր, թերթը չորսէն առաջ չ'ելլեր...

Ո՞վ է յանցաւորը:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ԱՆԿԱԽ ՀԱՄԱՅՆՔ»Ի ԽՆԴԻՐԸ

ԽՄԲ. — «Ազդակ»ի Օգոստոս 17ի թիւէն կ'արտատպենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները «անկախ համայնք»ին շուրջ, վերջնականապէս լուսաբանելու համար հասարակութիւնը.—

Պէյրութի երկու ուղեկից թերթերը՝ «Զարթօնք» եւ «Արարատ», վերջին երկու տարիներու ընթացքին, ազգային ու քաղաքական բոլոր գետիններու վրայ իրենց կրած անփառունակ պարտութիւններէն չչմած, կրկին դիմած են խարէութեան եւ սուտի՝ միտքերու մէջ շփոթ ստեղծելու համար:

Երկու քողածածուկները ժամանակին իբրեւ յաղթանակ ցոյց տուին Սուրիոյ կառավարութեան 1957 Մայիս 8 թուակիր եւ 1891–1 համարակիր պաշտօնագիրը, որ դառնամած Խադ. Արք. Աջապահեանին կը հաղորդէր, թէ անպատեհութիւն չի տեսներ բնաւ «Անկախ Համայնք»ի մը կազմութեան մէջ, պայմանաւ որ «նոր համայնք»ին կանոնադրութիւնը զրկուի առ ի քննութիւն եւ պայմանաւ որ այդ համայնքը արդէն իսկ գոյութիւն ունեցող եւ պաշտօնապէս ճանչցուած Հայ Առաքելական համայնքէն, յատկապէս հաւատալիքներու գետնին վրայ, տարբերութիւններ ունենար՝ ինչպէս Արդարութեան նախարարութիւնը յատուկ պաշտօնագրով դիտել կու տար:

Հաստատելու համար որ Խադ. Արք. Աջապահեանին տրուած գիրը պարզ թըղթակցութիւն մըն է եւ ոչ թէ «անկախ համայնք»ի պաշտօնական ճանաչում, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը դատ բացաւ Սուրիոյ Վարչապետութեան դէմ:

Այս դատը բացուեցաւ, ապահովելու համար անոր մերժումը, որովհետեւ այդ դատին մերժումը պիտի նշանակէր Մեծի Տանն Կիլիկիոյ յաղթանակը պառակտիչ տարրերու դէմ:

Սուրիոյ Գերագոյն Ատեանը, իր 1957 Յուլիս 29ի որոշումով եւ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի բացած դատին մերժումով, եկաւ վերջնականապէս ի դերեւ հանելու «անկախ համայնք»ի բոլոր երազները:

Արդարեւ, Սուրիոյ Գերագոյն Ատեանի թիւ 259 որոշումը յստակօրէն կը հաստատէ, թէ՝

1) *Զարեհ Ա. Կաթողիկոս իրաւունք չունէր պահանջելու ջնջումը Վարչապետարանի կողմէ Խադ. Արք.ին զրկուած գրին, նկատելով որ այդ գիրը գործադրութեան ուժ ունեցող վարչական որոշում մը չէ:*

2) *Սուրիոյ Վարչապետութիւնը Խադ. Արք.ին կողմէ «անկախ համայնք»ի մը ստեղծման համար գործադրելի որոշում մը չէ տուած, այլ պարզապէս հաղորդած է Տանն Կիլիկիոյ նախկին Տեղապահին՝ թէ արգելք չի տեսներ Անկախ Համայնք մը կազմելու ձեռնարկին, նոյն առթիւ խնդրելով որ մատուցուի հիմնական օրէնքը ի նկատառումն, ըստ կանոնի:*

3) *Խադ. Արք.ին տրուած գիրը վերջնական որոշման հանգամանքը չունի եւ չի*

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

Նիւ Եորքի երկնաքերներից մէկի վերին՝ 15րդ յարկի անկիւնի բնակարաններից մէկի ընդարձակ մի սենեակ, որի պատուհաններից բացւում է գեղեցիկ մի տեսարան այս բաբելոնեան քաղաքի խոր ձորերի նմանուող փողոցների վրայ, մանաւանդ գիշերները, երբ վառւում են բիւրաւոր լոյսերը:

Փողոցի վրայ անկիւն կազմող երկու պատերի խոշոր պատուհանները ցերեկուայ լոյսով ողողում են ընդարձակ սենեակը: Սենեակի երկու անկիւնները բռնուած են արեւադարձային բոյսերով: Կահաւորութիւնը՝ պարզ ու ճաշակաւոր:

Սենեակի խորքում, խոշոր պատուհաններից մէկի առջեւ, մի երկար սեղան ծանրաբեռնուած գծագրուած թղթերով, մատիտներով, գրիչներով, վրձիններով ու ներկերով: Սեղանին կից միւս պատի ամբողջ երկարութեամբ ու պատն ի վեր մինչեւ առաստաղը, կարգ կարգ դարակ, խնամքով դասաւորուած արուեստին նուիրուած հատորներով ու ալբոմներով:

Աշխատանքի այդ սեղանի առջեւ նստած է մի երիտասարդ միջահասակից մի քիչ բարձր, նիհարակազմ, թխադէմ, լայն ճակատով, սեւ աչքերով:

Դա Ռուբէն Տէր Յարութիւնեանն է իր աշխատանոցում:

Երբ 1951ի Յունուարին Ռուբէն Տէր Յարութիւնեանը Եւրոպայից Նիւ Եորք եկաւ, մի քանի ազգականներից դուրս ուրիշ ոչ ոք լսել էր իր անունը:

Այսօր, 1957ին, նրա անունը լայնօրէն ծանօթ է Նիւ Եորքի թատերական արուեստի շրջանակներում եւ իր արուեստը բարձրօրէն գնահատուած Նիւ Եորքի մամուլի կարեւորագոյն օրգանների կողմից:

Ռուբէն Տէր Յարութիւնեանը ծնուել է Թիֆլիսում: Իր ծնողների՝ Գեղամ եւ Անահիտ Տէր Յարութիւնեանների միակ զաւակն է Ռուբէնը:

Գեղամ Տէր Յարութիւնեանը, որ վախճանուել է համաշխարհային երկրորդ պատերազմի վերջաւորութեան Չեխոսլովակիայում, Կովկասի մեր կուսակցական ընկերներից էր, մասնագիտութեամբ իրաւաբան, եւ իբրեւ Դաշնակցական Ֆրակցիայի անդամ, անդամակցել է Անդրկովկասեան Սէյմին, մինչեւ Սէյմի լուծումը 1918ի Մայիսին:

Անդրկովկասեան երեք Հանրապետութիւնների՝ Հայաստանի, Վրաստանի եւ Ադրբէյջանի անկախութիւնների հռչակումից յետոյ Գ. Տ. Յարութիւնեանը վարել է Հայաստանի Հանրապետութեան ելեւմտական նախարարութեան ներկայացուցչի պաշտօնը Թիֆլիսում:

Ռուբէնի մայրը, Տիկին Անահիտ, ծնեալ Սէյլանեան, քրոջ դուստրն է հայկական առաջին օպերա «Անուշ»ի հեղինակ նշանաւոր երաժիշտ Արմէն Տիգրանեանի: Ռուբէնը Ամերիկա է եկել իր մօր հետ:

1921ին Տէր Յարութիւնեան ընտանիքը Կովկասից գնացել է Ֆրանսա, ուր բնակուել է մինչեւ 1927ը, ապա անցել է Գերմանիա, ուր հաստատուել է Բերլինում:

Եւրոպայում Գեղամ Տէր Յարութիւնեանը քաշուել է քաղաքական կեանքից եւ զբաղուել իր անհատական գործերով: Պատերազմի հետեւանքով տեղի ունեցած վերիվայրումները նետել են Տէր Յարութիւնեաններին Գերմանիայից Չեխոսլովակիա, այնտեղից Աւստրիա, յետոյ կրկին Գերմանիա, ապա Ֆրանսա եւ վերջապէս Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները:

Ռուբէն Տէր Յարութիւնեանը իր ընդհանուր կրթութիւնը ստացել է Գերմանիայում: Ռուբէնը նախ նուիրուել է երաժշտութեան՝ դաշնակահարութեան, բայց զգալով թէ ինչ է իր իսկական կոչումը, անցել է նկարչութեան, որ ուսել է նախ Բերլինի Րէյման նկարչութեան դպրոցում եւ ապա Ֆրիդրիխ Վիլհելմ համալսարանում, ուր 1941ից մինչեւ 1943 հետեւել է ընդհանուր արուեստի, բեմական արուեստի, գրականութեան եւ փիլիսոփայութեան դասընթացքներին: 1943-44 նա շարունակել է իր կրթութիւնը Վիեննայի համալսարանում, եւ նոյն տարին, առաջին անգամ լինելով, Դրեզդենում (Գերմանիա) գծել է բեմական տեսարանները եւ հագուստները «Փոխանակուած հարսը» օպերայի համար: Այդ նոյն թուականին Վիեննայում նա գծագրել է զգեստները եւ բեմայարդարումը «Սալոմէ» օպերայի համար, Րիչըրդ Շտրաուսի ծննդեան 80ամեակի առթիւ:

1945-47 թուականներում աշխատել է Գերմանիայում բանակած ամերիկեան Երրորդ Բանակի արուեստի բաժանմունքի համար:

1948ին Գերմանիայից անցել է Ֆրանսա, Փարիզ, ուր շարունակել է իր արուեստի կատարելագործումը «Էքոլ դէ Բօ զ'Ար»ում, Պրոֆ. Սուվերբիի ձեռքի տակ:

Փարիզ գտնուած ժամանակ նա գծագրել է «Օպերա-Կոմիկ»ի համար Չայկովսկու «Կոնչերտօ» բալէի բեմայարդարումները եւ զգեստները:

1951ին Նիւ Եորք հասնելուց յետոյ շատ չանցած, ընդունուել է «Սի-Բի-Էս»ի հեռապատկերի ընկերութեան մնայուն աշխատակիցների խմբի մէջ: Յաջորդ տարին նա սկսել է աշխատել Նիւ Եորքի Սիթի Սենթըր օպերայի համար, իսկ 1954ից սկսած գլխաւոր աշխատակիցներից մէկն է Էն-Բի-Սի հեռապատկերի ընկերութեան:

Ռ. Տէր Յարութիւնեանի բեմական արուեստի մէջ ցուցաբերած ճաշակը կարողանում է ընդգրկել թատրոնի զարգացման պատմութեան իրարից այնքան հեռաւոր շրջաններ, ինչպէս դասական Հելլադայի Սոֆոկլէսեան շրջանը, դրանից քսան դար յետոյ առաջ եկած Շէքսպիրեան թատրոնի շրջանը եւ մեր ժամանակակից ամերիկեան թատրոնը: Բեմայարդարել է Սոփոկլէսի Անտիգոնեան, Շէքսպիրի մի քանի ողբերգութիւնները, որոնց մասին խօսք կը լինի աւելի վարը, եւ «Նոր աղջիկ քաղաքում» խորագրով երաժշտախաղի վերածուած Իւճին Օնիլլի «Աննա Քրիստի»ն, որ մեծ յաջողութեամբ բեմադրւում է 46րդ փողոցի թատրոնում (Բրոդվէյ):

Իր յարդարումները միշտ էլ բարձրօրէն գնահատուել են Նիւ Եորքի ոչ միայն արուեստի նուիրուած պարբերականների, այլ եւ քաղաքական օրաթերթերի կողմից, որոնք արուեստի յատուկ բաժիններ ունին: «Նիւ Եորք Թայմզ»ի եւ «Նիւ Եորք Հերըլդ Թրիբիւն»ի նման օրաթերթեր ոչ միայն գնահատական խօսք ունին միշտ Ռ. Տէր Յարութիւնեանի արուեստի մասին, այլ եւ յաճախ հրատարակում են պատկերները այն բեմերի, որ յարդարուած են Ռուբէնի կողմից, յատկացնելով այդ պատկերներին խոշոր տարածութիւն իրենց այնքան սուղ էջերում:

1950ից Ամերիկայում սկսուել է Շէքսպիրի թատերախաղերի բեմադրութիւնը վերակենդանելու մի շարժում: Այդ շարժման ձեւ տալու համար ստեղծուել է Ամերիկայի Շէքսպիրեան Կաճառը եւ Շէքսպիրեան Տօնախմբութիւնների Թատրոնը Քընէթիքէթ նահանգի Ստրաթֆըրթ քաղաքում:

Ստրաթֆըրթ քաղաքն է ընտրուած այն պարզ պատճառով, որ Շէքսպիրը ծնուել է Անգլիայի Ստրաթֆըրթ ան Էվըն քաղաքում, ուր ստեղծուած է Շէքսպիրեան Յիշատականուէր Թատրոնը:

Ահա երրորդ տարին է, որ Շէքսպիրի խաղերը ներկայացւում են Ստրաթֆըրթի թատրոնում: Ներկայացումները տեղի են ունենում ամառուայ շրջանին:

Ռ. Տ. Յարութիւնեանը կապուած է Ստրաթֆըրթի Շէքսպիրեան Թատրոնին անցեալ տարուանից սկսած:

Անցեալ տարուայ թատերաշրջանին պատրաստել է բեմայարդարումը եւ զգեստները «Ջան Արքայ»ի եւ «Միենոյն ծափով» խաղերի համար: Այս թատերաշրջանին ներկայացւում են «Օթելլօ»ն, «Վենետիկի վաճառականը» եւ «Շատ աղմուկ վասն ոչինչի»»ն, եւ այդ երեքի բեմայարդարումը ու զգեստաւորումը կատարում է Ռ. Տ. Յարութիւնեանը: Ռուբէնի, ինչպէս ասում են, մի ոտքը Ստրաթֆըրթ է, իսկ միւսը՝ Նիւ Եորք, ուր նա բազմաթիւ ընթացիկ աշխատանքներ ունի:

Ստրաթֆըրթի այս ամառուան թատերաշրջանը սկսուել է «Օթելլօ»ով:

Այդ առթիւ «Նիւ Եորք Թայմզ»ի արուեստի բաժնի ականաւոր աշխատակից Բրուքս Էթքինսընը հետեւեալն է գրել այդ թերթի Յունիս 30ի կիրակնօրեայ թիւի մէջ Ռ. Տ. Յարութիւնեանի արուեստի մասին.— «Սա Շէքսպիրեան թատերախաղերի երրորդ տարեշրջանն է, եւ երկրորդ տարեշրջանը Ջան Հաուսմընի ղեկավարութեան տակ, ինչպէս նաեւ երկրորդ շրջանը Ռ. Տէր Յարութիւնեանի տեղակալութեան, իբրեւ բեմի յարդարման եւ զգեստների գծագրիչի, որ անկախ մըտածող մէկն է:

«Անցեալ տարի Ռ. Տէր Յարութիւնեանը մի նորոյթ մտցրեց Շէքսպիրեան թատերախաղերի բեմադրութեան մէջ: Նա բեմը շրջափակեց տախտակէ որմերով, որոնք նման են մի շարք վենետիկեան լուսարգելների: Շէքսպիրեան մի շարք մասնագէտներ փորձում են, տեսարաններից խուսափելով, տրամադրութիւն ստեղծել չընկալեալ ձեւերով: Ռ. Տէր Յարութիւնեանը տեսարանների փոխարէն ստեղծում է որոշ տրամադրութիւն վենետիկեան լուսարգելներով: Այսպիսով նա ձգտում է Շէքսպիրը ներկայացնել եւ միաժամանակ ստեղծում է որոշ տրամադրութիւն:

«Նա լուծել է իր բեմական խնդիրը առանց օգտուելու ոչ առաջաբեմից եւ ոչ էլ հարթայատակից (պլատֆորմ): Եւ դա [illegible] պէտք է եղած լինի Ռ. Տ. Յարութիւնեանի նկարագծական ծրագրի բուն շարժառիթը:

«Անկասկած Ռ. Տ. Յարութիւնեանի բեմայարդարումը պիտի կորցնի իր ազդուութիւնը, երբ մաշի դրա թարմութիւնը: Այդ դէպքում դա կը փոխարինուի հաւասարապէս գրաւիչ մի ուրիշ նորոյթով:

«Ռ. Տ. Յարութիւնեանի բեմայարդարման հնարամիտ գործադրութիւնը «Օթելլօ»ի ընթացիկ բեմադրութեան մէջ ցոյց է տալիս, որ նրա արուեստը յառաջադէմ է եւ ոչ թէ կայուն: Շրջանակուած մի տախտակ ամրացնելով այստեղ, մի զարդանկար եւ կամ մի փայլուն կախելիք տեղաւորելով մի ուրիշ տեղ՝ նա պէսպիսութիւն է ստեղծում:

«Եթէ Ստրաթֆըրթի բեմը երկդիմի խնդիր է, ապա Պ. Հաուսմընը (թատրոնի վարիչը), Պ. Ռ. Յարութիւնեանը եւ Օրիորդ Րոզենթալը (բեմական լուսաւորութեան մասնագէտը) կախարդիչ կերպով են լուծել այդ խնդիրը», եզրափակում է իր խօսքը Պ. Բրուքս Էթքինսընը:

Ոչ պակաս գրուատական խօսքերով էին գնահատել Ռուբէնի գործը «Նիւ Եորք Հերըլդ Թրիբիւն»ը եւ միւս թերթերը, որոնք արուեստի բաժին ունին:

Չի եղել մի դէպք, երբ Նիւ Եորքի մամուլը գնահատութեան եւ բարձր գնահատութեան խօսք չունենար Ռուբէնի գործի մասին: Եղել են դէպքեր, երբ այս կամ այն խաղը խստօրէն քննադատուել եւ դատապարտուել է, իսկ նոյն խաղի վրայ Ռուբէնի թափած աշխատանքը բարձրօրէն գնահատուել է մամուլի կողմից:

ՎԱՐԴԳԷՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԸՆՉԱՁՈՒՐԿ ԳԼՈՏ
(CLAUDE GUEUX)

Տնօրէնը անցաւ:

— Պարոն, ըսաւ Գլոտ:

Տնօրէնը կանգ առաւ եւ կիսով մը դարձաւ դէպի Գլոտը:

— Պարոն, վերսկսաւ Գլոտ, ճի՞շդ է որ Ալպէնին յարկաբաժինը փոխուած է:

— Այո՛, պատասխանեց տնօրէնը:

— Պարոն, շարունակեց Գլոտ, ես ապրելու համար Ալպէնին պէտք ունիմ: Գիտէք անշուշտ որ իմ ստացած օրական սննդեղէնս չի բաւեր ինծի եւ Ալպէն իր ստացածը կը բաժնէր ինծի հետ:

— Իր գիտնալիք գործն էր, ըսաւ տնօրէնը:

— Պարոն, արդեօք հնարաւոր չէ՞ որ Ալպէն վերադարձուի իմ բնակած յարկաբաժինս:

— Անկարելի է, վճռուած է արդէն:

— Ո՞վ է վճռած:

— Ե՛ս...:

— Պարոն Տ..., շարունակեց Գլոտ, ինծի համար սաիկա մահու եւ կենաց հարց մըն է եւ կախում ունի ձեզմէ:

— Ես իմ տուած որոշումներս երբեք ետ չեմ առներ:

— Պարոն, ես ձեզի հանդէպ վատ բան մը ըրա՞ծ եմ:

— Ոչի՛նչ:

— Այդ պարագային, աղերսեց Գլոտ, ինչո՞ւ զիս կը բաժնէք Ալպէնէն:

— Որովհետեւ... պատասխանեց տնօրէնը անտարբեր շեշտով մը, այնպէ՛ս...

Այս կարճ բացատրութիւնը տալով տնօրէնը անցաւ իր ճամբան:

Գլոտ գլուխը ծռեց եւ որեւէ պատասխան չտուաւ:

Այդ պահուն կը նմանէր քառադեղին մէջ գտնուող առիւծի մը... որկէ խլած էին իր շունը...

Այս ահաւոր վիշտը սակայն, ոչինչ փոխեց Գլոտի ամենօրեայ սովորութիւններէն: Իր մէջ ոչինչ փոխուեցաւ: Իր ընկերներուն հետ Ալպէնի մասին խօսք մը չփոխանակեց: Դադարի պահուն մինակը կը շրջագայէր բակին մէջ:

Միայն թէ, անօթի էր, ուրիշ ոչինչ...

Անոնք սակայն որ զինքը լաւ կը ճանչնային, նշմարեցին որ իր դէմքը օր ըստ օրէ զարհուրելի կը դառնար: Այսուհանդերձ ինք միշտ կը մնար մեղմ եւ հեզահամբոյր:

Շատերը ուզեցին իրենց սննդեղէնը բաժնել իրեն հետ: Բոլորն ալ մերժեց ժպիտով:

Անուհետեւ, ամէն երեկոյ, Գլոտ այնպիսի տարօրինակ երեւոյթ մը կը ստանար որ կը զարմացնէր իր շուրջինները, որոնք զինքը կը նկատէին իբրեւ լուրջ մէկը: Այն պահուն երբ տնօրէնը իր սովորական շրջապտոյտը ընելէ ետք կ'անցնէր Գլոտին առջեւէն, այս վերջինը աչքերը շեշտակի յառելով կը դիտէր զայն եւ յետոյ խոր անձկութեամբ եւ զայրոյթով լի շեշտով մը, որուն մէջ կար միանգամայն պաղատանք եւ սպառնալիք, կ'արտասանէր սա երկու բառերը.

— Ո՞ւր է Ալպէնը:

Տնօրէնը կարծես չէր լսեր զայն եւ ուսերը ցնցելով կ'անցնէր իր ճամբան:

Սակայն տնօրէնը շատ կը սխալէր այդպէս անտարբերութեամբ իր ուսերը ցնցելով, վասնզի այս տարօրինակ երեւոյթին ներկայ եղողներէն բոլորին համար ալ ակնյայտնի էր որ Գլոտ ներքուստ վճռած էր կարեւոր բան մը: Բոլոր բանտարկեալները անձկութեամբ է որ կը սպասէին թէ ի՞նչ ձեւով պիտի վերջանար յամառութեան եւ վճռակամութեան միջեւ մղուած այս խուլ պայքարը:

Երբեմն Գլոտ իր երկու բառերուն վրայ ուրիշներ աւելցնելով, կ'ըսէր.

— Լսեցէք, պարոն, վերադարձուցէք իմ ընկերս ինծի: Կը վստահեցնեմ ձեզի որ լաւ բան մը ըրած պիտի ըլլաք: Նկատի առէք որ ես է որ կ'ըսեմ ձեզի ատիկա:

Ուրիշ անգամ մը, կիրակի օր մը, երբ Գլոտ բակին մէջ քարի մը վրայ նստած էր արմուկները ծունկերուն վրայ եւ ճակատը ձեռքերուն մէջ, անշարժ ժամերով, բանտարկեալ Ֆայյէթ մօտեցաւ իրեն եւ ծիծաղով յարեց.

— Սատանան տանի, ի՞նչ կ'ընես հոս Գլոտ:

Գլոտ յամրաբար վերցուց իր խիստ գլուխը եւ ըսաւ.

— Մէկը կը դատեմ...

Եւ վերջապէս, իրիկուն մը, 25 Հոկտ. 1831, երբ տնօրէնը իր շրջապտոյտը կ'ընէր, Գլոտ իր ոտքերուն տակ մեծ աղմուկով մը փշրեց ժամացոյցի մը ապակին, որ առաւօտուն գտած էր նրբանցքին մէջ:

Տնօրէնը հարցուց թէ ուրկէ՞ կուգար այս աղմուկը:

— Բան մը չէ, ըսաւ Գլոտ, ես էի: Պարոն Տնօրէն, վերադարձուցէք ինծի ընկերս:

— Անկարելի է, ըսաւ Տնօրէնը:

— Սակայն պէտք է, պատասխանեց Գլոտ թաւ ու հաստատ ձայնով մը:

Եւ շեշտակի հայեացք մը ուղղելով տնօրէնին, աւելցուց.

— Լաւ մտածեցէք, այսօր Հոկտեմբեր 25ն է, ես ձեզի մինչեւ Նոյեմբեր 4 պայմանաժամ կը նշանակեմ...

Բանտապահներէն մին դիտել տուաւ տնօրէնին որ Գլոտ կը սպառնար իրեն եւ հետեւաբար ատիկա բաւական էր զինքը զնտանը դնելու:

— Ո՛չ, զնտանի պէտք չկայ, պատասխանեց տնօրէնը արհամարհական ժպիտով մը, այս մարդոց հետ անյիշաչար պէտք է ըլլալ:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար. - 4)

ՄԱՐԳՈՒԼԻ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԿԱՅԱՆԸ

Անցեալները բացումը կատարեցին Մարգուլի հիւլէական ելեկտրակայանին։ Այս երկիրը միշտ ալ գիտական գետնի վրայ յառաջադէմ դիրքերու վրայ գտնուած է, շնորհիւ իր զաւակներուն ստեղծագործ մտքին ու յամառ աշխատանքին։ Յաճախ նիւթական միջոցներու չգոյութեամբ գիտերու հեղինակներ ստիպուած են իրենց մտքին յղացումը այլ երկիրներու մէջ իրագործել։

Ֆրանսայի հիւլէական ուժի օգտագործման ծրագիրը ցարդ շատ սահմանափակ է։ Անշուշտ նախ վարկերու պակասէն եւ երկրորդ՝ տակաւին այդ ուժին զգալի պահանջ մը չներկայացնելուն համար։

Իրօք, Ֆրանսան իր ջրելեկտրակայաններու լայն ցանցով եւ ածուխի ու այլ միջոցներով արտադրած ելեկտրականութեամբ լիովին կը գոհացնէ իր ներկայ եւ հետզհետէ աճող պահանջները։ Եւ տակաւին մինչեւ 15–20 տարի կը բաւարարուի նոյն աղբիւրներով։

Մարգուլի հիւլէական կեդրոնի իրագործումով Ֆրանսա ոստում մը կ'ընէ դէպի հիւլէական ուժի օգտագործման կէնճարտարարուեստականացում, անցնելով մինչեւ այժմու փորձնական և փլութոնիոմի արտադրութեան սահմանները։

Ֆրանսայի առաջին հիւլէական բուրգը (փիլ) «Զօէ»ն էր, որ հիմնուած էր Շաթիյոնի մէջ եւ գործնական ոչ մէկ ուժ կ'արտադրէր։ Աշխատանոցի մը յատուկ փորձնական բուրգ մըն էր, որ աւելի հիւլէական մասնագէտներ պատրաստելու կը ծառայէր։ Երկրորդ բուրգը, Փ2ը, Սաքլէի մէջ հիմնուած, ահա 4-5 տարիէ ի վեր կը գործէ եւ փորձնական կարեւոր կեդրոն մը դարձած է։ Այս ալ, բացի բուրգը պաղեցնելու ծառայող կազի շրջագայութեան ստացած ջերմութենէն, իրական ոչ մէկ ուժ կ'արտադրէ։ Կ'օգտագործէ բնական ուրանիոմը (238) եւ ծանր ջուրը։ Արտադրուած առատ նէօթրոններու միջոցաւ կարեւոր փորձեր կը կատարուին եւ ռատիօ-իզոթոփներ կը ստացուին, որոնք բարերար դեր կը կատարեն մասնաւորապէս բժշկութեան մէջ։ Այս բուրգին ջերմութեան ուժն է 1500–2000 քիլովաթ։ Բուրգը պաղեցնելու համար նախապէս կը գործածուէր ճնշումի տակ՝ բորակածինը։ Իսկ այժմ՝ բնածխային կազը։

Սաքլէի մէջ ներկայիս կառուցուած է նոր բուրգ մը ԷԼ 3 անունով, որովհետեւ այս ալ միւս երկուքին պէս կ'օգտագործէ ծանր ջուրը։ Ասիկա ալ ելեկտրական հոսանք ստանալու համար չէ հիմնուած. այլ իր 15 հազար քիլովաթ ուժին միջոցաւ յառաջ բերելու Փ2էն տասն անգամ աւելի զօրեղ նէօթրոններու հոսանք մը, որուն ազդեցութեան կ'ենթարկեն զանազան մարմիններ ու նիւթեր, ասոնց կրած փոփոխութիւնը կամ դիմադրական տոկունութիւնը ուսումնասիրելու եւ յետագայ հիւլէական մեծ ելեկտրակայաններու կառուցման հնարաւորութիւնները այժմէն դիւրացնելու համար։

Սաքլէի այս բուրգը չէր կրնար ելեկտրական հոսանքի կամ փլութոնիոմի արտադրութեան յատկացուիլ, որովհետեւ նախ գետի մը ջուրը հարկաւոր էր, յառաջ եկած բարձր ջերմութիւնը պաղեցնելու համար, եւ երկրորդ՝ պէտք էր որ բուրգէն բարձրացող շողարձակ կազերը վտանգ մը չներկայացնէին օդանաւերուն։

Մարգուլի կայանը ահա այս պայմանները կը լրացնէ։ Ան կառուցուած է իր անունը կրող վայրին վրայ, որ կը գտնուի Կար նահանգին մէջ, Ռոն գետի ափին, Տան տը Մարգուլի ապառաժուտ բարձունքին ստորոտը, որու վրայէն օդանաւերը կը զգուշանան երթեւեկել։

Մարգուլի կայանին Ֆրանսական առաջին հակազդիչը (ռէաքթէօր) կնքուած է Կ1 անունով, իբրեւ չափաւորող (մոտէրաթէօր) գործածելով կրաֆիթը՝ ծանր ջուրի փոխարէն։ Յիշողութիւնները թարմացնելու համար՝ ըսենք թէ նէօթրոնները հիւլէի կորիզին բաղկացուցիչ մասնիկներէն են, որոնք անհաղորդ են ելեկտրականութեան։ Կարգ մը հասարակ մարմիններ զօրաւոր ճառագայթներու ազդեցութեամբ կամ այլ մասնիկներու ռմբակոծութեամբ նէօթրոններ կ'արձակեն, որոնց խելայեղ արագութիւնը չափաւորելու համար կը գործածուի կրաֆիթը կամ ծանր ջուրը։ Այս վերջինը հասարակ ջուրէն աւելի ծանր է այն պատճառաւ, որ իր պարունակած ջրածինը կազմուած է փրոթոնէ մը եւ նէօթրոնէ մը, ինչ որ հասարակ ջրածինին կրկին ծանրութիւնը կըներկայացնէ։

Իբրեւ չափաւորող գործածուած կրաֆիթը պէտք է ըլլայ բոլորովին զուտ։ Անոր զտման համար Մարգուլի մէջ հիմնուած է նաեւ մասնաւոր գործարան մը։

Մարգուլի կայանը պիտի արտադրէ 40 հազար քիլովաթ ջերմուժ, ինչպէս նաեւ տարեկան 15 քիլօ փլութոնիոմ։ Վերոյիշեալ ուժէն կը ստացուի հինգ հազար քիլովաթ ելեկտրական հոսանք։ Այս հոսանքը թէեւ կը փոխանցուի Ֆրանսայի ելեկտրական ցանցին, սակայն մասնագիտական պատճառներով այդ ցանցին կայանը կը ստանայ ութ հազար քիլովաթ հոսանք, իր եւ յարակից հիմնարկութեանց ելեկտրական հոսանքի պահանջին համար։ Այս վիճակը շուտով պիտի դարմանուի երբ երկրորդ հակազդիչը, Կ2, գործածութեան դրուի, անով 100-150 հազար քիլովաթ ջերմուժ պիտի արտադրուի եւ 20 հազար քիլովաթ ելեկտրականութիւն պիտի փոխանցուի Ֆրանսայի ելեկտրական ցանցին։ Իսկ փլութոնիոմի արտադրութիւնը պիտի բարձրանայ տարեկան 50 քիլոյի։ Փլութոնիոմի այս պաշարը իբր խայծ պիտի ծառայէ օգտագործելու բնական ուրանիոմը եւ այլ նիւթեր, որոնք առատօրէն գոյութիւն ունին բնութեան մէջ եւ որոնցմով կարելի պիտի ըլլայ յետագային հիւլէական ելեկտրակայաններու հիմնադրութիւնը։ «Պրիտըր» կոչուած այս կառուցուածքը ապագայի տարազն է, որուն մեքենականութեան մասին երկար պիտի ըլլար կանգ առնել այստեղ։

Հիւլէական ուժի օգտագործումը ընդարձակ ճարտարարուեստ մը կը հիմնէ, որուն յառաջդիմութեան համար Ֆրանսայի բոլոր մեծ ընկերութիւնները իրենց մասնակցութիւնը սկսած են բերել։ Այսպէս, Քրէօզոյի ընկերութիւնը ստանձնած է կայանին ներքին ջերմութիւնը պաղեցնելու ծառայող խողովակներու եւ ա կազմածներու շինութեան։ Ալսթոմ կը պատրաստէ ելեկտրական կազմածները։ Փէշինէ կ'իրագործէ կրաֆիթի զտումը։ Սէն Կոպէն՝ փլութոնիոմի զտումը։ «Լը Լիքիտ»ը կը հայթայթէ ծանր ջուրը։ Անշուշտ երկար պիտի ըլլար թուել բոլոր մասնակցող ընկերութիւնները։

Ինչպէս կը տեսնուի, հիւլէական ուժը մեծ հնարաւորութիւններ ունի եւ ապագան իրն է, եթէ անշուշտ մարդիկ զայն գործածեն իրենց բարօրութեան համար։ Այլապէս ան կը դառնայ մարդկութեան ամենամեծ վտանգը։

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ ՎԱԼՊԱՐԷԼԻ ՇՐՋԱՆԻՆ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վերջին թղթակցութեամբ տեղեկացուցած էի մեր գաղութին հանրային գործերու աննպաստ վիճակը, յայտնելով որ ընդհ. ժողովը ընտրած է նոր Վարչութիւն մը, որոշելով փորձ մը եւս կատարել նախկին համերաշխութիւնը եւ խանդավառութիւնը վերստեղծելու համար։

Նորընտիր Վարչութիւնը իր վրայ դրուած պարտականութիւնները կատարելու համար նպատակայարմար գտաւ՝ իր կողքին գործի լծել երիտասարդութիւնը, ու այս կերպով սատարել նաեւ ազգապահպանման գործին։

Այս ուղղութեամբ անցեալ Յուլիս 28ին իր ժողովի հրաւէրին պատասխանած էին 22 երկսեռ երիտասարդներ, որոնցմով կազմուեցաւ Վալպարէլ - Լա Փօմ Սէն Մարսէյի «Հայ Երիտասարդաց երկսեռ Միութիւն»ը հետեւեալ կերպով.— Պատուակալ նախագահ Պ. Եր. Կէտիկեան, ընդհ. ղեկավար՝ Աստիկ Աշճեան։ Նախագահ՝ Վարդգէս Աբրահամեան, փոխ նախագահ՝ Յարութ. Յովակիմեան, քարտուղար՝ Տիկ. Ս. Զալլաքեան, փոխ քարտուղար՝ Ս. Պետիկեան, գանձապահ՝ Միհրան Նահապետեան, փոխ գանձապահ՝ Լեւոն Տրդատեան։ Խորհրդականներ՝ Վարդգէս Շէրշէրեան, Ս. Գույումճեան, Լ. Փէշէքչեան, Տաճատ Ոսկանեան, Մարի Աշճեան, Համբ. Տրդատեան, Անայիս Յովակիմեան, Նոյեմի Հաթապեան եւ Մարի Գօզաեան։

Անդամներ՝ Լիւսի Հաթապեան, Պ. Մահմուդեան, Մարտիրոսեան, Աշպահեան, Գաշըրդճեան, Կարպիս Պատուրեան եւ Յարութիւն Զալլաքեան։ Կը յուսանք թէ դուրս մնացած երիտասարդները շուտով պիտի արձանագրուին։

Առաջին առթիւ որոշուեցաւ կազմակերպել ընտանեկան դաշտագնացութիւն մը, որ յայտարարուեցաւ «Յառաջ»ի միջոցաւ եւ մասնաւոր թռուցիկներով։ Ժողովուրդը անխտիր քաջալերեց այս ձեռնարկը։

Դաշտագնացութիւնը տեղի ունեցաւ 11 Օգոստոս կիրակի, ամբողջ օրը, 60 քիլոմեթր հեռու՝ «Մոնրիօ լը Վիօ» գիւղակին օդասուն անտառին մէջ։ Առաւօտուն շատ կանուխէն գաղութին մէջ ստեղծուած էր հաճելի եռուզեռ մը։ Ժողովուրդը հետզհետէ իրենց ուտելիքներով ծանրաբեռն՝ կը տեղաւորուէր երկու մեծ օթոքառներու մէջ, առաջնորդութեամբ կարգադիր յանձնախումբի երիտասարդներուն։

Յանձնախումբէն ուրիշներ կանխօրօք մեկնելով հանդիսավայր, հոն նաեւ ըրած էին մասնաւոր կարգադրութիւններ։ Գեղատեսիլ ծառերուն տակ, զուլալ ջուրերուն մօտ ժողովուրդը մեծ հաճոյքով բոլորուեցաւ սեղաններու շուրջ։ Պիւֆէն ճոխ էր զանազան ըմպելիներով։ Բարձրախօսը կը հնչեցնէր գեղեցիկ եղանակներ. բոլորը, երիտասարդ թէ ծեր, պարեցին, երգեցին ու զուարճացան ամբողջ օրը, վերապրելով հայրենի յիշատակներով։

Այս առթիւ պէտք է յիշել նաեւ Տիկին Զալլաքեանի կազմակերպած մանկական այնքան զուարճալի խաղերը, որոնք արժանացան ներկաներու մասնաւոր գնահատանքին։

Դաշտագնացութիւնը մեծ յաջողութեամբ վերջացաւ երեկոյեան ժամը 11ին եւ բոլորը Մարսէյլ վերադարձան զուարթ ու գոհ։

ԱՍՏԻԿ ԱՇՃԵԱՆ

ՊՐԻՒՍԷԼԻ միջազգային տօնավաճառին պիտի մասնակցին նաեւ Հայաստանի գորգագործներն ու ոսկերիչները։ Արդէն իսկ Պրիւսէլ ուղարկած են զարդանկարներով գործուած 10 գորգեր։ Շուտով պիտի ուղարկուին նաեւ արծաթեայ սկահակներ, շաքարամաններ, բաժակակալներ, ծխախոտատուփեր եւ այլ իրեր։

ՎԵՐՋԻՆ ԱՄԻՍՆԵՐՈՒՆ ընթացքին Էջմիածին այցելած են Աւստրիայի կանանց պատուիրակութիւնը, Իտալիա-Խ. Միութիւն ընկերութեան պատուիրակութիւնն ու Չիլիի բանաստեղծ Փապլօ Ներուտա՝ իր տիկնոջ հետ։

Յ«ԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (112)

ԵՐԿՈՒՆՔ

Հիմա դու, հայրիկ իշխան, ինծ այն գրուցէ թէ ինչ կարգաւորութիւնք որ մենք մտածեր էինք, ամէնքը նոյն կերպով պատրա՞ստ են, թէ պէտք եղաւ փոփոխութիւններ ընել։

— Ոչինչ փոփոխութիւն չկայ. քու ինծ տուած ծրագրիդ համեմատ ամէն բան կարգադրուած էր։ Ութ օր հոս անցուցի եւ գնացի Ակէ. մշակի հագուստով ներսէն զինեալ տասը հաւատարիմ քաջ զինուոր բերի այս առաւօտ։ Վահրիճ Գուրգէնի թիկնապահներէն բերել էր ընտրանօք, եւ տասներկու էլ Վասպուրականի քաջ թիավար, երկաթի ձողեր, լախտեր, սանդուխներ, պարաններ, բրիչներ, ամէն ինչ պատրաստ է։

— Դարբի՞նը։

— Նա էլ պատրաստ է։ Այդ ողորմելի կիսաւեր ամրոցին համար մեր պատրաստութիւնք շատ եւ չափազանց են։ Գիշերուան հասնելուն կ'սպասենք միայն։

— Բայց ես գիշերուընէ առաջ ուրիշ բանի էլ կ'սպասեմ... կնոջ մը կ'սպասեմ։

— Ի՞նչ տեսակ կնոջ։

— Բանտապանին կնոջ։

— Դեռ նոր բա՞ն կայ։

— Ինծ համար հին է, քեզ համար նոր։ Մտիկ ըրէ՛։ Արծաթասիրութիւնը մարդկանց առաջին մոլութիւն տեսայ ես. տեսայ քահանայ, աշխարհական, եպիսկոպոս եւ նախարար, ազնուական եւ ռամիկ, այդ անարգ մետաղին գերին են, ուստի գործը ապահովելու համար՝ իմացայ որ կումբէթի բանտապանին՝ որուն անունն Օմար է՝ երիտասարդ կինը Խոյ կը բնակի. բերել տուի Կանդուար, հետը խօսեցայ, տեսայ որ արծաթ, ոսկի եւ գոհարեղէն շատ կը սիրէ. շարք մը հարիւր արաբացի ոսկոյ եւ մանաւանդ ադամանդեայ մանեակ մը զինք դիւահար դարձուցին. աչքերը սկսան փայլիլ եւ մարմինը բոլոր ուրախութեան սարսուռ առաւ երբ յայտնեցի թէ երկուքն էլ իրեն պիտի լինէին, եթէ Գուրգէն կարենար ազատել, եւ իմ մարդիկներուս յանձնել արեւը մտած ժամանակ։ Հիմա կինը գնացած է այրը դիւթելու. շատ կարելի է որ մեր միւս պատրաստութեանց պէտք չունենանք։

Խոսրով ափ ի բերան մնաց երբ այս բանը լսեց եւ այսչափ միայն գրուցեց.

— Իրա՛ւ, դու միայն արժանի կինն էիր Գուրգէնի։

Լռութիւն մը յաջորդեց այս խօսքերուն, երկուքն էլ դիմացնին կը նայէին։ Վերջապէս Հեղինէ գլուխը վեր առաւ եւ հարցուց.

— Մեծ լուրն իմացա՞ր։

— Ոչինչ, նո՞ր կայ։

— Ամիրապետին մահը։

— Ի՞նչ, Ապու Ջաֆր մեռա՞լ է։

— Այո, որդին հայրը սպաննել եւ տեղը թագաւորել է։

— Սիրուն աղջիկս, այս ի՞նչ լաւ լուր ունիս, ո՞ւր իմացար։

— Ես Խոյէ կուգամ. հոն այս լուրը տարածուեցաւ. քաղաքը վերջին յուզման մէջ էր. Օմարի կինը երէկ առտու ճամբայ հանեցի, երեկոյին էլ ես ճամբայ ելայ։

— Դու յոգնած պէտք է լինիս, ուրեմն քիչ մը հանգչիր, ես երթամ նայիմ թէ ամէն բան կարգի՞ն է... Միայն իշխանուհի այն գրուցէ թէ բանտապանին կինն իմացա՞ւ Ամիրապետին մահը։

— Ի՞նչպէս կարելի էր չիմանալ. Տաճկաց շփոթութիւնը մեծ էր. ամէնքը զէնքի կը դիմէին հայոց վախէն։ Ամիրան քարոզ կուտար կարդալ փողոցները որ որեւիցէ անկարգութիւն խստիւ պատժել պիտի տար։ Ճշմարիտն ըսելով ես այս մեծ դիպուածին անտարբեր էի, վասնզի իմ նպատակս ինծ համար ամենամեծ էր։

Խոսրով ելաւ դուրս, իր հաւատարիմներէն պարկեշտ մարդ մը պահապան դրաւ, որ ոչ ոք անհանգիստ չընէ պատանի իշխանը, եւ ինք խորհրդածելով կ'երթար մեծ օգուտ նշմարելով Ապու Ջաֆրի մահուամբ Հայաստանի, ինչպէս նաեւ Գուրգէնի ազատութեան համար։ Մանաւանդ երբ կը մտածէր թէ որդին զհայրն սպաննելով թագաւորել էր, երբ ընտանեկան կապերը այնչափ խզեալ էին, երբ սէրը որդւոց եւ ծնողաց մէջէն անհետացած՝ ապականութիւնը ուրեմն վարը եւ վերը հաւասար էր եւ անկումը մերձ, եւ Հայաստան պէտք էր ազատել, բայց Հայաստան ազատելու համար պէտք էր ունենալ իմաստուն գլուխ մը՝ կրօնքի բարոյականին ուսուցիչ եկեղեցական անշահասէր եւ առաքինի մարմին մը, վասնզի ժողովուրդը դիւրաւ կրնար առնուլ բանի եւ գործոյ ուղղութեան դրոշմը եթէ գտնուէր լաւ եւ արժանաւոր ձեւք եւ օրինակ։

Այս խորհրդածութեամբք կ'երթար Խոսրով չինականի գլեստներու տակ տեսնելու եթէ ամէն ինչ լաւ կարգադրեալ էր. եւ գոհ սրտով դարձաւ ու գտաւ Հեղինէ քնոյ հանգիստն առած եւ կազդուրեալ։

ԳԼՈՒԽ ԻԶ.
ՏՈՒՐԲԵՒԱՌ

Նոյն սենեկին մէջ ուր տեսանք մենք առաւօտուն Գուրգէն արաբացի կառաղի կնոջ սպառնալեաց մատնեալ, երեկոյին նոյն բազմոցին վրայ Օմար բանտապետին հետ նստած՝ դարձեալ արաբացի կին մը կը խօսէր ընտանեբար։ Գեղեցիկ եւ երիտասարդ էր սա, իր նշաձեւ աչքերը հրապուրիչ քաղցրութիւն ունէին, եւ այնպիսի նայուածքի նրբութիւն որ կարելի չէր խարդախութիւն չհամարել այդ քովնտի եւ գաղտնի ակնարկին մէջ սուր դիտողութիւնը որով կը ջանար իմանալ թէ իր խօսքերն ի՛նչ ազդեցութիւն կ'ընէին իր էրկանը վրայ, վասնզի այդ կինը Օմարի կինն էր։

(Շար.) ԾԵՐԵՆՑ

հետապնդեր կանոնական ու որոշ կացութեան մը գոյատեւումը եւ կամ կանոնական ու հաստատ կացութեան մը բարեփոխումը։

4) Վարչապետարանը, Գերագոյն Ատեանին առջեւ ինքզինք պաշտպանելով յայտարարած է որ, խնդրոյ առարկայ պայմանագիրը չենթադրեր նոր համայնքի մը ճանաչումը։

Երբ այս է իրողութիւնը՝ պարզ ու մեկին, «Զարթօնք»ներն ու «Արարատ»ները կրնան պատէ պատ զարնուիլ ճշմարտութիւնը խեղաթիւրելու համար։ Այլեւս ոչ ոք կը հաւատայ իրենց խօսքին։

ՔՈՒԱԹԼԻ ԵԳԻՊՏՈՍ ԳՆԱՑ
(Շար. Ա. էջէն)

հրդակցութիւններ ունենալու համար.— «Սուրիա աշխարհակալներու նոր դաշտ ըլլալու տեղը չէ եւ սպասելի են նոր դաւադրութիւններ՝ իր ժողովրդավար կարգուսարքին եւ անկախութեան դէմ» յայտարարեց Դամասկոսի ձայնասփիւռը։

Միւս կողմէ Նախագահ Քուաթլիի հրաժարման լուրը, որ հրատարակուած էր սուրիական օրաթերթի մը մէջ, անհիմն ելաւ։

Սուրիոյ անցուդարձերով մտահոգուող գլխաւոր երկիրը Լ ի բ ա ն ա ն է։ Վարչապետ Սամի Սոլհ եւ Լիբանանի Արտաքին Նախարարութեան ընդհանուր քարտուղար բժիշկ Սատաքա տեսակցութիւն մը ունեցան, որմէ ետք տեղեկագիր մը հրապարակուեցաւ, շեշտելով Լիբանանի կառավարութեան մտահոգութիւնը՝ Սուրիոյ քաղաքական անցուդարձերուն մասին եւ պատրաստակամութիւնը՝ կարելի բո լոր միջոցները, որոնք ի գործ պիտի դրուին Սուրիոյ շահուն համար։

Պէյրութի մէջ, պաշտօնական աղբիւրներու կողմէ յայտարարուեցաւ, թէ Լիբանանցի ղեկավարները իրենց օժանդակութիւնը շնորհեցին Սուրիոյ՝ Միացեալ Նահանգներու հետ հաւանական նոր դժուարութեանց առաջքն առնելու համար։

Եգիպտական թերթերու համաձայն, Սէուտ Թագաւորն ալ պատրաստ է միջնորդ ըլլալու՝ Ամերիկա-Սուրիա լարուածութիւնը մեղմելու համար։

Հռոմի մէջ Սուրիոյ զինուորական կցորդը՝ Գնդ. Հիւսէյնի, որ շնորհազրկուեցաւ իր կարգին, յայտարարեց.— «Ներկայիս Սուրիա քանի մը զինուորականներու ձեռքը անցած է. անոնք նոր բռնատիրութիւն մը կ'ուզեն հաստատել եւ երկիրը նետել Խ. Միութեան բազուկներուն մէջ։ Այս խմբակը պատրաստ է Սուրիան վերածելու խորհրդային արբանեակի մը»։

ՃԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՍԵՒԳԵՐՄԱՆ բանակցութիւնները կրկին խզուեցան Մոսկուայի մէջ։ Գերման պատուիրակութեան նախագահը՝ Լար, որ քանի մը օր առաջ գացած էր Մոսկուա, Պոն վերադարձած է։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ համայնավար կուսակցութեան քարտուղար Կոմուլքա, Լոցի գործադուլին շուրջ խօսելով եւ ծանրօրէն քննադատելով բանուորները՝ հաստատեց, թէ երկիրը տնտեսական լուրջ տագնապի մատնուած է։

ՓԱՐԻԶԻ մէջ թաքսիներու գինը 10 առ հարիւր բարձրացաւ, կը հաղորդէ «Պաշտօնաթերթ»ը։

ՎԻԵԹՆԱՄԻ նախագահ Հօ Շի Մին Սոփիայէն անցած է Պուքրէշ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ բաղձանքին ընդառաջելով Միացեալ Նահանգները ձայնասփիւռի եւ հեռատեսիլի (թելեվիզիոն) մասնագէտներու փոխանակութիւն մը պիտի ընեն Խ. Միութեան հետ։

ՍՊԱՆԻՈՅ եւ Ամերիկայի միջեւ համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ՝ հիւլէական ուժին խաղաղ օգտագործման համար. յառաջիկայ տասը տարուան ընթացքին Միացեալ Նահանգները 500 քիլօ իւրանիում պիտի տան Սպանիոյ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ «Ենի Կիւն» թերթի պատասխանատու տնօրէնը 13 օրուան բանտարկութեան եւ 1660 ոսկի տուգանքի դատապարտուած է, սուտ լուր մը հրատարակած ըլլալու յանցանքով։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Նախագահն ու Արտաքին նախարարը Գահիրէ գացին, խորհրդակցութիւններ ունենալու համար Նասրի հետ։ Կիպրոսի հարցը սեղան պիտի դրուի։

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ, 75 տարեկան կին մը զաւակ մը ունեցաւ. ծննդաբերութենէն վերջ մեռաւ։ Այս պարագան բացառիկ երեւոյթ մըն է բժշկական պատմութեան մէջ։ Լուրը հաղորդող թերթը կը յիշէ, թէ սպանուհի մը զաւակ ունեցած էր 68 տարեկանին եւ 1766ին ուրիշ կին մը՝ 72 տարեկանին։ Անգլիացի պառաւը մրցանիշ կոտրած է....։

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Պոլ. Օտտօ - Լա Վիսթի յանձնախումբին հանգանակած գումարին ցանկը.—

Պօղոս Այվազեան 500, Բարգամ Դաւիթեան 1000, Կարապետ Ասատուրեան 1000, Թոմաս Ասատուրեան 1000, Ղեւոնդ Կիւլեան 1000, Արամ Մուրատեան 1000, Մարտիրոս Մուրատեան 1000, Ղազարոս Քէշիշեան 2000, Կարապետ Մարտիրոսեան 1000, Գարեգին Գազանճեան 1000, Ղուկաս Ասատուրեան 1000, Գասպար Շէշիկեան 1000, Լեւոն Կոսոյեան 1000, Հմայեակ Երէցեան 1000, Յովհաննէս Թեճիրեան 1000, Արսէն Թեճիրեան 5000, Աշոտ Յակոբեան 5000, Հայկ Սարգիսեան 1000, Վրէժ Ստեփանեան 1000, Սենեքերիմ Տէրտէրեան 1000, Տիգրան Շահպազեան 1000, Վահան Սարգիսեան 1000, Յովհաննէս Կիրակոսեան 1000, Պաղտասար Սահակեան 1000, Աշոտ Յակոբեան 500, Սահակ Թադէոսեան 500, Վահան Մարգարեան 500, Գառնիկ Ազարեան 500, Պետրոս Մարգարեան 300 Փրանք։ Գումար 34.800 Փրանք։

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐԻ ՆՈՒՊԱՐ ՈՒՍ. ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ, ՓԱՐԻԶ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Համալսարանական Ոստանի Մարի Նուպար Հիմնարկութեան մէջ հայ ուսանողները կըրնան սենեակ ապահովել իրենց համալսարանական ուսման ընթացքին, հետեւեալ պայմաններով.—

1) Թեկնածուն պէտք է ունենայ միջնակարգ լրիւ ուսման (պաշօ) վկայական։

2) Արձանագրուած պէտք է ըլլայ Փարիզի համալսարանի կամ որեւէ համալսարանական բարձրագոյն դպրոցի մը մէջ։ Լիսէները բարձրագոյն դպրոց չեն նկատուիր։

3) Երկու հոգինոց սենեակը կ'արժէ անձ գլուխ 4.500 Փրանք ամսական, իսկ յետագային առանձին սենեակ ունենալու պարագային 5.700 Փրանք։

4) Համալսարանական Ոստանի ուսանողները կ'օգտուին ուսանողական ճաշերէ (75 Փրանք)։

Փարիզի Հայկ. Տունը, իր հայկական ճարտարապետական ոճով, իր գրադարան ընթերցարանով, եւ վերջապէս գրեթէ բոլոր գաղութներէ հոն հաւաքուած հայ ուսանողներով հայկական փոքրիկ օճախ մըն է Միջազգային այս հսկայ Ոստանին մէջ, իր արդիական բոլոր յարմարութիւններով։

Բոլոր դիմումները պէտք է ընել հետեւեալ հասցէին.

Union Générale Arménienne
de Bienfaisance
11, Square Alboni, Paris (16e)

ԴԻՒԱՆ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ
ՓԱՐԻԶ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«ՈՒ՞Ր ԵՍ, ՄԱՅՐ ԻՄ...»

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
Պատկերազարդ եւ շքեղ տպագրութիւն։
Գինը 100 փրանք

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Կեդր. Վարչութիւնը պարտք կը համարէ հրապարակաւ յայտնել իր ջերմ շնորհակալութիւնները, օգափոխութեան կայանի հետեւեալ նուիրատուներուն.—

Լիոնէն Պարոններ Պէճիտեան 2000 Ֆր., Մ. Միրզէ 2000, Տէմիրճեան բանջարեղէններ եւ պտուղ։ Վիէնէն Տիկին Այանեան 2000, Պ. Ուզունեան 1000։ Ալֆորվիլէն Տէր եւ Տիկ. Գալուստեան 5000, Տէր եւ Տիկ. Դաւիթեան 7000 եւ անուշեղէն (լոգում, պոնպոն), Տիկ. Տէր Խաչատուրեան պոնպոն։ Փարիզէն Տէր եւ Տիկ. Կարսլեան 120 հատ մատլէն։

Մասնաւոր շնորհակալութիւններ նաեւ դեղագործ Պ. Անդրէ Եղիազարեանի, որ այս տարի եւս նուիրած է կայանի վերաբերեալ դեղորայք։

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1957–1958 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան։

Պարտականութիւն կը նկատենք տալ կարգ մը ծանօթութիւններ, Եւրոպայի միակ աղջկանց գիշերօթիկ վարժարանի ընդունելութեան մասին։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ հայուհիներու սերունդ մը։

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.) Ֆրանսականը, որ տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու պրգիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալորէայի։

Բ.) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիները կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 120,000 Փրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան՝

1 Bld du Nord — Le Raincy
Tél. Le Raincy 172

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ

Հայ-ռուս յարաբերութիւններու լոյսին տակ։

Գրեց՝ ԳԱԲՐԻԷԼ ԼԱԶԵԱՆ
Տպարան «Յուսաբեր», Գահիրէ 1957։
Գին՝ 1100 Փրանք։
Դիմել Յառաջի եւ հայ գրատուններու։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
21
ՕԳՈՍՏՈՍ
MERCREDI
21 AOUT
1957

ՅՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7971 33ème ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3773

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ»

Թերթիս աշխատակից ընկեր Գաբրիէլ Լազեանի կողմէ այս խորագրին տակ հրատարակուած գրքերու երրորդ հատորը լոյս տեսաւ վերջերս Գահիրէի մէջ, Յուսաբեր տպարանէն:

Առաջին հատորը Հայաստանն ու Հայ Դատը կը ներկայացնէ Ըստ Դաշնագրերու, երկրորդը՝ Ըստ Վաւերագրերու: 1941ին եւ 1946ին հրատարակուած այս երկու գրքերն ալ սպառած են:

Նոր հատորը միւսներէն աւելի ընդարձակ, ճաշակաւոր ու մաքուր տպագրութեամբ՝ 442 մեծադիր էջերու մէջ կը ներկայացնէ մեր Ազգային Դատի պատմութիւնը՝ Հայեւռուս յարաբերութիւններու լոյսին տակ:

Կը սկսի 1827էն, երբ Ռուսերը «Երեւանի զուքս» զօրավար (եաքէն մարեշալ) Պասքեւիչի հրամանատարութեամբ եւ Ներսէս արք. Աշտարակեցիի աջակցութեամբ Պարսիկներու ձեռքէն գրաւեցին Արարատեան նահանգը — Երեւանով ու Էջմիածինով — ու կը վերջացնէ Վաղգէն Ա.ի միջամտութեամբ՝ Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութեան:

Ուրեմն լրիւ 130 տարուան պատմութիւն:

Լազեան ժամանակագրական կարգով եւ առարկայական կերպով կ՚արձանագրէ դէպքերը՝ հիմնուած պաշտօնական եւ վաւերական փաստաթուղթերու վրայ, որոնց կարեւորներուն պատճէններն ալ կը հրատարակէ:

Խորհրդածութիւններն ու եզրակացութիւնները կը ձգէ ընթերցողին:

Հայաստանի եւ Հայկական Դատի մասին զանազան լեզուներով գրուած հատորներն ու գրքոյկները ամբողջ մատենադարան մը կրնան լեցնել:

Հեղինակը գրքին սկիզբը մատնանշած է միայն գլխաւոր աղբիւրները, որոնցմէ օգտուած է ընտրովի:

Անսպառ նիւթ կը պարունակէ այս հատորը, որուն նպատակն է հայ ժողովուրդին ծանօթացնել ռուս դիւանագիտութեան խաղացած իսկական դերը Հայկական Դատին մէջ:

Այդ դերը ընդհանրապէս սխալ հասկցուած է: Ո՛չ միայն հանրութեան, այլ նոյնիսկ մտաւորականութեան կողմէ: Ո՛չ միայն անցեալին, այլ նաեւ ներկայիս:

Հայաստանի թերթերը թխածոյ յօդուածներով չարունակ կը պաշտպանեն այն տեսակէտը՝ թէ Հայոց Դատի մեծագոյն բարեկամն ու պաշտպանն է եղած «ռուս մեծ ժողովուրդ»ը: Ո՛չ միայն Լենին-Սթալինի օրով, այլ դարերէ ի վեր, մասնաւորաբար Մեծն Պետրոսէն սկսեալ:

Այս գետնի վրայ Երեւանի թերթերը ջուր կը լեցնեն Թուրքերու ջաղացքին:

Չէ՞ որ Թուրք քաղաքական վարիչները Սուլթան Համիտէն սկսեալ մինչեւ այսօր ջարդերը արդարացնելու համար՝ կը մեղադրեն Հայերը, որ իբրեւ թէ գործիք դարձած են Ռուսերու ձեռքը:

Խորհրդահայ թերթերը Երեւանի, Պուքրէշի ու Սոֆիայի մէջ (վերջին երկու վայրերը «Արտասահմանի հետ Կուլտուրական Կապի Հայկական Ընկերութեան» խողովակով) «ռուս մեծ ժողովուրդ»ը պանծացնելու իրենց մոլուցքէն տարուած անոր կը վերագրեն մտացածին ծառայութիւններ: Կը խեղաթիւրեն պատմական իրողութիւնները եւ սխալ տեղեկութիւններով կը մոլորեցնեն հայութիւնը:

Լազեանի գիրքը փաստաթուղթերու լոյսին տակ մեզի կուտայ Ռուսիոյ — ցարական թէ պոլշեւիկեան — իսկական դիմագիծը:

Ժամանակ է որ սթափինք այլեւս եւ թօթափելով կոշկոռ կապած նախապաշարումները, մեր ժամանակակից պատմութիւնը սերտենք քննական կերպով, հիմնուած իրական դէպքերու եւ վաւերական փաստաթուղթերու վրայ:

Վերջ տանք այն սխալ վարկածին, որ իբրեւ թէ «խաչապաշտ Ռուսիա»ն եղած է պաշտպանը հայ ժողովուրդին եւ հայկական դատին:

Պատմութիւնը ուրիշ բան կ՚ըսէ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ ԵՒ ՍՈՒՐԻԱ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿՆ ՈՒ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒ ՁԵՌՔԸ ԱՆՑԱԾ

Կացութիւնը աւելի քան պղտորեցաւ՝ Միջին Արեւելքի մէջ: Սուրիացի քանի մը երիտասարդ զինուորականներ համախոհներ որսալով երկիրը նետեցին Խ. Միութեան գիրկը: Ռուսական պատերազմական պիտոյքները ողողած են արդէն Սուրիան: Դամասկոս «օդակ»ի մէջ առնուած է բանակին կողմէ՝ համայնավարներու հրամանատարութեան տակ: Հրետանիներու երկու կայաններ հաստատուած են. մէկը՝ մայրաքաղաքին մէջ, միւսն ալ լիբանանեան սահմանագլուխին մօտ:

Գնդ. Սարած փաստօրէն երկրին «տէրը» դարձած է եւ կը շարունակէ իր «վստահելի»ները տեղաւորել ոստիկանութեան, Ապահովութեան սպասարկութեանց եւ կառավարութեան մէջ: Պետական հարուած մը կատարեալ իրողութիւն է այլեւս: Աջակողմեանները յաղթանակի ամէն յոյս կորսնցուցած են:

Խորհրդարանի անդամ եւ համայնավար պարագլուխ Խալէտ Պէքթաշ Դամասկոսէն մեկնած է: Կը կարծուի թէ, հանդիպում պիտի ունենայ խորհրդային ղեկավարներու հետ: Դամասկոսի խորհրդային դեսպանը քանի մը օր առաջ Մոսկուա գացած էր արդէն: Իշխանութիւնը ձեռք ձգելէ վերջ, համայնավարները կ՚աշխատին հանրային նպաստաւոր կարծիք ստեղծել: Այսօրուան համար հսկայ ցոյց մը յայտարարուած է, որ տեղի պիտի ունենայ՝ բողոքելու համար «ամերիկեան դաւադրութեան» դէմ:

Սուրիոյ համայնավարացումը հետզհետէ աւելի կը մտահոգէ Լիբանանը, որուն կը միանայ Պաղտատ: Նոյնիսկ այնպէս կը կարծուի, թէ Նասըր այնքան ալ գոհ չէ Սուրիոյ դիրքէն: Եգիպտոսի Նախագահը ամէն գնով կ՚ուզէ պահել արաբական երկիրներու միասնականութիւնը: Կը կարծուի, թէ Նախագահ Նասըր այս ուղղութեամբ իր տեսակէտը յայտնած է Քուաթլիի՝ Գահիրէի մէջ: Սուրիոյ Հանրապետութեան Նախագահին դիրքը տակաւին յստակ չէ: Քուաթլի միակ անձն է, որ կրնայ «բան մը» ընել՝ Դամասկոս վերադարձին:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Արտաքին Նախարար Սալահ Պիթար երկուշաբթի օր մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին խստօրէն քննադատեց Այզընհաուըրի վարդապետութիւնը:

«Բացորոշ է, յայտարարեց Նախարարը, որ սուրիական եւ եգիպտական վարչաձեւերը տապալելու գլխաւոր նպատակն է մեր երկիրները դնել կայսերապետական գիծին վրայ»:

Նախարարը հերքեց թէ բանակէն հանուած տասը սպաները ձերբակալուած ըլլան, այլ շեշտեց թէ իրենք հրաժարեցան «երկրին շահերուն համար»:

Անդրադառնալով Սուրիոյ եւ Ամերիկայի յարաբերութեանց, Նախարարը ըսաւ թէ «խզում մը միայն Ամերիկայէն կախում ունի»:

Սալահ Պիթար հերքեց նաեւ թէ Սուրիան համայնավար կը դառնայ այլ պարզապէս կը պահէ «դրական չէզոքութիւն» մը: Նման բոլոր վերագրումները ամերիկեան քարոզչութեան արդիւնքն են, աւելցուց նախարարը: Այս առթիւ յիշեց նաեւ թէ Նախագահ Քուաթլի Եգիպտոս գացած է առողջական պատճառներով (ներկայիս Աղեքսանդրիա կը դարմանուի) եւ թէ իր խօսակցութիւնները Նասրի հետ, ներկայ պայմաններու մէջ, մաքերու բնական փոխանակութիւն մըն է արաբական եւ միջազգային հարցերու մասին եւ նոր ապացոյց մը Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի եղբայրական յարաբերութեանց:

Պիթար շեշտեց թէ ամերիկեան վտանգաւոր դաւադրութեան խնդիրը պիտի տանի միջազգային ժողովներու մէջ:

Պատասխանելով այն հարցումին թէ մաքրագործում կը կատարուի երկրին քաղաքական շրջանակներուն մէջ, Պիթար պատասխանեց թէ մաքրագործում չէ այլ «բարենորոգումներ»:

Վերջացնելով իր խօսքը Սալահ Պիթար ըսաւ թէ Սուրիա ուշադիր պէտք է ըլլայ նոր դեսպան մը նշանակելէ առաջ՝ Ամերիկա:

Իտալիոյ Հանրապետութեան Նախագահ Կրոնքի առաջարկած է միջնորդի դեր կատարել Արեւմուտքի եւ արաբական երկիրներու միջեւ: Սուրիա պայմանաւոր ընդունելութիւն մը ըրած է այս առաջարկին: Կրոնքի յայտարարեց թէ միտք ունի յառաջիկայ իր ճամբորդութեան ընթացքին՝ Լիբանան, Սուրիա, Թուրքիա եւ Պարսկաստան՝ զբաղիլ այդ խնդիրով:

Այս առթիւ Տեղեկատուութեան Նախարար՝ Սալեհ Աքըլ ըսաւ թէ Սուրիա կ՚ընդունի Իտալիոյ միջնորդութիւնը, պայմանաւ որ ան չխանգարէ մեր անկախութիւնը եւ ինքնավարութիւնը:

ԼԻԲԱՆԱՆ ԴԻՐՔ ԿԸ ՃՇԴԷ

Սուրիոյ երիտասարդ զինուորականները իրենց արկածախնդրութենէն հրաժարեցնելու աշխատանքը ի դերեւ ելլելէ վերջ՝ Լիբանան ուղղակիօրէն դիրք ճշդեց իրեն սահմանակից երկրին դէմ:

Լիբանանի Վարչապետ Սամի Սոլհ յայտարարեց նոր դահլիճի կազմութիւնը, որուն անդամները միաձայնաբար կ՚որդեգրեն հակահամայնավար քաղաքականութիւն: Այս ուղղութեամբ կարեւոր է այն պարագան՝ որ Տոքթ. Շարլ Մալիք կը պահէ Արտաքին Նախարարի իր պաշտօնը: Նոր դահլիճը յայտարարեց, թէ զօրավիգ պիտի կանգնի «Այզընհաուըրի վարդապետութեան», որ ընդունուած էր նախորդ կառավարութեան կողմէ:

Լիբանան ներկայիս դարձած է կեդրոն մը՝ սուրիացի քաղաքական փախստականներուն համար: Պէյրութ հաստատուած են նաեւ Սուրիայէն արտաքսուած ամերիկացի դիւանագէտները, որոնք յարաբերութեան մէջ են սուրիացի աջակողմեան ղեկավարներուն հետ:

Կառավարութիւնը խիստ հսկողութիւն կը բանեցնէ Սուրիացիներու վրայ: Երկիրը կարմրցնելէ վերջ՝ Դամասկոսի ղեկավարները հսկայ դրամագլուխներ կը տրամադրեն Լիբանանի մէջ խառնակութիւններ հանելու համար. դժուար է սակայն իրականացնել այս երազը, նկատելով որ Լիբանանի ժողովուրդն ու Խորհրդարանը անդրդուելիօրէն հակահամայնավար են եւ մարդկային խղճի ու ձայնի թշնամի կը նկատեն մարքս-լենինեան վարդապետութիւնը, որուն սկսած է հետեւիլ Սուրիա:

(Լուրերու շար. ը կարդալ Դ. էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

ԱՅՍ ՈՐՔԱՆ ՅԱՐԳԻ ԵՆ ԵՂԵՐ...

Յանկերգ մը ամէնուն բերնին մէջ.

— Եղբա՛յր, ի՞նչու կը գրէք, բան չենք շահիր մեր բարձր կղերը վարկաբեկելով. ամէն ազգի մէջ կան այս պատմութիւնները, բայց չեն խօսիր, չեն հրապարակեր, իրենք իրենց մէջ կը խեղդեն. ի վերջոյ հայ Լուսաւորչական Եկեղեցին է որ կը խայտառակուի օտարին առջեւ:

Ի՛նչ արդար մտահոգութիւն. ո՞վ պիտի ուզէր որ մեր բարձրաստիճան արք.երը եւ եպիսկոպոսները նշաւակ դառնան անշնորհք պատմութիւններու եւ առոր անոր բերանը իյնան:

Մեր ժողովուրդը յարգանք ունի իր կրօնքին, եկեղեցիին եւ անոր պաշտօնեաներուն հանդէպ, եւ իր հաւատքն ու ակնածանքը պահեր են մեր դարաւոր եկեղեցին անսասան:

Այսքանը լա՛ւ, մեր ազգայիններուն մտահոգութեանց առնչութեամբ:

Բայց, սիրելի սրտցաւ նամակագիրնե՛ր, եւ առ հասարակ հայրենակիցնե՛ր, որոնք նոյն մտավախութիւններով չեն ուզեր քննադատուած տեսնել մեր կղերականները, ի՞նչու նոյն կոչը չէք ուղղեր այդ եկեղեցիի ջոջերուն, որոնք իրենք իրենց թոյլ կուտան ամէն կարգի գայթակղութիւն, ապաստանած իրենց անձեռնմխելի սքեմին եւ եկեղեցական կարգին, որպէսզի անոնք ալ զգաստանան քիչ մը:

«Ժողովուրդ Հայո՛ց»,պիտի ըսէր Նարդունին, ինչո՞ւ այդ նիւթապէս ապահով, փառքով եւ պատիւով յղփացած, որեւէ աշխարհիկ հոգեր չունեցող, մինչեւ իրենց կեանքին վերջը վաղուան անստգութենէն զերծ այդ մարդիկը միւռոնով օծուած, ուխտով և երդումով կապուած հայ Լուսաւորչական Եկեղեցիին և որոնք մեր թափառական ցիրուցան ժողովուրդը հովուելու պաշտօնը ունին և նուիրական պարտականութիւնը հայ եկեղեցիին պատիւը բարձր պահելու, չեն քաշուիր մատնութիւն ընել, սրբութիւններ գողնալ, իրար դատարանէ դատարան քաշքշել, եւ տակաւին ինչե՛ր, ինչե՛ր... որպէս անլուր սխրագործութիւններ եւ յետոյ՝ սուս-փուս բերանին սրբելու: Ժողովուրդը պիտի չքննադատէ զիրենք վարկաբեկելու, «աչքիդ վրայ յօնք կայ» պիտի չըսուի, իսկ մեր շնորհունակները անպատիժ եւ անպատասխանատու պիտի շարունակեն ուզածնին ընել: Եւ առոր անունը պիտի դնենք Արդարութիւն ի պէտս Հայաստան հայց Եկեղեցւոյ փառքին:

Մենք բան չհասկցանք այս արդարութենէն:

ՆՈՃԻ

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Սուրիոյ քաղաքական նոր ուղղութիւնը մեծապէս կը մտահոգէ ամերիկեան շրջանակները: Վերջին լուրերու համաձայն, Այզընհաուըր երկար եւ գաղտնի խօսակցութիւններ կ՚ունենայ Արտաքին նախարար Տըլըսի հետ, մասնաւոր խորհրդականներու ներկայութեան:

Իբրեւ եզրակացութիւն այս խօսակցութեանց, այնպէս կ՚երեւայ թէ առաջին առթիւ Միացեալ Նահանգները որոշած են «սպասել և դիտել»ու (ուէթ էնտ սի) քաղաքականութիւն մը վարել միշտ յարաբերութեան մէջ մնալով Փարիզի եւ Լոնտոնի հետ:

Ամերիկեան մամուլը իր կողմէն մտահոգ է Սուրիոյ արբանեակ պետութիւն մը դառնալէն:

× Հակասակ եղած հերքումներուն Նախագահ Քուաթլիի հրաժարման խնդիրը նորէն հրապարակ նետուած է: Դամասկոսի արաբական միւս մայրաքաղաքներուն մէջ կ՚ըսուի թէ Սուրիոյ նախագահը հրաժարած է կամ հեռացուած իր պաշտօնէն:

ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ռ. Տ. Յարութիւնեանը աշխատում է անսպառ եռանդով եւ գերմանական կանոնաւորութեամբ: Իր բոլոր ժամերը զբաղուած են: Մեր վերջին հանդիպումի ընթացքում, որ հազիւ 20 րոպէ տեւեց, հեռախօսի զանգը հինգ անգամ ընդհատեց մեր զրոյցը:

— Այս բոլորը շատ լաւ, Ռուբէն, ասում եմ ես: Դու ամերիկեան թատրոնի կեանքում ականաւոր եւ փնտռուած արուեստագէտն ես: Բայց, վերջ ի վերջոյ, ինչ որ դու տալիս ես ամերիկեան արուեստին՝ ժամանակաւոր է, դա մի մասն է այդ արուեստի, ամերիկեան բեմի ընդհանուր կառուցուածքի մէջ: Իսկ դու, իբրեւ նկարիչ, չե՞ս մտածում, արդեօք, ստեղծել մնայուն գործեր, մնայուն պաստառներ, որ լինեն միայն քոնը եւ ոչ թէ մի մասնիկը ընդհանուր գեղարուեստական մի ճիգի:

— Անշուշտ մտածում եմ, եւ ունեմ գաղափարներ այդ տեսակ գործերի համար, բայց իմ ընթացիկ աշխատանքը այնքան շատ է եւ այնպէս հեւասպառ որ ես հիմա այդ կարգի գործերի մասին մտածելու ժամանակ իսկ չունեմ, պատասխանում է Ռուբէնը:

— Արդեօք Սթրաթֆորթի Շէքսպիրեան յաջորդ տարուան թատրաշրջանը համար դարձեալ աշխատանք պիտի կատարե՞ս: Եւ առհասարակ ի՞նչ են ծրագիրներդ թատերական գալիք շրջանի համար:

— Ես ծրագիրներ չեմ մշակում, ծրագիրները իրենք են գալիս ինձ մօտ: Իսկ ես նրանց ձեւ ու ոճ եմ տալիս:

— Քո մօտիկ, կամ մի քիչ հեռաւոր մտադրութիւնների մէջ չի մտնում, արդեօք, Հայաստան այցելելու հեռանկարը: Դու պէտք է որ այցելես Հայաստան, ասում եմ ես:

— Ես մտադրութիւն ունեմ Հայաստան այցելելու: Բայց կարծում ես որ ինձ կ'ընդունե՞ն Հայաստանում, իր հերթին հարց է տալիս Ռուբէնը:

— Ոչ թէ կարծում եմ, այլ կասկած չունեմ, որ քեզ, առանց դժուարութեան թոյլ կը տան Հայաստան մտնել: Դու օրօրոցի մանուկ էիր, երբ ծնողներդ քեզ արտասահման բերին: Հիմա դու ամբողջապէս արուեստին նուիրուած մէկն ես, եւ քաղաքական, ընկերային եւ այդ կարգի այլ հարցերով չես հետաքրքրւում, ուստի չեմ ենթադրում, որ քո Հայաստան գնալու դէմ որեւէ արգելք լինի: Իսկ Հայաստանի արուեստագէտների շրջանակը, անկասկած, հաճոյքով պիտի ընդունի քեզ նման մի հիւր:

— Այդ բոլորը ճիշդ է, բայց ես դէպի Հայաստան ճամբորդութիւն կատարելու ժամանակ չունեմ, ես շատ, շատ եմ զբաղուած իմ ընթացիկ, անյետաձգելի գործերով, վրայ է բերում Ռուբէնը:

— Ամերիկայի այս հեւքոտ կեանքում քեզ նման մէկը միշտ էլ չափից աւելի զբաղուած կը լինի: Ես այդ գիտեմ: Բայց դու ինքդ պիտի ազատ ժամանակ ստեղծես այդ ճամբորդութեան համար: Դու պէտք է տեսնես Հայաստանը եւ հայ ժողովուրդը իր հայրենիքում: Դու պէտք է տեսնես Արարատն ու Արագածը, պիտի տեսնես Արարատեան դաշտը իր բազմազան գոյներով ու երանգներով, մեր երկնալաց բարտիները ու օրհնուած այգիները իրենց արեւահամ պտուղներով, Արաքսի ջուրը խմես — մի խօսքով՝ տեսնես Հայաստանը, որ նոր գոյներ, նոր գծեր և նոր գաղափարներ կը տայ քոր արուեստին, պնդում եմ ես ջերմօրէն:

— Տեսնե՛նք, կէս երազական վրայ է բերում Ռուբէնը:

Մեր զրոյցը տեղի է ունենում, ի հարկէ, հայերէն: Բայց, իր մայրենի լեզուից զատ, Ռուբէն Տէր Յարութիւնեանը տիրապետում է գերմաներէնին, անգլերէնին, ռուսերէնին եւ ֆրանսերէնին:

Եթէ ժառանգականութեան օրէնքը հիմ ունի, ապա այդ օրէնքը պերճախօս ապացոյցը տուել է այն գերդաստանը, որի մի շառաւիղն է Ռուբէն Տէր Յարութիւնեանը:

Մինչեւ 1918ը Ալեքսանդրապոլում (Գիւմրի) գոյութիւն ունէր ժամագործ ու ոսկերիչ Տիգրանի՝ եւ իր կնոջ՝ Տիրուհի Տիգրանեանների բազմանդամ ընտանիքը:

Այդ ընտանիքի հինգ զաւակներից երեքը արուեստի երեք ճիւղերի նուիրուածներ եղան:

Տիգրանեանների աւագ որդին՝ Հայկը եղել է տաղանդաւոր նկարիչ որ, դժբախտաբար երիտասարդ տարիքին, դեռ Պետերբուրգի Գեղարուեստական Ակադեմիայի ուսանող, զոհ է գնացել թոքախտին:

Երկրորդ որդին՝ Արմէն Տիգրանեան՝ նշանաւոր երաժշտագէտ էր, հեղինակ հայկական առաջին օպերայի՝ «Անուշ»ի, յետոյ «Դաւիթ Բէկ»ի եւ բազմաթիւ ուրիշ երաժշտական գործերի:

Այդ գերդաստանի մէկ դուստրը՝ Արմենուհի Տիգրանեան — յետագային Ահարոնեան — ժամանակակից հայ կին գրողների շարքում իր արժանաւոր տեղը գրաւած բանաստեղծուհին է:

Արմէն Տիգրանեանի աւագ որդին՝ Վարդան Տիգրանեան, Հայաստանում անուանի երաժիշտներից մէկն է:

Դարձեալ Արմէն Տիգրանեանի երկրորդ որդին՝ Լեւոն Տիգրանեանը այժմ Հայաստանի նշանաւոր ճարտարապետներից մէկն է, որին պատկանում են Երեւանի բազմաթիւ շէնքերի յատակագծերը: Ի միջի այլոց, նրան է յանձնուած եղել Երեւանի Համալսարանի եւ երկաթուղու կայարանի նոր շէնքերի կառուցումը:

Եւ վերջապէս Ռուբէն Տէր Յարութիւնեանը, որ Արմէն Տիգրանեանի աւագ քրոջ՝ Տիկին Հայկանուշի Թոռն է:

Անհաւանական չէ, որ Հայաստանում կան այդ տաղանդաւոր գերդաստանի ուրիշ ականաւոր շառաւիղներ եւս, որոնց մասին տեղեկութիւն չունի այս տողերի հեղինակը:

ՎԱՐԴԳԷՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ

●

Տարեցոյցներուն վրայ արձանագրուած չէ այս տարեդարձը: Հերոսամարտի մը տարեդարձն ալ չէ:

Իր էութեամբ՝ համեստ, սակայն յարատեւ աշխատանքով արդիւնաւորուած ձեռնարկի մը՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բանակումին 10րդ տարեդարձն է: Մեր պայմաններուն մէջ՝ ազգապահպանումի ճակատին վրայ, տեսակ մը արշաւանք:

1947ի ամառն է: Ն. Ս.ի Կեդր. Վարչութենէն ընկեր մը, քիչ մը ամէն շրջան պտըտելէ ետք, ձեռնունայն եւ գրեթէ յուսահատ հասաւ Կրընոպլը:

Ի՞նչ էր փնտռածը:

Կեդրոնական Վարչութիւնը որոշած էր, Նոր Սերունդի տղոց համար հաւաքական օդափոխութեան հայկական մթնոլորտին մէջ, Նոր Սերնդականէ Նոր Սերնդական, շրջանէ շրջան, պաշտօնական ընկերականութենէն վեր եւ աւելի ամուր բարեկամական, հոգեկան կամուրջ մը նետելու հնարաւորութիւններն ստեղծել: Կը փնտռէին յարմար վայր մը կամ շէնք մը:

Կրընոպլի շրջանը Կեդր. Վարչութեան համար վերջին փորձ մըն էր: Եթէ ձեռնարկին յաջողութեամբ պսակուիլը, Նոր Սերունդի ապագային համար իսկ լայն հորիզոններ կը խոստանար, այդ գաղափարին յղացումը իր սաղմին մէջ խեղդուիլը, հոգեբանականօրէն կրնար շատ աննպաստ անդրադարձում ունենալ:

Պէտք է որ յաջողինք, որոշուեցաւ եւ երկու ընկերներ կառք նստան: Կարեւոր չէ թէ ինչքա՛ն եւ ի՛նչպէս վազեցին անոնք, բայց վերջապէս դաշտ մը գտնուեցաւ: Այսքանով հարցը չէր լուծուեր: Ցետ պատերազմեան դժուարութիւնները վերջ գտած չէին տակաւին: Նախատեսուած շուրջ 100 երիտասարդներու պարենաւորումը շատ լուրջ հարց մըն էր: Այդ ուղղութեամբ տեղական իշխանութիւններուն եղած դիմումները եւս յաջողութեամբ վերջացան:

Տղոց հասնելու օրն է: Կրընոպլցիները անհամբեր կը սպասեն Նոր Սերունդի առաջին բանակումին մասնակցող շուրջ 100 երիտասարդներու հասնելուն: Վերջապէ՛ս եկան... 11 երիտասարդներ, որոնք քանի մը օր վերջ բարձրացան 15ի:

Առաջին դժուարութիւնները.— Վրանները սարքուած են: Հանդիպումի առաջին ջերմ մթնոլորտէն վերջ, խանդավառ երազներով ճամբայ ելած տղոց համար, յուսարեկումի առաջին փորձաքարը եղաւ առաջին ճաշի պատրաստութեան իսկ: Խոհարար չունինք:

Ի՛նչ դժուար աշխատանք... Եւ սակայն մայրիկի պատրաստ սեղանին, ուշադիր հոգածութեան վարժուած երիտասարդներուն եկուր հասկցուր որ՝ հոս դաշտ է, որ իրենք կրնան իրենց իսկ միջոցներով փայտն ալ հաւաքել, կրակն ալ վառել ու ճաշ պատրաստել:

«Մենք այսպէս չէինք կարծեր» կը կարդայինք անոնց աչքերուն եւ շարժումներուն մէջ:

Անհրաժեշտ էր, ամէն միջոցով, բանակումի փոքրիկ դժուարութիւնները հաճոյքի վերածել այս տղոց համար, այլապէս գործը ձախողած էր: Իրենցմէ ընտրուեցաւ երկու հոգինոց վարիչ-պատասխանատու մարմին մը — մէկը Փարիզէն, միւսը Մարսէյլէն: Շարժման մէջ դրուեցան Կրընոպլի Եօթնեղբայրեանը, Կապոյտ Խաչը, Նոր Սերունդն ու Սանուհիներու Միութիւնը:

«Նոր Սերունդի այս առաջին բանակումին մասնակցելու համար այնքա՛ն վառ յոյսերով ճամբայ ելած այս տղաքը, նոյն իսկ այս վրաններուն տակ, պէտք է զգան հայ ընտանեկան մթնոլորտի ջերմութիւնը»: Այս եղաւ բոլորին մտահոգութիւնը:

Կրընոպլի Նոր Սերունդի տղաքը, իրենց գործերը ձգած, յաճախ կը մեկնէին բանակումի վայրը, մեր գաղութի հայկական մթնոլորտի շունչն ու իրենց տարիքի խանդավառութեան վարակումը տանելու իրենց ընկերներուն:

Կապ. Խաչի տիկինները իրենց զոհաբերութեան ոգիով այդ աննման կիները, փոխն ի փոխ, իրենց ընտանիքը մէկ օրով երեսի վրայ ձգած, իրենց սեփական ծախքերով, կը մեկնէին տղոց մօտ, — քաղաքէն 7 քիլոմեթր հեռու — անոնց ճաշերը պատրաստելու, մեղմելու անոնց տան քաղցրութեան կարօտը եւ իրենց մայրական հոգածութեամբ ստեղծելու այն մթնոլորտը, որուն պակասը կը զգային իրենց մայրիկէն առաջին անգամ բաժնուած այս տղաքը:

Ութ օր չանցած, փայտ հաւաքելու, ջուր բերելու, կրակ վառելու եւ այլ աննշան բայց անհրաժեշտ սեւ աշխատանքներէն խուսափելու փորձերը վերջ գտած էին, հաւաքական կեանքի համար պահանջուած աշխատանքը արդէն վարժութիւն էր դարձած եւ բանակումի մթնոլորտը ջերմ ու եղբայրական:

Դաշտահանդէս բանակումի վայրին վրայ իսկ, երեկոյթ ու թէյասեղան իրենց ի պատիւ, կամաւոր աշխատանք ու համակրական այլ ցոյցեր իրենց շուրջ, յաջողած էին յաղթահարել բոլոր նիւթական եւ հոգեկան խոչընդոտներուն: Յաղթական էր մանաւանդ Նոր Սերունդի բանակումի յաջողութեան համար այնքան կենսական՝ հայկական ոգին, փոխադարձ ընկերական սէրն ու կապը, և վերջին օրը, բաժանումը դարձած էր դժուար՝ ինչպէս հարազատէ

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԸՆՉԱՋՈՒՐԿ ԳԼՈՏ

(CLAUDE GUEUX)

●

Հետեւեալ օրը, երբ Գլոտ միայնակ ու մտամոլոր կը շրջագայէր, իր ընկերներէն անջատուած, որոնք արեւոտ անկիւն մը կը գտնուէին, դատապարտեալ Բէրնօ մօտեցաւ իրեն եւ հարցուց.

— Ի՞նչ բանի մասին կը մտածես Գլոտ, չափազանց տխուր կ'երեւաս:

— Կը վախնամ որ, պատասխանեց Գլոտ, շուտով ծանր դժբախտութիւն մը պատահի Պ. Տ...ին:

Ինը օր կար տակաւին պայմանաժամը լրանալուն եւ այդ ինը օրուան ընթացքին Գլոտ միշտ ալ զգացուց Տնօրէնին դրութեան ծանրութիւնը որ յառաջ եկած էր Ալպէնի անյայտացումով:

Տնօրէնը, վերջ ի վերջոյ յոգնած ու ջղայնացած, եւ նկատելով որ Գլոտի խնդրանքները հետզհետէ ազդարարութեան մը բնոյթը կը ստանային, 24 ժամուան խցարգելութեան դատապարտեց զայն:

Ահա՛ ինչ որ կրցաւ ձեռք ձգել Գլոտ:

4 Նոյեմբերը հասաւ:

Գլոտ այդ առտուն արթնցաւ հանդարտ ու խաղաղ դէմքով մը, բան մը որ երբեք տեսած չէր այն օրէն ի վեր երբ Տնօրէնին որոշումը բաժնած էր զինքը իր բարեկամէն:

Անկողնէն ելլելով, անմիջապէս խուզարկեց իր փոքրիկ արկղիկը, որուն մէջ կային իրեն պատկանող կարգ մը իրեր եւ հոնկէ դուրս հանեց կարուհիի մկրատ մը:

Ատիկա եւ «Էմիլ»ի հատոր մը, միակ իրերն էին որ իրեն մնացած էին սիրած կնոջմէն, իր զաւկին մօրմէն, իր նախկին երջանիկ ընտանեկան բոյնէն: Երկու անօգուտ առարկաներ Գլոտի համար՝ մկրատը պէտք էր կնոջ մը, գիրքը՝ կարդացողի մը:

Գլոտ ոչ կարել գիտէր եւ ոչ ալ կարդալ:

Մկրատը ձեռքը բռնած, Գլոտ յառաջացաւ դէպի դատապարտեալ Ֆէրրարին, որ այդ պահուն կը դիտէր բանտին պատուհաններուն հաստ ու երկաթեայ ձողերը:

Ցոյց տալով մկրատը Ֆէրրարիին, ըսաւ.

— Այս գիշեր, այդ ձողերը պիտի կտրեմ այս մկրատով...

Ֆէրրարի սկսաւ լիաթոք խնդալ: Գլոտ նոյնպէս:

Այդ առաւօտ, սովորականէն աւելի աշխուժով աշխատեցաւ: Երբեք այդքան շուտ եւ այդքան լաւ չէր աշխատած: Ակնյայտնի արտօրանքով մը վերջացուց յարդէ գլխարկի մը աշխատանքը, որուն վարձքը կանխիկ վճարած էր իրեն յարգելի անձ մը, Թրուացի Պ. Պրէսիէրը:

Կէսօրէն քիչ մը առաջ, պատրուակ մը գտնելով իջաւ ատաղձագործարանը, ուր կը գտնուէր ներքնայարկը, իր աշխատանոցին տակը: Ինչպէս ամենուրեք, հոդ ալ Գլոտ սիրուած էր, բայց ցանցառ կերպով կ'այցելէր:

Երբ ներս մտաւ, բոլորը ուրախութեամբ շրջապատեցին զինքը եւ աշխատանոցը ստացաւ տօնական օրուան երեւոյթ մը:

Խուզարկու ակնարկ մը պտըտցնելով չորս բոլորը, Գլոտ տեսաւ որ սեւէ մէկը չկար հսկիչներէն:

— Ձեր մէջէն ո՞վ կրնայ ինծի կացին մը փոխ տալ, ըսաւ Գլոտ:

— Ի՞նչ ընելու համար, հարցուցին:

Եւ Գլոտ պատասխանեց.

— Սպաննելու համար այս գիշեր աշխատանոցներու տնօրէնը...

Իրեն ներկայացուցին բազմաթիւ կացիններ որպէսզի հատ մը ընտրէ: Առաւ անոնց մէջէն ամէնէն ոքրը որ ամէնէն հատուն էր, պահեց զայն իր տաբատին մէջ եւ դուրս ելաւ:

27 բանտարկեալներ կային հոն, բայց Գլոտ անոնցմէ որեւէ մէկուն չյանձնարարեց իր գաղտնիքը պահել:

Բոլորն ալ պահեցին այդ գաղտնիքը:

Իրարու մէջ նոյնիսկ բառ մը չփոխանակեցին այդ մասին:

Գլոտ նոյնպէս սպասեց գալիքին:

Հարցը սարսափելի էր, պարզ եւ մեկին:

Որեւէ բարդութիւն չէր ներկայացներ խնդիրը:

Գլոտ խորհուրդի պէտք չունէր եւ մատնուելու վախ ալ չկար:

Ժամ մը ետք, մօտեցաւ երիտասարդ 16 տարեկան բանտարկեալի մը, որ ան կիւն մը քաշուած կը յօրանջէր, եւ խորհուրդ տուաւ անոր կարդալ սորվիլ:

Այդ միջոցին բանտարկեալ Ֆայյէթ իրեն մօտեցաւ եւ հարցուց թէ ի՞նչ էր որ պահած էր իր տաբատին մէջ:

— Կացին մը, այս գիշեր սպաննելու համար Պ. Տ...ն:

Եւ աւելցուց.

— Նշմարելի՞ է:

— Քիչ մը, պատասխանեց Ֆայյէթ:

Օրուան մնացեալ մասը անցաւ սովորականին պէս:

Իրիկուան ժամը եօթին բոլոր բանտարկեալները, իւրաքանչիւրը իր գործատեղին առաջնորդելով, դռները կղպուեցան: Հսկիչները դուրս ելան եւ մինակ թողուցին կալանաւորները: Այդպէս կը տրամադրէր բանտին ներքին կանոնագրութիւնը: Միայն տնօրէնին պաշտօնական այցելութենէն ետքն էր որ հսկիչները իրաւունք ունէին ներս մտնելու:

ՎԻՔԹՈՐ ՀիՒԿՕ

(Շար. - 5)

ՀԱՅՈՒՆ ԿԱՐՕՏԸ

*

Ամառ է նորէն:

Ամառ ու արեւ: Ամրան կենսանորոգ արեգակը սէր ու ժպիտ կը բաշխէ ամէն կողմ, զորովագութ մօր մը հանգոյն:

Փառքի ու բերկրանքի մէջ է բնութիւնը կրկին, հեշտօրօր հովերու եւ թռչուններու համերգէն արբշիռ:

Կեանքը կը խայտայ ամէնուրեք՝ արեւի ծիրաններուն պատմուճանը իր ուսին:

Անշունչ քարերն ու առարկաներն անգամ աչք կը շլացնեն աղամանդներու պէս:

Կը խայտան նաեւ սրտերը մարդոց: Վայելքի ու վերանորոգման վայրեր կը փնտռեն, բախտաւոր մարդիկ:

Կարօտի անբեւեռ հրդեհ մը համակած է մարդկային հոգիները:

Կարօտ՝ կենսատու արեւին: Կարօտ՝ կազդուրիչ օդին: Կարօտ՝ բարձունքներու ձիւնին: Կարօտ ծովերու կապոյտին, եւ աւազի տաք փայփայանքին:

Շարժման մէջ են երթեւեկի ամէն տեսակ մարդատար միջոցներ:

Անձնական ու խմբական անհամար ինքնաշարժներ, մայրաքաղաքի դժոխային խառնարանէն խուճապահար, փրփրերախ երիվարներու հեւքով, կը փութան բնութեան փրկարար գիրկը նետուիլ:

Ճամբաները կարծէք կրեաներու անվերջանալի կարաւան մըն է բռնած:

Շոգեկառքերը շարան-շարան, կարօտավառ սրտերով բեռնաւոր, սարերու եւ ձորերու կողերը քերելով, քաղաքէ քաղաք կը թափեն մարդկային հեղեղներ: Մինչ վերը՝ մեր գլխուն վրայ, մարդակերտ բեղաններ, կապոյտուն եթերը ակօսելով, հանդրուանէ հանդրուան, բեւեռէ բեւեռ կը թեւածեն, աւետաբեր աղաւնիներու նման:

Եւ ո՞վ գիտէ, գուցէ այս ժամուն, ծովի թէ ցամաքի վրայ, օդին մէջ թէ այլ ճանապարհով, քանի՛ քանի Հայու բեկորներ նոյնպէս սրտատրոփ կը սուրան իրենց սիրելիները գրկելու:

Կարօտ՝ անամպ բարեւի մը: Կարօտ՝ ջերմ ժպիտի մը: Կարօտ՝ մանկութեան բարեկամի մը: Կարօտ՝ հայրենակցի մը: Կարօտ՝ սրբավայրի մը մենաւոր: Կարօտ՝ չիրիմի մը ուխտաւոր: Կարօտ՝ հայրենիքին հեռաւոր... եւ անզուսպ կարօտով տոչորուն, վերագտնուած հարազատի մը համար «Մրրկաւ բաժնուած»:

Հայուն կարօտը կ՚առնուի՞...: Բայց Հայուն կարօտը պարզ կարօտ մը չէ: Բազմազգաց ու բազմանդունդ: Այսպիսի բարձունք մը մէկ ոստումով կ՚ընկճուի՞... Անապատը ցնցուղ մըն անձրեւով կը գոհանա՞յ... Կենսապապակ սիրտ մը՝ ումպ մը ջուրով կը յագենա՞յ: Շողիկ մը ժպիտով՝ տարիներու թանձրախիտ մշուշը կը փարատի՞...

Կեղծ ու պատիր քանի մը բառով՝ բըրդացած ապառաժի մը կնճիռները կ՚անհետի՞ն... Բաց ու բրիչի խեղճուկ հարուածներով՝ փառաշուք անցեալի մը չաբաղէտ ներկան կը թաղուի՞...

Ի՞նչպէս կարելի է կարօտ առնել, երբ ժողովուրդի մը սրտին կէսը՝ կացինահարած են իր մայր-սրտէն...

Երբ տարագիր ամբոխներ անստգութեան ովկիանոսին մէջ կրտարուբերին ու կը տրորուին, լեռնակուտակ կոհակներու քմայքին ենթակայ...

Ի՞նչպէս կարելի է կարօտի մասին խօսիլ, երբ խօսքի մը կամ երգի մը ընդմէջէն, փշրուած գանկ մը, ջախջախուած անմեղ գլուխներ կը ցցուին ձեր աչքին առջեւ, կարօտակէզ ու կենսատենչ նայուածքներով...

Երբ չրթներդ կը հպես մէկին, ուրիշ աղեկտուր ճիչ մը կը քարացնէ քեզ անդին.— «Իսկ ինծի՞, գիս մոռցա՞ր, եղբայրդ եմ»:

Հայուն կարօտը հասարակ կարօտ չէ, այլ քառասուն անգամ քառասուն տարիներու համակուտակ հրաբուխի մը բացաշունչ լաւան, որ ժայթքի ելք մը կ՚որոնէ իր վերջնական հունը գտնելու արդար տենդով ու տենչանքով...

Հայուն կարօտը կ՚առնուի՞, երբ կողոպտելէ և յափշտակելէ ետք՝ ամէն արտ ու ինչք, այժմ իր խիղճն անգամ վաճառքի են հանած՝ խրտուիլակի մը խեղկատակութեամբ...

Խիղճը կը ծախուի՞...

Հայուն կարօտը կ՚առնուի՞, երբ ամէն աչքի ու ակնարկի մէջէն, հին ու նոր ողբերգութեան մը գորշագոյն ծուխը կը ծխայ անշէջ ու անվերջ...

Երբ ստորաքաղաքութեան ոգին ամէն մէկ քայլափոխին որդի մը պէս կը կրծէ հոգին...

Նայեցէք նորահաս սա Հայորդիներու դէմքին, ուր տրտմութեան թախիծը թուխս է նստած, ժառանգական մանրէի մը մեղսակցութեամբ...

Բացէք սա հայ մօր սիրտը, որ մայր է դարձեր արդէն՝ առանց մօր մը համբոյրն ու գգուանքը զգալու...

Տեսէք սա հայ հօրը հոգին, որ հայր է եղած — եւ մեծ հայրիկ — առանց հօր մը դէմքը տեսնելու եւ ձեռքը բռնելու...

Որբերու եւ որբուհիներու տարարա՛խտ սերունդ:

Ո՞վ պիտի փորձուէր մոռնալ տալ, ձեր այսքան անլուր տառապանքներն ու դառնութիւնները...

Ո՞ր մէկ փառքը կամ գանձը պիտի կարենար լեցնել ձեր սրտերու կարօտի այս խոր-վիրապը...

Հայուն կարօտը կ՚առնուի՞...

Հայուն կարօտը սոսկական սրտի մը յանկերգ չէ, այլ բազմալար եւ անսասան համանուագ մը՝ Պէթհովէնեան խորքով ու խաչելութեամբ բաբախուն ու տարուբերող:

Ըսէք, խնդրեմ, այսօրինակ համատարած ու բազմագլուխ կարօտի հրդեհ մը կը շիջի՞ մէկ օրէն միւսը...

Կարօտի յարատեւ կսկիծը մեր սրտերէն մասամբ կը մեղմանար, եթէ ծագէր ամէնուն բաղձալի՝ ազատութեան արշալոյսը օր մը...

Կարօտի կոտտացող մեր վէրքերը գուցէ չափով մը ամոքուէին, եթէ ղօղանջէին քաղցրալուր զանգակները համայն աշխարհի եւ... Հայոց աշխարհի...

Կարօտը կ՚առնուի՞, առանց հայրենիքի... Կարօտի խարոյկը կը մոխրանա՞յ՝ առանց Մայրենիքի...

Այո՛, կարօտի կրակը կրնան մարել միայն, հարազատ հօր ու մօր օրհնեալ արցունքի կաթիլները, երբ խանդակաթ սիրով զեղուն, իրենց կուրծքին կը սեղմեն, մեր տարագիր եւ կարօտավառ սրտերն անխտիր...:

Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ

Հարազատ:

1947-1957: Առաջին բանակումի 10րդ տարեդարձն է: Առաջին մանրանկար բանակումի 11 թիւը 1957ին բարձրացած է 200ի: Կազմակերպութիւնը դարձած է ոչ միայն ինքնավար, այլ եւ ինքնաբաւ եւ ձեռնարկը նախանձելի, օրինակելի:

Ինչ մեծ վարձատրութիւն այսօր, առաջին բանակումի միտքը յղացող, ձեռնարկի յաջողութեան համար իրենց օժանդակութիւնը բերող մեր երիտասարդ թէ տարեց բոլո՛ր ընկեր-ընկերուհիներուն համար:

Վստահ եմ որ այդ վայելքը ամբողջական է մանաւանդ Սէսէնի մանրանկար բանակումին իրենց գործօն եւ անվերապահ մասնակցութիւնը բերող այն երիտասարդ ընկերներուն համար, որոնք այն ատեն ջուր կրելէ չվախցան ու այսօր ալ երկու հարիւր հոգինոց բանակումի մը գլուխը՝ պատասխանատուութենէ չեն վախնար: Իսկ մենք գիտենք թէ ի՛նչ ծանր հոգ է այդքան մեծ թիւով երիտասարդ ախորժակներու համար պարէն եւ Նոր Սերնդականներու համար հայկական հաճելի եւ օգտակար մթնոլորտ ստեղծելու պատասխանատուութիւնը:

Սիրելի Նոր Սերնդականներ, դժուարին ձեռնարկի մը մէջ մեծ յաջողութիւն է որ տարիք դուք: Նոր տեսակի յաղթական արշաւանք մըն է բանակումի յաջողութիւնը: Շատ ապրիք, բայց ըրէք այնպէս, որ ապրի, երկար ապրի բանակումը եւ դուք այսօրուան վարիչները՝ հպարտութեամբ բացումը կատարէք ուրիշ տասնամեակներու ու միշտ աւելի մեծ թիւերով եւ յաջողութեամբ:

Մեզի հետ, ամբողջ Ֆրանսահայութեան աչքերը ձեզի ուղղուած են, տղա՛ք:

Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՎԱԽՏԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆԻ «Սեւանի Ափին» վէպը թարգմանուած է ուզբեկերէնի: Առաջին գիրքն է հայ գրականութենէն, որ տպուած է ուզբեկերէնով: «Սեւանի ափին» մինչեւ հիմա թարգմանուած է 16 լեզուներու եւ արժանացած 28 հրատարակութեան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մէջ վերջերս լոյս տեսած ենհետեւեալ նոր գիրքերը.— Վահրամ Ալազանի «Հորիզոններ» բանաստեղծութիւններու հատորը, Յովհ. Ղանալանեանի «Պետրոս Դուրեան» մենագրութիւնը, Սարգիս Խառազեանի «Վերադարձէք, թռչուններ» մանկական բանաստեղծութիւններու հատորը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Կարմիր Խաչի Կեդր. Վարչութեան 6րդ ընդլայնուած համագումարը տեղի ունեցած է Յուլիս 16ին: Կեդր. Վարչութեան նախագահը, Ս. Սարգսեան, զեկուցում կարդացած է Հայկ. Կարմիր Խաչի 1957ի առաջին կիսամեակի աշխատանքներուն արդիւնքին մասին: Ընկերութիւնը Հայաստանի մէջ կը հաշուէ 286.000 անդամներ: Համագումարը փակուելէ առաջ բանաձեւեր քուէարկած են նաեւ հիւլէական եւ ջրածին ռումբերու փորձերուն դադարման մասին:

ԱՆԳԼԻԱՑԻ նկարիչներ այցելած են Հայաստան: Ուղեւորութիւններ կատարած են դէպի Սեւանայ լիճ, այցելած են Էջմիածին, ուր հիացած են Մայր Տաճարի եւ հայկական ճարտարապետութեան յուշարձաններուն վրայ: Հիւրերը հանդիպումներ ունեցած են նաեւ Հայաստանի ականաւոր նկարիչներուն հետ:

ՔՐԷԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ դատարանը մահուան դատապարտած է Գրիգոր Նալչաճեան անուն մէկը, եւ 25 տարուան բանտարկութեան՝ Գրիշա Գեղամեանը: Երկու ընկերները զինեալ յարձակում կը կատարէին բանուորներու վրայ եւ կը կողոպտէին զանոնք:

ՄԻՋՔԱՂԱՔԱՅԻՆ (էնթէրիւրպէն) նոր հեռախօսակայանի մը շինութեանը ձեռնարկուած է Երեւանի մէջ: Կայանը շահագործման պիտի յանձնուի այս տարի: Բոլոր կազմածները արդէն իսկ ստացուած են Ռիկայէն:

ԵՐԵՒԱՆԻ քաղաքային Սովետի գործադիր կոմիտէն որոշած է Այգեստան թաղամասի Այգեստան փողոցը կոչել Եղիշէ Չարենց փողոց:

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

Սէն Նազեր հրատարակչող Ուէսթ-Ֆրանսը արձագանգ կ՚ըլլայ Լա Պօլի մէջ տեղի ունեցող կառքերու «էլէկան»ի 26րդ մրցումին, ուր 4րդ մրցանակի արժանացած է Օր. Հիւկէթ Տիտիկեան, 61 մրցակիցներու վրայ, իր թիւ 53 կառքով: Մրցանակը յատկացուած էր Պ. Փումայոլի կողմէ:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (114)

ԵՐԿՈՒՆՔ

●

ԳԼՈՒԽ ԻԶ.

ՏՈՒՐԵՒԱՌ

— Բայց կի՛ն, դու ինձ ի՞նչ կ՚առաջարկես. յիսուն ոսկին ես էլ գիտեմ թէ լաւ բան է, բայց Ամիրապետին հետ գժուե՞ն բան է խաղալ. այդ Տիկինը սովորական կին մը չէ, կ՚երեւայ թէ մեծ ազդեցութիւն ունի նաեւ Բաղդատ:

— Ի՞նչ, Ամիրապետէ՞ն կը վախես, ամենեւին հոգ մի՛ ըներ, գլուխդ ողջ մընայ, Ամիրապետը, քեզի օրեր, փախճաներ է:

— Սուտերով գիս խաբե՞լ կ՚ուզես, յիմար կին...:

— Ի՞նչպէս սուտ. երէկ առաւօտ բոլո՛ր Խոյի մէջ տարածուեցաւ համբաւը. եթէ ինձ չես հաւատար՝ հարցուր ջորեպանին եւ մեր սպասաւորին որ գիս բերին. եթէ այդ դիպուածը չըլլար, միթէ՞ ես թեթեւ կերպով յանձն կ՚առնուի գքեզ այսպիսի անխոհեմութեան յորդորելու: Այսպիսի վիճակէ օգուտ քաղելու է, իմ սիրուն էրիկս, երկու երեք տարուան մէջ այդչափ գումար երբեք դու չես կրնար աւելցնել այսպիսի բանտապանութեամբ: Եկ դու իմ խօսքս մտիկ ըրէ՛, միթէ՞ ես քու թշնամիդ եմ որ վտանգաւոր բան քեզ առաջարկեմ:

— Դու իմ թշնամիս չես, բայց երեւելի առակ է, «կնոջ խելքը կարճ է եւ մազը երկայն». դու էլ կին ես, զարմանք չէ որ ինձի վտանգաւոր խորհուրդ կուտաս: Քու խելքդ չի հասնիր:

Այս խօսքերն Օմար ամենայն ծանրութեամբ եւ լրջութեամբ կը զրուցէր իւր այրական սեռին գերազանցութեան վրայ մեծ հաւատքով, երբ կինը որ հազար անգամ այդ իմաստուն մարդը կապկի պէս խաղցուցեր էր, հազիւ թէ քմծիծաղը կը զսպէր: Դարձաւ ըսաւ իրեն.

— Հիմա դու ինչէ՞ն կը վախես, ինձ այն ըսէ. ահա Ամիրապետ չկայ, իմացար, որդին որ իրեն յաջորդեր է հայրը սպանելով՝ հօրը կամքը չարունակելու ամենեւին միտք չունի. շատ կարելի է որ վաղը հրաման հանէ որ Հայոց իշխանները բանտէ եւ շղթայէ ազատուին, այն ժամանակ քու շահդ ի՞նչ պիտի լինի:

— Բայց եթէ Ամիրապետ չկայ, Դաւրէժի Ամիրան, Խոյի Ամիրան՝ միթէ՞ ամէնքն ալ անհետացան աշխարհքէս. գիտե՞ս այդ սոսկալի Տիկինը ինձ ի՞նչ ըսպառնացաւ:

— Կնոջ խօսքի թէ որ դու մտիկ կ՚ընես, իմ խօսքիս մտիկ ըրէ որ քեզի չահաւոր է:

— Բայց շատ վտանգաւոր է եւ գլուխս կրնայ մէջ խաղալ:

— Քիչ մը մտածէ՛, իմ սիրելի էրիկս, համարեա թէ այս գիշեր այդ մարդուն բարեկամները գային, բանտին պատը քանդէին եւ գինքն ազատէին, դու վաղն առաւօտ ի՞նչ պիտի ըսէիր այդ կնոջ, որ գքեզ այնպէս սարսափեցուցեր է իւր մագերուն բոլոր երկայնութեամբ:

— Իմ ճակատագիրս է կ՚ըսէի եւ բաղդին կը հնազանդէի:

— Ի՞նչ, կը կարծե՞ս թէ գքեզ այդ բանին համար կախաղան պիտի հանէին:

— Ո՛ գիտէ, կարելի է հանէին, եւ ես չեմ ուզեր կախաղանի վրայ մեռնիլ:

Կինը այս մարդուն տրամաբանութեանը տեսնելով թէ չի կրնար յաղթել, սկսաւ լալ, ձեռքերը կուրծքին զարնել, ողբալ իւր բաղդին վրայ. իսկ մարդը անշարժ եւ ախուր կը մտածէր: Վերջապէս կինը իբրեւ գիտ մ՚ըրած՝ յանկարծ արցունքները սրբեց, որ արդէն իր սիրելի ամուսնոյն սիրտն ի գութ շարժելու համար կը քամէր յարմար միջոցներու, եւ ըսաւ.

— Բայց համարինք թէ մէկը քեզ բռնութիւն ընէ, գքեզ կապէ, բանալիքներդ գրպանէդ առնու եւ յիսուն ոսկին էլ դարձեալ տայ, եւ այս հայ իշխանն ազատէ, դու այս բանին ի՞նչ ունիս հակառակելու:

— Այդ բամբդ... ըսաւ մարդը ծանր ծանր մտածելով, կարելի բան է, վասնզի ես այն ատեն բանի պարտաւորեալ կ՚ըլլամ Դաւրէժի Ամիրային առջեւ. այո՛, այդ անկարելի չէ, բայց այն ժամանակ պէտք է որ հայ իշխանին մարդիկը ութ տասն հոգի գոնէ լինին, որ մեր պահապանաց թուին հաւասարի:

— Այդ բանին համար էլ հոգ մ՚ըներ, արդէն ժամանակը հեռու չէ եւ մութը պատեց, նոքա տասներկու թիւավոր նաւակով մը կուգան. ես հիմա պահապանաց մէկ երկուքը կը հեռացնեմ մօտակայ արուարձանն ուղարկելով, քեզ էլ լաւ մը կապել կուտամ, յիսուն ոսկին դու կ՚առնուս, ես է՛լ...

Այսպէս կինը, իւր գիւական գեղեցիկ աչքերը փայլեցնելով եւ քովնտի երկայն նայելով զուարթ ծիծաղով դադրեցաւ խօսելէն:

— Ի՞նչ, ըսաւ մարդը, քե՞զ էլ բան կայ, զրուցէ՛:

— Այո՛, ինձ էլ գեղեցիկ ադամանդեայ մանեակ մը կայ: Է՛լ մի՛ խօսիր դու, տեղացդ մի՛ շարժիր, ես ամէն բան կը կարգադրեմ: Եւ դէպի դուռը երկնցաւ:

Իսկ մարդը՝

— Կի՛ն, մտիկ ըրէ... անիծեա՛լ կին... կորաւ գնաց, իմ գլուխս բան մը պիտի բերէ, գոնէ կ՚ուզէի ապսպրել որ գիս սաստիկ չկապեն այդ անհաւատները...

(Շար.) ԾԵՐԵՆՑ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ՊԱՅՔԱՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ՝ «ՀԱԿԱԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ»ՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

Նոր խմբագրականով մը՝ «Փրաւտա» կրկին յարձակում կը գործէ «հակակուսակցական» խմբակին դէմ.— «Բոլոր համայնավարներուն եւ խորհրդային ժողովուրդին միաձայնութեամբ Մալենկով-Մոլոթով-Կագանովիչ եւ Շեպիլով անջատողական խմբակին դատապարտութիւնը՝ պիտի զօրացնէ մեր հայրենիքին լենինեան միասնականութիւնը եւ պիտի օժանդակէ մեր պայքարին»:

Գաղափարական երկարապատում քարոզներէ վերջ, «Փրաւտա» կը հրաւիրէ բոլոր համայնավարները, որ հաւատարիմ մնան կուսակցութեան լենինեան ուղեգիծին:

Իր կարգին «Կոմունիստ» թերթը սլաքները կ'ուղղէ Մոլոթովի անձին դէմ.— «Հակակուսակցական խմբակը, որուն միացած էր Շեպիլով եւ մասնաւորաբար Մոլոթով, դիրք բռնած էր կուսակցութեան դէմ»: Թերթը կը յայտնէ, թէ անոնք երկրին քաղաքականութիւնը կը վարէին՝ համաձայն իրենց կամքին: Մեծութիւն կը «ծախէին» արբանեակ երկիրներուն: Շեշտը դնելով Մոլոթովի վրայ, կը գրէ.— «Երկար ատեն պահեց Արտաքին նախարարի պաշտօնը» դէմ կենալով Եուկոսլաւիոյ հետ Խ. Միութեան յարաբերութեանց բարելաւման: Մոլոթով անբաղձալի ընթացք բռնած է նաեւ Աւստրիոյ եւ Ճափոնի հարցերուն մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈԼՈԹՈՎԻ մահուան մասին շրջան ըռող զրոյցները անհիմն ելան՝ Մոսկուայի համաձայն: Շնորհազրկուած նախկին Արտաքին Նախարարը կը գտնուի իր բնտանիքին մէջ, Մոսկուա:

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Արտաքին նախարար Ֆոն Պրենթանօ ռուսեւգերման խորհրդակցութեանց շուրջ խօսելով, ըսաւ.— «Մոսկուայի դիրքը հակասական է, բանակցութիւններէն առաջ իր յայտնած տեսակէտներուն հետ: Խ. Միութիւն ժխտական դիրք կը բռնէ Գերմանացիներու հայրենադարձին դէմ»:

ԱՒՍՏՐԱԼԻՈՅ մէջ 30 հոգի մեռաւ թոքատապէ: Բժիշկները մտահոգուած են. այս պարագան կը կապեն «ասիական կուփ»ին հետ:

ՍՊԱՆԻՈՅ դահաժառանգը Լոնտոն գընաց, ուր բացառիկ ընդունելութիւն մը վերապահուած էր իրեն:

ՕՄԱՆԻ հարցը կը քննուի ՄԱԿի ժողովին մէջ: Սեպտ. 10ին սեղան պիտի դրուի Հունգարիոյ խնդիրը:

ԲՈՒԼԳԱՆԻՆ ԵՒ ԽՐՈՒՇՉԵՒ այսօր արձակուրդի պիտի երթան: Մարեշալ Բուլգանինի շնորհազրկման մասին Մոսկուա վերապահ կը գտնուի:

ԱՊԱԶԻՆՄԱՆ հարցին շուրջ խօսելով, ծերակուտական Նովլէնտ (Ամերիկա) յայտնեց թէ ինք լաւատես չէ.— «Խորհրդայինները փաստեցին, թէ ոչ մէկ քայլ պիտի առնեն՝ ապազինումը յաջողցնելու համար»:

ԼՈՆՏՈՆԻ «տոքըր»ները, տասնըմէկ օրուան գործադուլէ վերջ, երէկ առաւօտ աշխատանքի ձեռնարկեցին:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ երեւան ելած է «Ազգային համայնավար» կուսակցութիւն մը: Փեշտայի համայնավար օրկանը կը յայտնէ, թէ այս կազմակերպութիւնը կը գործէր վեց ամիսէ ի վեր, գաղտնօրէն, եւ անոր անդամները «ոճրագործներ եւ հակայեղափոխականներ» են:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ ձերբակալուած է լրտես մը, որ կը գործէր Միացեալ Նահանգներու հաշւոյն:

ԱՆԹՐՆԻ ՊՈՇԱՆ, նախկին վարչապետ Չըրչիլի փեսան եւ աշխարհի մեծագոյն լուսանկարիչներէն մէկը, առջի օր անձնասպան եղաւ Լոնտոնի իր բնակարանին մէջ: Պատճառները անորոշ են: Պոշան երեք տարիէ ի վեր բաժնուած կ'ապրէր իր կնոջմէն:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոստ. 19).— Զոյլ ոսկի 520.000, Նափոլէոն 3840, զուիցերիական 3650, անգլիական 4500, քսան տոլարնոց 18.320, Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) տոլար 447, անգլիական 1150, զուիցերիական 107,25, լիր 0,70:

ԱՀՌԵԼԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ

Կլըրակի իրիկուն (Օգոստ. 18) Վերսայլի ճամբուն վրայ օթոյի պարհուրելի արկածի մը զոհ գացած են երկու հայ երիտասարդներ Շահին Շահինեան եւ Յակոբ Պզտիկեան (գինուոր), իսկ ուրիշ երեք երիտասարդներ ալ ծանրապէս վիրաւորուած են՝ Ժոզէֆ Գարապաշեան (26 տարեկան) կառքին տէրը, Շահինեան եւ եղբօրը մը:

•

ՇԱՀԻՆ ՇԱՀԻՆԵԱՆԻ եւ ՅԱԿՈԲ ՊԶՏԻԿԵԱՆԻ

յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այսօր, չորեքշաբթի, Օգոստ. 21, ժամը 15ին, Իսիի հայ Բողոքական Սէնթ Լուսթաշ ժողովարանին մէջ՝ 28, Ավընիւ Պուրկէն, Իսի:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐԻ ՆՈՒՊԱՐ ՈՒՍ. ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ, ՓԱՐԻԶ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Համալսարանական Ոստանի Մարի Նուպար հիմնարկութեան մէջ հայ ուսանողները կըրնան սենեակ ապահովել իրենց համալսարանական ուսման ընթացքին, հետեւեալ պայմաններով.—

1) Թեկնածուն պէտք է ունենայ միջնակարգ լրիւ ուսման (պաշօ) վկայական:

2) Արձանագրուած պէտք է ըլլայ Փարիզի համալսարանի կամ որեւէ համալսարանական բարձրագոյն դպրոցի մը մէջ: Լիսէները բարձրագոյն դպրոց չեն նկատուիր:

3) Երկու հոգինոց սենեակը կ'արժէ անձ գլուխ 4.500 ֆրանք ամսական, իսկ յետագային առանձին սենեակ ունենալու պարագային 5.700 ֆրանք:

4) Համալսարանական Ոստանի ուսանողները կ'օգտուին ուսանողական ճաշերէ (75 ֆրանք):

Փարիզի Հայկ. Տունը, իր հայկական ճարտարապետական ոճով, իր գրադարան ընթերցարանով, եւ վերջապէս գրեթէ բոլոր գաղութներէ հոն հաւաքուած հայ ուսանողներով հայկական փոքրիկ օճախ մըն է Միջազգային այս հսկայ Ոստանին մէջ, իր արդիական բոլոր յարմարութիւններով:

Բոլոր դիմումները պէտք է ընել հետեւեալ հասցէին.

Union Générale Arménienne
de Bienfaisance
11, Square Alboni, Paris (16e)

ԴԻՒԱՆ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ
ՓԱՐԻԶ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժեռոմի (Մարսէյլ) Թաղական Խորհուրդը խորին շնորհակալութեամբ ստացած է թաղեցիներէն՝ ողբացեալ Պ. Կիրակոս Կիրակոսեանի դամբանէն մահուան քառասունքին առթիւ հետեւեալ նուէրները.—

Տէր եւ Տիկին Սահակեան 1000 Ֆր. Թաղիս եկեղեցւոյ եւ 1000 Ֆր. աղքատներուն: Պ. Յակոբ Գոչգոչեան 1000 Ֆրանք եկեղեցւոյ պայծառութեան, իսկ այս առթիւ Կաքէն բարեպաշտ Տիկ. Մառի Թագուորեան եկեղեցւոյս կը նուիրէ գորգ մը: Տէր եւ Տիկին Լամոթ Պոնօ կը նուիրեն՝ այս առթիւ, եկեղեցւոյ պայծառութեան համար 1000 Ֆրանք:

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1957–1958 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան:

Պարտականութիւն կը նկատենք տալ կարգ մը ծանօթութիւններ, Եւրոպայի միակ աղջկանց գիշերօթիկ վարժարանի ընդունելութեան մասին:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.) Ֆրանսականը, որ տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու երկրորդական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիները կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 120,000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան՝

1 Bld du Nord — Le Raincy
Tél. Le Raincy 172

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 187-188 (Յուլիս–Օգոստոս)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Հայ անասնաբոյժներ (Շ. Նարդունի). — Ի՞նչ խմել ծարաւ ենք (Տօքթ. Ասքանազ). — Հայաստանի բուժավայրերը (Տօքթ. Յակոբեան). — Ծովի լողանք (Տօքթ. Աշճեան). — Գինի (Բժկ. Բառարան). — Կաթ կը միզէ (Փրոֆ. Վէյհօօկէն). — Ցղութիւնը եօթը ամիս միայն (Տօքթ. Աղատանի). — Ի՞նչպէս տեղափոխել արկածեալը (Խաչուհի). — Ֆրանկախտը (Տօքթ. Միսաքեան). — Ի՞նչ է հանճարը (Վէռհառն). — Ծերութիւն եւ ծերախտ (Տքթ. Նաւասարդ). — Հին բառարաններ (Յ. Քիւրտեան). — Հացի (Իշխանեան):

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 ֆրանք, արտասահման 1200 ֆրանք: Դիմել Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ Է

« Ցանուն ճշմարտութեան » (գրքոյկ), փորձ Սուրբ Գրոց վրայ:

Գրեց՝ ՆՈՒԿԷՆ

Հասցէ.— 19 բիւ տիւ Ժեներալ Նեկրիէ, Ույ (Սէն է Ուազ), Ֆրանսա:

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Շնորհակալութեամբ ստացանք իրենց այցելութեան առթիւ.—

Տօքթ. Ն. Աստարճեանէ (Պալատէն) 2000 ֆր., Ա. Դաշնակեանէ 1000, Գ. Միւճերէթեանէ 1000, Խ. Մխիթարեանէ 1000, Ն. Դաշնակեանէ 1000 ֆրանք:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ

Հայեւռուս յարաբերութիւններու լոյսին տակ:

Գրեց՝ ԳԱԲՐԻԷԼ ԼԱԶԵԱՆ

Տպարան «Յուսաբեր», Գահիրէ 1957:
Գին՝ 1100 ֆրանք:
Դիմել Յառաջի եւ հայ գրատուններու:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Գարեգին Զատրըճեանի մահուան առթիւ, Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացը շնորհակալութեամբ ստացած է 1000ական ֆրանք Տիկին Ն. Երանոսեանէ, Պ. Վ. Երանոսեանէ եւ Յակոբ Յակոբեանէ:

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, Rue Richer Paris (9e)

Tél.: PROvence 64-90
C. C. P. Paris 3630-66

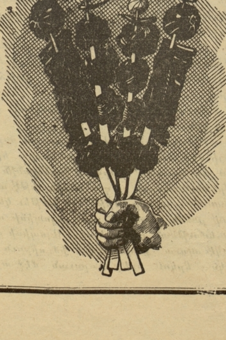
Նոր հրատարակութիւններ.—

Զարթօնք, Մալխաս, Պէյրութ 1956, Ա. Բ. Գ. հատորները 1200ական ֆր., Դ. հատորը 1000, Ե. հատորը 1200:	
Վարդանանք, Դ. Դեմիրճեան (պատմավէպ) 2 հատոր, Գահիրէ, տպ. «Յուսաբեր» 1956,	1.500
Պապիկ ու Թոռնիկ, Խրիմեան Հայրիկ, Հր. Էտվան, Պէյրութ, 1957	500
«Յուսաբեր» բացառիկ, նուիրուած Վ. Նաւասարդեանի յիշատակին, 1957	300
Ժամանց եւ զբօս, Կ. Փուշակ (երազներու բանալին եւ ժամանակի խաղեր, Պէյրութ, 1956	1.400
Սողոմոն Թէհլիրեան (վերյիշումներ, Թալէաթի Ահաբեկումը) գրի առաւ, Վ. Մինախորեան, Բ. տպ. Գահիրէ 1956	1.500
Պապ թագաւոր, Ստ. Զօրեան (վէպ չորրորդ դարէն), Հալէպ, 1952, կազմուած	1.750
Հայաստան եւ Հայ Դատը, Գ. Լազեան (Հայ եւ ռուս յարաբերութիւններու լոյսին տակ), Գահիրէ, 1957	1.100
Հարազատ Որդի եւ պատմուածքներ, Երուխան, Հալէպ, 1953	650

Մեծ Գերին Արտաւազդ, Արմենակ Տէր Յակոբեան, Թատերախաղ 3 արար, Փարիզ, 1957, 300 Ֆրանք:

Հայ Գրականութեան Պատմութիւն. Հրանտ Թորոսեանի (Ֆրնս.) սակաւաթիւ օրինակներ մնացած են, Ուրնէ Կրուսէի յառաջաբանով: 1500

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 փր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փրաք: Հատը 12 փր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
22
ՕԳՈՍՏՈՍ
JEUDI
22 AOUT
1957

33րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 7972 33ème ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13րդ ՏԱՐԻ, Թիւ 3774

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Ա.

Հայերը ԺԸ. դարու սկիզբէն մեծ յոյսեր սնուցած են հիւսիսի «Քեռի»ին վըրայ, որ իբրեւ «խաչապաշտ» պիտի գար զիրենք ազատագրելու Պարսիկներու եւ Թուրքերու լուծէն:

Իսրայէլ Օրիի միջոցաւ Ղարաբաղի Մելիքներու դիմումը Մեծն Պետրոսին ո՛չ մէկ դրական արդիւնք տուաւ:

Գանձասարի Եսայի կաթողիկոսը Օրիի ընկերոջ եւ յաջորդին՝ Մինաս վարդապետի միջոցաւ կրկին դիմեց Ռուսիոյ կայսեր: Հայերն ու Վրացիները 50.000նոց բանակ մը կազմեցին Դաւիթ Բէկի ղեկավարութեան տակ: Մեծն Պետրոս 1722 Օգոստ. 23ին Կասպից ծովուն վրայ Տէրպէնտը գրաւելէ վերջ Ռուսիա վերադարձաւ՝ առանց լուր տալու Դաւիթ Բէկին, որ Գանձակի մէջ ամփոփուելով ի զուր կը սպասէր կայսերական բանակին՝ միասին արշաւելու համար Պարսկաստանի վրայ:

Արդի՞ւնք: 1723 Հոկտ.ին 80.000նոց օսմանեան բանակ մը՝ առաջնորդութեամբ Իպրահիմ փաշայի՝ յարձակեցաւ Գանձակի վրայ, աւերելով բազմաթիւ գիւղեր եւ կոտորելով քրիստոնեայ բնակիչները: Բոլորովին լքուած Ռուսերէն՝ Դաւիթ Բէկ Ղարաբաղի լեռներուն մէջ ապաստանելով Սիւնիքի իր քաջերով ոսկեդրուագ էջեր արձանագրեց Հայոց պատմութեան մէջ՝ պարտութեան մատնելով 20.000 զինուորներ:

Ղարաբաղի հերոսները տակաւին օգնութիւն կը յուսային Ռուսիայէն: 1725 Յուլիս 25ին Գանձասարէն վերջին նամակ մը գրեցին Մեծն Պետրոսին, մինչ անիկա մեռած էր արդէն վեց ամիս առաջ, նոյն տարուան Յունուար 28ին…

Պետրոս Մեծի քաղաքականութիւնը շարունակեցին իր կինը Եկատերինա Ա. (1725-1727) եւ Թոռը Պետրոս Բ.: Այսինքն խոստումներ տուին Հայերուն եւ յուսադրեցին զանոնք: Եկատերինա 1726 Փետր. 22ի հրովարտակով կը պատուիրէր Հայերուն.

«Պիրկ կեցէք եւ թշնամի դարշուց ամէն ժամ կանգնէք եւ թուր տէք, եւ թշնամին յաղթէք, մինչեւ ձեզ քամակ հասանելն»:

Իրականին մէջ իշխան Դոլգորուկով որ Հայոց օգնութեան պիտի ղրկուէր, կողմնակից էր Թուրքերուն հետ համաձայնելու:

Եկատերինա Բ. մեծ կայսրուհին Մեծն Պետրոսի պէս ուզեց Հայերը գործիք դարձնել իր նուաճողական քաղաքականութեան: Պոտեմկին պիտի դառնար իշխան Հայաստանի: Ռուս-հայկ. միացեալ բանակները 1784ի ամառը պատերազմ պիտի յայտարարէին Թուրքիոյ դէմ: Պարսիկները դուրս քշելով պիտի ջնջէին Շուշիի խանութիւնը:

Արդի՞ւնք: Պարսիկները գրգռուելով յարձակեցան հայկական գիւղերուն վրայ, սարսափ տարածելով ամէն կողմ: Ո՛չ մէկ օգնութիւն Ռուսիոյ կողմէ:

1801ին Ռուսիա վերջնապէս կցելով Վրաստանը՝ իր աշխարհակալական նպատակներուն համար խարիսխ դարձուց զայն: Հետզհետէ դէպի հարաւ առաջանալով գրաւեց Հայաստանի մէկ մասը (Շիրակ, Լոռի, եւայլն):

1827 Հոկտ. 1ին Երեւան գրաւուեցաւ շնորհիւ հայկ. բանակին, որուն կ'առաջնորդէր Ներսէս Աշտարակեցի:

Արդի՞ւնք: Մարեշալ Պասկեւիչ զայն «վարձատրելու» համար աքսորեց Քիշնեւ, իբրեւ առաջնորդ Պեսարապիոյ, ամբողջ 15 տարի:

1836 Մարտ 11ին Նիկոլա Ա. կայսրը իր հանրածանօթ Պոլոժենիայով խիստ սեղմումներու ենթարկեց հայ առաքելական եկեղեցին, ռուսական իշխանութեանց հակակշիռին տակ առաւ ամենայն Հայոց կաթողիկոսութիւնը, Սինոդը, եկեղեցական կալուածներու եւ դպրոցներու մատակարարութիւնը, եւայլն:

Արդի՞ւնք: Կովկասի փոխարքաները ամէն ճիգ ըրին Հայերը օրթոտոքս դարձնելու եւ բոլորովին ռուսացնելու համար:

Բազմաթիւ բողոքներ ուղղուեցան Ռուսիոյ կայսեր՝ Պոլոժէնիան սրբագրելու եւ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ազատամիտ եւ ժողովրդավար սկզբունքներուն պատշաճեցնելու համար զայն: Անօգուտ:

Ռուսացման քաղաքականութիւնը կանգ չառաւ բնաւ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔՈՒԱԹԼԻ ՀՐԱԺԱՐԱ՞Ծ ԷՐ

ՍՈՒՐԻԱ ԿԸ ԴԻՄԷ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ

Լիբանանեան մամուլը կը յայտնէ, թէ Սուրիոյ Հանրապետութեան Նախագահ Քուաթլի Գահիրէ մեկնելէ առաջ իր հրաժարականը տուած էր, սակայն Դամասկոսի կառավարութիւնը մերժած էր հրապարակել զայն:

Պէյրութի թերթերը գրած էին նաեւ, թէ Սուրիոյ խորհրդարանի Նախագահը՝ Քուտսի, Լիբանան ապաստանած էր, սակայն այս լուրը անհիմն ելաւ, նկատելով որ Քուտսի Դամասկոսի մէջ ընդունեցաւ Պատերազմական նախարարը, որ Մոսկուայէն նոր վերադարձաւ:

Սուրիական համայնավարամիտ թերթ մը, «Ալ-Նասր» կը գրէ, թէ Նախագահ Քուաթլի հրաժարած էր առողջական պատճառներով, Եգիպտոս մեկնելէ առաջ: Համայնավարամիտ պաշտօնաթերթը չի յայտներ, թէ Քուաթլիի հրաժարումը վերջնակա՞ն է կամ ոչ. այլ, պարզապէս կը գրէ, թէ Հանրապետութեան Նախագահը մտածելով որ իր դարմանումը երկար կրնայ տեւել, Դամասկոս ձգած է «պէտք եղած թուղթերը»:

Միւս կողմէ, Արտաքին նախարար Պիթար մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին յայտարարեց, թէ լուր չէր ստացած Նախագահէն:

Նախագահութեան ընդհանուր քարտուղարը իր կարգին յայտնեց, թէ Հանրապետութեան Նախագահը Սուրիա պիտի վերադառնայ այն ատեն՝ երբ դարմանումը վերջանայ: Հաւանաբար՝ յառաջիկայ ուրբաթ:

Հակամերիկեան արտայայտութիւնները հետզհետէ կ'աւելնան Սուրիոյ մէջ: Սալահ Պիթարի համաձայն՝ Միացեալ Նահանգները ուզած են «Այզընհաուըրի վարդապետութիւնը պարտադրել»: Միւս կողմէ կը մերժէ ընդունիլ, թէ Սուրիա համայնավարութեան ճամբուն վրայ կը գտնուի: Դամասկոսի ղեկավարները «դրական չէզոքութեան» քաղաքականութիւն կը վարեն:

Խօսելով իրենց պաշտօնէն արձակուած տասը զինուորականներուն մասին, Արտաքին Նախարարը յայտնեց, թէ անոնք ձերբակալուած չեն:

Սուրիոյ սպայակոյտին նոր պետը զօրավար Աֆիֆ Պըզրի յայտարարեց որ Ամերիկացիները որոշած էին զինքը սպաննել տալ «Մէյտ ին Ամըրիքա» աւազակներու կողմէ: Այս յայտարարութիւնը եղաւ արեւմտեան մամուլի ներկայացուցիչներու հետ ունեցած իր ասուլիսին ընթացքին:

Զօր. Պըզրի աւելցուց. «առաջին նպատակն էր գլուխը ուտել բոլոր սպաներուն որոնք դէմ են ամերիկեան ոստիկանութեան: Ամէն մէկ պարկեշտ անձի գլուխը ուտել կ'ուզէին, փաստը ունինք»: Եւ աւելցուց. «Ժողովրդավարութիւնը, ըստ Սթոնի (խմբ.— Ամերիկացի դիւանագէտը

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵԹԷ ՄՈՌՆԱՍ…

— Մեծ հայրիկ, բաւէ նայիմ, քանի՞ տարեկան ես…

— *Եթմիշը* վրեր…

— Ըսել է որ ծնած ես եղեր 1878ին…

— *Հիսապը* դուն ըրէ… Ես ծներ եմ ան տարին *քի* մեծերը Ալամանին երկիրը, մեր ազգին 16րդ յօդուածը 61րդի փոխեր են *ու* մեր Խրիմեան Հայրիկը ձեռքը պարապ ետ եկեր են… Ատ տարին ո՞ր տարին էր…

— Ճի՛շդ ես, 1878… Ե՞րբ ես ամուսնացեր, մեծ հայրիկ…

— Կեցիր *քի* ըսեմ… Ես որ ամուսնացայ 18 տարեկան էի… Մեր օղորմած հօգի բնտանիքին հետ պսակուեր եմ Պանքայի դէպքէն ճիշդ ամիս մը ետք… Ո՞ր օրը կուգայ…

— Սեպտեմբեր 26, 1896…

— *Թամա՛մ*… Լուսահոգի մենծ հարս Աստուածաշունչին, ետեւի թուղթին վրայ գրած է…

— Ե՞րբ Ամերիկա եկեր ես, մեծ հայրիկ…

— Եղբօրզի պոմպայէն չորս օր ետքը ճամբայ ելայ… Ի՞նչ կ'ընէ:

— Ուրեմն, դուն մտեր ես 1905 Օգոստոս 7ին…

— *Թամամ*… Նայէ՛, ատ թուականն ալ, ես իմ ձեռքովս գրեր եմ, Սուրբ Մարկոսի Աւետարանին գլուխը…

— Ուրեմն 52 տարի է այս երկիրն ես… Զաւակներ ունի՞ս, մեծ հայրիկ…

— Մէկ տղայ, երկու աղջիկ… Առջինեկս ծնաւ Խանասորի Արշաւանքին շաբթուն…

— Ուրեմն, 1897ի Յուլիսին…

— Մենծ աղջիկս Խրիմեան Հայրիկին մեռած տարին…

— Այսինքն, 1907ին…

— *Թամա՛մ*… Պզտիկ աղջիկս ծնաւ Կիլիկիոյ ջարդին ամիսը… Ըսել է *քի* 1909ի Ապրիլին…

— Կարգուա՞ծ են, մեծ հայրիկ:

— Երեքն ալ կարգած եմ… Տղաս, Հայաստանի Անկախութեան տարին, այսինքն 1918 Մայիսին… Մենծ աղջիկս, Շիրակի երկրաշարժին տարին… Ի՞նչ կ'ընէ…

— Կեցիր նայիմ, 1926ին…

— *Թամա՛մ*… Պզտիկս, ան տարին *քի* Ահարոնեանը հիւանդացաւ *ու* Մարսիլիա տարին… 1933ին:

— Ի հարկէ, թոռներ ալ ունիս:

— Աստուծոյ տուածէն, ունիմ: Տասվիրէք թոռ… Առաջինը ծնաւ ան տարին *քի* Ֆրանսըզը Թուրքին տուաւ Սանճաքը…

— Ատիկա կ'ըլլէ 1939ին…

— *Թամա՛մ*… Ատ տարուան Յուլիս 18ին… Երկրորդը…

— Այդ թուականներուն պէտք չունիմ… Հիմա բաւէ նայիմ, օղորմած հօգին ե՞րբ կորսնցուցիր:

— Զեմ մոռնար… Ատիկա ան տարին էր *քի* Ինկլիզը, Ֆրանսըզը եւ Ամերիկացին ճանչցան մեր Հայաստանի անկախութիւնը *ու* բսին *քի* հիմա կրնաք դեսպաններ ունենալ… Ատիկա ան տարին էր *քի* Մոսկոֆը մեր երկիրը գրաւեց:

— Ուրեմն, 1920ին…

— *Եա՛*…

— Քանի՞ տարեկան պիտի ըլլար, եթէ ողջ եղած ըլլար…

— Լուսահոգին իմ տարիքս էր: Ծնած էր ան տարին *քի* Մոսկոֆը գնաց Կարսը առաւ…

— Ըսել է, ան ալ 1878ին ծներ է… Բայց, մեծ հայրիկ, քեզի կարեւոր հարցում մը ունիմ — ինչո՞ւ համար կեանքիդ կարեւոր թուականները ազգին պատմական թուականներուն կապած ես…

— Աղէկ օր ատ հարցումը ըրիր: Տղա՛ս, իմ խելքս թուականի չի հասնիր… Ինծի համար, թուական ըսելը ազգին պատմութեան մէջի թուականներն են… Ես ո՞վ եմ *քի* իմ կեանքիս մէջ պատահածներուն թուականները միտքս պիտի պահեմ… Մեր ազգին համար, կարեւորը այդ դէպքերուն տարիներն են… Զաւակներս ալ կը հարցնեն քու հարցուցածներդ, անոնց ալ ատ թուականները կուտամ… Թոռներուս ալ նոյնը պիտի ընեմ, երբ մեծնան… Գրելու, կարդալու կողմէն, ետ մնացած եմ, բայց մեր ազգին պատմութիւնը ասանկով միտքս կը պահեմ… Ինծմէ քեզի խրատ, տղա՛ս, նայէ որ դուն ալ չմոռնաս 1878ը, 1896ը, 1897ը, 1905ը, 1918ը, 1920ը… Ո՞ր մէկը ըսեմ… Եթէ մոռնաս, ա՛լ Հայ չես…

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՄԵՐԺԵՑ ՔՆՆԵԼ ՕՄԱՆԻ ՀԱՐՑԸ

Ինչպէս գրած էինք, Օմանի հարցը Գշ. օր դրուեցաւ Ապահովութեան Խորհուրդին օրակարգին վրայ:

Զորսի դէմ հինգ ձայնով, Ապահովութեան Խորհուրդը որոշեց Օմանի հարցը չարձանագրել օրակարգի վրայ: Ինչպէս ծանօթ է, առաջարկը եղած էր արաբական 11 պետութիւններու կողմէ:

Միացեալ Նահանգները ձեռնպահ մնացին, քուէարկութեան ընթացքին: Այս պարագան յուզում պատճառեց Արեւմուտքի քաղաքական շրջանակներուն մէջ: Անգլիա եւ Ֆրանսա դէմ քուէարկելով, կը սպասէին իրենց կողքին ունենալ Ամերիկան, մինչ պատուիրակ Լոճ յայտարարեց, թէ Միացեալ Նահանգներու «ունեցած տեղեկութիւնները՝ Օմանի անցուդարձերուն մասին, բաւական չեն, որպէսզի ամերիկեան պատուիրակութիւնը որոշում մը տայ»:

Միւս կողմէ, յատկանշական է այն պարագան, որ Ճուէտ Թէր քուէարկեց Օմանի հարցին, Իրաքին հետ պահանջելով՝ որ խնդիրը օրակարգի վրայ անցնի: Ճուէտ կանգնած էր Խ. Միութեան կողքին:

× *Օմանի մէջ օդանաւերը Թռուցիկներ նետեցին «մեծ վարձատրութիւններ» խոստանալով անոնց՝ որոնք պիտի յաջողին փախստական կրօնապետն ու իր եղբայրը յանձնել իշխանութեանց, ողջ կամ մեռած:*

Թռուցիկները կը յայտնեն միաժամանակ, թէ անոնք որ օգնութեան ձեռք երկարեն փախստական ապստամբներուն, պիտի պատժուին:

ՌՈՒՍԵՒԳԵՐՄԱՆ խորհրդակցութիւնները ընդհատուեցան, Խ. Միութեան ցոյց տուած չկամութեան հետեւանքով: Կը կարծուի, թէ այս կացութիւնը պիտի շարունակուի՝ մինչեւ Արեւմտ. Գերմանիոյ ընտրութիւնները:

ՀԵԼԼԷՆ Վարչապետին եւ Նախագահ Նասըրի խորհրդակցութիւնները վերջացան: Հրապարակուեցաւ տեղեկագիր մը, որ կը յայտնէ, թէ երկու երկիրները պիտի դիմադրեն որեւէ յարձակումի՝ որ կրնայ ըլլալ Եգիպտոսի կամ Յունաստանի վրայ:

ԳԱՀԻՐԷԻ տասներեք զինուորականներու դատավարութիւնը տեղի կ'ունենայ: Զօր. Նասըր եւ նախկին Ընկերային Նախարարը յայտնեցին, թէ դաւադրութիւնը ոչ մէկ կապ ունէր Ամերիկացիներու հետ:

ԼԸ ՔՈՐՊԻՒԶԻԷ, ֆրանսացի ծանօթ ճարտարապետը Օգոստոսի վերջը Պաղտատ պիտի երթայ, մարզական ստադ մը կառուցանելու համար:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ վարչապետը քննադատեց ՄԱԿն ու Ամերիկայի պատուիրակը՝ որ Հունգարիոյ հարցը դրած է սեղանի վրայ:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԽԱԲԿԱՆՔԸ

Խորհրդային աշխարհը ամիսներ շարունակ զբաղուեց արդիւնաբերութեան եւ շինարարութեան կառավարման վերակառուցումի խնդրով: Կուսակցական մարմինները, բանուորական զանգուածները, թերթերը ներգործօն փութկոտութեամբ զբաղուեցան կոմունիստական կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Նիկիտա Խրուշչեւի փետրուարեան լիակատարի նիստում (պլենում) տրուած զեկոյցով:

Խրուշչեւի առաջադրած զեկոյցը սահմանւում էր Խորհրդային Միութեան եւ ազգային Հանրապետութիւնների փոխյարաբերութիւնները արդիւնաբերութեան եւ շինարարութեան վերակառավարման բնագաւառում: Խրուշչեւի զեկոյցին կիզակէտն էր՝ ապակեդրոնացնել ղեկավարումը արդիւնաբերութեան եւ շինարարութեան, տալով ազգային հանրապետութիւններում գոյութիւն ունեցող ձեռնարկներին աւելի լայն իրաւասութիւններ:

Կոմունիստական կուսակցութեան ցարդ վարած կեդրոնացման քաղաքականութիւնն աղէտալի անդրադարձումներ էր ունեցել Խորհուրդների տնտեսական քաղաքականութեան վրայ:

Խրուշչեւի զեկոյցը «Արդիւնաբերութեան եւ շինարարութեան կառավարման կազմակերպումը է՛լ աւելի կատարելագործելու մասին» նշում է այս պարագան:

Նոյնն անում են եւ յետագայ քննադատները: Դեռ անցեալ Դեկտեմբերին Միութենական Կեդր. Կոմիտէի լիակատարը (պլենում) մատնանշեց այդ պարագան եւ թելադրեց նախարարների Խորհուրդին եւ Միութենական Կեդր. Կոմիտէին մշակել առաջարկներ արդիւնաբերութեան եւ շինարարութեան վերադեկավարման մասին, ներկայացնելու Գերագոյն Խորհուրդի առաջիկայ նստաշրջանին ի քննութիւն: Փետրուարեան նստաշրջանը Գերագոյն Խորհուրդի քննելով «սոցիալիստական տնտեսութեան» զարգացումը գտաւ, որ արդիւնքը եղել է դրական (?) սակայն յառաջաւորէն աճող արդիւնաբերութիւնը եւ շինարարութիւնը դժուար է շարունակել կառավարել մէկ կեդրոնից՝ Մոսկուայից: Անհրաժեշտ է փոխել արդի վիճակը, ստեղծելով նոր մարմիններ ազգային Հանրապետութիւնների մէջ, ժողովրդական տնտեսական Խորհուրդներ անուան տակ ու նրանց յանձնել կառավարումը տնտեսական այլազան ձեռնարկների: Հաշուեյարդարի ենթարկել մեծածախս ծանրաքայլ մի շարք նախարարութիւնների պաշտօնէութիւնը:

Տնտեսական ձեռնարկների ղեկավարումը, գտնուելով կեդրոնում, հարցերը չէին լուծւում արագօրէն, թոյլ էր կապը զանազան ձեռնարկների միջեւ: Կեդրոնում եւ տեղերում ստեղծւում էին մատակարարման եւ վաճառման զուգահեռ մարմիններ, յաճախ իրար խանգարող: Այս առթիւ հետաքրքրական է Խորհրդային Հայաստանի Պետպլանի (պետական ծրագրի) նախագահ Պ. Լ. Խաչատրեանի ելոյթը: Նա ծառանում է կեդրոնի դէմ: Նա ասում է.— «Արդիւնաբերութեան կառավարման ներկայումս գոյութիւն ունեցող կեդրոնացումը հասցրել է այն բանին, որ կեդրոնական օրգանները երբեմն կտրուելով տեղերից, հաշուի չեն առնում ռեսպուբլիկաների էկոնոմիկայի զարգացման շահերը»: (Սով. Հայաստան, 28 Փետրուար): Ըմբոստանալով կեդրոնի, այսինքն Մոսկուայի դէմ, Պ. Լ. Խաչատրեանը շարունակում է «մեր ռեսպուբլիկայում արդիւնաբերական ձեռնարկների 85 տոկոսը գտնւում է Միութենական եւ Միութենական ռեսպուբլիկական (ի՛նչ բարբարոսութիւն, սա՛ հանրապետական) մինիստրութիւնների (սա՛ նախարարութիւնների) իրաւասութեան տակ եւ նրանց արտադրութիւնը պլանաւորւում է (ծրագրւում) կեդրոնից» (Նոյն տեղը):

Կեդրոնը տարիներ շարունակ նկատի չի առել ծայրամասերի ցանկութիւնները եւ խորհրդային արդիւնաբերութիւնը զարգացել է ի շահ կեդրոնի, անտեսելով «դաշնակից» հանրապետութիւնները: Ցաճախակի բախումները կեդրոնի եւ ազգային հանրապետութիւնների միջեւ արդիւնաբերութեան եւ շինարարութեան բնագաւառներում միշտ վերջացել են կեդրոնի յաղթանակով: Ի զուր չեն Խաչատրեանների պոռթկումները կեդրոնի դէմ, քանի որ Խորհրդային Միութեան բաղկացուցիչ հանրապետութիւնների տնտեսական վերելքը շարունակ ստորադասուել է ի շահ կեդրոնի:

Այսօր, երբ կեդրոնը իբր թէ ընդձեռում է նոր իրաւունքներ ազգային հանրապետութիւններին ղեկավարելու իրենց տնտեսութիւնը, ապակեդրոնացման սկզբունքի հիման վրայ, իրաւունք չի տալիս սակայն նոր ձեռնարկներ ստեղծելու, նըկատի առնելով տեղական պայմանները:

Խրուշչեւ իր զեկոյցի մէջ ասում է.— «Սովետական Միութեան էկոնոմիկան իրենից ներկայացնում է միասնական, անխզելի մի կոմպլէքս: Հետեւաբար, արդիւնաբերութեան եւ շինարարութեան դեկավարման իրենց աշխատանքում ռեսպուբլիկական օրգանները առաջին պլանի վրայ պէտք է դնեն ընդհանուր — միութենական նշանակութիւն ունեցող հարցերը:»

Ասել է աշխատել եւ ամէն կերպ կատարել կեդրոնի պատուէրները, մոռանալով տեղականը:

Ճարպիկօրէն զործի մղելով ազգային հանրապետութիւնները, ապակեդրոնացում շողշողուն սկզբունքը առաջ մղելով, Խորհուրդները մէկ աւելորդ անգամ ուզում են շահագործել զանգուածները ի շահ կոմունիստական կուսակցութեան եւ կեդրոնի:

Խորհրդային Հայաստանի կոմկուսի քարտուղարներից Զարոբեանը յայտարարում է (Պրաւդա, 30 Յուլիս), որ Հայաստանը ունի շուրջ 250 արդիւնաբերական ձեռնարկներ, հինգուկէս միլիառ ռուբլի արտադրոյթով: Խորհրդային Հայաստանի նորաստեղծ ժողովրդական տնտեսական Խորհուրդը պէտք է ծրագրուած ձեւով ղեկավարի կառավարումը այդ ձեռնարկների: Պիտի վերանան բոլոր ձեւի խոչընդոտները նախկին անբնականոն ղեկավարման կեդրոնի եւ տեղական միջվարչական մարմինների միջեւ: Պիտի կրճատուին փոխադրութեան ծախքերը՝ հումոյթի եւ արտադրանքի: Պիտի կըրճատուին վարչական մարմինները կեդրոնում եւ տեղերում, ընդհանուր ղեկավարութիւնը կեդրոնացնելով տեղական մի քանի հիմնարկների մէջ: Պիտի միացուին մի շարք նոյնանման ձեռնարկներ: Պիտի կրճատուին ընդհանուր ծախքերը: Տեսականօրէն թերեւս ճիշդ են այս ենթադրութիւնները, սակայն գործնականի մէջ անիրագործելի քանի կան Խրուշչեւի յայտարարութիւնները «Սովետական Միութեան էկոնոմիկայի» մասին:

Միւմիտ Պ. Զարոբեանը մտածում է, որ ապակեդրոնացումը «հնարաւորութիւն կը տայ ղեկավարութիւնը մօտեցնել արտադրութեան, վերացնել գերատեսչական պատնէշները, վարչական ապարատից ազատել բազմաթիւ փորձուած մասնագէտներ՝ անմիջականօրէն ձեռնարկներում եւ շինարարութիւններում ստեղծագործական աշխատանք կատարելու համար»: Կարող է՞ այս բոլորը կատարուել, սակայն միշտ տեղական շահերը կը ստորադասուեն ի շահ կեդրոնի, քանի գոյութիւն ունի խորհրդային իշխանութիւնը եւ իր համաձուլող քաղաքականութիւնը: Բուն չարիքը համայնավար կարգուսարքն է, միայն ժողովրդավար կարգերը կարող են ապատութիւն եւ անկախութիւն ապահովել ժողովուրդներին՝ քաղաքական եւ տնտեսական մարզերում:

ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ԳՈՀԱՐԻԿ ՇԻՐԻՆԵԱՆ

Անհատնում է շարանը տաղանդաւոր այն անձերուն, որոնք արեւմտահայ թատրոնին մէջ աշխատած են, փայլ տուած են անոր, իրենց ազնաջան քրտինքը խառնած են այդ հսկայ շէնքի շաղախին, եւ յետոյ, աւա՜ղ, անյայտ կորած են մոռացութեան փոսին մէջ:

Ատոնցմէ մէկն է եղած Գոհարիկ Շիրինեան:

Այս տաղանդաւոր արուեստագիտուհիին բեմական գործունէութիւնը կը սկսի 1874ին, Վարդովեան Թատրոնի (Կէտիկ Փաշա) բեմին վրայ:

Ինը տարեկան էր Գոհարիկ Շիրինեան, երբ առաջին անգամ բեմ կ'ելլէ փոքրիկ Հենրիկոսի (Երկու Ցիսնապետք) դերով:

Մինչեւ Վարդովեան Թատրոնի փակումը կը մնայ հոն,ստանձնելով կարեւոր դերեր և ի յայտ բերելով բեմական թանկագին ձիրքեր:

1870–1880 Գոհարիկ Շիրինեան արեւմտահայ բեմին վրայ կը գործէ իբրեւ մեներգիչ եւ սուպրէթ եւ 1882ին, ինքնաշխատութեան եւ ինքնազարգացման հոյակապ թափով մը մասնաւոր ուշադրութեան առարկայ կը դառնայ զուսաներգական դերերով, Պէնկլեան Թատրոնին մէջ, ուր մէկէ աւելի ուժեղ եւ հասուն արուեստագէտներ իրենց փառքի ու յաղթանակի յոխորտալի դիրքն ունէին արդէն:

Այդ կարեւոր ուժերու շրջանակին մէջ Գոհարիկ Շիրինեան կը յաջողի իր ներկայութիւնը անհրաժեշտ դարձնել եւ իր բազմատաղանդ ընդունակութիւններով սիրելին դառնալ գեղարուեստասէր լայն շրջանակի մը:

Արեւմտահայ բեմի պատմութիւնը երբ կը թղթատենք, դժուար կը հանդիպինք հոն անձի մը որ ունեցած ըլլայ իրապէս բոլոր այն ապերախտ ու անտանելի պայմանները հանդուրժելու դժխեմ ճակատագիրը, որքան Գոհարիկ Շիրինեան իր տաղանդին ծլարձակումի սկզբնական շրջանին իսկ:

Ցաճախադէպ պարագաներու մէջ կը կոչուէր իր երեք ընկերները (ըլլային անոնք այր կամ կին) փոխանորդելու եւ իր առաջին երեւումին իսկ կը յաջողէր անոնց գերակայութեան մասին կասկածներ արթնցնելու ունկնդիր հասարակութեան մէջ եւ իր իսկ անձին հմայքով սրտերի մէջ ձգելու այս վերջինները:

Իր ժամանակակից քրոնիկագիրները կը հաստատեն թէ Գոհարիկ Շիրինեան արտակարգօրէն օժտուած էր բնութենէն:

Իր եղէգնանման հասակն ու եթերային կազմը, ժուժկալ, ընքուշ ձեւերն ու բազմերանգ դիմախաղութիւնը չափականօրէն գեղեցիկ համադրութիւն մը կը ստեղծէին երաժշտութեան շեշտերուն հետ: Միւս կողմէ, այս ամէնուն վրայ կ'աւելնային իր թարմ, վճիտ ու կենսալի ձայնը, իր մշակուած եւ հարուստ հագցին տիրականութիւնը: Իր դերերուն մէջ Գոհարիկ Շիրինեան ոչ միայն բացայայտօրէն կ'ապրէր իբր անխարդախ արուեստագէտ, այլ եւ կարելի էր անոնց մէջ տեսնել կինը իր շնորհքին լրութեամբը:

Սերովբէ Պէնկլեանի զուսաներգական ներկայացմանց մէջ գրեթէ բոլոր գլխաւոր դերերը արտակարգ շնորհով եւ յաջողութեամբ անձնաւորած է Զմիւռնիա, Սելանիկ եւ Կ. Պոլիս: Եղած է նոյնպէս

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԸՆՋԱՋՈՒՐԿ ԳԼՈՏ
(CLAUDE GUEUX)

Գլոտն ալ, միւսներուն պէս, իր գործընկերներուն հետ արգելափակուեցաւ իր աշխատանոցին մէջ:

Ներսը, աշխատանոցին մէջ, հետեւեալ աննախընթաց տեսարանը պարզուեցաւ, որուն մէջ վեհութիւնն ու սարսափը պակաս չէին:

Ընդամէնը կային 82 գողեր, մէջն ըլլալով Գլոտը:

Երբ հսկիչները զանոնք մինակ թողուցին, Գլոտ աթոռի մը վրայ բարձրանալով յայտարարեց բոլորին թէ ըսելիք մը ունէր:

Ընդհանուր լռութիւն տիրեց:

Գլոտը ձայնը բարձրացնելով ըսաւ.

—Բոլորդ գիտէք որ Ալպէն իմ եղբայրս էր: Այն ինչ որ կուտան ինծի այստեղ, իբր սննդեղէն, գիտէք որ անբաւական է ինծի համար: Նոյնիսկ եթէ հաց գնեմ այն չնչին գումարով որ հոս կը շահիմ, դարձեալ անբաւարար պիտի ըլլայ: Ալպէն իր հացը կը բաժնէր ինծի հետ: Ես զայն սիրեցի անոր համար նախ որ զիս կը կերակրէր, եւ երկրորդ՝ որ ան ալ իր կարգին զիս կը սիրէր: Տնօրէնը՝ Պ. Տ... մեզ բաժնեց իրարմէ: Իրեն համար ո՛չ մէկ նշանակութիւն որ մենք միասին ըլլայինք, սակայն Տնօրէնը չար մարդ է եւ ուրիշին տանջանքը հաճոյք կը պատճառէ իրեն: Իրմէ խնդրեցի որ Ալպէնը վերադարձնէ ինծի եւ դուք բոլորդ տեսաք որ չուզեց: Իրեն մինչեւ 4 Նոյեմբեր պայմանաժամ տուի Ալպէնը վերադարձնելու համար եւ ի փոխարէն զիս գնտանը նետել տուաւ: Մինչ այդ ես զինքը դատեցի եւ մահուան դատապարտեցի: Այսօր 4 Նոյեմբերն է: Երկու ժամէն պիտի գայ իր քննական պտոյտը ընելու: Ձեզի կը տեղեկացնեմ որ պիտի սպաննեմ զայն: Բան մը ունի՞ք ըսելու այս մասին...

Բոլորը լռեցին:

Գլոտ վերսկսաւ խօսիլ արտակարգ ճարտասանութեամբ մը, ինչ որ իրեն յատուկ էր: Ըսաւ որ գիտէր թէ անօրինակ բան մը պիտի ընէր եւ սակայն վստահ էր թէ անիրաւ չէր: Պարզեց իր ընկերներուն թէ իր համբերութեան բաժակը յորդած էր, թէ հարկադրուած էր այլեւս ինքը գործադրել արդարութիւնը, թէ գիտէր որ Տնօրէնին կեանքը պիտի առնէր իր կեանքին գնով, թէ խորապէս մտածած էր երկու ամիսէ ի վեր այս եզրակացութեան հասնելու համար:

Ի վերջոյ, յայտարարեց թէ իր ընկերներուն խղճմտանքի ձայնին ալ պէտք ունէր եւ վերջացուց իր խօսքերը ըսելով որ՝ պիտի սպաննէր Պ. Տ...ն եւ եթէ այդ առթիւ որեւէ մէկը բան մը ունէր ըսելիք, թող ըսէր:

Ձայն մը միայն բարձրացաւ, որ յայտարարեց թէ նախ քան իր վճիռը գործադրելը, Գլոտ պարտաւոր էր անգամ մըն ալ փորձել, խօսիլ տնօրէնին հետ զայն համոզելու համար:

— Ճիշդ է, ըսաւ Գլոտ, պիտի ընեմ այդ վերջին փորձն ալ:

Անգամ մը որ այս տարօրինակ դատական ատեանը իր գործը վերջացուց եւ իր վճիռը արձակեց, Գլոտ վերադարձաւ իր պաշտօնին:

Սեղանի մը վրայ տեղաւորեց իր բոլոր գոյքերը, ինչ որ ունէր՝ ճերմակեղէն եւ հագուստ, բանտարկեալի ցնցոտիներ եւ հետզհետէ զանոնք բաժնեց իր բախտակիցներուն:

Պահեց միայն փոքրիկ մկրատը:

Յետոյ, ողջագուրուեցաւ բոլորին հետ:

Մէկ քանին կուլային: Գլոտ ժպտեցաւ անոնց:

Այս վերջին եւ ճակատագրական պահուն, եղան վայրկեաններ ուր Գլոտ հանգիստ եւ զուարթ երեւոյթ մը ունեցաւ, այնպէս որ իր ընկերները պահ մը կարծեցին թէ ան հրաժարած էր իր եղերական որոշումը գործադրելէ:

Ցանկարծ Գլոտ նշմարեց երիտասարդ բանտարկեալ մը որ վախէն տժգունած զինքը կը դիտէր սեւեռուն աչքերով եւ ամբողջ մարմնովը կը դողար, խորհելով անշուշտ այն ահաւոր տեսարանին վրայ որ պիտի ներկայանար քիչ ետքը...

Գլոտ մօտեցաւ անոր եւ ըսաւ մեղմութեամբ.

— Օ՜հ, քաջութիւն երիտասարդ, վայրկեանի մը գործ պիտի ըլլայ միայն...

Երբ ցնցոտիներուն բաժանումը վերջացաւ, իր հրաժեշտի ողջոյնները տըւաւ, սեղմեց բոլորին ձեռքերը, մէկ քանի բանտարկեալներու ականջին բաներ մը փսփսաց եւ յետոյ հրամայեց վերսկսիլ աշխատանքի:

Բոլորն ալ հնազանդեցան լռութեամբ:

Ինքն ալ իր կարգին լծուեցաւ աշխատանքի, ճիշդ այնպէս՝ ինչպէս ատենօք աղօթեց Ժագ Քլէման (*):

Բոլոր բանտարկեալները անձկութեամբ կը սպասէին:

Պա՛ը կը մօտենար...

Ցանկարծ զանգի ձայն մը լսուեցաւ:

— Քառորդ ժամ մնաց, ըսաւ Գլոտ:

Եւ ոտքի ելլելով, ծանրօրէն յառաջացաւ եւ գնաց կռթնեցաւ պատին, ճիշդ մուտքի դրան քովիկը:

Դէմքը կատարելապէս հանդարտ էր եւ հեզահամբոյր:

Ժամը ինը հնչեց:

Դուռը բացուեցաւ եւ Տնօրէնը մտաւ ներս:

Այդ միջոցին, աշխատանոցին մէջ մեռելային լռութիւն կը տիրէր:

(*) Ֆրանսացի Հենրիկոս Գ. թագաւորը սպաննող կրօնաւորը:

(Շար. – 6)

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

արեւմտահայ բեմի ամենաշնորհալի պարուհին:

1887էն ետք, երբ այլեւս վերջ կը գտնէ Սերովբէ Պէնկլեանի գուսանդրական թատրոնի գործունէութիւնը, կը սկսի գործակցիլ Մնակեանի խումբին, ստանձնելով տրամաթիք կարեւոր դերեր, որոնց մէջ կարելի է յիշատակել Քլէր (Դարբնոցապետը) եւ Ֆրու-Ֆրուն:

1892ին, Պոլսոյ զանազան արուարձաններուն մէջ հայերէն լեզուով վերջին ներկայացումներուն գլխաւոր ուժերէն մին կը հանդիսանայ:

Գոհարիկ Շիրինեան եղած է այն հազուագիւտ գործիչներէն արեւմտահայ բեմին, որոնց բերնին մէջ հայերէն լեզուն կը բիւրեղանար եւ մասնաւոր շնորհ մը կը ստանար:

Անկախ այն հանգամանքէն որ Գոհարիկ Շիրինեան իր սկզբնական քայլերը առած է Վարդովեան Թատրոնին մէջ, որ մասնակցած է Մնակեանի Թատրոնին, սակայն իր իսկական վարպետը եղած է արեւմտահայ համբաւաւոր կատակերգակը Միքայէլ Ջափրաստ (հայրը մեր օրերու յայտնի դերասան Եդուարդ Ջափրաստի):

Մեծանուն կատակերգակը, որ իբրեւ մարդ ալ անբասիր նկարագրի տէր անձ մըն է եղած, իր բարի վարքով մեծ ազդեցութիւն ունեցած է Գոհարիկ Շիրինեանի մաքուր նկարագրի կազմութեան վրայ:

1900ական Թուականներուն Միքայէլ Ջարաստ կը կազմէ Օսմ. Կատակերգական խումբը որ արեւմտահայ Թատերական կեանքին մէջ կը բանայ նոր դարագլուխ մը: Ֆրանսական հեղինակներու գործերը կը սկսին մուտք գործել մեր բեմէն ներս:

Այս խումբին մէջ Գոհարիկ Շիրինեան կը գործէ իր վարպետին ղեկավարութեան տակ, եւ նորանոր նուաճումներ կ՚իրագործէ:

Սակայն, ափսո՜ս, բռնակալ կառավարութեան հալածանքներուն հետեւանքով այս գեղեցիկ գործը կը դատապարտուի կորուստի:

Միքայէլ Ջափրաստի Թատրոնին մէջ սակայն, Գոհարիկ Շիրինեան վերջնականապէս կը հաստատէ իր անվիճելի վարպետութիւնը:

«Թրքահայ բեմն ու իր գործիչները» հատորին մէջ կը կարդանք հետեւեալը.—

«... Ի՛նչ հզօր կամք էր այն որ զինքը կը կապէր իրականութեան, կեանքին, մոռցնելով իր մէջ նոյնիսկ հանդիսականաց ծափերուն ստուգութիւնը: Կարծես ինքը բեմին վրայ չէ, իր շուրջը զինքը դիտող աչքեր չկան, ինք հոն՝ իր տունին, իր շրջանակին մէջն է: Իր ըսելիքները կը մատնուին ուժեղ եւ հարուստ դիմախաղութեամբ մը, անոր պայծառ գիծերուն մէջ կը գնէ իր տպաւորութիւններն ու զգացումները, ու բառերը զոր կ՚արտասանէ, ոչ այլ ինչ են, եթէ ոչ ստուերները նախակերտուած իրերուն»:

Տաղանդաւոր այս դերասանուհիին կարեւոր դերերէն կարելի է յիշատակել՝ Վալանթին (Թուփինէլի այրիները), Բաքբէթ (Տիրան-Տիրան), Գլօրէնթ տը Ֆօնթէնայլա (Տիկին Մօնկօտէն), Գլէմանթին (Առաքինասէր ամուսին), Աննէթ (Ընտանեկան երջանկութիւն) եւ տակաւին ուրիշ շատ կարեւոր դերեր:

Վերոյիշեալ բոլոր տիպարներու անձնաւորումը ո՛չ միայն կերտած են համբաւը Գոհարիկ Շիրինեանի, այլ եւ աւելցուցած են փառքը Արեւմտահայ Թատրոնին, եւ այս պարագան իսկ բաւ է որ Գոհարիկ Շիրինեանի յիշատակը արժանի ըլլայ ժողովրդական երախտիքի:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԴԻՒԱՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

•

(ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԵՐԿՈՒ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ)

Արդի աշխարհը դիւանագէտներու սեփականութիւնը դարձած է: Կառավարութիւնները, կրթական մարզին մէջ, իրենց ուշադրութիւնները կեդրոնացուցած են յատկապէս քաղաքական-դիւանագիտական հաստատութիւններու վրայ. Նիւթականը չեն խնայեր՝ երիտասարդ դիւանագէտներու պատրաստութեան համար: Լայն յարմարութիւններ ալ կը ստեղծեն: Դիւանագիտական ճիւղի հետեւող ուսանողէ մը պահանջուածը տաղանդն է: Երբ մուտքի քննութեան մէջ յաջողի եւ քաղաքական-դիւանագիտական յատկութիւններ ունենայ՝ ուսանողը ապագային մասին մտահոգուելու պատճառ չունի: Անիկա նկատի առնուած է արդէն, իբրեւ երիտասարդ դիւանագէտ՝ որեւէ պաշտօն վարելու համար, ներքին թէ արտաքին ճակատի վրայ:

Միացեալ Նահանգներու եւ Անգլիոյ սարքաւորումը՝ այս մարզին մէջ, համաշխարհային մրցանիշ կը կոտրէ: Դիւանագիտական զարգացումը մասնաւորաբար այս երկու երկիրներուն մէջ առաւելութիւններ կ՚ընծայէ ուսանողներուն:

Խ. Միութեան մէջ, ժամանակ մը երկար պատրաստութիւն չէր պահանջուեր դիւանագէտներէն, Թէեւ յաջորդական փոփոխութիւնները առիթ ալ չէին տար... Փոխանակ քաղաքական գիտութեանց մէջ մասնագիտանալու՝ Կրեմլին մտնելու համար բաւական էր ունենալ կուսակցական հաւատարմութիւն: Նախարարութիւններն ալ կը կազմուէին նման տարրերէ: Սակայն, Մոսկուայի շրջանակները անդրադարձած են այլեւս, թէ այս ձեւը վտանգաւոր է՝ ճակատելու համար Ամերիկայի ու Եւրոպայի քաղաքական «վարպետ»ներուն հետ: Ներկայիս, Մոսկուայի մէջ դիւանագիտութիւնը դարձած է մարզ մը, որ դպրոցներու մէջ կը պատրաստուի: Այս որոշումը տրուած է Բ. Աշխարհամարտէն ետք: Ներկայիս, երկու բարձրագոյն դպրոցներ կան Մոսկուայի մէջ, ուր կը պատրաստուին վաղուան քաղաքական-դիւանագիտական դէմքերը:

Միջազգային յարաբերութեանց ուսումնարանը՝ Մոսկուայի մէջ, բնական ճամբայ մըն է այն երիտասարդներուն համար, որոնք աւարտած են իրենց երկրորդական ուսումը եւ կ՚ուզեն հետեւիլ քաղաքական գիտութեանց: Սակայն այս ուսանողներուն հազիւ 7-10 առ հարիւրը կը կազմեն անոնք՝ որ պիտի ներկայացնեն խորհրդային վաղուան դիւանագիտութիւնը: Որովհետեւ նոյն ուսումնարանին մէջ կը պատրաստուին միաժամանակ պատմագէտներ, դատախազներ, լեզուաբաններ, տնտեսագէտներ, եւայլն:

Այս դպրոցը նմանութեան եզրեր ունի Ֆրանսայի քաղաքական գիտութեանց յատուկ հաստատութեան հետ: Ուսանողը՝ մրցումէ մը վերջ կ՚ընդունուի այնտեղ: Երիտասարդներ՝ որոնք աւարտած են երկրորդական իրենց ուսումը, մէկ ժամ տեւողութեամբ հանդիպում մը կ՚ունենան դասախօսի մը հետ: Դասախօսը, օրինակի համար, մէկ ժամուան մէջ կրնայ ուղղել հետեւեալ հարցումները.—

1.— Պարզել՝ գլխաւոր յատկանիշները Պետրոս Մեծի արտաքին քաղաքականութեան:

2.— Ճշդել թէ ի՞նչ է մէկ մեթր քառակուսին:

3.— Ի՞նչ է քաղաքական իմաստը Մանշի մէջ կառուցուելիք ընդծովեայ փապուղիին:

4.— Ճշդել՝ Նափոլէոն Ա.ի ներքին քաղաքականութիւնը: Եւայլն:

Կարճ խօսքով, դիւանագիտական ճիւղը ընտրած ուսանողէն կը պահանջուի ընդհանուր զարգացում, եւ, մանաւանդ՝ արագ վերլուծելու կարողութիւն:

Մոսկուայի մէջ, ան որ կը յաջողի նման փորձ մը կրնայ մտնել հաստատութենէն ներս եւ հետեւիլ հինգուկէս տարուան տեւողութեամբ կանոնաւոր ուսման: Իր ժամանակին մէկ մասը կը յատկացնէ կենդանի լեզուներ սորվելու: Վերջերս, խորհրդային թերթերը կը գանգատէին, թէ կենդանի լեզուներու ուսումը անբաւարար է երկրին մէջ... այս պարագան, սակայն, կարելի է վերագրել նաեւ վարչակարգին ներկայացուցած պայմաններուն: Բազմաթիւ ուսանողներ, Խ. Միութեան մէջ, յաճախ ի վիճակի են կտոր մը թարգմանել անգլերէնի կամ ֆրանսերէնի, բայց ի վիճակի չեն նախնական խօսակցութիւն մը ունենալ՝ այդ լեզուներով: Արդարեւ ճամբորդելու իրաւունք չունենալով, երիտասարդ ուսանողները առիթ չեն ունենար զարգացնելու իրենց գիտութիւնը եւ յատկապէս խօսակցութիւնը՝ խնդրոյ առարկայ լեզուներուն մէջ:

Խորհրդային վաղուան դիւանագէտը, հինգուկէս տարուան իր ուսումը աւարտելէ ետք, մուտք կը գործէ Դիւանագիտական Բարձր. դպրոցը, որուն տեւողութիւնը երեք տարի է: Այստեղ՝ գիտական պատրաստութիւն կը ստանան: Իսկ շատեր, քանի մը ամսուան փորձէն ետք, որեւէ Նախարարութեան մէջ, կը ստանձնեն երկրորդական պաշտօններ՝ եթէ չեն ուզեր շարունակել իրենց ուսումը:

Հակառակ անոր, որ ստեղծուած են յիշեալ երկու դպրոցները՝ դիւանագէտներու պատրաստութեան համար, Խ. Միութեան մէջ, երկրին քաղաքականութիւնը վարելու կոչուած երիտասարդէն կը պահանջուի գաղափարական գիտակցութիւն, ինչ որ լայն տեղ կը գրաւէ ուսումնական ծրագրին մէջ: Կրեմլինի համար բաւական չէ ունենալ պատմական, իրաւական եւ քաղաքական զարգացում, ան որ Համայնավարութեան մարտկոցը պիտի ներկայացնէ ուրիշ երկրի մը մէջ՝ նախ պէտք է ունենայ կուսակցական գիտակցութիւն, մասնագիտութիւն: Յետոյ՝ վստահելի մարքսլենինական մը պէտք է ըլլայ, այլապէս՝ տեղ չի կրնար ունենալ խորհրդային դիւանագէտներու խումբին մէջ: Մինչեւ իսկ՝ ճակատագիրն ալ անորոշ է...

ԱՐՄԵՊԻԼ

ՈՒԽՏԻ ԵՆՔ ԵԿԱԾ

ՆԱՓՈԼԻ.— Սիրելի Յառաջ, զբօսաշրջիկներ և ուխտաւոր միանգամայն, ուխտաւորներ մանաւանդ երբ 3-4 օրուան համար Հռոմ էինք, անթիւ անհամար եկեղեցիներ եւ պատմական վայրեր պտըտելէ ետք, մեր փոքր խումբը 80-85 հոգի, առաջնորդութեամբ Վենետիկի միաբաններէն Հայր Աթանաս Քէչէճեանի, եկած ենք այսօր Նափոլի, մասնաւորաբար այցելու եւ մեր ուխտը կատարելու Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ հիմնադիր եւ Լուսաւորիչ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի անուան նուիրուած եկեղեցին, որուն հրապարակն ալ «Հայազգի Ս. Գրիգորի փողոց կամ եկեղեցի կը կոչուի: Այս վանքին մէջ պահուած է շատ խնամքով եւ արծաթեայ ու ոսկեայ սնտուկներու մէջ Լուսաւորիչի գանկը եւ մաս մը նշխարներ: Հայր Աթանաս հայկական ծէսով պատարագ մատոյց Լուսաւորչի անուան նուիրուած խորանին առջեւ: Պատարագի արարողութեան մասնակցեցանք բոլոր Հայերս, առաջնորդութեամբ Պ. Բագոսեանի:

Ի՞նչ կրնայինք խնդրել միաբերան մեր Լուսաւորիչէն. միշտ նոյն բանը. «տուր աշխարհիս խաղաղութիւն, ազգիս Հայոց ազատութիւն»: Չենք գիտեր գոնէ այս անգամ լսելի կ՚ըլլա՞յ Հայուն աղօթքը:

Սուրբին անուան նուիրուած հրապարակը Նափոլի քաղաքին ամէնէն հին, խըճողուած փողոցներէն մէկն է. մոմեր եւ եկեղեցւոյ սրբազան յիշատակներ ծախողներ են բոլորն ալ, աղքատ եւ խեղճ ու կրակ հագուած, իսկ մերկ երախաներ կը վխտային ամէն կողմը: Հետաքրքիր է գիտնալ թէ ե՞րբ, որո՞նց ձեռքով եւ ի՞նչ պայմաններու տակ մեր հայրապետին այդ մասունքները եկած են Նափոլի եւ տեղաւորուած այս վանքին մէջ եւ իրենց անուն տուեր են վանքին, հրապարակին ու փողոցին: Ուրախ պիտի ըլլանք եթէ մեր պատմագէտները կամ Մխիթարեան Հայրերը լուսաբանեն մեզ:

Գր. ԿԻՒԼԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (115)

ԵՐԿՈՒՆՔ

•

ԳԼՈՒԽ ԻԶ.

ՏՈՒՐԵՒԱՌ

Բայց այդ յիսուն ոսկին, անշահ գումար մը չէ. տեսնենք, Աստուծով յաջող ելք ունենայի՛նք:

Այս միջոցին կինը սատանայի արագութեամբ վազեց, պահապաններուն երկուքը հեռացուց պատճառանօք, իջաւ ծովեզր ճիշդ նոյն վայրկենին երբ մէկին տեղ երկու նաւակ կը մերձենային եւ շփոթեցաւ տեսնելով թէ կին չկար, բայց երբ տեսաւ թէ միայն անծանօթ պատանի մը ցատկեց ցամաք եւ փայլուն ձայնով «կա՛ց, ես եմ, մի՛ վախեր» ըսաւ, սիրտ առաւ. Հեղինէ ինքն էր, որ կնոջ մօտենալով, հարցուց.

— Ի՞նչպէս, մարդդ համոզուեցա՞ւ:

— Շատ դժուարութիւն կը ցնէ:

— Եթէ դու զինք չես կարող համոզել, նայէ ի՛նչչափ զինեալ մարդկանց բազմութիւն կայ այստեղ, բանտեալը կ՚ազատի եւ դու քու շահդ կը կորսնցնես:

— Դու այդ հոգ մի՛ ըներ, դու իմ քովս կաց, ես ի՛նչ որ ըսեմ այն հրամայէ, ա՛ռ հետդ տասը քսան մարդ միայն, այդ նաեւ շատ է:

Ան ատեն ծովեզրին մօտենալով Հեղինէ՝

— Իշխան, խնդրեմ մօտ եկ. եւ քանի մը խօսք ըսելով՝ ահա զինեալ մարդիկ դուրս Թափեցան նաւերէն:

Կինը եւ իշխանուհին առջեւէն կ՚երթային խօսելով, եւ երբ հասան բանտին նախասենեակը ուր բանտապանը միայն նստած էր եւ քանի մը պահապան դրան առաջ շուարած մնացեր կը նայէին, Հեղինէ դարձեալ քանի մը խօսք ըսաւ Խոսրովու, եւ նա մտնելով բանտապանին սենեակը եւ մերձենալով մարդուն հրամայական ձայնով՝

— Տո՛ւր բանտին բանալիքները, զրուցեց եթէ չես ուզեր մեռնիլ:

— Ի՞նչպէս կարելի է որ ես յանձն առնում այդպիսի հրամանի մը հնազանդիլ. միթէ՞ ես դաւաճան եմ:

— Ես է՛լ ժամանակ չունիմ կորսնցնելու, տղաք, կապեցէ՛ք այդ մարդը եւ գըտէք բանտին բանալիքը:

Այն ատեն արագ կինը իւր բոլոր հնարագիտութիւնն ի գործ դրաւ, սկսաւ լալ, ողբալ, աղաչել որ իր երկանը չվնասեն, եւ երբ մարդը կը կապէին, ինք նորա գրպանէն կը հանէր բանալիքը, կուտար Խոսրովու, կ՚աղաչէր որ նորա կենաց խնայեն, կը խոստանար որ բանտեալը ողջ առողջ իրենց յանձնէ եւ լալաշեր ձեռք ու պահապանաց ամենէն պարզամիտը առջեւ ձգած կը մտնէր բազմութեամբ բանտին խորերը ուր կը գտնուէր Գուրգէն տխուր, քունի մէջ Թաղուած: Եւ հոն դուռը բանալով՝

— Ահա՛ առէք ձեր մարդը, միայն ի սէր Աստուծոյ իմ երկանս եւ մեր մարդկանց մի՛ վնասէք կ՚ըսէր:

Խոսրով ան ատեն լապտերն առած խաւարչին բանտին մէջ մտաւ:

— Գուրգէ՛ն որդեակ, Գուրգէն, ո՞ւր ես, կանչեց:

Շղթաներու զրընգիւն մը պատասխանեց այս ձայնին, վասնզի Գուրգէն քունէ զարթած շարժեցաւ եւ նստաւ:

— Գուրգէն, Խոսրովին ձայնը չե՞ս ճանչեր:

— Դո՞ւ ես հոս կուգաս:

— Վե՛ր կաց, երթանք, քեզ ազատելու եկանք, մի՛ շփոթիր:

Հազիւ թէ սթափեցաւ Գուրգէն, երբ Խոսրով երիտասարդին երեսները համբոյրներով կը ծածկէր, եւ իր արտասուքը ճերմակ մօրուքին վրայ կը թափթըփէին. առիւծը իր շղթաները կը ցնցէր, ելաւ կանգնեցաւ. Խոսրով ձեռքէն բռնած բերաւ բանտապանին սենեակը ուր խեղճ մարդը ոտքը ձեռքը ամուր կապած կը տքար, եւ կը խնդրէր որ կապերը թուլցնեն: Հեղինէ միշտ լուրջ որ մէկ կողմ կեցեր Գուրգէնի նիհար եւ դալկացած երեսը կը նայէր ու մարած աչքերը կը դիտէր եւ իւր արտասուքը կը սրբէր, այդ մարդուն աղաչանաց ձայնին չհամբերեց, եւ քայլ մը առնելով երբ պիտի հրամայէր որ մարդը քակեն, արագ կինը ժամանակ չտալով խօսելու, թեւէն բռնեց եւ մէկդի առաւ:

— Ահա քու եղբայրդ ազատեցաւ, հիմա իմ երեխս դու մոռցիր, եւ խոստմունքդ կատարէ՛:

— Իրաւունք ունի, — Խորէն, բեր այն ծրարը որ քեզի յանձնեցի:

Մտան առանձին փոքրիկ սենեակ մը, հոն իշխանուհին տուաւ կնոջ աղամանդեայ մանեակը եւ հարիւր ոսկիի շարքը: Երբ դարբինը Գուրգէնի շղթաներու վերջին օղակը կը խորտակէր, կինը ոսկիներն արագութեամբ կը համրէր եւ մանեակին փայլը իւր աչքը կը շլացնէր. երբ յիսուն ըսաւ, իւր սուր ակռաներով կտրեց ոսկւոյ թելը, կէսը մանեակին հետ մէկ գրպանը դրաւ, միւս կէսը միւս գրպանը:

ՏԵՐԵՆՑ

(Շար.)

որ արտաքսուեցաւ երկրէն) կ՚ուզէր իմ երկու զաւակներս որբացնել: Աւազակներ ղրկած են մեր տուները մեզ սպաննելու համար»:

Երբ իրեն հարց տրուեցաւ թէ համայնավա՞ր է, Պըզրի պատասխանեց. «Օրէնքը կ՚արգիլէ որեւէ զինուորականի կուսակցական ըլլալ: Սուրիական բանակը ամէն պարագայի մէջ Սուրիոյ ժողովուրդին համար է, եթէ Սուրիոյ ժողովուրդը ուզէ համայնավար ըլլալ՝ ոչ ոք կը խառնուի, նոյնն է եթէ ուզէ փաշական ըլլալ: Ներքին խնդիր է»:

× Ուաշինկթընի մէջ, ինչպէս գրած էինք, կացութեան կը հետեւին առանց միջամտելու: Համաձայն լաւատեղեակ աղբիւրներու, Արտաքին Նախարար Ֆ. Տըլըս յայտարարած է որ «ներկայիս բաւարար տուեալներ կան մտածելու համար որ Սուրիան արբանեակ պետութիւն մը դառնալու ճամբուն վրայ է, բայց տակաւին կարելի չէ ըսել որ դարձած է արդէն»:

Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, ամերիկեան գաղտնի սպասարկութեան շրջանակները երկար ատեն է կը նախատեսէին այս փախճանը, բայց արտաքին շրջանակները միշտ կը յուսային թէ Սուրիոյ չափաւոր տարրերը կրնան յաղթել:

«ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆ»Ը ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՄԷՋ

Պաշտօնական աղբիւրներու համաձայն, Սուրիոյ Արտաքին Նախարարը լիազօրութիւն տուած է ՄԱԿի սուրիական պատուիրակին, որ Ապահովութեան Խորհուրդին ուշադրութեան յանձնէ «Դամասկոսի ամերիկեան դեսպանատան անձնակազմին կողմէ Սուրիոյ ներկայ վարչակարգին դէմ կազմակերպուած դաւադրութիւնը»: Կը սպասուի, որ Միացեալ Նահանգները իրենց վերջնական խօսքը ըսեն այլեւս:

× Քաղաքական շրջանակները կը սպասեն, որ Սէուտ արքան Գահիրէ երթայ, Նասրի եւ Քուաթլիի հետ տեսակցութիւն մը ունենալու համար:

× Խ. Միութեան եւ Սուրիոյ միջեւ կնքուած նոր համաձայնութեամբ՝ Դամասկոսի եւ Մոսկուայի միջեւ դիւանագիտական փոփոխութիւններ եղան: Անկախ ասկէ, Խ. Միութիւն 16 օդակայաններ պիտի կառուցանէ Սուրիոյ մէջ եւ 120 պատերազմական օդանաւեր պիտի յանձնէ Դամասկոսի կառավարութեան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ընտրութիւններուն մասնակցելու համար տասնըչորս կուսակցութիւններ արձանագրուած են: Ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան Սեպտեմբեր 15ին:

ԻՏԱԼԱՑԻ Ծովակալ մը, որ Պալէար կղզիներէն կուգար փոքր զբօսանաւի մը վրայ, փոթորիկի բռնուելով կորսուած է ծովուն բացերը: Զբօսանաւուն մէջ կը գտնուէին նաեւ երեք նաւազներ:

ՊԱՆԿՈԿԻ մէջ պատերազմական վիճակ հաստատուեցաւ: Երեք նախարարներ, որոնց մէջ կը գտնուի Պատերազմական Նախարար Թանարաթ, հրաժարեցան երէկ առաւօտ:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Վեցերորդ Նաւատորմին ռազմափորձերը սկսան Միջերկրականի մէջ: Այնպէս կը կարծուի, թէ ամերիկեան ռազմանաւերու ներկայութիւնը՝ Միջերկրական ծովուն մէջ, կապ ունի Սուրիոյ անցուդարձերուն հետ:

ՅՈՒՆԱԿԱՆ քարիւղատար նաւ մը պայթեցաւ Ճիպրալթարի բացերը: 88 հոգի կարողացաւ ազատիլ բոցերուն մէջէն:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ խռովութիւնները կը շարունակուին: Վերջերս ահաբեկիչները յաջորդական վեց յարձակումներ գործեցին, որոնց հետեւանքով չորս հոգի մեռաւ եւ 17 ուրիշներ վիրաւորուեցան:

Օգոստ. 20ը երկրորդ տարեդարձն էր Կոստանդինի ջարդին, որ 100 Ֆրանսացիներու կեանքը խլած էր. կը սպասուէր, որ ապստամբները նոր խռովութիւններ հանէին այդ օրը, սակայն ո՛չ մէկ միջադէպ պատահեցաւ:

Բչ. օր, Պէրթըլոյի մօտերը, Ֆրանսական գումարտակ մը անակնկալ բախում մը ունեցաւ ապստամբներուն հետ: Բանակայիններու պաշտպանողականը զօրաւոր էր: Վեց ապստամբներ սպաննուեցան: Լեգէոնականներն ալ ունին քանի մը կորուստներ:

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

Այրի Տիկին Փերուզ Փիշթօֆեան, Պ. Մկրտիչ Գէորգեան, Պ. Գրիգոր Գէորգեան, Տէր եւ Տիկ. Արսէն Քիւրտեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Պօղաճեան եւ զաւակը՝ Տէր եւ Տիկ. Վարուժան Պօղաճեան (Մարսէյլ), սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց եղբօր եւ ազգականին

ԱՐՇԱԿ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ
(Սափրիչ Արշակ)

մահը որ տեղի ունեցաւ Մարսէյլ Օգոստ. 18ին:

Յուղարկաւորութիւնը այս ուրբաթ ժամը 10,30ին, Փարիզի Ս. Յովհ.-Մկրտիչ եկեղեցին:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պարոն Խաչիկ Ալթունեան, այրի Տիկին Մարի Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Նազարէթ Պետրոսեան, Պարոն Նշան Պետրոսեան եւ այրի Տիկին Ն. Ալթունեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Օգոստ. 25ին, Լիոնի Հայոց եկեղեցին, իրենց կնոջ, աղջկան, քրոջ, հարսին՝

ՏԻԿԻՆ ԶԱՊԷԼ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

Այս առթիւ այրի Տիկին Մարի Պետրոսեան 5000 ֆրանք կը նուիրէ Լիոնի Եկեղեցաշէն յանձնախումբին եւ Պ. Նշան Պետրոսեան 3000 ֆրանք Փարիզի Մշակոյթի Տան: (Այս վերջինը ստանալ Յառաջէն):

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐԻ ՆՈՒՊԱՐ ՈՒՍ. ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ, ՓԱՐԻԶ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Համալսարանական Ոստանի Մարի Նուպար հիմնարկութեան մէջ հայ ուսանողները կըրնան սենեակ ապահովել իրենց համալսարանական ուսման ընթացքին, հետեւեալ պայմաններով —

1) Թեկնածուն պէտք է ունենայ միջնակարգ լրիւ ուսման (պաշօ) վկայական:

2) Արձանագրուած պէտք է ըլլայ Փարիզի համալսարանի կամ որեւէ համալսարանական բարձրագոյն դպրոցի մը մէջ: Լիսէները բարձրագոյն դպրոց չեն նկատուիր:

3) Երկու հոգինոց սենեակը կ՚արժէ անձ գլուխ 4.500 ֆրանք ամսական, իսկ յետագային առանձին սենեակ ունենալու պարագային 5.700 ֆրանք:

4) Համալսարանական Ոստանի ուսանողները կ՚օգտուին ուսանողական ճաշերէ (75 ֆրանք):

Փարիզի Հայկ. Տունը, իր հայկական ճարտարապետական ոճով, իր գրադարան ընթերցարանով, եւ վերջապէս գրեթէ բոլոր գաղութներէ հոն հաւաքուած հայ ուսանողներով հայկական փոքրիկ օճախ մըն է Միջազգային այս հսկայ Ոստանին մէջ, իր արդիական բոլոր յարմարութիւններով:

Բոլոր դիմումները պէտք է ընել հետեւեալ հասցէին.

Union Générale Arménienne
de Bienfaisance
11, Square Alboni, Paris (16e)

ԴԻՒԱՆ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ
ՓԱՐԻԶ

ԿՈԶ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1957–1958 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան:

Պարտականութիւն կը նկատենք տալ կարգ մը ծանօթութիւններ, Եւրոպայի միակ աղջկանց գիշերօթիկ վարժարանի ընդունելութեան մասին:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ՚ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.) Ֆրանսականը, որ տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու որդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պոլէփի եւ պաքալորէային:

Բ.) Հայկականը որ կ՚օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիները կ՚ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 120,000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան՝

1 Bld du Nord — Le Raincy
Tél. Le Raincy 172

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
Խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
Թիւ 187-188 (Յուլիս–Օգոստոս)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Հայ անասնաբոյժներ (Շ. Նարդունի). — Ի՞նչ խմել ծարաւ ենք (Տօքթ. Ասքանազ). — Հայաստանի բուժավայրերը (Տօքթ. Յակոբեան). — Ծովի լողանք (Տօքթ. Աշճեան). — Գինի (Բժկ. Բառարան). — Կաթ կը միզէ (Փրոֆ. Վէռհօօկէն). — Ցղութիւնը եօթը ամիս միայն (Տօքթ. Աղատունի). — Ի՞նչպէս տեղափոխել արկածեալը (Խաչուհի). — Ֆրանկախտը (Տօքթ. Միսաքեան). — Ի՞նչ է հանճարը (Վէռհան). — Ծերութիւն եւ ծերախտ (Տքթ. Նաւասարդ). — Հին բառարաններ (Յ. Քիւրտեան). — Հացի (Իշխանեան):

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 ֆրանք, արտասահման 1200 ֆրանք: Դիմել Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով:

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Փարիզի Ս. Յովհ.-Մկրտիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը Ս. Աստուածածնի տօնին առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է խաղողի նուէրներ հետեւեալ ազգայիններէ.—

Տէր եւ Տիկին Զիյաէմեան, Յովսէփ Տէմիրճեան, Մ. Գավէզեան, Հաճի Յակոբեան, Ալեքսանեան, Աւիէմօֆ, Մարգարեան, Շահինեան, այրի Տիկիններ Մուրատեան, Սրբուհի Յովհաննէսեան, Գալայճեան, Էլիզաբէթ Յակոբեան, Սաաթճեան: Տիկիններ Մանուշ Պօյաճեան, Շիրինեան, Ժամկոչեան: Պարոններ Փայլակ Միքայէլեան, Թաթարեան եւ Նոտարեան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Արամ Մարտոեան (Ամերիկայէն) հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր այն հայրենակիցներուն ու բարեկամներուն որոնք իր երկու ամսեայ Վալանս գտնուած ժամանակ ցոյց տուին սրտագին վերաբերմունք եւ հիւրասիրութիւն:

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, Rue Richer Paris (9e)
Tél.: PROvence 64-90
C. C. P. Paris 3630-66

Նոր հրատարակութիւններ .—

Զարթօնք, Մալխաս, Պէյրութ 1956, Ա. Բ. Գ. հատորները 1200ական ֆր., Դ. հատորը 1000, Ե. հատորը 1200:

Վարդանանք, Դ. Դեմիրճեան (պատմավէպ) 2 հատոր, Գահիրէ, տպ. «Յուսաբեր» 1956, 1.500

Պապիկ ու Թոռնիկ, Խրիմեան Հայրիկ, Հր. Էտվան, Պէյրութ, 1957 500

«Յուսաբեր» բացառիկ, նուիրուած Վ. Նաւասարդեանի յիշատակին, 1957 300

Ժամանց եւ զբօս, Կ. Գուշակ (երգներու բանալին եւ ժամանակի խաղեր, Պէյրութ, 1956 1.400

Սողոմոն Թէհլիրեան (վերյիշումներ, Թալէաթի Ահաբեկումը) գրի առաւ, Վ. Մինախորեան, Բ. տպ. Գահիրէ 1956 1.500

Պապ թագաւոր, Ստ. Զօրեան (վէպ չորրորդ դարէն), Հալէպ, 1952, կազմուած 1.750

Հայաստան եւ Հայ Դատը, Գ. Լազեան (Հայ եւ ռուս յարաբերութիւններու լոյսին տակ), Գահիրէ, 1957 1.100

Հարազատ Որդի եւ պատմուածքներ, Եբուխան, Հալէպ, 1953 650

Մեծ Գերին Արտաւազդ, Արմենակ Տէր Յակոբեան, Թատերախաղ 3 արար, Փարիզ, 1957, 300 ֆրանք:

Հայ Գրականութեան Պատմութիւն. Հրանտ Թորոսեանի (ֆրնս.) սակաւաթիւ օրինակներ մնացած են, Ռընէ Կրուսէի յառաջաբանով: 1500

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 23 ՕԳՈՍՏՈՍ
VENDREDI 23 AOUT 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7973 33ème ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3775

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Բ.

Խրիմի պատերազմը (1854-55), որ ծագած էր Պաղեստինի սուրբ վայրերուն վրայ օրթոտոքս եկեղեցիին գերակշռութիւնը ապահովելու յաւակնութեամբ, վերջ գտաւ Ռուսիոյ պարտութեամբ:

Հայերը ո՛չ մէկ մասնակցութիւն բերին այդ պատերազմին:

Տարբեր էր 1877-78ի Թուրքեւռուս պատերազմը՝ ի պաշտպանութիւն Պալքաններու սլաւ ազգերուն, 1876ի պուլկարական ջարդերէն վերջ:

Հայերը մեծ յոյսեր դրած էին Ռուսիոյ վրայ: Գրիգոր Արծրունի Կովկասահայերու կողմէ դիմած էր Աղեքսանդր Բ. կայսեր, որպէսզի ազատագրէ նաեւ Թրքահայաստանը: Ռուսական բանակի հայ զօրավարներ Լազարէֆ, Լորիս-Մելիքով, Տէր-Ղուկասօֆ եւ Շելկովնիկով կարեւոր յաղթանակներ տարած էին՝ գրաւելով Կարսը, Ալաշկերտն ու Էրզրումը:

Սան Ստեֆանոյի դաշնագրին 16րդ յօդուածը շուտով վերածուեցաւ Պերլինի 61րդին: Հայերու զոհողութիւնները ի զուր անցան:

Թրքահայաստանի գրաւեալ վայրերու Հայերէն շատեր ստիպուած էին անցնիլ սահմանը՝ զոհ չերթալու համար Թուրքերու վրէժխնդրութեան: Ռուս սահմանապահ զինուորները ետ մղեցին անոնցմէ շատերը՝ վերէն տրուած հրամանին վրայ:

Կովկասի փոխարքայ Իշխան Դոնտուկով-Կորսակով 1885ին փակել տուաւ 500 հայկ. դպրոցներ՝ փողոց նետելով 20.000 աշակերտ եւ 900 ուսուցիչ, ոտնակոխ ընելով նոյնինքն Պոլոժէնիայի շնորհած սահմանափակ իրաւունքները: Մելքիսեդեկ եպս. Մուրատեան, ընտրեալ, բայց ցարէն ոչ-վաւերացեալ Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց, յուշիչ էջերու մէջ նկարագրած է Կովկասի մեր եղբայրներուն վիճակը, մատնանշելով եւ խստիւ ձաղկելով ռուսական իշխանութեանց հակահայ քաղաքականութիւնը:

Անկէ վերջ ռուսացման ճամբուն վրայ նոր քայլեր առնուեցան:

1890ին, երբ դեռ նոր էր կազմուած Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, տեղի ունեցաւ երիտասարդ ուսանող Սարգիս Կուկունեանի խումբին դժբախտ **արշաւանքը դէպի** Թրքական սահմանը: Ռուս զինուորներ ձերբակալեցին երիտասարդ հայրենասէրները եւ Սիպերիա աքսորեցին անոնցմէ շատերը:

1895ին Պոլսոյ վեց մեծ դեսպանները Բ. Դրան ներկայացուցած էին բարենորոգումներու ծրագիր մը, որ ծանօթ է «Մայիսեան Ծրագիր» անունով: Ապտիւլ Համիտ դժգոհ էր: Գերմանիա երկդիմի դիրք բռնած էր: Կոմս Լոպանով յայտնեց թէ «ռուս կառավարութիւնը բացարձակապէս հակառակ է որեւէ ճնշում բանեցնելու Սուլթանին վրայ»: Ծրագիրը թաղուեցաւ՝ շնորհիւ Ռուսիոյ:

Քաջալերուած երաշխաւոր պետութեանց անտարբերութենէն — ոմանց ալ մեղսակցութենէն — ջարդի հրաման տուաւ Համիտ եւ հայկական նահանգներն ու Կիլիկիան արիւնով ողողեց:

Հաստատուած իրողութիւն է, որ Տրապիզոնի եւ Էրզրումի ջարդերուն իրենց հաւանութիւնը տուեր էին տեղւոյն ռուս հիւպատոսները:

1896 Օգոստ. 26ին Պանք Օթոմանի գրաւման օրը Պոլսոյ ռուսական դեսպանատան աւագ թարգմանը Մաքսիմով խաբեպատիր խոստումներով յեղափոխականները դրամատունէն դուրս հանելէ վերջ, ուղղակի գացած էր Համիտի մօտ եւ խորհուրդ տուած. «Ջարդեցէ՛ք, վեհափա՛ռ, ջարդեցէ՛ք»:

Արդիւնքը յայտնի է:

Նոյն օրերուն պատասխանելով բարենորոգումներու մասին Անգլիոյ մէկ յուշագրին, Ռուսիա պաշտօնապէս կը յայտարարէր թէ Ֆրանսայի հետ համախորհուրդ՝ պիտի պաշտպանէ օսմ. կայսրութեան հողային ամբողջութիւնը:

Իշխան Գալիցին Կովկաս ղրկուեցաւ իբրեւ փոխարքայ՝ երկիրը ռուսացնելու պաշտօնով:

1903 Յունիս 13ին ցարական կառավարութիւնը գրաւեց հայկ. դպրոցներու եւ եկեղեցիներու կալուածները, 90 միլիոն ոսկեդրամ Ֆրանք արժէքով:

Համաժողովրդական ընդվզումին առջեւ Ռուսերը տեղի տուին 1905 Օգոստոս 1ի հրովարտակով, սակայն հրահրեցին 1904-1905ի Հայ-Թաթարական կռիւները:

Քանի մը տարի վերջ հալածանք Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ (1909-1911), բանտարկութիւն 160 յեղափոխականներու եւ դղրդագին դատավարութիւն մը Ս. Պետերսբուրգի Ծերակոյտի մասնաւոր ատեանին առջեւ:

Կոմս Վարանցով-Դաշկովի Կովկասի փոխարքայ նշանակուելէն վերջ (1912) է միայն, որ Ռուսիոյ քաղաքականութիւնը փոխուեցաւ Հայերուն հանդէպ:

Պալքանեան պատերազմի վաղորդայնին (1913) բարենորոգումներու խնդիրը դիւանագիտական սեղանի վրայ դրուեցաւ: Ռուսիա այս անգամ պաշտպանեց հայկ. շահերը: Բ. Դրան հետ կնքեց 1914 Փետր. 6ի համաձայնագիրը:

Թուրքերը չներեցին այդ պաշտպանութիւնը եւ 1915ին ուզեցին արմատէն լուծել Հայկական Դատը:

Մնացեալ պատմութիւնը թարմ է դեռ մտքերու մէջ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՐՑԸ ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՄԷՋ

ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

Չորեքշաբթի օր, Մաթինեոնի մէջ Նախարարաց Խորհուրդը աւելի քան երկու ժամ տեւողութեամբ նիստ մը գումարեց: Արտաքին նախարար Փինօ տեղեկութիւններ տուաւ միջազգային վերջին անցուդարձերուն մասին, Ելմտական նախարար Կայեառ բացատրութիւններ տուաւ տնտեսական հարցերու շուրջ եւ անդրծովեան Ֆրանսայի նախարար Ժաքէ խօսեցաւ Թոկոյի մասին:

Նախարարաց Խորհուրդին ժամանակը կը պակսէր՝ ամբողջութեամբ քննելու համար Ալժերիոյ վերապահուած Օրէնսգիրքը: Կարելի չեղաւ լուծում մը գտնել, եւ յառաջիկայ շաբաթներու ընթացքին կը նախատեսուին նախարարական բազմաթիւ ժողովներ՝ այս ուղղութեամբ: Վարչապետ Մոնուրի խորհրդակցութիւններու սկսելու համար, կը սպասէ երկրին կուսակցական ղեկավարներուն, որոնք ներկայիս բացակայ են Փարիզէն եւ նոյնիսկ «անգտանելի»: Հաւանաբար Սեպտ. 4ին նախատեսուած Նախարարաց Խորհուրդի ժողովին ամէն ինչ պարզուած ըլլայ:

Ամէն պարագայի մէջ, Վարչապետը նպատակ ունի Սեպտ. 26ին Խորհրդարանը բացառիկ ժողովի հրաւիրելու՝ վերջնապէս լուծելու համար դժուարին այս հարցը: Պուրժէս Մոնուրի որոշած է արդէն այժմէն տեղեկացնել զոյգ Ժողովներու Նախագահներուն՝ Սեպտ. 24ի համար:

Վարչապետը երբեք նպատակ չունի երեսփոխաններու վերադարձին սպասելու՝ նկատելով որ այդ պարագային բաւական պիտի ուշանայ Ալժերիոյ վերապահուած Օրէնսգիրքին քննութիւնը:

Սկզբունքի համաձայնութիւն մը գոյացած է արդէն նախարարներու միջեւ. Օ-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

«ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐ»

Կոմսէն փոխ կ'առնենք այս խորագիրը «խոնարհ»ի մը յիշատակին պտղուց մը խունկ ծխելու համար: «Սափրիչ Արշակ» էր, վերջերս զինքը յատկանշող անունը, երբ դուռէ դուռ, խանութէ խանութ կ'այցելէր պայուսակը ձեռքը, օրուան իր հացը մարդու պարտական չըլլալու համար:

Սահմանադրութեան յաջորդող մէկ քանի տարիներու Պոլսոյ եռուզեռին մէջ իր կերպարանքը եւ անունը բոլոր Սկիւտարցիներու համար կենդանի պատկեր մըն է՝ կապուած Րաֆֆիի լսարանին հետ, որուն հիմնադիրներէն էր:

Երիտասարդ ու եռանդուն Արշակը աջ բազուկն էր այդ օրերուն «Խոնարհ Հերոսներ»ու խումբին, որ կեանք, կենդանութիւն կուտար Րաֆֆիի տողց՝ ուրիշ խոնարհի մը՝ Ռոքովամին հետ: Կան տակաւին կենդանի վկաներ, անոնց բեղուն գործունէութեան, ինչպէս Աշոտ Մատաթեան եթէ առ յաւէտ մեկնած են Շաւարշ Միսաքեաններ, Ենովք Շահէններ եւ միւսները... իսկական մղիչ ուժերը այդ երիտասարդական գեղեցիկ շարժման որուն անունին կապուած պիտի մնայ Արշակինը:

Ամէն ինչ էին այդ խումբ մը տղաքը Սկիւտարի հայկական թաղը կենդանութեամբ լեցնելու համար: Այսօր Ակնունին, վաղը՝ Խաժակը կամ Շահրիկեանը չէին կրնար իրենց օձիքը ազատել Րաֆֆիին «խենթերէն» ու սիրով կը մագլցէին *Փոստային ճամբէն*, դէպի լսարան: Կանուխէն լեցուած կ'ըլլար այս կոկիկ սրահը գոհունակ եւ հպարտ ժպիտ մը գծելով Արշակին կամ Ռոբովամին դէմքերուն վրայ:

Ու կը պատմեն որ նման լեցուն սրահի մը առջեւ, երբ անզգուշութեամբ կրակ կ'առնէ այդ փոքրիկ բեմին վարագոյրը, մեր «խենթերը» խուճապահար փախչող հանդիսականներուն կը պոռան բեմէն.— «Մի փախիք, բան չկայ, *մենք պատասխանատու ենք...*»:

Ի՞նչ բանի պատասխանատու էին սակայն: Հանդիսականներու կեանքի՞ն, շէնքին անվթար պահպանմա՞ն: Ոչ մէկը, ոչ միւսը: Ունէին պատասխանատուութիւնը իրենց ստանձնած գործին, իրենց կամքին, իրենց հաւատքին:

Անմահ է նաեւ այս «խոնարհ հերոսներ»ուն յիշատակը:

ՆՈՃԻ

ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆՆԵՐԸ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԵՆ ԵՐԿՈՒ ՏԱՐԻ ԸՆԴՀԱՏԵԼ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐԸ

*

Մօտ շաբաթ մը խորհրդակցելէ վերջ, Արեւմտեան պետութիւնները որոշեցին Ա-[illegible] մէջ Խ. Միութեան առաջարկել երկու տարուան ընդհատում՝ հիւլէական փորձերու: Պայմանաւ որ՝ Ռուսերը դադրեցնեն պատերազմական գործիքներու շինութիւնը:

Արեւմտեաններու այս որոշումը ուշագրաւ է յատկապէս անոր համար՝ որ ցարդ անոնք կ'ուզէին փորձերը առկախել միայն տասը ամիս: Սակայն, Լոնտոնի մէջ, Արեւմտեանները բարի կամեցողութեան նոր փորձ մը ըրին, հարցը լուծելու համար: Այս առաջարկը յանձնուեցաւ Ատլանտեան Դաշնակցութեան դիւանին, Խ. Միութեան ներկայացուելէ առաջ:

Ատլանտեան Դաշնակցութեան անդամները հրաւիրուած են բացառիկ ժողովի՝ երկուշաբթի օր, վաւերացնելու համար այս առաջարկը:

Խորհրդային բանբերը, Արեւմտեաններու առաջարկին մասին խօսելով, յայտնեց թէ Մոսկուայի պատուիրակութիւնը ուշադրութեամբ պիտի քննէ Արեւմտեաններու նոր առաջարկը, սակայն պէտք չէ մոռնալ, որ Խ. Միութեան կառավարութիւնը մերժած է արդէն երեք կէտեր, որոնք հետեւեալներն են.—

1) Խ. Միութիւն պէտք է ընդունի օդային եւ ցամաքային հսկողութիւնը, որ առաջարկուեցաւ Տըլըսի կողմէ (Օգոստոս 2):

2) Դադրեցնել հիւլէական նիւթերու պատրաստութիւնը:

3) Պայմանագրական զէնքերու սահմանափակում:

× Ուաշինկթընի մէջ Սպիտակ Տան հրատարակած մէկ զեկոյցին մէջ, Նախագահ Այզընհաուըր կը յայտարարէ.— «Յոյս ունիմ, որ Խ. Միութիւն պիտի միանայ մեզի եւ մեր Արեւմտեան բարեկամներուն՝ ապազինումը իրականացնելու համար: Այնքան ատեն որ վերջնական համաձայնութիւն չէ գոյացած այս ուղղութեամբ, բնականաբար Միացեալ Նահանգները պիտի շարունակեն հիւլէական փորձերը, իրենց ապահովութիւնը հաստատուն զետնի վրայ դնելու համար»:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

Փարիզէն խումբ մը ընկերներ այցելութիւն տուած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ճամբարին, Ատլանտեանի ափին: 230 տղաք ու աղջիկներ կան: Բոլորն ալ հանգիստ են ու զուարթ: Խանդավառ մթնոլորտ մը կը տիրէ:

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ

«ՏԱԿԱՒԻՆ ՊԱՏՃԱՌ ՉԿԱՅ ՈՐ ՄԻՋԱՄՏԵՆՔ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ»

Ուաշինկթընի մէջ Նախագահ Այզընհաուըր շաբաթական իր մամուլի ասուլիսին ընթացքին, անդրադառնալով Սուրիոյ դէպքերուն, յայտնեց թէ տակաւին բաւական տեղեկութիւններ չունէր՝ Դամասկոսի անցուդարձերուն իրական պատկերը տալու համար: Անկախ ասկէ, ճշդեց թէ, ներկայիս Ամերիկա որեւէ պատճառ չունի՝ միջամտելու համար Սուրիոյ մէջ: Նախագահը յայտնեց, թէ Միջին Արեւելքի ներկայ տագնապը Միացեալ Նահանգներու հետ կապ չունի միայն, այլ՝ բովանդակ ազատ աշխարհին հետ:

Լրագրողներու խնդրանքին ընդառաջելով, Նախագահը յայտնեց, թէ Խ. Միութիւն սուրիացի ազգայնականներուն զգացումները կ'օգտագործէ, իր ազդեցութեան ենթարկելու համար այդ շրջանը:

Հարց տրուեցաւ, թէ Միացեալ Նահանգները թո՞յլ պիտի տա՞ն, որ Միջին Արեւելքի մէջ համայնավար պետութիւն մը ստեղծուի: Պատասխան.— Բազմաթիւ տեսակի համայնավարութիւն կայ: Նախագահը բացատրեց, թէ Եուկոսլաւիոյ մէջ Թիթոյի հաստատած վարչակարգը բոլորովին տարբեր է Արեւելեան Եւրոպայի համայնավար երկիրներէն. կարելի չէ Եուկոսլաւիան նկատել միջազգային համայնավարութեան մէկ գործիքը, թէեւ Միացեալ Նահանգները համաձայն չեն համայնավար վարչակարգերու, ի՛նչ ձեւի որ ալ ըլլան անոնք:

× Ամերիկեան Վեցերորդ Նաւատորմի սպայակոյտը կը յայտնէ, թէ Միջերկրականի մէջ կատարուող ռազմափորձերը ոչ մէկ կապ ունին Սուրիոյ անցուդարձերուն հետ:

ՕՄԱՆԻ հարցին քննութիւնը Ապահովութեան Խորհուրդին կողմէ մերժուելէ վերջ, արաբական պետութիւնները կը մտածեն խնդիրը ներկայացնել ՄԱԿի ընդհանուր ժողովին: Անգլիա պիտի ընդդիմանայ այս ձգտումին:

ՊԱՅԹՈՒՑԻԿ ՎԻՃԱԿ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ՌՈՒՍԵՒՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ

Սուրիոյ եւ Խ. Միութեան միջեւ կնքուած վերջին համաձայնութեամբ, քաղաքական աշխարհի բովանդակ ուշադրութիւնը դարձեալ կեդրոնացած է Միջին Արեւելքի վրայ:

Միջազգային մամուլը, չատ մութ գոյներով կը ներկայացնէ Սուրիոյ կացութիւնը:

Ըստ այդ աղբիւրներու, Սուրիա դարձած է Ռուսիոյ մէկ արբանեակը, մեծապէս վտանգելով խաղաղութիւնը Մերձ. Արեւելքի մէջ:

Արդարեւ, ռուսեւսուրիական համաձայնութիւնը, որ կնքուեցաւ Մոսկուայի մէջ, Օգոստոս 5ին, պարզ եւ սովորական դաշնագիր մը չէ, սահմանափակուած տնտեսական հարցերու մէջ:

Այդ դաշնագրով, Խ. Միութիւնը յանձն կ'առնէ Սուրիոյ մէջ ճարտարարուեստական եւ ելեկտրական մեծ կառուցումներ կատարել, երկրին տնտեսական մակարդակը բարձրացնելու համար:

Միւս կողմէ, Խորհրդային Ռուսաստան, ռուսական կազմածներով եւ մասնագէտներով, երկիրը պիտի օժտէ խճուղիներու եւ երկաթուղիներու լայն ցանցով մը: Ան, կարճ ժամանակի մը ընթացքին, յանձնառու կ'ըլլայ զանազան գործարաններ եւ ռազմական խարիսխներ շինելու Սուրիոյ մէջ: Խօսք կայ զինուորական նաւային մեծ խարիսխ մը հաստատելու, որ ի վիճակի ըլլայ մեծ ռազմանաւեր եւ սուզանաւեր ընդունելու եւ անոնց ապաստան տալու:

Արդէն իսկ մեծ քանակութեամբ ռուսական զէնքեր ամբարուած են սուրիական մթերանոցներու մէջ, եւ վերջին համաձայնութեամբ, Սուրիա շուտով պիտի օժտուի տասնեակ մը Թորփիլահալածներով եւ երկու սուզանաւերով: Առանց հաշուելու հարիւրաւոր ծանր հրասայլերը եւ օդանաւերը, որոնք մինչեւ հիմա յանձնուած, կամ յանձնուելու վրայ են:

Այս դաշնագրին ստորագրման առթիւ, Մոսկուայի մէջ սարքուած պաշտօնական եւ ճոխ ընդունելութիւններու ընթացքին խօսուած ճառերը, ռուս եւ սուրիական պատուիրակներու միջեւ, կը շեշտէին երկու երկիրներու յարաբերութեանց սերտացումը, «բացարձակ անկախութեան եւ հաւասարութեան հիման վրայ»:

Պարզ էր, որ երկու երկիրներու վարիչները կ'աշխատէին նսեմացնել կամ աւելի ճիշդ՝ ծածկել այս դաշնագրին քաղաքական եւ զինուորական խիստ կարեւոր արժէքը, արեւմտեան աշխարհին ուշադրութիւնը իրենց վրայ չհրաւիրելու մտահոգութեամբ:

Այդպէս չեղաւ սակայն Արեւմտեան աշխարհին վերաբերումը:

Այս դաշնագիրը ռումբի մը տպաւորութիւն գործեց եւ միջազգային մամուլը լայն տեղ տուաւ իր սիւնակներուն մէջ, միշտ ծանրանալով Սուրիոյ դէպի Խ. Միութիւն հակումին իրողութեան վրայ:

Եւ իսկապէս, քաղաքական խիստ կարեւոր նշանակութիւն ունի այս համաձայնութիւնը:

Պաշտօնական յայտարարութեան պատճէնն իսկ ցոյց կուտայ, որ Սուրիա շատ աւելի յառաջ գացած է քան ասիական արբանեակ որեւէ երկիր, որ մաս կը կազմէ Խ. Միութեան պլոքին:

Արդարեւ, Ռուսիա յենելով այս դաշնագրին կարգ մը տրամադրութիւններուն վրայ, կրնայ ո՛չ միայն հարկ եղած մասնագէտները ղրկել տնտեսական ձեռնարկներու վերաբերեալ, այլ եւ ի վիճակի է ազատօրէն ղրկել այնքան մարդ, որ հարկ կը դատէ զինուորական ձեռնարկներու շինութեան համար:

Այսպէսով, Սուրիոյ մէջ կրնայ կազմուիլ շուտով, ռուսական «քաղաքային պարզ մասնագէտներու եւ օժանդակ անձերու» մեծ բանակ մը, որ կրնայ երկրին մէջ մնալ այնքան ատեն, որ դաշնագրին պայմաններով նշդուած ձեռնարկները չեն վերջացած:

Այս ծպտեալ «կամաւորները» որոնց պարտականութիւնը պիտի ըլլայ ըստ երեւոյթին, վարժեցնել Սուրիացիները ռուսական կազմածներուն, կրնան խաղալ ուրիշ դեր մը, որ տարբեր նպատակներու ծառայէ:

Հոս է արդէն, արեւմտեան աշխարհի քաղաքական մասնագէտներու մտահոգութեանց բուն պատճառը:

Անոնք չեն ծածկեր այլեւս այն իրողութիւնը, որ ռուսական տնտեսական թափանցումով, մեծաքանակ զէնքերու յանձնումով եւ անհաշիւ մասնագէտներու առաքումով, մեծ ճեղք մը բացուած է Միջին Արեւելքի արեւմտեան պատնէշին ներս:

Այզընհաուըրի վարդապետութիւնը, որուն նպատակն էր կասեցնել համայնավարութեան ծաւալումը արաբական աշխարհէն ներս, վիժած է կամ մասամբ կորսնցուցած իր ազդեցութիւնը:

Այս իսկ պատճառով, Սուրիոյ կացութիւնը դարձած է խիստ [illegible], եթէ ոչ պայթուցիկ: Որովհետեւ, Մ. Նահանգները անտարբեր պիտի չմնան այս նոր կացութեան առջեւ, եւ անոնց հակազդեցութիւնը պիտի ըլլայ բիրտ եւ արագ:

Ռուսական ճակատը, լաւ գիտնալով ասիկա, արդէն իսկ նախազգուշական միջոցներու դիմած է, անմիջապէս ամրապնդելու համար շահուած դիրքերը:

Այս ուղղութեամբ, ուշադրաւ է սուրիական կառավարութեան երեւան հանած դաւադրութիւնը, «ուղղուած երկրին պետական վարիչներու դէմ»: Ամերիկա պաշտօնապէս ամբաստանուեցաւ որպէս հեղինակ այս դաւադրութեան:

Այս դաւադրութեան առիթով, Սուրիոյ ներկայ վարիչները, ձեռնարկած են ընդդիմադիր տարրերու չէզոքացման եւ փըճացման: Հետապնդները հաղորդեցին բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուած բանակին մէջ: Այս առթիւ կ'արժէ յիշել սուրիական սպայակոյտի պետ՝ զօրավար Նիզամետինի պաշտօնէ արձակումը, որ կը նկատուէր կողմնակից արեւմտեան երկիրներու: Այս բոլորը ցոյց կուտան, որ ռուսական ձեւի մաքրագործումները յառաջ կը տարուին անընդհատ:

Այս ուղղութեամբ, խիստ ուշագրաւ է գնդապետ (այժմ զօրավար) Աֆիֆ Պզրիի [illegible] կումը:

Այս վերջինը, միշտ նկատուած է որպէս ջերմ յառաջդիմական եւ մտերիմ բարեկամ՝ Խալէտ Պէքթաշին, որ Միջին Արեւելքի համայնավար կուսակցութեանց միահեծան պարագլուխն է: Միջանկեալ արձանագրենք, որ Խալէտ Պէքթաշ անդամ է սուրիական Խորհրդարանին, ըլլալով միակ համայնավար երեսփոխանը ամբողջ Մերձաւոր Արեւելքի արաբական երկիրներու:

Սուրիոյ քաղաքական այս նոր յեղաշրջումը, ինչպէս ըսինք, ստեղծած է խիստ վտանգաւոր կացութիւն մը:

Վտանգաւոր՝ անոր համար, որ դուռ պիտի բանայ քաղաքական եւ զուգէ զինուորական նոր բախումներու, պաղ պատերազմէն անցնելով տաք պատերազմի:

Սուրիոյ խորհրդայնացումով, մեծապէս վտանգուած պիտի ըլլայ Սէուտի Արաբիոյ, Արամքօ ամերիկեան նաւթուղին, որ երկար տարածութեան վրայ կ'անցնի սուրիական հողամասէն:

Միացեալ Նահանգները թոյլ պիտի տա՞ն, որ այս նաւթուղին գտնուի Խ. Միութեան ուղղակի հակակշռին տակ:

Անտարբեր կրնա՞ն մնալ, որ Միջին Արեւելքի մէջ արբանեակ պետութիւն մը ստեղծուի, որ աքցանի մէջ առնէ Ատլանտեան Դաշինքի արեւելեան ամրոցը՝ Թուրքիան:

Ահա հարցումներ, որոնց պատասխանին անձկութեամբ կը սպասէ ամբողջ աշխարհը:

Մինչ այդ՝ կ'արժէ գիտնալ, որ Խ. Միութիւնը ի՞նչ նպատակներ կը հետապնդէ Մերձ. Արեւելքի մէջ, այսքան վտանգաւոր եւ ուղղակի ելք մը կատարելով ամերիկեան ամրոցէն ներս, խիստ պայթուցիկ կացութիւն մը ստեղծելով:

ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

Որեւէ ժամանակէ աւելի, մեր ժողովուրդը դժնդակ պայքար կը մղէ, ա՛յս օրերուն, իր գոյութեան համար:

Այս պայքարը բացառիկ, արտակարգ նշանակութիւն մը ունի:

Կան ժողովուրդներ, որոնք կը պայքարին՝ իրենց մեծութիւնը, փառքը եւ գերիշխան դիրքը ամրացնելու համար: Կան որ կը պայքարին՝ տիրելու, իշխելու համար:

Կան ուրիշներ ալ, որոնք կը պայքարին, առանց յաւակնութիւններու. պարզապէս իրենց ազատութիւնը եւ խաղաղ զարգացման հնարաւորութիւնը պահելու համար:

Մեր ժողովուրդը կը պայքարի նախ՝ ազատութիւն ձեռք բերելու համար. յետոյ՝ գոյութեան ապահովութիւն, որպէսզի կուլ չերթայ գիշատիչ ժողովուրդներու եւ վերջապէս որպէսզի հարուստ, բարգաւաճ գոյութիւն մը ունենայ:

Այս բոլոր կէտերը նկատի ունենալով, կրնանք ըսել թէ ամէնէն աննպաստ կացութեան մէջ կը գտնուինք, այսօրվին: Կէս կիսուած է մեր ժողովուրդը. մէկ մասը՝ թէեւ հայրենի հողին վրայ, բայց բռնակալ թաթի տակ է. միւս մասը՝ հայրենիքէն դուրս, ցիրուցան աշխարհի չորս ծագերուն:

Մեր ժողովուրդին կը մնայ՝ գերագոյն ջանքերով եւ զոհաբերութիւններու գնով՝ իր գոյութեան կառչիլ, ազգային, քաղաքական, հոգեկան ու մշակութային կապերու ամրապնդումով:

Քաղաքական գետնի վրայ, մեր ժողովուրդը, եթէ կ'ուզէ ապրիլ իբրեւ ազգ, պարտաւոր է նախ պայքարիլ՝ ազատ հայրենիք ունենալու համար, տէր կենալով հայրենի ու պատմական իր բոլոր հողերուն, անոնց վրայ ամփոփուելու օր մը եւ արժեցնելու համար իր ցեղային շնորհները:

Այս պայքարը երկարատեւ մարտնչում մըն է, եւ կապուած է սերտօրէն ազատ աշխարհի ընդհանրական պայքարին ու յաղթանակին հետ: Ազատութեան յաղթանակո՛վ միայն կրնանք յոյս ունենալ մեր ազատութեան մասին եւ հաւատք՝ թէ մեր դարաւոր ու արդար դատն ալ կրնայ լուծում մը գտնել, իրագործելով մեր ազգային դարաւոր ու դեռ անլուած երազը:

Մինչեւ այդ սակայն, կը գտնուինք բարդ ու դժուարին հարցի մը առջեւ, որուն լուծումով միայն կրնանք օր մը օգտուիլ Ազատութենէն, երբ գայ ան: Այդ հարցը՝ մեր ցիրուցան բազմութիւններուն առանձինն գոյութեան եւ անոնց միջեւ ազգային-հոգեկան կապի հաստատումն է. անոնց բոլորին համագոյութիւնը եւ անոնց միջեւ ընդհանրական գգացումին գոյութիւնն ու կենդանութիւնը:

Այս գետնին վրայ, ունինք մէկէ աւելի հաստատուն խարիսխներ, որոնք կրնան Սփիւռքը հաստատ պահել եւ հարազատ՝

ԸՆՉԱԶՈՒՐԿ ԳԼՈՏ
(CLAUDE GUEUX)

Տնօրէնը, ըստ սովորականին մինակ էր:

Ներս մտաւ իր զուարթ դէմքով եւ չտեսաւ Գլոտը, որ կը գտնուէր դրան քովիկը ոտքի, ձախ կողմը, աջ ձեռքը տաբատին գրպանին մէջ:

Տնօրէնը արագ անցաւ գլուխը երերցնելով, բառեր ծամծմելով եւ իր հայեացքը պտըտցնելով այս ու այն կողմ, առանց սակայն անդրադառնալու որ հոն գտնըւողներուն բոլորին ալ աչքերը սեւեռած էին ահաւոր մտածման մը…

Ցանկարծ ետեւ դարձաւ, ոտքի ձայներ լսած ըլլալով իր ետին:

Գլոտն էր որ անձայն ու աննշմարելի իրեն կը հետեւէր քանի մը վայրկեանէ ի վեր:

— Ի՞նչ կ'ընես հոս, ըսաւ Տնօրէնը, ինչո՞ւ համար քու տեղդ չես գտնուիր:

Գլոտ յարգանքով պատասխանեց.

— Որովհետեւ… որովհետեւ ձեզի ըսելիքներ ունիմ, Պ. Տնօրէն:

— Ի՛նչ կայ…

— Ալպէ՛նը…

— Նորէ՞ն, բացագանչեց Տնօրէնը…

— Մի՛շտ, ըսաւ Գլոտ:

— Հա՛, ուրեմն քսանըչորս ժամուան զնտանի արգելափակումը բաւական չե՞ղաւ, գոչեց Տնօրէնը, շարունակելով քալել:

Գլոտ, միշտ հետեւելով Տնօրէնին, գոչեց.

— Պ. Տնօրէն, վերադարձուցէք ինծի իմ ընկերս:

— Անկարելի է…

— Պ. Տնօրէն, ըսաւ Գլոտ ձայնով մը որ պիտի մեղմացնէր սատանան անգամ, կը պաղատիմ, Ալպէնը վերադարձուցէք իմ աշխատանոցս եւ պիտի տեսնէք թէ ինչպէ՛ս պիտի աշխատիմ: Դուք ազատ մարդ էք, ձեզի համար կարեւորութիւն չունի, դուք չէք կրնար հասկնալ թէ ի՞նչ է բարեկամ մը ունենալը, ես սակայն, իմ բանտիս չորս պատերը միայն ունիմ: Ես միայն Ալպէնը ունիմ: Վերադարձուցէք զայն ինծի: Ան գիս կը կերակրէր, դուք լաւ գիտէք: Այս բանը ձեզի միայն «Այո» ըսելու բեռը պիտի արժէ: Ի՞նչ նըշանակութիւն կրնայ ունենալ ձեզի համար, երբ նոյն սրահին մէջ գտնուին երկու հոգիներ որոնց անունները Գլոտ եւ Ալպէն են: Պ. Տնօրէն, իմ բարի Պ. Տ…, Թախանձագին կը պաղատիմ, յանուն երկնի՛ց…

Թերեւս երբեք Գլոտ այսքան երկար խօսած չէր որեւէ բանտապահի հետ:

Այս ճիգէն ետք, ուրեմն, դրեթէ սպառած պատասխանի սպասեց:

Տնօրէնը անհամբերութեամբ ու զայրոյթով պատասխանեց.

— Անկարելի է. վճռուած է: Ուրիշ անգամ չխօսիս ինծի այս մասին: Կը ձանձրացնես զիս…

Եւ որովհետեւ կ'աճապարէր, արագացուց իր քայլերը: Գլոտ հետեւեցաւ անոր եւ այսպէս խօսակցութիւնը շարունակելով հասան ելքի դրան առջեւ:

Ութսուն կալանաւորները կը դիտէին ու կը լսէին անձկութեամբ:

Գլոտ կամացուկ մը դպչելով Տնօրէնին արմուկին, ըսաւ.

— Գոնէ կ'ուզէի գիտնալ թէ ինչո՞ւ զայն բաժնեցիք ինծմէ եւ այդպէսով զիս դատապարտեցիք մահուան…

— Ըսի արդէն, պատասխանեց Տնօրէնը, այնպէ՛ս… որովհետեւ…

Եւ կռնակը Գլոտին դարձնելով ձեռքը երկարեց դէպի ելքի դրան մղլակը:

Տնօրէնին պատասխանին վրայ Գլոտ քայլ մը ընկրկեցաւ:

Ութսուն արձանացած մարդիկը տեսան որ Գլոտ տաբատին գրպանը գտնուող ձեռքը դուրս հանեց կացինով զինուած:

Եւ այդ ձեռքը, օդին մէջ խենթ ու շտապ պտոյտ մը գործելով երեք անգամ իջաւ Տնօրէնին գլխուն վրայ, առանց որ այս վերջինը կարողանար նոյնիսկ ճիչ մը արձակել:

Երբ վիրաւորը կռնակի վրայ ինկաւ, չորրորդ հարուած մը կարեց անոր երեսը:

Ցետոյ, ինչպէս սանձարձակ զայրոյթ մը իր անհեղ ընթացքով կը սուրայ, հինգերորդ եւ անօգուտ հարուած մը եւս իջաւ…

Տնօրէնը մեռած էր արդէն:

Ցայնժամ Գլոտ, մէկդի նետելով կացինը աղաղակեց.

— Հիմա միւսը…

Միւսը ինքն էր:

Եւ ծոցէն հանելով փոքրիկ մկրատը, եւ առանց որ որեւէ մէկը կարողանար արգելք հանդիսանալ, սկսաւ մկրատը բազմաթիւ անգամներ խրել կուրծքին:

Շեղբը կարճ էր եւ կուրծքը խոր:

Քսան անգամ մկրատը կուրծքին վրայ իջաւ, մինչ Գլոտ կը գոչէր.

— Անիծեալ սիրտ, պիտի չկրնամ քեզ գտնել ուրեմն…

Եւ վերջապէս, արեան ճապաղիքներու մէջ, նուաղած ինկաւ մեռելին վրայ:

Ո՞ր մէկն էր միւսին զոհը…

Երբ ինքզինքը գտաւ, անկողնին մէջ պառկած էր, վիրակապերու մէջ փաթթուած: Գթութեան քոյրեր կը հսկէին իր սնարին քով եւ հարցաքննիչ դատաւորը որ հոն էր, կը հարցնէր իրեն մասնաւոր հոգածութեամբ մը:

— Ինչպէ՞ս կը զգաք դուք ձեզ…

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար. - 7)

Հայոց պատմութեան․ անոր ոգին։

Այդ խարիսխներէն մէկը՝ Հայրենիքի գաղափարն է, այն զգացումը՝ որ յաւիտենական է եւ սերտօրէն կապուած Հայուն գոյութեան պայքարին․ Հայրենիքը՝ իր պատմական անցեալով․ իր անցեալ փառքերով, եւ իր ազատատենչ ու ազատութեան համար միշտ պայքարած եւ պայքարող ժողովուրդով։

Երկրորդ հաստատ խարիսխը մեր գոյութեան, մեր ազգային ոգին է․ նոյն ժողովուրդէն, նոյն արիւնէն ըլլալու իրողութիւնը․ նոյն ձգտումներով տոգորուած ըլլալու զգացումը եւ ազգային նոյն նպատակները ունենալու եւ անոնց իրականացման համար պայքարելու գիտակցութիւնը։

Եւ վերջապէս երրորդ խարիսխը՝ մշակոյթն է, ամէնէն տեւական եւ ամէնէն մնայուն ու բիւրեղացած արժէքը մեր ժողովուրդին։ Մեր մշակոյթը՝ իր բոլոր թեւերով․ — մեր լեզուն ու գրականութիւնը, պատմութիւնն ու ճարտարապետարուեստը։

Կրնա՞նք այս խարիսխները հաստատ ու հարազատ պահել, նորոգելով ու վերանորոգելով, շարունակ, արդիական ոգիով ու մտածուած յատակագծերով․ այն ատեն կրնանք պահել մեր ազգային գոյութիւնը։

Անկարելի չէ յաջողութիւնը, եթէ գիտնանք մասնաւորապէս՝ համախմբել մեր ժողովուրդը ընդհանրական սկզբունքներու եւ համազգային նպատակներու շուրջ։ Այսինքն՝ եթէ կարենանք պայքարիլ ըսպառնացող վտանգին դէմ, միակամ ու միաձոյլ եւ լծուիլ իրականացման պայքարին՝ մեր ազգային գերագոյն նպատակներուն։

Այս գծով, մեր յաջողութեան ու յաղթանակին առաջին գրաւականը այն է, որ մեր ժողովուրդը, եթէ ոչ ամբողջութեամբ, գէթ իր ջախջախիչ մեծամասնութեամբ, համոզուի խորապէս, թէ բռնակալութենէն որեւէ բարիք չի կրնար գալ։

Հայը՝ իր երկարատեւ եւ արիւնաթաթաւ պատմութեան մէջ, միշտ ալ ազատութեան հետ եղած է, եւ տակէ ետքն ալ՝ ազատութեան հետ պիտի ըլլայ։ Իր պայքարին մէջ զոհեր տուած է, սակայն պահած է իր ազգային գոյութիւնը՝ շնորհիւ այդ պայքարին, որ բոցավառ պահած է ազգի ու Հայրենիքի զգացումը, մինչ կրնար մարիլ ու սառիլ ան, բռնակալութեան ճիրաններուն մէջ, օր մըն ալ բոլորովին անհետանալու համար, եթէ հեռու մնայինք պայքարէն։

Անոնք որ կը շեղին ազատութեան հետ ըլլալու եւ ազատութեան համար պայքարելու այս գծէն, կը վտանգեն մեր գոյութիւնը։ Մեր Հայրենիքը բռնագրաւուած է այսօր, անօրէն բռնակալութեան մը կողմէ․ Հայ ժողովուրդը կ'ապրի հոն պարզապէս, մեր Հայրենի հողերուն վրայ, համակերպած իր ճակատագրին, որ պարտադրուած է իրեն եւ որ սակայն չի կրնար յաւիտենական ըլլալ։ Ժողովուրդներու կեանքին պատմութեան մէջ յաւիտենական ոչինչ կայ, երբ խօսքը վարչակարգերու եւ բիրտ իշխանութիւններու մասին է։ Այս իրողութեամբ իսկ, չենք կրնար սպասել որ ազատութեան համար պայքարի լծուի ան, թէեւ գիտենք թէ այդ գետնին վրայ իսկ, ան բազմահազար զոհեր տուած է, հազարաւոր բանտարկեալներու եւ աքսորեալներու կարգին։

Կը բաւէ՝ անոր, Հայրենիքի Հայութեան հաւատարմութիւնը մեր ազգային արժէքներուն, հայ դրին ու մշակոյթին հանդէպ։ Գոհ ըլլանք, որ կը պահէ ան մեր լեզուն, մեր երգն ու երաժշտութիւնը, մեր մշակոյթն ու գրականութիւնը, թէ՛ իսկ երբեմն օտարոտի տարրերով…

Արտասահմանը՝ իր ազատ ու անկախ կեանքն ունի․ արտասահմանի Հայութիւնը կրնայ ըլլալ միաձոյլ՝ իր նպատակներուն, եւ ազատութեան համար իր պայքարին մէջ։

Գոհ ըլլալու զօրաւոր պատճառներ ունինք այս մասին։ Ճիշդ է թէ կան տարրեր, անմիտ ու հակազգային խմբաւորումներ, որոնք Ազատութեան մէջ նըստած, բռնակալութեան կը ծառայեն մըտքով ու սրտով․ չահագործելով իրենց վայելած ազատութիւնը եւ խեղաթիւրելով ու չարաշահելով հայրենասիրութիւնը։ Սակայն,, արհամարհելի քանակ մը կը ներկայացնեն այս տարրերը, որոնք աղմուկ են աւելի, քան ուժ, որոնք չունին ազգային նշանակութիւն, քանի որ իրենց համար ազգը՝ օտար ու բռնակալ իշխանութեան մը ենթակայ բազմութիւնն է, ըստ նոյն օտար ու բռնակալ իշխանութեան կողմէ պարտադրուած հասկացողութեան։

Մինչ ազգ մը հասկնալի է ազատութեան մէջ, մարդկային ազատութեան բոլոր ստորոգելիներով։

Ազատ ազգ մը միայն կրնայ իր գոյութիւնը եւ իրեն տրուած շնորհները արդարացնել։ Մինչ ճզմուած, բռնակալութեան ճանկերուն մէջ տառապող ազգ մը, չի կրնար ստեղծագործել եւ յաւերժանալ։

Այս տեսակէտէն, մեր Հայրենիքի ժողովուրդը զրկուած է ազատութեան բարիքներէն եւ, մասնաւորաբար, իր իրաւունքներուն պաշտպանութենէն։

Այդ իրաւունքը, նուիրական ու սուրբ, կրկնապէս, արտասահմանի Հայութիւնը կրնայ ունենալ։ Ահա թէ ինչո՛ւ արտասահմանը, Սփիւռքը՝ մեր ժողովուրդին գոյութեան համար, արտակարգ նշանակութեամբ կը ներկայանայ։

Եւ ահա թէ ինչո՛ւ Սփիւռքի գոյութեան պայքարը ոչ միայն կենսական, այլեւ նուիրական պայքար մըն է, բովանդակ հայութեան գոյութեան տեսակէտէն։

Խմբագրական «Հայրենիք»ի

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՃԷՄԲՈՐԻՆ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

ԼՈՆՏՈՆ (Յատուկ)․— Օգոստոս 12ին ճէմպորիին վերջին օրն էր։ Երեկոյեան բոլոր մասնակցող սկաուտները, առանց ազգային խմբաւորումի, իրար խառնուած հաւաքուեցան ընդարձակ դաշտին վրայ։ 70 ազգերու դրօշակները կը շրջապատէին կեդրոնական բեմը, որոնց կարգին հայկակա՛ն եռագոյնը։ Անգլիոյ սկաուտական կազմակերպութեան պետը Լորտ Ռօվալըն, բանակումի պետը՝ Լէյտի Պէյտըն Թաուլ եւ միջազգային գրասենեակի տնօրէնը բեմ բարձրացան եւ հրաժեշտի խօսքը ըրաւ Լէյտի Պէյտըն Թաուլ հիմնադիրին այրին, եւ յուզիչ խօսքերով բոլոր մասնակցողներուն յաջողութիւն մաղթեց, եւ յառաջիկայ յիսուն տարիներու համար բարի սկզբնաւորութիւն։

Բոլոր մասնակցող ազգերուն յիշատակ մը նուիրեց եւ հրաւառութիւններէ յետոյ 35․000 սկաուտները ցրուեցան։ Հայ Արիներուն համար ամէնայաջող ճէմպորիներէն մին էր այս․ թէ՛ մասնակցող խումբերուն կատարած աշխատանքին եւ թէ իրենց շահած ժողովրդականութեան համար։ Մեր բանակավայրը ամէնագեղեցիկներէն մին էր, եւ մեր յայտագիրը միշտ յաջողութիւն ունեցաւ։ Հակառակ վերջին օրերու օդին աննպաստ ըլլալուն տղաքը միշտ ուրախ էին, առողջ եւ գործունեայ։

Ճէմպորիին վերջանալուն յաջորդ օրը, մեր սկաուտները եւ խմբապետները հրաւիրուած էին ութ օր անգլիացի ընտանիքներու մօտ․ բոլորն ալ ցրուեցան։ Իսկ Գամպրիճի համալսարանին մէջ սկաւ միջազգային սկաուտական շարժման 16րդ համաժողովը։ Կը մասնակցէին 56 ազգերու պատուիրակները ինչպէս նաեւ Հայերը վեց պատուիրակներով՝ ինչպէս միւս ազգերը։

Համաժողովը երեք օր տեւեց․ քննուեցան սկաուտական շարժումը հետաքրքրող զանազան հարցեր, յառաջիկայ ճէմպորիին գործունէութիւնը, եւայլն։

Ցայտագիրներու պատրաստութեան եւ գործունէութեան յանձնախումբին նախագահ ընտրուեցաւ Հայ Արիներու պետ Տոքթ․ Գ․ Մեծատուրեան։ Անգլիական կառավարութիւնը սարքեց նաեւ պաշտօնական ընդունելութիւն մը ի պատիւ համաժողովին․ Արտաքին գործոց նախարարը ներկայ էր, եւ իր փափաքին համաձայն, հայ պատուիրակները շատ մը տեղեկութիւններ տուին հայկական գաղութներու կեանքին մասին։

Գամպրիճի համալսարանին տեսուչը, Գամպրիճի քաղաքապետը սարքեցին նաեւ զանազան հանդէսներ եւ պտոյտներ։

Համաժողովը վերջացաւ Օգոստ․ 17ին։ Հայ Արիները Լոնտոն կը վերադառնան Օգոստ․ 20ին։ Երեք օր ալ հիւր պիտի մընան Լոնտոնի մօտ Սլօ քաղաքին մէջ, անգլիացի ընտանիքներու մօտ, Օգոստոս 21ին Լոնտոնի հայ գաղութը պիտի ընդունի զիրենք եւ կը յուսանք խանդավառել մեր հայրենակիցներն ալ պատմելով մեր գործունէութիւնը։

Հայ Արիները Փարիզ կը վերադառնան Օգոստոս 25ին։

ՀԱՅ ԱՐԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ Բուսաբանական այգին աշխարհի շատ մը կողմերէն նամակներ կը ստանայ, որոնք կը խնդրեն փշատերեւ ծառերու տեղական տեսակներու սերմեր։ Այս ձեւի նամակներ հասած են վերջերս՝ Մ․ Նահանգներէն, Իտալիայէն, Անգլիայէն։ Ուղարկուած սերմերուն փոխարէն կը ստացուին Հայաստանի մէջ գոյութիւն չունեցող սերմեր։

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ մէջ Յուլիս 4էն 14 տեղի ունեցած է համամիութենական (սէմֆօնիք) երաժշտութեան տասնօրեակ մը։ Հայ Ֆիլհարմոնիայի սէմֆօնիք նուագախումբը 10 համերգներ տուած է՝ Մ․ Մալունցեանի եւ Ի․ Խարաջանեանի ղեկավարութեան տակ։ Յայտագրին մաս կը կազմէին Շուպերթի, Մոցարթի, Սարաջաւի, Չայկովսկիի, Սպենդիարեանի, Ա․ Խաչատրեանի եւ այլ երաժիշտներու ստեղծագործութիւնները։

ԵՐԵՒԱՆ եկած է լեհ արուեստագէտներու խումբ մը եւ կարգ մը ներկայացումներ տուած այնտեղ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՓՐՈՖ․ Մ․ ՍԵՒԱԿԻ կարեւոր մէկ ուսումնասիրութիւնը՝ փրոթէինները մասին, թարգմանաբար լոյս տեսած է գերման Քիմիագէտներու Ընկերութեան օրկանին բացառիկ թիւին մէջ։ Յօդուածը կը բաղկանայ 12 մանրատառ էջերէ եւ նուիրուած է գերման հռչակաւոր գիտնական Հայնրիխ Վիլանտի։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ մէջ Օգոստ․ 11ին տեղի ունեցած է «Յառաջդիմական»ի Ուսանողաց Ֆոնտին ի նպաստ կազմակերպուած դաշտապարահանդէսը՝ փայլուն յաջողութեամբ։ Երեկոյթը բացած է ընկ․ Վահան Գալուքճեան, խօսած է ընկ․ Մինաս Թէօլէօլեան։

ՏԽՐՈՒՆԻ․— Քալիֆորնիոյ մէջ մեռած է ընկեր Յովհաննէս Աւետիկեան։ Հանգուցեալը զոհաբերող Դաշնակցական մը եղած է եւ մօտ բարեկամ երիտասարդութեան։ Աշխատակցած է նաեւ «Հայրենիք»ին։

ՏԱՐՕՆ-ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայրենակցական Միութեան տարեկան պարզամաւորական ժողովը մեծ յաջողութեամբ վերջացած է Ֆրեզնոյի մէջ (Քալիֆորնիա)։ Դաշտահանդէսէն գոյացած է երեք հազար տոլար։

ԵՐԿՈՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ԻԶ․
ՏՈՒՐԵՒԱՌ

Եւ ուրախութեամբ կ'ըսէր ինքնիրեն՝ բայց լսելի ձայնիւ․ «Այս ինծի, այս էլ թո՛ղ մարդուն լինի, անպիտանը, գոհ եմ որ լաւ կապեցին, թո՛ղ քիչ մը չարչարուի․ ի՛նչչափ աշխատեցայ որ համոզեմ եւ խօսք հասկնալ չէր ուզեր, թո՛ղ ցաւի որ իմանայ»։

Իսկ Հեղինէ արդէն միւս սենեակն էր և չէր լսած այս առանձնախօսութիւնը․ հազիւ թէ կրնար զսպել իր հառաչանքը եւ արտասուքը երբ կը նկատէր Գուրգէնի այդ խեղճ վիճակը ցնցոտիներու մէջ, եւ որ Հեղինէի ներկայութիւնը նաեւ չէր կարող երեւակայել։

Ուստի երբ ազատ գտաւ ինքզինքը շըրթներէ, դարձաւ հարցուց Խօսրովի․

— Ես չեմ իմանար թէ երա՞զ է այս ամէն բան, եթէ ոչ։

— Հիմա ամէն բան քեզ կը բացատրեմ, սիրելի Գուրգէն, մտնենք նաւ եւ հոն կը խօսինք։

— Բայց Խօսրով, ես անօթի եմ, դու չես գիտեր թէ այս անհաւատները զիս ի՛նչչափ անօթի եւ ծարաւ սպրելու վարժեցնել ջանացին.

— Հիմա, հիմա, լսաւ Խօսրով, տղա՛ք, երթանք մտնենք նաւերը։

Եւ հազիւ հինգ վայրկեան եղաւ՝ Գուրգէն նստած էր Խօսրովու եւ Հեղինէի մէջտեղ՝ ղեկին քով որ Խօսրով կը կառավարէր, ձուկի եւ հաւու խորովածն առջեւը, եւ Հեղինէ որ գինի կը մատուցանէր իւր ձեռօք։

Լուսինը լուսաւորել էր այդ գեղեցիկ կապուտան ծովակը, գիշերուան լռութիւնը թիակներու կանոնաւորեալ հարուածը միայն կ'ընդհատէր, երբ Գուրգէն զօրացեալ եւ ինքզինք գտնելով հարցուց Հեղինէին նայելով․

— Այս լաւ պատանին ո՞վ է, Խօսրով, ես սա տեսած պէտք է լինիմ, այս կերպարանքն ինձ բոլորովին անծանօթ չէ։

— Սա իմ քեռորդիս է, պատասխանեց Խօսրով, ես չուզեցի որ մեր արշաւանաց ընկերանայ, բայց անկարելի եղաւ զինք համոզել։ Ետքը քեզի կը պատմեմ, դու հիմա հանգիստ նայէ, մէյ մը ցամաք ելնենք այն ժամանակ ամէն բան կ'իմանաս։

— Հանգիստ գտնելու համար պէտք է ապահով տեղ մը հասնինք, լուացուիմ սա աղտեղի զգեստներէս ազատիմ։

— Այդ ամէնը հոգացուած է, լսաւ Հեղինէ։

— Ա՞յ տղայ, ես զքեզ տեսել եմ, քու ձայնդ նաեւ ինձ անծանօթ չէ, գոչեց Գուրգէն։

— Ինչպէս մարդկանց կերպարանքը՝ նոյնպէս իրենց ձայնը շատ կարելի է որ իրար նմանին, լսաւ Խօսրով։

— Ճշմարիտ է, պատասխանեց Գուրգէն եւ լռութիւն դարձեալ տիրեց։

— Նաւակը իր ընթացքը գրեթէ առանց ընդհատման կը շարունակէր, եւ կէս գիշեր չեղած մեր բարեկամները ցամաք ելան։

Կիսաւեր գիւղին փոքրիկ սենեակը լուսաւորուեցաւ․ պատանին՝ Խօսրովու քեռորդին՝ մկրատ մը ձեռք Գուրգէնի մազերը խուզեց, մօրուքը փոքրացուց թեթեւ ձեռօք եւ դրան քովէն Խուրէնի սեւաքէն առնելով մաքուր ծրար մը․

— Ահա իշխան, ըսաւ, ամէն բան պատրաստ է, սա քովի վտակին ջուրը քաղցր է, օճառ, սրբիչ եւ ամէն զգեստ կը գտնես այս ծրարին մէջ։ Քեռիս քեզ կ'օգնէ։

— Աս քու քեռորդիդ անգին տղայ է, Խօսրով։ Ապրի՛ս որդեակ, Աստուած քեզ երջանիկ ընէ։ Եւ Գուրգէն ելաւ, բայց յանկարծ դառնալով Խօսրովու, — սակայն աս տղան որ զիս առաջին անգամ կը տեսնէ, չէր կրնար երեւակայել թէ իմ հասակիս ամէն զգեստ չի յարմարիր։

— Հոգ մի՛ ըներ, Գուրգէն, նա քու վրադ լաւ տեղեկութիւն առած է, այդ էլ մտածած պէտք է լինի։

Երբ լուացուեցաւ Գուրգէն, զգեստաւորուեցաւ եւ դարձան սենեակը, շնորհակալ եղաւ պատանւոյն եւ Խօսրովու ըսաւ.

— Հիմա գրուցէ թէ ինչպէս եղաւ որ մէկ երկու տարի երբ յաջողութիւն ունեցայ եւ քեզ սուրհանդակ ուղարկեցի Վասպուրականի եւ Տարօնոյ գաւառներէն ի Սասուն, ոչ ոք տեղեկութիւն չունէր քեզի համար, դու ո՞ւր էիր, պատմէ՛։

— Երբ ես կը պատրաստուէի գալ զքեզ գտնելու Ուշտունեաց Ոստանը, սուրհանդակ մը ինձ եկաւ Հոփսիմէ Տիկնոջմէ, որ կը թախանձէր տեսնել զիս Բաղդատ․ դու երջանիկ էիր եւ յաջողութեան մէջ, իսկ նա դժբախտութեան եւ բանտի, ուստի ինքնիրենս ըսի․ եթէ Գուրգէն իմ տեղս լինէր Բաղդատ կ'երթար, ուստի հոն գնացի, կարծէի թէ դիւրին եւ շուտ կ'ազատիմ, եւ առջի բերան գործին ընթացքը այնպէս ցոյց կուտար թէ պիտի կարենամ օգտակար լինիլ Արծրունի իշխանաց, բայց Ապու Ջաֆր կատաղի գազան մ'էր, որ վայրկեանէ վայրկեան կը փոխուէր․ իր պաշտօնակալք ամէնքը շըփոթած էին, հազիւ թէ գործ մը կարգադրել կարծէին՝ տէրը զիրենք կը մերժէր, եւ նորեր կը յաջորդէին, ուստի բոլոր մեր յոյսը դրինք Սմբատ Սպարապետի գալստեան վրայ, որ Բուղայի միջնորդութեամբ կարենայ օգուտ մ'ընել կապեալ նախարարաց։

(Շար․) ԾԵՐԵՆՑ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջանային Կոմիտէն խոր ցաւով կը ծանուցանէ իր եռանդուն ընկերներէն՝

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆԻ

կսկծալի մահը որ տեղի ունեցաւ չորեքշաբթի օր ժամը 17,30ին։

Յուղարկաւորութիւնը՝ այսօր, ուրբաթ առաւօտ ժամը 9,30ին։ Հաւաքուիլ իր բնակարանը Քարթիէ լէ գ'Օլիվ։

Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն կը հրաւիրէ իր ընկերները որ իրենց ներկայութեամբ յարգանքի վերջին տուրքը բերեն հանգուցեալին։

բնակիչին մաս կը կազմեն հետեւեալ կէտերը.—

Ալժերիա առնուազն պիտի բաժնուի վեց շրջաններու, որոնց 2-3ը՝ Եւրոպացինե-րու տրամադրութեան տակ։ Այս շրջաններուն իւրաքանչիւրը պիտի կառավարուի առանձին Ժողովի մը եւ Կառավարական Խորհուրդի մը միջոցաւ։ Ալժէ դաշնակցային ժողով մը պիտի հաստատուի. կեդրոնատեղի մը՝ բոլոր շրջաններուն միջեւ կապը պահելու համար։ Փալէ-Պուրպոնի մէջ երեսուն Ալժերիացիներ աթոռ պիտի գրաւեն։ Առանձին Ատեան մը պիտի ըստեղծուի Փարիզի մէջ, որ իրաւարարի դեր պիտի կատարէ երբ վերոյիշեալ իշխանութիւններուն միջեւ դժուարութիւններ ծագին (Ալժերիոյ մէջ)։ Ֆրանսական կառավարութիւնը յանձն պիտի առնէ Ալժերիոյ դիւանագիտութեան, պաշտպանութեան ու պիւտճէին ղեկավարութիւնը։

× Արտաքին նախարար Փինօ օդի ճամբով մեկնեցաւ Հարաւային Ամերիկա։ Նախարարը այնտեղ պիտի նախագահէ բազմաթիւ խորհրդակցութեանց, որոնք պիտի գումարուին Ալժերիոյ համար։ Այս խորհրդակցութեան նպատակն է Լատին Ամերիկայի երկիրներուն բացատրել Ալժերիոյ հարցը՝ որ պիտի քննուի ՄԱԿի յառաջիկայ ժողովին մէջ։ Միաժամանակ Փինօ պիտի բացատրէ Ֆրանսական տեսակէտը։ Սեպտ. 7ին, Ուաշինկթընի մէջ Արտաքին նախարարը պիտի տեսնուի Տըլըսի հետ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

տնտեսական խորհրդակցութիւնները ըսկսին երկու երկիրներու ներկայացուցիչներուն միջեւ։

ԱԼԺԷՐԻ Պատերազմական Ատեանին առջեւ 24 Ֆելլականերու դատավարութիւնը սկսաւ։ Խիստ պատիժներ կը նախատեսուին։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ վարչապետը յայտարարեց, թէ իր երկիրը պատրաստ է Յունաստանի հետ ոչ-յարձակողական դաշինք մը կնքելու։

ՍՈՒԷԶԻ գրաւումը՝ անցեալ աշնան, մօտ 32 միլիառ Ֆրանքի նիւթական վնաս մը պատճառած է, որ Եգիպտոսի կառավարութեան կողմէ կը պահանջուի Ֆրանսայէն։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ թերթի մը համաձայն, Խրուշչեւ ու Մառեշալ Ժուկով յառաջիկայ աշնան պիտի այցելեն Գահիրէ եւ Դամասկոս։

ԱՒՍՏՐԻԱ հասած հազար հինգ հարիւր լեհ գրօսաշրջիկներ քաղաքական փախստականի ապաստան խնդրած են։ Պաշտօնական իշխանութիւնները տակաւին չհաստատեցին այս լուրը։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ երկու աղջնակներ՝ երեք եւ չորս տարեկան, խաղալու ժամանակ սառնարանի մը մէջ մըտած եւ դուրս չկարենալով ելլել՝ մեռած են։ Աղջնակները գտնուած են սառած՝ իրարու փաթթուած վիճակի մէջ։

ՄԱՐՈՔԵԱՆ պատուիրակութիւն մը, գլխաւորութեամբ Արդարութեան նախարարին, ժամանեց Փարիզ, խորհրդակցութիւններ ունենալու համար Ֆրանսացիներու հետ։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ մը՝ Ժան-Պափթիստ Կերա, Մարկարէթ իշխանուհիին ձեռքը խնդրած էր։ Բրիտանական ոստիկանութիւնը արտաքսեց զայն երկրէն, միաժամանակ լուր տալով Ֆրանսական ոստիկանութեան։ Սակայն երկու երկիրներու գաղտնի սպասարկութիւնները ուրբաթէն ի վեր կորսնցուցած են Մարկարէթին ձեռքը խնդրած Ֆրանսացիին հետքը։

ԱՂԻՏԱԼԻ ՀՐԴԵՀ մը ծագած է Պոլսոյ մէջ, 19 Օգոստ.ի երկուշաբթի գիշեր, Պոմոնթիի Նուպար Պաշարեանի պատկանող եռայարկ գործարանէն զոր կը բանեցնէին Գր. Քէօսթէքեան եւ Ս. Գաղանճեան։ Նիւթական վնասէն զատ հրդեհը մէկ գործաւորի մահուան եւ 9 ուրիշներու ծանրապէս վիրաւորման պատճառ եղած է։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոստ. 21).— Զոյլ ոսկի 520.000, Նափոլէոն 3820, զուիցերիական 3660, անգլիական 4550, քան տոլարնոց 18.400, Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) տոլար 452, անգլիական 1160, զուիցերիական 108,50, լիր 0,70, պելժիական 8,45։

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

Այրի Տիկին Փերուզ Փիշթօֆեան, Պ. Մկրտիչ Գէորգեան, Պ. Գրիգոր Գէորգեան, Տէր եւ Տիկ. Արսէն Քիւրեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Պօղաճեան եւ զաւակը՝ Տէր եւ Տիկ. Վարուժան Պօղաճեան (Մարսէյլ), սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց եղբօր եւ ազգականին

ԱՐՇԱԿ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ
(Սափրիչ Արշակ)

մահը որ տեղի ունեցաւ Մարսէյլ Օգոստ. 18ին։

Յուղարկաւորութիւնը այս ուրբաթ ժամը 10,30ին, Փարիզի Ս. Յովհ.-Մկրտիչ եկեղեցին։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբր այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պարոն Խաչիկ Ալթունեան, այրի Տիկին Մարի Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Նազարէթ Պետրոսեան, Պարոն Նշան Պետրոսեան եւ այրի Տիկին Ն. Ալթունեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Օգոստ. 25ին, Լիոնի Հայոց եկեղեցին, իրենց կնոջ, աղջկան, քրոջ, հարսին

ՏԻԿԻՆ ԶԱՊԷԼ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐԻ ՆՈՒՊԱՐ ՈՒՍ. ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ, ՓԱՐԻԶ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Համալսարանական Ոստանի Մարի Նուպար հիմնարկութեան մէջ հայ ուսանողները կըրնան սենեակ ապահովել իրենց համալսարանական ուսման ընթացքին, հետեւեալ պայմաններով.—

1) Թեկնածուն պէտք է ունենայ միջնակարգ լրիւ ուսման (պաշօ) վկայական։

2) Արձանագրուած պէտք է ըլլայ Փարիզի համալսարանի կամ որեւէ համալսարանական բարձրագոյն դպրոցի մը ճիւղերէն։

3) Երկու հոգինոց սենեակը կ'արժէ անձ գլուխ 4.500 ֆրանք ամսական, իսկ յետագային առանձին սենեակ ունենալու պարագային 5.700 ֆրանք։

4) Համալսարանական Ոստանի ուսանողները կ'օգտուին ուսանողական ճաշերէ (75 ֆրանք)։

Փարիզի Հայկ. Տունը, իր հայկական ճարտարապետական ոճով, իր գրադարան ընթերցարանով, եւ վերջապէս գրեթէ բոլոր գաղութներէ հոն հաւաքուած հայ ուսանողներով հայկական փոքրիկ օճախ մըն է Միջազգային այս հսկայ Ոստանին մէջ, իր արդիական բոլոր յարմարութիւններով։

Բոլոր դիմումները պէտք է ընել հետեւեալ հասցէին.

Union Générale Arménienne
de Bienfaisance
11, Square Alboni, Paris (16e)

ԴԻՒԱՆ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ
ՓԱՐԻԶ

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1957-1958 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան։

Պարտականութիւն կը նկատենք տալ կարգ մը ծանօթութիւններ, Եւրոպայի միակ աղջկանց գիշերօթիկ վարժարանի ընդունելութեան մասին։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ հայուհիներու սերունդ մը։

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.) Ֆրանսականը, որ տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու որդեգրած պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրովէի եւ պաքալորէային։

Բ.) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիները կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 120.000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան՝

1 Bld. du Nord — Le Raincy
Tél. Le Raincy 172

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
Խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 187-188 (Յուլիս-Օգոստոս)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Հայ անասնաբոյժներ (Շ. Նարդունի). — Ի՞նչ խմել ծարաւ ենք (Տօքթ. Ասքանազ). — Հայաստանի բուժավայրերը (Տօքթ. Յակոբեան). — Մօր լուծանք (Տօքթ. Աչճեան). — Գինի (Բժկ. Բառարան). — Կաթ կը միզէ (Փրոֆ. Վէռհօօկէն). — Ցուլթիւնը եօթը ամիս միայն (Տօքթ. Աղատանի). — Ի՞նչպէս տեղափոխել արկածեալը (Խաչունի). — Ֆրանկախտը (Տօքթ. Միսաքեան). — Ի՞նչ է հանճարը (Վէռհաուն). — Ծերութիւն եւ ծերախտ (Տքթ. Նաւասարդ). — Հին բառարաններ (Յ. Քիւրտեան). — Հացի (Իշխանեան)։

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 ֆրանք, արտասահման 1200 ֆրանք։ Դիմել Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ» կը ծախուի նաեւ Քատէ մեթրոյին գլուխի կրպակը։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Նիկողոսեանի մօր հանգուցեալ Տիկին Նուարդ Միքայէլեանի մահուան առթիւ՝ փոխան ծաղկեպսակի, Մշակոյթի Տան եղած են հետեւեալ նուէրները.—

Յարութիւն Պետրոսեան 500, Մօրիս Տէյիրմէնճեան 500, Կարապետ Պօտուրեան 500, Անուշաւան Աւագեան 1000, Սարգիս Առաքելեան 500, Ոմն 500 Ֆրք.։

ՃՇԴՈՒՄ

18 Օգոստ. կիրակի օրուան Գաբեգին Զատըրճեանի մահազդին մէջ Տէր եւ Տիկին Թումանեան (Թեհրան) պէտք է ըլլայ Տէր եւ Տիկին Արշակ Թումաճեան ընտանիք։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 24 ՕԳՈՍՏՈՍ
SAMEDI 24 AOUT 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7974 · 33ème ANNEE · Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN · ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3776

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Գ.

Հակառակ անցեալի դառն փորձերուն եւ յուսախաբութեանց, 1914 Յունուար 26-Փետր. 6ի Բարենորոգումներու ծրագիրը, մասնակի ինքնավարութիւն կը շնորհէր Թուրքիոյ հայաբնակ նահանգներուն, որոշ տրամադրութիւն ստեղծած էր հանդէպ Ռուսիոյ, մասնաւորաբար արեւմտահայերուն մէջ:

Քանի մը ամիս վերջ, պատերազմը օգնութեան հասաւ Թուրքերուն՝ ընդմիշտ թաղելու համար հայկական դատ ու բարենորոգումներու ծրագիր:

Ռուսերը օգտուեցան հոգեբանական վայրկեանէն՝ Հայերը սիրաշահելու համար:

Պատերազմին սկիզբը Նիկոլա Բ. ցարը կը խոստանար ազատագրել Թրքահայաստանը:

Կովկասի փոխարքայ Վորոնցով-Դաշկով կը քաջալերէր հայ կամաւորական զօրագունդերու կազմութիւնը:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գէորգ Ե.ի դիմումին վրայ բանտերէն եւ Սիպերիոյ աքսորավայրերէն ազատ կ'արձակուէին 180 Դաշնակցականներ:

1914ի աշնան եւ 1915ի գարնան Թրքական ճակատին վրայ մղուած կռիւներուն կը մասնակցէին հայ կամաւորները:

Շատ չանցած ռուս զինուորական իշխանութիւնները բացայայտօրէն հակահայ քաղաքականութեան կը սկսէին հետեւիլ գրաւուած հողամասերուն մէջ:

Կաթողիկոսն ու Ազգային Խորհուրդը 1915 Յունիս 4ին ի զուր կը բողոքեն այս մասին փոխարքային:

Զինուորականները կեդրոնէն գաղտնի հրահանգ ստացած էին:

Հետեւակազօրքի հրամանատար զօր. Եուդենիչ 1915 Ապրիլ 5ին տեղեկագիր մը ղրկելով փոխարքային՝ կ'առաջարկէր Ալաշկերտի, Դիատինի եւ Բայազիտի հովիտներուն մէջ բնակեցնել Դոնի եւ Կուբանի շրջաններէն բերուելիք Կոզաքներ: (Իսկ ընդհակառակն Չիչերին 1922ին Ժընեւայի մէջ կ'առաջարկէր հայ գաղթականները տեղաւորել Դոնի եւ Կուբանի ընդարձակ հողերուն վրայ...):

Վանը, Բաղէշն ու Կարինը գրաւելով Ռուսերը նպատակ ունէին ոչ թէ անկախ Հայաստան կազմելու, այլ ռուս գաղթականներ բնակեցնելու Հայերէ դատարկուած հողամասերու վրայ:

1915ի ամառը մեծ-դուքս Նիկոլա Նիկոլայեւիչ նշանակուեցաւ Կովկասի փոխարքայ եւ ընդհ. հրամանատար կովկասեան ճակատին:

Առաջին գործն եղաւ ցրուել հայ կամաւորական զօրագունդերը:

1915ի գարնան Վանի գրաւումը անհուն խանդավառութիւն ստեղծած էր:

Մալազկերտի կողմը ռուսական բանակի կարծեցեալ մէկ անյաջողութիւնը պատրուակ բռնելով, հրամանատարութիւնը անակնկալ կերպով կ'որոշէ պարպել Վանը...

Պատմութիւնը արձանագրած է թէ ո՛րքան սուղ է արժած այս անիմաստ պարպումը հերոսական Վասպուրականի մեր հայրենակիցներուն, որոնք խելայեղօրէն բռնած էին Երեւանի ճամբան: Յետագային պիտի վերադառնային, կրկին գաղթելու համար, այս անգամ վերջնապէս:

Մեր օրերուն Քորէան նոյն բախտին պիտի արժանանար:

Նոյն օրերուն Տարօնի հայութիւնը ի զուր սպասեց ռուս բանակի օգնութեան: Մարտիկները լեռ բարձրացած կը կռուէին: Փախստական գիւղացիները կը լսէին ռուսական թնդանօթներու ձայնը: 1915 Յուլիս 23ին Ռուսերը լքեցին Տարօնի ճակատը՝ առանց պատճառի, թշնամիին ձեռքը ձգելով շուրջ 200.000 Հայեր...

1916 Յունիսին եւ Յուլիսին Ռուսիոյ արտաքին նախարար Սազանովի եւ Կովկասի փոխարքայ Նիկոլա Նիկոլայեւիչի փոխանակուած պաշտօնաթուղթերը բացորոշ կերպով կ'ուրանան Հայոց իրաւունքները Թուրքիոյ գրաւուած հողամասերուն վրայ:

Սազանով կ'ըսէ թէ «Մեծ Հայաստանի մէջ Հայերը երբեք մեծամասնութիւն չեն կազմած» եւ Թրքական Ջարդերէն վերջ բնակչութեան հազիւ մէկ քառորդ մասը կը կազմեն: «Այսպիսի պայմաններու տակ Հայերու ինքնավարութիւնը այն անարդար հետեւանքը կ'ունենայ, որ փոքրամասնութիւնը կը ստրկացնէ մեծամասնութիւն կազմող տարրերը...»:

Էրզրումը գրաւող ռուսական զօրագունդերու հրամանատարները բացէ ի բաց հակահայ եւ Թրքասէր քաղաքականութիւն կը վարէին: Թուրքերը մտածեր էին իրենց գեղուհիները դնել անոնց տրամադրութեան տակ...

1917ի բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը «դէպի տուն» կը հրաւիրէր նաեւ Թրքական ճակատի ռուս զինուորները: Անոնք օգտուեցան առիթէն՝ պարպելու համար Վան-Տարօն-Երզնկա-Տրապիզոն գիծը: Հայերը մնացին մինակ Թուրք կանոնաւոր բանակին դէմ՝ Թրքահայաստանէն մինչեւ Բաթում, աւելի քան մէկ տարի:

Ճակատագրական պահու մը Ռուսերը կրկին իրենց բախտին կը ձգէին Հայերը:

Իսկ բոլշեւիկեան քաղաքականութիւնը հայկական հարցին մէջ հանրածանօթ է:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱՍՐ ԵՒ ՍԷՈՒՏ ԶԱՓԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԹԵԼԱԴՐԵՆ ՍՈՒՐԻՈՅ

ԸՆԿՐԿՈ՞ՒՄ, ՍՈՒՐԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Պէյրութի լաւատեղեակ շրջանակներուն համաձայն, Արաբական Դաշնակցութեան ընդհանուր քարտուղար Հասունա մօտ ատենէն Դամասկոս պիտի երթայ, կացութեան տեղեկանալու համար:

Հասունա ներկայիս Գահիրէ կը գտնուի: Շաբաթ օր, մեկնելէ առաջ տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Սուրիոյ Հանրապետութեան Նախագահ Քուաթլիի հետ:

Այնպէս կը թուի, թէ այս ճամբորդութեան ծրագիրը գծուած է Նախագահ Նասրի կողմէ, որ գնդապետ Սարաճի եւ անոր շուրջիններուն խորհուրդ կուտայ, որ չափաւոր ըլլան:

Նախագահ Նասր այսօր տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Սուրիոյ Հանրապետութեան Նախագահին հետ: Իր կարգին, Քուաթլի յարաբերութեան մէջ է Սէուտ Թագաւորին հետ, որմէ անձնական նամակ մը ստացաւ ուրբաթ օր:

Յստակօրէն կը տեսնուի, թէ Սէուտ արքան ու Նախագահ Նասր կ'աշխատին, որպէսզի Սուրիա բացէ ի բաց համայնավար երկիր մը չըլլայ:

Լիբանանեան շրջանակներու համաձայն, Սուրիոյ դէպի համայնավարութիւն թեքումը, նոյնիսկ՝ առանց համայնավար վարչակարգի, բարդ կացութիւն մը կը ստեղծէ:

Սուրիոյ Արտաքին Նախարարութեան ընդհանուր քարտուղարը, մամուլի ասուլիս մը տալով, Արեւմտեաններու կողմէ կատարուած առաջարկներուն մէջ «յետին նպատակներ» գտաւ եւ «անընդունելի» նկատեց զանոնք: Անդրադառնալով Նախագահ Այզընհաուըրի յայտարարութեանց, քարտուղարը շեշտեց, թէ Սուրիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը «չէ փոխուած» եւ Միացեալ Նահանգներու

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

ԵՐՆԷ՛Կ ՀԱՄԲԵՐՈՒԹԵԱՆԴ

— Ո՛չ, սիրելիս, ո՛չ, ես այս ազգին հետ գործ չունիմ...

— Ինչո՞ւ...

— Ապերախտ ազգ ենք...

— Երեւի նորութիւններ ունիս:

— Ունիմ, չունիմ... Կարեւորը եզրակացութիւնս է... Ապերախտ ենք, լմնցաւ գնաց...

— Ամէն ազգ, քիչ շատ ապերախտ է... Մեր պատմութիւնը աչքիդ առջեւ բեր... Զոհողութիւն մնա՞ց որ չընէինք մեր «բարեկամ»ներուն համար... Ո՞ւր հասանք... Ո՞ւր կ'երթանք... Ամէն ազգ երես դարձուցեր է մեզի... Վրանիս նայող չկայ...

— Ե՛ս ինչ կ'ըսեմ, դո՛ւն ինչ կ'ըսես... Եղբայր քաղաքական կեանքի մէջ երախտագիտութիւն մի՛ փնտռեր... Ո՛չ մէկ ազգ ուրիշ ազգի մը երախտապարտ կրնայ ըլլալ... Իմ ըսածս բոլորովին ուրիշ բան է...

— Այսի՞նքն...

— Այսինքն, մենք անանկ ազգ մըն ենք որ մեզի ծառայողներուն յարգը չենք գիտեր... Քառասուն, յիսուն տարի, հազար կտոր եղիր որ ազգին ծառայես, յիսուներորդ տարին երեսդ չեն նայիր... Երեսիդ նայելէն *վազ* անցանք, կ'ելլեն քեզ կը բամբասեն եւ ըրածներդ ալ կ'ուրանան...

— Կարծեմ իրաւունք ունիս...

— Իրաւունք ալ ունիմ, առնելիք ալ... Ահաւասիկ, ես քեզի օրինակ... Մեծ դէմք մը չեմ, գիտեմ, բայց ձեռքէս եկածը ըրած եմ մեր ժողովուրդին օգտակար ըլլալու համար... Ատեն մը հարուստ էի... Հազարներ կուտայի մեր եկեղեցիներուն, մեր հիւանդանոցներուն, մեր որբերուն... Այսօր, անունս յիշող չկայ, որովհետեւ ա՛լ հարուստ չեմ... Ատեն մը զիս ձեռքէ ձեռք կը խլէին... «Մեզմէ՛ է», կ'ըսէին Ցեղապետները... «Չէ՛, մերն է», կը պոռային Յառաջադէմները... Ո՛չ առաջիններուն հետ էի, ո՛չ ալ վերջիններուն... Ազգիս հետն էի: Ըսած եմ, նորէն կ'ըսեմ — մեզի պէս ազգ մը կուսակցութիւն ունենալու չէ...

— Ատ ըսածդ չեղաւ... Ինչպէ՞ս կարելի է որ երեք, չորս միլիոննոց ժողովուրդի մը մէջ տարբեր կարծիքներ չըլլան...

— Կարծի՞քս ինչ է, աղբար... Մե՞նք ո՛վ, կարծիք ունեցո՛ղը ով... Մեզի համար միայն մէկ տեսակ կարծիք կրնայ ըլլալ — ազգին ծառայել...

— Բայց ազգին ծառայելու զանազան ձեւեր կան...

— Պարապ խօսք... Չկա՛յ... Ի՛նչ որ է, անցնինք... Ինչպէս ըսի, երբ աղքատացայ եւ ծերացայ, ա՛լ ինծի կարեւորութիւն չտուին... Ո՞ղջ եմ, մեռա՞ծ եմ, մարդ չի գիտեր... Քսան տարի թաղական եղած եմ, տասը տարիէն աւելի երեսփոխան եւ տասը Միութեան Ատենապետ՝ տարիներով... Վարժապետութիւն անգամ ըրած եմ... Ժամանակ մը, մեր թերթերուն ալ կ'աշխատակցէի... Հիմա՞... Փա՛ռք Աստուծոյ անունս անգամ յիշող չկայ...

— Ատո՞ր համար քէն ըրեր ես ու կապերդ խզեր ես՝ ազգին հետ:

— Ատոր համար չէ... Ուրիշ բան մը պատահեցաւ, քանի մը տարի առաջ...

— Ի՞նչ...

— Ելան գրեցին թէ ես թուրք բարեկամներ ունիմ եղեր եւ անոնց շնորհիւ հարստութիւն դիզեր եմ եղեր... Երբ ատիկա լսեցի, գլխուս *թասը* դարձաւ... Ինծմէ քեզի խրատ, տղա՛ս... Կրցածիդ չափ շուտ հեռացիր այս ազգէն... Վաղը, միւս օր, քու անունիդ ալ բան մը կը փակցընեն...

— Եթէ արդէն փակցուցած չեն... Բայց իմ հոգս չէ...

— Անզգայ ես, երեւի...

— Ո՛չ, ես ամէն հաջող շան «օշտ» չեմ ըսեր... Յուսահատած չեմ...

— Երնէ՛կ համբերութեանդ...

— Առանց այդ համբերութեան, ազգին չես կրնար ծառայել... Ու երբ ազգին չծառայես, կէս մարդ ես...

— Քսանըհինգ տարի ետք, քովս եկուր... Նայինք այն ատեն ի՛նչ պիտի ըսես... Ցտեսութիւն:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՊԱՂՏԱՏԻ ՈՒԽՏԻ ԺՈՂՈ՞Վ

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ԵՒ ԻՐԱՔԻ ԹԱԳԱՒՈՐՆԵՐԸ ՊՈԼԻՍ ՀԱՍԱՆ

Յորդանանի Հիւսէյին Թագաւորը հինգշաբթի օր Պոլիս հասաւ, ուր քանի մը օր մնալէ վերջ պիտի երթայ Սպանիա: Պաշտօնապէս կը յայտարարուի որ դացած է մայրը եւ հիւանդ հայրը (Նախկին Թագաւոր՝ Թալալ) տեսնելու, բայց լաւատեղեակ շրջանակներու մէջ կը կարծուի թէ Թագաւորը պիտի տեսնուի Իրաքի Թագաւորին եւ Թուրք անձնաւորութիւններու հետ՝ Սուրիոյ վերջին դէպքերու առնչութեամբ: Դիտել կը տրուի նաեւ թէ երեք երկիրներն ալ անդամ են Պաղտատի Ուխտին եւ հաւանական կը տեսնուի Ուխտին ժողովը: Սուրիոյ դէպքերը մեծապէս մտահոգած են մանաւանդ Թուրքիան, որ Ատլանտեան Ուխտի միակ ներկայացուցիչն է այդ կողմերը եւ իր դիրքը վտանգուած է ներկայիս:

Յորդանանի Թագաւորը դիմաւորելու գացած էին Ճելալ Պայար, Վարչապետ Մենտերէս եւ մայր Թագուհին:

Ցանկարծական այս այցելութիւններուն ուշադրութիւն կ'ընծայուի քաղաքական շրջանակներու մէջ: Արդարեւ, Յորդանանի եւ Իրաքի Թագաւորներուն Պոլիս այցելութիւնը անակնկալ մը եղաւ:

Ծանօթ է, որ Սուէզի դէպքէն ի վեր, Անգլիա դիւանագիտական ներկայացուցիչ չունի Դամասկոսի մէջ: Մեծն Բրիտանիոյ Արտաքին Նախարարութիւնը իր լուրերը կը ստանայ Պէյրութէն: Թէեւ, այս պարագան չի նշանակեր, թէ լուրերը վաւերական չեն:

Անգլիացի դեսպանները, երէկ առաւօտ սկսան խորհրդակցիլ Պաղտատի Ուխտին անդամ երկիրներու Արտաքին Նախարարներուն հետ: Թէեւ պաշտօնական հաստատում մը չկայ, սակայն կը սպասուի որ Պաղտատի Դաշնակցութեան երկիրներուն միջեւ նախարարական ժողով մը գումարուի՝ Լոնտոնի մէջ:

Պաղտատի Ուխտին գումարելիք անակնկալ այս ժողովը, բնականաբար, Սուրիոյ դէմ առնուելիք քայլ մը պիտի ըլլայ: Այս ուղղութեամբ, Դամասկոսի Արտաքին Նախարարութեան ընդհանուր քարտուղարը յայտարարեց.— Ներկայիս՝ Պաղտատի Ուխտին անդամ երկիրներու ժողով մը, Սուրիոյ կողմէ պիտի նկատուի «ոչ-բարեկամական» արտայայտութիւն մը:

ԼՈՆՏՈՆԻ Ապազինման ժողովին մէջ Արեւմտեաններու ներկայացուցած վերջին առաջարկներուն անդրադառնալով, Մոսկուայի ձայնասփիւռը յայտարարեց, թէ անոնք «ոչ մէկ նորութիւն կը բերեն»:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ Աֆղանիստանի պիտի տայ 60 միլիոն տոլարի արժողութեամբ պատերազմական կազմածներ: Արդէն «Միկ» տիպի բազմաթիւ օդանաւեր յանձնուած են:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ 24 լրագրողներու հրաման տրուեցաւ, որ այցելեն Համայնավար Չինաստան:

ՆՈՐ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Թունուզն ալ, Հիւսիսային Ափրիկէի այս նորակազմ պետութիւնը, Հանրապետութիւն հռչակեց: Գահերը կը տապալին հետզհետէ, ժողովուրդներ մնայուն պետերու չեն հանդուրժեր, նախագահներ փոփոխելի են, ամէն քաղաքացի հաւանականութիւն ունի երեսփոխան ըլլալու, նախագահութեան թեկնածու ներկայանալու:

Հանրապետութեան հիմնադիր Պուրկիպա միշտ յայտարարեց, թէ կողմնակից է սահմանադրական միապետութեան: 1954 Օգոստոսին, 1955 Մարտին բարձրաձայն յայտարարեց. «Մենք սահմանադրական ենք, բայց միանգամայն միապետական, խօսք չկայ հանրապետութեան մասին»: 1955 Յունիս 1ին յաղթականօրէն Թունուզ կը մտնէր երեսուն տարիներու պայքարներէ յետոյ, «խաղաղութեան մարտիկը» տիտղոսով եւ կ'ընդունուէր Թունուզի պէյին յանկայս: Պէյը շեղելով երկու և կէս դարու սովորութենէն, փոխանակ նստած ընդունելու իր հպատակը, ոտքի կը կանգնէր, կ'ողջագուրէր յաղթականը, փոխանակ ձեռքը համբուրել տալու: Պուրկիպա չէր կրնար հակառակորդ մը ըլլալ: Նոր-Տեսթուր կուսակցութեան ղեկավարը տեղի կուտար ընկերներու պահանջին, դէպքերուն եւ ժողովրդային հոսանքին եւ համամիտ կ'ըլլար հանրապետական վարչաձեւին:

Սահմանադրութեան առաջին յօդուածը կը տրամադրէր. «Թունուզ ազատ, անկախ վեհապետութիւն մըն է՝ կրօնով իսլամ, լեզուով արաբ: Վեհապետութեան իրաւունքը կը պատկանի ժողովուրդին: Պետութիւնը կ'ապահովէ դաւանանքներու ազատութիւնը, կը պաշտպանէ պաշտամունքներու ազատ կատարումը՝ օրէնքի ոգիին համաձայն»:

Սահմանադրական այս յօդուածը լուռ կը մնար միապետութեան մասին, բայց յայտնի էր որ ժողովուրդին տալով վեհապետութիւնը, միապետէն կը խլէր վեհապետ ըլլալու իրաւունքը: Արդարութիւնը պիտի վճռուէր յանուն ժողովուրդին ոչ թէ վեհապետին անունով, ինչպէս կը կատարուի սահմանադրական միապետական երկիրներու մէջ:

Երեսփոխանական ժողովը կը հռչակէ Հանրապետութիւն, այսուհետեւ կրնայ հաւասար գետնի վրայ բանակցիլ նախագահներու և վեհապետներու հետ: Երբ միապետութեան հարցը սեղանի վրայ կը դրուէր, պէյը պալատին մէջ առանձնացած կ'աղօթէր, մինչդեռ նորընտիր նախագահը արեւմտեան զարգացումով իրաւաբանական աշխարհիկ ուսումով, վաղուց դադրած էր աղօթելէ: Պէյ եւ վարչապետ երկու շրջաններ կը յիշեցնէին, անցեալի եւ ներկայի, աղօթքի դարը եւ ազատախոհութեան դարը: Շաթոպրիան դար մը առաջ կը նախատեսէր իրաւակարգերու յեղաշրջումը, գաղափարներու անխախտութիւնը, անհատապաշտութեան զարգացումը:

Քսան դար առաջ հանրապետութիւն մը կար այդ հողամասին վրայ: Փիւնիկեան բարգաւաճ քաղաք մը, կէս միլիոն բնակչութեամբ, ունէր ծերակոյտ մը, որուն որոշումները կը գործադրուէին ժողովուրդէն: Արքայական շրջանէ մը կ'անցնէր հանրապետութեան մը, որուն վարիչները մեծահարուստներ էին, սակաւապետութիւն մը ընչաքաղց եւ բռնապետական: Հանրապետութեան փառքը եղող հանճարեղ ռազմագէտ Աննիբալ ետ կանչուեցաւ Հռոմի սարսափը վերցնելու համար, որովհետեւ կարկեդոնեան բանակը մեծածախս էր: Խնայեցին իրենց հարստութիւնը, ապագային իրենց կեանքին հետ ամբողջապէս կորսնցնելու համար:

Քրիստոնէութիւնը նոր աւիշ ներարկեց ընդարմացած երկրացիին մարմինին մէջ: Տերտուղիանոս, Կիպրիանոս, Օգոստինոս ափրիկեան քրիստոնէութեան ջահակիրներն եղան: Եկան Վանտալները, քանդեցին երկիրը, ողին մնաց մինչեւ արաբական արշաւանքը: Տեղի տուաւ Հռոմ, արաբ տիրապետութիւնը ժողովուրդին պարտադրեց իր կրօնն ու լեզուն: Օսմանեան տիրապետութիւնը հաստատուեցաւ, Թուրք ծագումով իշխանութիւն մը տիրեց, բայց երկիրը պահեց արաբ ազդեցութիւնը եւ պիտի պահէր Ֆրանսական հովանաւորութեան տակ: Կրօն եւ լեզու կը կապեն ժողովուրդը դաւակիցներուն, աշխարհագրական դիրքով մօտ կը մնայ արեւմտեան Եւրոպայի: Ասկէ իր քաղաքական դիրքը ափրիկեան այս նորակազմ պետութեան: Պուրկիպա յայտարարեց օր մը. «Եգիպտոսի եւ Ֆրանսայի միջեւ կը նախընտրեմ Ֆրանսան; բայց Ֆրանսայի եւ Ալճերիոյ միջեւ պիտի ընտրեմ Ալճերիան»: Իր արտաքին քաղաքականութեան ուղեգիծը գծուած է: Թունուզէն կը մեկնին Ալճերիոյ խումբերը հեռուէն եկած զէնքերը:

Ֆրանսա Թունուզի հովանաւորութիւնը ստանձնեց, որպէս փոխարինութիւն Կիպրոսի անգլիական գրաւումին՝ Պիսմարքի թելադրութեամբ: Գերման դիւանագէտը կը ջանար իտալական եւ ֆրանսական հակամարտութիւն մը առաջացնել, Իտալիան Գերմանիոյ մերձեցնելու, Ֆրանսան չէզոքացնելու համար: Իտալիա երկար տարիներ պայքարեցաւ հովանաւորութեան դէմ, քիչ մնաց դիւանագիտական եւ մամուլի պայքարը պատերազմի փոխուէր: Անգլիա իրաւարարի դեր ստանձնեց եւ Օսմ. կայսրութեան ամբողջականութեան պաշտպան պետութիւնը օսմանեան կալուած Ափրիկեան Տրիպոլիսը խոստացաւ Իտալիոյ:

Անուրանալի է որ հովանաւորութիւնը բարիք մը եղաւ բնիկներուն համար: Երկիրը բարգաւաճեցաւ, ժողովուրդը զարգացաւ շնորհիւ տնտեսական դրութեան մը, դպրոցներու բազմութեան: Հովանաւորութիւնը միլիոններ ծախսեց ճամբաներու շինութեան, առողջապահական պայմաններու բարելաւումին համար: Օսմանեան տիրապետութեան տակ ամէն երկիր սակաւամարդ դարձած է, Կրետէ, Կիպրոս, Արեւելք: Թունուզի բնակչութիւնը աճեցաւ հոգածու կառավարութեան մը ղեկավարութեամբ:

Հանրապետութեան հռչակումը Թունուզը կը հեռացնէ իսլամ եւ արաբ արքայական պետութիւններէն: Լիպիոյ թագաւորը առաջին համակիրն եղաւ Թունուզի անկախութեան: Իր ներկայացուցիչը հեռացաւ երեսփոխանական ժողովէն, երբ անգամ մը միապետութեան դէմ ճառեց: Մարոքի սուլթանը դժգոհ մնաց: Ամերիկա անմիջական համակրութիւն յայտնեց հանրապետական վարչաձեւին, չվիրաւորելու համար բարեկամ արքան, որուն համակրութիւնը անհրաժեշտ է Օմանի ծովուն ափերուն շահագործման համար: Իտալիա պիտի աշխատի ապահովել Իտալացիներուն քաղաքացիական իրաւունքները, բայց ազգայնամոլ հոսանքը, տնտեսական քաղաքականութիւնը, սեփականատէր ըլլալու դժուարութիւնները կը կնճռոտեն հարցը: Քաղաքական ու տնտեսական խնդիրները կը բարդուին, քաղաքական մարդիկ ճիգեր կը թափեն զանոնք լուծելու եւ կ'անճրկին:

Վաղը, Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը նոր անդամ մըն ալ պիտի ունենայ, որ ապահովաբար իր ձայնը պիտի միացնէ ասիական-ափրիկեան ներկայացուցիչներու ձայներուն: Միջազգային կազմակերպութիւնը ազգ ըսելով պետութիւն կը հասկնայ եւ հաւասարութեան սկզբունքին համաձայն քուէի իրաւունք կուտայ դարաւոր կազմակերպութիւն ունեցող պետութեանց, միլիոնաւոր բնակիչ ունեցող երկիրներու եւ մէկ քանի միլիոն բնակիչ ունեցող երկրի մը: Մեծերը փոքրերը սիրաշահելու պիտի հետամտին, փոքրերը մեծերու բարեկամութիւնն ապահովելու պիտի աշխատին:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

Հ. Օ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
37ՐԴ ՊԱՏԳԱՄ. ԺՈՂՈՎԸ

Հ. Օ. Միութեան տարեկան Պատգամաւորական ժողովը, որ գումարուեցաւ Յունիս 17ին, Պոսթոնի «Հայրենիք»ի շէնքին մէջ, ընդհանուր խանդավառութեամբ աւարտած է իր աշխատանքները Յունիս 21ին:

Մեր այս քոյր կազմակերպութիւնը, որ կեցած է արդէն իր գոյութեան յիսնամեակի նախօրեակին, գաղթաշխարհի կանացի մեծագոյն կազմակերպութիւնն է, որ վերջին քանի մը տասնամեակներու ընթացքին նախախնամական դեր մը կատարեց մեր ազգային կեանքին մէջ: Նիւթական լայն եւ անվերապահ օժանդակութիւն ցոյց տուաւ գաղթաշխարհի բոլոր կարօտ շրջաններուն: Մեծ եղաւ իր դերը մասնաւորապէս երկրորդ աշխարհամարտէն ետք, Եւրոպայի եւ Միջին Արեւելքի երկիրներու մէջ օգնութեան կարօտ մեր հայրենակիցներուն: Առանց ՀՕՄի լայն եւ տեւական օգնութեան, մենք պիտի չունենայինք ներկայիս գոյութիւն ունեցող մեր դպրոցներէն եւ զանազան կրթական ձեռնարկներէն շատերը:

Բացառաբար ամերիկահայ մեր հայրենակիցներու նիւթական եւ բարոյական աջակցութեամբ իր ներկայ պատկառելի դիրքին հասած ՀՕՄը չբաւականանար սակայն անցեալի վաստակով, ան՝ կը ձգտի միշտ նորանոր նուաճումներու, առանց անտեսելու նոր պահանջներն ու պայմանները:

Արդարեւ, 37րդ Պատգամաւորական Ժողովը, գոհունակութեամբ արձանագրելով բոլոր շրջաններէն ստացուած խրախուսիչ զեկոյցներ՝ անցեալ տարեշրջանի գործունէութեան շուրջ, տուած է կարեւոր որոշումներ՝ նոր տարեշրջանի համար, որոնցմէ յիշենք ամենակարեւորները:

Ամերիկայի կրթական գործը

Ամերիկահայ կրթական գործը լայն չափերու վրայ եւ աւելի հիմնական կերպով կարենալ կազմակերպելու համար, 37րդ Պատգամաւորական Ժողովը կ'որոշէ.—

ա) Ձեռնարկել համագաղութային հանգանակութեան:

բ) Կրթական այս գործը ղեկավարելու համար ունենալ մնայուն վճարովի գործիչ մը:

գ) Կրթական գործի մէջ, ինչպէս անցեալին՝ շարունակել աշխատիլ համախորհուրդ մեր բոլոր միւս կազմակերպութիւններուն հետ:

Հասութաբեր ձեռնարկներ

ա) Զօրացնել մամուլի փրոփականտը: Այս ուղղութեամբ օգտագործել մեր Միութեան կատարած աշխատանքներուն եւ ձեռք բերած արդիւնքներուն մասին յատկանշական նամակներ, յուզիչ դրուագներ եւ նկարներ:

բ) Ցուցադրել Միջին Արեւելքէն հասած ժապաւէններ:

գ) «Պնակ մը կերակուր»ի եւ «ծոմապահութեան» առանձին եւ որոշ ամիսներ նշանակել եւ կանուխէն կոչեր ուղղել մանաւանդ այցելութիւններ կատարել ուր որ հնարաւոր է:

դ) Ուսումնասիրել և իրականացնել ամերիկեան նոյնանպատակ միութիւններու մեթոտները:

Հ. Օ. Միութեան 50ամեակը եւ պատմութիւնը.—

Հ. Օ. Միութեան 50 ամեակը արժանավայել կերպով տօնելու համար, Պատգմ. Ժողովը կ'որոշէ՝

Կեդր. Վարչութեան քով յանձնախումբ

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԸՆՉԱԶՈՒՐԿ ԳԼՈՏ
(CLAUDE GUEUX)

Մեծ քանակութեամբ արիւն էր կորսնցուցած, սակայն մկրատը որով ինքզինքը հարուածած էր, շատ դէշ կատարած էր իր պաշտօնը: Ինքզինքին տուած հարուածներէն ո՛չ մէկը մահացու էր:

Իրեն համար մահացու էին միայն այն հարուածները, որոնք յառաջացուցած էին Տնօրէնին մահը...

Հարցաքննութիւնները սկսան: Իրեն հարցուցին թէ ի՞նքն էր որ սպաննած էր Տնօրէնը:

— Այո՛, պատասխանեց Գլոտ, եւ երբ հարցուցին թէ ինչո՞ւ.

— Որովհե՛տեւ, պատասխանեց ան եւ լռեց:

Սակայն, եղաւ ատեն մը, ուր իր վէրքերը վտանգաւոր բնոյթ ստացան եւ քիչ մնաց որ սաստիկ ջերմի մը հետեւանքով մահանար:

Նոյեմբեր, Դեկտեմբեր, Յունուար եւ Փետրուար ամիսները անցան խնամքի եւ պատրաստութեան տենդագին գործունէութեամբ: Բժիշկ եւ դատաւոր իրար կը հրմշտկէին Գլոտին շուրջ, առաջինները կը դարմանէին զայն եւ երկրորդները՝ կը պատրաստէին անոր կառափնատը:

Չերկարենք: 16 Մարտ 1832ին, կատարելապէս կազդուրուած, Գլոտ ներկայացաւ Թրուայի Վճռադատ Ատեանին առջեւ:

Դատավարութեան օրը բոլոր Թրուացիները լեցուած էին սրահը:

Ատեանին առջեւ Գլոտ արժանավայել դիրք մը ունեցաւ: Խնամքով սափրուած, գլուխը բաց, հագած էր Քլէրվոյի բանտին տխրատեսիլ համազգեստը, երկու տեսակի գորշագոյն կերպասով պատրաստուած:

Թագաւորին ընդհանուր դատախազը առաջուց կարգադրած էր սուինաւոր պահակներ դնել սրահին չորս բոլորտիքը, յայտարարելով թէ՝ այդպէսով կ'ուզէր ցաւալի դէպքերու առաջքն առնել, վասնզի դատավարութեան պահուն իբրեւ վկայ պիտի ներկայանային բազմաթիւ ոճրագործ ստահակներ:

Երբ դատավարութիւնը սկսաւ, դատաւորները բախեցան արտակարգ դժուարութեան մը: 4 Նոյեմբերի դէպքին վկաներէն ո՛չ մէկը կ'ուզէր Գլոտին աննպաստ վկայութիւն տալ:

Նախագահը սպառնաց անոնց իր բացառիկ իրաւունքներուն անունով: Ի զուր սակայն:

Ցայնժամ Գլոտ հրամայեց անոնց խօսիլ: Եւ նոյն հետայն լեզուները սկսան քակուիլ եւ բոլորն ալ ըսին այն՝ ինչ որ գիտէին...

Գլոտ մտիկ կ'ընէր զանոնք խոր ուշադրութեամբ: Երբ վկաներէն մէկը, մոռացութեան հետեւանքով, կամ ուզելով Գլոտին ի նպաստ վկայութիւն տալով մեղմել անոր յանցանքը եւ անտես առնել իրողութիւններ, անմիջապէս միջամուխ ըլլալով կը պարզէր իրականութիւնը:

Բոլոր վկաները Ատեանին առջեւ յաջորդաբար պատմեցին անցքերը:

Եղաւ վայրկեան մը ուր ներկայ կիները սկսան արտասուել:

Ատեանին բարապանը կանչեց Ալպէնը, որուն վկայութեան կարգը հասած էր:

Ալպէն ներս մտաւ լալահառաչ եւ հազիւ թէ կրնար հաստատ կենալ իր ոտքերուն վրայ:

Ներկայ պահակները չկրցան արգելք հանդիսանալ որ Ալպէն սրահէն ներս մտնելով երթայ ու նետուի Գլոտի բազուկներուն մէջ...

Գլոտ Ալպէնը գրկած դարձաւ ընդհանուր դատախազին եւ ժպտագին, ըսաւ.

— Ահաւասիկ տաժանակ ոճրագործ մը որ հաճոյքով իր հացը կը բաժնէ անոնց հետ որ անօթի են...

Եւ ապա մեծ գուրգուրանքով համբուրեց Ալպէնի ձեռքը:

Վկաներու ցանկը լրացած էր: Թագաւորին դատախազը ոտքի ելլելով, սկսաւ խօսիլ.

— Պ. երդուեալներ, մարդկային ընկերութիւնը պիտի դղրդայ մինչեւ իր դղացումներուն ամենախոր անկիւնները, եթէ ժողովրդային վրէժխնդրութիւնը չհասնի մեծ յանցապարտներուն գլխուն...

Եւ շարունակեց իր ամբաստանագիրը, ահաւոր ոճով մը:

Այս յիշատակելի ճառէն ետք խօսք առաւ Գլոտի պաշտպան փաստաբանը: Դատախազին ճառը եւ փաստաբանին պաշտպանողականը այնպիսի մթնոլորտ մը ստեղծեցին, որ յաճախադէպ է ոճրադատ ատեան կոչուած կրկէսին համար:

Գլոտի կարծիքով դեռ ամէն բան ըսուած չէր:

Իր կարգին ոտքի ելաւ եւ սկսաւ խօսիլ: Այնպիսի շեշտ մը դրաւ իր խօսքերուն մէջ եւ այնպիսի ոճով մը խօսեցաւ որ զարմացուց ներկայ հասարակութեան մէջ գտնուող ամէնէն խելացի անձերն անգամ:

Այնպէս կը թուէր թէ այս խեղճ գործաւորին մէջ բոյն դրած էր ոչ թէ ոճրագործ մը, այլ ճարտասան տրիբուն մը: Խօսեցաւ թափանցող ձայնով մը, զուսպ, աչքերուն մէջ յստակ շող մը, համարձակ եւ հաստատակամ, նոյն շարժումներով, որոնք սակայն տիրապետող հով մը ունէին:

Պարզեց խնդիրները այնպէս, ինչպէս որ էին, յստակօրէն, պարզօրէն, լուրջ, առանց ամբաստանութեան եւ առանց չքմեղանքի:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար. - 8)

մը կազմել ձեռնհաս անձերէ, եւ յառաջիկայ Պատգմ. Ժողովին ներկայացնել մանրամասն ծրագիր մը:

Միութեան համար հիմնադրամ

Հ. Օ. Միութեան ընդհ. Պատգամաւորական Ժողովը սկզբունքով կ'ընդունի որ ունենայ հիմնադրամ եւ այս նպատակին համար ամէն տարի 5000 տոլար մէկ կողմ դրուի:

Այս ձեռնարկին յաջողութեան համար կը թելադրէ 50 ամեակի տօնակատարութեան առթիւ եղող ձեռնարկներուն արդիւնքը յատկացնել հիմնադրամին:

Մասնաւոր նուէրներէ, նաեւ փոխան ծաղկեպսակի գոյացած գումարները յատկացնել հիմնադրամին:

Մասնաճիւղիս քով պահ դրուած գումարները ղրկել այս նպատակին:

«Հայ Սիրտ»

ա) Աւելցնել անգլերէնի բաժինը, զայն օժտելով անգլիագիր աշխատակիցներով:

բ) Պարբերաթերթը աւելի տեղ պէտք է տայ Միութեան նպատակներուն եւ գործունէութեան:

գ) Թերթին նիւթական բացը գոցելու համար, բաժնեգինը 1.50 տոլարէն բարձրացնել 2 տոլարի, եւ արտասահմանի բաժնեգինը եւս բարձրացնել նոյն համեմատութեամբ:

Յատկացումներ

Նախ քան յատկացումներուն մէջ որեւէ փոփոխութիւն մտցնելը, 37րդ Պատգմ. Ժողովը պարտք կը դնէ նորընտիր Կեդր. Վարչութեան վրայ կատարելու մանրակրկիտ ընութիւն մը արտասահմանի յատկացումներու ներկայ գոյավիճակին մասին, ապա ձեռք բերուած ճշգրիտ թիւերուն եւ տուեալներուն հիման վրայ վերաքննէ իր յատկացումներուն գումարները եթէ հարկ տեսնէ:

Նախահաշիւ

1957-58 տարեշրջանի նախահաշուի ընդհանուր գումարը որոշուած է 47.650 տոլար (աւելի քան 18 միլիոն ֆրանք):

Աւելորդ չէ յիշել, որ Պատգմ. Ժողովին մասնակցած են 101 վճռական ձայնով պատգամաւորներ, ՀՕՄի 90է աւելի մասնաճիւղերէ եւ Շրջ. Վարչութիւններէ:

Նորանոր նուաճումներ եւ յաջողութիւն մեր ՀՕՄին:

Ս. Տ. Թ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

Հայրենիք Ամսագրին 1957 Օգոստոսի թիւը: Հրատարակութիւն «Հայրենիք»ի, Պոսթըն: Գին՝ տարեկան 6 տոլար:

Բազմավէպ ամսագրի Մայիս-Յունիս, Յուլիս-Օգոստոսի թիւերը. Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան պաշտօնաթերթ: Տարեկան բաժնեգին 3000 լիր, արտասահման 6 տոլար: Սէն Լազար, Վենետիկ, Իտալիա:

Բժիշկ, առողջապահական եւ բժշկ. ամսագիր, Օգոստոսի թիւը: Հասցէ՝ Պուաթ փոսթալ 4176, Պէյրութ, Լիբանան: Գինը տարեկան արտասահման 4 տոլար:

Նաւասարդի Մայիսի թիւը. պաշտօնաթերթ Հ.Մ.Ը.Մ.ի, Պ. Այրէս:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

ԿՐԸՆՈՊԼ (Յառաջ).— Կիրակի Օգոստ. 11ին Սէնիգէի գեղեցիկ ծառաստանին մէջ տօնուեցաւ Խանասորի արշաւանքին վաթսունամեակը, կազմակերպուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան Կրընոպլի Եօթնեղբայրեան կոմիտէի կողմէ:

Մշոյ Սուլթան Ս. Կարապետի ուխտաւորներու պէս հայրենակարօտ հոծ բազմութիւն մը եկած էր ոգեկոչելու հայ հերոսներու խնկելի յիշատակները եւ հայկ. տոհմիկ ու խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ օր մը ապրելու հայրենիքի սովորութիւններով եւ աւանդութիւններով, մանաւանդ ոգեւորուելու Հ. Յ. Դաշնակցութեան յուսատու հզօր խօսքով:

Կէսօրէն վերջ, հանդէսը բացուեցաւ աւանդական «Կարկուտ տեղաց»ով: Օրուան նախագահը ընկեր Ղ. Թորոսեան, քանի մը հակիրճ խօսքերով բացատրեց օրուան տօնին իմաստը եւ թելադրեց հաւատարիմ մնալ Հայուն ուխտին, որ է՝ հերոսներու յիշատակը տօնել ազատ, միացեալ եւ անկախ Հայաստանի մէջ:

Ընկեր Վ. Բարախեան երգեց Տարօնի ժողովրդական երկու երգեր, եւ պահ մը մեզի փոխադրեց մեր աւերակ վերածուած արծիւներու բոյնը իր քաղցր յիշատակներով: Տիկին Պայծառ Մուրատեան երգեց Գէորգ Չաւուշին նուիրուած երգը:

Օրուան բանախօսն էր մեր ընկեր Ս. Սիսլեան, որ ըսաւ. «Սիրելի հայրենակիցներ, վաթսուն տարիներ անցած են այն օրէն ի վեր, երբ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կազմակերպեց Խանասորի արշաւանքը Մզրիկ ցեղը պատժելու համար: Յուլիսեան անմոռանալի առաւօտ մը 250 ֆետայիներ, ղեկավարութեամբ Իշխանին եւ Վարդանին, կ'արշաւէին արիւնարբու Շարաֆ պէկի վրայ, կոտորելով Մզրիկ ցեղի մէկ մասը, լուծելով Բարթողիմէոսի մօտ նահատակուած 800 վասպուրական - ցիներու վրէժը՝

Ընկերը յետոյ յայտարարեց.— «Ջի բաւեր սակայն Խանասորի արշաւանքին տարեդարձը տօնելով գոհանալ, չի բաւեր մեր հայրերուն թողած բարոյական հարստութեամբ պարծենալ եւ զայն մսխել: Այժմ աւելի քան երբեք պէտք ունինք Խանասորի օրերու կամքին եւ հաւատքին, բոլորս ձեռք ձեռքի, մեր ամէնօրեայ մըտահոգութեան առարկան պէտք է ըլլան մեր ժողովուրդի շահերը եւ մեր դատը, անգամ մը եւս յաջողելով ինչպէս Խանասորի մէջ»:

Խումբ մը ընկերներ երգեցին «Մենք անկեղծ զինուոր ենք»ը:

Խօսք առաւ ընկեր Քիրէճեան (Վալանսէն), որ Խանասորի արշաւանքին պատմականն ընելէ յետոյ, կոչ ըրաւ Նոր Սերնդականներուն որ հաւատարիմ մնան մեր

ԱՐՇԱԿ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Փարիզի հայաշատ մէկ կեդրոնին՝ Ֆօպուր-Մօնմարթրը, Ռիւ Լաֆայէթի հանրածանօթ դէմքերէն մէկն էր Արշակ, որ իր հեզահամբոյր եւ համեստ բնաւորութեամբ՝ շահած էր լայն շրջանակի մը համակրութիւնն ու բարեկամութիւնը:

Վերջերս շրջուն սափրիչութիւն կ'ընէր եւ Ֆիկարոյի գործիքները պարունակող պայուսակն ի ձեռին՝ կ'այցելէր տունէ տուն եւ կը քալէր ու կը քալէր:

Հակառակ իր արհեստին՝ սակաւախօս մըն էր Արշակ, եւ միշտ իր այտերուն փոսերուն վրայ ունէր ժպիտ մը՝ ընկերացող իր նայուածքին, որ քաղցր էր, տխուր եւ խորաթափանց...

Թերեւս իր այդ խոր նայուածքը կը մեկնէր դէպի հեռուն, դէպի անցեալը, դէպի Սկիւտարի այն խանդավառ կեանքը, որուն ստեղծագործ ուժերէն մին եղած էր Արշակ:

Իրապէս, Սահմանադրութեան առաջին օրերուն իսկ, Դաշնակցական ամուր ըմբռնումով մը, որ իր հետ կը տանի մինչեւ գերեզման, Ենովք Շահէնի, Բորովամի, Ա. Մատաթեանցի եւ այլ հայրենանուէր անձերու հետ միացած, իր բովանդակ ոգին, սիրտը եւ ուժը տրամադրեց, եւ դարձաւ Սկիւտարի հայաշունչ կեանքը կերտող դարբիններէն մէկը: Իր լայն բաժինը բերաւ տեղւոյն Րաֆֆի, Յառաջդիմական միութեան ստեղծած հայկական շարժումներուն եւ հիմնադիրներէն մին եղաւ նոյնանուն Փանֆարի կազմին, որ իր ատենին ունեցաւ եռանդուն գործունէութիւն:

Հայկական ազգային կեանք ստեղծելու տոկուն համեստ աշխատաւոր մըն էր Արշակ Գէորգեան: Այս քանի մը տողերը, ընծայուած իր յիշատակին, թող չնչին վարձքը ըլլան իր հայրենանուէր խոնջէնքին: Գ. Վ.

բիւրաւոր նահատակներու կտակին, եւ բարձր բռնեն այն առնական եւ պաշտելի դրօշը զոր մեզի յանձնեցին Խանասորի արշաւանքին հերոսները:

Հանդէսը փակուեցաւ «Մշակ բանուոր»ով:

Բոլորուեցանք ճոխ եւ նահապետական սեղաններու շուրջ եւ երգեցինք յեղափոխական ու ազգային երգեր: Ուրախճանքն ու խանդավառութիւնը տեւեցին մինչեւ իրիկուն:

Հանդէսին ներկայ էին Մարսէյլէն, Վալանսէն, Վիէնէն եւ Սէն-Շամոնէն ընկերներ և համակիրներ իրենց ընտանիքներով: Վ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«Գ. ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆ» թատրոնն ու իր դերասաններուն խումբը պարգեւատրուած են Ատրպէյճանի Գերագոյն Խորհուրդին կողմէ: Վերջերս, «Գ. Սունդուկեան» թատերախումբը շարք մը ներկայացումներ տուած էր Բաքուի մէջ:

ԱՐՏԱՇԱՏԻ Ներքին գիւղերէն մէկուն մէջ պզտիկ հիւանդանոց մը կառուցուած է... 10 մահճակալներով: «Սով. Հայաստան» թերթը կը յայտնէ, թէ նման հիւանդանոցներ կան Այգեստանի, վերին Արտաշատի եւ այլ գիւղերու մէջ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ելեկտրական պիտոյքներու արտադրութիւնը հետզհետէ կը զարգանայ եւ արտածումներ ալ կ'ընեն: Վերջերս բազմաթիւ ելեկտրական առարկաներ ուղարկուած են Չինաստան, Ալպանիա, Աֆղանիստան, Մոնղոլիա, Վիէթնամ, եւայլն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ այս տարուան ծխախոտի եւ բանջարեղէնի բերքը հարուստ եղած է:

ԱՐՏԱՇԱՏԻ գիւղերուն մէջ անհատական բնակարաններու շինութիւնը մեծ զարկ ստացած է: Մխչեան գիւղին մէջ շինուած է 22 նոր բնակարան: Քանի մը ընտանիքներ փոխադրուած են իրենց նոր տուները:

ԵՐԵՒԱՆԻ մարմարի գործարանի արտադրութիւնը հետզհետէ կ'աւելնայ:

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՄԷՋ

Հայֆայի մէջ, աւելի քան երեք ամսուան գործադուլէ մը վերջ՝ գործարաններու բանուորները Դշ. օր աշխատանքի ձեռնարկեցին: Ասիկա ծանրագոյն տագնապն էր, որ անցուց Իսրայէլ:

Գործադուլը սկսած էր կարգ մը աշխատաւորներու գործի արձակումէն ետք, որուն համար բանուորական կազմակերպութեանց հաւանութիւնը չէր առնուած: Անմիջապէս, Հայֆայի բանուորական խորհուրդը գործադուլ հռչակեց, գլխաւորութեամբ երեսփոխանի մը: Աշխատաւորները որոշած էին «պայքարիլ մինչեւ վերջ»ը: Այս որոշումը լրջօրէն կը մտահոգէր կառավարութիւնը, որ երկրին տնտեսութեան տրուած ծանր հարուած մը կը նկատէր բանուորներու գործադուլը: Միջամտութիւններ ըրին Պեն Կուրիոն, Տիկ. Մէյր եւ քաղաքական այլ անձնաւորութիւններ, առանց արդիւնքի մը հասնելու:

Հայֆայի շրջանը, Իսրայէլի գործարանային կարեւորագոյն կեդրոնն է: Այս մտահոգութեամբ ալ, ամէն ճիգ ի գործ դրուեցաւ, որ տագնապը շուտով լուծուի: Ներկայիս համաձայնութիւն մը կնքուած է ու երկու կողմերն ալ արդիւնքէն գոհ են:

Երկիրը նոր տագնապի մը կրնայ մատնուիլ, քարիւղի Շել ընկերութեան խօսակէն հողամասը ձգելու որոշումէն ետք:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (116)

ԵՐԿՈՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ԻԶ.

ՏՈՒՐԵՒԱՌ

Այդ գալուստը կ'երկարէր: Վերջապէս երբ եկան, Սմբատ ո՞ւմ համար պիտի միջնորդէր, բանաւորը առաջին վայրկենին գնա չըթայի և բանտի մատնեց, որովհետեւ ուրացութիւն չէր ընդունեց. ուստի Տիկինն ալ յուսահատած՝ տեսնելով թէ ուրացեալ որդին Գուրգէն եւ թոռը Դեբենիկ հրաման ունեցան դառնալու ի հայրենիս, զիս յորդորեց երթալ եւ նոցա խորհրդատու լինիլ. ես ալ կ'ուզէի դառնալ, բայց Բաղարատայ չարութիւնը, որ անօրինաց աչքը մտնելու համար ամէն վատութիւն յանձն առած է, զիս դառնացան խաբէութեամբ տարի մը նաեւ արգիլեց Բաղդատ, այնտեղ կ'իմանայի թէ ինչ տեսակ ամբաստանութիւնք կը հասնէին քեզ համար արքունի դուռը. ուստի դադտնի փախստեամբ հազիւ ելայ Բաղդատէ, եւ երբ Վասպուրական եկայ, տեսայ որ դու քէն ըրած բախտին եւ ամէնուն Յունաց երկիրը գնացել ես. եթէ քիչ առաջ հասնէի, ես զքեզ չէի թողել, ուստի գնացի Սասուն ընտանիքս առած. ծանր ուղեգնացութեամբ անցայ բոլոր Տարօն եւ Վասպուրական, ամէն տեղ քու օրհնէնքդ եւ գովութիւնդ կը լսէի, ամէն տեղ քու քաջութիւնդ կը պատմէին, եւ քու հեռանալդ կ'ողբային:

Գիշեր մը Ռշտունեաց Ոստան կեցանք, խեղճ բերդապահ ծերը որ անմխիթար էր, քու տղայութեանդ պատմութիւնն ըրաւ մեզի, քու առաջին դարձդ ի Յունաց յիշատակեց եւ քու վերջի փառքդ մեզի նկարագրեց. ինք քիչ պատմեց եւ ես շատ իմացայ: — Ի՛նչ որ մութ կար քու կենացդ մէջ, ինձ համար յայտնի եղաւ:

— Ի՞նչ մութ կար որ դու չէիր իմացել, ըսաւ Գուրգէն զառնութեամբ եւ հառաչանքը խեղդելով:

— Ի՛նչ որ մնացել էր: Ուստի երբ առաւօտուն մեր կարաւանը ուղեւորելու պատրաստուեցաւ, նայեցայ որ այդ ծերը... Խուրէն՝ իւր բոլոր ընտանեօք մեզ կ'ընկերանար. զարմացայ, իսկ նա ինձ յայտնեց, թէ Արծրունեաց անկարգ ծառայութենէն ձանձրացել՝ կ'ուզէր երթալ որ հին Տիկնոջ՝ Ռշտունեաց Օրիորդին՝ Անձեւացեաց գաւառ՝ խնդրել որ զինք ընդունի: Իր պատճառաւ մենք նաեւ Կանգուարի բերդը լաւ հիւրընկալուեցանք եւ Անձեւացեաց իշխանուհին որ Մուշեղ իշխանին հիւանդութեան պատճառաւ երկիրը կը կառավարէր, ամխններով զմեզ պահեց մինչեւ որ Ակէոյ մէջ պէտք եղած նորոգութիւններն եղան: Հոն նաեւ քու կալանաւորութեանդ լուրը մեզ հասաւ եւ սկսանք մտածել ու պատրաստուիլ զքեզ ազատելու: Բայց չփոթած մնացել էինք, վասնզի ամէն առեն անօրէնները քու բանտդ կը փոխէին. խեղճ Վահրիճ որ զիս եկաւ գտաւ Ակէ, ութ օր կը մնար, արեւմուտքէ հիւսիս՝ հիւսիսէ արեւելք քու բանտերուդ վրայ տեղեկութիւն կը բերէր. մինչեւ լուր բերաւ որ Դավրէժի Գմբէթի բերդը փոխադրուել ես:

Գուրգէն այս պատմութիւնը լուռ մտիկ ընելէն վերջ՝

— Հիմա ո՞ւր է Վահրիճ, հարցուց:

— Այստեղ դուրսը պէտք է լինի:

— Ինչո՞ւ չերեւար անպիտանը, ըսաւ Գուրգէն քմծիծաղով եւ իւր մեծ ձայնով գոչեց.— Վահրի՛ճ:

— Հրամայէ՛ տէր, ըսաւ հաւատարիմ ծառան եւ եկաւ ձեռքը պագաւ:

— Ինչո՞ւ չես երեւար, Վահրիճ, դու որ այնչափ հող տարեր ես իմ վրաս, գերութեանս ժամանակ:

— Միթէ՞ քեզի ծառայողը կրնար ուրիշի ծառայել որ անհոգ լինէի:

— Լա՛ւ, լա՛ւ, գնա՛ հանգչէ:

Եւ դառնալով Խոսրովին՝

— Հիմա մենք ի՞նչ ընենք, այն ինձ իմացուցէք:

— Մենք հիմա մէկ երկու ժամ հանգչելէ վերջ, կ'ելլենք ճամբայ, երեկոյին Խոյի գիւղերէն մէկուն մէջ կ'օթեւանինք, եւ եկրորդ օրը կը հասնինք Կանգուար:

— Լա՛ւ:

Նոյն միջոցին պատանին որ Վահրիճ մտած առեն դուրս ելած էր, բերաւ սենեկին մէկ անկիւնը՝ ահագին սուր մը, վահան մը եւ նիզակ մը դրաւ:

— Այս քու քեռորդիդ զարմանալի արգայ է, Խոսրով, ամէն բան կը մտածէ, ըսաւ Գուրգէն ժպտելով:

— Այո՛, ամէն բան:

— Հիմա ո՞ւր գնաց:

— Ինք առանձին սենեակ մ'ունի, այնտեղ գիշերը կ'անցնէ, վաղն առաւօտ կուգայ՝ կը տեսնուինք:

— Աստուած զինք պահէ:

Եւ Գուրգէն ալ չխօսեցաւ ու տարածուեցաւ քուն եղաւ: Իսկ Խոսրով իւր վերջին պտոյտն ալ ըրաւ պահապաններն որոշեց եւ եկաւ Գուրգէնի սենեակը քնելու:

ԳԼՈՒԽ ԻԷ.

ԹԱՓԱՌԱԿԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄ

Երկու օր վերջ մեր այս բարեկամաց խումբը կը հասնէր Կանգուարի բերդը, ուր Հայեաց վանքի Թէոդորոս վանահայրը՝ Խոսրով եւ Գուրգէն յոգնութիւն կ'առնուին երբ Հեղինէ Տիկին եկաւ իրենց բարի գալուստ մաղթելու: Նոյն այն սենեակն էր ուր երբեմն Գուրգէն տեսութիւն ունեցեր էր իւր սրտին սիրելոյն հետ:

ԾԵՐԵՆՑ

Շար.)

Նահանգներու Նախագահը ծանօթ չէ Միջին Արեւելքի իրական կացութեան։

Յատկանշական է այն պարագան, որ Թարազի (Սուրիոյ Արտ. Նախարարութեան քարտուղար) իր մամուլի ասուլիսին մէջ ըսաւ.— «Սուրիական կառավարութիւնը երբեք չըսաւ, թէ Ուաշինկթընի կառավարութիւնը «ուժ տուած» է վերջերս երեւան ելած «դաւադրութեան»։Իսկ ամերիկացի երեք դիւանագէտները արտաքսուած են՝ «որովհետեւ անոնց ներկայութիւնը չէր կրնար բարելաւել երկու երկիրներու յարաբերութիւնները» եւ «դաւադրութեան» հարցը ոչ մէկ կապ ունի Սուրիոյ արտաքին քաղաքականութեան հետ։

Պաշտպանողական նախարար Խալէտ Ազմ, որ Մոսկուայէն նոր վերադարձաւ, կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ, որոնց համաձայն իր երկիրը կը գտնուի «դրական չէզոքութեան» ճամբուն վրայ, ինչպէս՝ Եգիպտոսի դաշնակից արաբական բոլոր երկիրները.— «Մի՛ սպասէք մեզ, ըսաւ ան, որ այս սահմանը անցնինք»։ Ազմ հաստատեց, որ խորհրդային ղեկավարներ հրաւիրած էր Սուրիա։

× Իսրայէլի տեւոգի համայնքին պարագլուխը, Սուրիոյ Տիւրզիներուն մասին խօսելով, յայտարարեց.— «Սուրիոյ Տիւրզիները զօրաւոր ընդդիմութիւն մը ցոյց կուտան սուրիական նոր վարչակարգին հանդէպ ու եթէ պարագաները ստիպեն՝ անոնք կրնան զէնքի ուժով միջամտել։ Այս պարագային, Իսրայէլի Տիւրզիները հրաման պիտի ուզեն, որ կարենան միջամտել Սուրիոյ իրենց հայրենակիցներուն»։

Միւս կողմէ, լաւատեղեակ շրջանակներ կը յայտնեն, թէ Սուրիոյ մէջ որոշած են Խալէտ էլ Ազմը Խորհրդարանի Նախագահ ընել. այս ձեւով, բնականաբար անիկա պիտի յաջորդէ Հանրապետութեան Նախագահին, եթէ այս վերջինը ներկայացնէ իր հրաժարականը։ Ծանօթ է, որ Խալէտ էլ Ազմ նախագահութեան գլխաւոր հակառակորդն է Շիւքրի Քուաթլիի, որուն ընտրութեան մէջ կարեւոր դեր մը խաղաց Եգիպտոսի Նախագահ Նասր։

ԽՌՈՎԱՐԱՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵ՞Ր ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Միջին Արեւելքի չփոթ կացութեան անդրադառնալով, երէկ առաւօտ ձայնասփիւռը յայտարարեց, թէ խռովարարական շարժումներ երեւան ելած են Լիբանանի կարգ մը շրջաններուն մէջ։ Կացութիւնը «մտահոգիչ» է, յայտարարեց Փարիզի ձայնասփիւռը։

Արդարեւ, ծանօթ է, որ քանի մը ահաբեկումներ եղած էին Լիբանանի մէջ, վերջին օրերուն։ Կառավարութիւնը որոշած էր Խորհրդարանին ներկայացնել այս հարցը, անմիջական քննութիւն առաջարկելով եւ պահանջելով, որ Ներքին Նախարարը լիազօրուի ձերբակալութիւններ ընելու։ Ապահովութեան սպասարկութիւններուն կողմէ ձերբակալուած խռովարարները, առնուազն վեց ամսուան բանտարկութեան պիտի դատապարտուին «Պետութեան ապահովութեան դէմ գործած» ըլլալու յանցանքով։

Կառավարութեան այս առաջարկը անակնկալի բերած է լիբանանեան Խորհրդարանի շրջանակները։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ բողոքեց Արեւմտեան Գերմանիոյ, Պալթիկի ափին Ատլանտեան Դաշնակցութեան ունեցած նաւային խաղերխներուն դէմ։ Դեսպան Սմիրով յայտնեց Արտաքին Նախարար Ֆոն Պրենթանոյի, թէ այդ խաղերխները «սպառնալիք»ներ են Խ. Միութեան եւ ժողովրդավար Հանրապետութիւններու դէմ։

ԱԼԺԷՐ Պատերազմական Ատեանը 11 ապստամբներու պարագաները քննելով, երկու հոգի մահուան դատապարտեց, ի բացակայութեան եւ միւսներն ալ 2-8 տարուան բանտարկութեան եւ տաժանակիր աշխատանքի։

ՃԱՓՈՆԻ կառավարութիւնը Եգիպտոսի առաջարկեց, որ իր ներկայացուցիչները ղրկէ Թոքիօ, Ասուանի ամբարտակին շուրջ խորհրդակցելու համար։ Ճափոն կը մտածէ օգնութեան ձեռք երկարել Եգիպտոսի, մասնագիտական մարզի մէջ։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ մէկ միլիոն հոգի վարակուած է «ասիական կրիպ»էն. մեծ մասը՝ Պուէնոս-Այրէսի մէջ։

ՎԻԷԹՄԻՆԻ Նախագահ Հօ Շի Մին Ռուսիոյ մանիայէն անցաւ Ռուսիա. քանի մը օր պիտի մնայ Սթալինկրատի մէջ։

ԱԼՊԱՆԻՈՅ մէջ համայնավար վարչակարգի հաստատումէն ի վեր, առաջին անգամ ըլլալով ամերիկացի լրագրողի մը անցագիր տրուեցաւ, որ այցելէ Թիրանա։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ օդային ուժերու պաշտօնաթերթին համաձայն, Խորհրդային Միութիւնը ներկայիս ունի ինքնաթուռ մը, որուն ժամական արագութիւնն է 2.700 քիլոմեթր։

ԼՈՆՏՈՆԻ «Տէյլի Էքսփրէս»ին համաձայն, հազարաւոր խորհրդային կամաւորներ հասած են Սուրիա։ Այս կամաւորները մաս պիտի կազմեն սուրիական բանակին, երբ անիկա բախում մը ունենայ Իսրայէլացիներու հետ։

ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարը՝ Տակ Համըրշըլտ մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին յայտնեց թէ Հունգարիա պիտի երթայ։

ՍԱԿԱՐԱՆ Օգոստ. 22).— Ձոյլ ոսկի 522.000, Նափոլէոն 3820, զուիցերիական 3690, անգլիական 4620, քսան տոլարնոց 18.600, Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) տոլար 453, սթերլին 1150, զուիցերիական 109, լիր 0,70, պելժիական 8,45։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Համախորհրդակցական Միութեան Ֆըրանսայի շրջաններու պատգամաւորական ժողովի վարչական անդամներէն Մարսէյլէն Պ. Կիրակոս Կիւմիւշեան, Վալանսէն Պ. Աղապապ Աճէմեան եւ Պ. Յակոբ Կարապետեան, Լիոնէն Պ. Ջօհրապ Պօյաճեան եւ Պ. Մանուկ Մանուկեան, Լիոնի Ազգային Միութեան ներկայացուցան եւ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան ֆոնտին համար յանձնեցին 50.000 ֆրանքի գումարը, իրենց 17րդ պատգամ. ժողովին որոշումովը։ Այս առթիւ Լիոնի Ազգ. Միութիւնը եւ Եկեղեցաշէն Յանձնախումբը հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնեն Ֆըրանսայի շրջաններու Համախորհրդակցական Միութեան։

×

Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան.— Պ. Յովհաննէս Նիկողոսեան իր զոքանչ մօր հանգուցեալ Նուարդ Միքայէլեանի մահուան առթիւ 10.000 Ֆր.։ Նէօվիլլարնակ Պ. Խաչատուր Յովհաննէսեան արկածէ մը ազատելուն առթիւ կը նուիրէ 10.000 ֆրանք։

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐԻ ՆՈՒՊԱՐ ՈՒՍ. ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ, ՓԱՐԻԶ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Համալսարանական Ոստանի Մարի Նուպար հիմնարկութեան մէջ հայ ուսանողները կրնան սենեակ ապահովել իրենց համալսարանական ուսման ընթացքին, հետեւեալ պայմաններով.—

1) Թեկնածուն պէտք է ունենայ միջնակարգ լրիւ ուսման (պաշօ) վկայական։

2) Արձանագրուած պէտք է ըլլայ Փարիզի համալսարանի կամ որեւէ համալսարանական բարձրագոյն դպրոցի մը մէջ։ Լիսէները բարձրագոյն դպրոց չեն նկատուիր։

3) Երկու հոգինոց սենեակը կ՚արժէ անձ գլուխ 4.500 ֆրանք ամսական, իսկ յետագային առանձին սենեակ ունենալու պարագային 5.700 ֆրանք։

4) Համալսարանական Ոստանի ուսանողները կ՚օգտուին ուսանողական ճաշերէ (75 ֆրանք)։

Փարիզի Հայկ. Տունը, իր հայկական ճարտարապետական ոճով, իր գրադարան ընթերցարանով, եւ վերջապէս գրեթէ բոլոր գաղութներէ հոն հաւաքուած հայ ուսանողներով հայկական փոքրիկ օճախ մըն է Միջազգային այս հսկայ Ոստանին մէջ, իր արդիական բոլոր յարմարութիւններով։

Բոլոր դիմումները պէտք է ընել հետեւեալ հասցէին.

Union Générale Arménienne
de Bienfaisance
11, Square Alboni, Paris (16e)

ԴԻՒԱՆ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ
ՓԱՐԻԶ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ» կը ծախուի նաեւ Պաստէյ մեթրոյին ելքին կրպակը։

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1957–1958 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան։

Պարտականութիւն կը նկատենք տալ կարգ մը ծանօթութիւններ, Եւրոպայի միակ աղջկանց գիշերօթիկ վարժարանի ընդունելութեան մասին։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ հայուհիներու սերունդ մը։

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ՚ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.) Ֆրանսականը, որ տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու որդեգրական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալորէային։

Բ.) Հայկականը որ կ՚օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիները կ՚ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 120,000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան՝

1 Bld du Nord — Le Raincy
Tél. Le Raincy 172

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
Խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
Թիւ 187-188 (Յուլիս–Օգոստոս)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Հայ անասնաբոյժներ (Շ. Նարդունի). — Ի՞նչ խմել ծարաւ ենք (Տօքթ. Ասքանազ). — Հայաստանի բուժավայրերը (Տօքթ. Յակոբեան). — Ծովի լողանք (Տօքթ. Աչճեան). — Գինի (Բժկ. Բառարան). — Կաթ կը մրգէ (Փրոֆ. Վէռհօօկէն). — Ցղութիւնը եօթը ամիս միայն (Տօքթ. Աղատանի). — Ի՞նչպէս տեղափոխել արկածեալը (Խաչունի). — Ֆրանկախտը (Տօքթ. Միսաքեան). — Ի՞նչ է հանճարը (Վէռհաան). — Ծերութիւն եւ ծերախտ (Տքթ. Նաւասարդ). — Հին բառարաններ (Յ. Քիւրտեան). — Հացի (Իշխանեան)։

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 ֆրանք, արտասահման 1200 ֆրանք։ Դիմել Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով։

տպ. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ

Հայեւռուս յարաբերութիւններու լոյսին տակ։

Գրեց՝ ԳԱԲՐԻԷԼ ԼԱԶԵԱՆ

Տպարան «Յուսաբեր», Գահիրէ 1957։
Գին՝ 1100 ֆրանք։
Դիմել Յառաջի եւ հայ գրատուններ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«Ո՞ՒՐ ԵՍ, ՄԱՅՐ ԻՄ...»

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Պատկերազարդ եւ շքեղ տպագրութիւն։
Գինը 100 ֆրանք

(Թղթատարական սակերու փոփոխութեան պատճառաւ, կը պահանջուի 50 ֆրանք՝ փոստով ղրկուելու պարագային։ Ուրեմն ղրկել ընդամէնը 150 ֆրանք դրոշմաթուղթ)։

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փրաք: Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 25 ՕԳՈՍՏՈՍ
DIMANCHE 25 AOUT 1957

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7975 33ème ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3777

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ ԼԵԶՈՒՆ

Նոյն ցեղէն սերող, նոյն հողամասին վրայ ապրող, նոյն հաւատալիքներն ու աւանդութիւնները ունեցող մարդիկ ազգ կը կազմեն, պայմանաւ որ անոնք նաեւ խօսին նոյն լեզուն:

Ազգի մը գլխաւոր յատկանիշներէն մէկն ալ լեզուն է ուրեմն:

Աւելի ճշմարիտ է մանաւանդ հայ ազգին համար, որուն զաւակները դարերէ ի վեր նոյն հողամասին վրայ չեն ապրիր:

Լեզուն է այն զօրաւոր կապը, որ իրարու կը միացնէ աշխարհի չորս հովերուն ցրուած հայութեան բեկորները:

Առանց այդ նիւթեղէն կապին կարելի չէ ստեղծել հոգեկան միութիւն:

Եթէ հայ ժողովուրդը կրցած է կուրծք տալ ա՛յնքան փոթորիկներու եւ հասնիլ մինչեւ մեր օրերը, անիկա առաւելաբար կը պարտի մեսրոպեան ոսկեղնիկ լեզուին:

Դարաւոր այդ թանկագին ժառանգութեան, ինչպէս նաեւ իր կրօնքին շնորհիւ է, որ Հայը չէ ձուլուած օտար բնակչութիւններու տիրապետութեան տակ:

Հայերէն լեզուով գրուած ձեռագիրներն ու տպուած գրքերն են, որ մեզի ճանչցուցած են մեր հայրերու գրական վաստակը, քաղաքակիրթ աշխարհի մշակոյթին բերած մեր նպաստը եւ մեր ազգային պատմութեան պանծալի դրուագները:

Անոնց շնորհիւ է, որ հոգեպէս հաղորդակից դարձած ենք մեր անցեալի փառքերուն հետ:

Հայերէն լեզուն դարձած է ազգապահպանման գլխաւոր ազդակը դարերու ընթացքին: Այսօր ալ նո՛յնքան կենսական է իր դերը:

ԺԹ. դարու վերջերը հայերէնը իր գրաբարեան հնութիւններէն եւ թրքական փոխառութիւններէն ձերբազատուած ու մաքրուած՝ դարձաւ աշխարհաբար գրական լեզու:

Մանաւանդ արեւմտահայ աշխարհաբարը հասաւ այնպիսի կատարելութեան մը, որ 1914էն առաջ իսկ բարի նախանձը կը շարժէր յայտնի գրագէտներու եւ բանասեղծներու, որոնք կը ստեղծագործէին սահմանին միւս կողմը:

Արեւելահայ եւ արեւմտահայ լեզուները զարգացան եւ յղկուեցան կրեցին ժամանակի ընթացքին: Ենթարկուեցան քաղաքական պայմաններու ազդեցութեան:

Արեւմտահայ լեզուն հայրենիքէն դուրս, Սփիւռքի մէջ, հակառակ բոլոր աննպաստ պայմաններուն, պահեց իր մաքրութիւնն ու կատարելութիւնը: Հաւատարիմ մնաց Սահակ Մեսրոպի եւ Ոսկեդարի մեր անմահ Թարգմանիչներու կերտած բիւրեղեայ բառերուն եւ ուղղագրութեան: Քերականական սքանչելի օրէնքներուն: Բառակերտումի կանոններուն: Ընթացաւ ժամանակին հետ եւ ճոխացաւ արդիական, նոր բառերով եւ ասութիւններով:

Այսօր ճակատը բարձր բռնած՝ հպարտութեամբ ողջոյն կուտայ անցեալի մեր գրական փառքերուն եւ ինքնավստահ՝ յուսալից աչքերով կը նայի ապագային:

Կը շարունակէ իր պատմական առաքելութիւնը, իբրեւ հարազատ աւանդապահը անցեալի մեր վաստակին: Իբրեւ ոգող կամուրջ հինին եւ նորին միջեւ:

Հայկական արտասահմանը հաւատարմօրէն փարած է արեւմտահայ մաքուր լեզուին, ջանալով զարգացնել ու ճոխացնել զայն ժամանակին հետ:

Հայրենիքէն հեռու, տարագրի մեր ալեկոծ կեանքին մէջ ոչ-արհամարհելի մըխիթարութիւն մըն է այս:

Գիտնա՛նք յարգը մեր գեղեցիկ լեզուին: Թոյլ չտա՛նք որ օտար, խորթ ձեռքեր աղճատեն զայն:

Ջնջել չհանե՛նք մեր թանկագին հարըստութիւնը:

Տեսէ՛ք թէ ի՛նչ օրերու հասեր է արեւելահայ լեզուն...

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԿՈՒ ԺՈՂՈՎՆԵՐ՝ ՍՈՒՐԻՈՅ ՀԱՄԱՐ

ՄԷԿԸ ՊՈԼԻՍ, ՄԻՒՍԸ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

ՔՈՒԱԹԼԻ.— «ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԵՆՔ»

Ներկայիս, արաբական երկիրներու նախագահներու եւ թագաւորներու միջեւ երկու խորհրդաժողովներ կը գումարուին:

Առաջինը՝ Պոլսոյ մէջ, ուր կը գտնուին Յորդանանի Հիւսէյն արքան ու իր զարմիկը՝ Իրաքի Ֆայսալը: Երկու վեհապետները տեսակցութիւններ կ'ունենան Թուրքիոյ Նախագահին եւ Վարչապետին հետ:

Այս առթիւ, երէկ առտուան ձայնասփիւռը հաղորդեց, թէ Հիւսէյն ու Ֆայսալ թագաւորները անակնկալ հանդիպում մը ունեցած են, հեծեւեալ պարագաներու մէջ.— Յորդանանի Հիւսէյն արքան երբ Վոսփորի ափերուն կը պտտէր իր «վետէթ»ին հետ, երիտասարդ մը կը նետուի կառքին մէջ... Ֆայսալ թագաւորն էր: Ու երկու վեհապետները քսան վայրկեան տեւող խօսակցութիւն մը կ'ունենան Սուրիոյ մասին... այս խորհրդակցութիւնը նախատեսուած չէր:

Աղեքսանդրիոյ մէջ (Եգիպտոս) Նախագահ Նասր այցելութիւն մը պիտի տար Սուրիոյ Հանրապետութեան Նախագահ Քուաթլիի, որ կը խնամուի Էլ-Մոասան հիւանդանոցին մէջ: Գնդ. Նասր նախապէս խորհրդակցութիւն մը ունեցած էր արդէն Արաբիոյ գեսպան չէյխ Իպրահիմ Սուլման Իպն Օզէյլի հետ, որ Նախագահին յանձնած էր Սէուտ արքային անձնական նամակը:

Նասր եւ Քուաթլի պիտի քննեն Սէուտ թագաւորին տուած խորհուրդները. Արաբիոյ վեհապետին միջնորդի դերը հետզհետէ լուրջ կշիռ մը կը ստանայ, Յորդանանի տագնապէն ի վեր: Քուաթլի-Նասր տեսակցութիւնը վճռական դեր կըրնայ խաղալ Դամասկոսի մէջ, եթէ Սէուտի առաջարկները ընդունուին:

Մինչ այս մինչ այն, Սուրիոյ Հանրապետութեան Նախագահը Աղեքսանդրիոյ մէջ եւ Պաշտպանողական նախարարը՝ Ազմ, Դամասկոսի մէջ, միասնաբար յայտարարեցին, թէ «Սուրիա համայնավար երկիր մը պիտի չըլլայ»:

Նախագահ Շիւքրի Քուաթլի որ միշտ Եգիպտոս կը գտնուի, ուրբաթ օր կարգ մը շահեկան յայտարարութիւններ բրաւ Գահիրէի «Էլ Ահրամ» թերթին:

Նախագահը շեշտեց թէ «Արեւմտեանները, մանաւանդ Միացեալ Նահանգները պէտք է մեզի մինակ ձգեն»:

«Էլ Ահրամ» կ'ըսէ թէ Նախագահ Քուաթլի յիշած է թէ «ամերիկեան դաւադրութիւնը առաջին դաւադրութիւնը չէր կազմակերպուած օտար աշխարհակալութեան մը կողմէ, կործանելու համար ազատագրուած երկիրներու անկախութիւնը»:

«Երէկ Պերմիւտեաններու ժողովն էր, այսօր ուրիշ մը՝ Ատլանտեան Դաշինքի երկիրներուն, վաղը տակաւին շատ ուրիշներ, բայց արաբական ազգայնականութիւնը, ինչպէս հսկայ մը, պիտի ցըցուի եւ կենայ միշտ պաշտպանողականի վրայ, ընդունակ ըլլալով պարտութեան մատնել բոլոր մեզի դէմ ժողովներու եւ դաւադրութիւններու նպատակները»:

Պատասխանելով լրագրողին հարցումին թէ Սուրիա դէպի համայնավարութի՞ւն կ'երթայ, Քուաթլի ըսաւ.— «Կը ցաւիմ յայտնելու թէ Արեւմուտքը ի վիճակի չէ զանազանելու համայնավարութիւնը՝ ազատագրման շարժումէն եւ արաբական ազգայնականութիւնը: Արեւմուտքի համար անոնք որ չեն հետեւիր իրեն, համայնավար են:

«Արաբական երկիրները երբեք չեն կըրնար խարխուլ մը դառնալ համայնավարութեան համար կամ որեւէ ուրիշ վարդապետութեան: Ուրիշ ոչ ոքի համար խարխուլ մը չեն կրնար դառնալ, բայց իրենց ժողովուրդին»:

Նախագահ Քուաթլի «ցաւալի» որակեց ամերիկեան յայտարարութիւնները Սուրիոյ մասին:

«Մեզի համար ինչ փոյթ թէ մեզի համայնավար նկատեն, այնքան ատեն որ կը պահենք հաւատքը արաբական ազգայնականութեան եւ կը ձգտինք իրագործելու մեր ազգային նպատակները:

«Թշնամութիւն չունինք ոչ ոքի դէմ եւ չենք ուզեր ոչ ոք խրտչեցնել: Մեր քաղաքականութիւնը, ինչպէս յաճախ յայտարարած ենք, չէզոք է եւ ոչ-ուղեկից: Կ'ուզենք որ Արեւմուտքը հասկնայ այս քաղաքականութիւնը իր իսկական լոյսով: Կ'ուզենք որ դադրի դաւադրութիւններ սարքելէ մեզի դէմ»:

× Հռոմի սուրիացի զինուորական կցորդը գնդապետ Իպրահիմ Հիւսէյն, ապաստանի իրաւունք խնդրեց Իտալիայէն: Ինչպէս յայտնի է, Հիւսէյն ամբաստանուած էր իբրեւ մեղսակից ամերիկեան «դաւադրութեան» եւ պաշտօնանկ եղած, բայց մերժած էր Դամասկոս վերադառնալ:

× Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարութիւնը Թուրքիա ղրկեց Միջին Արեւելքի հարցերուն իր գլխաւոր մասնագէտը՝ Լոյ Հէնտերսըն, որ խորհրդակցութիւններ պիտի ունենայ Արեւմտեան քաղաքականութեան կողմնակից պարագլուխներու հետ: Հէնտերսըն կիրակի օր կը հասնի Անգարա, ուրկէ ետք պիտի հանդիպի նաեւ Միջին Արեւելքի այլ երկիրները, սուրիական տագնապին շուրջ վաւերական տեղեկագիր մը պատրաստելու համար:

× Արաբիա բողոքագիր մը ներկայացուց Մեծն Բրիտանիոյ, Պիւրեմիտ ովասիսին պատերազմական նպատակներու համար օգտագործման դէմ: Արաբիա կը յայտնէ, թէ այդ ովասիսը Օմանի եւ իր երկրին միջեւ յարաբերութեան գլխաւոր ուղին է:

Այս բողոքագիրը Անգլիոյ Արտաքին Նախարարութեան յանձնուեցաւ փաքիստանցի միջնորդի մը կողմէ: Կը կարծուի թէ Մեծն Բրիտանիա պիտի մերժէ ընդունիլ Արաբիոյ բողոքները:

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

«ՀԱՐՑՆ ԷԴ Ա, ԱՂԲԵՐ»

Տարին տասներկու ամիս, կրնանք իրարու հետ վիճիլ՝ կարգ մը օտար բառեր մեր բառարանէն ներս առնելու հարցին շուրջ, առանց եզրակացութեան մը յանգելու: Որովհետեւ, տակաւին չունինք հեղինակաւոր մարմին մը, որուն խօսքը մըտիկ պիտի ընէինք:

Մեր հրաշափայլ լեզուն շատ հարուստ է, շատ նոյն ու շատ ճկուն: Երբ օտար բանուկ բառի մը համազօրը չունինք, կը մտնենք գրաբարի պարտէզը եւ յանկարծ կը շինենք նոր բառ մը, որուն մասին մըտածած անգամ չէին մեր Եզնիկները ու Խորենացիները:

Ունինք հրաշագործ տառ մը — Այբը, որ իրարու կը կապէ երկու անջատ բառեր ու մեզի կը հրամցնէ նորութիւն մը: «Այբ»ը օգնութեան կը հասնի մեզի երբ անճրկած ենք:

— Ի՞նչ յուսահատեր ես, մա՛րդ Աստուծոյ... Ա՛ռ «օդ»ը, ա՛ռ «նաւ»ը... Ջիս այդ երկուքին միջեւ նստեցուր, կ'ունենաս «օդանաւ»ը: «Հեռու»ին «ու»ն ջնջէ, անոր տեղը ինծի տուր, բռնէ «ձայն»ին ականջէն, բե՛ր իմ աջ կողմս դիր եւ արդէն շինուած կ'ըլլայ «հեռաձայն»ը, զոր հինգերորդ դարուն չունէինք:

Երբեմն, «Այբ»ին օժանդակութեան ալ պէտք չունինք: Կը բռնենք երկու Գոյականներու օձիքէն եւ իրարու փակցնելով զանոնք, կը շինենք ուրիշ Գոյական մը — քարտէզ, երկաթուղի:

Նոյն ձեւով, կ'օգտուինք նաեւ մեր Ածականներէն, Բայարմատներէն, Մակբայներէն եւ մնացեալներէն:

Բայց, կրնա՞նք ամէն ատեն, այս արաբողութեամբ, նոր գիւտեր ընել: Դժբախտաբար, ո՛չ: Կան բազմաթիւ անգլերէն, ֆրանսերէն կամ գերմաներէն բառեր, որոնք անթարգմանելի են մեզի համար եւ չենք կրնար անոնց իմաստը տալ մէկ բառով: Զմռնա՛ք, Անգլիացին ու Ամերիկացին ալ, յաճախ, չեն կրնար թարգմանել ֆրանսերէն այսինչ բառը ինչպէս Ֆրանսացին չի կրնար մէկ բառով, տալ անգլերէն այնինչ բառին իմաստը:
տալ անգլերէն այնինչ բառին իմաստը:

Ուրեմն, մի՛ մեղադրէք մեր Մեծասքանչը եւ մի՛ բսէք.

— Եղբա՛յր, մեր լեզուն ալ աղքատ լեզու է...

Այս ամբաստանութիւնը բնողներուն հարցուցէք անգլերէնները կամ ֆրանսերէնները — երկուքն ալ հարուստ լեզուներ — «աղջիկտես»ին, «ձեռքպագ»ին, «հիւանդտես»ին, «աչքդ լոյս»ին, «բարով վայլես»ին, «անուշներ ըլլայ»ին, «խօսքկապ»ին, «աչքս պայծառ»ին, «քիթէս բերնէս եկաւ»ին, «անցած ըլլայ»ին, «կարօտ»ին եւ ուրիշ հրաշալիքներու, որոնք կը գեղեցկացնեն մեր ժողովրդական բարբառը:

Աւելորդ է ըսել որ Անգլիացին, Ֆրանսացին եւ Իտալացին ու, նոյնիսկ, Թուրքը, ունին զոհարներ, որոնց հարազատ իմաստը չենք կրնար տալ՝ մէկ բառով:

Ո՞ր օտար բառերուն քաղաքացիութեան վկայական պիտի տանք, մեր բառարանէն ներս:

Իրաւունք չունիմ պատգամներ արձակելու: Բայց, իրաւունք ունիմ բողոքելու այն իմաստակներուն դէմ, որոնք կը գրեն «տելեֆոն», «րէժիմ», «աթոմական», «թէնք», «թէլէվիժըն», «սենատ» եւ բազմաթիւ ուրիշ յիմարութիւններ:

Մեզի ուղեցոյց պիտի ըլլայ հետեւեալ պայմանը — երբ օտար բառին հոմանիշը չենք կրնար տալ, մէկ բառով, գրաբարի աղբիւրին դիմելէ ետքն ալ, այն ատեն այդ օտար բառը Հայ կը ձեռնադրենք: Բայց, այս ձեռնադրութիւնը պէտք է կատարեն մեր հայագէտները, ո՛չ թէ մեր կիսկատար գրողները, որոնցմէ շատերը հայերէն չեն գիտեր:

Հայագէտներ կա՞ն: Այո՛: Ինչպէ՞ս իրարու քով պիտի բերենք այդ հերոսները:

— Հարցն էդ ա, աղբե՛ր...

Ենթադրենք որ բերինք, իրենց խօսքը մտիկ պիտի ընե՞նք:

— Էդ էլ մի ուրիշ հարց...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱՊԱԶԻՆՈՒՄԸ

ԱՊԱԶԻՆՄԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿԻՆ ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՓՈՐՁԻՆՈՎ

Լոնտոնի Ապազինման ժողովին մէջ, խորհրդային պատուիրակ Վալերիան Զորին կարգ մը դատապարտութիւններ ըրաւ Արեւմտեաններու առաջարկներուն դէմ: Անգլիոյ Արտաքին Նախարարութեան պաշտօնեան՝ Օրմսպի-Կոր, այս առիթով, շեշտեց թէ կացութիւնը դարձեալ բարդացած է:

Արդարեւ, մինչ Արեւմտեանները խաղաղութեան իրենց առաջարկները կը բանաձեւեն, անդին, Խ. Միութիւն հիւլէական փորձեր կը կատարէ, Արեւմուտքին այս ձեւով պատասխանելու տպաւորու-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

ՄԵՐ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐԸ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԳՈՐԾԵՐԸ

Ա.

Մեր նախորդ Յուշատետրին մէջ («Յառաջ» 18 Օգոստ.) Երեք վէպ եւ մէկ պատմուածք նկատողութեան առած էինք: Անոնց քով քերթուածներու տասնեակ մը հատորներ իրենց կարգին կը սպասեն: Մեզի ղրկուածներն են ասոնք. վստահաբար ուրիշներ ալ կան տակաւին: Նոր չէ հրատարակուած գիրքերու այս համեմատութիւնը: Այս երեւոյթին առջեւ ի՞նչ խորհրդածութիւն կարելի է ընել: Կրնա՞նք եզրակացնել թէ մեր ընթերցողները աւելի շատ բանաստեղծութիւն կը կարդան եւ բանաստեղծները կը քաջալերեն:

Աչքի առջեւ ունենալով ակնարկուած քերթողագիրքերը, երբեմն համեստ տետրակներ, կը ցաւինք յայտարարելու թէ անոնցմէ շատ քիչերն արժանի են քննութեան բովէ մը անցնելու, անոնց մէջ բանաստեղծական կայծ մը, թռիչք մը, ներշնչում մը ողջունելու համար:

Եւ հակառակ քաջալերութեան պակասին, մեր հեղինակները միշտ կ'արտադրեն: Անշուշտ մեզի վնաս չեն պատճառեր: Կը ցաւինք անխոնջ եւ հաւատաւոր իրենց սպառած ճիգին ու տառապանքին համար. որովհետեւ, կը հաւատանք թէ բանաստեղծական արուեստով յաջող ու տանելի էջ մը տալու համար տառապիլ պէտք է:

Մեր այս նկատողութիւնները պիտի ունենա՞ն իրենց դրական արդիւնքը: Կը կասկածինք: Պիտի նախընտրէինք որ անոնցմէ շատերը արձակ գրականութիւն մը մշակէին, փոխանակ անարդիւնք քըրտինքներով ողողուելու:

Միւս կողմէն ոչ մեր ժամանակը եւ ոչ ալ այս սիւնակները ձեռնտու են ամէն մէկ հեղինակի եւ իր գործին առանձին յօդուածներ նուիրելու եւ խորանալու բանաստեղծական արուեստի տեսական խնդիրներու մէջ: Այս պատճառով է որ այս յուշատետրը քանի մը հատորներու կը նուիրուի, ոմանց արժանիքները եւ ուրիշներուն ալ բացասական կողմերը երեւան հանելու ցանկութեամբ:

Քերթուածներու հատորներուն մէջ նըկատի առնուելիք նիւթերն են սիրային, բնութեան նուիրուած, հայրենասիրական եւ քաղաքական բովանդակութիւն ունեցողները: Այս վերջինները ոտանաւորներու, տաղաչափական կանոններու հպատակելով մէկտեղ, քարոզչական, հռետորական բնոյթ կը կրեն:

Մի՛ խորհիք թէ քննադատը խիստ դատաստաններ ընել կը սիրէ: Անիկա առաջինը պիտի ըլլայ, որ անխառն ուրախութիւն պիտի զգայ, երբ էջերը դարձնելէ ետք, յանկարծ անակնկալ գեղեցկութիւն մը, արուեստով գրուած սիրուն էջ մը պիտի ողջունէ, նման այն անցորդին, որ երկար թափառումներէ ետք կարկաչուն եւ վճիտ աղբիւր մը պիտի գիմաւորէ:

×

Արսէն Երկաթ առաջին անգամ չէ որ բանաստեղծական թռիչքով ու ներշնչումով մեզի կը ներկայանայ: Այս անգամ արձակ բանաստեղծութիւնը ընտրած է իր արուեստին շնորհները ցոյց տալու համար մեզի: Եւ ո՞վ իրմէ աւելի հարազատ կերպով պիտի սահմանէր բանաստեղծութեան արուեստը: Արձակները գոր ստորագրած է վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին, համակ բանաստեղծութիւն են, նոյնիսկ սովորական եւ ընտանի նիւթերով: Առիթով մը կը յիշեմ իրմէն հետեւեալ սահմանումը.— «Ինծի համար բանաստեղծութիւնը ուրիշ բան չէ այլեւս, եթէ ոչ կեանքը՝ զոր մենք հետզհետէ կը կորսնցնենք մանկութենէն հեռանալով: Անմեղութիւնն է անիկա. բացարձակ բերկրանքը, զոր թերեւս միայն մէ՛կ անգամ զգացած ենք, եւ ոչ իսկ անդրադարձած»: Դարձեալ իրն է հետեւեալ նախադասութիւնը. «Բանաստեղծութիւնը եթէ բացատրութեան կը կարօտի արժանի չէ բանաստեղծութիւն կոչուելու»:

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆՔԻ ամէն մէկ էջը խորհրդածութիւն մը կը թելադրէ: Բանաստեղծը բնութեան գեղեցկութիւնները երգած պահուն, երբ կը ջանայ ճառագայթ մը, ստուեր մը, լոյս մը, շունչ մը եւ սիրտ մը շօշափելի դարձնել, ընթերցողին մէջ նոյն թելադրութիւնները կ'արթննան: Հակառակ անոր որ ամէն ինչ երազ կը թուի եւ իբրեւ երազ ալ կ'անհետի: Մեծ մասով սիրային երգեր, որոնք «Գիլիթէս»ի երգերը կը յիշեցնեն, ինչպէս ա՛յնքան հարազատօրէն եւ իմաստալից կերպով որակած է զանոնք իտալացի բանաստեղծ եւ քննադատ Լիոնելլօ Ֆիումի: Այլաբանութիւն ու պատկեր մեծ մասով: Փոխանակ ըսելու քնացաւ, կ'ըսէ «Քունը բարեգութ այլեւս չէր ուշանար կարելու անոր կոպերը լուսնկային շղերէն հիւսուած արծաթէ թելերով»: Այս բոլորին հետ, Արսէն Երկաթ եգիպտական բոսոր արեւին տակ պարող աղջիկներուն ամբողջ գեղեցկութիւնը, շարժումները, ժըպիտը, թախիծը, երջանկութիւնը, վիշտը, երազները եւ մանաւանդ մահուան խորհուրդը կը սիրէ երգել:

Գողգոթայի Շուշաններ, Աստղաճամ քերթուածներու հատորներէն ետք, Մառի Աթմաճեան մեզի կու տայ ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐ խորագրով նոր շարք մը, գրի առնուած՝ 1950-1956 տարիներուն: Արդարեւ իր ընտրած բոլոր նիւթերը յաւիտենական ուղիներ, ուրիշ բառով նիւթեր են, որոնց ընծայաբերած են առհասարակ բանաստեղծները իրենց ներշնչումին, երեւակայութեան եւ երազներուն ամբողջ հոգին, ամբողջ երկունքը: Այս հատորին մէջն ալ Մառի Աթմաճեան կը ներկայացնէ ինքզինքը, իր կեանքը, վիշտը, տառապանքը, ինչ որ մարդկային են եւ որոնց յաւիտենական ուխտաւորներն են ճշմարիտ բանաստեղծները: Կը բաւէ կարդալ Այս է Մատեանն քերթուածը, էջ 9, համոզուելու համար թէ ի՛նչ ուղիներ կտրած է քերթողը հասնելու համար վերջին հանգրուանին:

Հատորին նիւթերը շա՛տ այլազան են. հայրենասիրական, բնութեան նուիրուած քերթուածներ, իմաստասիրական, երբ մանաւանդ մահուան ու կեանքի մասին լարը կըթրթռացնէ բազմաթիւ անգամներ: «Տէրիմ, կը տառապիմ», «Երբ մահուան ու կեանքի մասին», «Որքան սահի ժամանակը», «Օ՛, կորուստ օրերուն», եւայլն, որոնց մէջ յոռետես, կեանքին փախճանականութիւնը կ'ողբայ: Բայց բանաստեղծը հպարտ է որ մեծ ունայնին ընդդէմ երգելու ուժն ունի, յանգելու համար հետեւեալ ճշմարտութեան.

«Իմաստութիւնն աշխարհի սիրոյ մէջ է
յաւիտեան,
Այս հողին վրայ լո՛կ Երազն ու Երգերն
են իրական...»

Մառի Աթմաճեան կը սիրէ պատկերները, զորս առատօրէն կը ցանցնէ իր քերթուածներուն մէջ:

Օրինակ մը միայն կը բաւէ: Վենետիկ խորագրով քերթուածին առաջին քառեակը ահաւասիկ.—

Վենետիկ, ծաղկամանն գոյներու եւ շողի
Վենետիկ, սափոր մ'ես յոյզերու եւ դողի.
Ջուրերուդ օշարակն, ա՛հ կրցա՞ւ մեղմել
գէթ
Սիրավառ երազներ, կարօտներ
տրտմաւէտ...:

Յաւիտենական ուղիները հատոր մըն է, որուն կ'արժէ առանձին ուսումնասիրութիւն մը նուիրել, երեւան հանելու համար իր մէկէ աւելի շնորհները:

×

Եգիպտոսէն եւ Ֆրանսայէն ետք ահաւասիկ երրորդ բանաստեղծ մը, որուն ձայնը մեզի կու գայ այս անգամ Միացեալ Նահանգներէն: Հայկ Շիրոյեանն է ան, ԾՈՎԵՐՈՒՆ ՊԷՍ հատորով, որուն քերթուածները նուիրուած են սիրոյ, կեանքի եւ փոթորիկի: Քերթուածներէն ամէն մէկը թուական մը ունի: Այդ թուականներուն եւ յիշուած քաղաքներուն նայելով, այս «Երգեր»ը մեծ մասով աշակերտական փորձեր են, 1913ին եւ աւելի վերջերը գրուած եւ 1957ին ամփոփուած հատորի մը մէջ: Խորհուրդ պիտի տայինք Հայկ Շիրոյեանին, որ արձակ գրականութիւն մշակէ, փոխանակ հասարակ տեղիք կտորներ ստորագրելու, Փոթորիկի Երգեր ընդհանուր խորագրի մը տակ: Երբ որեւէ բանաստեղծ հայկական կոտորածներն ու տարագրութիւնը պիտի երգէ, եւ յիսուն տարիներ ետք անոնցմով պիտի ներշնչուի, բոլորովին տարբեր բան մը պէտք է բսէ մեզի: Իբրեւ նորութիւն երկու քերթուած գտայ հատորին մէջ, Մնաս բարով, Մեֆենաս (էջ 42) եւ Թռի՛ր, կըկոց (առանց ըի) որոնց մէջ աշխատաւորականընկերվարական տանելի միտք մը կը յայտնէ:

Յիսուն տարիներ առաջ թերեւս ներելի էր որ քերթուած գրողը բառ մը ն որոշիչ յօդով վերջացնէ, երբ յաջորդ բառը բաղաձայնով կը սկսի: Բազմաթիւ օրինակներէն մէկ երկուքը յիշենք: Աշունն կուգայ, հաշիշն թող ըլլայ, դառն մահերգը եւն., եւն. որոնք երաժշտական չըլլալով մէկտեղ, ընթերցանութիւնը կը դժուարացնեն:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

×

Եգիպտականք, Արսէն Երկաթ, (Արձակ բանաստեղծութիւն), Գահիրէ, 1956: Յաւիտենական ուղիներ, Մառի Աթմաճեան (քերթուածներ 1950-1956) Փարիզ, 1956: Խոցեր ու Բոցեր, Ա. Սոփիկլեան, Փարիզ, 1957: Ծովերուն պէս, Հայկ Շիրոյեան (Սիրոյ, կեանքի եւ փոթորիկի երգեր), Նիւ Եորք, 1957: Զոյս հողմերը եւ ես, Արշաւիր Մկրտիչ, Թեհրան, 1957: Եթէ Ապրի, Ա. Ասլըն, Թեհրան, 1957: Ամբողջ սրտով, Գալուստ Խաննեց, Թեհրան, 1957: Կարապի երգեր, Յովհ. Այանեան, Պէյրութ, 1957: Արմէններ, Հայորդի, Թեհրան, 1956:

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՌԱՍՊԵԼՆԵՐ

ԼՈՅՍԻ ՏԱՃԱՐԸ

Շատ դարեր առաջ ի մի հաւաքուեցին Հայոց ձորի մարդիկ, խորհրդի նստեցին եւ որոշեցին Լոյսի Տաճար կառուցել՝ հայրենի երկրից ընդմիշտ վերացնելու համար խաւարն ու կարիքը:

Մաճկալ ու սերմնացան, հօտաղ ու որմնադիր քրտնաջան աշխատանքի լծուեցին:

Լուսաբացից մինչեւ մայրամուտ նրանք ծով քրտինք էին թափում, քար-քարի վրայ դնում՝ Լոյսի Տաճարը բարձրացնելու համար:

Աւա՛ղ, ցերեկը բազում չարչարանքով բարձրացնում էին տաճարի պատերը, իսկ երբ վրայ էր հասնում խաւար գիշերը, անյայտ ձեռքեր քարուքանդ էին անում ամէն ինչ, եւ պատերը երբե՛ք գետնից չէին բարձրանում:

Հողի մշակները մտանուել էին տագնապի. չգիտէին ինչ անել՝ քանդարար ձեռքը խափանելու համար:

Մի ալեւոր մատենագիր, որ անցնում էր Հայոց ձորով, տեսաւ ժողովրդի վիճակը, իմացաւ Լոյսի Տաճարի պատմութիւնը, երկար միտք արեց եւ խորհուրդ տուեց.

— Ճարտարապետ, երե՛ւս անիծեալ Սեւ Դեւի գործն է դա. նա ամէն տեղ է, աշխարհի բոլոր կողմերում, եւ ամենուրեք վնաս է հասցնում մարդկանց: Բայց այն կարելի է խափանել, անվնաս դարձնել...

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԸՆՋԱՁՈՒՐԿ ԳԼՈՏ
(CLAUDE GUEUX)

Իր խօսակցութեան ընթացքին եղան պահեր ուր այս հասարակ գործաւորը հասաւ հռետորութեան գագաթնակէտին եւ ներկաներուն մէջ շատեր իրարու ականջին սկսան բաներ մը փսփսալ:

Երբեմն, ունկնդիրներուն այնպէս կը թուէր թէ այս մարդը որ ոչ կարդալ գիտէր եւ ոչ ալ գրել, կրթուած, ընտրեալ մէկն էր, ինչպէս կ'ըլլային բոլոր կարդացած մարդիկը, եւ երբեմն ալ կը թուէր թէ ամբաստանեալը համեստ, չափաւոր, ուշադիր մէկն էր որ քայլ առ քայլ կը հետեւէր իրեն համար կենաց եւ մահու հարց մը ներկայացնող դատավարութեան վիճաբանութեանց, առանց սակայն դատաւորներուն հանդէպ իր բարեացակամ դիրքէն շեղելու:

Մէկ անգամ միայն տարուեցաւ բարկութեան նոպայէ մը, երբ ընդհ. դատախազը իր ճառին մէջ ուզեց ապացուցանել թէ Գլոտ սպաննած էր տնօրէնը, առանց որ այս վերջինը որեւէ բռնութիւն բանեցուցած ըլլար ամբաստանեալին վրայ եւ կամ գործած ըլլար այնպիսի արարք մը որ գրգռած ըլլար Գլոտի բարկութիւնը:

— Ի՛նչ, բացագանչեց Գլոտ, այդպէ՞ս ուրեմն, ուրեմն Պ. Տնօրէնը բան մը չէր ըրած ինծի հակառակ.... ճիշդ է կը հասկնամ ձեզ: Հարբած մարդ մը բռունցքի հարուած մը կու տայ ինծի, կը սպաննեմ զայն եւ կը խորհիք թէ մարդը նախայարձակ է եղած ու կեանքս շնորհելով զիս կը դատապարտէք թիարանի: Բայց մարդ մը որ հարբած չէ եւ տէրն է իր մտածելու եւ գործելու բովանդակ կարողութեան կը չարչրկէ իմ սիրտս ու հոգիս չորս տարի շարունակ, կը նախատէ զիս ամէն օր, ամէն վայրկեան եւ իր յարմար դատած պահուն սանդի հարուածով մը կ'աղնտէ զիս չորս տարի շարունա՛կ...: Պարոննե՛ր, կին մը ունէի որուն համար գողութիւն ըրի, զաւակ մը ունէի որուն համար նոյնպէս գողութիւն ըրի եւ այս երկուքին յիշատակովը ամէն օր կը նախատուէի տնօրէնին կողմէ: Բաւական հաց չունէի, բարեկամ մը ինծի հաց կու տար եւ ահա ինձմէ խլեց հացս եւ բարեկամս: Կը պահանջեմ ինծի վերադարձնել բարեկամս եւ ան զիս գնտանը կը նետէ: Ես զինք «դուք» կը կոչէի, ան ինծի «դուն»ով կը պատասխանէր: Ես իրեն կ'ըսէի թէ կը տանջուէի, կը պատասխանէր թէ կը ձանձրացնէի զինքը: Ուրեմն ի՞նչ կ'ուզէիք որ ընէի: Սպաննեցի զինքը, այո՛, հրէշ մըն եմ, որովհետեւ մարդ մը սպաննեցի եւ կ'ըսէք թէ նախայարձակ մը չէր ան... Լա՛ւ, կտրեցէք գլուխս, շուտ ըրէ՛ք...

Հոյակապ բացատրութիւն մըն էր Գլոտի այս տեսակէտը, որ ցո՛յց կու տար թէ օրէնքը բոլորովին անտեսած էր բարոյական այն պատճառները որոնք կրնային ամբաստանեալի մը համար ծառայել իբրեւ նրբացուցիչ դէպք յանցանաց...

Երբ նիստերը վերջացան, նախագահը ըրաւ իր անկողմնակալ եւ լուսաւոր եզրափակումը...

Եւ եզրակացութիւնը հետեւեալն էր.

Իսկական հրէշ մը՝ Ընչազուրկ Գլոտ, իր կեանքը սկսած էր հասարակաց աղջըկան մը հետ ապօրինի կենակցութեամբ մը, յետոյ գողութիւն էր ըրած եւ ապա՝ սպաննած էր մարդ մը:

Այս բոլորը ճշմարիտ էին:

Երբ երդուեալները պիտի քաշուէին իրենց խորհրդակցութեան առանձնասենեակը, նախագահը ամբաստանեալին հարցուց թէ արդեօք բան մը ունի՞ր ըսելիք տակաւին:

— Շատ քիչ բան, պատասխանեց Գլոտ: Եւ սակայն, ահաւասիկ. ես գող մը եւ մարդասպան մըն եմ, ես գողցայ եւ սպաննեցի: Սակայն ինչո՞ւ գողցայ եւ ինչո՞ւ սպաննեցի: Այս երկու հարցումներն ալ դրէք ձեր միւս հարցումներուն կողքին, պարոնայք երդուեալներ...

Քառորդ ժամուան խորհրդակցութենէ մը ետք, տասներկու պարոնները որոնք պարոնայք երդուեալներ կը կոչուէին, բերին իրենց վճիռը.

Ընչազուրկ Գլոտ մահուան դատապարտուած էր:

Ճիշդ է որ, դատավարութեան սկիզբէն իսկ, երդուեալներէն շատերը գիտած էին որ ամբաստանեալը կը կոչուէր Ընչազուրկ, եւ այդ պարագան խորապէս ազդած էր իրենց վրայ...

Երբ վճիռը կարդացուեցաւ, Գլոտ բաւականացաւ միայն հետեւեալ խօսքերը ըսելով.

— Այո՛, ճիշդ է, սակայն ինչո՞ւ համար այս մարդը գողցաւ, ինչո՞ւ համար ըսպաննեց: Ահաւասիկ երկու հարցումներ, որոնք անպատասխանի են մնացած:

Երբ բանտ վերադարձաւ, զուարթ տրամադրութեամբ մը ընթրեց.

— Երեսունեւվեց տարին թեւակոխեցի...

Զուզեց վճռաբեկ ատեանին դիմել: Զինքը խնամող գթութեան քոյրերէն մէկուն խնդրանքին վրայ էր միայն որ համաձայնեցաւ այդ քայլը առնել:

Կը թուի թէ, սակայն, մինչեւ վերջին վայրկեանը հակառակեցաւ այդ բանին, վասնզի ստորագրեց թուղթը, երբ երեք օրուան օրինական պայմանաժամը արդէն լրացած էր քանի մը վայրկեաններէ ի վեր:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար. - 9)

Մօր արտասուքով լի մի չիչ դրէք շինութեան հիմքում եւ խաղաղութեամբ կ'աւարտէք Լոյսի Տաճարը:

Շինականները լսեցին ծերունու խորհուրդը եւ նուիրական գործն առաջ ընթացաւ:

Սեւ Դեւը կաչկանդուել եւ անվնաս էր դարձել: Մաճկալ ու սերմնացան, խաշնարած ու քարտաշ քար-քարի վրայ դնելով բարձրացնում էին Տաճարի պատերը եւ, օրուայ քրտնաջան աշխատանքից յետոյ, խաղաղ հոգով տուն վերադառնում:

Բայց նրանց ուրախութիւնը երկար չտեւեց: Աշխատաւոր մարդիկ հազիւ մի կանգուն էին բարձրացրել պատերը, երբ մի խաւար գիշեր սեւ դեւերը նորից քարուքանդ արին ամէն ինչ, հողին հաւասարեցրին պատերը:

Շինականները կրկին տագնապի մատնուեցին:

Հայոց ձորով Գողթան երգիչն էր անցնում այդ պահին: Նա տեսաւ ժողովրդի վիճակը, իմացաւ Լոյսի Տաճարի պատմութիւնը, վշտացաւ սաստիկ, կարեկցեց եւ խորհուրդ տուեց.

— Մօր արտասուքը բաւական չէ. չէնքի հիմքում դրէք նաեւ մաճկալի քրտինքով լեցուն մի չիչ եւ խաղաղութեամբ կ'աւարտէք Լոյսի Տաճարի շինութիւնը:

Շինականները լսեցին Գողթան երգչին ու կատարեցին խորհուրդը:

Եւ ի՜նչ ուրախութիւն: Այլեւս անարգել բարձրանում էր Լոյսի եւ Յոյսի տաճարը:

Անցնում էր շաբաթը, անցնում էր ամիսը, լրանում էր տարին ու այլեւս սեւ դեւերը չէին կարողանում քանդել հողի մշակների արդար աշխատանքը:

Վերջապէս շինականները գտել էին գաղտնիքը:

Բայց աւա՜ղ. տարին լրացաւ թէ չէ, ի՜նչ տեսնեն մարդիկ. իրենց շինածից քար-քարի վրայ չի մնացել նորից...

Մի սպարապետ զօրական էր անցնում Հայոց ձորով այդ պահին: Նա տեսաւ ժողովրդի վիճակը, իմացաւ Լոյսի Տաճարի պատմութիւնը, կարեկցեց շինարար մարդկանց եւ ասաց.

— Մօր արտասուքը եւ մաճկալի քրտինքը բաւական չեն. Լոյսի Տաճար կառուցելու համար չէնքի հիմքում դրէք նաեւ քաջի սուրը, եւ ձեր բարձրացրած պատերն այլեւս ոչ ոք չի յանդգնի քանդել, դուք էլ խաղաղութեամբ կ'աւարտէք Լոյսի Տաճարը:

Շինականները լսեցին զօրականի խորհուրդը եւ Տաճարի հիմքում դրին քաջի սուրը:

Եւ ի՜նչ բախտաւորութիւն: Այնուհետեւ մարդիկ քար-քարի վրայ բարձրացնում էին Տաճարի պատերը, եւ ոչ մի դեւ չէր համարձակւում մօտենալ սրբազան շինութեան: Քաջի սուրը ուժ առնելով մօր արտասուքից եւ մաճկալի քրտինքից՝ հեռու էր վանում բոլոր դեւերին:

Այդ օրուանից ամուր ու անսասան բարձրացան պատերը, վեր խոյացաւ Լոյսի Տաճարը եւ կենսատու լոյսով ողողեց Հայոց աշխարհը...

Ասում են, որ լոյսից սարսափած դեւերը սեւ ագռաւներ դառան ու կռկռոցով փախան-գնացին: Իսկ Տաճարը կառուցող մարդիկ նախշուն հաւքեր դառան եւ Տաճարի չուրջը, գետափնեայ ուռիների վրայ յաւերժ երգում են Լոյսի յաղթանակը:

ՍՏ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

(«Սով. Գրականութիւն»)

Ի՞ՆՉ ԲԱՆԻ ՎՐԱՅ Կ'ԱՇԽԱՏԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐԸ

ԳԵՂԱՄ ՍԱՐԵԱՆ.— Աշխատում եմ քնարական նոր բանաստեղծութիւնների ու բալլադների ժողովածուի վրայ... Այդ բանաստեղծութիւններն ու բալլադները կ'արտայայտեն մեր մարդկանց հայրենասիրական զգացմունքները, նրանց հումանիզմը, նրանց մարդկային ապրումներն ու խոհերը կեանքի զանազան երեւոյթների նկատմամբ:

Միաժամանակ շարունակում եմ աշխատանքը կենցաղային հարցեր շօշափող մի պիէսի վրայ, որը վաղուց ի վեր սկսել եմ:

Բացի դրանցից, գրել եմ տասներկու երգ, որոնցից չորսը երգի ու պարի անսամբլի, չորսը՝ նոր կինոնկարի (շարժապատկեր), եւ չորսը՝ Ա. Սաթեանի «Արարատեան դաշտի երգեր»ի երկրորդ շարքի համար:

ՀՐԱՉԵԱՅ ՔՈՉԱՐ.— Այս տարի պէտք է աւարտեմ «Մեծ տան զաւակները» վէպի երկրորդ հատորը: «Հայֆիլմ» կինոստուդիան (շարժանկարի սթիւտիօ) պիտի սկըսի նկարահանել իմ «Հիւսիսային ծիածան» կինոսցենարը (սենարիօ), որ նուիրուած է Հայաստանի միացմանը Ռուսաստանի: ...Ծրագրում եմ գրել նաեւ մի չարք պատմուածքներ, ակնարկներ եւ հրապարակախօսական յօդուածներ:

ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՆՈՐԵՆՑ.— ...Ներկայումս կազմում եմ տպագրուած եւ անտիպ բանաստեղծութիւնների ընտրովի ժողովածու, որ լինելու է իմ գրական գործունէութեան համեստ հաշուետուութիւնը:

...Շուտով մեկնելու եմ Հայաստանի լեռնային շրջաններից մէկը՝ ծանօթանալու հայկական երբեմնի յետամնաց գիւղի կերպարանափոխութեանը եւ կուլտուրական վերածնունդին...

ԱՂԱՒՆԻ.— Այս հարցին կարելի էր պատասխանել մէկ նախադասութեամբ՝ աշխատում եմ «Շիրակ»ի երկրորդ գրքի վրայ, բայց ես գիտեմ, որ դա ընթերցողին չէր բաւարարի: Նա վաղուց արդէն սոսկ միայն պատրաստի գրքի ընթերցող չէ եւ եթէ գրողի ստեղծագործական աշխատանքի ականատես չէ, ապա մասնակիցն է՝ իր պահանջներով, հետաքրքրութիւններով, ցանկութիւններով: Չգիտեմ, ուրիշներն ինչպէս, բայց ես աշխատանքի ընթացքում շարունակ զգում եմ ընթերցողի սպասողական հայեացքը յառած ինձ վրայ եւ կարծես թէ մենք միասին ենք խորհում, գրում, ջնջում, ընթացք եւ ուղղութիւն տալիս փոքրիկ այն աղջկայ արարքներին, որի հետ ընթերցողը բարեկամացաւ առաջին գրքում: Ու ես գիտեմ, որ ընթերցողն անհամբեր է տեսնելու թէ յետոյ ի՛նչպէս ընթացաւ այդ աղջկայ կեանքը...

ՀԱՄՕ ՍԱՀԵԱՆ.— ...Այս տարի Հայպետհրատը լոյս է ընծայում իմ նոր ժողովածուն, որն ամփոփում է, ինչպէս վերջին տարիներին գրուած, այնպէս էլ անցեալներում ստեղծուած մի քանի անտիպ բանաստեղծութիւններս:

Մոսկուայում «Սովետսկի Պիսատել»ը ռուսերէն հրատարակում է ընտիր բանաստեղծութիւններիս ժողովածուն:

...Թէ որքանով այդ բոլորը կը թեթեւացնի այն մեծ պարտքը, որ ունեմ ընթերցողի հանդէպ, կ'որոշի ինքը՝ ընթերցողը:

ՍԵՐՕ ԽԱՆԶԱԴԵԱՆ.— ...Այս տարի գրում եմ նաեւ գիւղական պատմուածքների մի չարք, որոնց մէջ ցանկանում եմ մարմնաւորել լեռնային գիւղում ապրող ազնիւ ու անխոնջ մարդկանց՝ դարերով խամ մնացած լեռնալանջերը հերկող տրակտորիստների, իւրաքանչիւր ոչխարից չորսուկէս քիլոկրամ բուրդ ստացող հովիւների կերպարները: Պատմուածքներիս ժողովածուի մի մասն արդէն պատրաստ է: Շուտով կը մեկնիմ Զանգեզուր՝ թարմ տպաւորութիւններ ստանալու եւ նոր պատմուածքներ գրելու համար:

Դրան զուգահեռ, նիւթեր եմ հաւաքում եւ աշխատում եմ մի պատմական վէպի վրայ, որը նուիրուած է 18րդ դարի առաջին քառորդում Հայ ժողովրդի մղած ազգային ազատագրական պայքարին...Գիրքը կոչուելու է «Մխիթար սպարապետ»:

ԿԱՊՈՅՏ ԵՐԳ

Այս գիշեր, տօ՜ն գիշեր
Հասակն ի վեր մայթերում,
Սիրտս խառնած աչքերում
Կապո՜յտ, կապո՜յտ մշուշին՝
Մենք քայլեցինք միասին
Հասակն ի վեր մայթերում...

Ուշ գիշեր, լո՜յս գիշեր,
Ոտքերում տակ մարդերում
Կոխոտուած, սիրտս երգեց՝
Սրտիդ վրայ տրոփում,
Ու երգեցինք միասին
Երա՜զ գիշերը կեանքին:

Կապո՜յտ աղջիկ, պատրանք մը չէ՞ր,
Որ լոյսերում պէս գիշերուան
Կը բարձրանար արիւնէս վեր՝
Երբ կը զգայի որ սրտիս մէջ
Տա՜ն մը կարօտը կը ծնէր.
Կապո՜յտ աղջիկ, կապո՜յտ երգ էր...

ԱՐՄԵՊԻԼ

Հայաստանեան բանաստեղծութիւն

ՁԵՌՔԵՐ

Դուք՝ վաստակած, քրտնած ձեռքեր,
Արեգակից խանձուա՛ծ ձեռքեր,
Ձեռքեր՝ բքից, շոգից ճաքած,
Դո՛ւք որ հողից քամում բերքեր,
Ցան էք անգամ դարձնում երգեր՝
Վհատութեան դուռը փակած:

Դո՛ւք, որ հանքից քար էք հանում
Որ ծակծկում՝ կար էք անում,
Տապակում էք՝ հալում մետաղ,
Եւ, հոգեպահ, դառնալով տուն,
Մէկով թոռին, մէկով որդուն
Պինդ գրկելով՝ ասում «մատա՛ղ»:

Դո՛ւք, որ մթնում լոյս էք փռում
Որ խրախոյս, յոյս էք փռում,
Ձե՛ռքեր, ձեռքե՛ր ժողովրդի.
Դուք՝ ստեղծող, ճարտար ձեռքեր,
Դուք՝ չկեղծո՛ղ, արդա՛ր ձեռքեր.
Ձեզ եմ երգում ես՝ ձեր որդին

Ակնածանքո՛վ՝ ձեռք սրտիս,
Մեծարանքո՛վ՝ երգը շրթիս...

ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿ

ՍՐԱՄԻՏ ԽՕՍՔԵՐ ՍԱՇԱ ԿԻԹՐԻԷՆ

ԲԱՐԵԿԱՄ.— Երբ փառքի մէջ ես, ի՞նչ փոյթ թշնամի մը. թշնամի մը՝ աւելի, երբ արդէն այնքան շատ են. բայց նոր բարեկամ մը, երբ դժբախտ ես, կարծեմ, այդ ուրիշ բան է...

ԴՐԱՄԸ.— Դրամը այն ատեն արժէք ունի երբ գրպանէդ դուրս կ'ելլէ: Զունի՝ երբ կը մտնէ: Ինչի՞ կրնայ ծառայել գըրպանդ ունենալը:

ՑԱՒԸ.— Ցաւը մեծ էր, որովհետեւ քու ցաւդ էր:

ԱՍՏՈՒԱԾ.— Ուրանալ Աստուած, կը նշանակէ հրաժարիլ այն միակ շահեկանութենէն զոր մահը ունի:

ՀԱՐՈՒՍՏ ԸԼԼԱԼ դրամ ունենալը չէ, դրամ ծախսելն է:

ՏՈՒՐՔ.— Կ'ըսեն թէ աշխարհ տխուր է. յանցանքը տուրքերուն է: Մարդիկ, պարկեշտ մարդիկ են որոնք տխրած են, որովհետեւ անոնք որ տուրքերը հնարած են, ստիպած են զանոնք որ գող դառնան:

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ.— Առաջին մարդը որ ամուսնացաւ, ընելիք չկայ, չէր գիտեր: Բայց երկրորդը... խակապէս աններելի է:

ԿԱՏԱԿ.— Որպէսզի կատակ մը համով ըլլայ: Երեք հոգի պէտք է. — մէկը որ պատմէ, երկրորդ մը որ հասկնայ եւ երրորդ մը որ չհասկնայ: Այսպէսով պատմողին եւ հասկցողին հաճոյքը կրկնապատկուած է երրորդի՛ չհասկնալուն պատճառով:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (118)

ԵՐԿՈՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ԻԷ.
ԹԱՓԱՌԱԿԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄ

Գուրգէն մինչեւ այն վայրկեանը որ վանահայրը գնաց՝ անտարբեր տեսնուեցաւ Հեղինէի հետ, իսկ երբ միայն Թորոսով եւ նա մնացին,

— Հեղինէ, քեզ շնորհակալութիւն չեմ կրնար ընել, ես գիտեմ եւ իմ սրտիս կը չափեմ քու արարքդ, որ կարող եմ քեզ համար կրակի մէջ նետել ինքզինքս: Բայց քու բոլոր կարգադրութեանդ մէջ այնչափ ուշիմութիւն, այնչափ նախատեսութիւն կը գտնեմ, որ գիս շատ կը զարմացնէ եւ քու կորուստդ ինձ աւելի զգալի կրնար ըլլալ եթէ տեղի մնար աւելոյն: Ընդունէ՛ ո՛չ իմ շնորհակալութիւնքս, այլ շնորհաւորութիւնքս քու այդ նախատես իմաստութեանդ համար, որ գիտէի, բայց այդ աստիճանի չէի կարծեր, չէի կարծեր որ իմ Հեղինէս Վասկանուշի հաւասար լինի: Խե՜ղճ Յովնան, խե՜ղճ Գուրգէն...

Այս խօսքերուն քանի մը րոպէ խորլռութիւն յաջորդեց. մտածութեան վայրկեան էր այդ: Հեղինէ ընդհատեց լռութիւնը եւ հարցուց Թորոսին:

— Ո՞ւր է Վասկանուշ:

— Բաղրատունեաց Օրիորդ մը, պատասխանեց նա, ճաշէն վերջ պատմեմ քեզի Վասկանուշի եւ Յովնանու պատմութիւնը, վասնզի կարելի չէ այդ երկու անձը իրարմէ զատել, որ իրենց կենաց մէջ թէպէտ միշտ բաժնուած՝ միասիրտ եւ միահոգի ապրեցան, եւ հիմա Աստուծոյ սեղանին առջեւ իրենց մարմինները քովէ քով կը հանգչին:

Դարձեալ լռութիւն յաջորդեց՝ մինչեւ Հեղինէ ելաւ՝ իր թէ տնական թէ իշխանական գործերը տեսնելու, որ իր հիւանդութեամբ կրնային անտես մնացեալ լինիլ:

Այն ատեն Գուրգէն հարցուց.

— Վասկանուշ ե՞րբ մեռաւ, Թորոս, ես ամենեւին չիմացայ:

— Հազիւ թէ տարի մը կամ երկու՝ Յովնանու նահատակութենէն վերջ ապրել էր:

— Զարմանալի՜ ճակատագիր, ըսաւ եւ հառաչեց Գուրգէն, յետոյ իր Յովնանու տեսիլքը պատմեց:

Երկու օր հիւր եղան մեր իշխանները Կանգուարի բերդը. երրորդ օրը Գուրգէնի խորհրդով Թորոս յայտնեց Հեղինէի թէ ինք հրաւիրած էր իւր ակար բարեկամը Ակէոյ գաւառն եւս օդափոխութիւն ընելու եւ այսպէս անգամ մ'էլ հրաժարեցան այս երկու սիրեցեալք՝ տխուր եւ լուռ սրտատարօք:

Իսկ Թորոս զարմանքով կը դիտէր սիրոյ այս ուրիշ կերպարանքը: Կը բաղդատէր Հեղինէ Վասկանուշի հետ, որ ուրախ, զուարթ կը խօսէր, կը ծիծաղէր, եւ այդ ուրախութեան դիմակին տակ ցաւոտին սիրտ մը անթափանցելի կը ծածկէր: Իսկ հիմա զՀեղինէ կը տեսնէր աւելի երիտասարդ՝ նոյնպէս սրամիտ, հեռատես, կառավարութեան ոգի ունեցող, — բայց սա արձան էր մարմարեայ՝ հազիւ թէ ժպիտ մը իր շրթանց վրայ կը նշմարուէր, իւր պարզ ճակատը ոչ կնճիռ ունէր եւ ոչ զուարթութիւն, իւր խոր եւ սուր աչքերը ծանր ակնարկ մ'ունէին անխռով ուրախութեան, տրտմութեան եւ երկիւղի համար: Գիտէր Թորոս որ եթէ Մուշեղ հիւանդ չլինէր՝ եւ այդ կնոջ ձեռք չլինէր երկրին կառավարութեան ղեկը Կանգուար եւ Անձեւացեաց գաւառը թըշնամեաց աւար եւ յափշտակութիւն պիտի դառնային: Բայց մէկ կողմէն նախատեսութիւն՝ ժողովրդոց պիտոյքը հոգալ ժամանակին, միւս կողմէն խստութիւն ոչ ներել չէր գիտեր մատնութեան եւ դաւաճանութեան, այլ դատաստանական վըճիռներ անդառնալի գործադրել կուտար, փրկարար զէնքեր եղել էին այդ կնոջ ձեռք: Բուղայի Ամիրայից եւ զօրավարաց յափշտակութենէն պահելու համար երկիրը եւ ժողովուրդը, գաւառին գլխաւոր բերդերը՝ Նորաբերդ եւ Կանգուար ոչ միայն լաւ ամրացեալ էին, այլ նաեւ երկու երեք տարուան պաշար ու զէնք ունէին. վտանգի ժամանակ ժողովրդեան ոչ միայն իրաւունք տուած էր ամրանալու, այլ ամէն տեղ պահապաններ եւ սուրհանդակներ իմաց կուտային անպատսպար գիւղերու եւ աւանաց, որ վտանգը չհասած փախչին ապաստան: Կանգուար եւ Նորաբերդ քանի քանի անգամ պաշարուեցան ի թշնամեաց, թշնամին սովեցաւ եւ գընաց, իսկ Անձեւացեաց ժողովուրդը պաշար ունէր մարդկանց համար, դարման ունէր կենդանեաց, ի շնորհս իշխանուհւոյն որ նախագահութեամբ խիստ բայց արդար ձեռքով կը կառավարէր: Իր ընտրած զօրավարներն քաջ էին եւ արթուն: Իր դրած դատաւորներն ուղիղ էին եւ անաչառ: Թորոս ինք փորձել էր միջնորդել քանի մը յանցաւորներու շնորհք խնդրելով, եւ այդ անողոքելի երիտասարդ կնոջ պատասխանին տուժեւ լռել էր: «Այսպէսի վիճակի մէջ, ըսել էր Հեղինէ, ես ուխտ բրած եմ դատաստանական վըճռոյ մէկ գիր, մէկ կէտը չաւրել. երբ թշնամին դմեզ կը պաշարէ, կ'ողողէ եւ կը ջնջէ, դթութիւն մատնիչներու, դաւաճաններու եւ իրենց պարտքը չկատարողներու համար մատնութիւն եւ դաւաճանութիւն է ազգին դէմ, կրօնքին դէմ:

(Շար.)

ՇԵՐԵՆՑ

թիւնը ձգելով: Կրեմլին, ուրբաթ օր Սիպերիոյ մէջ պայթեցուց հիւլէական իր զօրաւորագոյն ռումբը:

Ապաքինման ժողովին մէջ, անգլիացի պատուիրակը շեշտը դնելով այս կէտին վրայ, Խ. Միութեան ոչ-խաղաղական ըղձացումներուն փաստը նկատեց զայն:

Մոսկուայի ներկայացուցիչը՝ Զորին, անմիջապէս հակադդելով անգլիացի պատուիրակին, շարք մը հարցումներ ըրաւ, աւելի ապահով տեղեկութիւններ ունենալու համար հիւլէական փորձերը երկու տարիով յետաձգելու Արեւմտեան վերջին առաջարկին շուրջ:

Պատասխաններ տուին Ֆրանսայի պատուիրակ Ժիւլ Մոք եւ Միացեալ Նահանգներու ներկայացուցիչ Սթասըն:

Յաջորդ նիստը պիտի գումարուի չորեքշաբթի օր:

× Ուաշինկթընէն, հիւլէական ուժի յանձնախումբը կը հաղորդէ, թէ Սիպերիոյ մէջ ուրբաթ օր «կարեւոր» պայթիւն մը եղած է: Նոյն օրը, Նեվատայի անապատին մէջ, Միացեալ Նահանգներ պայթեցուցած են 1957ի իրենց տասնըերրորդ հիւլէական ռումբը:

ՌՈՒՍԵՒԳԵՐՄԱՆ ՑՆՑՈՒԿԸ

●

Ինչպէս ծանօթ է, ամիսէ մը ի վեր Մոսկուայի մէջ սկսած են ռուսեւգերման խորհրդակցութիւնները: Ցաճախ ընդհատուեցան անոնք, անհամաձայնութիւններու հետեւանքով: Մոսկուայի գերման պատուիրակութեան առաջնորդը՝ Լար, որ երկրորդ անգամ ըլլալով Պոնն գացած էր, իր կառավարութեան հետ խորհրդակցելու համար, վերադարձած է Խ. Միութիւն:

Ներկայ պայմաններու մէջ դժուար է թէ համաձայնութիւն մը կարելի ըլլայ գոյացնել Խ. Միութեան եւ Արեւմտեան Գերմանիոյ միջեւ: Այս է նաեւ կարծիքը՝ Մոսկուայի Արեւմտեան շրջանակներուն, որոնք ձախողութիւնը կը վերագրեն Կրեմլինի չկամութեան:

Այս ուղղութեամբ յատակ յօդուած մը կայ «Փրաւտա»յի մէջ: Խորհրդայինները բանակցութեանց առանցքը կը նկատեն տնտեսական յարաբերութիւնները՝ երկու երկիրներու միջեւ: Այս մարզին մէջ, Մոսկուա կարեւոր առաջարկներ կ'ընէ Արեւմտեան Գերմանիոյ:

Գալով Պոննի կառավարութեան՝ գըլխաւոր մտահոգութիւնն է Խ. Միութեան մէջ գտնուող Գերմանացիներու հայրենադարձը: Դաշնակցային Հանրապետութեան Արտաքին նախարար Ֆոն Պրենթանոյի համաձայն, եթէ Մոսկուա ընդունի խորհրդակցիլ Գերմանացիներու հայրենադարձին մասին եւ բարի կամեցողութեան տրամադրութիւններ ցոյց տայ՝ ո՛չ մէկ պատճառ կայ, որ Գերմանիա առեւտրական համաձայնութիւններ չկնքէ: Սակայն, այնպէս կը թուի, թէ Խորհրդայինները իրենց տեսակէտէն հրաժարելու միտք չունին:

× Պոննի պաշտօնական շրջանակները կը հաղորդեն թէ 566 նախկին էս-էսներ ընդունուած են գերմանական նոր բանակին մէջ: Ասոնց մէջ կը գտնուին 45 նախկին սպաներ: Յարդ, 4386 նախկին էս-էսներ դիմում կատարած էին գերմանական նոր բանակին մաս կազմելու համար: Դիմումներուն մեծ մասը մերժուած է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ 41 երիտասարդներ երէկ հասան Փէքին, այս ձեւով Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարութեան դըրած արգելքը վերջացած է՝ համայնավար Չինաստան այցելողներուն համար: Ամերիկացիները կ'ընկերանան տասներկու այլ ազգերու երիտասարդ ներկայացուցիչներուն, որոնք մասնակցած էին Մոսկուայի երիտասարդական փառատօնին:

ՍԻՆԿԱՓՈՒՐԻ մէջ համայնավարական դաւադրութիւն մը երեւան ելաւ: Երեսունի մօտ քաղաքական դէմքեր ձերբակալուեցան, ոստիկանութեան կողմէ կատարուած խուզարկութեան մը ընթացքին:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Արտաքին նախարար Փինօ, իր պաշտօնակիցներուն ընկերակցութեամբ, շաբաթ առաւօտ հասաւ Րիօ տը Ժանէյրօ: Փինօն դիմաւորելու գացած էին Պրազիլիոյ Արտաքին նախարարն ու ֆրանսական դեսպանը:

ՍԵՈՒԼԻ մէջ, Հարաւ-Քորէական ոստիկանութիւնը երեւան հանած է խորհրդային լրտեսական ցանց մը, որ հինգ տարիէ ի վեր կը գործէր երկրին մէջ, կարեւոր տեղեկութիւններ յանձնելով Մոսկուա:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ դրամատան պաշտօնեաները նոր բողոքներ կը ներկայացնեն, անցեալ Յուլիսի ընթացքին իրենց ըրած գործադուլին օրականներ պահանջելով: Հակառակ պարագային, կը սպառնան կրկին գործադուլի դիմել:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոստ. 23).— Ձոյլ ոսկի 521.000, նափոլէոն 3800, զուիցերիական 3670, անգլիական 4570, քսան տոլարնոց 18.480, Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) սթերլին 1150, տոլար 444, զուիցերիական 106,50, լիր 0,70:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Ազգ. Միութիւնը եւ Եկեղեցաշէն Յանձնախումբը հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ Պ. Նափոլէոն Պըլըգեանի իր 500.000 ֆրանքի նոր նուէրին համար շինութեան ֆոնտին: Ի մօտոյ աւելիով օգնելու խոստումով: Ասկէ առաջ ոչ թէ միայն 300.000 ֆրանքի նուէրով մը արդէն օգնած էր շինութեան գործին, այլ կը բերէր միշտ իր բարոյական աջակցութիւնը ամէն անգամ որ պէտք ունենանք իրեն, որպէս մեր շրջանին շինութեան ձեռնածուն (անթրըփրընէօր) գնահատուած է հանրօգուտ շինութեան նախարարին ալ կողմէ եւ իբր այդ ներբողուած իր գործը անցեալ տարի փարիզեան թերթի մը մէջ ի քաջալերութիւն քաղաքիս բարեզարդման-համար մատուցած ծառայութեանց համար: Յարդ Պ. Պըլըգեանի ազգանուէր կեցուածքը իրաւունք կուտայ մեզ այլ ակնկալութեանց համապատասխան իր դիրքին, լրացնելու համար օր առաջ ամէնուս սրտին խօսող պատուաբեր եկեղեցին եւ ազգ. տունը, որպէս իրականացումը ազգային երազին:

ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

×

Վալպարեւ – Լա Փօմ Սէն Մարսէլի Հայ Երիտ. երկսեռ Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, 11 Օգոստ.ի դաշտապնացութեան առթիւ, որ վիճակահանութեան դրուեցան ու գոյացաւ կոկիկ գումար մը.—

Պ. Պ. Ս. Առաքելեան կարկանդակ մը, Մ. Աչճեան երեք շիշ մուսքօ, Հաթապեան մէկ շիշ մուսքօ, Սահակեան մէկ շիշ մուսքօ, Մեսրոպեան մէկ շիշ մուսքօ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 187-188 (Յուլիս–Օգոստոս)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Հայ անասնաբոյժներ (Շ. Նարդունի). — Ի՞նչ խմել ծարաւ ենք (Տօքթ. Ասքանազ). — Հայաստանի բուժավայրերը (Տօքթ. Յակոբեան). — Ծովի լողանք (Տօքթ. Աչճեան). — Գինի (Բժկ. Բառարան). — Կաթ կը մեղէ (Փրոֆ. Վէռհօօկէն). — Ցղութիւնը եօթը ամիս միայն (Տօքթ. Աղասանի). — Ի՞նչպէս տեղափոխել արկածեալը (Խաչուհի). — Ֆրանկախտը (Տօքթ. Միսաքեան). — Ի՞նչ է հանճարը (Վէռհաւն). — Ծերութիւն եւ ծերախտ (Տքթ. Նաւասարդ). — Հին բառարաններ (Յ. Քիւրտեան). — Հացի (Իշխանեան):

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 ֆրանք, արտասահման 1200 ֆրանք: Դիմել Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ» կը ծախուի նաեւ Քատէի մեթրոյին գլուխի կրպակը:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Բժիշկ Գէորգ Սանասարեան, որ մօտ քսան տարի առաջ կը գտնուէր Ֆրանսա: Իր մասին տեղեկութիւն ունեցողներէ կը խնդրուի իմացնել իր եղբօրորդւոյն, հետեւեալ հասցէով.—

M. Soghomon Sanassarian
Arapkir Rue 8, 61 Erévan
U. R. S. S. 'Arménie

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ

Հայեւռուս յարաբերութիւններու լոյսին տակ:

Գրեց՝ ԳԱԲՐԻԷԼ ԼԱԶԵԱՆ

Տպարան «Յուսաբեր», Գահիրէ 1957:
Գին՝ 1100 ֆրանք:
Դիմել Յառաջի եւ հայ գրատուններու:

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise
Fondé en 1925 Tél : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 փր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փրաք: Հատը 12 փր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
27
ՕԳՈՍՏՈՍ
MARDI
27 AOUT
1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 7976 33ème ANNEE

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3778

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՆՔ ՕԹՈՄԱՆ

Հայ յեղափոխութիւնը իր ամէնէն յանդուգն ձեռնարկը արձանագրեց 61 տարի առաջ Վոսփորի ափերուն վրայ, կարմիր Սուլթանի մայրաքաղաքին մէջ, վեց մեծ պետութեանց դեսպաններու քթին տակ:

Պերլինի վեհաժողովէն ի վեր տասնեւութ տարի անցած էր:

Սուլթանը ո՛չ միայն չէր գործադրած իր խոստացած բարենորոգումները, որոնք հանդիսաւորապէս երաշխաւորուած էին եւրոպական պետութեանց կողմէ, այլ արեան մէջ խեղդած էր հայութիւնը՝ արեւելեան նահանգներէն մինչեւ Կիլիկիա:

Սուլթան Համիտ երբեք պիտի չհամարձակէր կազմակերպել համատարած հայկական ջարդեր, եթէ նախապէս ապահով չըլլար, որ անպատիժ պիտի մնար:

Հայկական դատին դժբախտութիւնն այն էր, որ փոխանակ մէկի վեց երաշխաւոր ունէինք: Վեց մեծ պետութիւններ, որոնք իրարու հետ կը մրցէին Սուլթանին շնորհները վայելելու, այսինքն իրենց դրամատէր հպատակներուն դանազան չահաբեր մենաշնորհներ ապահովելու համար օսմանեան կայսրութեան անծայրածիր սահմաններուն մէջ:

Արեւմուտքը դաշինք աւելի քան երեսուն տարի մատին վրայ խաղցուց Եւրոպայի դիւանագէտները: Ցաջողեցաւ անձեռնմխելի դարձնել օսմանեան կայսրութեան հողային ամբողջութիւնը Եւրոպայի, Ասիոյ եւ Ափրիկէի մէջ, Ատրիականէն ծովէն մինչեւ Պարսից ծոց, մինչեւ Կարմիր ծով ու Հիւսիսային Ափրիկէ (Տրիպոլիս ու Պէնկազի):

Հայ յեղափոխականները փորձով տեսան, որ Սուլթան Համիտը չփացնողն ու քաջալերողներն էին քրիստոնեայ մեծ պետութիւնները, որոնց «մարդասիրական» զգացումներուն միամտաբար հաւատացած էինք ա՛յնքան ատեն:

Պանք Օթոմանի գրաւումը կազմակերպողներուն բուն նպատակն էր ցնցել Եւրոպայի խիղճը, սթափեցնել երաշխաւոր պետութիւնները, յիշեցնել անոնց իրենց ստանձնած բարոյական պատասխանատուութիւնը, այսինքն՝ «այլեւս առանց յապաղման» գործադրել տալ բարենորոգումները Հայկական Նահանգներուն մէջ, ինչպէս յանձնառու եղած էին 1878ին Պերլինի դաշնագրի 61րդ յօդուածով:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան վարիչ մարմինը նախապէս կը մտածէր նոյն օրուան մէջ ուժանակներով մէկիկ մէկիկ օդը հանել վեց մեծ պետութեանց Պոլսոյ դեսպանատուները:

Այսպիսի ձեռնարկ մը մեծ անպատեհութիւններ կը ներկայացնէր: Բազմաթիւ անմեղ մարդիկ կրնային զոհուիլ աննպատակ:

Ինչպէս Փարիզի Պասթիյլը բռնակալութեան, Պոլսոյ Պանք Օթոմանն ալ միջազգային դրամատիրութեան միջնաբերդն էր: Դրամագլուխն ու պաշտօնէութիւնը եւրոպական էին: Անոր գրաւումը իրարանցում առաջ պիտի բերէր ո՛չ միայն Թուրքերուն, այլ նաեւ ու մանաւանդ Եւրոպացիներուն մէջ:

«Կապիտիւլասիոն»ները բացառիկ դիրք մը ապահոված էին այս վերջիններուն օսմանեան կայսրութեան մէջ:

Պոլսոյ վեց դեսպաններէն իւրաքանչիւրը երկու պահականաւ ունէր իր տրամադրութեան տակ Վոսփորի եւ Ոսկեղջիւրի ջուրերուն մէջ, զինուած թնդանօթներով եւ արդիական զէնքերով: Զինեալ նաւաղներ կազմ ու պատրաստ կը սպասէին՝ պաշտպանելու համար իրենց հպատակները Թրքական հաւանական ոտնձգութեանց դէմ:

Երբ 1896 Օգոստոս 14-26ին քսանեւվեց Դաշնակցական հերոսներ գրաւեցին Ղալաթիոյ Օսմաններուն դրամատունը, 150 պաշտօնեաներ եւ եօթը յաճախորդներ կային ներսը, մեծ մասամբ եւրոպացի:

Հայդուկները իրենց պաշտպանութեան տակ առին զանոնք: Ո՛չ մէկուն քիթը արիւնեցաւ:

Յոյցը կազմակերպողները կը յուսային, որ եւրոպական պահականաւերէն զինուորներ ցամաք պիտի հանուէին՝ պաշտպանելու համար դրամատան շէնքին մէջ վտանգուած մարդիկը:

Յեղափոխականները վեց դեսպաններուն յուշագիր մը ղրկած էին՝ պահանջելով բարենորոգումներու չուտափոյթ գործադրութիւնը:

Դեսպանները ո՛չ մէկ շարժում ըրին: Քաջալերուած անոնց անտարբերութենէն — ոմանց ալ մեղսակցութենէն — Սուլթան Համիտ առիթէն օգտուեցաւ՝ անմեղ եւ անպաշտպան Հայերու կարմիր արիւնով ներկելու համար Պոլսոյ փողոցները ամբողջ երկու օր:

Ո՛չ մէկ բողոք Կարմիր Սուլթանին՝ Հայոց երաշխաւոր պետութիւններուն կողմէ, որոնք չէին վարաներ ի հարկին մարտանաւ ղրկել Թուրքիոյ ջուրերը՝ զանձելու համար իրենց մէկ հպատակին առնելիքը օսմանեան կառավարութենէն...:

Հայկական արիւնը նուազ արժէք կը ներկայացնէր...:

Պանք Օթոմանի գրաւման 61րդ տարեդարձին առթիւ ուզեցինք թարմացնել յիշողութիւնները: Որպէսզի դաս առնենք անցեալի մեր փոթորկալից պատմութենէն: Ու որպէսզի միաժամանակ ոգեկոչենք յիշատակը Բաբկէն Սիւնիի եւ անձնազոհ ընկերներուն՝ Արմէն Գարոյի, Հրաչի եւ միւսներուն, ինչպէս նաեւ Սամաթիոյ հերոսներուն, որոնք իրենց կեանքը վտանգեցին յանուն հայ ժողովուրդի ազատութեան:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔՈՒԱԹԼԻ ՍՈՒՐԻԱ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

«ԳԼԽԱՒՈՐ ՎՏԱՆԳԸ ՍԻՈՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆ Է ՈՉ ԹԷ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ» ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ ՋՕՐ. ՊԸԶՐԻ

Շաբաթ մը Աղեքսանդրիոյ մէջ (Եգիպտոս) մնալէ ետք, Սուրիոյ Հանրապետութեան Նախագահ Շիւքրի Քուաթլի կիրակի օր Դամասկոս վերադարձաւ: Նախագահը ջերմ ընդունելութեան արժանացաւ օդակայանին մէջ, ուր զինքը դիմաւորելու եկած էին կառավարութեան տասը անդամները, պայյակէտի նոր հրամանատարը եւ զինուորական այլ անձնաւորութիւններ:

Օդակայանին մէջ Քուաթլի յայտարարեց.— «Նախագահ Նասրի հետ արաբական աշխարհին վերաբերեալ բազմաթիւ հարցերու շուրջ խորհրդակցութիւններ ունեցայ: Մենք, եգիպտացի մեր եղբայրներուն հետ, կը վստահինք մեր ապագային: Մեր դիրքը ամուր է: Աշխարհակալութիւնը պիտի ձախողի իր ծրագիրներուն մէջ, որովհետեւ պիտի բախի չարունակ աճող միջամտութեան մը ընդդիմանալու վերջնական մեր որոշումին՝ մեր ազատութիւնն ու անկախութիւնը պաշտպանելու համար»:

Կարգ մը հարցումներու պատասխանելով, Սուրիոյ Նախագահը յայտարարեց, թէ «լուր չունի խորհրդաժողովէ մը, որ պիտի համախմբէր Սէուտ արքան եւ Սուրիոյ ու Եգիպտոսի Նախագահները»:

Հարցը հոն է, որ այս լուրը տրուած է... Մոսկուայի ձայնասփիւռին կողմէ: Նոյնիսկ, լիբանանեան թերթերը, աւելի առաջ երթալով, կը յայտնէին թէ այդ

(Շար.ը կառռաւ Դ. էջ)

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

ՀԱՐԻԿԻՆ ԴԱՍԸ՝ ՏՂՈՒՆ

— Հայրիկ, ինչո՞ւ Հայերը թագաւոր չունին, Նախագահ չունին, բանակ չունին... Ամէն ազգ բան մը ունի, մեր ազգը բա՛ն մըն ալ չունի...

— Կը սխալիս, տղաս... Հին ժամանակները, մենք ալ...

— Նորէն սկսար հին ժամանակներուն մասին խօսիլ... Մոռցի՛ր սա հին ժամանակները... Այսօ՛ր ի՞նչ ունինք... Ինծի ա՛ն ըսէ...

— Շատ կը խօսիս... Հին ժամանակները մենք ալ ունէինք մեր թագաւորները, մեր զինուորները եւ մեր կառավարութիւնը...

— Հիմա ո՞ւր են, ի՞նչ եղան...

— Սպասէ՛ որ ըսեմ, տղաս... Մեր երկիրը սխալ տեղ շինուած է... Չորս կողմերնիս թշնամիներ ունեցած ենք... Հասնողը ներս մտած ու քարուքանդ բրած է մեր գիւղերն ու քաղաքները...

— Ադ ի՞նչ տեսակ թագաւորներ ունեցեր ենք որ չեն կրցեր յարձակողները ետ քշել... Օր մըն ալ իրենք ուրիշին երկիրը մտնէին ու քարուքանդ ընէին...

— Մեր ժողովուրդը չի քանդեր, կը շինէ, տղաս... Երբ քրիստոնեայ եղեր ենք, մեր թշնամիներուն թիւը աւելի շատցեր է... Պատերազմ պատերազմի վրայ... Մեզի շունչ առնել չեն տուեր...

— Յաղթե՞ր ենք...

— Երբեմն յաղթեր ենք, երբեմն ալ յաղթուեր ենք... Այս վիճակը տեւեր է, ես ըսեմ հազար, դուն ըսէ երկու հազար տարի... Անանկ որ ա՛լ ոչ թագաւոր մնացեր է մեր գլխուն վրայ, ո՛չ ալ բանակ...

— Ատիկա գիտէի, բայց ի՞նչպէս է եղեր է որ ողջ մնացեր ենք եւ մինչեւ այսօր ալ աշխարհի մէջ երեք, չորս միլիոն Հայ կայ...

— Գաղնիքը հոդ է, տղաս... Մեզի պէս ժողովուրդ չկայ... Մեր քաշածը ուրիշները քաշէին, մինչեւ հիմա իրենց անունն ալ մոռցուած կ'ըլլար...

— Նորէն մեր ազգը կը գովես... Ինծի քարոզ մի՛ կարդար... Այսօն ի՞նչ ունինք, ո՞ւր հասեր ենք, ի՞նչ պիտի ըլլանք... Երէկ տասը հազար տոլար ունէի, բայց այսօր չունիմ...

— Այսօ՞ր... ըսե՛մ, տղաս... Այսօր, մենք ունինք մեր ազգային եկեղեցին...

— Չի բաւեր...

— Կը բաւէ, տղաս, կը բաւէ... Բանդէ՛ այդ եկեղեցին ու մեր երեք, չորս միլիոնին հաշիւը մաքրուած կ'ըլլայ... Յետոյ, ունինք մեր լեզուն... Լեզուներուն թագուհին...

— Մի՛ չափազանցեր...

— Ունինք ազգային մշակոյթ մը...

— Շատ մեծ բան մը չէ...

— Լռէ՛, դուն անոր համն ու հոտը առած չես... Ունինք մեր տոհմիկ բարքերը, մեր ընտանիքը...

— Ուրիշներն ալ ունին...

— Այո՛, բայց մերը ուրի՛շ բան է, ուրի՛շ... Չմոռնաս մեր պզտիկ Հայաստանը...

— Մեր ձեռքը չէ... Թագաւոր չունի, բանակ չունի:

— Գիտե՛մ, բայց վերջապէս, մերն է, թէեւ վարչաձեւը մեր ուզածը չէ...

— Լրած սրտի մխիթարանք...

— Ամէնէն կարեւորը մոռցայ... Մեզի պէս դիմացկուն, մեզի պէս տոկուն ազգ ո՛չ եղած է, ո՛չ ալ պիտի ըլլայ... Իրա՛ւ է, թագաւոր չունինք, բայց ունի՛նք յամառութիւն մը, որ...

— Վա՛յ, յամառութի՞ւնն ալ ազգային առաքինութիւն է... Չափը անցուցիր, հայրիկ...

— Մերը, իրա՛ւ, առաքինութիւն է... «Պիտի չմեռնինք, պիտի չկորսուինք»ին ծայրէն բռներ, կեցեր ենք...

— Չմեռնիլը մեր ձե՞ռքն է...

— Այո՛, տղաս, այո՛, մեր ձեռքն է, պայմանաւ որ մեր Մեծերը քեզիպէսները շիտակ ճամբէն առաջնորդեն եւ Հայ մեծցնեն... Ամէն մէկդ Տիգրան մը, Արտաւազդ մը, Վարդան մը... Եթէ դուք այդ շիտակ ճամբէն քալէք, վաղը, կ'ունենանք մեր թագաւորն ալ, մեր բանակն ալ...

— Նայէ՛, ատոր խելքս կը հասնի, հայրիկ...:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՖՐԱՆՍԱ-ԵԳԻՊՏՈՍ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ՝ ԱՅՍՕՐ

Այսօր, երեքշաբթի, Ժընեւի մէջ կը սկսին Ֆրանսեւեգիպտական տնտեսական խորհրդակցութիւնները: Եգիպտական պատուիրակութիւնը, կազմուած մասնագէտներէ եւ դիւանագէտներէ, հասած է արդէն զուիցերիական մայրաքաղաքը:

Խօսակցութիւնները գաղտնի պիտի ըլլան, երկու պատուիրակութիւններու միջեւ:

Ծանօթ է, որ ատենէ մը ի վեր խօսք կը դառնար այս ժողովին մասին: Նոյնիսկ Ֆրանսացիներն ու Եգիպտացիները յարաբերութիւններու սկսած էին: Հրացը կը վերաբերի տնտեսական գործակցութեան: Ֆրանսա ցորեն պիտի յանձնէ Եգիպտոսի, բամպակի փոխանակութեամբ:

Կը կարծուի, թէ դժուարութիւններ պիտի ծագին խորհրդակցութեանց ընթացքին, որովհետեւ Ֆրանսա պիտի չհրաժարի Եգիպտոսի կողմէ գրաւուած իր հաստատութիւններէն:

Գրած էինք, թէ Նասրի կառավարութիւնը Եգիպտոսի մէջ գտնուող Ֆրանսական ինչքերը «եգիպտականացուցած» էր: Անկասկած՝ ֆրանսական պատուիրակութիւնը Ժընեւի մէջ պիտի պահանջէ, որ այս ուղղութեամբ Եգիպտացիները իրենց վերջնական խօսքը ըսեն:

ԿԱՐՏԻՆԱԼ ՄԵՐՔԱԹԻ մեռած է Վատիկանի մէջ 91 տարեկանին:

ԱՐԵՒԵԼԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Օգոստոս 27ին Միւնիխի մէջ կը բացուի Արեւելագէտներու 24րդ համագումարը, որ պիտի տեւէ մինչեւ Սեպտ. 4:

Սոյն համագումարին մասնակցելու համար երկուշաբթի օր Միւնիխ մեկնեցաւ ընկ. Հրանտ-Սամուէլ:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ 24 լրագրողներու համայնավար Չինաստան այցելութեան մասին Փէքինի համայնավար պաշտօնաթերթը կը գրէ թէ «ամերիկեան որոշումը անընդունելի է չին ժողովուրդին համար»: Կը կարծուի թէ համայնավար Չինաստան տնօրէնը պիտի չտայ ամերիկացի լրագրողներուն:

Ս. ՄԻՈՒԹԻՒՆ եւ արաբականները յառաջիկայ երեք ամսուան ընթացքին խորհրդակցութիւններ պիտի ունենան Եուկոսլաւիոյ հետ, տնտեսական եւ մշակութային փոխանակութեան համաձայնութիւններ կնքելու համար:

Ս. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Միացեալ Նահանգներուն չափ հանքածուխ կ'արտադրէ, կը հաստատէ խորհրդային մամուլի գործակալութիւնը, յայտնելով թէ անցեալ տարի 429 միլիոն թոն հանքածուխ արտադրած է:

ԴԱՆԻԱ հասած վաթսուն Լեհեր ապաստանութիւնը ընտրեցին: Դանիական իշխանութիւնները ուշադրութեամբ կը քննեն անոնց պարագան, կասկածելով որ համայնավար լրտեսներ կրնան ըլլալ անոնց մէջ:

ՍՈՒՐԻՈՅ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

Վերջին լուրերը անգամ մը եւս կը հաստատեն թէ Սուրիոյ մէջ տեղի ունեցած մաքրագործումները աւելի ամրացուցած են համայնավարամիտներու իշխանութիւնը, մանաւանդ բանակէն ներս:

Սպայակոյտի նախկին պետին հեռացումով, այժմ բանակին հակակշիռը կը գտնուի ընդպետ Սարաճի ձեռքին մէջ, որ կը նկատուի կատաղի հակառակորդ Արեւմուտքի: Այս վերջինս, յենած բանակին, կը հակակշռէ նաեւ երկրին ներքին եւ արտաքին քաղաքականութիւնը: Մէկ խօսքով, դարձեալ բանակն է, որ կը վարէ երկրին ճակատագիրը:

Սակայն կը կարծուի, որ Սուրիոյ Հանրապետութեան՝ նախագահ՝ Շուքրի Քուաթլիի դերը այս նոր յեղաշրջումին հանդէպ, աւելի բացասական է քան դրական: Անեն մը իր հրաժարման շուրջ զրոյցներ շրջեցան, բայց անմիջապէս հերքուեցան: Ի վերջոյ հաղորդուեցաւ, որ գացած է Եգիպտոս «բժշկական քննութեան մը ենթարկուելու համար»:

Նախագահ Շուքրի Քուաթլի եղած է ազգայնական շարժման պարագլուխներէն մին: Սուրիոյ անկախութեան գլխաւոր կերտիչներէն է: 1946ին եղած է առաջին նախագահը՝ անկախ Սուրիոյ նորաստեղծ հանրապետութեան: Ան հիմնադիրն է եղած նաեւ, Ազգային կուսակցութեան (Հէզբըլ իւլ Վաթանի), անմիջական գործակից ունենալով Սաատալլահ Ճաբրին (մեռած), Ճեմիլ Մարտամը, Ֆարէս էլ Խուրին, Սապրի Ասալին (ներկայ վարչապետը) եւ Խալէտ էլ Ազըմը:

Այս վերջինը, որպէս Ազգային Պաշտպանութեան նախարար՝ առաջնորդեց սուրիական պատուիրակութիւնը Մոսկուա, կնքեց ծանօթ դաշնագիրը՝ Խ. Միութեան հետ:

Սուրիոյ նախագահին յանկարծակի այցելութիւնը Գահիրէ, խորհրդակցելու համար նախագահ Նասրի հետ, կը նկատուի խիստ կարեւոր: Արդարեւ, Շուքրի Քուաթլի ըլլալով չափաւոր քաղաքագէտ մը, հաշտ աչքով չի հետեւիր Սուրիոյ քաղաքական նոր ուղեգծին, որ իր երկիրը հետզհետէ կը կապէ Խ. Միութեան:

Այս կացութիւնը հաճելի չէ թուած նաեւ նախագահ Նասրին, որ ըլլալով ջերմ ազգայնական, միշտ հաստատ մնացած է «դրական չէզոքութեան» քաղաքականութեան, որ կը նշանակէ հեռու մնալ Արեւմտեան եւ Արեւելեան երկու հակընդդէմ պլոքներէն ու կողմ չըլլալ:

Միւս կողմէն, եգիպտական մամուլին դաշն հրատարակութիւններէն դատելով, կը հետեւցնենք, որ Գահիրէի պաշտօնական շրջանակները որդեգրած են, եթէ ոչ բացասական, գէթ վերապահ դիրք մը՝ ռուսեւսուրիական վերջին համաձայնութեան հանդէպ:

Այս տեսակէտէն, Սուրիոյ նախագահին այցելութիւնը կրնայ կատարուած ըլլալ հետեւեալ պատճառներէ մղուած.

ա) Համոզել Եգիպտոսը թէ ռուսեւսուրիական համաձայնութիւնը չունի գաղտնի տրամադրութիւններ, եւ թէ Սուրիոյ գերիշխանութիւնը չէ կաշկանդուած այդ դաշնագրով:

բ) Աշխատիլ Եգիպտոսն ալ կապել այդ դաշնագրին, ստեղծելով այսպէս, աւելի ամուր ճակատ մը, արեւմտեան աշխարհին՝ այսինքն Այզընհաուըրի վարդապետութեան դէմ:

Բայց, երբ աչքի առջեւ ունենանք այն լուրերը, որոնց համաձայն Քուաթլի բացարձակ դժգոհ է իր Պատերազմական նախարարին՝ Խալէտ էլ Ազըմի ստորագրած դաշնագրէն, ինչպէս նաեւ բանակին մէջ կատարուած վերջին փոփոխութիւններէն, այն ատեն կարելի է ենթադրել, որ Սուրիոյ նախագահին ճամբորդութիւնը Եգիպտոս՝ կատարուած է պարզապէս ապահովելու համար ընդպետ Նասրի ուղղակի եւ անմիջական միջամտութիւնը, չափաւորելու համար ծայրայեղ տարրերու եւ երիտասարդ սպաներու վտանգաւոր քաղաքականութիւնը:

Մօտիկ ապագան պիտի պարզէ այս շոյլոր հարցերուն գաղտնիքը, բայց մեծ բան կախում ունի նախագահ Քուաթլիի դիրքէն, եթէ մինչեւ այդ՝ նոր անակընկալներ չպատահին Դամասկոսի նախագահական պալատէն ներս:

Այս պղտոր կացութիւնը, սակայն, հետզհետէ աւելի կը մտահոգէ Սուրիոյ դրացի արաբ երկիրները: Ի մասնաւորի փոքրիկ Լիբանանը, որ առաջին պետութիւնը եղաւ Այզընհաուըրի վարդապետութիւնը ընդունող:

Մտահոգ է նաեւ Սուէտի Արաբիան, որ քարիւղի մասնաւոր հաշիւներէ մղուած խրախուսած է, իր կարգին, Այզընհաուըրի վարդապետութիւնը: Սէուտի Արաբիոյ համար, խիստ կենսական եւ ճակատագրական նշանակութիւն ունի իր նաւթուղիներուն ապահովութիւնը, որոնք երկար տարածութիւններու վրայ կ'անցնին Սուրիոյ եւ Յորդանանի հողերէն:

Այս վերջին երկիրը, տակաւին նոր ձեռբազատուած յառաջդիմասէր եւ ձախակողմեան տարրերու՝ տիրապետութենէն, դիրք ճշդած է Արեւմուտքի կողքին, եւ տակաւին հազիւ երկու շաբաթ առաջ խըռովեալ վիճակի մէջ էր իր հիւսիսային դրացիին հետ:

Զենք խօսիր Իրաքի մասին, որ հինէն ի վեր, որպէս Պաղտատի Ուխտի հիմնադիր անդամ՝ ճակատ յարդարած է Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ դէմ, որոնք ընդգրկած են «դրական չէզոքութեան» քաղաքականութիւնը:

Իրաք, միակ արաբական երկիրն է որ կապուած կը մնայ Արեւմուտքի, դաշնագրերով: Կը նկատուի հակահամայնավար ամէնէն ուժեղ երկիրը: Կասկածէ դուրս է, որ Խորհրդ. Ռուսիոյ համակիր ուժերու ներկայութիւնը իրաքեան նաւթահորերէն հազիւ 200 քիլոմեթր հեռուն, նկատուի ծանր սպառնալիք մը այս երկրին համար:

Գալով Թուրքիոյ, այս երկիրը աքցանի մէջ առնուած եւ իր ապահովութիւնը մեծապէս վտանգուած կ'ըլլայ, Մոսկուայի համակիր կառավարութեան մը ստեղծումով, իր հարաւային սահմաններու վրայ: Արդարեւ, ռազմագիտական տեսակէտով, Թուրքիա պաշարման օղակի մը մէջ առնուած կ'ըլլայ, եթէ իսկապէս Ռուսները հնարաւորութիւն ունենան Սուրիան վերածել խորհրդային խարիսխի մը: Որով, Թուրքիան, ըլլալով ամէնէն աւելի վտանգուած երկիրը, հաւանական է, որ դիւանագիտական եւ զինուորական միջոցներ ձեռք առնէ զօրաշարժի ենթարկէ Պաղտատի Ուխտը:

Այս բոլոր երեւոյթներէն դատելով, որոշ է որ Սուրիա եւ Խ. Ռուսիա կը ձեռնարկեն խիստ վտանգաւոր արկածախնդրութեան մը, որ կրնայ աղէտալի հետեւանքներ ունենալ ամբողջ աշխարհի համար:

Եթէ յառաջիկայ օրերուն, հաստատուի վերջնականապէս, թէ ռուսեւսուրիական վերջին դաշնագրով, Սուրիա իսկապէս վերածուած է կարմիր արբանեակի մը, եւ այդ դաշնագիրը կը համապատասխանէ զինակցութեան մը, այդ պարագային, Արեւմտեան աշխարհի, մասնաւորաբար Ամերիկայի հակազդեցութիւնը երկար չտեւէ ու դուռ բանայ ծանր բարդութեանց:

Մոսկուա պիտի ուզէ՞ որ դէպքերը բանտենան իսկապէս աղէտալի հետեւանքներ:

Մինչեւ ո՞ւր պիտի երթայ եւ ո՞ւր կանգ պիտի առնէ:

Ի՞նչ է ուրեմն Կրեմլինի հետապնդած նպատակը:

Այս հարցումներուն կը փորձէ պատասխանել Մոսկուայէն «Լը Մոնտ»ի մասնագէտ աշխատակիցը՝ Ֆիլիփ Պէն: Անդրադառնալով ռուսեւսուրիական դաշնագրին եւ Մոսկուայի մէջ սարքուած մեծ ընդունելութիւններուն՝ ի պատիւ սուրիական պատուիրակութեան, ծանօթ լրագրողը կը գրէ.—

«... Այս համաձայնութեան շուրջ եղած աղմկալի քարոզչութիւնը կրնայ ունենալ բազմաթիւ նպատակներ:

«Նախ՝ զօրացնել Սուրիոյ ներկայ վարչակարգը որ կը գտնուի տնտեսական եւ քաղաքական մեծ դժուարութեանց մէջ: Միւս կողմէն, փորձ մը ընել կասեցնելու համար Այզընհաուըրի վարդապետութեան արձանագրած յաջողութիւնները, Ուաշինկթընի ուղղելով հետեւեալ ազդարարութիւնը.— Եթէ չարունակէք այսպէս, մենք Սուրիան կրնանք վերածել նոր Թուրքիայի մը, ուր պիտի շինենք խարիսխներ, երկաթուղիներ, ճամբաներ, եւ ուր պիտի զրկենք զինուորական եւ քաղաքային մասնագէտներ, ինչպէս նաեւ պիտի երաշխաւորենք իր հողային ամբողջութիւնը»:

Այս մեկնութիւնը, Մոսկուայի որդեգրած քաղաքականութեան եւ հետապնդած նպատակներուն շուրջ, կրնայ մասամբ մը իրականութեան համապատասխանել, եթէ նկատի ունենանք մեծերու աւանդական քաղաքականութիւնը.

— Փոքրերը գործածել որպէս փոխանակութեան առարկաներ, ի խնդիր քաղաքական սակարկութեանց:

Փոքր է Սուրիան, բայց մեծ է անոր արժէքը որպէս խաղաղրամ:

Մինչեւ ե՞րբ պիտի պահէ իր արժէքը Մոսկուայի սակարանին մէջ:

Ո՞վ պիտի ըլլայ յաղթականը երկու մեծերէն:

ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

ՄՈՒԹ ՍՐԱՀՆԵՐԸ

Շարժանկարին համար ամառը ամուլ եղանակ մըն է: Կառախումբերու դէպի օդափոխութեան վայրերը մեկնումին եւ զուգադիպի անյայտացումը արժէքաւոր ժապաւէններուն: Եթէ ձեր «գործերուն» բերումով բախտը չունեցաք, գէթ ժամանակի մը համար մայրաքաղաքը լքելու եւ օդասուն վայր մը երթալու, մի կարծէք որ ռեւէ ձեւով վարձատրութիւն մը պիտի ունենաք, մայրաքաղաքին հանդէպ ցոյց տուած ձեր հաւատարմութեան համար:

Զբօսաշրջիկն է օրուան հերոսը: Փառք, պատիւ, յարգանք կը վերապահուին անոր: Եթէ դուք ալ ռեւէ հանրային վայրի մը մէջ կ'ուզէք, եթէ ոչ նոյն պատիւներուն, գէթ տարրական քաղաքավարութեան մը արժանանալ, աշխատեցէք կարելի եղածին չափ զբօսաշրջիկի երեւոյթ մը առնել: Այս հետեւողութեամբ խուսափեցէք սրճարաններու մէջ «էֆփրէս» մը ապսպրելէ. եթէ անպայման տաք բան մը կ'ուզէք խմել, կաթով թէյը աւելի պատշաճ է. մանաւանդ՝ եթէ զայն ապսպրէք եթէ ոչ բոլորովին օտարական շեշտով, գոնէ գաւառական առոգանութեամբ մը: Եթէ զուրկ էք լեզուական այս յատկութիւններէն, վստահ եղէք որ ձեր սուրճը կամ թէյը պնակին մէջ թափթփելով ձեզ կը հրամցուի:

Նոյն փորձութեան կ'ենթարկուիք, եթէ, չար բախտէն ռեւէ զբօսաշրջիկի մը ինքնաշարժին օրինակին հետեւելով, անտեսէք կարմիր լոյսը եւ ձեր ճամբան շարունակէք: Վստահ կրնաք ըլլալ որ ան կ'անցնի, իսկ դուք, եթէ նոյնիսկ տալթօնեան էք եւ ձեր գրպանին մէջ ալ ունիք այդ տկարութիւնը հաստատող երեք

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԸՆՁԱՁՈՒՐԿ ԳԼՈՏ
(CLAUDE GUEUX)

Խեղճ քոյրը, առ ի երախտագիտութիւն հինգ ֆրանք տուաւ Գլոտին որ շնորհակալութեամբ ընդունեցաւ զրամը:

Մինչ ինք կը սպասէր Վճռաբեկին որոշման, իր բանտակիցներէն շատեր, որոնք անհուն անձնուիրութեամբ մը կապուած էին իրեն, բերին փախուստի առաջարկներ: Բոլորն ալ մերժեց:

Ամէն օր իր խցիկին փոքրիկ լուսամուտէն ներս կը նետէին խոշոր գամեր, խարտոցներ, երկաթէ հաստ թելեր եւ այս բոլոր առարկաներուն միջոցաւ Գլոտի նըման խելացի մէկը դիւրաւ պիտի կրնար յաջողութեամբ պսակել իր փախուստի գործը, սակայն ան առանց վայրկեան մը իսկ տատամսելու այդ բոլոր իրերը տարաւ ու յանձնեց հսկիչին...

1882 Յունիս 8ին, այս անցուդարձերէն ճիշդ եօթը ամիս եւ չորս օր ետք, քաւութեան ժամը հասաւ, ինչպէս սովորութիւն է ըսել:

Այդ օրը, առաւօտեան ժամը 7ին, դատարանին քարտուղարը մտաւ Գլոտի խուցը եւ յայտնեց անոր թէ միայն ժամ մը ունէր ապրելու...

Իր վերաքննութեան խնդրանքը մերժուած էր:

— Օ՛ն ուրեմն, ըսաւ Գլոտ սառնութեամբ, այս գիշեր լաւ քնացայ, առանց որեւէ կասկած ունենալու թէ յաջորդ գիշերը աւելի լաւ պիտի քնանամ:

Կը թուի թէ ուժեղ մարդոց խօսքերը մօտալուտ մահուան առջեւ կը ստանան որոշ մեծութիւն մը:

Եկաւ խոստովանահայրը, յետոյ դահիճը:

Գլոտ խոնարհ վերաբերմունք մը ունեցաւ առաջինին հետ եւ քաղցր եղաւ երկրորդին հանդէպ:

Չմերժեց ո՛չ իր հոգին, ո՛չ ալ իր մարմինը:

Պահեց մտքի կատարեալ ազատութիւն մը: Երբ կը խուզէին իր մազերը, յանկարծ ներկաներէն մէկը խօսեցաւ քոլերայի համաճարակին մասին, որ այդ միջոցին իր աւերները կը գործէր Թրուայի մէջ:

— Գալով ինծի, յարեց Գլոտ ժպտելով, ես չեմ վախնար քոլերայէն:

Մտիկ կ'ընէր միւս կողմէ խոստովանահայրը, արտակարգ ուշադրութեամբ եւ անոր հետ ունեցած իր փոխասացութեան ընթացքին կը մեղադրէր ինքզինք եւ կը զղջար որ կրօնական լիակատար դաստիարակութիւն մը չէր ստացած:

Իր խնդրանքին վրայ իրեն վերադարձուցին այն մկրատը որով հարուածած էր ինքզինքը:

Մկրատին մէկ շեղբը կը պակսէր, որ փշրուած էր իր կուրծքին վրայ:

Խնդրեց բանտապահէն որ այդ հաշմանդամ մկրատը տանի եւ յանձնէ Ալպէնին:

Խնդրեց նոյնպէս որ Ալպէնին տան այդ օրուան հացին բաժինը...

Իր թեւերը կապկող պաշտօնեաներէն խնդրեց որ իր աջ ափին մէջ դնեն դրամը դտնուող հինգ ֆրանքնոցը, որ գթութեան քոյրը տուած էր իրեն եւ որ միակ բանն էր որ կը մնար հիմա իրեն իբր սեփականութիւն:

Ժամը ութին քառորդ մնացած, դուրս ելաւ բանտէն, ընկերակցութեամբ մահապարտու կարաւանի մը, որ սովորաբար կը կազմակերպուէր մահավճիռներու գործադրութեան օրը:

Տժգոյն, աչքերը սեւեռած դէպի այն խաչը զոր խոստովանահայրը բարձր բռնած էր, Գլոտ անվարան քալեց:

Մասնաւոր կարգադրութեամբ մը Գլոտի գլխատման համար որոշուած էր մեծ պազարի օրը, որպէսզի կարելի եղածէն աւելի աչքեր տեսնէին մահապարտին անցքը, որովհետեւ կ'երեւի թէ տակաւին Ֆրանսայի մէջ գոյութիւն ունին կիսավայրենի անկիւններ, ուր երբ ընկերութիւնը մարդ մը կը սպաննէ բոլորը կը պարծենան...

Ծանր քայլերով բարձրացաւ կառափնարանին աստիճաններէն, աչքը միշտ սեւեռած Քրիստոսի խաչին...

Ուզեց համբուրել քահանան, յետոյ դահիճը, շնորհակալութիւն յայտնելու համար առաջինին եւ ներելու՝ երկրորդին...

Դահիճը զինքը ետ հրեց, մեղմօրէն...

Այն պահուն երբ դահիճին օգնականը զինքը կը կապէր ահաւոր մեքենային, Գլոտ նշան ըրաւ քահանային որ առնէր իր աջ ափին մէջ գտնուող հինգ ֆրանքնոցը, եւ ըսաւ.

— Աղքատներուն համար...

Այդ պահուն որովհետեւ եկեղեցիին մեծ ժամացոյցը 8ը կը զարնէր, յառաջացած աղմուկին հետեւանքով քահանան չկրցաւ հասկնալ անոր խօսքերը:

Գլոտ սպասեց մինչեւ ութ հարուածին վերջաւորութիւնը եւ մեղմ ձայնով մը կրկնեց.

— Աղքատներուն համար...

Հազիւ ժամացոյցին ութերորդ հարուածը հնչած էր երբ ինկաւ այս ազնուական ու խելացի գլուխը...

×

Մանրամասնօրէն պատմեցինք Ընձաձուրկ Գլոտի պատմութիւնը, որովհետեւ, ըստ մեզի, այս պատմութեան բոլոր հատուածները կրնան իբր գլխաւոր գլուխ ծառայել այն հատորին ուր պիտի լուծուին տասնրիններորդ դարու ժողովուրդին պատկանող մանուածապատ հարցերը:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար. – 10)

հատ բժշկական վկայագիր, չէք կրնար խուսափիլ օրէնքին կողմէ նախատեսուած տուգանքէն:

Այս կամայական եւ անհաճոյ երեւոյթներէն խուսափելու համար, տեղացին չունչը կ'առնէ դէպի մութ սրահները: Իր մտածէ որ մթութեան մէջ մարդ չի կրնար իմանալ թէ ինք տեղացի է կամ գրօսաշրջիկ: Լի պատրանքներով՝ ան կը բազմի թիկնաթոռի մը մէջ: Լոյսերը կը մարին: Պաստառին վրայ կը կարդայ «Լ'անֆէր տէ Թրօփիք»: Երկրորդ պատկերին վրայ առասպելական Րիդա Հէյվուորդին եւ Րոպէր Միջումի անունները: Երազային աշխարհի մը տեսիլքը կը պարուրէ իր հոգին: Կը մտածէ.— Ի՜նչ հրաշալօրծ գիւտ է այս շարժանկարը, որ վայրկեանի մը մէջ քեզ մոռցնել կուտայ մայրաքաղաքիդ ապերախտ եւ խոժոռ դիմագիծը, կարսոններուն ժլատ ժպիտները: Կեցցէ՛, ուրեմն, Լիւմիէր եւ Էտիսըն, կեցցէ՛ Հոլիվուտ, կեցցէ՛ Րիդա...: Բայց, շտապենք: Մութ սրահը կը սկսի ճնշել մեր միամիտ տեղացիին վրայ: Պաստառին վրայ երեւցող պատկերները կը նմանին այն ալպոմին որ աղքատ ազգականի մը տունը բանալով գինքը մինակ կը ձգէք պատրուակելով որ կարեւոր գործով մը դուրս պիտի ելլէք: Ի՜նչ փոյթ թէ այդ ալպոմը կը հետաքրքրէ՞ կամ ոչ ձեր հիւրը: Բայց, վերադառնանք ժապաւէնին: Առաջին պատկերներուն մէջ կին մը կ'երեւայ: Ի՜նչքան ծերացած է Րիդան: Թեթեւ յուսախաբութիւն մը կը գգաք որուն դեռ չէք ուզեր ամբողջովին ենթարկուիլ: Կը փնտռէք այս կանխահաս ծերութեան պատճառները եւ կը գտնէք: Անպայման Ալի Խանին հետ ամուսնալուծուելուն հետեւանքն է: Վստահ ըլլալով որ գտած էք երէկի ձեր կուռքին ծերութեան պատճառը, աւելի ներողամիտ աչքերով կը հետեւիք անոր եւ կը սպասէք որ ան խաղարկութեան բացառիկ արժանիքներ ցոյց տալով իր դերին մէջ, կիսով մը մոռցնել տայ իր դէմքին խորշերը: Աւա՜ղ, ո՛չ մէկը, ո՛չ միւսը: Յուսախաբ հանդիսատեսը կ'որոշէ մոռնալ Րիդան եւ հետաքրքրուիլ ժապաւէնին միւս հերոս Րոպէր Միջումով: Բայց, ո՜վ զարմանք, Րոպէրը Րիդային եռեւէն ինկած է եւ կ'ուզէ զայն գրաւել: Պահ մը հանդիսատեսը շփոթութեան կը մատնուի: Արդեօք ինքը սխալ՞ծ էր Րիդային չհաւնելով, թէ Րոպէրն է սխալած: Ժապաւէնին յաջորդական պատկերներուն մէջ այս պարագան կը լուսաբանուի: Րոպէրին ընկերը, որ ոչ շատ գեղեցիկ է եւ ոչ ալ շատ խելացի, այլ բարի, կը սիրահարի Րիդային: Րոպէրը իր ընկերը այդպիսի վտանգաւոր կնոջ մը ճանկերէն ազատելու համար Րիդան ձեռք կը ձգէ: Բնականաբար իր ընկերը չի հասկնար Րոպէրին բրած «զոհողութեան» արժէքը: Իսկ Րոպէրը կը սկսի կամացկամաց հաճոյք առնել իր բրած «զոհողութենէն»: Ընկերը կ'ուզէ վրէժ լուծել: Բայց, արկածի մը զոհ կ'երթայ: Ընկեր անմիջապէս որ չի մեռնիր՝ քանի բեմադրիչը — համաձայն պայմանադրական օրէնքներուն, որ արուեստի հասարակ գործերուն մէջ մեծ դեր կը խաղան — Րոպէրը օգնութեան կը հասցնէ, եւ ընկերը ստոյգ մահէ կ'ազատէ:

Այս ժապաւէնը այս եղանակին ամէնէն պարապն է՝ թէ' իր բեմադրութեամբ, թէ դերասաններու անհրապոյր խաղարկութեամբ եւ թէ իր արտայայտութեամբ:

Դժբախտաբար այս ձեւի ժապաւէններ վերապահուած են այն մարդոց որոնք «գործ»ի բերումով ստիպուած են հաւատարիմ մնալ իրենց մայրաքաղաքին:

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՀԱԿԱՍԵՄԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ԷՀՐԸՆՊՈՒՐԿ՝ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՍԱՐՍԱՓԸ

ԽՄԲ.— Լը Մոնտին մէջ խորհրդային հարցերու մասնագէտ աշխատակիցը՝ Անտրէ Փիէր հետեւեալ շահեկան տեղեկութիւնները կը հրատարակէ հակասեմական շարժումին մասին.

Ռուսական սոցիալ-դեմոկրատ կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, որ կը հրատարակուի Նիւ Եորքի մէջ, իր վերջին թիւով կ'արտատպէ հրեայ լրագրողի մը յօդուածը, որ նախապէս հրատարակուած է Թէլ-Ավիվ լոյս տեսնող պարբերաթերթի մը մէջ: Լոնտոնի «Տէյլի Հերըլտ»ի նախկին թղթակից հրեայ լրագրողը՝ Թըրնըր, կը գրէ Խ. Միութեան մէջ Սթալինի օրերուն տեղի ունեցած հակասեմական շարժումներու մասին եւ կը պատմէ, թէ 1943ին ինչպէ՛ս ձերբակալուեցաւ Մոսկուայի մէջ, իբրեւ «լրտես» եւ դատապարտուեցաւ տասը տարուան տաժանակիր աշխատանքի: Սիպերիայէն ազատուելով, անիկա հազիւ կարողցաւ Խ. Միութենէն դուրս ելլել 1955ին, Իսրայէլ երթալու համար, ուր հաստատուած է ներկայիս: 1949ին, Պրայքի աքսորավայրին մէջ հանդիպած է բազմաթիւ հրեայ գրողներու, որոնք Սթալինի հակասեմական զգացումներուն զոհերն են: Գրողներուն մէջ կը գտնուէին բանաստեղծ Ֆեֆեր եւ վիպասան Պերկըլն:

Երկու հրեայ գրողները Թըրնըրի հաղորդած են, թէ 1944էն ի վեր հրեայ մտաւորականները հալածանքներու կ'ենթարկուէին Խ. Միութեան մէջ եւ ձերբակալուած էին հակաֆաշական հրեայ կազմակերպութեան վարիչ մարմնին անդամները: Անոնց համաձայն, Իլիա Էհրընպուրկ մասնակցած է այս մաքրագործման եւ աշխատանք տարած է՝ բանտարկել տալու համար իր ազգակիցները: Իր յօդուածին վերջաւորութեան, Թըրնըր կը գրէ.— «Երբ կը բաժնուէի իրենցմէ, Ֆեֆեր եւ Պերկըլն առաջարկութիւն մը տուին ինծ.— եթէ պատահի որ հանդիպիք Իլիա Էհրընպուրկի, մեր կողմէ խնդրեցէք իրմէ, որ ծաղիկներ դնէ Անծանօթ, անմեղ սպանեալի գերեզմանին վրայ, որուն մահուան մէջ մեծ բաժին մը ունեցաւ ինք:

Վեց տարի ետք, 1955 Հոկտեմբերին, կրցայ իրականացնել Ֆեֆերի եւ Պերկըլնի վերջին փափաքները: Անիկա պատահեցաւ Վիէննա, օդակայանին մէջ, Խ. Միութեան Գրողներու Նախագահաց Խորհուրդի անդամ (Պրեզիտիում) Թիխոնովի ներկայութեան: Եղածին պէս կրկնեցի Ֆեֆերի եւ Պերկըլնի խօսքերը, որոնք, այն ատեն, գնդակահարուած էին արդէն: Էհրընպուրկ գոյնը նետեց, շրթները սկըսան դողալ ու փրփրիլ: Ետին դարձաւ ու հեռացաւ, արագօրէն»:

Անգլիական «Տհը Սփէքթէյթըր» շաբաթաթերթը այս յօդուածը հրատարակելով իր կարգին, կ'աւելցնէ.— «Սթալինի մահէն ետք Էհրընպուրկ օգտուեցաւ առիթէն, գրելու համար իր «Ձիւնահալը» վէպը: Հալածանքի ենթարկուեցաւ անկէ վերջ, ազատականութեան մը համար: Ուրեմն, անկեղծ սթալինական մը չէ, ինչպէս Ֆատեեւ, որ անձնասպան եղաւ, անցեալ տարի, երբ գրականութեան սթալինեան ուղղութիւնը բարեփոխութեան ենթարկեցին: Եթէ քիչ մը եւս սպասէր, պիտի տեսնէր թէ պիտի վերադառնային նախկին սկզբունքներուն: Եթէ Էհրընպուրկ չարունակէ այս ուղղութեամբ բան մը ընել մշակոյթի ազատութեան համար, թերեւս քիչ մը իր անցեալ մեղքերը քաւէ: Բայց ամէն պարագայի մէջ անընդունակ է այն դերին որուն համար ինքը կ'աշխատցնէ խորհրդային կառավարութիւնը.— դերը մարդու մը՝ որ պաշտօն ունի հովանաւորելու՝ կոչերը որ պիտի ըլլան աշխարհի բոլոր գրողներուն, բարելաւելու համար մշակութային յարաբերութիւնները»:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ աշխարհահռչակ երաժշտագէտը, Յուլիս 29ին ժամանած է Պուէնոս Այրէս, ուր դիմաւորուած է Արժանթինահայ Մշակ. Միութեան Կեդր. Վարչութեան անդամներուն եւ հայ մամուլի ներկայացուցիչներուն կողմէ:

ԼԱԹԱՔԻՈՅ մէջ (Սուրիա) Օգոստոս 3ին տեղի ունեցած է «Պանք Լաթաքիա» նորակառոյց դրամատան բացման հանդիսութիւնը: Այս դրամատունը իր տեսակին մէջ հայկական առաջին հաստատութիւնն է Սուրիոյ մէջ. սեփականատէրերն են՝ Գույումճեան եւ Մաքինաճեան:

ԸՆԿ. ՇԱՒԱՐՇ ԹՈՐԻԿԵԱՆ, Պէյրութէն, որ քանի մը տարիէ ի վեր կը հետեւէր Լոնտոնի համալսարանին իրաւաբանական բաժնին, մասնաւոր յիշատակութեամբ ստացած է Պէշըլըր աֆ լոյի վկայականը: Անկախ ասկէ, ընկ. Շ. Թորիկեան ստացած է նաեւ միջազգային Հարցերու վկայականը՝ բացառիկ յաջողութեամբ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԸ

Աստուածածնայ տօնին առթիւ անցեալ հինգշաբթի պատարագ, մատաղօրհնութիւն եւ խաղողի օրհնութիւն տեղի ունեցան Լա Սիոթայի Ս. Կարապետ մատրան մէջ: Փոքրիկ մատուռը լեցուն էր Փարիզէն, Լիոնէն, Վալանսէն եւ այլ քաղաքներէ օդափոխութեան եկած հայրենակիցներով:

Պատարագիչն էր Պոմոնի հովիւ Հմայեակ քհնյ. Համբարձումեան:

Երգեցողութիւնները կատարուեցան ներդաշնակ կերպով, առաջնորդութեամբ Տքթ. Լեւոն Համբարձի եւ իր նման օդափոխութեան եկած հայրենակիցներու եւ տեղացի հայերու մասնակցութեամբ:

Քանի մը տարի առաջ Մարսէյլի Առաջնորդարանին կողմէ Լա Սիոթա կը ղըրկուի Հմայեակ քհնյ. որ ժողովրդական հանդամանքութեամբ եւ ժապաւէնեալ առմարով մը կը յաջողի հիմնել այժմու մատուռը, որուն իր մասնակցութիւնը կը բերէ գաղութը անխտիր, 70 տուն:

Գաղութէն Պ. Յարութիւնեան կը տրամադրէ իր տան ներքնայարկը եւ շնորհիւ Տիկնաբարական Յանձնախումբի մը ջանքերուն, կը փոխակերպուի այժմու մատուռին: Այժմ մատուռը վարձուած է 30 տարուան համար, 10.000 Ֆր. վարձքով (ամսական):

Հոգաբարձութիւն մը կ'աշխատի Ս. Կարապետ մատրան պայծառացման եւ բարեզարդման համար:

Հոգաբարձութեան պատասխանատուն է Պ. Ներսէս Կարապետեան, որ սրտանց փարած է գործին՝ իր բազմանդամ ընտանիքով: Իր տունը բաց է եկող-գացող աղքայիններուն առջեւ: Յիշատակենք այստեղ որ իր կինը անցեալ տարի տեղւոյն քաղաքապետութեան կողմէ պարգեւատրուեցաւ ոսկեայ մետալով, իբրեւ բազմանդամ զաւակներու մայր (10 զաւակ):

Պ. Մ. Աչճեան սիրայօժար ստանձնած է մարմարեայ սեղանին ամբողջ ծախքը, ինչպէս նաեւ մարմարէ մոմակալը:

Պ. Անդրանիկ Թորոսեան՝ խորանին կնքահայրութիւնը: Տ. Թաթինեան նուիրած է մկրտութեան աւազանը: Ուրիշներ մասնակցած են զանազան նուէրներով:

Առենօք գոյութիւն ունէր կիրակնօրեայ հայերէնի դասընթացք մը եւ աշխարհիկ ու կրօնական երգեր կ'ուսուցանէր Տ. Հմայեակ քհնյ.: Դժբախտաբար հայերէնի դասընթացքը վերջ գտած է վարժուհիին մեկնումին պատճառով:

ԱՆՑՈՐԴ

ԵՐԿՈՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ԻԷ.

ԹԱՓԱՌԱԿԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄ

Ներէ՛, իշխան, գքեզ հօրս պէս կը յարգեմ եւ կը սիրեմ, բայց այդ խորհրդոյդ չեմ կրնար հնազանդիլ: Ուխտ ըրած եմ Աստուծոյ, ուխտադրուժ չեմ կարող ըլլալ»:

Երբ իր այս խորհրդածութիւնը յայտնեց Գուրգէնի, նա դառն ծիծաղով պատասխանեց.

— Ի՜նչ բարերախտ են եղեր Վասակ Կոփակեր եւ իրեն նման անպիտան դաւաճաններ. եւ ես էլ ի՜նչ դժբախտ եմ եղեր որ Հեղինէ իմ կինն չէ. անտարակոյս Յովնանու խիստ արդարութեան օրինակը ինձ կանոն պիտի ընել տար, եւ ես անզգամները կախաղան հանելու պիտի պարտաւորէի:

Ամիս մը ժամանակ հազիւ կրցաւ Խոսրով արգելուլ Գուրգէն Ակէոյ գաւառը որ կատարեալ առողջանայ եւ յինքն գայ: Ամէն ջանք անօգուտ եղաւ, վասնզի նա լսելով թէ ի՜նչ անիշխանութիւն կը տիրէր Բագրատ, չկրցաւ համբերել եւ գնաց Վասպուրական, մտաւ իր հայրենի դաստառ Մարդաստան՝ քանի մը հաւատարիմներով:

Ժողովուրդը երբ իմացաւ Գուրգէնի դարձը՝ խուռն բազմութեամբ գինք դիմաւորեց ուրախութեան եւ ցնծութեան ցոյցերով, վասնզի Գրիգոր Դերենիկ՝ Աշոտոյ երիտասարդ անդրանիկը որ հօրը փոխանակ կը վարէր Վասպուրականի երկիրը, մինչդեռ նա Բագրատ էր, շատերու ատելի էր անճնահաճ զոռոզութեան համար: Գուրգէնի գալուստը բոլոր փոքրիկ բռնաւորները դարհուրեցուց, որ կը տիրէին բերդերու եւ քաղաքաց. շուտ մը ժողվուեցան Դերենիկի շուրջը, եւ եկան Գուրգէնի վրայ, որ իր սակաւաթիւ զօրօք յարձակեցաւ, ցրուեց զամէնքը եւ դարձուց կորակոր ի փախուստ, թէպէտ աջ արմուկէն վիրաւորեցաւ. յայտնի էր թէ ժամանակի կարօտ էր բժշկութեան:

Դերենիկ եւ իւրայինք իմանալով այս վիճակը՝ դարձեալ յարձակեցան բազմութեամբ Գուրգէնի վրայ, որ վիրաւոր՝ ոչ կատարեալ կազդուրեալ հիւանդութենէ եւ բանտի նեղութեանց ու տառապանաց բռնուեցաւ իւր թշնամիներէն որ տարին գինք եւ բանտեցին շղթայակապ Հադամակերտ քաղքին՝ իւր հայրենի պալատին մէջ:

Հոն երբ գիշեր մը նստած էր տխուր եւ վիրաւոր, յանկարծ բանտին դուռը բացուեցաւ, եւ Դերենիկին ծառաներէն մէկը մտաւ ներս, քակեց Գուրգէնի շղթաները եւ գէնքերն առջեւը դնելով՝ «Դու միայն կրնաս իմ վրէժս այս յիմար եւ գոռոզ երիտասարդէն խնդրել, քալէ, եկ ինձ հետ եւ մէկ հարուածով տէր եղիր ո՛չ Մարդաստանի միայն, այլ բոլոր Վասպուրականի» ըսաւ: Մերկ սուրն իր ձեռին, մտաւ Գուրգէն Դերենիկի սենեակը, եւ մեծ ու տխուր ձայնով.

— Որդեակ իմ Դերենիկ, ողջոյն քեզ, ողջոյն քեզ, գոչեց:

Երբ Դերենիկ աչքերը բացաւ այդ տհարկու հսկան տեսաւ սուսերամերկ, որ բանակներու սարսափն էր.

— Հայր իմ, խնայէ՛ ինձ, միայն կրցաւ գրուցել, եւ լեզուն կապուեցաւ:

Իսկ Գուրգէն որու վեհ սիրտը ոչ հին հայրենական, եւ ոչ նոր անարգանաց վրէժխնդրութիւն կրնար տածել, առանց պատասխան տալու՝ թողուց եւ ելաւ քաղքէն. Երապանի գիւղին մօտ վանք մը գտնելով ապաստանեցաւ կրօնաւորի մը մօտ, որու բարերարն եղած էր երբեմն: Իսկ սա զարմանալի ապերախտութեամբ Գուրգէնն ապահովցնելով նեղ սենեակի մը մէջ, մատնեց Դերենիկին, որ դարձեալ բանտ դնել տուաւ առանց ամենեւին վնաս հասցնելու:

Բայց այս միջոցին երբ Խոսրով մէկ կողմէն՝ Գուրգէնի այս դժբախտութիւնը լսելով կուգար Վասպուրական, միւս կողմանէ Զաքարիա հայոց կաթողիկոս՝ հետն առած Աշոտ Բագրատունի որ իշխանաց իշխան պատուանունն ունէր, կուգային Վասպուրականի քաջին ազատութիւնը խնդրելու: Դերենիկ այս պատկառելի անձանց չկրնալով դիմադրել՝ ազատութիւն տուաւ Գուրգէնի, եւ դարձուց իրեն Մարդաստան՝ իւր հայրենի ժառանգութիւնը:

Սակայն Գուրգէն որ գտեր էր առջի առողջութիւնն եւ առջի զօրութիւնը՝ գրգռուած էր աշխարհիս բանսարկու մտանութիւններէն. նոյնիսկ Բագրատունի Աշոտոյ խորիմաց քաղաքագիտութիւնն ու փառասիրութիւնը՝ իւր բարձր սրտին դժնութիւն կը պատճառէին. Հեղինէի անյոյս սէրն ու յիշատակը ամէն մեծութենէ եւ իշխանութենէ գինք պաղեցուցել էր. Մարդաստան կարգի դնելէն վերջ. իրեն գրագմունք ըրաւ Տարօնոյ անտառուտ գաւառ մաքրել թշնամիներէ եւ խեղճ ժողովուրդը անդորրացնել:

Այս «շրջաբերական յեղափոխման» կենաց մէջ՝ «արիական քաջարութեամբ սիրեցեալ ընդ բնաւ աշխարհաց» ժամանակակից հեղինակին խօսքերը կը վկայեն թէ ի՛նչ էր ժողովրդոց համակրութիւնն իրեն համար:

ՄԵՐՍԷՍ

Շար.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

հանդիպումը կրնար ըլլալ Գահիրէի կամ Ռիատի մէջ:

Ներկայիս, այս ըսի-ըսաւները այն տըպաւորութիւնը կը ձգեն արեւմտեան շրջանակներուն վրայ, թէ Մոսկուայի ձայնասփիւռը յատկապէս սխալ լուր մը հաղորդած է, մտքերու շփոթ ստեղծելու համար: Ամէն պարագայի մէջ, եգիպտական թերթերը արձագանգ չեղան Մոսկուայի:

Տեղական թերթի մը համաձայն, խորհրդային ձայնասփիւռը յիշեալ լուրը հաղորդելով, նպատակ ունէր եգիպտացի կարգ մը անձերու կողմէ պատրաստուած ծրագիրը շփոթի մատնելու: Արդարեւ, Եգիպտոսի Նախագահը ուրբաթ օր այցելութիւն մը պիտի տար Նախագահ Քուաթլիի: Սուրիոյ Հանրապետութեան Նախագահը այս շաբթու պիտի վերադառնար Դամասկոս, ուր Նասըրէս պիտի երթար Արաբական Դաշնակցութեան ընդհանուր քարտուղար Հասունա:

Այնպէս կը կարծուի, թէ Քուաթլիի Սուրիա վերադարձը պահանջուած է Սէուտ Թագաւորին կողմէ: Այս ձեւով, Նասըրի դիրքը հետզհետէ կը տկարանայ, իր տեղը զիջելով Սէուտի:

Սուրիոյ Պատերազմական եւ Արտաքին նախարարները տեսակցութիւն մը շնորհած են լիբանանեան «Լ'Օրիան» թերթին. — «Կրնամ ձեզ վստահեցնել, թէ Խ. Միութիւն մեր անկախութիւնը պաշտպանելէ տարբեր մտահոգութիւն չունի: Ես համոզուած եմ մեր բարեկամներուն լաւ տրամադրութեանց» յայտարարած է Ազմ:

Իր կարգին, հարցումի մը պատասխանելով Պիթար ըսած է.— «Մեր կուսակցութիւնը՝ «Պաաս» դէմ է համայնավարութեան, որովհետեւ մեր ընկերվարութիւնը նիւթապաշտ չէ: Սակայն, ճիշդ է, որ ներկայիս կը պայքարինք համայնավարներու կողքին՝ պաշտպանելու համար մեր երկուքին շահերը միաժամանակ»:

Սուրիոյ համայնավարացման տեսակէտը մերժելով, զօրավար Աֆիֆ Պըզրի նըմանապէս յայտարարած է լիբանանցի լրագրողներու, թէ սուրիական անկախութիւնը պիտի պաշտպանուի որեւէ սպառնալիքի դէմ, ուրկէ որ ալ գայ ան: Պըզրի քննադատած է լիբանանցի ղեկավարները, որոնք կ'աշխատին խռովութիւններ հանել Սուրիոյ մէջ: Եզրակացութիւն.— Սուրիոյ սպառնացող գլխաւոր վտանգը սիոնականութիւնն է, եւ ոչ թէ համայնավարութիւնը:

Դամասկոսի մէջ պաշտօնական աղբիւրներ կը հաղորդեն, թէ Սուրիա բողոքագիր մը պիտի ներկայացնէ Ապահովութեան Խորհուրդին՝ Միացեալ Նահանգներու դէմ, որոնք ՄԱԿի համաձայնութիւնը անտեսելով միջամտութիւններ ըրած են Սուրիոյ ներքին հարցերուն մէջ:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Սուրիական վերջին անցուդարձերէն ի վեր, Պոլիս դիւանագիտական կեդրոնի մը վերածուեցաւ: Ամերիկեան պատուիրակ Հէնտերսըն շաբաթ առտու Պոլիս հասաւ, խորհրդակցելու համար ոչ միայն Թուրք ղեկավարներու, այլ՝ նաեւ Յորդանանի եւ Իրաքի Թագաւորներուն հետ:

Ինչպէս գրած էինք, Լոյ Հէնտերսըն Միացեալ Նահանգներու արեւելեան հարցերու լաւագոյն մասնագէտը կը նկատուի: Անիկա կարեւոր դեր մը խաղացած էր Թեհրանի մէջ, Ապատանի տագնապին օրերուն:

Հէնտերսըն տեսակցութիւններ ունեցած է արդէն Թուրքիոյ Հանրապետութեան Նախագահին, Վարչապետին, Արտաքին նախարարին, ինչպէս նաեւ Յորդանանի Թագաւորին հետ, որ Սպանիա անցաւ՝ պաշտօնական այցելութիւն մը տալու համար:

Խորհրդային շրջանակները Հէնտերսընի առաքելութիւնը կը քննադատեն: Միւս կողմէ արաբական շրջանակներու մէջ ամերիկեան պատուիրակին ճամբորդութիւնը կը նկատուի իբրեւ ամերիկեան նոր «դաւադրութիւն մը»: Եգիպտական մամուլը կը գրէ նաեւ, թէ այս ճամբորդութիւնը կը պատրաստէ ամերիկեան զինեալ միջամտութիւն մը՝ Սուրիոյ մէջ: «Էլ Շաապ» իր խմբագրականին մէջ կ'աւելցնէ, թէ Միացեալ Նահանգները կ'ուզեն զինեալ միջամտութիւն մը ընել Սուրիոյ մէջ, որպէսզի տապալեն ազգայնական վարչաձեւը եւ երկիրը անդամ դարձնեն Պաղտատի Ուխտին: Այս ձեւով, Սուրիա պիտի ընդունի նաեւ Այզընհաուըրի վարդապետութիւնը:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

խմբ. Ծ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 187-188 (Յուլիս–Օգոստոս)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Հայ անասնաբոյժներ (Ծ. Նարդունի). — Ի՞նչ խմել ծարաւ ենք (Տօքթ. Աւքանազ). — Հայաստանի բուժավայրերը (Տօքթ. Յակոբեան). — Ծովի լողանք (Տօքթ. Աչճեան). — Գինի (Բժկ. Բառարան). — Կաթ կը միզէ (Փրոֆ. Վէհօօկէն). — Ցղութիւնը եօթը ամիս միայն (Տօքթ. Աղատանի). — Ի՞նչպէս տեղափոխել արկածեալը (Խաչունի). — Ֆրանկախտը (Տօքթ. Միսաքեան). — Ի՞նչ է հանճարը (Վէհօօամ). — Ծերութիւն եւ ծերախտ (Տքթ. Նաւասարդ). — Հին բառարաններ (Յ. Քիւրտեան). — Հացի (Իշխանեան):

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 ֆրանք, արտասահման 1200 ֆրանք: Դիմել Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐԻ ՆՈՒՊԱՐ ՈՒՍ. ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ, ՓԱՐԻԶ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Համալսարանական Ոստանի Մարի Նուպար հիմնարկութեան մէջ հայ ուսանողները կըրնան սենեակ ապահովել իրենց համալսարանական ուսման ընթացքին, հետեւեալ պայմաններով.—

1) Թեկնածուն պէտք է ունենայ միջնակարգ լրիւ ուսման (պաշօ) վկայական:

2) Արձանագրուած պէտք է ըլլայ Փարիզի համալսարանի կամ որեւէ համալսարանական բարձրագոյն դպրոցի մը մէջ: Լիսէները բարձրագոյն դպրոց չեն նկատուիր:

3) Երկու հոգինոց սենեակը կ'արժէ անձ գլուխ 4.500 ֆրանք ամսական, իսկ յետագային առանձին սենեակ ունենալու պարագային 5.700 ֆրանք:

4) Համալսարանական Ոստանի ուսանողները կ'օգտուին ուսանողական ճաշերէ (75 ֆրանք):

Փարիզի Հայկ. Տունը, իր հայկական ճարտարապետական ոճով, իր գրադարան ընթերցարանով, եւ վերջապէս գրեթէ բոլոր գաղութներէ հոն հաւաքուած հայ ուսանողներով հայկական փոքրիկ օճախ մըն է Միջազգային այս հսկայ Ոստանին մէջ, իր արդիական բոլոր յարմարութիւններով:

Բոլոր դիմումները պէտք է ընել հետեւեալ հասցէին.

Union Générale Arménienne de Bienfaisance
11, Square Alboni, Paris (16e)

ԴԻՒԱՆ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ՓԱՐԻԶ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ուսեւզերման խորհըրդակցութիւնները ընդհատուեցան, գերման պատուիրակութեան առաջարկով: Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, խորհրդակցութիւնները պիտի վերսկսին Դաշնակցային Հանրապետութեան ընտրութիւններէն վերջ (Սեպտ. 15):

ԹԻԹՕ ԵՒ ԿՈՄՈՒԼՔԱ Հոկտեմբերին հանդիպում մը պիտի ունենան: Այս առիթով լեհեւեւոսլաւ համաձայնութիւններ կը նախատեսուին:

ՄՈՐԻՍ ՖՈՐ, շաբաթ օր խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ Սպանիոյ Արտաքին նախարարին հետ, երկու երկիրները մտահոգող կարգ մը հարցերու շուրջ, յատկապէս՝ Ափրիկէի մասին:

× Մորիս Ֆոր Մալէզիա մեկնեցաւ, երկրին անկախութեան տօնակատարութեանց Ֆրանսան ներկայացնելու համար:

ԱԼԺԵՐԻԱՅԻ դաս մը ազգայնականներ խմբուած են Գահիրէի մէջ, ուր խորհըրդակցութիւններ կ'ունենան Եգիպտացիներու հետ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ եօթը հարիւր գրօսաշրջիկներ արտաքսուած են Եուկոսլաւիայէն, նիւթական պատճառներով:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ 39 տարեկան կին մը, 18 տարուան մէջ տասներեօթներորդ զաւակը ունեցաւ... եւ 9 տարեկան սեւամորթուհի մը զաւակ կը սպասէ Հոկտեմբերի մէջ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ» կը ծախուի նաեւ Քառէի մեթրոյին գլուխի կրպակը:

Կ Ո Չ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1957–1958 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան:

Պարտականութիւն կը նկատենք տալ կարգ մը ծանօթութիւններ, Եւրոպայի միակ աղջկանց գիշերօթիկ վարժարանի ընդունելութեան մասին:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ Հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.) Ֆրանսականը, որ տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու դըլխական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պըվլէի եւ պաքալորէայի:

Բ.) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիները կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 120,000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան՝

1 Bld du Nord — Le Raincy
Tél. Le Raincy 172

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Բժիշկ Գէորգ Սանասարեան, որ մօտ քսան տարի առաջ կը գտնուէր Ֆրանսա: Իր մասին տեղեկութիւն ունեցողներէ կը խնդրուի իմացնել իր եղբօրորդւոյն, հետեւեալ հասցէով.—

M. Soghomon Sanassarian
Arapkir Rue 8, 61 Erévan
U. R. S. S. 'Arménie

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Ձեռնարկուներ (անթրփրընէօր) կնոջ վերարկուի համար: Մեծ քանակութեամբ: Ձեւուած աշխատանք: Դիմել՝

GELMAN
15 Rue du Caire, Paris (2e)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՐՏԱՆ.— Համախարբերդցիական Միութեան Կարտանի Մ. ճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Հ. Բ. Ը. Միութեան սրահին մէջ: Օրակարգ՝ ա) Ձեկուցում Միութեան 17րդ պատգամ. ժողովի. բ) Հաշուետուութիւն. գ) Վարչութեան ընտրութիւն եւ ընթացիկ հարցեր:

Անհրաժեշտ է Մ. ճիւղիս բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը այս ժողովին:

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, Rue Richer Paris (9e)
Tél.: PROvence 64-90
C. C. P. Paris 3630-66

Դպրոցական վերամուտին առթիւ նկատի ունենալ

ԴԱՍԱԳԻՐՔԵՐ

Մ. Պարսամեանի հեղինակութեամբ

ԱՐԱՐԱՏ Այբբենարան-Ընթերցարան	200
ԱՐԱՐԱՏ Բ. գիրք	300
ԱՐԱՐԱՏ Գ. Գիրք	400
Յ. Գազանճեանի Քերականութիւնները	
ՆՈՐ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ Արդի Հայերէն լեզուի, տարրական	250
Միջին դասընթացք	450
Բարձրագոյն դասընթացք	500
ՆՈՐ ԹԱՆԳԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ	
Հ. եւ Զ. Աստուր Բարձրագոյն դասընթացք, 1954	600
ԳԱՆՁԱՐԱՆ, Արամ Անտոնեան, Միջին դասընթացք	500
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. Պօղոսեան	600
ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՏՈՄԱՐԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ Ն. Տիպէնճեան, ընդարձակ	800
ԲԱՌԱՐԱՆՆԵՐ	
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ Անգլ.-հայերէն Պ. Աճէմեան	1500
ԲԱՌԱՐԱՆ ՄՏԱԾՈՒՄԻ, Ռուբէն Մարտիկեան	500
ԲԱՌԳԻՐՔ ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅ ԳԱՒԱՌԱԼԵԶՈՒԻ, Կ. Գաբիկեան, Երուսաղէմ, 1952	1000
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ պատմական, աշխարհագրական, դիցաբանական եւ հայկական յատուկ անուններ, Ն. Ճիվանեան, Պոլիս 1879, լաթակազմ	3000
ՀԱՅ.ՖՐՆՍ. Լուսինեան-Բասմաջեան	2000
ՀԱՅ. ՖՐՆՍ. Ե. Տէմիրճիպաշեան	800
ԱՆԳԼ. ՀԱՅ. Փրոֆ. Յ. Յ. Զազմաճեան	4000
ՖՐՆՍ. ՀԱՅ. Ե. Տէմիրճիպաշեան	3000
ՖՐՆՍ. ՀԱՅ. Մ. Նուպարեան	3500
ՖՐՆՍ. ՀԱՅ. Մ. Նուպարեան	750
ՖՐՆՍ. ՀԱՅ. Մատլէն Բարսեղեան Համադրական, 1950, կաշեկազմ	3000
ՀԱՅ.-ՀԱՅ. Ստ. Մալխասեան, Բացատրական բառարան, 4 հատոր	16.000
ՀԱՅ.-ՀԱՅ. Ս. Գափամաճեան, Նոր տպագրութիւն	4000

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 28 ՕԳՈՍՏՈՍ
MERCREDI 28 AOUT 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7977 33ème ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3779

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍՈՒՐԻՈՅ ՇՈՒՐՋ

Վերջին շաբաթներու ընթացքին միջազգային մամուլը մեծ աղմուկ յարոյց Սուրիոյ շուրջ:

Հեռագրական գործակալութիւններն ու թերթերու թղթակիցները մրցումի ելան իրարու հետ «զգայացունց» լուրեր հաղորդելու մարմաջէն բռնուած:

Դէպքերը ուռեցուցին՝ աճապարելով հնչեցնելով:

Ուզեցին այն տպաւորութիւնը տալ, որ Սուրիա արդէն իսկ Խորհրդային Միութեան «արբանեակ» երկիր մը դարձած է, բառին բոլշեւիկեան առումով:

Երբ մտքերը քիչ մը խաղաղեցան, տեսնուեցաւ որ մամուլը չափազանցած էր եւ թէ կացութիւնը կարծուածին չափ եղերական չէր:

Ու չէր կրնար ըլլալ:

Մոսկուա չէր կրնար ա՛յնքան դիւրութեամբ տեղաւորուիլ Միջերկրականի ափերուն վրայ: Չէր կրնար առանց արիւնահեղութեան, խաղաղ միջոցներով իրականացնել Մեծն Պետրոսի եւ Եկատերինա Բ. կայսրուհիի դարաւոր երազը, — իջնել տաք ջուրերը:

Արաբական նորազատ երկիրները ծայրայեղ նախանձախնդրութիւն ցոյց կուտան իրենց անկախութեան մասին: Դարերով օսմանեան կայսրութեան բռնակալութեան տակ ապրելէ վերջ, համաշխարհային առաջին պատերազմէն ետք ինքնավարութիւն ստացան: Սակայն շարունակեցին ենթարկուիլ օտար պետութեան մը հովանաւորութեան:

Ստորակայութեան զգացումը բուռն անդրադարձում ունեցաւ արաբ ազգայնական մտաւորականութեան եւ վարիչ շրջանակներուն մէջ:

Անոնք առանց սակարկելու փարեցան այն ուժերուն, որոնք կատարեալ անկախութեան հեռանկարը կը ցոլացնէին իրենց աչքին:

Սուրիոյ — ու նաեւ Լիբանանի — պարագային մէջ համաշխարհային երկրորդ պատերազմի ընթացքին այդ ուժն էր Անգլիան:

Նենգամիտ Ալպիոն օգտուելով Ֆրանսայի ժամանակաւոր տկարութենէն, օժանդակեց արաբ ազգայնականներուն, որոնք յաջողեցան ձերբազատուիլ հոգատար պետութենէն եւ տիրանալ անկախութեան:

Տասը տարի առաջ Սուրիա այցելող օտարականները զարմանքով կը տեսնէին թէ ի՛նչ մեծ ատելութեամբ տոգորուած էին տեղացիները նախկին հոգատար երկրին դէմ: Թունդ ազգայնական զգացումներէ տարուած՝ վաճառատուներու ճակատի ֆրանսերէն տառերն իսկ ջնջած էին՝ ձգելով միայն արաբական վերտառութիւնները:

Նոյն միջոցին կը դիմէին Եգիպտոսի ազգայնականները՝ ամէն անգամ որ քաղաքական ցոյց մը կը կազմակերպէին Անգլիացիներուն դէմ, 1951ին Նասրի յեղափոխութենէն առաջ:

Շատ բնական ու հասկնալի երեւոյթ է նորազատ ժողովուրդներու մօտ թունդ ազգայնական զգացումներու բուռն պոռթկումը:

Անգլիա իրեն յատուկ բարձր դիւանագիտութեամբ քաջալերեց Արաբները: Կազմակերպեց զանոնք եւ համախմբեց «Արաբական Լիկա»յին մէջ, որուն վերապահուած էր կարեւոր դեր մը:

Անգլիական քաղաքականութիւնը կատարեալ սնանկութեան յանգեցաւ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ: Եգիպտոսէն վերջ հեռացուեցաւ նաեւ Յորդանանէն: Ո՛չ մէկ վարկ կը վայելէ այլեւս Սուրիոյ մէջ: Իսկ Արաբական Լիկան, որ իր ձեռնասունն էր, դարձած է իր ամենամեծ թշնամին:

Փոխուած է աշխարհ:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ ԴԱՐՁԱՒ

ՌՈՒՍԵՐԸ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԱՄԵՆԱԶՕՐԱՒՈՐ ԶԷՆՔԸ ՇԻՆԱԾ ԵՒ ՓՈՐՁԱԾ ԵՆ

Երկուշաբթի գիշեր, Մոսկուայի ձայնասփիւռը պաշտօնապէս յայտնեց, թէ վերջերս Խ. Միութիւնը փորձած է հիւլէական նոր զէնք մը՝ միջ-երկրային հրձիգ մը, որ աշխարհի ամէնէն զօրաւոր զէնքն է:

Այս լուրը զոր հաղորդած էր Խորհրդային «Թաս» մամուլի գործակալութիւնը, մեծ յուզում պատճառեց Արեւմտեան շրջանակներու մէջ: «Թաս» կ'աւելցնէ թէ առաջին փորձը յաջողութեամբ պսակուած է:

Այս փորձով պարզուած է թէ առանց օդային ուժի օժանդակութեան կարելիութիւն կայ հրթիռը ուղղել որեւէ կէտի վրայ, առանց հեռաւորութեան սահմանումի: Այս նոր զէնքին դէմ որեւէ պաշտպանողական զէնք ցարդ չէ գտնուած:

Ծանօթ է որ այս զէնքին պատրաստութեան կ'աշխատէին թէ՛ Խ. Միութիւնը եւ թէ Միացեալ Նահանգները, նկատի առնելով անոր զինուորական մեծ արժէքը: Ամերիկան սակայն չէր յաջողած պատրաստել:

Ամերիկեան մամուլը եւ քաղաքական շրջանակները մեծ կարեւորութիւն կուտան այս լուրին, որ գրեթէ պիտի փոխէ աշխարհի դիմագիծը: Այսօր Խ. Միութիւն կը ներկայացնէ հիւլէական մեծագոյն ուժը, մինչ Արեւմուտքը վստահ էր որ Ամերիկան է անիկա: Սպառնալիքը, այս ձեւով, կուգայ Արեւելքէն, ինչպէս կը չեշտէ Նիւ Եորքի մամուլը:

Նկատի կ'առնուի նաեւ թէ Խ. Միութիւնը հոգեբանական պահը գտած էր՝ յայտնելու համար հիւլէական այս փորձը, որ տեղի ունեցած է քանի մը շաբաթ առաջ: Լուրը անշուշտ պատճառ պիտի դառնայ, որ Լոնտոնի ապազինման ժողովը փոխէ իր ներկայ գոյավիճակը:

Արեւմտեան շրջանակները կը կարծեն արդէն թէ այդ ժողովին վրայ ազդեցութիւն բանեցնելու համար է որ լուրը հաղորդուեցաւ:

Արդէն Խ. Միութիւն կը յայտարարէր ապազինման ժողովի առթիւ թէ «Արեւմըտեան պետութիւններու որդեգրած ընթացքը պատճառ կը դառնայ, որ Խ. Միութիւն ստիպուի ձեռք առնել այն բոլոր միջոցները որ պիտի ապահովեն երկրին խաղաղութիւնը»:

Այս գիշերուան յայտարարութեամբ միայն զինուորական բացառիկ զէնք մը չէ որ երեւան կուգայ, այլ՝ պատմութեան ամէնէն մահացու զէնքին յաջող փորձը:

Վերջին երկու տարիներու ընթացքին արդէն թէ՛ Խրուշչեւ, թէ զօր. Ժուկով յայտարարած էին թէ հիւլէական ուժի տեսակէտով Խ. Միութիւնը Ամերիկան անցած է:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ Արտաքին նախարարութիւնը մերժեց այն գրոյցները, որոնց համաձայն Վարչապետ Քատար պիտի հրաժարէր կառավարութենէն՝ զբաղելու համար Համայնավար կուսակցութեան քարտուղարութեամբ:

× Փեշտայէն կը հաղորդեն, թէ Վարչապետ Մինտենթի չէ գնդակահարուած:

Ուրիշ տարրեր ձեռնամուխ են այդ արաբախօս երկիրներու **գործերուն:**

Աշխարհի ճակատագիրը տնօրինող երկու հսկայական ուժերը մրցումի ելած են «արեւելեան կողմն աշխարհի»:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՍՈՒՐԻԱ ԿԸ ՄՏԱՀՈԳԷ ԹՈՒՐՔԻԱՆ

ՍԵՐՈՎ ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ՄԷՋ

Ամերիկեան Միջին Արեւելքի հարցերու մասնագէտ եւ Արտաքին նախարարութեան պաշտօնեայ Լոյ Հենտերսըն Պոլսոյ մէջ կը շարունակէ իր խորհրդակցութիւնները՝ Թուրք բարձրաստիճան անձնաւորութիւններու հետ: Երբ Հենտերսըն իր խօսակցութիւնները վերջացնէ, պիտի անցնի Լիբանան, Իրաք եւ Յորդանան: Այս ձեւով անիկա պիտի այցելէ Այզընհաուըրի վարդապետութեան կողմնակից երկիրները, որոնք սահմանագլուխ կը կազմեն Սուրիոյ հետ:

Տակաւին յայտնի չէ, թէ ամրիկացի դիւանագէտը Արաբիա պիտի այցելէ՞ կամ ոչ:

Կը կարծուի, թէ Թուրքիոյ Նախագահ Ճելալ Պայար եւ Վարչապետ Մենտերէս մեծապէս մտահոգուած են Սուրիոյ ներկայ կացութեամբ: Հարցը պիտի դժուարանայ այն ատեն՝ երբ խորհրդային զինուորական խարիսխ մը հաստատուի այնտեղ: Թուրքիա, որ մէկ կողմէ մաս կը կազմէ Ատլանտեան Դաշնակցութեան եւ միւս կողմէ՝ Պաղտատի Ուխտին, այդ պարագային «օղակ»ի մէջ պիտի առնուի:

Թուրք ղեկավարները խնդրած են, որ Միացեալ Նահանգները աւելցնեն իրենց պատերազմական օժանդակութիւնը:

Միւս կողմէ, Թուրքերուն համաձայն «Խրուշչեւի վարդապետութիւն»ը աւելի ազդու եւ վեհանձն է քան «Այզընհաուըրի վարդապետութիւն»ը եւ Միացեալ Նահանգները պէտք է հակառակը փաստեն: Կը չեշտեն միաժամանակ, որ ռուս մասնագէտներու ներկայութիւնը՝ արաբական աշխարհին մէջ եւ կարեւոր քանակութեամբ պատերազմական պիտոյքներու յանձնումը, կը ստիպէ որ Արեւմուտքն ալ հակազդեցութեան անցնի:

Հենտերսընի «առաքելութիւն»ը հակահամայնավար երկիրներու փափաքները հաւաքելու եւ ամերիկեան կառավարութեան ներկայացնելու նպատակ ունի: Ներկայիս, տարբեր գործունէութիւն մը կարելի չէ յուսալ:

ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Բրիտանական քաղաքական շրջանակներուն համաձայն, սուրիական տագնապը նոր փոփոխութիւններու ենթարկուելու երեւոյթ չունի, գէթ՝ ներկայիս: Այսուհանդերձ, պաշտօնական աղբիւրներ կը հաղորդեն, թէ խորհրդային գաղտնի սպասարկութիւնները կենդանի գործունէութիւն մը ունին Դամասկոսի մէջ:

Անգլիոյ Արտաքին նախարարութեան համաձայն, սուրիական մայրաքաղաքին մէջ կը գտնուի զօրավար Իվան Սերով, որ խորհրդային ապահովութեան ուժերուն ընդհանուր հրամանատարն է եւ միաժամանակ կը կոչուի «սարսափելի Իվան»: Ռուսիոյ մէջ, Սերով տասը հազար հոգիի գնդակահարման պատճառ եղած է: Այնպէս կ'երեւի, թէ գնդապետ Սարաճ Սուրիոյ մէջ Սերովի ներկայացուցիչն է:

Այս երկու մարդիկը Սուրիա ապաստանած Յորդանանցիներու հետ յարաբերութեան մէջ են: Կարգ մը զրոյցներու համաձայն, Խորհրդայիններու նպատակն է խառնակութիւններ հանել Յորդանանի մէջ եւ սպաննել Հիւսէյն արքան: Թէեւ, այս ուղղութեամբ պաշտօնական ո՛չ մէկ հաղորդագրութիւն կայ:

Ամէն պարագայի մէջ, Մեծն Բրիտանիոյ դիրքը պահպանողական է ներկայիս:

× Սուրիոյ պաշտօնական շրջանակները կը հերքեն բրիտանական մամուլին յայտնութիւնները, որոնց համաձայն Սերով կը գտնուէր Դամասկոսի մէջ: «Անհիմն լուրեր են» անոնք, կը յայտարարեն Սուրիացիները:

Կարգ մը շրջանակներու համաձայն՝ Սերով տասը օր միայն մնացած էր Սուրիոյ մէջ:

ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ՄԻԱԲԱՆԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ ՈՐՈՇՈՒՄՈՎ, ԽԱԴ, ՓԱՌԷՆ ԵՒ ԴԵՐԵՆԻԿ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍՆԵՐԸ ԻՆՉՊԷՍ ՆԱԵՒ ԳՆԷԼ, ԲԱԲԳԷՆ ՈՒ ՇԱՀԷ ՎԱՐԴԱՊԵՏՆԵՐԸ ԵՒ 5 ԱԲԵՂԱՆԵՐ ԱՐՏԱՔՍՈՒԵՑԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵՆԷՆ

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Միաբանութեան Ընդհանուր Ժողովոյ նոր նստաշրջանը բացուեցաւ 14 Օգոստոս 1957, Պիքֆայայի հովոցին մէջ, ներկայութեամբ տասնեւհինգ միաբան հայրերու եւ նախագահութեամբ՝ Ն. Ս. Օծութիւն Վեհափառ Տ. Տ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի, եւ յաջորդական երկու նիստերու մէջ զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով.

Ա) Դիւանի ատենապետ ընտրուեցաւ Գերշ. Տ. Խորէն Ս. Արքեպիսկոպոս, իսկ ատենադպիր Հոգշ. Տ. Երուանդ Աբեղայ Աբէլեան:

Բ) Տնօրէն Ժողովոյ անդամ ընտրուեցան Գերշ. Տ. Արտակ Եպս. Մանուկեան, Հոգշ. Տ. Արտաւազդ վարդապետ Թրթըրեան եւ Հոգշ. Ս. Սահակ Վրդ. Այվազեան:

Գ) 1955-1956 տարեշրջանի իրականացած պիւտճէի հաշուեքննութիւն:

Դ) 1957–1958 տարեշրջանի նախահաշիւի քննութիւն եւ վաւերացում:

Ե) Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Ս. Աթոռին հանդէպ իրենց հաւատարմութեան ուխտը դրժող եւ իրենց հակակարգապահական ընթացքով՝ օրինաւոր եկեղեցական իշխանութեան դէմ ըմբոստութիւն փորձող 11 միաբաններուն մասին Տնօրէն Ժողովոյ կողմէ պատրաստուած ամբաստանագիրը քննուելով՝ միաձայն որոշումով Տ. Խադ, Փառէն եւ Դերենիկ Սրբազանները, Տ. Տ. Գնէլ, Բաբգէն, Շահէ Վարդապետները, եւ Տ. Տ. Մեսրոպ, Գէորգ, Ներսէս, Զաւէն եւ Գիւտ Աբեղաները զրկուեցան Ս. Աթոռիս միաբանակցութենէն: Վերոյիշեալ եկեղեցականներէն Կիլիկիոյ Միաբանութեան կրկին անդամակցելու մտօք մատուցուած որեւէ խնդրագիր նկատի պիտի առնուի Վեհափառ Հայրապետին կողմէ:

Զ) Վեհափառ Հայրապետը հաղորդեց, թէ որոշած է յառաջիկայ Հոկտեմբեր 13ին, կիրակի օր, Սրբալոյս Միւռոնի օրհնութիւն կատարել Անթիլիասի Մայր Տաճարին մէջ: Ամբողջ Միաբանութիւնը խնդութեամբ եւ գոհունակութեամբ տեղեկացաւ սոյն որոշման:

Է) Միաբանական ժողովը զբաղեցաւ նաեւ կանոնագրային եւ ներքին այլ եւ այլ խնդիրներով՝ եղբայրական ջերմ մթնոլորտի մէջ:

Ժողովը փակուեցաւ Վեհափառ Հայրապետի «Պահպանիչ»ով:

Դիւան Միաբանական Ընդհ. Ժողովոյ

Ատենապետ
ԽՈՐԷՆ ԱՐՔԵՊՍ.

Ատենադպիր
ԵՐՈՒԱՆԴ ԱԲՂ. ԱԲԷԼԵԱՆ
(Ստորագրութիւն)

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ ամբաստանութեանց պատասխանելով, Նեհրու յայտարարեց, թէ «խորհրդային ո՛չ մէկ ապրանք կամ ռազմական պիտոյքներ» ներածուած են Հնդկաստան՝ ռուսական օդանաւերով, որովհետեւ Խ. Միութեան եւ Հնդկաստանի միջեւ ո՛չ մէկ նման համաձայնութիւն կնքուած է:

ԵՄԷՆԻ պատուիրակութիւնը Լոնտոնի մէջ բողոքեց Անգլիոյ, որ պատերազմական օդանաւեր թռիչք կատարած են Եմէնի հողերուն վրայ, ինչպէս նաեւ անգլիական հետեւակազօրքը Ատէնէն գալով վտանգած էր իրենց հողամասը:

ՌՈՒՍԵՒԳԵՐՄԱՆ խորհրդակցութիւնները, որոնք ընդհատուած են Մոսկուայի մէջ, վերսկսելու համար Լար երկար տեսակցութիւններ ունեցած է Սեմիոնովի հետ:

«... ԵՒ ՈՒՐԻՇՆԵՐ»

Համայնավար կուսակցութեան 20րդ Համագումարը, որ տեղի ունեցաւ անցած տարուան սկիզբներուն, հանդիսաւորապէս դատապարտեց Ստալինի շրջանին լոյս տեսած «Բոլշեւիկեան Յեղափոխութեան» եւ «Խ. Միութեան» նուիրուած պատմական հրատարակութիւնները:

Համաձայն Միկոյեանի յայտարարութեան, պատմական այդ հրատարակութիւններուն մէջ, «գիտակցաբար» խեղաթիւրուած են դէպքերն ու իրողութիւնները, «անտեսուած են» իրական դերակատարներն եւ դէմքերը:

Ընդհանուր տպաւորութիւնը այն էր թէ, Ստալինի անմիջական ներշնչումով եւ հսկողութեամբ լոյս տեսած պատմական այդ հրատարակութիւնները՝ նպատակ ունեցած էին արձանագրելու Ստալինի «գերմարդկային» մեծութիւնը միայն:

«Հանճարափայլ»ի սաւերին մէջ կ'իյնար անգամ Լենին՝ Համայնավար կուսակցութեան եւ Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան անվիճելի առաջնորդն ու վարիչ միտքը:

Քսաներորդ Համագումարի պատգամաւորներու համար այս կարգի յայտնութիւնները, անշուշտ որ նորութիւններ չէին: Միակ նորութիւնը այն էր սակայն, որ Ստալինի անմիջական գործակիցները, որոնք իրենց մասնակցութիւնը բերած էին պատրաստելու, հրատարակելու եւ ժողովրդականացնելու Ստալինի փառքը միայն հիւսող պատմական գործերը, վերջին հաշուով միայն բերանները կը բանային ըսելու համար այն, ինչ որ չէին ըսեր անկէ առաջ: Եւ անոնք, ամէնէն աւելի բարձրաձայն պահանջեցին «սրբագրել» կատարուած աղաղակող սխալները, եւ պատրաստել նոր գործեր՝ հիմնուած պատմական դէպքերու եւ իրողութիւններու ստուգուած տուեալներու վրայ:

Պէտք է խոստովանիլ, որ խորհրդային իրականութեան մէջ, այնքան ալ դիւրին գործ չէ գործադրել տրուած նման որոշումները: Վերջին հաշուով, խորհրդային «պատմ. կաճառ»ի մասնագէտները վարժութիւն ունին «յատուկ յանձնարարութեամբ» սրբագրութիւններ կատարել պատմական այս կամ այն գործին մէջ, իբրեւ աղբիւր ունենալով օրուան վարիչներու կողմէն թելադրուած հրահանգները: Անոնք ի վիճակի են նոյնպէս — միշտ այս պայմաններուն մէջ — փոխել պատմութեան անցած անձնաւորութիւններուն միայն անունները, այլ եւ անոնց կատարած դերերը:

Խորհրդային պատմագիրներու ամէնադժուարին գործը այն է սակայն, որ անոնք հնարաւորութիւն չունին երբեք ճշդելու եւ արձանագրելու անվիճելի ճշմարտութիւնները, ստուգուած եւ հաստատուած դէպքերու եւ իրողութիւններու առարկայական փաստերու վրայ:

Այս պայմաններու մէջ տրուած պատմագիրը — անկախաբար իր անձնական արժանիքներէն — դրի կ'առնէ օրուան իշխանաւորներու թելադրանքներն եւ հրահանգները՝ իբրեւ պատմութիւն:

Նախապատմական շրջաններու բոլոր տեսակի միահեծան բռնաւորներուն անունով ձգուած արձանագրութիւններու նմանող խորհրդային պատմական հրատարակութիւններուն մէջ, այսպէս է որ անհետացած են համայնավար այն բոլոր կարկառուն դէմքերը, որոնք իրական դերակատարները եղան ո՛չ միայն Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան, այլ եւ բուն ստեղծիչները Խ. Միութեան:

Ստալին իր երկարատեւ բռնապետութեան շրջանին՝ գլխատելով Լենինի բոլոր գործակիցները, չվարանեցաւ անոնց անունները սրբելու պատմական բոլոր գործերուն մէջ: Թրոցկի, Կամենեւ, Զինովիեւ, Բուխարին եւ ուրիշ շատերը, որոնք տարիներ շարունակ վարիչ դէմքերն էին Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէին եւ գործօն ղեկավարները Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան կը յիշուին իբրեւ «դաւաճան»ներ միայն, բայց երբեք կարեւոր դերակատարներ:

Խ. Միութեան իրականութեան ծանօթներուն համար, այս անձնաւորութիւնները յայտնի են այնպէս ինչպէս որ էին անոնք, երբ ողջ էին, եւ երբ Լենինին հետ կը յեղաշրջէին ցարական Ռուսաստանի կարգերը՝ ստեղծելու համար բոլշեւիկեան դիկտատուրան:

Դաւաճաններ չէին անոնք այդ շրջանին, այլ «կարմիր հերոսներ»:

Ստալինը իր բռնատիրութիւնը ամրացնելու եւ տեւականացնելու համար զանոնք ի ծնէ «դաւաճան»ներ դարձուց, որպէսզի աւելի դիւրութեամբ մարսել կարողանար անոնց մաքրագործումը...

Այս միեւնոյն պայմաններու մէջ է, որ մոռացութեան տրուեցան հայ համայնավար հին սերունդի բոլոր կարեւոր դէմքերը՝ Լուկաշին, Համբարձումեան, Տէր Գաբրիէլեան, Խանճեան եւ բոլոր անոնք, որոնք այս կամ այն ձեւով շնորհազրկուեցան մեծ ու փոքր Ստալիններու կողմէն:

Քսաներորդ Համագումարի մէջ տեղի ունեցած ուժեղ քննադատութիւնները եւ տրուած որոշումները, կ'ենթադրէին վախճանը՝ Ստալինի կողմէն սահմանուած պատմագրութեան այս գործին:

Խրուշչեւը, ըստ երեւոյթին անդրադարձաւ Քսաներորդ Համագումարին մէջ, իր իսկ նախաձեռնութեամբ տրուած որոշումներուն:

Տիրանալով Ստալինի աթոռին, ան ալ իր կարգին մտահոգուեցաւ պահպանելու իր գրաւած աթոռը: Իր այս մտահոգութեան մէջ, ան փրկութեան միակ ելքը տեսաւ գործադրութիւնը այն բոլոր միջոցներուն, որ դատապարտած էր 20րդ Համագումարին մէջ:

Յունիսին, Կրեմլինի ղեկավարութեան մէջ կատարուած փոփոխութիւնները, կրկնութիւնն են Ստալինի մաքրագործումներու քաղաքականութեան:

Մոլոթով, Կագանովիչ, Մալենկով եւ Շեպիլով իրական խոչընդոտներն էին Խրուշչեւի տիրակալութեան համար:

Կռթնած բանակին, դժուար չեղաւ զանոնք արտաքսել կուսակցութեան եւ կառավարութեան առաջաւոր դիրքերէն: Խրուշչեւի համար սակայն, այսքանը բաւական չէ ամբողջապէս «անվտանգ» դարձնելու իր հակառակորդները:

Ֆիզիքական ոչնչացումը, ըստ երեւոյթին, կորսնցուցած է իր ազդեցութիւնը:

Եւ հիմա, ամէն օր, Խրուշչեւի «մասնագէտ»ները «փաստեր» կը հայթայթեն դեռ մինչեւ երէկ Լենինի եւ Ստալինի հաւատարիմներու եւ գործակիցներու շարքին դասուած Մոլոթով, Կագանովիչ եւս ներկայացնել իբրեւ «հին դաւադիրներ» եւ «դաւաճաններ»:

Մինչ այս, «Խ. Մեծ Հանրագիտարան» եւ Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան եւ վերջին պատերազմին նուիրուած հրատարակութիւններու մէջ, այս անունները իրենց պատուաւոր տեղն ունին:

Վերջնական սրբագրութենէն առաջ, «պատմ. կաճառ»ի հրատարակած դրքոյկի մը մէջ, Մոլոթովի, Կագանովիչի եւ Մալենկովի անունները կը ջնջուին վերջին պատերազմի մեծ դերակատարներու ցանկէն: Այս անուններու տեղ, առայժմս պիտի յիշուին «եւ ուրիշներ»: Այսինքն այս երկու բառերը պիտի կցուին թուարկուած անուններու: Դժուար չէ ենթադրել, որ որոշ ժամանակէ մը ետք, դատապարտուած այս անունները պիտի ջնջուին բոլոր հրատարակութիւններէ:

Դժուար չէ ենթադրել նոյնպէս, որ օր մը բոլոր Խրուշչեւները իրենց կարգին պիտի դառնան «... եւ ուրիշներ»...:

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀՐԱՇՔԸ

ԽՄԲ. — Ֆրանսական «Մաչ» շաբաթաթերթին մէջ Րէյմոն Քարթիէ կը հրատարակէ հետաքրքիր յօդուած մը, Արեւմտեան Գերմանիոյ Դաշնակցային Հանրապետութեան հրաշապատում վերելքին մասին: Րէյմոն Քարթիէի յօդուածին տուն տուած են վերջերս տարածուած այն լուրերը թէ՝ Արեւմտեան Գերմանիան թերեւս Ֆրանսայի դրամական փոխատուութիւն մը ընէ:

Ստորեւ կուտանք այդ շահեկան յօդուածէն կարեւոր մասեր.—

Եթէ պատմութիւնը կը կրկնուի, եթէ նոյն պատճառները կը յառաջացնեն նոյն հետեւանքները, գերման ժողովուրդը 1957ին պիտի պատասխանէ այն՝ ինչ որ պատասխանեց 1953ին:

Արդարեւ, 1953ին Արեւմ. Գերմանիոյ Տնտես. նախարարը՝ Լուտվիկ Էրհարտ հրապարակի մը նման նետուեցաւ պայքարին մէջ: Կազմակերպեց ութսուն հաւաքոյթներ, ծաղրի ու ծանակի ենթարկեց բազմաթիւ հակաճառողներ եւ իր ակռաներուն միջեւ բազմաթիւ սիկարներ տորելով արդիւնքներու նժարին վրայ շոքեցաւ իր բոլոր ծանրութեամբ:

Քրիստոնեայ Դեմոկրատները Պունտեսթակի մէջ ունեցան 257 ընտրեալներ, 162 ընկերվարականներու եւ 53 ազատականներու դէմ:

Գերմանիոյ մէջ սովորութիւն ունին ըսելու՝ «Ադենաուըրի յաղթանակը»: Սակայն շատեր ալ կ'ըսեն «Էրհարտի յաղթանակը»:

Չորս նոր տարիներ անցան: 1957ի Գերմանիոյ Համադաշնակցային Հանրապետութիւնը ներկայիս աւելի զօրաւոր է ու կորովի քան 25 տարի առաջուան Գերմանիան:

Ազգային արտադրութիւնը որ 1952ին կը հասնէր 126 միլիառ մարքի, 1956ին բարձրացաւ մօտաւորապէս 200 միլիառի:

Փլատակները անհետացած են: Գաղթականներ եւ միլիոնաւոր վտարուածներ վերստին մուտք գործած են տնտեսութեան մէջ: Միակ վախը այժմ կը ներկայացնէ այն՝ որ արտաքայլ յառաջդիմութեան յաջորդէ տագնապ մը:

Պատկերը դրեթէ անհաւատալի է բոլոր անոնց համար որոնք ճանչցած են 1945ի շանթահար Գերմանիան եւ թերեւս աւելին՝ 1946ի եւ 1947ի յուսահատ Գերմանիան:

Ասիկա փառաւոր դաս մըն է որ ցոյց կուտայ յարատեւութեան եւ վերելքի օրինակ մը բոլոր այն եւրոպական ազգերուն, որոնք ինքզինքնին իբրեւ «հին» դաւանելու սխալն ու մեղքը կը գործեն եւ որոնք մարդկային հաւաքականութեան ամէնէն երիտասարդները ըլլալ կը թուին:

Բայց, շատերուն համար, այս պատկերը առեղծուած մըն ալ է:

Գերմանիան ինչպէ՞ս ըրաւ: Ի՞նչ հմայութեամբ կրցաւ յաջողիլ տասը տարուան ընթացքին իրականացնել վերանորոգում մը, որուն համար բազմաթիւ մասնագէտներ կը կարծէին թէ յաջորդական սերունդներու աշխատանք մը հարկաւոր էր:

Պատճառները բազմաթիւ են: Հրաշք գոյութիւն չունի:

Սակայն գոյութիւն ունի մեծ մարդ մը, կարմիր այտերով, փոքրիկ քիթով, յատկանշական աչքերով, որ կը կոչուի փրոֆ. Տոքթ. Լուտվիկ Էրհարդ:

Մինչեւ 1942, Լուտվիկ Էրհարդի կեանքը կ'անցնի առանց մասնայատուկ իրադարձութեանց:

Ծնած է 1897ին Նիւրէմպէրկի արուարձաններէն Ֆիւրթի մէջ, պարզ եւ անպաճոյճ գորշագոյն տան մը մէջ, որ խու-

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԸՆՉԱՑՈՒՐԿ ԳԼՈՏ
(CLAUDE GUEUX)

Այս պատմութեան մէջ երկու գլխաւոր խնդիրներ կը ծագին.— Անկումէն առաջ եւ անկումէն ետք եւ այս երկու խնդիրներուն կը յաջորդեն երկու հարցումներ.— կրթութի՞ւն թէ պատիժ:

Այս մարդը, անկասկած, լաւ ծնած էր, լաւ կազմաւորուած, եւ տէր լաւ ընդունակութիւններու:

Ի՞նչ կը պակսէր իրեն: Լաւ խորհեցէք:

Այդտեղ է հարցը:

Թող մարդկային ընկերութիւնը ընէ միշտ մարդուն համար այնքան, որքան կ'ընէ բնութիւնը:

Տեսէք Ընչացուրկ Գլոտը: Լաւ կազմաւորուած ուղեղ մը եւ սիրտ մը անկասկած: Բայց բախտը զինքը կը նետէ նոյնքան գէշ կազմակերպուած ընկերութեան մը գիրկը, ուր ան սեփական կ'ըլլայ գողնալ, ընկերութիւնը զայն կը նետէ այնքան վատ պայմաններու մէջ դասաւորուած բանտ մը ուր վերջ ի վերջոյ մարդասպանութիւն կը գործէ:

Ո՞վ է իրական յանցաւորը:

Ի՞նքն է: Մե՞նք ենք:

Ասոնք ծանրակշիռ հարցեր են որոնց պատասխանը տալու համար հարկ է տէրը ըլլալ պայծառ իմացականութեան մը:

Այս տողերը գրողը թերեւս շուտով փորձ մը պիտի ընէ թէ ի՞նչպէս կը հասկնայ ինք այս բոլորը:

Երբ կը գտնուինք դէմ յանդիման այսպիսի հարցերու, երբ կը խորհինք անոնց անյետաձգելի այժմէականութեան մասին, կը տարուինք նոյնպէս մտածելու թէ ի՞նչ բանի վրայ կը խորհին մեր կառավարողները, եթէ չեն խորհիր այս հարցին մասին:

Պարոններ, բազմաթիւ գլուխներ կը կտրուին ամէն տարի Ֆրանսայի մէջ: Քանի որ կը ջանաք խնայողութիւններ ընել, հոդ ալ ըրէք: Քանի որ կը խորհիք զանազան մարզերու մէջ կատարել կրճատումներ եւ ջնջել պաշտօններ, ջնջեցէք դահիճն ալ:

Ութսուն դահիճի թոշակով կրնաք վճարել վեց հարիւր ուսուցիչներ...

Մտածեցէք ժողովուրդին մասին: Երախաներուն համար կառուցանեցէք դպրոցներ եւ մարդոց համար ալ՝ աշխատանոցներ:

Գիտէ՞ք որ Ֆրանսան Եւրոպայի այն երկիրն է ուր նուազ կարդալ գիտցողներ կան:

Ի՛նչ, Զուիցերիան կարդալ գիտէ, Պելժիան նոյնպէս, Տանըմարքան նոյնպէս, Յունաստանը նոյնպէս, Իրլանտան նոյնպէս եւ Ֆրանսան ո՛չ:

Ասիկա մեծ ամօթ մըն է:

Գացէ՛ք թիարանները եւ քննեցէք հոն գտնուող բոլոր անոնք որ մարդոց հաստատած օրէնքներուն բերմամբ անիծուածներ են:

Այս բոլոր դժբախտներուն վիճակին միակ պատասխանատուները անկասկած նախ բնութիւնն է եւ երկրորդ՝ իրենց ստացած թերի դաստիարակութիւնը:

Կատարեալ դաստիարակութիւն մը տուէք ժողովուրդին: Այս դժբախտ գլուխները զարգացնելու համար ձեր կարելին ըրէք, որպէսզի հոն գտնուող խելքը կարողանայ աճիլ ու մեծնալ:

Ժողովուրդներու գլուխները շինուած են լաւ կամ վատ՝ համաձայն իրենց ըստացած դաստիարակութեան:

Հռոմի եւ Հելլադայի ճակատները բարձր էին:

Ընդլայնեցէք որքան կարելի է ժողովուրդին դիմագծին շրջագիծը:

Ինչ որ ալ ընէք սակայն, մեծ ամբոխին ճակատագիրը համեմատաբար պիտի մընայ միշտ աղքատ, դժբախտ եւ տխուր:

Անոր կը պատկանի ծանր աշխատանքը, անոր կը պատկանի միշտ եւ յաւիտեան կրել ծանր լուծը կեանքին, անոր սեփականութիւնն է յաւիտեան հրել անողոք ճակատագրին կառքը:

Տուէք պէտք եղածը ժողովուրդին որ կ'աշխատի ու կը տառապի, տուէք անոր, վասնզի աշխարհը անիրաւ է անոր հանդէպ:

Այն ժամանակ այդ ժողովուրդը պիտի ըլլայ հանդարտ, համբերատար:

Համբերութիւնը շինուած է յոյսով:

Ժողովրդական մարդուն գլուխը:

Ահա հարցը:

Այդ գլուխը լեցուն է օգտակար հունտերով: Օգտագործեցէք այդ գլուխը որպէսզի հասուննան հոն գտնուող հունտերը եւ ճառագայթեն մարդկութեան բարիքին համար:

Ան որ մեծ ճանապարհին վրայ մէկը սպաննած է, հաւատացէք որ եթէ լաւ կառավարուած ըլլար, կրնար լաւագոյն ծառայողներէն մին ըլլալ մարդկային ընկերութեան:

Ժողովրդական մարդուն այդ գլուխը, զարգացուցէ՛ք, նորոգեցէ՛ք, ոռոգեցէ՛ք, արգասաւորեցէ՛ք, լուսաւորեցէ՛ք, բարոյացուցէ՛ք, օգտագործեցէ՛ք...

Այն ժամանակ պէտք պիտի չունենաք զայն կտրելու...

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(11 եւ վերջ)

սափած է ամբակծութիւններու կատա-ղութենէն ։

Հայրը մեծաքանակ կերպասի վաճառական էր եւ ինքը նախագգացումով դիմեց դէպի տնտեսական չահագործումներու կատարները ։

1917ի պատերազմին վիրաւորուելով, 1927ին կը նշանակուի դասախօս Նիւրէմպէրկի Տնտեսական Հետախուզութեանց ընթերցուածին ։ Այս պաշտօնին մէջ էր տակաւին այն ատեն երբ վրայ հասաւ Հիթլէր եւ պատերազմը ծագեցաւ ։

Իբր կանխագգուշական միջոց, ամուսնացաւ տնտեսագէտ կնոջ մը հետ եւ միշտ աշխատեցաւ իր միակ աջէկան ճաչակը խթանել դէպի տնտեսական գիտութիւնները ։

Մէկ խօսքով, իր կեանքին մէջ ոչինչ կար որ նախատեսէր փառք եւ հռչակ ։

Ականաւոր մասնագէտներ կը փաստէին թէ 1947ի Գերմանիան երբեք պիտի չվերականգնէր ։

Ուսումնասիրութեան մը մէջ անոնք փաստած են թէ գերմանական աւերեալ քաղաքները երբեք պիտի չկրնան վերանորոգուիլ, որովհետեւ աւերակներու քանակը (400 միլիոն քառ. մեթր քիւպ) կը գլէր ու կ՚անցնէր բոլոր տեսակի մաքրագործումներու հնարաւորութիւնները, անկարելի դարձնելով զանոնք ։

Միւս կողմէ, եւ աւելի ծանր պարագայ մը, անոնք ընդմիշտ խորտակուած կը յայտարարէին գերման ժողովուրդին բարոյական ուժին զսպանակը ։

Անխոնջ աշխատանքը նոյնիսկ սպարդիւն էր նկատուած աղէտին ահաւորութեան դիմաց ։

Վերջապէս, աշխարհի ամենակարգապահ ժողովուրդներէն մին ստիպուած էր ապրիլ սեւ շուկայով ։ Մէկ հատիկ ծխիկը կ՚արժէր հանքագործի մը կէս ժամուան վաստակին գինը ։

Մեծ քաղաքները դարձած էին մաքսանենգներու բոյն, ուր կը վխտային ամէն տեսակի սեւ շուկայով զբաղող բախտախնդիրներ ։

1918ի պարտութենէն ետք տիրող թշուառութիւնը ոչինչ կ՚արժէր նորին առջեւ ։

Նիհիլիզմը մահուան սեւ քողի մը նման կը տարածուէր բովանդակ գերման ժողովուրդին վրայ ։

Նոր Գերմանիան ծնաւ 30 Յունիս 1948ին, երբ բարենորոգման ենթարկուեցաւ իր դրամը (մառք) ։

20 Յունիսին բոլոր Գերմանները իրենց գրպաններուն մէջ ունէին նոր դրամէն 40 մառք միայն ։

Անոնք կամայ ակամայ հրաժարեցան իրենց դիզած թղթադրամներէն եւ դրամատուներու մէջ պահ դրած իրենց երեւակայական հարստութենէն ։

Գերման ժողովուրդը առանց բացառութեան ունեցաւ մէկ գրպանում միայն, նման այն գզացումին, երբ ծովամոյն եղող մը իր ոտքը կը դնէ ցամաքին վրայ ։

Այս պատեհ առիթը ընտրեց Տոքթ. Լուտվիկ Էրհարտ, Արեւմտ. Գերմանիոյ տնտեսութեան ընդհ. տնօրէնը իր ծրագրին վերջնական հարուածը տալու համար ։

Պիտի ճառախօսէր Ֆրանքֆուրթի մէջ եւ սակայն երեք օրական բարակներ՝ երեք համաձայնական Բարձր Կոմիսարները կը հսկէին Գերմանիոյ վրայ ։ Անոնք իրենց ձեռքերուն մէջ ունէին պատճէնը այն ճառին զոր Տոքթ. Էրհարտ պիտի արտասանէր ։

Սակայն Լուտվիկ Էրհարտի արտասանած բառերը բոլորովին տարբեր էին այն անվնաս եւ աննշան բառերէն, զոր արտօնութիւն ստացած էր արտասանելու ։

Առաջին առթիւ յայտարարեց ամբողջական ջնջումը կարգ մը ապրանքներու սակաւրման ։ Կերպասեղէն, հագուստեղէն, կօշիկ, տնային ապրանքներ, հեծելանիւ, սննդեղէններու մեծագոյն մասը կը դառնային ազատ առեւտրի ապրանքներ ։

«Միակ ապրանքը որ կտրոնով կարելի պիտի ըլլայ գնել, ատիկա ալ գերմանական մառքն է» յայտարարեց Տոքթ. Էրհարտ ։

Աներեւակայելի յանդգնութիւն մըն էր այս ։ Արեւմտ. Գերմանիոյ ճարտարարուեստական արտադրութիւնը նախապատերազմեան արտադրութեան թիւին կէսին միայն կը համապատասխանէր եւ այժմ պէտք էր որ այդ արտադրութիւնը բաւականութիւն տար աճող բազմութեան մը եւ հոգար այն անսահման պէտքերը որոնք յառաջացած էին աննախընթաց աւերներէն ։ Հաշիւ եղած էր որ արտադրուած ապրանքներուն հաւասար բաժանումը իւրաքանչիւր Գերմանացիի հազիւ թէ հինգ տարին անգամ մը պնակ մը կըրնար տալ, զոյգ մը կօշիկ ամէն տասներկու տարին, շապիկ մը տասնըութը տարին անգամ մը, զոյգ մը գուլպայ՝ ամէն քառասունը տարին եւ ձեռք մը հագուստ՝ իւրաքանչիւր դար...

(Մնացեալը յաջորդով)

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԷՋ

Սիրելի Յառաջ, փարիզահայ ուխտաւորներս Վենետիկ ենք, երեք օրէ ի վեր ։ Հռոմի բոլոր պատմական վայրերը պըտըտելէ ետք, վերջին օրը այցելեցինք պատմական Ս. Պետրոսի տաճարը, գետնադամբանները՝ ուրտեղ առաջին քրիստոնեաները իրենց կրօնական արարողութիւնները կը կատարէին, եւ յետոյ Կաթոլիկէ եկեղեցւոյ հովուապետին ամարանոցը, որուն հրապարակին վրայ ուրիշ հազարաւոր ուխտաւորներու հետ ընդունեցանք Պապին օրհնութիւնը ։ Մարդ ուղղակի կը զարմանայ երբ հազարաւոր գլուխներ, ի տես պատուհանէն երեւցող սպիտակազգեստ Պապին կը խոնարհին մինչեւ գետնի քարերը, կը մնան այդպէս՝ երկար վայրկեաններ ։

Հակառակ անոր, որ Ս. Պապը այդ օրը պիտի չներկայանար հանրութեան, մեզի ընկերակցող կղերականի մը խնդրանքին ընդառաջելով, ի սէր բազմաչարչար հայ ժողովուրդին եւ իրեն չատ սիրելի հայ զաւակներուն՝ բարեհաճած էր իր օրհնութիւնները տալ ։ Այս առիթէն օգտուած էին նաեւ տարբեր ազգերու պատկանող ուխտաւորները ։

Ուրբաթ երեկոյեան հրաժեշտ տուինք յաւիտենական քաղաքին ։ Վենետիկ՝ այլեւս մեր կալուածին մէջն ենք ։ Հոգեւոր Հայաստանն է ։ Տեղաւորուած ենք Մուրատ-Ռափայէլեան դպրոցին մէջ, Մարսէյլէն ժամանած 40-45 ուխտաւորներու հետ ։ Առաջին տպաւորութիւնս այն եղաւ՝ որ այստեղ աշխարհի միակ վայրն է ուր ինքնաշարժի արկածի վտանգ չկայ ։ Կան քարափ-մայթեր եւ կամուրջներ ուրկէ մարդ առանց ետեւը նայելու ապահով կը քալէ ։ Ջրանց-փողոցներէն կը սուրան նաւակ-թաքսիներ, նաւ-կառքեր, եւայլն, խռնուած մարդկային բազմութեամբ ։ Կիրակի առաւօտ նաւ-օթոքառով բոլորս միասին գացինք Ս. Ղազարու մենաստանը, ուր ներկայ գտնուեցանք Աստուածածնի պատարագին եւ խաղողի օրհնութեան, ճաշակեցինք վանապատկան օրհնուած խաղողը ։

Երկուշաբթի՝ դարձեալ վանքն ենք. ամբողջ միաբանութիւնը, ամէնատարեցէն սկսեալ մինչեւ ամէնէն կրտսերը մեզ կը դիմաւորեն քարափին վրայ ու ժամերով կը պտտցնեն վանքին բոլոր վայրերը. — Թանգարան, գրադարան, տպարան, եւայլն ։ Շատ գրուած է Մխիթարեան միաբանութեան մասին եւ աւելորդ կը նկատեմ խօսիլ գերմարդկային այն աշխատանքին մասին, որ կը կատարեն այստեղ, քանի մը դարերէ ի վեր ։ Կղզիին սկզբնական տարածութիւնը երեք անգամ մեծցուցած են ։

Երեկոյեան միաբանութեան կողմէ անակնկալ մը վերապահուած էր մեզի ։ Վանքի ընդարձակ ընդունելութեան սրահը վերածուած է սեղանատան. հիւրասիրուեցանք վանքին կողմէ պատրաստուած օչարակով, անուշներով եւ Վենետիկի համեղ հացիկներով ։ Սպասարկողները միաբան հայրերն են ։ Ի՛նչ գուրգուրանքով կը մօտենան անոնք իւրաքանչիւրիս խնդրելով, որ հեքաշուինք բնաւ ։ Մարդ չի կրնար զսպել իր արցունքը, երբ կը տեսնէ տարեց վարդապետ մը որ անոյշ ժպիտով կը սպասարկէ 12 տարեկան պատանիի մը... ։ Ժամանակը կ՚անցնի Փոխադրող նաւը յանկարծ եկած՝ ժամէ մը ի վեր կը սպասէ քարափին վրայ. մթնոլորտը այնքան տաք է, որ մենք մոռցեր ենք դուրսի աշխարհը, եւ Մխիթար Աբբահօր մեծադիր նկարին առջեւ կ՚ չարունակենք մեր երգերը, արտասանութիւնները եւ ուղերձները ։ Մեզի ինչ փոյթ որ նաւուղիղը անհամբերութեան նշաններ ցոյց կուտայ. վերջին անգամ պէտք է այցելենք մեծ անմահներուն. «Յուշիկ Հայրենեաց»ի հեղինակ Ալիշանէն մինչեւ մեր սիրելի Ալէմշահի շիրիմներուն ։ Զմոռնանք նաեւ սիրելի հայր Սահակը ։ Հոգեհանգիստ՝ Գուրգէնի շիրիմին վրայ երգելով «Մեր հեռաւոր հայրենիք»ը, ու Հայերով լեցուն մեր նաւը երբ կը սկսի հեռանալ հոգեւոր հայրենիք Ս. Ղազարէն, մենք կը տեսնենք ամբողջ միաբանութիւնը, քարափին վրայ չարուած, անոյշ ժպիտը իրենց դէմքերուն՝ ցտեսութիւն կը մաղթեն մեզի ։

Վարձքերնիդ կատար, սիրելի, ժրաջան վարդապետներ ։

ԳՐ. ԿԻՒԼԵԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՖԷՅՏԻ Ս. ՂԱԶԱՐԻ ՄԷՋ

Արեւելեան լեզուներու եւ պատմութեանց փրոֆեսէօր Պ. Ֆէյտի՝ որ արձակուրդով Վենետիկ կը գտնուէր, ամսոյս 20ին, Մխիթարեան միաբանութեան Ս. Ղազարի վանքը այցելեց իր կնոջ եւ զաւկին հետ ։

Կէս օրուան ճաշէն վերջ ընդունելութիւն մը սարքուեցաւ ի պատիւ իրեն ։ Ներկայ էին մենաստանի բոլոր վարդապետները ։ Մխիթարեան միաբանութեան աթոռակալ՝ Հայր Քերովբէ Վ. Չըրաքեան, յանուն միաբանութեան եւ հայ ժողովուրդին շնորհակալութիւն յայտնեց Պ. Ֆէյտիին, իր կատարած հայանպաստ աշխատանքներուն համար ։

Հայասէր գիտնականը շնորհակալութիւն յայտնեց միաբանութեան, ըսաւ որ ինքը ջերմ սէր եւ յարգանք կը տածէ Մխիթարեան Ուխտին եւ հայ ժողովուրդին հանդէպ ու երբեք չի գզջար ինչ որ ըրած է 25 տարիէ ի վեր, որովհետեւ հայ ժողովուրդը արժանի է ատոր ։

Վանականներն ու Պ. Ֆէյտի լուսանկարուեցան միասին ։

Պ. Ֆէյտին մօտերս պիտի մասնակցի Մոնթէ Գառլոյի մէջ գումարուելիք արեւելեան լեզուներու միջազգային համագումարին, ուր պիտի ներկայացնէ հայ մշակոյթը ։

ՇԱՀԱՆ ՍԵՒԱՆ

ՋԱՆՑԱՌՈՒԹԻ՞ՒՆ ԹԷ...

ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐԸ.— Կանոնաւոր կերպով կ՚այցելե՞ս նոր վիրաւորին ։

ԶԻՆ. ԲԺԻՇԿԸ.— Մէկ անգամ այցելեցի ։

ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐԸ.— Ինչո՞ւ միայն մէկ անգամ ։

ԶԻՆ. ԲԺԻՇԿԸ.— Որովհետեւ շուտ մը մեռաւ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (120)

ԵՐԿՈՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ԻԷ.

ԹԱՓԱՌԱԿԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄ

Նոյն միջոցներուն, Աշոտ իշխանաց իշխան Հայոց՝ Վրաց եւ Աղուանից իշխանները նուաճելու նպատակ դրած, մատւ յանկարծ Վասպուրական, եւ Դերենիկ չկրնալով դիմանալ բռնուեցաւ եւ կալանաւորուեցաւ ։ Գուրգէն Տարօն էր երբ այս անիրաւութիւնն իմացաւ ։ Առանց վայրկեան մը կորսնցնելու, չորս հարիւր ընտիր սպառազէն զօրք զԱշոտ փնտռելու ելաւ, եւ իմանալով թէ Ուշտունեաց Ոստանն բանակեր էր, առանց նորա զօրաց թիւը հարցնելու, եկաւ Ուշտունեաց Նորագեղ եւ գրեց իշխանաց իշխանին թողուլ Դերենիկ՝ «ապա թէ ոչ տեսից զքեզ ի գէն՝ յասպազէն եւ ի ճակատամարտ». ու կը մտածէր գիշերային պատերազմաւ հասնիլ Աշոտոյ վրայ ։

Բայց սա խորագէտ եւ իմաստուն էր. այնպիսի մարդու հետ վտանգաւոր խաղ խաղալ չէր ախորժեր. քաղցրութեամբ պատասխանեց Գուրգէնի, եւ ապահովեց թէ վնաս հասցնելու միտք չունէր Դերենիկին ։ Այն ատեն պատասխան գրելով Գուրգէն Աշոտոյ առաւել քաղցրութեամբ եւ մեծ յարգանօք՝ առաջարկեց իր աղջիկը տալ Դերենիկին ի կնութիւն եւ ի տիկնութիւն Վասպուրականի ։ Յանձն առաւ Աշոտ, եւ տարաւ Դերենիկը Բագարան, ու մեծ հանդէս հարսանեաց կատարելով խաղաղութիւն հաստատուեցաւ բոլոր Հայաստանի մէջ ։

ԳԼՈՒԽ ԻԸ.

ՀԻՆ ԴԱՒԱՃԱՆ ՄԸ

Իսկ ինք Գուրգէն իբրեւ իւր վրայ ըստանձնալ՝ օտարին հարստահարութեանց պաշտպանը, Վասպուրական, Տարօն, Ապահունիք եւ Անձեւացիք եւ մինչեւ յԱրդն ի սահմանս Յունաց կը շրջէր, սարսափ բռնաւորաց եւ մխիթարութիւն ժողովրդոց ։

Երբ այս հեռաւոր շրջագայութեանց դարձած Մարդաստան՝ իւր հայրենի գաւառը կը հանգչէր, յանկարծ Խոսրովու գալուստն իրեն իմացուցին ։

Մեծ ուրախութիւն էր Գուրգէնի հին եւ ազնիւ բարեկամին այցելութիւնը, եւ իւր ուրախութիւնը կրկնապատկուեցաւ երբ Խոսրովու զուարթ երեսը տեսաւ ։ Ընթրեցին, խօսեցան զանազան նիւթերու վրայ, ուր մանաւանդ Բագրատունւոյն Աշոտոյ խորագէտ քաղաքականութիւնը քննութեան առիթ տուաւ իրենց ։ Եւ երբ ամէնքը քաշուեցան, եւ միայն այս երկու բարեկամք մնացին, Խոսրով յանկարծ իբրեւ քունէ արթնցած.

— Բուն իմ գալստեան գլխաւոր նպատակը քեզի յայտնելու չմոռցայ՝ այլ դանդաղեցայ, Գուրգէն, ըսաւ Խոսրով եւ հանեց կնքեալ թուղթ մը տուաւ ։

Գուրգէն նամակը ձեռքն առաւ եւ երեսին գոյնը դարձաւ.

— Հեղինէի գիրն է, ըսաւ, եւ փոխանակ բանալու, Խոսրովի երեսը կը նայէր ։

— Բա՛ց, կարդա՛, ո՞ւմ կ՚սպասես ։

«Հեղինէ, Անձեւացեաց Տիկին առ Գուրգէն Արծրունի, իշխան Մարդաստանի» ։ Այս տողերը կարդալուն՝ կորովի մարդուն ձեռքերը կը դողային, առաջին անգամն էր որ տասն մէկ տարի վերջ Հեղինէ իրեն կը գրէր, եւ այնպիսի մարդու ձեռօք կ՚ուղարկէր իր նամակը ։

— Ո՛հ, Գուրգէն, ըսաւ Խոսրով անհամբերութեամբ եւ անմշմարելի ծիծաղով, միթէ՞ դեռ տղայ ես, բաց՝ կարդա՛, վերջ տուր սա նամակիդ... ։

— «Մուշեղ վախճանեցաւ, եթէ որբ եւ տկար տղու մը յանձն կ՚առնուս հայր լինիլ եւ տիրել Անձեւացեաց, մի՛ դանդաղիր. արդէն ազգեցութիւնք եւ բանսարկուք մեր շուրջ պատած են, քու սիրտդ տես թէ ի՛նչ խորհուրդ կուտայ քեզ ։ Կշռէ եւ ըստ այնմ շարժէ ։ Հեղինէ» ։

— Ո՛հ, ըսաւ Գուրգէն տեղաց ցատկելով, եւ այսպիսի նամակ մը կը դանդաղէիր ինծ տալու, եւ Հեղինէ իմ որոշմունքէս միթէ՞ կը կասկածի ։ Երթանք Խոսրով ։

— Գուրգէն, կ՚երեւայ որ դու մոռցար թէ քու բարեկամդ ծերացեր է արդէն, ես նոր ճամբէ կուգամ, մէկ գիշեր մը միթէ՞ կարելի չէ համբերել ։

— Իրաւունք ունիս, բայց ես տասն ինը տարի է կը համբերեմ ։ Ամէնքը զիս պատերազմի եւ արեանց ծարաւի կը կարծէին, վասնզի ես ամիս մը, շաբաթ մը հանգիստ տեղ մը չէի կրնար նստել. ամէնքը կը կարծէին թէ պատերազմը իմ զուարճութիւնս է, բայց դու, Խոսրով, զիս եւ իմ սիրտս կը ճանչէիր՝ թէ այդ սրտին կրակն էր որ զիս հանգիստ չէր թողուր, ինչո՞ւ այդ նրբամիտ նամակն իրեն գրել տուիր. ինչո՞ւ Հեղինէ չի գըրուցեր յայտնի թէ ամուսնանանք ։

— Դու սխալ կը դատես զիս նոյնչափ՝ ինչչափ զՀեղինէ ։ Ես իրեն խորհուրդ ամենեւին չտուի, քեզ յայտնի է որ տասը մարդու գլուխը խելք դնելու կարողութիւն ունի այդ կինը. ինծ խնդրեր գրեր էր որ իրեն հասնիմ ։

ԾԵՐԵՆՑ

(Շար.)

ՏԱԳՆԱՊԻ ՕՐԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Վերջին օրերուն ծանր կացութիւն մը ստեղծուեցաւ Ալժերիոյ մէջ, յատկապէս՝ Արեւելեան Օրանիա։ Ինչպէս Մասքարայի եւ Թիարէի մէջ, ահաբեկիչները հարուածային յարձակողականի անցան նաեւ Օրանիայի մէջ։ Ապահովութեան ուժերը, ուժեղ դիմադրութիւն մը ցոյց տալով, ոչ միայն կարողացան բնակչութիւնը պաշտպանել, այլ՝ զսպել ըմբոստները, մեծ վնասներ պատճառելով անոնց։

Ապստամբները յարձակում մը գործած են Մասքարայէն ութ քիլոմեթր անդին գտնուող գումարտակի մը վրայ։ Երեք կառքեր վնասուած են. մէկ մեռեալ եւ հինգ վիրաւոր կայ։

Բանակայինները Պաթնայի մէջ յաջողած են անշարժացնել 35 ապստամբներ, որոնցմէ գրաւուած են գնդացիրներ եւ պատերազմական զէնքեր, թիւով՝ 18։

Քալլայի մէջ, խուզարկութեան մը ընթացքին բախում պատահեցաւ զինուորականներու եւ Ալժերիացիներու միջեւ։ Երկու զինուորականներ սպաննուեցան եւ վեց ուրիշներ վիրաւորուեցան։ Ահաբեկիչներուն կողմէ երեք մեռեալ կայ։

Բախում մը պատահեցաւ նմանապէս Օմալի մէջ, ուր Ալժերիոյ Ազատ. Շարժման անդամները ինը զոհ տուին։

Ուժտայէն երեք քիլոմեթր անդին գտնուող մահմետականի մը ագարակին մէջ ապստամբներու կողմէ արձակուած ռումբ մը պայթեցաւ, հինգ հոգիի մահուան պատճառ դառնալով։

Յուլիս 26էն ի վեր, Ալժերիոյ բանակային ուժերը, ոստիկանութեան օժանդակութեամբ, մեծ մասով բնաջնջած են ապստամբներու սպայակոյտը։ Ըմբոստները զգալի վնասներ կրած են։

Ծանօթ է, որ Ալժերիոյ ըմբոստները իրենց զինամթերքները կը ստանան սահմանակից երկիրներէն։ Իշխանութիւնները, զէնքի եւ ռազմանիւթի մաքսանենգութեան առաջքն առնելու համար հսկողութեան գօտիներ հաստատեցին Թունուզի եւ Մարոքի ալժերիական սահմաններուն վրայ։ Այս ձեւով ապստամբները պիտի չկարենան դուրսէն ստանալ իրենց պէտք եղած ռազմական պիտոյքները։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը մերժեց անցագիր տալ խորհրդային ֆութպոլի խումբի մը մարզիկներուն, որոնք հանդիպում մը պիտի ունենային Համպուրկի խումբերէն մէկուն հետ։

«ՓՐԱՒՏԱ»Ի վերջին թիւին մէջ, Խ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէին քարտուղարը երկար յօդուած մը գրած է, քննադատելով Մալենկովը։

ՍՈՒՐԻՈՅ նոր դեսպանը՝ Գահիրէի մէջ, նշանակուեցաւ Օր. Շէյխ Ֆատի։ Առաջին անգամ ըլլալով արաբ դիւանագէտներուն մէջ կնոջ մը նման պաշտօն կը յանձնուի։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ մէջ Սեպտեմբեր 8–13 տեղի պիտի ունենայ հիւլէական ուժի խաղաղ նպատակներու օգտագործման ժողով մը, որուն պիտի մասնակցին Միացեալ Նահանգներ՝ կարեւոր պատուիրակութեամբ մը։

ԺԸՆԵՒԻ մէջ ֆրանսեւեգիպտական խորհրդակցութիւնները սկսած են արդէն։ Ֆրանսական պատուիրակութիւնը կը պնդէ, որ նախ կարգադրուի Եգիպտոսի մէջ գտնուող ֆրանսական ինչքերուն հարցը։ Մինչ Եգիպտացիները կը պահանջեն՝ որ Ֆրանսա նախ վճարէ անցեալ աշնան Սուէզի առիթով կատարուած յարձակումին նիւթական վնասները՝ 32 միլիառ Ֆրք.։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ պատերազմական երկու նաւեր Ատլանտեանէն գալով անցան Ճիպրալթարի նեղուցը, կը յայտնեն սպանիական գործակալութիւնները։

ՄԱԿի յառաջիկայ նիստին, Ալժերիոյ հարցին քննութեան ընթացքին, իսրայէլեան պատուիրակութիւնը պիտի կենայ Ֆրանսայի կողքին, որոշած է Իսրայէլի Արտաքին Նախարարութիւնը, Երուսաղէմի մէջ գումարուած բացառիկ ժողովի մը մէջ։

ՄԱՐՈՔԻ գահաժառանգ իշխան Հասան մօտ ատենէն Փարիզ պիտի գայ։ Մարոքի իշխանը տարիէ մը ի վեր Ֆրանսա չէր եկած։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծերակուտականներու յանձնախումբը, 7ի դէմ 14 ձայնով որոշեց աւելցնել ամերիկեան օժանդակութիւնը՝ օտար երկիրներուն։

ՆԱԽԱԳԱՀ Այզընհաուըր եւ Տըլըս 40 վայրկեան տեւող խորհրդակցութիւն մը ունեցած են։ Արդիւնքը գաղտնի կը պահուի։

ՄԱԿի ուժերուն պատկանող 500 նաւեր Սեպտեմբեր 19էն 28ին ռազմափորձեր պիտի կատարեն եւրոպական ջուրերուն մէջ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոստ. 26).— Ձոյլ ոսկի 519.000, նափոլէոն 3810, զուիցերիական 3680, անգլիական 4600, քսան տոլարնոց 18.520, թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) սթերլին 1150, տոլար 442, զուիցերիական 106,75, պելժիական 8,45, լիր 0,70։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ–ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
Խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
Թիւ 187-188 (Յուլիս–Օգոստոս)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Հայ անասնաբոյժներ (Շ. Նարդունի). — Ի՞նչ խմել ծարաւ ենք (Տօքթ. Ասքանազ). — Հայաստանի բուժավայրերը (Տօքթ. Յակոբեան). — Ծովի լոգանք (Տօքթ. Աչճեան). — Գինի (Բժկ. Բառարան). — Կաթ կը մրզէ (Փրոֆ. Վէռհօօկէն). — Յղութիւնը եօթը ամիս միայն (Տօքթ. Ազատանի). — Ի՞նչպէս տեղափոխել արկածեալը (Խաչուհի). — Ֆրանկախտը (Տօքթ. Միսաքեան). — Ի՞նչ է հանճարը (Վէռհառն). — Ծերութիւն եւ ծերախտ (Տքթ. Նաւասարդ). — Հին բառարաններ (Յ. Քիւրտեան). — Հացի (Իշխանեան)։

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 ֆրանք, արտասահման 1200 ֆրանք։ Դիմել Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆր. Կ. Խաչի Մարսէյլի Վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Պ. Արսէն Տէր Զաքարեանի եւ պարագաներուն իրենց մօր ողբացեալ Տիկին Ագնիւ Տէր Զաքարեանի կսկծալի մահուան առթիւ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ընկ. Համբարձում Պասմաճեանի մահուան առթիւ, Պ. Գ. Պաղտասարեան փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները կ'ընէ.— «Յառաջ»ի բարգաւաճման 2000, «Հայ Բոյժ»ի 2000, Փարիզի Մշակոյթի Տան 5000 Ֆր.։ (Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ» կը ծախուի նաեւ Քառէի մեթրոյին գլուխի կրպակը։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Վալանսի Շրջ. Կոմիտէն իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ «Յառաջ»ի գործակալ, հատավաճառ Փիէր Պէ Ժորժի ընտանեկան պարագաներուն՝ յանկարծական մահուան առթիւ։

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 20,30ին, Ահարոնեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Հին անդամատետրները միասին բերել։

ԿԱՐՏԱՆ.— Համախարբերդցիական Միութեան Կարտանի Մ. ճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Հ. Բ. Ը. Միութեան սրահին մէջ։ Օրակարգ՝ ա) Զեկուցում Միութեան 17րդ պատգ. ժողովի. բ) Հաշուետուութիւն. գ) Վարչութեան ընտրութիւն եւ ընթացիկ հարցեր։

Անհրաժեշտ է Մ. ճիւղիս բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը այս ժողովին։

ՆՈՒԷՐ

Ընկ. Աւետիս Կոստանդեանի ամուսնութեան առթիւ Պ. Վ. Քիւփէլեան 3000 Ֆր. կը նուիրէ Պօմոնի Ն. Սերոնդի Քրիստափոր խումբին։

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1957–1958 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան։

Պարտականութիւն կը նկատենք տալ կարգ մը ծանօթութիւններ, Եւրոպայի միակ աղջկանց գիշերօթիկ վարժարանի ընդունելութեան մասին։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ հայուհիներու սերունդ մը։

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.) Ֆրանսականը, որ տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու դըլիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալորէայի։

Բ.) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիները կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 120,000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան՝
I, BLD DU NORD — LE RAINCY
Tél. Le Raincy 172

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : *Arpik MISSAKIAN*
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
29
ՕԳՈՍՏՈՍ
JEUDI
29 AOUT
1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7977 33ème ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3779

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳՆԴԱՊԵՏՆԵՐՈՒ ԴԱՐԸ

Սուրիա աշխարհագրական բացառիկ դիրք մը կը գրաւէ արաբական աշխարհին մէջ:

Տարածութիւնն է 150.000 քառակուսի քիլոմեթր. բնակչութիւնը՝ չորս միլիոն:

Սահմանակից է Թուրքիոյ, Իրաքի, Լիբանանի, Իսրայէլի, Յորդանանի եւ Սէուտի Արաբիոյ:

Ա՛յսքան դրացի երկիրներով շրջապատուած՝ բնական է, որ Սուրիոյ մէջ պատահած որեւէ դէպք իր անմիջական անդրադարձումը կ'ունենայ սահմաններէն անդին:

Անկախութեան տիրանալէն ի վեր (1944), բազմաթիւ յեղաշրջումներու թատրը դարձաւ Սուրիա:

Ամէնէն նշանաւորն էր գնդապետ Զայիմի «պետական հարուած»ը 1949 Օգոստոսին: Այս քիւրտ զինուորականը շատով մեծ ժողովրդականութիւն չահեցաւ: Ու հանրաքուէով մը՝ «մարեշալ»ի տիտղոսին հետ միաժամանակ Հանրապետութեան Նախագահի պաշտօնին տիրացաւ: Երկիրը վարեց բացարձակ լիազօրութեամբ, մինչեւ որ ուրիշ գնդապետ մը՝ Հիննաուի, իր ընկերներէն, առիթը գտաւ «մաքրելու» Զայիմը եւ անոր տեղը գրաւելու:

Հիննաուի երկար չվայելեց իր դիւրին յաղթանակին պտուղը: Ուրիշ գնդապետ մը՝ Շիշաքլի (Զիչէքլի) միջոցը գտաւ ձեռք անցընելու իշխանութիւնը եւ տարիներով կառավարեց Սուրիան:

Շիշաքլիի աստղն ալ խաւարեցաւ երջանիկ օր մը: Հալէպի մէջ ծնունդ առած զինուորական ապստամբութիւն մը ստիպեց Շիշաքլին ապաստան փնտռել Իպնը Սէուտ Թագաւորին մօտ:

Անկէ ի վեր Սուրիա կը կառավարուի սահմանադրական օրէնքով:

Երեսփոխանական ընտրութեանց մէջ չահեցաւ կառավարական կուսակցութիւնը: Ընդդիմադիր երեսփոխանները վերջերս իբրեւ բողոքի ցոյց հեռացան խորհրդարանէն:

Առաջին անգամ ըլլալով համայնավար երեսփոխան մը մտաւ Դամասկոսի խորհրդարանին մէջ, — Խալիտ Պէքթաշ, քիւրտ, որուն ձայնը հետզհետէ աւելի բարձր կը հնչէ: Սուրիոյ եւ Խորհրդային Միութեան միջեւ յարաբերութիւններու սերտացումը որոշ բան կը պարտի իրեն:

«Գնդապետ»ներուն կարեւոր դեր մը վերապահուած է արդի աշխարհի քաղաքականութեան մէջ:

1939ի պատերազմի նախօրեակին Լեհաստանի ղեկը կը գտնուէր գնդապետ Պէքի ձեռքը, որուն համար կ'ըսէին թէ հայկական ծագում ունէր...

Սուրիոյ յաջորդական երեք յեղափոխութիւնները սարքողները գնդապետներ էին: Եգիպտոսինը՝ նոյնպէս գնդապետ մը:

Ներկայիս ուրիշ գնդապետ մը՝ Սարաճ, Բ. գրասենեակի պետը՝ դերակչիռ դեր կը խաղայ Սուրիոյ քաղաքականութեան մէջ:

Յետպատերազմեան յեղափոխական-ապստամբական շարժումները ցոյց տուին, որ թունդ ազգայնական տարրերն ու համայնավարները իրարու հետ կը գործակցին քաղաքական գետնի վրայ:

Մոսկուայի ամէնէն ճարպիկ դիւանագիտական խաղերէն մէկն ալ այն է, որ ուժ կուտայ ազատութեան համար կռուող երկիրներու ազգայնական տարրերուն, որոնք գաղափարական գետնի վրայ թունդ հակահամայնավարներ են յաճախ:

Նպատակն է պղտորել ջուրերը՝ ձուկ որսալու համար:

Ասոր օրինակները տեսանք Հնդկաչինի, Ինտոնեզիոյ եւ Հիւսիսային Ափրիկէի մէջ:

Իսկ եթէ — մի՛ արասցէ — այդ երկիրներէն որեւէ մէկը իր ճանկին մէջ իյնայ, ազատութեան ո՛չ մէկ նշոյլ կը թողու անոնց մօտ:

Փաստերը շատ են եւ պերճախօս:

Գնդապետ Սարաճ, կռթնած սուրիական բանակին վրայ եւ իրեն հետ ունենալով Ազգ. Պաշտպանութեան Նախարարը Խալէտ էլ-Ազըմը քաղաքականութեան ղեկը դարձուցած է դէպի Մոսկուա, անկէ յուսալով երկրին փրկութիւնը:

Գնդապետներու դարուն մէջ կ'ապրինք:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՊԱԶԻՆՈՒՄԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԻՇՏ «ՆԻԷԹ» Կ'ԸՍԷ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԸ

Գչ. օր Լոնտոնի ապազինման ժողովին պատուիրակները կարեւոր նիստ մը գումարեցին, որուն ընթացքին Արեւմտեաններ խորհրդային պատուիրակին ներկայացուցին իրենց ծրագիրներուն ամբողջութիւնը՝ «ապառազինումը դադրեցնելու, միջազգային հսկողութեան գօտի մը հաստատելու, ինչպէս նաեւ հիւլէական փորձերը ընդհատելու» համար:

Զորին երկար ժամանակ չդրաւ մերժելու համար Արեւմուտքին առաջարկը: Ցատկապէս ընդդիմացաւ՝ Միացեալ Նահանգներն ու Քանատան մէկ կողմէն եւ Խ. Միութիւնը միւս կողմէն օդանաւային հսկողութեան տակ առնելու տեսակէտին:

Մոսկուայի ներկայացուցիչը մերժեց նաեւ ընդունիլ, հիւլէական փորձերը երկու տարի առկախելու արեւմտեան առաջարկը:

Զորին կատաղի ճառ մը խօսեցաւ Ապազինման ժողովին մէջ: Խորհրդային պատուիրակին դիրքը հաճելի չթուեցաւ միւս պատգամաւորներուն, նկատելով որ ան նման ընթացք մը որդեգրեց՝ Կրեմլինի միջ-երկրային հրձիգին գիւտը յայտարարելէն հազիւ 24 ժամ ետք:

Զորին, իր ճառին մէջ յայտնեց, թէ Արեւմտեանները օդանաւային հսկողութեան ձեւ մը կ'ուզեն հաստատել՝ յարձակողական պատերազմ մը պատրաստելու եւ ոչ թէ անոր առաջքն առնելու համար: Անոնց նպատակն է դիւրացնել իրենց տեղեկատու սպասարկութիւններուն աշխատանքը: Շրջանի մը մէջ, ըստ Զորին երբ իրարու միջեւ ճգնում կայ եւ անվստահութիւն, անկարելի է օդանաւային համաձայնութիւն գոյացնել եւ Արեւմտեանները, պնդելով այս առաջարկին վրայ՝ ապազինումը ձախողութեան պիտի մատնեն:

Գալով հիւլէական փորձերը դադրեցնելու հարցին, Զորին համաձայնութիւն կը յայտնէ... անընդունելի պայմաններ դնելով:

Զորին իր խօսքը վերջացուց յարձակումներ գործելով Արեւմտեաններուն վրայ եւ ծանրօրէն դատապարտելով զանոնք:

Անգլիոյ ներկայացուցիչը, խօսք առնելով յիշեց խորհրդային միջ-երկրային նոր հրձիգին պարագան եւ յայտնեց, թէ այս գիւտը լուրջ պատճառ մըն է, որպէսզի Ապազինման ժողովը աշխատի եզրակացութեան մը յանգիլ: Միաժամանակ անգլիացի պատուիրակը «ցաւ» յայտնեց Խորհրդայիններուն խօսելու սպառնական եղանակին համար:

Խորհրդային պատուիրակը իր խօսքին մէջ յայտնած էր թէ Ատլանտեան Դաշնակցութիւնը յարձակողական նպատակներու համար կազմակերպուած է:

Արտայայտութեան այս եղանակը խըստօրէն քննադատելով, Ֆրանսական պատուիրակութեան նախագահ Ժիւլ Մոք, առաջարկած է, որ եթէ Զորին այդ ձեւով

(Շար.ը հաշոց. Դ. էջ)

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

ՄԻՆՉԵՒ ԶԺՈՂՎԷ...

— Հրամեցէ՛ք, Տիկիններ... Նստէ՛ք... Մարիամ, սրտեղէն քիչ մը պտուղ, օշարակ բեր նայինք... Է՛, պատմեցէք տեսնեմ, ազգին գործե՞րը ինչ ջուրի վրայ են...

— Սանկ, նանկ... երբեմն աղի երբեմն անուշ ջուրի վրայ... Չենք ուզեր ձեր թանկագին վայրկեանները խլել... Բացատրենք թէ ինչո՛ւ եկած ենք... Կը յիշէ՞ք, ասկէ երկու, երեք տարի առաջ էր... Ձեզի դիմեցինք եւ խնդրեցինք որ դուք ալ ձեր սրտէն բխած համեստ նուէրը տայիք մեր...

— Հա՛, առանկ բան մը կը յիշեմ կոր...

— Այդ օրերուն, տակաւին եկեղեցին պատերը բարձրացած չէին... Դուք ալ մեզի ըսիք — «Մէյ մը դուք սկսէք, լմնցուցէք, ամէն մարդ թող իր տալիքը տայ, ես ալ բան մը կուտամ...»

— Ատիկա բնա՛ւ միտքս չէ...

— Հիմա, ամէն մարդ իր տալիքը տըւած է եւ մեծ աղաներու ցանկին վրայ միայն ձեր անունին դիմացը գումար մը չկայ... Փառք Աստուծոյ, եկեղեցինիս շինուած, լմնցած է եւ մօտ ատենէն ալ պիտի օծուի...

— Օ՛, ըսել է որ տակաւին օծուած չէ՞... Ատիկա չեղաւ...

— Շատը գնաց, քիչը մնաց... Օծումը տեղի պիտի ունենայ...

— Ինծի նայեցէք, Տիկիններ... Ես, իմ գործս գիտցող մարդ եմ... «Պիտի»ներու չեմ հաւատար... Յետոյ, ուրիշ բան մըն ալ կայ... Դուք ըսիք թէ եկեղեցին շինուած, լմնցած է... Ես ուրիշ բաներ լսած եմ... Երէ՞կ էր, առջի՞ օրն էր, չեմ յիշեր, պարոն Ծխախոտէն լսեցի որ շատ մը պակասներ կան եղեր... Ջահերը կախուած չեն եղեր...

— Կախուած են...

— Շուրջառները, բուրվառները, քշոցները, խաչերը, Աւետարանները գնուած չեն եղեր...

— Ամէնքն ալ գնուած են...

— Խունկ առե՞ր էք...

— Միայն խունկը եկած չէ...

— Հա՛, հիմա տեսա՞ք որ իմ լսածս շիտակ է եղեր... Երբ խունկը եկած չէ եւ շէնքին պատերը խունկով օծուած չեն, ա՛լ ինչպէ՞ս կրնաք յայտարարել թէ եկեղեցին շինուած, լմնցած է...

— Բայց, պարոն...

— Բայց, մայց չկայ... Դուք, տակաւին, ծայրն էք ծրարոց... Կիսկատար գործ տեսեր էք... Ես, անգամ մըն ալ ըսեմ, իմ գործս գիտցող մարդ եմ... Փըտած ճիւղի վրայ չեմ կոխեր...

— Մեր ծառին վրայ փտած ճիւղ չկայ...

— Դուք անանկ կը կարծէք... Ըստողը դուք էք — խունկ չկայ եղեր... Մոմերը առա՞ծ էք...

— Պիտի...

— Օ՛, ըսել է ո՛չ խունկ ունիք, ո՛չ ալ մոմ... Ասիկա եղաւ երկու մեղք... Չէ՛, չէ՛, ես հիմակուհիմա բան մը չեմ կրնար տալ... Ուրիշ կէտ մըն ալ կայ — Ուներորեանը բան մը տուա՞ւ...

— Պիտի տայ...

— Ե՞րբ... Ջուկը ծառը ելլելէն ե՞տք...

— Խոստացած է...

— Չի բաւեր... Թող տայ, անկէ ետք իմ քովս եկէք... Ուրիշ խնդիր մըն ալ... ինչպէս գիտէք, ես վաճառական եմ... Վաճառական բաժդ շուկային վրայ առնելիքներ կ'ունենայ... Երբեմն ալ տալիք... Ի՛նչ մեղքս պահեմ, ես, մինչեւ իմ առնելիքներս չժողվեմ, ձեր այդ եկեղեցին բա՛ն մը չեմ կրնար տալ... Մանաւանդ որ ո՛չ խունկ ունիք՝ եղեր, ո՛չ ալ մոմ...

— Երբ խունկն ու մոմը առած ըլլանք, կուտա՞ք...

— Ատիկա մտածելիք խնդիր է: Նայինք մինչեւ առնէք, լմնցնէք, ես իմ առնելիքներս գանձած պիտի ըլլա՞մ... Չեմ կարծեր... Ուրեմն...

— Ուրեմն, ձեզմէ յոյս չկայ...

— Անանկ կ'երեւայ կոր... Կը ներէք, Տիկիններ, բայց ես մեր աւանդութիւնները յարգող մարդ եմ... Եւ, ամէնէն կարեւորը, մինչեւ առնելիքներս չժողվեմ, ազգին, եկեղեցիին, աղքատին, հիւանդին տասնոց չեմ տար...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ Մոսկուայի «Կոմունիստ»ին մէջ յօդուած մը հրատարակած է, դատապարտելով Մալենկովը, որ Բերիայի «խաղալիք»ն էր:

ՄԱՔՄԻԼԸՆ մօտ ատենէն պիտի պատասխանէ մառեշալ Բուլկանինի նամակին՝ ի մասին միջազգային հարցերու եւ անգլեւռուս յարաբերութեանց:

ՏԸԼԸՍ յայտարարեց, թէ «Նասր Սուէզի ազգայնացումը որոշած էր Ասուանի խնդիրէն երկու տարի առաջ»:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ Մշակոյթի Նախարարութեան մէկ հրամանագիրով, ռուսերէնի ուսուցումը դարձեալ պարտադիր կը դառնայ հունգարական բարձրագոյն դպրոցներուն մէջ:

ՕՄԱՆԻ հարցը պիտի քննուի Արաբական Դաշնակցութեան համագումարին մէջ, որ մօտ ատենէն պիտի գումարուի Գահիրէի մէջ, կը հաղորդեն Պէյրութէն:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ պատուիրակ Լոյ Հէնտերսըն, որ Պոլսոյ մէջ կը շարունակէ իր խորհրդակցութիւնները՝ թուրք քաղաքական դէմքերու հետ: Հաւանաբար Թուրքիայէն Պարսկաստան անցնի Սեպտեմբերի առաջին օրերը:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ոստիկանութիւնը երեւան հանած է գործարան մը, ուր կը պատրաստուէին Ֆրանսական կեղծ հարիւր ֆրանքնոցներ: Խմբակին պարագլուխը Ֆրանսացի մըն է, որուն կ'օժանդակեն երեք Իտալացիներ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ Գչ. օր ճամբու արկածներու զոհ դնաց 20 հոգի:

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ մէջ, Ֆրանսայի Արտաքին նախարար Քրիսթիան Փինօ այցելած է Նախագահ Արամպուրուի:

ՄԱԿի յառաջիկայ ժողովին ռուսական պատուիրակութիւնը պիտի առաջնորդէ Կրոմիքօ, իսկ ֆրանսականը՝ Փինօ:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ երկու կղերականներ հինգ եւ չորսուկէս տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցան:

ԿԱՐՏԻՆԱԼ ՍՓԵԼՄԱՆ Նիւ Եորքի Առաջնորդը, որ Հռոմ էր, առջի օր Փարիզ եկաւ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Հանրապետութեան Նախագահ Քամիլ Շամունի հրաւէրին պատասխանելով, Արաբիոյ, Յորդանանի եւ Իրաքի Թագաւորները Հոկտեմբեր 10-12ին Պէյրութ պիտի երթան, ներկայ ըլլալու համար միջ-արաբական ողիմպիական խաղերուն բացման հանդէսին: Լաւատեղեակ շրջանակներու համաձայն՝ անոնց ներկայութիւնը, Պէյրութի մէջ, առիթ մը պիտի ըլլայ որ լըջօրէն քննութեան ենթարկուին արաբական աշխարհը յուզող կարգ մը հարցեր:

ՊԻԱՐԻՑԻ «քազինօ»յին մէջ հրդեհ մը ծագեցաւ, փճացնելով հաստատութիւնը: Միայն խաղարանին սրահը անվնաս է:

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Մեր խմբագրատունը այցելեց Պ. Վահէ Սէթեան (Պէյրութէն), գործօն անդամ Համազգային մշակութային միութեան:

Պ. Սէթեան Պէյրութ կը վերադառնայ քանի մը օրէն:

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՑՈՒՑԱՏԵՏՐԸ

ՄԵՐ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐԸ
ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԳՈՐԾԵՐԸ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հեռաւոր Պարսկաստանէն մեր հայրենակիցներուն դժգոհութիւնները կը լսուին յաճախ: Ամէն անգամ մեզ կը մեղադրեն, մասնաւորաբար գրողներն ու մտաւորականները, նկատի առնելով որ շատ քիչ անգամ մեր ուշադրութեան առարկայ կը դարձնենք իրենց գիրքերը, պարբերականներն ու օրաթերթերը: Մանաւանդ գիրքերը, որոնցմէ միշտ կը ղրկուին աջ ու ձախ, քննադատական խօսք մը լսելու, կարծիք մը յայտնելու, տպաւորութիւն մը արտայայտելու համար: Աչքէ հեռու, միտքէ ու սիրտէ հեռու, ժողովրդական խօսքը լաւագոյն կերպով կը բացատրէ այս վիճակը: Պարսկահայերու մշակութային կեանքին մասին շատ քիչ ծանօթութիւններ ունինք ուրեմն: Կղզիացած երկիր մըն է ան մեզի համար: (Անհամբեր կը սպասենք Կարօ Գէորգեանի Ամէնուն Տարեգիրքին 1958, որուն մէջ վստահաբար շատ բան պիտի գտնենք Րաֆֆիի Հայրենիքին ու մեր հայրենակիցներուն դրական, կրթական, գեղարուեստական ու տնտեսական կեանքին մասին, քանի որ Տարեգիրքին հեղինակը, այս տարուան համար իր մասնաւոր ուշադրութիւնը դարձուց դէպի Արեւելք):

Հեռաւորութենէն աւելի կայ բան մը, որ մեր գեղարուեստական ըմբռնումներուն հետ անհաշտ է: Գիրքերու բովանդակութենէն անկախաբար, արտաքինն ալ ինքնայատուկ բան մը ունի: Տեսակ մը կաղապար եւ գեղատարում, որ այդ երկրին մարդոց ու մտայնութեան յատուկ է: Առանց հեղինակ մը ճանչնալու, հատորի մը արտաքինը միայն թող մեզի ցոյց տրուի, եւ մենք հեշտութեամբ պիտի ճըշդենք քաղաքը, կամ երկիրը, ուր լոյս տեսած է ան:

Միայն արտաքի՞նը: Պարսկահայ գրականութիւն մը եւ լրագրութիւն մը գոյութիւն ունին: Պարսկահայ մտաւորականներ կան, որոնք Արեւմուտքի մեր մամուլին կը բերեն իրենց աշխատակցութիւնը: Յաճախ փնտռուած աշխատակցութիւնը: Եւ սակայն, այս բոլորը իրենց յատկանիշներն ունին, որոնք յատուկ են պարսկահայ գրագէտին, բանաստեղծին, յուշագիրին եւ իմացական աշխատանքներու նուիրուողներուն: Մասնաւոր գոյն ու համ, մտածելու եւ դատելու ուրոյն եղանակ մը ունին անոնք:

Այս մտածումները յաճախ ունեցեր էի, եւ սակայն երբ այս յուշատետրին մէջ առնել որոշեցի պարսկահայ մէկ քանի բանաստեղծներուն գործերը, աւելի եւս հաստատուեցան տեսակէտներս: Այնպէս ինչպէս ուրիշ երկիրներու մէջ, պարսկահայ մեր եղբայրներուն վաստակը, ամէն մարզի մէջ, գնահատելի է եւ անոնց ձայնը կը լսենք մենք հեռուէն, ամէն անգամ որ առիթը ներկայանայ:

Չորս բանաստեղծներու ներկայութիւնը կը զգանք: Չորսն ալ Թեհրանէն: Առաջին երեքին բանաստեղծական հատորները «Նոր էջ» մատենաշարին մասը կը կազմեն, թիւ 6, 7 եւ 8:

Այս հրատարակչականին մէջ կարեւոր դեր մը ունի Պարոն Գարաբէկեան, դրական ծածկանունով՝ Դեւ: Ծանօթ պարսկահայ բանաստեղծը, որուն քերթուածներուն յաճախ կը հանդիպինք պարբերականներու եւ տարեգիրքերու մէջ:

Յիշուած երեք հատորներուն ընդհանուր յատկանիշն այն է, որ բոլոր քերթուածներն ալ քնարերգական են, յաջող կամ անյաջող: Երեքն ալ ձերբազատուած են հռետորական, քարոզչական ու հայրենասիրական լարերէն: Մանաւանդ վերջինէն, քանի որ կը հաւատանք, համոզուած են թէ հայրենասիրական քերթուած մը ոտքի կանգնեցնելու եւ յուզելու համար, ուրի՛շ արուեստ պէտք է, ուրիշ խառնուածք:

Ահաւասիկ Արշաւիր Մկրտիչը, իր ՉՈՐՍ ՀՈՂՄԵՐԸ ԵՒ ԵՍ շարքով, որ բաժնուած է չորս խումբերու՝ «Ես», «Դու եւ ես», «Քաղաքը եւ ես» եւ «Կեանքը եւ ես»: Բանաստեղծը «փոքրիկ թրռչուն մըն է՝ թեւերով հսկայ, ուզում է հասնել անծանօթ Աստծուն, ուզում է ապրել ապեխ վրայ: Ուզում է փշրել սահմանները ցուրտ, սերտել անհունի բանը իմաստուն. ուզում է սանձել չորս հողմերը մութ՝ մի փոքրիկ թռչուն»: Շեշտուած եսով, խորհրդանշանական ինքնատիպ պատկերներ կը դիմաւորեն ընթերցողը գրեթէ բոլոր քերթուածներուն մէջ: Արշաւիր Մկրտիչ գգայուն բանաստեղծ է սակայն, որուն երգերը, երբ սիրոյ աղջըկան՝ Փիղիքականը եւս կ'երգէ, հարազատ են:

Երկրորդ բանաստեղծն է Ա. Ասլըն, ԵԹԷ ԱՊՐԻ շարքով, բաժնուած չորս խումբերու. «Այս ծաղիկը», «Այս սիրտը», «Այս մարդը» եւ «Այս աշխարհը»:

Շատ հաւանական է որ բանաստեղծը խորհրդապատկերներու դիմէ: Եւ սակայն իր երգերը նոյնքան խոր են ու ջերմ, զգայուն ու ապրուած: Պիտի նմանցնէի Հայնրիխ Հայնէին, որ փոքրիկ երգերով՝ մեծ վիշտեր երգեց: Սիրեցինք Ա. Ասլընին քերթուածները: Ահաւասիկ խոհ խորագրով քերթուածը.

Այս աստղերը վառվում՝
Ո՞վ է տւել երկնքին,
Ինչո՞ւ ծաղիկը ժպտում,
Նայում հեռու արեւին:
Ինչպէ՞ս է խոսում առուն՝
Հասնում բարձր ծառերին:
Փոքրիկ, փոքրիկ սիրտը այս՝
Ինչպէ՞ս է լուռ բաբախում,
Ծնում նոր կեանք ու երազ:

Ա. Ասլընին քերթուածներուն յատկանիշն է նաեւ աստղերուն ու լուսնին յաճախանքը, գրեթէ մեծ թիւով երգերու մէջ:

Երրորդ բանաստեղծն է Գալուստ Խանենց, ԱՄԲՈՂՋ ՍՐՏՈՎ շարքով եւ հինգ բաժանումներով. «Կեանքի եւ երազի սարսուռներ», «Հողի երգը», «Հայրենի սրինգ», «Չորս սիրոյ սարսուռներ» եւ «Մարդու սրտով»:

Առաջին բաժանումը կեանքէ փրցուած էջեր են, որոնց մէջ բանաստեղծին սիրտը կը կոտտայ: Այդ շարքէն է օրինակ Գրաշարը: Հողի երգը եւ Հայրենի սրինգ շարքերը բնութեան նուիրուած եւ անկեղծ ներշնչումով երգուած են, առանց արուեստակութեան: Ունի նաեւ քանի մը սիրային երգեր:

Ինչ նիւթ որ ընտրէ Գ. Խանենց, սիրային ըլլայ թէ հայրենասիրական կամ բնութեան նուիրուած, անկարելի է, որ ինքզինք ձերբազատէ մտածումին շղթաներէն, որոնք յուռետեսութեան կ'առաջնորդեն բանաստեղծը: Այս գիծը կը թուի թէ ընդհանուր է պարսկահայ բոլոր բանաստեղծներուն մօտ: Ահաւասիկ յիշուած քերթուածը, Գրաշարը.—

Լոյս է թափւում թղթի վրայ ու բարբառ,
Ճեղքում մութը և տարածում ճառագայթ.
Մետաղներից ու սև մուրից տառ առ
տառ՝
Ծնւում է գիրը հպարտ:

Գրաշարը տալիս է լոյսն աչքերի
Կոշտ մետաղին, տառեր շարում իրար
մօտ:
Լոյս է շարում էջի վրայ գրքերի՝
Սակայն լոյսի է կարօտ:

Ու երկունքով խորհուրդների լոյս
բարբառն,
Ծնունդ առնում, փոթորկում է բիւր
սրտեր,
Եւ տարածում խօսքեր անուշ, խօսքեր
դառն:

Այսպէս հակւած էջի վրայ գրքերի;
Գրաշարը շարում է լոյսն աչքերի...

Պարսկահայ չորրորդ բանաստեղծն է Հայորդի: Իր քերթուածներու հատորին խորագիրն է՝ ԱՐՄԷՆՆԵՐԸ: Դանիէլ Վարուժանէն առնելով հետեւեալ բնաբանը.

— «Հաւատացէ՛ք, ով Հայեր, վարդահեղեղ Արշալոյսի մը, որուն ոտնաձայնը կ'առնեմ» հեղինակը կը դիւցազներգէ հին ու նոր, մանաւանդ՝ նահատակուած Արմէնները: Հետեւեալ գլուխներուն բաժնուած է հատորը. Ցեղիս Գողգոթան, Հայրենի կարօտ, Սէր եւ Հայրենիք, Մեծասաճչը, Դանդէականն, Նեմեսեսը, Հրակների զրոյցը, Դաշնակութիւն եւ Արամազդը: Միայն այս խորագիրներն առնելով չէ որ Սիամանթօի, Եղիշէ Չարենցի եւ Ա. Ահարոնեանի արուեստին ու նիւթերուն համանմանութիւնը կը գտնենք: Եւ սակայն Հայորդի՝ դժբախտ է յաճախակի կրկնութիւններով

Մեծասաճչը շարքէն լաւագոյն քերթուածն է Գրիգոր Նարեկացին, Նարեկացիի ներշնչումով եւ գեղեցիկ պատկերներով, ինչպէս երբեմն Սիամանթօ երգեց Սուրբ Մեսրոպի փառքն ու հանճարը, Մատեան Ողբերգութեան արուեստովն ու շունչովը: Անշուշտ ան չի՛ նար այն ծայրայեղութեան ու միամտութեան մէջ ըրլնալ, որոնց զոհն է ֆրանսահայ ուրիշ բանաստեղծ մը Ա. Սոփոկլեան, իր ԽՈՑԵՐ ՈՒ ԲՈՑԵՐ քերթուածներով: Առաջին անգամն է որ ոտանաւորներու հատորիմը սկիզբը, իբրեւ բացատրութիւն, վեց էջ նախաբան կը գրուի, անշուշտ ո՛չ թէ բացատրելու համար քերթողական արուեստը կամ արդի մեր քնարերգութիւնը, այլ՝ հայ ժողովուրդին դարաւոր իրաւունքներու հարցը, բանադրուած «Հողերն ու ծովերը», ազատութիւնն ու անկախութիւնը:

Քերթուածներու հատորէ մը ուրիշ բան կը սպասուէր: Բարեբախտաբար քանի մը քերթուածներ, ինչպէս՝ Սէր, Հայու հոգին, Հայ մայրերուն, Մեսրոպ Մաշտոց եւ Հայ լեզու թելադրական են:

Վերջին հատորն է Յովհ. Այանեանի ԿԱՐԱՊԻ ԵՐԳԵՐԸ, Պէյրութ 1957ին: Մեր քնարերգութեան նորութիւն մը չի բերեր, եթէ նոյնիսկ իր վաստակը կարապի երգ ըլլայ: Դերերը փոխուած են հիմա: Մեր գիտցածն այն է որ իսկական կարապի երգերը բեղուն ու տառապած շրջանի մը իբրեւ վախճան հրապարակ կուգան: Հիմա, մարդիկ իրենց առաջին փորձերն է որ հրապարակ կը հանեն: Մենք ալ կարդացինք իբրեւ այդպիսին: Սիրային ու գիւղական կեանքի մասին գրուած քանի մը էջերը կարելի է յաջող նկատել: Կը թուի թէ տպագրական փորձերն ալ խնամքով կատարուած չեն: Այլապէս ի՞նչպէս բացատրել քանի մը ուղղագրական սխալներ, որոնք վրիպակներու մէջն ալ առնուած չեն: Ինչպէս՝ պէտք է գրել ուռճանալ եւ ոչ թէ ուրճանալ. ճուլեր եւ ոչ թէ ցուլեր. յորձանք եւ ոչ թէ հորձանք. խարոյկ եւ ոչ թէ խառոյկ. առեւանգել եւ ոչ թէ արեւանգել:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀՐԱՇՔԸ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Բարձր Կոմիսարներէն մին լսաւ օր մը Տոքթ. Էրհարտին խօսքէն.

— Իմ մասնագէտներս կ'ըսեն թէ ի՛նչ որ դուք կ'ընէք, խենթութիւն է:

— Իմիններս ալ նոյն բանը կ'ըսեն ինծի, պատասխանեց Լուտվիկ Էրհարտ:

Սակայն, ամերիկեան Բարձր Կոմիսարը զօրավար Քլէյ, հաստատ Էրհարտի օգնութեան եւ փրկեց զայն:

Զօրավարը, նոյնիսկ Միացեալ Նահանգներուն մէջ քիչ ճանչցուած է:

Այս արտակարգ մարդը, որուն կեանքը նահատակութիւն մըն է եղած ատամոքսի հիւանդութեան մը հետեւանքով եւ որուն սակայն ուշիմութիւնը դլած ու անցած է զինուորական արհեստին սահմանները, հանդիսացաւ մէկը Գերմանիոյ վերադարթնումի ախոյեաններէն, եւ այդպիսով հանդիսացաւ նոյնպէս Եւրոպայի ոգատարարներէն մին, Եւրոպայի՝ որուն կեանքը կախուած է զինքը կազմող մեծ ազգերու բարօրութենէն:

Քլէյ հաւատք ունեցաւ Էրհարտի ծրագիրներուն հանդէպ եւ թիկունք հանդիսացաւ անոր: Արտօնութիւն տուաւ գործադրել իր ծրագիրը իր յարմար դատած եղանակով:

Եւ վեց ամսուան ընթացքին, ապրանքներու գիները իջան 211էն 188ի:

Առատութիւնը կը վերադառնար ազատութեան շնորհիւ:

Էրհարտի հակառակորդները իր արժանիքները նսեմացնելու համար, կը պնդեն թէ ան օգտուած է այն նպաստաւոր պայմաններէն որոնցմով շրջապատուած էր:

Անհերքելի են այդ առարկութիւնները, սակայն մարդուն դերն ալ ունի իր նշանակութիւնը:

Ընկերվարականները զայն կ'անուանէին ագէտ եւ յիմար: Կը մարգարէանային թէ անոր ծրագիրներուն հետեւանքով պիտի յառաջիկային ըմբոստութեան արարքներ,

---

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՀԱՅՐԸ

●

Մարդը որուն պատմութիւնը պիտի պատմենք՝ իր աւանին ամէնէն հարուստ եւ ամէնէն ազդեցիկ անձնաւորութիւնն էր: Օր մը, քահանային գրասենեակէն ներս մտաւ, բարձրահասակ ու լրջադէմ:

«Զաւակ մը ունեցայ», ըսաւ ան, «եւ կ'ուզեմ մկրտել տալ»:

«Ի՞նչ պիտի դնէք անունը»:

«Ֆին — հօ՛րս անունով»:

«Հապա կնքահա՞յրն ու կնքամա՞յրը»:

Տուաւ անոնց անունները եւս, ու երեւան եկաւ թէ անոնք աւանին մէջ Թորտի լաւագոյն բարեկամներ էին:

«Ուրիշ ըսելիք մը ունի՞ք», հարցուց քահանան ու աչքերը վեր առաւ:

Գիւղացին թեթեւ վարանում մը ունեցաւ:

«Շատ պիտի ուզէի որ լուռ օր մը մկրտուէր երախան», ըսաւ ի վերջոյ:

«Այսի՞նքն՝ շաբթո՞ւ մէջ»:

«Յաջորդ շաբաթ, ճիշդ կէսօրին»:

«Ուրիշ ըսելիք մը ունի՞ք», հարցուց քահանան:

«Ուրիշ ըսելիք չունիմ» ու գիւղացին գլխարկը մատներուն մէջ դարձուց, հըրաժեշտ առնելու պատրաստուելով:

Քահանան ոտքի ելաւ: «Ե՛ս ըսելիք մը ունիմ», ու Թորտի ուղղութեամբ քալելով, թեւը բռնեց ու անոր աչքերուն մէջ նայեցաւ խոհուն կերպով. «Ամենակալէն կը խնդրեմ որ բախտաւոր զաւակ մը ըլլայ»:

Տասնըվեց տարի յետոյ, օր մը, Թորտ անգամ մը եւս եկաւ քահանային խցիկը:

«Իրա՛ւ որ, Թորտ, դուն բնաւ տարիքդ ցոյց չես տար», բացագանչեց Տէր Հայրը, որովհետեւ ո՛չ մէկ փոփոխութիւն հաստատած էր մարդուն մէջ:

«Այդ անոր համար՝ որ վիշտ չունիմ», պատասխանեց Թորտ:

Քահանան լուռ մնաց, բայց քիչ վերջ հարցուց. «Ի՞նչ բանի կը պարտիմ այս իրիկուան ձեր այցելութիւնը»:

«Այս իրիկուն եկայ որպէսզի տեղեկացնեմ թէ տղաս կը հաղորդուի վաղը»:

«Խելացի տղայ մըն է»:

«Զուգեցի եկեղեցական տուրքս վճարել, մինչեւ չլիտնամ թէ դասին մէջ տղաս ո՛ր տեղը պիտի գրաւէ»:

«Թիւ մէկը պիտի տրուի իրեն»:

«Այդպէս ըսին ինծի, առ ա՛յդ, ահա տասը տոլար՝ եկեղեցիին համար»:

«Ուրիշ ի՞նչ կրնամ ընել ձեզի համար», հարցուց քահանան, աչքերը սեւեռելով Թորտի աչքերուն:

«Ուրիշ ոչի՛նչ»:

Թորտ մեկնեցաւ:

Ութ տարիներ եւս անցան, ու յետոյ, օր մը, քահանայի սենեակէն դուրս լսելի եղաւ ժխոր մը, որովհետեւ բազմաթիւ մարդիկ կը մօտենային, ու անոնց առջեւը ինկած էր Թորտ, որ ամէնէն առաջ ներս մտաւ:

Քահանան աչքերը վեր առաւ ու ճանչցաւ այցելուն:

«Բարի եկար, Թո՛րտ», ըսաւ:

«Եկայ խնդրելու որ տղուս հարսանեկան թուղթերը հրատարակուին: Ան պիտի ամուսնանայ Քարէն Սթորլիտէնի հետ, դուստրը Կուտմունտի, որ կեցած է կողքիս»:

«Օ՛հ, ան մեր ծուխերուն ամէնէն հարուստ աղջիկն է»:

«Այդպէս կ'ըսեն». պատասխանեց գիւղացին, մէկ ձեռքով մազերը ետ հրելով:

Քահանան պահ մը անձայն մնաց իբր թէ խոկումի մէջ գտնուէր. յետոյ, անունները արձանագրելով իր տոմարին մէջ, առանց որեւէ մեկնաբանութեան, ու ներկաները ստորագրեցին անոնց տակ: Թորտ տասը տոլար շարեց սեղանին վրայ:

«Մէկ տոլարը բաւական է», ըսաւ քահանան:

«Շատ լաւ գիտեմ, բայց միա՛կ զաւակս է ան եւ կ'ուզեմ որ ամուսնութիւնը շքեղ ըլլայ»:

Քահանան դրամը առաւ:

«Թո՛րտ, այս երրորդ անգամն է որ հոս կուգաս քու զործերուդ համար»:

ՊԻՌՌՆՇԹԵՌՆԷ ՊԻՌՌՆՍԸՆ

(Մնացեալը յաջորդ թիւով)

պիտի ջարդուփշուր ըլլային յուցափեղկեր, պիտի հոսէր արիւնը, որուն պատասխանատուութիւնը կը թափէին Լուտվիկ Էրհարտի գլխուն:

Էրհարտի համար կար ուրիշ ծանր պարագայ մը եւս: Նախագահ Ատընաուըրի հետ իր յարաբերութիւնները դժուարին անցքի մը մէջ էին:

Երկու մարդիկը — երկուքն ալ լաւ գինի կոնծողներ — իրարու շատ կը նմանին, առանց սակայն որ անոնք հաւատան այդ նմանութեան, եւ սակայն յաճախադէպ են անոնց բախումները:

Էրհարտ Նախագահին համար կ'ըսէ թէ տնտեսագիտական հարցերու մէջ անոր ունեցած գաղափարները տասը տարեկան երախայի մը գաղափարներուն կը նմանին:

Իր կարգին, յաճախ Ատընհաուըր կը ջղյանանայ Էրհարտի սանձարձակ գործունէութենէն եւ տեսակ մը քմծիծաղով կը յարէ. «Ո՞ր երկրին մէջ կը գտնուի իմ Տնտեսական Նախարարս...»:

1946-1949, երբ պարտեալի մը համար դժուար էր իր երկրէն դուրս ելլելը, Էրհարտ կը ճամբորդէր չարունակ, կտրելով 180.000 քիլոմեթր՝ հինաւուրց ինքնաշարժի մը մէջ:

Աւելի ետք, դէպի արտասահման ութսուն ճամբորդութիւններ ըրաւ, որոնցմէ մին դէպի Եթովպիա, մէկը Քանատա, երեքը Հարաւային Ամերիկա եւ հինգը՝ Միացեալ Նահանգները:

Դէպի Միացեալ Նահանգները վեցերորդ ճամբորդութիւն մըն ալ պիտի կատարէր անցեալ աշնան, սակայն վարչապետ Ատընաուըր հակառակեցաւ այդ բանին, վասնզի կը վախնար որ Էրհարտ այդ ճամբորդութեան ընթացքին Հասարակաց Շուկային անպատեհ յայտարարութիւններ ընէր: Ըսել չէ թէ Էրհարտ հակառակ է Հասարակաց Շուկային, սակայն ան չուզեր որ գոյութիւն ունենայ Շուկայ մը որ կառավարուած ըլլայ պետականութեամբ, Արեւմտեան Եւրոպան վերածելով մաքսային պարսպապատ դղեակի մը:

×

Գերմանիան այսօր կը պատրաստէ աւելի շատ ինքնաշարժեր, քան որեւէ ժողովուրդ աշխարհի վրայ, բացի Ամերիկայէն: Կ'արտադրէ աւելի շատ պողպատ, քան որեւէ ժողովուրդ, բացի Ամերիկայէն եւ Խ. Միութենէն:

Իր նոր դրամին արժէքը, շրջանառութեան սկսելէն ի վեր եռապատկուած է եւ իր արտաքին առեւտուրին ծաւալը կրկնապատկուած է 1950էն ի վեր:

Եւ սակայն, գերմանական այս ծաղկող տնտեսութիւնը մէկ մտավախութիւն ունի: Կը մտահոգուի որ իր արագաքայլ վերելքը զինքը կ'առաջնորդէ դէպի անծանօթ խորխորատներ:

1956ին Գերմանիոյ արտադրողական կարողութեան թափը աւելցաւ 9,6 առ հարիւրով, բայց օրավարձքերու տարողութիւնը աւելցաւ 11,9 առ հարիւրով, եւ այս թեթեւ տարբերութիւնը բաւական եղաւ որ Գերմանացիներուն մէջ սպրդի մը գոյանայ՝ իրենց դրամին արժէքազրկման վախը:

Տնտեսագէտները եւ ճարտարարուեստի մարդիկ պատկանող անձեր կ'ըսեն թէ՝ ժամանակը չէ եկած դեռ գերմանական ճիգին ամբողջական թափը սանձարձակելու, որովհետեւ 1945ի աղէտով քայքայուած դրամագլուխը հազիւ սկսած է վերականգնիլ:

Գործնականապէս, ներածումները ապատագրուած են Լ. Էրհարտի կողմէ, բայց իրականութիւն է որ անոնք տակաւին տըկար են, բաղդատելով ապագային արտադրութեան հետ:

Գերմանիոյ Համադաշնակցային Հանրապետութիւնը քիչ մը շատ կը նմանի տնտեսական պատերազմողի մը, որ իր պայքարը կը մղէ նուաճումներ կատարելու միտումով:

Ճիշդ հակառակը Ֆրանսային՝ որ շատ կը գիտէ իր ներքին շուկան եւ ոչ բաւականաչափ կերպով օտար շուկաները...

Լուտվիկ Էրհարտի համար, վարչապետ Ատընաուըր ոչինչ կը հասկնայ տնտեսական գործերէն: Իսկ ինքը՝ մեծ հմտութեան տէր է այդ ուղղութեամբ:

Արդարեւ, Լուտվիկ Էրհարտ մեծ անձնաւորութիւն մըն է, բարերար մը արեւմտեան քաղաքակրթութեան եւ իր երկրին համար:

Բայց այնքան ալ ճիշդ չէ որ ծերունազարդ վարչապետը չզգար նոյնքան որքան Էրհարտ, մարդկային եւ քաղաքական կողմը արտադրութեան եւ սպառումի խնդիրներուն:

Մէկ քանի ամիսներով արդէն ան ծառացած է հրամայողական այն դիրքին դէմ, որ իրեն կը պարտադրուէր թեքնիքի անունով: Ծաղր ու ծանակի ենթարկած է դրամին արժէքազրկման վախերը, որոնք պատրուակ բռնելով, շատեր ուզած են Գերմանիան առնել սեղմիրանի մը մէջ:

Ան շատ լաւ համոզուած է թէ կարգ մը երկիրներու մէջ Գերմանիոյ վերելքին առթիւ յայտնուած շնորհաւորութիւններուն կ'ընկերանան մտահոգութիւններ:

Գերմանիան հրաշալի ճիգով մը կարծես ոստում մը ըրած է այն ճակատագրին դէմ, որ զինքը դատապարտած ըլլալ կը թուէր:

Սակայն, այնքան ալ խոհեմ բան մը պիտի չըլլար որ ան բոլորովին ինքզինքը յանձնէր այդ ոստումներուն:

Դիտեցէք ձեր շուրջը: Գերմանացի ժողովուրդը սպարդական կեցուածք մը ունի իր վերագտած հարստութեան համար: Կիները չեն հետեւիր իրենց արդուզարդի պերճանքին եւ տղամարդիկ շատ խնայող են: Ցաճախորդները պահանջկոտ չեն եւ ոչ ալ քմահաճ:

Դէպի տնտեսական կայսրութիւն մը յառաջացող Եւրոպայի մէջ, Գերմանիան անհրաժեշտօրէն պէտք է ըլլայ մեծ արտադրող մը եւ սակայն միեւնոյն ժամանակ պէտք է որ ըլլայ նաեւ սպառող մը:

ԼՈՆՏՈՆԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ ԿԸ ՊԱՏՈՒԷ ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐԸ

●

ԼՈՆՏՈՆ (Յառաջ). — Ճէմպորիէն վերադարձին հայ Արիները չորս օր ալ հիւրասիրուեցան Լոնտոնի մօտ գտնուող Սլաու քաղաքին բնակչութեան կողմէ: Այս առիթով Լոնտոնի հայ գաղութին Համայնական Խորհուրդը, աջակցութեամբ Լոնտոնի Երիտասարդաց Միութեան, հայ Արիներու համար երկու օրուան գեղեցիկ յայտագիր մը պատրաստած էր: Հինգշաբթի օր հայ Արիները այցելեցին հայկական եկեղեցին, իրենց համար մասնաւոր արարողութիւն կատարուեցաւ:

Ցետոյ ամբողջ կէսօրէ վերջ, վարձուած մասնաւոր կառքով մը, տղաքը պտտեցան քաղաքին մէջ: Կէսօրին եւ երեկոյեան իրենց համար մասնաւոր ճաշի հիւրասիրութիւն տեղի ունեցաւ գաղութին կողմէ:

Ցաջորդ երեկոյեան, Լոնտոնի մէկ գեղեցիկ սրահին մէջ երեկոյթ մը կազմակերպուած էր Լոնտոնի Երիտասարդաց Միութեան կողմէ: Հրաւիրուած եւ ներկայ էին Սլաու քաղաքին հայ Արիները հիւրասիրող ընտանիքները, ինչպէս նաեւ պատկան շրջանային պետերը եւ սկաուտական խումբերը:

Հայ Արիներու ի պատիւ ճաշ մը տըրուեցաւ նախ, որմէ վերջ սկսաւ յայտագիրը: Հայ Արիները ներկայացուցին հայկական պարեր, ղեկավարութեամբ հայ Արիներու Մարսէյլի շրջանին պետ Կարպիս Արթինեանի, ինչպէս նաեւ սկաուտական երգեր: Անգլիացի սկաուտներն ալ մասնակցեցան յայտագրին՝ անգլիական երգերով եւ սկաուտական ներկայացումներով:

Համայնական Խորհուրդին կողմէ խօսք առաւ Պ. Խաչատուրեան որ բարի գալուստ մաղթեց հայ Արիներուն եւ շնորհաւորեց իրենց յաջողութիւնները: Հայ Արիներու կողմէ պատասխանեց Բժ. Գ. Մեծատուրեան որ յիշելով 1928ի իրենց առաջին այցելութիւնը Լոնտոն, չեշտեց թէ որքա՜ն գեղեցիկ յիշատակ մը պահած էին եւ ահա՛ 29 տարի վերջ հայ Արիներու ուրիշ սերունդ մը նոյնքան կենսունակ որ կը փնտռէ իր հայրենակիցներուն մտերմութիւնը, փափաքելով եւ մասնակցելով այս գեղեցիկ հանդիպումին: Մաղթեց ուրիշ նման հաւաքոյթներ, գաղութէ գաղութ:

Հանդէսին կը մասնակցէին նաեւ Դպրոցասէրի աշակերտուհիներ, որոնք մեծ յաջողութիւն ունեցան հայկական պարերով: Հանդէսին ներկայ էին մեծ թիւով հայրենակիցներ, ասպասուածին կիկինը, որոնց կարգին՝ Տէր եւ Տիկին Պէնլեան, Պ. Յ. Կիւլպէնկեան, Պ. Ապաճեան, Էսէֆեան, Խաչատուրեան, Զալըքեան եւ ուրիշներ: Հայ Արիները մեծապէս երախտապարտ են իրենց, այս գեղեցիկ հիւրասիրութեան համար եւ իրենց նիւթական աջակցութեամբ թեթեւցնելու համար Հայ Արիներուն ծախքերուն հոգերը: Իսկ Պ. Զալըքեան իր ամբողջ ժամանակը զոհեց եւ մեծապէս օգնեց ամէն ձեւով Հայ Արիներուն: Շնորհակալութեան արժանի են նաեւ Երիտասարդաց Միութեան վարչութեան անդամները որոնք ոչ մէկ ջանք խնայեցին արժանավայել կերպով ընդունելու համար Հայ Արիները:

Այս հաւաքոյթը մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց Լոնտոնի հայ գաղութին մէջ:

Հայ Արիները երկու օր եւս մնացին Սլաու քաղաքը եւ չորսթ երեկոյ մեկնեցան Փարիզ. կայարան եկած էին հարիւրաւոր անգլիացի հիւրասիրող բարեկամները, բոլորն ալ յուզուած: Քաղաքին թերթերը մեծ գովեստով կը խօսին Հայ Արիներու մասին եւ բոլոր ընտանիքները խնդրեցին առցմէն ընդունիլ իրենց հրաւէրը եւ յառաջիկայ տարի հիւր գալ քաղաքին աւելի երկար ժամանակուան համար:

Շնորհաւորելի են մեր բոլոր տղաքը, թէ յաջող եւ անմոռանալի ճէմպորիի մը մասնակցած ըլլալնուն, այլ միեւնոյն ժամանակ զանազան անգլիական քաղաքներու մէջ Հայութեան անունը ճանչցուցած ըլլալուն, մեծ համակրութիւն եւ յարգանք ստեղծելով հայ ազգին հանդէպ:

Հայ Արիներու խումբը Փարիզ վերադարձաւ կիրակի առաւօտ:

ՀԱՅ ԱՐԻ

ՕՐ. ՍԻՐԱՐՓԻ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Հաճոյքով կը տեղեկանանք, որ Օր. Սիրարփի Տէր-Ներսէսեան Սմիթ քոլէճին (Մասաչուսէց) Դոկտոր Հոնորիս քաուզա (պատուակալ դոկտոր) անուանուած է:

Օրիորդը, որ քրոջ աղջիկն է Մաղաքիա Օրմանեան Պատրիարքին, Պոլսոյ անգլ. բարձրագոյն վարժարանէն վերջ աւարտած է Սորպոնը՝ «Վարդապետ գրականութեան» տիտղոսով:

Հեղինակած է ֆրանսերէն եւ անգլերէն լեզուներով զանազան գրքեր հայկական եւ բիւզանդական արուեստի եւ պատմութեան մասին: Իբրեւ բիւզանդագէտ համաշխարհային համբաւ կը վայելէ:

Ներկայիս Հարվըրտ Համալսարանի Տըրպարթըն Օքսի հիմնարկութեան մէջ բիւզանդագիտական հետազօտութեանց ճիւղի վարիչն է:

Աշխատակիցն է Հասկի, Սիոնի եւ Հայաստ. Եկեղեցիին:

Գլխաւոր գործերն են Հայաստան եւ Բիւզանդիոն (անգլ. լեզուով), Վենետիկի Մխիթարեանց Մատենադարանի ԺԲ., ԺԳ. եւ ԺԴ. դարերու նկարազարդ ձեռագիրները (ֆրանս.) 2 հատոր:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (121)

ԵՐԿՈՒՆՔ

●

ԳԼՈՒԽ ԻԸ.

ՀԻՆ ԴԱՒԱՃԱՆ ՄԸ

Ես երբ Կանգուար մտայ, Մուշեղ նոր վախճանել էր. իւր յուղարկաւորութեան հանդէսը ամենայն վայելչութեամբ կատարելէն վերջ՝ ինձ յայտնեց պարզութեամբ իր սիրտը, ինձ պատմեց ձեր սէրը, որ ես գիտէի, բայց որ դուք երկուքդ ալ ինձ չէիք խոստովաներ, — եւ լաւ կ'ընէիք՝ վասնզի ձեր պարտքը լռելն էր եւ իմս գուշակել: Ինձ հարցուց թէ ինչ մայր եւ կին ի՞նչ պէտք էր ընել: Ինձ պատմեց թէ ի՞նչպէս Դերենիկ Արծրունի Հոլեաց վանահօր ձեռօք կտակ մը ստորագրել տուեր էր Մուշեղի՝ Նորա տկարամտութենէն եւ զառամութենէն օգուտ քաղելով. պատմեց այդ անյագ Արծրունեաց՝ Ռշտունեաց տիրանալը, որ քու ազնիւ սիրտդ կը փափաքի մոռնալ, բայց այդ կինը որ երկրին կորուստը կ'արհամարհէր՝ Գուրգէնն կորուսնելուն չէր կըրնար ներել, վասնզի յիշատակին միայն շրթունքը կը դողային եւ աչքերը հուր կը փայլատակէին: «Զորս տարի է ըսաւ, որ ես գիտես թէ այս երկիրը կառավարեցի Մուշեղի անուամբ. ապստամբ, խռովարար, բանսարկու, խստութեամբ սանձահարեցի եւ ոչ ոք չի համարձակիր խլրտելու, բայց հիմա կը տեսնեմ թէ Դերենիկ մը մէջտեղ կ'ելնէ՝ Տէր Արծրունեաց՝ եւ շնորհիւ Գուրգէնի փեսայ իշխանաց իշխանին, եւ կ'զգամ թէ ամէն հնարք, խարէութիւն, կաշառք եւ զինու բռնութիւն ի գործ պիտի դնէ այս տկար եւ թշուառ ժառանգը գրկելու համար: Ի՞նչ խորհուրդ կուտաս ինձ դու որ սիրտ եւ գլուխ ունիս»: Ես իրեն ըսի թէ ժամավաճառ պէտք չէ լինի, այլ շուտ մը նամակ գրէ քեզ եւ իմացնէ. թէ ես ապահով էի եւ տարակոյս չունէի որ Գուրգէնի ազնիւ սրտին մէջ սէրն անշէջ է Հեղինէի համար, և թէ Գուրգէն եւ Հեղինէ միացեալ ամուսնութեան կապելով՝ աշխարհիս բոլոր Աշոտներուն եւ Դերենիկներուն կրնային դիմադրել:

— Շատ լաւ եւ իմ սրտէս խօսել ես, Խոսրով: Դու հանգչէ ուրեմն եւ վաղն առաւօտ կանուխ ճամբայ կ'ելնենք: Այո, եթէ Հեղինէ իմս է, ես կրնամ արհամարհել աշխարհքիս բոլոր զօրութիւնքը, դու չես կարող երեւակայել իմ՝ Ռշտունեաց Ոստանն անցուցած մէկ գիշերս, երբ ութ տարի թափառելէ վերջ՝ իմացայ թէ Հեղինէ ուրիշինն եղել է: Եթէ Արտոս լեռը գլխուս փլէր, աւելի դիւր կը լինէր: Ի՞նչ կուգայ մարդկային տկար ձեռքերէն: Ես ալ տկար մարդ էի, Աստուծմէ խնդրեցի որ սիրոյ կուրացեալ չընեմ այնպիսի անարժան գործ մը որ իմ կեանքիս մէջ խղճմտանքիս վրայ ծանրանայ. կըրնայի Մուշեղ չղթայակապ թող տալ քըրդաց ձեռքը, կրնայի այդ գոռոզ Դերենիկը երկու մատով խեղդել, կրնայի... Բայց ի՞նչ յիմար խօսքեր կ'ընեմ...: Աստուած իմ չարչարանացս վերջ տուաւ եւ ես ուրախ եմ որ իմ ամենէն աւելի սիրած բարեկամս ներկայ է այս վայրկեանիս, որ սրտիս վրայէն այսչափ տարուան բեռը կը վերնայ: Դու քուն եղիր, ես երթամ պատրաստեմ ամէն բան եւ պէտք եղած հրամանները տամ:

Նոյն գիշեր Գուրգէն Մարդաստանի համար իւր բոլոր կարգադրութիւնքն ըրաւ, բերդերու ամրութեան ամէն հրամաններ տուաւ, բերդակալներ որոշեց, եւ հազարի չափ ընտիրներով երկրորդ օրը Խոսրովի հետ կ'ելնէր ուղեւորելու Անձեւացեաց գաւառը:

Բայց երբ իշխանը զրադմանց եւ իր անհամբերութեանց մէջ Վահրիճ կը ձայնէր, սպասաւորը որ կարեւոր անձ մը դարձեր էր նորա իւր բոլոր կատարելութեամբք եւ բոլոր պակասութեամբք, նոյն միջոցին Հաղամակերտի մօտ նստած էր անխնամ պարտէզի մը մէջ, փառաւոր լուանի գիշերով, սեղանի մը առջեւ ուր պատուական կաքաւներու եւ լորամարգիներու խորոված եւ Վասպուրականի գերագոյն գինին ու Խլաթի տանձը նաեւ պակաս չէին:

Իւր դիմաց նստած էր երկար եւ խոժոռ մօրուօք մարդ մը, ում քով սեւ վերարկուն եւ վեղար կը յայտնէին թէ վանքի վարդապետ էր. վասնզի այդ պարտէզը մենաստանինն էր, որուն խեղճուկ եկեղեցին, փլփլած սենեակները կը վկայէին թէ թշուառ վիճակի մէջ կը գտնուէր շինութիւնը:

Իսկ Վահրիճ որ յայտնի կ'երեւայ թէ զուարճութեան գեղեցիկ ատրճաններուն վրայ էր,

— Է՛հ, հայր սուրբ, կ'ըսէր, քու վանքիդ ողորմելի կերպարանքը եւ գինւոյդ ու պտուղներուդ պատուականութիւնը իրարմէ շատ հեռու են, ես իմ օրերուս այսչափ լաւ ընկերներ տալ չէի կարծեր երբ դքեզ դրան քով նստած տեսայ:

Հայր սուրբը որուն աչքերուն փայլը կը ցցնէր թէ պակաս չէր Վահրիճէ իւր զուարթութեան մէջ, եւ գինւոյն կամքը պարպելու համար մէկտեղ կը ճգնէր, ախորժեցաւ իւր գինւոյն գովասանքէն, պատասխանեց.

— Որսորդ եղբայր, ես քեզի պէս հիւրը կը սիրեմ, որ իւր ընտիր կերակուրը մէկտեղ կը բերէ. քու կաքաւներդ ու լորամարգիդ այս գինին սեղան հրաւիրեցին, եթէ ոչ քացխած գինի չա՛տ:

(Շար.) ԾԵՐԵՆՑ

պիտի չարունակէ խօսիլ՝ աւելի լաւ է ժողովը ձգել... Զօրին պատասխան չէ տուած ֆրանսացի պատգամաւորին:

× Մոսկուայի ձայնասփիւռը, Գչ. օր սկսաւ տալ Ապագինման ժողովին մէջ Զօրինի արտասանած ճառին պատճէնը: Սակայն, յանկարծ... ընդհատուեցաւ: Բացատրութիւնը տրուեցաւ երեք ժամ նաք միայն.— Զօրինի ճառը շատ երկար էր, ձայնասփիւռէն տալու համար...:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ «ՆՈՒԷՐԸ» ՍՈՒՐԻՈՅ

●

12 ՍՊԱՆԵՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ՄԷՋ

Ամերիկեան Միջին Արեւելքի հարցերուն մասնագէտ պատուիրակին Սուրիա այցելութեան մասին եղած հարցումի մը պատասխանելով, Արտաքին Նախարար Պիթար յայտարարեց.— «Մենք անկեղծօրէն փորձած էինք Սուրիա հրաւիրել Նախագահ Այզընհաուըրի պատգամաւորը՝ Ճէյմըս Ռիչըրտս, սակայն Միացեալ Նահանգներու Դամասկոսի դեսպանատունը մեր խնդրանքը չներկայացուց ամերիկեան կառավարութեան: Պիտի չփորձենք ուրիշ մը հրաւիրել: Ցամենայն դէպս, Սուրիոյ դռները բաց են բոլոր անոնց առջեւ, որոնք կ՚ուզեն ճանչնալ մեր երկիրը»: Միւս կողմէ, Արտաքին Նախարարը աւելցուց.— «Միացեալ Նահանգներու հետ մեր գործակցութիւնը կը շարունակենք»:

Դամասկոսի մէջ նախարարական ժողով մը տեղի ունեցաւ՝ Քուաթլիի նախագահութեամբ, որմէ նաք Վարչապետ Ասալի յայտարարեց մամուլի ներկայացուցիչներուն.— «Հանրապետութեան Նախագահ Շիւքրիւ Քուաթլին ներկայացուցին մեր ունեցած քաղաքական յարաբերութիւնները՝ իր Աղեքսանդրիա գտնուած ժամանակամիջոցին, ինչպէս նաեւ արաբական կարգ մը երկիրներու հետ մեր ունեցած հաղորդակցութիւնները»:

Լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն, նախարարական յիշեալ ժողովին ընթացքին քննուած են հետեւեալ հարցերը.—

1) «Ամերիկեան վերջին դաւադրութեան» մանրամասնութիւնները:

2) Լոյ Հէնտերսընի առաքելութիւնը՝ Թուրքիա:

3) Լիբանանի Հանրապետութեան նախագահին արաբական երկիրներու թագաւորներուն եւ նախագահներուն միջեւ կայացնելիք խորհրդաժողովին առաջարկը:

4) Նախագահ Քուաթլիի ունեցած խօսակցութիւնները՝ Նասրի հետ:

5) Շինութեանց նախարարին Փրակայի մէջ ունեցած խորհրդակցութեանց արդիւնքը:

Լոնտոնի «Թայմզ»ը Միջին Արեւելքի աղբիւրներէն առնելով լուրը, հրատարակած է ցանկը ռազմական այն պիտոյքներուն՝ որ Խ. Միութիւն յանձնած է Սուրիոյ: Թերթը կը յիշէ, թէ մինչեւ Սուէզի դէպքը, Մոսկուա 20 միլիոն սթերլինի արժէքով ռազմամթերք ու զէնք յանձնած էր Սուրիոյ. անկէ ի վեր 30 միլիոն սթերլինի արժէքով յանձնումներ բրած է, ընդհանուր հաշիւ՝ 50 միլիոն սթերլինի զէնք եւ պատերազմական այլ պիտոյքներ.— 200 հրետանի, 50 կառք-թնդանօթ, 200 պատերազմական մեծ կառքեր՝ զինուորներ փոխադրելու համար, 300 զանազան տիպի թնդանօթներ, 70 «Միկ» օդանաւեր եւ թիւով անծանօթ՝ թորփիլարձակներ:

«Թայմզ» կը հաստատէ, թէ ներկայիս երեք հարիւր յիսունէ աւելի ռուս պատերազմական մասնագէտներ կան Սուրիոյ մէջ:

Նոր համաձայնութեամբ մը, Խ. Միութիւն 350 միլիոն սթերլինի արժէքով՝ երկու սուզանաւ եւ 120 օդանաւ կը յանձնէ, ինչպէս նաեւ Սուրիոյ մէջ պիտի կառուցանէ ութ օդակայաններ՝ մինչեւ 1960:

Պէյրութէն կը հաղորդեն, թէ «ամերիկեան դաւադրութեան» մասնակցած սուրիացի 12 սպաներ ձերբակալուած են. անոնց դատավարութիւնը գաղտնօրէն կը պատրաստուի զինուորական շրջանակներու մէջ:

× Ամերիկեան նաւային ուժերու հրամանատարութիւնը հրահանգեց 6րդ նաւատորմիղին, որ մնայ Միջերկրականի բացերուն մէջ: Բազմաթիւ շրջանակներ կը հաստատեն, թէ ամերիկեան 6րդ նաւատորմին ներկայութիւնը՝ Միջերկրականի մէջ, կապ ունի Միջին Արեւելքի վերջին անցուդարձերուն հետ եւ պիտի մնայ այնտեղ այնքան ատեն, որ Ուաշինկթըն տակաւին չէ ճշդած իր դիրքը՝ արաբական աշխարհին մէջ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 187-188 (Յուլիս-Օգոստոս)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Հայ անասնաբոյժներ (Շ. Նարդունի). — Ի՞նչ խմել ծարաւ ենք (Տօքթ. Աւքանայ). — Հայաստանի բուժավայրերը (Տօքթ. Յակոբեան). — Ծովի լոգանք (Տօքթ. Աչճեան). — Գինի (Բժշկ. Բառարան). — Կաթ կը մեղէ (Փրոֆ. Վէռհօօկէն). — Ցրուելիւնը եօթը ամիս միայն (Տօքթ. Ազատանի). — Ի՞նչպէս տեղափոխել արկածեալը (Խաչուհի). — Ֆրանկախտը (Տօքթ. Միսաքեան). — Ի՞նչ է հանճարը (Վէռհաուն). — Ծերութիւն եւ ծերախտ (Տքթ. Նաւասարդ). — Հին բառարաններ (Յ. Քիւրտեան). — Հացի (Իշխանեան):

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 ֆրանք, արտասահման 1200 ֆրանք: Դիմել Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐԻ ՆՈՒՊԱՐ ՈՒՍ. ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ, ՓԱՐԻԶ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Համալսարանական Ոստանի Մարի Նուպար հիմնարկութեան մէջ հայ ուսանողները կըրնան սենեակ ապահովել իրենց համալսարանական ուսման ընթացքին, հետեւեալ պայմաններով.—

1) Թեկնածուն պէտք է ունենայ միջնակարգ լրիւ ուսման (պաչօ) վկայական:

2) Արձանագրուած պէտք է ըլլայ Փարիզի համալսարանի կամ որեւէ համալսարանական բարձրագոյն դպրոցի մը մէջ: Լիսէները բարձրագոյն դպրոց չեն նկատուիր:

3) Երկու հոգինոց սենեակը կ՚արժէ անձ գլուխ 4.500 ֆրանք ամսական, իսկ յետադային առանձին սենեակ ունենալու պարագային 5.700 ֆրանք:

4) Համալսարանական Ոստանի ուսանողները կ՚օգտուին ուսանողական ճաշերէ (75 ֆրանք):

Փարիզի Հայկ. Տունը, իր հայկական ճարտարապետական ոճով, իր գրադարան ընթերցարանով, եւ վերջապէս գրեթէ բոլոր գաղութներէ հոն հաւաքուած հայ ուսանողներով հայկական փոքրիկ օճախ մըն է Միջազգային այս հսկայ Ոստանին մէջ, իր արդիական բոլոր յարմարութիւններով:

Բոլոր դիմումները պէտք է ընել հետեւեալ հասցէին.

Union Générale Arménienne
de Bienfaisance
11, Square Alboni, Paris (16e)

ԴԻՒԱՆ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ
ՓԱՐԻԶ

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոստ. 27).— Զոյլ ոսկի 521.000, նափոլէոն 3810, զուիցերիական 3700, անգլիական 4630, քսան տոլարնոց 18.720, Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) սթերլին 1145, տոլար 446, զուիցերիական 106,50, պելժիական 8,45, լիր 0,70, փեսեթա 8,55:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ» կը ծախուի նաեւ Քատէի մեթրոյին գլուխի կրպակը:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Թեհրանէն Տիկին Վիքթորիա Բարթողիմիոսեան կը փնտռէ իր զարմիկը՝ Մարտիրոս Խաչատուրեան, 38 տարեկան, անոր օգնելու համար: Գրել՝

Mme Partoghimiossian
Ave. Arad Djemchid
Koutché Yakchal 23
Tehran (Iran)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 20,30ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Հին անդամատետրները միասին բերել:

ԿԱՐՏԱՆ.— Համախորհրդային Միութեան Կարտանի Մ. ճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Հ. Բ. Ը. Միութեան սրահին մէջ: Օրակարգ՝ ա) Զեկուցում Միութեան 17րդ պատգամ. ժողովի. բ) Հաշուետուութիւն. գ) Վարչութեան ընտրութիւն եւ ընթացիկ հարցեր:

Անհրաժեշտ է Մ. ճիւղիս բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը այս ժողովին:

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1957-1958 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան:

Պարտականութիւն կը նկատենք տալ կարգ մը ծանօթութիւններ, Եւրոպայի միակ աղջկանց գիշերօթիկ վարժարանի ընդունելութեան մասին:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ՚ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.) Ֆրանսականը, որ տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու ուղղական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պուվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.) Հայկականը որ կ՚օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիները կ՚ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 120,000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան՝

I, BLD DU NORD — LE RAINCY
Tél. Le Raincy 172

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 30 ՕԳՈՍՏՈՍ • VENDREDI 30 AOUT 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7977 33ème ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3779

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳԵՐԱԿՇՌՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՔԱՐ

Աշխարհը կառավարող գլխաւոր նիւթը կը շարունակէ մնալ քարիւղը, մինչեւ այն երջանիկ օրը, երբ հիւլէական ուժը վերջապէս կարելի պիտի ըլլայ օգտագործել ոչ թէ աւելի ապահով կերպով եւ մեծ թիւով մարդիկ սպաննելու, այլ մարդկութեան բարօրութիւնը աւելցնելու համար:

Ժամանակակից պատմութեան ամէնէն կարեւոր մէկ երեւոյթն է Մերձաւոր Արեւելքի անծայրածիր անապատներու աւազին տակէն թանկագին սեւ հեղուկին երեւան գալը:

Մեծն Բրիտանիա դարաւոր աւանդութեամբ կապուած է Արաբիոյ եւ Պարսից ծոցի շրջանի արաբախօս երկիրներուն հետ:

Ժամանակին Հնդկաստանի ճամբուն ապահովութիւնն էր Անգլիան շահագրգռողը:

Ճիպրալթարէն սկսեալ ռազմագիտական կարեւոր հանգրուաններ կը պահէր իր ձեռքին տակ Միջերկրականի մէջ, Կարմիր ծովուն եզերքը եւ Պարսից ծոցին վրայ դէպի Հնդկական ովկիանոս: Մալթա, Կիպրոս, Սուէզ, Ադէն, Օման կ'ապահովէին բրիտանական առեւտրական նաւերու անվտանգ երթեւեկը դէպի Հնդկաստան, ու աւելի հեռուները, Ծայրագոյն Արեւելք, Մալայիա, Սինկափուր, Նոր Զելանտա, Աւստրալիա, եւայլն:

Դարերը փոխուած են: Անգլիոյ թագուհին Հնդկաստանի կայսրուհի չէ այլեւս: Սուէզի կարեւոր բանալին ձեռքէ հանած է:

Եր երբեմն, օսմանեան կայսրութեան օրով, Իպն Սէուտ՝ երբ դեռ պարզ ցեղապետ մըն էր Արաբիոյ մէջ, կը վայելէր անգլ. կառավարութեան ոչ միայն բարոյական, այլ նիւթական կարեւոր օժանդակութիւնը: «Ս. Գէորգի ձիաւոր» կարմիր ոսկիները մշտավառ խռովութեան մէջ կը պահէին անապատի անհանդարտ տարրերը:

Տարիներով անսասանելի «մէհմէտճիք»ներու գերեզմանը դարձած էին օսմանեան կայսրութեան ծայրամասի արաբական այդ երկիրները — Հիճազ, Ասիր, Եէմէն:

Քարիւղի հարուստ հանքերուն երեւան գալէն ի վեր ամերիկեան դրամատիրութիւնը միլիառներ կը ծախսէ Արաբիոյ մէջ՝ շահագործելու համար սեւ հեղուկը, որուն ա՛յնքան պէտք ունի դեռ աշխարհ:

Արաբեւամերիկեան ընկերութիւնը (Արամքօ) հսկայական գումարներ ծախսելով աւազներուն մէջէն կեանքի կոչեց նոր քաղաք մը՝ Տահրան, քարիւղի ոստան, օժտուած արդիական բոլոր հանգստաւէտ պայմաններով, ովասիս մը անապատին մէջ:

Թափառական Պէտէվիները դարձած են ճարտարարուեստի բանուորներ, հետզհետէ շփման մէջ մտնելով քաղաքակիրթ աշխարհին հետ եւ բարուոքելով իրենց ապրուստի մակարդակը:

Անգլիոյ եւ Միացեալ Նահանգներուն միջեւ, աւելի ճիշդ անգլիական եւ ամերիկեան քարիւղի մեծահարուստ ընկերութեանց միջեւ գերակշռութեան պայքարը կը շարունակուի քանի մը տասնեակ տարիներէ ի վեր:

Այդ պայքարին վերջին արտայայտութիւնն էր Օմանի իմամին ապստամբութիւնը Մասքաթի սուլթանին դէմ:

Այժմ երրորդ ուժ մը միջամուխ եղած է այդ մրցակցութեան:

Մեղրի կարասին շուրջ բուռն կռիւ կը մղուի:

Մոսկուան է այդ երրորդ ուժը, որ խաղաղ թափանցումով կ'ուզէ իր բաժինն ստանալ մեղրէն:

Իբրեւ ռազմագէտ ընտրած է Սուրիան, որուն հողէն կ'անցնին Իրաքի եւ Արաբիոյ քարիւղի խողովակները՝ յանգելու համար Միջերկրական:

Դամասկոսի եւ Մոսկուայի միջեւ կնքուած համաձայնագիրը կը ձգտի զօրացնել Սուրիան զինուորական պատրաստութեան մարզին մէջ ու միաժամանակ աջակցիլ անոր տնտեսական վերականգնումին:

Սուրիա պէտք ունի երկուքին ալ: Իսրայէլի դէմ մղուած կռիւներու ընթացքին երեւան եկաւ այդ տկարութիւնը: Իր հիւսիսային սահմանը մշտապէս ենթակայ է Թրքական սպառնալիքին: Իսկ Իրաք չէ հրաժարած «արգաւանդ մահիկ»ի ծրագրէն:

Միւս կողմէ Մոսկուայի առաջարկած առեւտրական փոխանակութիւնները կոչուած են բարուոքելու Սուրիոյ տնտեսական կացութիւնը:

Դամասկոսի վարիչները մերժեցին «Այզընհաուըրի վարդապետութիւն»ը, առարկելով որ ամերիկեան աջակցութեան փոխարէն իրենցմէ կը պահանջուէր արգիլել համայնավարութեան թափանցումը Սուրիոյ մէջ:

Իսկ Մոսկուա ինչպէս Եգիպտոսի, նոյնպէս Սուրիոյ զէնք, ռազմանիւթ ու զանազան ապրանքներ հայթայթելու համար քաղաքական ո՛չ մէկ պայման առաջարկեր է:

Ինչ որ տեղի կ'ունենայ ներկայիս Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, գերակշռութեան պայքար մըն է Մեծերուն միջեւ՝ լաւագոյնս շահագործելու համար արաբական երկիրներու բնական, անսահման հարստութիւնները:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԿԸ ԶԳՈՒՇԱՑՆԷ ՄՈՍԿՈՒԱՆ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ ՄԵՐԺԵԼՈՎ ԿՐԵՄԼԻՆ «ՈՂԲԵՐԳԱԿԱՆ» ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐՈՒ ԴՈՒՌ ՊԻՏԻ ԲԱՆԱՅ

Նախագահ Այզընհաուըր Արտաքին նախարար Տըլըսի հետ մէկ ժամ տեւող խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ, որմէ ետք հանրութեան ներկայացուց զեկոյց մը: Ամերիկայի Նախագահը պաշտօնապէս Խ. Միութեան ուշադրութեան կը յանձնէ այն հետեւանքները՝ որոնց դուռ կրնայ բանալ Մոսկուա, Արեւմտեաններու ներկայացուցած առաջարկները մերժելով:

«Յուսախաբութեան մատնուեցան բոլոր անոնք՝ որ իրապէս կը սիրեն խաղաղութիւնը, երբ տեսան թէ Խ. Միութիւն կը հարուածէ ՄԱԿի ապազինման ենթայանձնախումբին ներկայացուած առաջարկները՝ Քանատայի, Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Միացեալ Նահանգներու կողմէ» ըսաւ Նախագահը:

Այզընհաուըր յատկապէս շեշտեց խորհրդային պատուիրակին Արեւմուտքի դէմ բռնած դիրքը, որ «կը զուգադիպի այն յայտարարութեանց, որոնց համաձայն Խ. Միութիւն կը սոնքայ՝ աշխարհի որեւէ մէկ մասը քանդելու կարող զէնք մը գտած ըլլալուն համար»:

Ամերիկայի Նախագահը յիշեցուց, թէ Արեւմտեանները ներկայիս Լոնտոնի մէջ կը վերջացնեն իրենց առաջարկներուն ներկայացումը, որ բազմաթիւ ուրիշներու կարգին կ'ընդգրկէ հետեւեալ հինգ կէտերը.—

1) *Պաշտպանութիւն՝ զանգուածային անակնկալ յարձակումի մը դէմ:*

2) *Երկու տարուան ընդմիջում՝ հիւլէական փորձերու:*

3) *Ապահովութիւն մը՝ որ օդային հաղորդակցութիւնները շատ բարձրէն պիտի ըլլան՝ միա՛յն խաղաղասիրական նպատակներով:*

4) *Թուական մը որոշել, մինչեւ այն ատեն ռազմական պիտոյքներ չարտադրելու համար: Այդ թուականէն ետք, պահեստի դրուած ռազմանիւթերը պիտի սկսին պակսիլ՝ խաղաղասիրական նպատակներու օգտագործուելու համար:*

5) *Զինուորականներու թիւը եւ դասական զէնքերը պակսեցնել:*

Միացեալ Նահանգներու Նախագահը մի՛շտ կը շեշտէ այն պարագան, որ եթէ «Խ. Միութիւն մերժէ Արեւմուտքի առաջարկները՝ ողբերգական հետեւանքներ պիտի ունենայ, նոյնիսկ՝ եթէ լրջօրէն ուսումնասիրուած չըլլայ»: Խորհրդային ո՛չ մէկ առաջարկ նկատի պիտի առնուի՝ եթէ Արեւմտեանները լքեն Լոնտոնի ժողովը: «Եթէ Խ. Միութիւն մերժէ այդ առաջարկները ընդունիլ, աւելցուց Նախագահ Այզընհաուըր, մարդկութիւնը պիտի դատապարտուի վտանգի մը՝ երկար ժամանակի համար»:

Եզրակացութեան մէջ, Սպիտակ Տան պետը ըսաւ.— «Գալով Միացեալ Նահանգներուն, մենք պիտի փորձենք բոլոր միջոցները՝ մարդկութիւնը փրկելու համար այդ վտանգէն եւ հաստատելու՝ իրական եւ մնայուն խաղաղութիւն մը»:

Նախագահ Այզընհաուըրի յայտարարութիւններէն քիչ ետք, Արտաքին նախարարութեան բանբերը յայտնեց թէ Լոնտոնի Ապազինման ժողովին ամերիկեան պատուիրակութեան ղեկավար Սթասըն շաբաթ օր Միացեալ Նահանգներ պիտի վերադառնայ՝ իր տղուն ամուսնութեան ներկայ գտնուելու համար. Սթասըն առիթէն պիտի օգտուի, Ուաշինկթընի մէջ Տըլըսի հետ տեսակցելու եւ խօսակցութիւն մը ունենալու համար:

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

ԵՒ ՄԵԾ ՄԱՅՐԻԿԸ

— Մեծ մայրիկ, շատ չէ՞ աս տուածդ ... Ասոր կէսն ալ տաս, կը բաւէ...

— Չէ՛, աղջի՛կս, չէ՛... Շատ չէ... Երանի թէ աւելին ունենայի ու տայի...

— Բայց, դուն այս տոլարները քով քովի բերելու համար, տարիներով աշխատեր ես... Մե՛ղք ես: Եկուր ասոր կէսը ետ առ...

— Ե՞տ առնեմ... Ինծի նայէ որ ըսեմ — երբ օղորմած հոգին ողջ էր, ինծի, ամէն ատեն կ'ըսէր — «Կնիկ, ազգին պա՛րտք ունինք, պա՛րտք, կը հասկնա՞ս... Ասչափ տարի է մենք մեզի համար, մեր զաւակներուն համար կ'աշխատինք... Եկուր քիչ մը խնայողութիւն ընենք *մէ*, եկեղեցիին բան մը տանք...»

— Ատ որքա՜ն բարեսիրտ, ազգասէր մարդ է եղեր օղորմած հոգին, մեծ մայրիկ...

— *Հա՛*, բարեսիրտ էր, ազգասէր էր, եկեղեցասէր էր... Յիսուն տարի, իրարու հետ ինկանք ելանք *մէ*, օր մը բերնէն գէշ խօսք մը չլսեցի...

— Ի՞նչ գործ կ'ընէր, մեծ մայրիկ...

— *Փալլիքան* կը գործէր...

— Կանուխէ՞ն Ամերիկա եկեր էք...

— Առաջին ջարդին տարին...

— Ըսել է, 1896ին...

— Հա՛... Նոր պսակուած էինք: Այս տեղուանքը ինկանք... Տո՛ւնը քանդուի ան Թուրքին, որ մեր կեանքը *հարամ* բրաւ ... Լեզու չկար բերանիս... Բառ մը անգլերէն չէինք գիտեր...

— Դրամ ունէի՞ք...

— Դրա՞մ, մեղա՛յ, ըսէ... Կարմիր ոսկի մը ես սրտեղուկս կապած էի, կարմիր ոսկի մըն ալ, ա՛ն ունէր վրան... Բայց, չեմ մոռնար, երբ ոտքերնիս հողին վրայ դրինք, ընկերութիւն մը մեզ առաւ տարաւ... Միւս օրն ալ եկան օղորմած հոգին *փալլիքա* տարին:

— Ի՞նչ կը շահէր, մեծ մայրիկ:

— Հինգ տոլար շաբաթը...

— Կը բաւէ՞ր...

— Բաւեցուցինք... *Հէմ* քանի մը տոլար ալ մէկ կողմ դրինք... Վերջը, Աստուած մեզի երեք զաւակ տուաւ... Դպրատուն դրկեցինք, մարդ բրինք... Հիմա երեքն ալ կարգուած են, փա՛ռք Տիրոջը...

— Դո՞ւն ալ աշխատեցար, մեծ մայրիկ...

— *Հա՛*, երեսուն տարիի չափ ալ ես աշխատեցայ... Ձեռք ինտո՞ր մէջէն պիտի ելլէինք... Օղորմած հոգին վաստկածը չէր բաւեր...

— Քանի՞ տարեկան ես, մեծ մայրիկ...

— Եօթանասունը ուր...

— Զաւակներուդ քո՞վ կ'ապրիս...

— Չէ՛, աղջիկս, չէ, աս երկիրները ատանկ բաներ չկան... Ամէն մարդ իր գլխուն... է, օտար հարս է, կ'ուզէ՞ *քի* իրեն հետ ապրիս... Մինակուկս կ'ապրիմ...

— Անշուշտ կառավարութենէն բան մը կ'առնես...

— Հա՛, Աստուած պահէ այս երկիրը...

— Հիմա զանք աս նուէրիդ... Նորէն կ'ըսեմ, շատ է աս տուածդ, մեծ մայրիկ ... Եկո՛ւր, խօսքս մտիկ ըրէ, կէսը ետ առ...

— Ինծի մե՞ղքը պիտի խօթես, աղջիկս ... Չըլլար... Օղորմած հոգին գերեզմանին մէջ կ'անիծէ: Ազգին դրամն է տուածըս, եկեղեցիին դրամը... Ա՛լ, ինչո՞ւ հազարներ չունիմ... Առ աս դրամը, *մէ* քու մեծերուդ տուր... *Ամա՛*, խնդիրք մը ունիմ, կ'ընե՞ս...

— Ըսէ նայիմ, մեծ մայրիկ...

— Երբ մեծերը հրաման ունին, աս դրամին մէկ մասով Աստուածամօր պատկերին առջեւ խաչ մը դրէք, վրան ալ գրել տուէք օղորմած հոգիին անունը... Հրամա՛ն կու տա՞ն, կ'ըսես...

— Կուտա՛ն, մեծ մայրիկ, կուտա՛ն...

— Աստուած երեսնիդ նայի ամէնուդ ալ ... Հայոց ազգին եկեղեցիին համար աշխատողները դրախտ կ'երթան աղջիկս, դրախտ:

Ու մեծ մայրիկը սկսաւ աղօթել... «Զայն հառաչանաց հեծութեան սրտի՝ ողբոց աղաղակի քեզ վերընծայեմ...»

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՔԱՐՈԶ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՌԷՆ

Փարիզի Ս. Յովհ.-Մկրտիչ եկեղեցին հետեւեալ հեռագիրը ստացած է Էջմիածինէն.—

«Սեպտեմբեր 1ին Մոսկուայի ժամով 17,30ին Մոսկուայի ռատիօկայանէն 25, 31 եւ 41 մեթր կարճ ալիքով պիտի հաղորդուի Վեհափառ Հայրապետին քարոզը եւ հոգեհանգստեան արարողութիւնը, կատարուած ազգային բարերար ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆի յիշատակին:»

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ

ԶՈՐԻՆ ՄԻՇՏ ԿԸ ՊԱՀԷ ԻՐ ԺԽՏԱԿԱՆ ԴԻՐՔԸ

Լոնտոնի Ապազինման ժողովին մէջ, խորհրդային պատուիրակ Զորին կը մնայ իր ժխտական դիրքին վրայ, զոր որդեգրած է միջ-երկրային հրթիռի յայտնութենէն անմիջապէս ետք:

Ամերիկեան պատուիրակ Սթասըն, Զորինի չկամութեան պատասխանելով, յայտնեց, թէ Արեւմտեաններու առաջարկները համաձայնութեան իրական ճամբայ մը կը բանան: Մինչդեռ, խորհրդային պատուիրակին կարծիքը այդ չէ, այլ՝ Կրեմլինի կողմէ ճշդուած պայմանները:

Ամերիկեան շրջանակներուն մէջ կը մտածեն, թէ կարելի չէ բան մը հասկնալ Ռուսերու բռնած դիրքէն:

Ամենայն դէպս, եթէ Զորին չարու-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ»

Այս խորագրով Գ. Լազեանի ուսումնական եռահատոր աշխատասիրութեան մասին «Յառաջ»ի 21 Օգոստ. թիւին մէջ երեւցած Հրանտ-Սամուէլի «Օրուան Խօսքը»ին ի հաստատութիւն, միջադէպ մը կուգայ միտքս։

Լօզանի հաշտութեան խորհրդաժողովին օրերուն էր, 1924ի սկիզբը։ Խորհրդային վարչաձեւ պարտադրուած էր Հայաստանի։ Շատեր կը կարծէին թէ այդ վարչաձեւին տակ Հայաստան իսկապէս անկախ պետութիւն մը պիտի ըլլար։ Փախստականները հոն պիտի կարենային երթալ ազատօրէն, եւ արտասահմանի չորս հովերուն տարուբեր աքսորական ու անհայրենիք Հայերս՝ վերջապէս մեզ պաշտպանող եւ մեզ իր հովանիին տակ առնող պետութիւն մը պիտի ունենայինք։

Դիմումներ ալ կատարուած էին Ազգային Պատուիրակութեան կողմէ, որպէսզի արտասահման գտնուող հարիւր հազարաւոր Հայերը, — որոնք կանոնաւոր հպատակութիւն մը չունենալով՝ մեծ դժուարութեանց ենթակայ էին — բոլորը միասին՝ նորաստեղծ խորհրդային հայ Հանրապետութեան քաղաքացի ճանչցուելով ըստ այնմ անցագիր ստանային եւ ազատէին վերջապէս իրենց անհայրենիք - մուհաճիրի անտանելի կացութենէն։

Ցաւալի է ըսել, որ Երեւանի կառավարութիւնը, Մոսկուայի չկամութեան բերմամբ, Հայաստանէն դուրս գտնուող բիւրաւոր Հայերուն այդ արդար ու բնական պահանջքին գոհացում չկրցաւ տալ, եւ ցայսօր հազարաւոր Հայեր անհայրենիք (ափաթրիդ) կը մնան։

×

Լօզան-Փալասի մէկ սրահին մէջ իրարու մօտ եկած՝ այս հպատակութեան հարցին մասին կը խօսակցէինք։ Ներկայ էին՝ Խատիսեան, Սինապեան, Բաշալեան, Պրիւքսէլէն եկած Միհրդատեանց, Պոլսոյ ռուս դեսպանատան աւագ թարգման Մանտելշթամ (Հայկական Հարցը եւ Ազգերու Դաշնակցութիւնը վաւերագիրքին հեղինակը) եւ տողերս ստորագրողը։

Միհրդատեանց շատ հաւատաւոր էր (հոգ չէ թէ յետագային Երեւան երթալով յուսախաբ եղաւ)։ Խատիսեան, Սինապեան եւ Բաշալեան՝ երկբայութեան մէջ էին։ Մանտելշթամ, թունդ համայնավար, բացարձակապէս չէր հաւատար հարցին իրագործման։ Իսկ ես՝ պարզ ունկնդիր էի։

Մանտելշթամ միջազգային համբաւ ունեցող մեծ իրաւաբան եւ դիւանագէտ, խորհրդական Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութեան, ողբացեալ Գրիգոր Զօհրապի մտերիմ բարեկամ, եւ յետոյ ամուսնացած անոր աղջկան հետ, կը պնդէր որ Խորհրդային Ռուսիա, ո՛չ Հայաստանի անկախութիւնը պիտի ճանչնար եւ ոչ ալ արտասահմանի Հայերուն՝ ռուսական կամ հայկական ազգութիւնը պիտի ընդունէր։

Թէեւ խնդրէն քիչ մը դուրս, հարցում մը ուղղեցի իրեն.—

«Ըսէք խնդրեմ, Պ. Մանտելշթամ, եթէ Ռուսիա կրկին ցարական կամ միապետական պետութիւն մը ըլլայ, պիտի ընդունի՞ հայկական անկախ պետութեան մը գոյութիւնը։ Ի՞նչ է ձեր կարծիքը այս մասին։»

Մանտելշթամ պահ մը լուռ մնաց, եւ յետոյ պատասխանեց.

— «Իմ կարծիքս ու տեսակէտս անկեղծօրէն այն է՝ որ Ռուսիա իր սահմաններուն մէջ չի կրնար ընդունիլ անկախ պետութիւններ, ըլլան անոնք մեծ կամ փոքր, տարբեր ցեղէ եւ տարբեր կրօնէ։

«Եթէ որեւէ վարչաձեւի Ռուսիա՝ ընդունի եւ ճանչնայ հայ անկախ պետութիւն մը, պատճառ չկայ որ չընդունի վրացական, ատրպէյճանական, տաղստանեան անկախ պետութիւններ իր Կովկասեան սահմաններուն մէջ։ Պատճառ չկայ նաեւ որ չընդունի լիթուանական, լեթոնիական, էսթոնիական եւ ուկրաինական եւ այլ անկախ պետութիւններ։ Այդ բանը Ռուսիոյ եւրոպական մեծ պետութիւն մը ըլլալու փլուզումը պիտի ըլլար։

«Կա՞յ եւրոպական ուրիշ մեծ պետութիւն մը որ իր սահմաններուն մէջ գտնուող՝ տարբեր ցեղէ ու կրօնէ փոքր կամ մեծ ազգութեանց այսպիսի անկախութիւն մը ճանչնայ։ Ֆրանսա պիտի ընդունէ՞ր Պրըթանյի, Ալզաս-Լորէնի, Պասքերու անկախութիւնը։ Այսպէս եւ ուրիշ մեծ պետութիւններ որոնք զանազան ցեղերէ ժողովուրդներ ունին իրենց տիրապետութեան տակ։

«Ռուսական որեւէ կառավարութիւն, ինչ վարչաձեւի ալ ըլլայ, իր հողին վրայ չի կրնար հանդուրժել հայ անկախ պետութեան մը, ոչ ալ ուրիշ փոքրամասնութեան մը անկախութեանը։»

Այսպէս պատասխանեց հարցումիս՝ հայասէր Պ. Մանտելշթամ։ Այսպէս էր որ Ռուսիա իր փոքր մատն իսկ չշարժեց համիտեան ջարդերուն շրջանին եւ ոչ ալ ի վերջոյ հայկական մեծ եղեռնին ատեն։

«Հայաստանը՝ առանց Հայու»․ այս եղած է Մեծն Ռուսիոյ քաղաքականութիւնը հանդէպ Հայերուս։

Այս մասին, եթէ Յառաջի ընթերցողները ներէին, կ'արժէր արտատպել Օրմանեան Պատրիարքի «Խոհք եւ Խօսք»ին 25րդ գլուխը (էջ 464-478), գրուած ի Դամասկոս, 1918 Մայիսին, ցոյց տալու համար այդ մեծ մարդուն տեսակէտը եւ մարգարէական յատկատեսութիւնը։

ՀՐԱՉԵԱՑ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Արձակուրդը, շատերուն պէս, զիս ալ նետեց Փարիզէն դուրս։

Մի՛ զարմանաք երբ ըսեմ, թէ նպատակս էր լերան մը լանջին հանգչող հիւղակ մը գտնել, ու անկէ դիտել համայնապատկերը դաշտին... կամ պարտէզի մը մէջ նստող տնակ մը խաղաղ, ուր օձիք ու փողկապ մէկ կողմ դրած՝ պիտի լսէի քաղցրալուր մեղեդին թռչուններուն ... եւ կամ, եթէ հնարաւոր ըլլար, երթալ մինչեւ ծովեզր, նստիլ ալիքներէն մաշած քարի մը վրան ու դիտել կապոյտ պաստառը ծովուն...

Բայց կէս ճամբան, այս երազներէս աւելի լաւ բան մը, որ ձայնն էր Ցեղին, ստիպեց զիս երթալ հոն՝ ուր կ'ապրին ափ մը Հայեր, Հայրենիքի կարօտը սրտերուն։

Շոգեկառքը կը կենայ։ Ու ես կ'իջնեմ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Այս գաղութին մասին, վերջերս շատ խօսուեցաւ։ Հայ եւ օտար թղթակիցներ, առաւել կամ նուազ չափով ներկայացուցին կեանքը, սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը։ Ըսելիք չկայ։ Այն ինչ որ ես պիտի տամ երկու բառով, չի ժխտեր անոնց աշխատանքը։

Երբ գիւղ կամ քաղաք մը կ'այցելեմ, առաջին գործս կ'ըլլայ Հայեր փնտռել։ Երբ գտնեմ, ինչ մեղքս պահեմ, անմիջապէս կը մօտենամ ու կը սկսիմ կարդալ սրտերուն խորը թաքնուած գրքերը։

Օ՜, այդ գիրքերը։ Ինչե՜ր չեն խօսիր։ անոնց իւրաքանչիւր տողը, որ գրուած է արիւնով, կը պարունակէ աշխարհ մը։ Կը բաւէ, որ դուք հետաքրքրուիք։ Եւ ահա, թերթերը կը դառնան։ Ու դուք ձեզ կը գտնէք գաղտնիքի մը առջեւ՝ Հայուն միայն յատուկ։

Առաջին առթիւ պիտի տեսնէք նկարագիրը ցեղին, որ կուգայ դարերու խորէն։ Յետոյ բարքն ու վարքը։ Աւելի վերջը իր աշխատանքը։

Վալանսի մէջ հանդիպեցայ մեծ թիւով Հայերու, որոնք անժխտելիօրէն կը լրացնեն վերոյիշեալ երեք կէտերը։ Ազգային գիտակցութիւնը, շնորհիւ ձեռներէց «Նուիրեալներու», կը մնայ միշտ բարձր։ Մայրենի լեզուն կը հոլովուի բոլորին շրթներուն վրայ։ Ու հայ ստեղծագործ բազուկը, քիչ մը ամէն տեղ, բուրաստանի վերածեր է իր տունն ու պարտէզը։

Անշուշտ ներողամիտ պիտի ըլլան մեր հայրենակիցները, այստեղ անուններ չյիշատակելուս համար։ Ամէնքն ալ որոշ չափով ունին իրենց աշխատանքները, գաղութին բարօրութեանը համար։

Որպէսզի տպաւորութիւններս ըլլային լրիւ, վերջին պահուն կ'այցելեմ Յառաջի աշխատակից Տիկին Օսէթ Միքայէլեանի, ու կը խնդրեմ կարգ մը տեղեկութիւններ։ Այս ազնիւ Ֆրանսուհին, որ միշտ պաշտպանած եւ գովեստով խօսած է գաղութին մասին, սահուն հայերէնով մը կը գնահատէ տեղացի Հայերուն աշխատասիրութիւնը, խաղաղասիրութիւնը եւ հաւատարմութիւնը իրենց երկրորդ Հայրենիքին՝ պատկան իշխանութեանց մօտ։ Եւ որպէսզի փաստ ըլլամ, ցոյց կուտայ տեղւոյն «Տօֆինէ Լիպերէ»էն ծրար մը, որոնց մէջ Մայիս 28ի, Ապրիլեան Եղեռնի եւ այլ պատմական թուականներու մասին ստորագրած է բազմաթիւ յօդուածներ։

ՎԻԷՆ.— Այս պատմական քաղաքը, որ հաստատուած է երկու ծառազարդ լեռներու մէջ, նոյնպէս իր մէջ կը համրէ մեծ թիւով Հայեր, որոնք կ'ապրին լաւագոյն օրերու յոյսը սրտերուն։

Հոս ալ գաղութը ունի իր «Նուիրեալներ»ը, որոնք ձեռնհասօրէն կ'առաջնորդեն դէպի հաւաքական աշխատանք։

Ազգապահպանման հարցը գովելի է։ Մամիկն ու թոռնիկը հայերէն կ'արտայայտուին։ Կը յարգուին մեր բարքերն ու սովորութիւնները։ Խաղաղասէր են, ու գնահատուած պետական անձնաւորութիւններէն։

ԼԻՈՆ.— Այս մեծ եւ հայաշատ քաղաքին մասին կարելի չէ խօսիլ լրիւ։ Մէկ օրուան ներկայութիւնս իր ծոցին մէջ, առիթ չտուաւ ծանօթանալու գաղութին կեանքին։

Քանի մը ընտանիքներ, որոնց այցելելու պատիւն ունեցայ, վերջին ծայր խանդավառեցին զիս։ Անշուշտ չէք սպասեր, որ հրաշքի պէս բաներ մը պատմեմ։ Ամէնքն ալ լրած են իրենց կարելին։ Ապացո՞յց, Մեծասքանչը ամէն տունի մէջ՝ ամէնուն շրթունքին ծայրն է։ Ու ազգապահպանումը, թէեւ դանդաղ, բայց վճռական քայլերով յառաջ կը տարուի։

Այս պզտիկ բան մը՛ կարծէք։

ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ԲԱՐԻ ԳԱԼՈՒՍՏ
ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿԱՎԱՅՐԻՆ

Պաստառի վրայ մակագրուած այս տաք եւ սրտաշարժ խօսքերը կարդալով, 250 հայ տղաք եւ աղջիկներ մուտք գործեցին Լա Պառէլ հաստատուած Նոր Սերունդի ճամբարը։

Լիքը երիտասարդութեամբ, փոքրիկ «Հայաստան» մըն է, հոգեպարար հայրենիք մը, այս տարուան մեր ճամբարը։ Լայնածաւալ եւ կանանչազարդ տարածութեան մէջ հաստատուած երկյարկանի մեծ շէնք մը, օժտուած լայն յարմարութիւններով, ու դաշտին մէջ կենսայորդ երգերուն եւ ժպտուն հովերուն ի տես, հըպարտօրէն եւ իր վառ գոյներովը հովին ու արեւին կը ծածանի ֆրանսական դրօշին կից՝ մեր յաւէտ պաշտելի Եռագոյնը։

Հոս փութացած են հայորդիներ. եկած են փարիզեան շրջաններէն, կեդրոնական Ֆրանսայի այլ եւ այլ վայրերէն եւ Մարսէյլէն. թուով 250 հոգի։ Ու անվիճելիօրէն իրենց հետ բերած իրենց տարիքին խանդն ու եռանդը։ Նայեցէք մեր տղոց եւ աղջկանց հայութիւն բուրող աչքերուն. մտերմացէ՛ք անոնց մտքերուն եւ զգացումներուն, խորը մտէք իրենց ներքին իղձերուն եւ ձգտումներուն, եթէ շատերուն մէջ անգիտակից Հայն է որ կը քնանայ, այլոց մէջ իրենց տարիքին եւ արիւնին գիտակցութեան տէր նկարագրեր են որ ի յայտ կուգան։

Ներկայ պէտք էր ըլլայիք, սիրելի երէցներ, ականատես եւ ականջալուր ըլլալու համար մեր տղոց եւ աղջիկներու ինքնաբուխ ծափերուն եւ հպարտ հայեացքներուն, երբ «Հայուն Եռագոյնը» վեր, դէպի վեր բարձրացաւ ծածանելու համար ամբողջ մէկուկէս ամիս։

Գարնանաշունչ պատկեր է, սրտեր տաքցնող եւ խանդավառող դարուն, օտար այս ափին։

Հոգեյոյզ այս միջավայրին մէջ, ուր անպակաս է երգն ու պարը, ուր պտոյտները եւ գեղարուեստական երեկոները իրար կը յաջորդեն, չէ մոռցուած դաստիարակչական բաժինը։

Գիտակից իրենց կոչումին եւ դերին, ճամբարին կազմակերպիչ մարմինը՝ Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութիւնը, մասնաւոր ծրագրով ճամբար հրաւիրած է ընկ. Ժ. Միրիճեանը։ Երկու օր մէկ տեղի կ'ունենան դասախօսութիւններ եւ վիճաբանական ասուլիսներ. կէսական ժամ տեւող դասախօսութեանց շարքը իր մէջ կ'ընդգրկէ յեղափոխական, ազգային, գրական եւ պատմական այլ եւ այլ նիւթեր, ու ինչ որ խանդավառիչ է, երիտասարդ ունկնդիրները գիտակից կարգապահութեամբ եւ անհրաժեշտ նօթագրութեամբ կը հետեւին բոլոր դասախօսութեանց, իսկ վիճաբանական ասուլիսներուն իրենց գործնական մասնակցութիւնը կը բերեն։

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՀԱՅՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

«Բայց այլեւս վերջացած է», ըսաւ Թորտ, ու դրամապանակը գրպանը դնելով հրաժեշտ առաւ ու մեկնեցաւ։

Իրեն ընկերացողները հետեւեցան համրաբար։

Տասնըհինգ օր յետոյ հայրն ու որդին կը նաւարկէին լճին վրայ, խաղաղ, հոգեպարար օդով մը, դէպի Սթորլիտէն, ամուսնութեան վերջին կարգադրութիւնները ընելու համար։

«Այս նստարանը լաւ ամրացուած չէ», ըսաւ զաւակը, ու ոտքի ելաւ տեղաւորելու համար նստարանը որուն վրայ էր ինք։

Ճիշդ այդ վայրկեանին ոտքը սահեցաւ. ու թեւերը վերցուց, ճիչ մը արձակեց եւ ջուրը ինկաւ։

«Թի՛ն բռնէ», աղաղակեց հայրը, ընդոստ ցատկելով ու թին երկարելով։

Բայց տղան, մէկ երկու փորձերէ յետոյ, անշարժացաւ։

«Կը հասնի՛մ», գոչեց հայրը, ու սկսաւ թիավարել դէպի իր որդին։ Այն ատեն, տղան կռնակին վրայ դարձաւ, երկա՛ր նայուածք մը նետեց հօրը ու իջաւ ջուրին յատակը։

Թորտ չէր հաւատար տեսածին, նաւակը կեցուց, աչքերը սեւեռեց այն կէտին ուր տղան ծովամոյն եղած էր, իբր թէ կրկին վեր պիտի ելլէր ան։ Քանի մը պղպջակներ յայտնուեցան ջուրին մակերեսին, յետոյ՝ քանի մը հատ եւս, ու ի վերջոյ պղպջակ մը եւս ցայտեց, եւ լիճը հանդարտեցաւ եւ հայելիի մը նման կը փայլէր առաջուան պէս։

Երեք օր ու երեք գիշեր մարդիկ տեսան հայրը որ կլոր-կլոր կը դառնար աղէտին վայրին վրայ, առանց սնունդ առնելու եւ առանց անկողին մտնելու. լճին ջուրերը կը փրփրեցնէր, գտնելու համար զաւկին մարմինը։ Ու երրորդ օրուան արեւածագին, գտաւ զայն, ու իր թեւերուն մէջ դրկած, բլուրն ի վեր մագլցեցաւ դէպի իր տունը։

Այդ օրէն մօտաւորապէս տարի մը յետոյ էր որ, աշնանային երեկոյ մը, քահանան լսեց որ մէկը, դուրսէն, կը ջանայ գտնել դրան բռնատեղին։ Հայր Սուրբը դուռը բացաւ, ու ներս մտաւ բարձրահասակ, նրբամարմին, քիչ մը կորաքամակ ու սպիտակահեր մարդ մը։ Քահանան երկա՛ր անոր նայեցաւ, մինչեւ որ ճանչցաւ զինքը։ Թորտն էր։

«Ինչո՞ւ դուրս ելած էք այսքան ուշ», ըսաւ Տէր Հայրը, ու կանգ առաւ անոր դիմաց։

«Օ՜հ, այո՛, ուշ է», ըսաւ Թորտ, ու աթոռ մը առաւ։

Քահանան եւս նստեցաւ, բայց սպասեց որ նախ այցելուն խօսի։ Երկա՛ր, երկա՛ր լռութիւն մը յաջորդեց։ Ի վերջոյ, Թորտ ըսաւ.

«Հետս բերած եմ բան մը, զոր ուրախ պիտի ըլլայի աղքատներուն տալով, կ'ուզեմ որ ան իբր կտակ արձանագրուի իմ զաւկիս անուան»։

Ոտքի ելաւ, բուռ մը դրամ դրաւ սեղանին վրայ, ու կրկին նստեցաւ։ Քահանան համրեց։

«Մեծ գումար մըն է», ըսաւ։

«Տանս գինն է։ Այսօր ծախեցի»։

Քահանան լռեց երկար ժամանակ։ Յետոյ հարցուց քաղցր ձայնով մը.

«Հիմա ի՞նչ ընել կը մտածես, Թո՛րտ»։

«Աւելի լաւ բան մը»։

Քիչ մը եւս նստեցաւ Թորտ, աչքերը վայրահակ, քահանան ակնարկը Թորտի սեւեռած։ Ու դանդաղ, բայց մեղմ ձայնով մը Հայր Սուրբը ըսաւ.

«Կը յուսամ թէ ի վերջոյ բախտաւոր տեղ մը գնաց մանչդ»։

«Այո, այդպէս կը յուսամ», պատասխանեց Թորտ, աչքերը վեր առնելով, մինչ արցունքի երկու խոշոր կայլակներ կը սահէին այտերն ի վար։

ՊԻՕՌՆՇԹԵՌՆԷ ՊԻՕՌՆՍԸՆ

ՏԽՐՈՒՆԻ

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յառաջ). — Օգոստոս 23ին սեւ հողին յանձնեցինք մեր լաւագոյն եւ հաւատարիմ ընկերներէն, բնիկ արաբկիրցի ընկ. Համբարձում Պասմաճեանը:

Արաբկիրէն եղած է Դաշնակցական. իր կեանքը տառապանքի շարան մը եղած է, թէպէտեւ բարեկեցիկ ընտանիքի զաւակ, սակայն 1895ի կոտորածին տեսնելով հայրենիքի մէջ Թուրքերու կողմէ կատարուած զարհուրելի ջարդը, կը մտադրէ վերջնականապէս հեռանալ հայրենիքէն, ու կը մեկնի Մ. Նահանգները, մտադրելով նաեւ ապագային իր քով տանիլ կինն ու զաւակները:

1915ի զարհուրելի տարագրութեան ընթացքին կը կորսնցնէ իրենները ու այլեւս հնարաւորութիւն չունենար վերադառնալու երկիր: Սակայն Ամերիկան ձգելով կը հաստատուի Ֆրանսա: Մարսէյլ չկար որ եւէ ազգային կամ կուսակցական ձեռնարկ, որուն իր մասնակցութիւնը բերած չըլլար: Մաքուր Հայ էր եւ հաւատաւոր Դաշնակցական: Իր կորուստով արաբկիրցի հայրենակիցները կորսնցուցին իրենց նահապետը, իսկ Հ. Յ. Դ. մեծ ընտանիքը իր լաւագոյն եւ նուիրուող վեթերան ընկերը:

Իր բարեհամբոյր բնաւորութեամբ սիրուած էր բոլորէն. ապացոյց այն, որ ուրբաթ օր իր մեռելակառքին կը հետեւէին բազմաթիւ համաքաղաքացիներ, ընկերներ եւ բարեկամներ:

Համաձայն իր փափաքին, փոխան ծաղկեպսակի, նուէրներ եղան Փարիզի Մշակոյթի Տան, Պէյրութի Նշան Փալանճեան Ճեմարանին եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մանկամսուրին, սոնց ընդհ. գումարն է 85.000 Փրանք:

Այս քանի մը տողերը, ընծայուած իր յիշատակին, թող չնչին վարձքը ըլլան իր հայրենանուէր խոնջէնքին:

Յ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Դաստիարակչական ծրագրին մաս կը կազմէ դրադարան-ընթերցարանը, ուր մեր մօտաւոր անցեալին եւ մշակոյթին աղերս ունեցող հայերէն եւ ֆրանսերէն գրքերու կողքին կանոնաւորապէս օրը օրին տեղ կը գտնէ, «Յառաջ»ը:

Ամէն գնահատանքէ վեր ձեռնարկ մըն է Նոր Սերունդի ճամբարը եւ անտարակոյս իր դրական ազդեցութիւնը կը թողու մասնակցողներուն վրայ:

Ձեռնարկը հայ երիտասարդութեան համար է, իրենց իսկ միջոցներով եւ ուժերով կազմակերպուած:

Միշտ դալար մնան ձեր հոգիները, հայորդիներ, ու մեր տարագիր կեանքին մէջ միշտ գարուն բուրէք դո՛ւք Դաշնակցական երիտասարդներ:

ԲԱՆԱԿՈՂ ՄԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

●

ԹԱԼԻՆԻ մէջ, բազմաթիւ ընթերցողներու ներկայութեան, քննարկուած է Խաչիկ Դաշտենցի «Խոդեդան» վէպը: Հետեւեալ օրը, հեղինակը գացած է Իրինդ գիւղը եւ հանդիպում ունեցած այն սասունցիներէն մէկ քանիին հետ, որոնք որպէս նախատիպ ծառայած են «Խոդեդան» վէպի հերոսներուն համար:

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԻ երիտասարդ գրողները իրար քով գալով, կազմած են միութիւն մը: Այս առթիւ ողջոյնի եւ մաղթանքի նամակներ ստացած են Հայաստանի Գրողներու Միութեան վարչութենէն, Աւետիք Իսահակեանէն, Գեղամ Սարեանէն, Սերօ Խանզադեանէն եւ ուրիշներէ:

ԳԱՆՁԱՅԻ մէջ (Վրաստան), այն տունը ուր Վահան Տէրեան ծնած է 1885ին ու անցուցած իր մանկութեան տարիները, վերածուած է Վահան Տէրեանի նուիրուած թանգարանի: Տան մուտքին, մասնաւոր յուշատախտակի մը վրայ հայերէն, ռուսերէն եւ վրացերէն լեզուներով գրուած է՝ «Վահան Տէրեանի տուն-թանգարան», իսկ յուշատախտակին վրայ ամրացուած է բանաստեղծին դիմանկարը:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ երկերու երեք հատորեակի առաջին հատորը լոյս տեսած է Մոսկուայի մէջ ռուսերէն լեզուով՝ «Դրուժբա Նարոդով» ամսագրի հրատարակութեամբ: Այս առաջին հատորին մէջ զետեղուած են «Նամուսը», «Հրդեհ նաւթահանքերում», «Զար ողին», «Կրակը», «Ֆաթման եւ Ասադը» եւ այլ գործեր: Հայերէնէ ռուսերէն թարգմանութիւնները կատարած են Հ. Խաչատրեանց, Ա. Գիւլնազարեան եւ Ա. Դիլանեան: «Ալեքսանդր Շիրվանզադէ» կենսագրական-քննադատական ակնարկը գրած է Հր. Թամրազեան:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ երիտասարդ հեղինակներու (մինչեւ 35 տարեկան) գործերու մրցանակաբաշխութեան մէջ արձակի երկրորդ մրցանակը շահած է Պ. Զէյթունցեան, իր գրած պատմուածքներուն համար:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութեան մասնաւոր մէկ հրամանագրով ակադեմիկոս Լ. Ա. Օրբելի պարգեւատրուած է Լենինի շքանշանով՝ ֆիզիոլոժիի գիտութեան ասպարէզին մէջ մատուցած աչքի ինկող ծառայութիւններու համար եւ գիտա-մանկավարժական գործունէութեան յիսնամեակին առթիւ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ նախարարներու խորհուրդին առընթեր Հայկական եկեղեցիի գործերու խորհուրդի նախագահը, Հրաչեայ Գրիգորեան, ազատ արձակուած է իր պաշտօնէն՝ ըստ իր դիմումին, ինչպէս կը գրէ «Սով. Հայաստան» (Օգոստոս 3): Անոր փոխարէն պաշտօնի կոչուած է Սերգէյ Գասպարեան:

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ կազմակերպուած է հերչէջային ցուցահանդէս մը, որ կը ներկայացնէ կրակի դէմ ձեռք առնուած միջոցներու եւ հրդեհները մարելու բոլոր մանրամասնութիւնները: «Հակահրդեհային միջոցառումների մասին» դասախօսութիւններ կարդացուած են ցուցահանդէսը այցելողներուն:

ՊԱՏԱՆԻ բռնցքամարտիկներու առաջնութեան մրցումները աւարտած են Լենինականի մէջ: Խաղերուն մասնակցած են հարիւրի չափ պատանիներ: Լաւագոյն բռնցքամարտիկներէն կազմուած է հայկական խումբ մը, որ Թալինի մէջ պիտի մասնակցի Խ. Միութեան պատանի բռնցքամարտիկներու առաջնութեան մրցումներուն:

ԵՐԵՒԱՆԻ «Երաժշտական կոմեդիա»ի թատրոնը բեմադրած է վրացական կատակ մը «Ծղնեթցի Մայան», որ Վրաց ազատագրական շարժումներէն դրուագ մըն է. վրացերէնէ հայերէն թարգմանութիւնը կատարուած է Ե. Սարուխանեանի կողմէ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ եւ Լիթուայի թէնիս խաղցողները բարեկամական մրցումներ ունեցած են Երեւանի մէջ: Հայաստանի մարզիկները յաղթած են 8-5 արդիւնքով:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ նախարարներու խորհուրդի որոշումով նախարարներու խորհուրդին առընթեր ստեղծուած է ռատիօհաղորդման եւ հեռատեսիլի պետական կոմիտէ մը, որուն նախագահ նշանակուած է Լեւոն Բարայեանը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ պետական օրհներգի (հիմնի) համար մրցում եւ մրցանակ հաստատուած էր քանի մը ամիս առաջ: Տրուած ըլլալով որ ստացուած ստանաւորները չեն համապատասխաներ առաջադրուած պահանջներուն, որոշուած է մրցանակաբաշխութեան ժամանակամիջոցը երկարաձգել մինչեւ 1957 Հոկտեմբեր 1:

*«ՍՈՎ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ»*ի Յուլիս 30ի թիւէն կ'արտատպենք բառ առ բառ: «Ինչո՞ւ աշակերտական կօշիկներ չկան: Այս հարցով ծնողները յաճախ են դիմում Երեւանի կենտրոնական ունիվերմագի աշխատողներին եւ, գոհացուցիչ պատասխան չստանալով, շարունակում են կօշիկ փընտռել քաղաքի արդիւնաբերական ապրանքների միւս խանութներում: Ի զուր...»

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ նուիրուած երեկոյ մը տեղի ունեցած է Մոսկուայի Կորքի պարտէզին մէջ: Երեկոյթին նպատակն էր քաղաքի հասարակութեան ծանօթացնել Հայաստանի տնտեսութեան, մշակոյթի եւ արուեստի նուաճումները: Երեկոն բացած է Խ. Միութեան նախարարներու խորհուրդին մէջ Հայաստանի մշտական ներկայացուցիչ Ս. Մելքումեանը. ապա խօսք առած է Հայկական Գիտութիւններու Ակադեմիայի նախագահ Վ. Համբարձումեանը, որ նկարագրած է հայ ժողովուրդի արձանագրած յաջողութիւնները՝ բոլոր մարզերու մէջ: Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերած են Տաթեւիկ Սազանդարեան, Նար Յովհաննիսեան, Արթուր Այդինեան, Լեւոն Գէօխլանեան, Աւագ Պետրոսեան, Հայֆիլհարմոնիայի երգի-պարի կազմը, եւ ուրիշներ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ Գերագոյն խորհուրդի մէկ հրամանագրով մինչեւ մէկ տարի բանտարկութեան եւ մինչեւ 1000 ռուբլի տուգանքի պիտի ենթարկուին այն բոլոր անձերը, որոնք մանր շահագիտութեամբ կ'ուզեն դրամ շահիլ. այսինքն՝ շահելու նպատակով արդիւնաբերական եւ պարենային ապրանքներու եւ այլ արժէքներու փոքր չափերով առուծախով կը զբաղին, զանազան փաստաթուղթեր, թատրոններու եւ շարժանկարի տոմսեր յաւելեան գիներով կը ծախեն, եւայլն:

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԻ «Ալ. Մեասնիկեան» քիմիական արտադրութեանց գործարանի 25 ամեակին առթիւ մասնաւոր շնորհաւորութիւններու արժանացած են վարիչ կազմի անդամներն ու բանուորները:

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԻ շրջանի Վահագնի գիւղի բնակիչներէն մէկը «Սով. Հայաստան»ին կը գրէ (Յուլիս 27). — «Ութ տարի առաջ մեր գիւղում փորուեցին բաղնիքի շէնքի հիմքերը: Մի քանի տարուայ ընթացքում հազիւ բարձրացուեցին պատերը, իսկ 1955 թուականից աշխատանքները թողնուեցին երեսի վրայ: Շինարարներն իրենց գործը աւարտած համարելով, այլեւս չէնքին մօտ չեն գալիս: Ի՞նչ են մտածում կոլտնտեսութեան եւ գիւղսովետի գործկոմի ղեկավարները:»

ՍՊԻՏԱԿԻ շրջանի Սարահարթ գիւղի միջնակարգ դպրոցի ուսուցիչներէն մէկը կը գրէ «Սով. Հայաստան»ին (Օգոս. 6). «Ես Հայոց լեզուի եւ գրականութեան դասատու եմ: Մեր դպրոցի աշակերտները, որոշ ուսուցիչներ, ինչպէս նաեւ գիւղի շատ բնակիչներ այս կամ այն բառի գիտական բացատրութիւնն ստանալու համար յաճախ ինձ են դիմում, բայց ես ձեռքիս տակ չունենալով հայոց լեզուի բացատրական կամ արմատական բառարան, երբեմն ի վիճակի չեմ լինում տրուած հարցերին գոհացուցիչ պատասխան տալ: ... Այս խնդրով Հայկական ՍՍՌ Լուսաւորութեան մինիստրութեան ուղղած իմ դիմումները մնացել են անհետեւանք: ... Բացատրական եւ արմատական բառարանների վերահրատարակումը հրամայական պահանջ է դարձել: Այդ մասին պէտք է մտածեն Լուսաւորութեան մինիստրութիւնն ու հրատարակչական օրգանները»:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԽՐՈՒՆԻ. — Հալէպի մէջ վախճանած է Բերիոյ թեմի ընդհանուր փոխանորդ Գաբրիէլ Թ. Ծ. Վ. Գասպարեան: Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցած է Հայ Կաթողիկէ Աթոռանիստ եկեղեցւոյ մէջ Օգոստոս 13ին:

*«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»*ի տան դալար տանիքին վրայ տեղի ունեցած է Մայրերու Օրուան տօնակատարութիւնը, Օգոստ. 17ին: Ներկայ եղած է հոծ բազմութիւն մը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (122)

ԵՐԿՈՒՆՔ

●

ԳԼՈՒԽ ԻԸ.

ՀԻՆ ԴԱՒԱՃԱՆ ՄԸ

— Իշխանաց արժանի գինի է, ես այսպիսի գինի անգամ մ'էլ հանդիպած եմ Տարօնոյ մէջ, համը դեռ բերանս է. Բագրատունեաց Մշոյ կարասներէն տիկս լցուցի, ո՛ գիտէ քանի տարուան գինի էր:

— Աս գինին էլ նորա խնամին է, որսորդ եղբայր, Արծրունեաց ապրանք է, Դերենիկ իշխանը ինձ ուղարկեց... անցեալ տարի... ոչ... առաջին տարի... միտքս չէ հիմա:

— Դու մեծ մարդկանց հետ գործ ունիս, հայր սուրբ, քու վանքդ պէտք էր նորէն նոր շինէին այդ մեծ իշխանները:

— Այն էլ կարելի է, խելօք մարդը պարագաներէ օգուտ քաղել գիտնալու է: Ս. Կարապետ գնացել ես, որսորդ եղբայր, այնպէ՞ս չէ, ի՛նչ արեղաներ կան այնտեղ որ խոտաճարակ կ'ապրին: Ես այդ կեանքը կը ճանչեմ, ես էլ այնպէս կը մընայի թէ որ արթուն չլինէի... ի՛նչ որ է, այսչափ միայն յաջողեցայ, եթէ քիչ մը ժամանակ տեւէր, ես եպիսկոպոս եղած էի:

— Քու եպիսկոպոսութեանդ յաջողելո՛ւն, ըսաւ Վահրիճ եւ բաժակը պարպեց:

— Քու միշտ յաջո՛ղ որսորդութեանդ, պատասխանեց հայր սուրբը եւ չկենալով. բայց քանի անգամ է որ եպիսկոպոսութիւն կը մօտենայ, հա՛ բռնեցի կ'ըսեմ՝ դարձեալ ձեռացս կը փախչի:

— Այսչափ դժուա՞ր բան է եպիսկոպոսանալը:

— Ի՛նչ, գիւրին բան գիտցա՞ր, բայց դարձեալ քանի անգամ գիւրացաւ. ես որ մէկ քանի ամիս այս Դերենիկի հօր Աշոտ իշխանին ատենադպիրն էի. նա գերի գընաց... մնաց, միայն այս աւերակ վանքը ձեռք բերի վերջը, այս Դերենիկն ինձ խօսք տուաւ որ գիս Մարդաստան գաւառիս եպիսկոպոս ձեռնադրել տայ. գաւառը նորա ձեռաց գնաց, եպիսկոպոսութիւնն էլ իմ ձեռացս թռաւ:

— Այս բաժակը կը քամեմ մինչեւ վերջին կաթիլը եպիսկոպոսութեան գահնալուդ վրայ: Եւ Վահրիճ լցուց ու քամեց: Հայր սուրբը շատ մը նորա օրինակին հետեւեցաւ առիթն ամենեւին չկորսնցնելով: Վահրիճ հետաքրքրութիւն ունեցաւ այս առանց միաբանի վանահօր ամէն գաղտնիքն իմանալու, վասնզի տեսաւ որ շարունակ այդ Արծրունեաց հետ գործ ունեցել էր, վասնզի ինքզինքը Գուրգէնէ չէր կարող բաժնել, եւ իր տիրոջ հետ բարեկամ կամ թշնամի կը դառնար անդադար, եւ հիմա Հաղամակերտի դրան առաջ Երագանի գիւղին քով գտնելով Դերենիկի բարեկամ մը՝ իր կէս գինեհարեալ վիճակին մէջ օգուտ քաղել մտածեց, ուստի մէկ մը գինին գովելով, մէկ մը հայր սուրբին եպիսկոպոսութիւնը առաջ քշելով կուժին տակը հասաւ սեղանակցին հետ եւ տեսաւ որ մտերմութեան դուռ բացուեցաւ:

— Քեզի պէս արթուն վարդապետ մը դժբախտութիւն է որ այսպիսի անապատի մը վանահայր մնայ. բայց իշխանները երախտամոռաց էակներ են, դու հօրը ծառայեր ես, որդւոյն ծառայեր ես, կուժ մը գինւով ի՛նչպէս կարելի է զքեզ վարձատրել եւ գոհել. իրաւ ես չեմ գիտեր ինչ տեսակ ծառայութիւն ըրած ես սոցա, բայց վերջապէս իշխան մը այսպիսի ծանր եւ դժուար ժամանակի մէջ՝ քեզի պէս արթուն մարդու պէտք էր որ աս պատուական ըմպելիքէն ուրիշ վարձատրութիւն մ'ընէր:

— Իմ ըրած ծառայութիւնս Դերենիկին սովորական բան չէր... հիմա թող մնայ..

Իսկ Վահրիճ թէպէտ լաւ գիտէր թէ կուժը իր վերջին կարողութիւնը թափել էր, բայց կամաւ ուժով մը վեր առաւ ամանը որ իւր պարապութեան համար վարդապետին գլխէն աւելի բարձրացաւ. Հայր սուրբը հիւրընկալութեան պարտաւորութիւնն կատարեալ ընելով ձայնեց ծառային եւ հրամայեց ուրիշ լեցուն աման մը բերել: Արդէն վարդապետին լեզուն ծանրացել էր, եւ իշխանաց ապերախտութեան յիշատակն էլ գլխուն վրայնոյն պէս ծանրանալով՝ աչքերն սկսեր էին պղտորկնալ. Վահրիճ մխիթարութիւն մատուցանելով բաժակ բաժակի վրայ դարձեալ լցուց. վասնզի սա հաւատարիմ ծառան Գուրգէնի համամիտ չէր ամէն նիւթի մէջ, եւ նորա անոխակալ ներողամտութեան երբեք կամակից չէր. բայց բերան բանալ, խորհուրդ տալ չէր համարձակեր, եւ հազիւ երբեմն Խորսովու զուարթ վայրկեաններուն, միավանկ բառերով իւր իշխանին՝ Դերենիկի ըրած բարերարութիւնքը «չափազանց բարեսրտութիւն» անուանել համարձակած էր: Ուստի հիմա գտնելով Մարդաստանի մէջ վարդապետ մը որ իւր տիրոջ թշնամեաց բարեկամն էր, միտքը դրաւ թէ դա Դերենիկի լրտեսն է, եւ ամէն ջանք սկսաւ ի գործ դնել այդ մարդուն լեզուն արձակել:

— Հայր սուրբ, կը տեսնեմ թէ դու էլ ինձի պէս անբախտ մարդ ես, խելօք մարդու չես հանդիպեր, ես էլ իշխանի մը ծառայեցի տարիներով, ապերախտը երբ մեծութեան եւ փառքի հասաւ, գիս վռնտեց:

(Շար.) ԾԵՐԵՆՑ

նակէ մնալ ժխտական իր դիրքին վրայ, Արեւմտեաններն «ժամանակ վատնելու» նպատակ չունին եւ պիտի լքեն Ապագինման ապարդիւն ժողովը։ Այս պարագային, ուշադրութիւնները կը կեդրոնանան Նախագահ Այզընհաուըրի յայտարարութեանց վրայ, որոնց համաձայն Խորհրդայիններու բռնած դիրքը «ողբերգական» հետեւանքներ պիտի ունենայ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՅՈՒԼԻՍ 31Ի ԳԻՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ Ո՛Չ ՄԷԿ ՅԱՒԵԼՈՒՄ

Դրամին արժեզրկումին առաջքն առնելու համար, Ելմտական նախարար Ֆելիքս Կայեառ անցի օր յայտնեց իր ծրագիրները։ Նախապէս յայտնած էր, թէ Օգոստ. 15ի գիները անփոփոխ պիտի մնային, սակայն յետագային փոփոխութիւններ մտցնելով իր ծրագրին մէջ՝ Յուլիս 31ի գիներուն վրայ կանգ առաւ։

Ստորեւ՝ գլխաւոր արտադրութիւններ.—

Ծարտարարուեստ.— Յուլիս 31ի գիները նոյնը կը մնան։ Բացառութիւն կը կազմեն ելեկտրական եւ մեքենական արտադրութիւնները։

Դեղօրայք.— 5-6 առ հարիւր գիներու նուազում։

Գրենական պիտոյքներ.— Կառավարութիւնը պիտի խնդրէ, որ դպրոցականներու յատուկ պիտոյքներու վաճառականները իրենց գիները պակսեցնեն։

Առեւտուր եւ սպասարկութիւն.— Յուլիս 31ի գիները, բացառութիւն կը կազմեն շինութեան գործերը եւ հանրօգուտ այլ աշխատանքները։

Երկրագործական արտադրութիւններ եւ ձկնեղէն.— Նախապէս դրուած գիները ի զօրու չեն եւ կրնան փոփոխութիւններու ենթարկուիլ։

Կանանչեղէն.— Հետեւեալ կանանչեղէններուն վրայ տուրքերու յաւելում.— սոխպղին (քիլօն 65 ֆր.), պրաս (65 ֆր.) սոխ (45 ֆր.), կաղամբ (30 ֆր.)։

Հաւկիթ.— Գիներու նուազում։

Գինի.— Տուրքերու յաւելում, պայմանաւ որ Սեպտեմբեր 3ին երեք ֆրանքի յաւելումը չեղեալ նկատուի։

«Պաշտօնաթերթ»ը հրատարակած է գիներու փոփոխման ենթարկուած պիտոյքներու ընդարձակ ցանկ մը։

ՀԱՆԴԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Ինչպէս ծանօթ է, ՄԱԿի յառաջիկայ ժողովին մէջ սեղան պիտի դրուի Ալժերիոյ հարցը։ Այս ուղղութեամբ միջազգային հանրային կարծիք պատրաստելու համար գործի լծուած են օրինաւոր իշխանութիւնները եւ ապստամբները։ Արտաքին նախարար Փինօ ներկայիս Հարաւային Ամերիկա կը գտնուի եւ մեծ քաղաքներու մէջ բացատրութիւններ կուտայ Ֆրանսայի ծրագիրներուն մասին։ Իրենց կարգին, ապստամբներն ալ ներկայացուցիչներ ղրկած են զանազան երկիրներ։ Այս վերջիններուն գլխաւոր մարզադաշտը արաբական աշխարհն է։

Մինչ այս մինչ այն, նկատելի է, որ վերջին 24 ժամերու ընթացքին կատարեալ հանդարտութիւն կը տիրէ ալժերիական հողամասին վրայ։ Ըմբոստները ոչ մէկ շարժում ըրին եւ բնակչութիւնը հանգիստ շունչ քաշելու ժամանակ ունեցաւ։ Հարց է, թէ այս կացութիւնը պիտի երկարի՞։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱԼԵՆԿՈՎԻ դատապարտութիւնը՝ Խրուշչեւի կողմէ, միջազգային շրջանակներու համաձայն խորհրդային նախկին վարչապետին կատարեալ արժեզրկումն է։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ պաշտօնապէս կը հաղորդեն, թէ Բուլգանին եւ Խրուշչեւ Սուրիա պիտի այցելեն ընթացիկ տարուան վերջաւորութեան։

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Փուժատի հետ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ մերժեց Կիպրոսի մասին միջազգային խորհրդաժողով մը գումարելու բրիտանական առաջարկը։

ՊԵԼԿՐԱՏԻ պաշտօնական շրջանակներուն համաձայն, Կոմուլքա Սեպտեմբերի կիսուն Եուկոսլաւիա պիտի այցելէ, ինչպէս նաեւ՝ Միկոյեան եւ Վորոշիլով։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Խորհրդարանը ընդունեցաւ սեւամորթներու քուէարկութեան իրաւունքը։

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Վարչապետ Ատընաուըր, խորհրդային վերջին հրձիգին մասին խօսելով, յայտնեց թէ Արեւմուտքը ռազմապէս միշտ աւելի զօրաւոր է Խ. Միութենէն։

Այրի Տիկին Ելեքտրա Աշոտ Մ. Խանձեան, Տէր եւ Տիկին Ներսէս Մ. Խանձեան եւ զաւակները՝ Միհրան եւ Լուիզ (Թեհրան), Տէր եւ Տիկին Գամեր Բենեամին եւ աղջիկը՝ Անահիտ, Տէր եւ Տիկին Արիս Պասէնցեան եւ զաւակները Լիլիկ եւ Արամ (Քալիֆորնիա), Տէր եւ Տիկին Երուանդ Պեկեան (Լոնտոն), Պ. Ստեփան Պեկեան (Լոնտոն), Պ. Լեւոն Պեկեան (Պոսթըն), Պ. Փիրօ Պալդարեան եւ զաւակը Ժորժ, Փիլիպս, Ժաքնոփուլօ Կարեկ, Ժորժոփուլոս, Փարան, Բենեամին ընտանիքները, Պ. Օշին Քիւչիւկեան (Աղեքսանդրիա), Աճէմեան եւ Գանճեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

ԱՇՈՏ Մ. ԽԱՆՁԵԱՆԻ

կսկծալի եւ յանկարծական մահը որ տեղի ունեցաւ Վիթելի մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցին։

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս նկատել իբր այդ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եկեղեցիի Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները՝ ողբացեալ Տիկ. Ազնիւ Տէր-Զաքարեանի մահուան առիթով.— Պ. Ռափայէլեան 1000 ֆր. Մայր Եկեղեցիի դպրոցին։ Զարխափան Ս. Աստուածածնի նորակերտ խորանին՝ Տքթ. Ս. Զաքարեան, Պ. Պ. Խըրիմեան եւ Փ. Սեֆերեան 1000ական ֆր. եւ Պ. Մարտիրոսեան 500 ֆր.։ Նաեւ՝ Պ. Ղ. Պօղոսեան 2000 ֆր. Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբին եւ 1000 ֆր. Սէն Ժերոմի դպրոցին։ Պ. Ե. Մելքոնեան 3000 ֆր. Մարսէյլի Հայ Արենոյշներուն։ Պ. Մարտիրոսեան 500 ֆր. Սեբ. Մուրատ ուսումնասիրացին։ Տքթ. Ս. Զաքարեան 2000ական ֆր. Փարիզի երկու Ծերանոցներուն։ Այս վերջին գումարները ստանալ եկեղեցիի Դիւանէն։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Համբարձում Պասմաճեանի մահուան առթիւ.— (քոյրը) այրի Տիկ. Մարիցա Սուալեան Մշակոյթի Տան 20.000 ֆրանք, Տիկին Զապէլ Զինիճեան Մշ. Տան 13.000, Ճեմարանին 12.000 ֆրանք, Արաբկիրի Հայրենակց. Միութիւն (Մշ. Տան) 5000, Պ. Աստուր Համալեան Մշակ. Տան 5000, Ս. Ժերոմի Հայաստան ենթակոմիտէ Մշ. Տան 2000, Պ. Ս. Արզումանեան Պօմոնի կապ. Խաչին 1000, Պ. Գուրգէն Փամուսեան Մշ. Տան 1000, Պ. Բարգէն Շաքարեան Մշ. Տան 2000, Պ. Նշան Մանուկեան Մշ. Տան 1000, Պ. Միհրան Խաչատուրեան Մշ. Տան 1000, Պ. Պօղոս Պօղոսեան Մշ. Տան 1000, Պ. Յր. Նիկողոսեան Մշ. Տան 1000, Պ. Ժորժ Հացագործեան Մշ. Տան 1000, Պ. Շաւարշ Թաշճեան Մշ. Տան 1000, Պ. Յովհ. Նագգաշեան Մշ. Տան 1000, Պ. Կար. Քաշեան Մշ. Տան 1500, Պ. Դանիէլ Եղիշեան Մշ. Տան 500, Ոմն Մշ. Տան 1000, Պ. Համ. Տիրատուրեան Մշ. Տան 1000, Պ. Մինաս Պօղոսեան Մշ. Տան 2000, Պ. Մինաս Պապլեան Մշ. Տան 2000, Պ. Թումեան «Հայ Բոյժ»ին 500, Տիկին Անժէլ Պօյաճեան Մշ. Տան 500, Պ. Ալպէր Մինասեան Մշ. Տան 500, Պ. Սուրէն Կարազեան Մշ. Տան 1000, Պ. Վազգէն Քէշիշեան Մշ. Տան 500, Պ. Յովհ. Գազունեան Մշ. Տան 1000, Պ. Արր. Լուսիկեան Մշ. Տան 500, Պ. Վարդեվառ Տէյիրմէնճեան Մշ. Տան 500, Պ. Գր. Էլոյեան Մշ. Տան 500, Պ. Ղազար Տէրտէրեան Մշ. Տան 500, Պ. Եղնիկ Տարագճեան Մշ. Տան 1000, Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէ Մշ. Տան 2000 ֆրանք։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ» կը ծախուի նաեւ Քատէի մեթրոյին դրուխի կրպակը։

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 20,30ին, Ահարոնեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Հին անդամատետրները միասին բերել։

ԿԱՐՏԱՆ.— Համախարբերդցիական Միութեան Կարտանի Մ. ճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Հ. Բ. Ը. Միութեան սրահին մէջ։ Օրակարգ՝ ա) Զեկուցում Միութեան 17րդ պատգամ. ժողովի. բ) Հաշուետուութիւն. գ) Վարչութեան ընտրութիւն եւ ընթացիկ հարցեր։

Անհրաժեշտ է Մ. ճիւղիս բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը այս ժողովին։

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1957–1958 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան։

Պարտականութիւն կը նկատենք տալ կարգ մը ծանօթութիւններ, Եւրոպայի միակ աղջկանց գիշերօթիկ վարժարանի ընդունելութեան մասին։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ հայուհիներու սերունդ մը։

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.) Ֆրանսականը, որ տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու "բրդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալորէային։

Բ.) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայադիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիները կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 120,000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան՝

I, BLD DU NORD — LE RAINCY
Tél. Le Raincy 172

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 31 ՕԳՈՍՏՈՍ
SAMEDI 31 AOUT
1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7981 33ème ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3782

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՐԵԼԻ՞ Է ԲՈԼՇԵՒԻԿԱՑՆԵԼ

Արաբական լայնածաւալ աշխարհի սըրտին վրայ կարելի՞ է իրագործել համայնավարական «Ժողովրդային Հանրապետութիւն» մը, իբրեւ արբանեակ ենթակայ Մոսկուայի:

Բոլոր երեւոյթները ցոյց կուտան թէ կարելի չէ:

Անկարելի է, ո՛չ թէ անոր համար, որ Ամերիկա եւ Ատլանտեան Ուխտի անդամ պետութիւնները թոյլ պիտի չտան այդ, այլ որովհետեւ սահմանակից արաբական երկիրները միահամուռ արգելք պիտի ըլլանատոր:

Ու դեռ աւելի առաջ երթալով, կրնանք ըսել թէ երկրին ժողովուրդն իսկ, իր ստուար մեծամասնութեամբ հակառակ պիտի ըլլայ նման վարչաձեւի մը հաստատումին:

Քանի որ խնդրոյ առարկայ երկիրը Սուրիան է, կարելի է անվարան յայտարարել թէ այդ երկիրը ընդունակ չէ նման վարչաձեւ մը մարսելու:

Հազիւ անկախութեան տիրացած, սուրիացի հայրենասէրները պիտի չուզէին բռնակալութեան տակ իյնալ:

Սուրիացի ժողովուրդը պայքարած է իր ազատութեան համար: Վկայ՝ Դամասկոսի Մէրճէի հրապարակին վրայ ճէմալ փաշայի հրամանով կախուած ազգայնական վարիչները՝ համաշխարհային առաջին պատերազմի ընթացքին: Յետոյ նաեւ 1944ի դէպքերը, որոնք թարմ են յիշողութեանց մէջ եւ որոնք յանգեցան անկախութեան:

Մէկ կողմ ձգելով Թուրքիան, որ երբեք պիտի չուզէ Կովկասէն ու Պուլկարիայէն վերջ երրորդ համայնավար արբանեակ մըն ալ ունենալ հարաւի իր սահմաններուն վրայ, արաբական միւս պետութիւնները պիտի չուզեն իբրեւ հարեւան ունենալ բոլշեւիկացած երկիր մը:

Լիբանան, որ բախտակից եղած է Սուրիոյ 1918էն ի վեր, իր խորհրդարանական վերջին ընտրութիւններով ցոյց տըւաւ թէ ո՛րքան հակառակ է համայնավարական գաղափարներուն:

Ընդդիմադիրները, որ մեծ պարտութիւն կրեցին, չէին ծածկեր իրենց «յառաջդիմական» ըլլալը, ձեռքի տակէ կը քաջալերուէին խորհրդային խորհրդաւոր ուժերու կողմէ:

Մեր հեռաւոր Երեւանն իսկ, իր ձայնասփիւռով խորհուրդ կուտար «յառաջդիմական» Հայերուն, որ քուէարկեն ի նպաստ կառավարութեան հակառակորդ թեկնածուներուն:

Լիբանանի հայութիւնը ընտրելով Դաշնակցութեան թեկնածուները, ցոյց տուաւ թէ մեծամասնութիւնը ո՞ր կողմն է:

Սուրիոյ միւս դրացին Յորդանան՝ անցեալ Ապրիլին ասպարէզէն միանգամ ընդ միշտ հեռացնելով համայնավարամիտ, «յառաջդիմական» դաւադիր վարիչները՝ ցոյց տուաւ թէ բանակն ու ժողովուրդը կանգնած են երիտասարդ Հիւսէյն Թագաւորի կողքին:

Այս նորազատ երկիրը նոյնպէս նախանձախնդիր է իր անկախութեան եւ չուզեր ենթարկուիլ բոլշեւիկեան լուծին:

Սէուտի Արաբիոյ Թագաւորը առաջինն էր, որ ընդունեցաւ «Այզընհաուըրի վարդապետութիւնը»՝ անձամբ երթալով մինչեւ Ուաշինկթըն: Այսինքն յանձնառու եղաւ արգիլելու համայնավարութիւնը իր երկրի սահմաններէն ներս: Իսկ վտանգի մը պարագային օգնութեան պիտի կանչէ Ամերիկան:

Աւելորդ է խօսիլ Իրաքի մասին, որ Անգլիոյ հետ միասին նախաձեռնարկ էր եղած կնքելու «Պաղտատի Ուխտը»: Իսկ հանրածանօթ ճշմարտութիւն է, որ այս Ուխտը կազմուած է արգելք ըլլալու համար Խորհրդային Միութեան ոտնձգութեանց Մերձաւոր Արեւելքի մէջ:

Տեսնուեցաւ արդէն թէ վերջին շաբաթներու ընթացքին ի՛նչպէս իրար անցան Սուրիոյ հարեւան պետութիւնները:

Իրաքի եւ Յորդանանի Թագաւորները Պոլիս գացին տեսնուելու համար Թուրքիոյ վարիչներուն հետ:

Սուրիա քանիցս բողոքեց, որ Թուրքերը զինուոր կը համախմբեն իր սահմաններուն վրայ:

Սուրիոյ Հանրապետութեան Նախագահ Շիւքրի Քուաթլիի կրկնակի տեսակցութիւնները գնդապետ Նասրի հետ, Սէուտի Արաբիոյ Թագաւորին դիմումները, Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահ Քամիլ Շամունի կոչերն ու հրաւէրները, Արաբական Լիկայի հաւաքոյթը եւ այլ երեւոյթներ ցոյց կուտան թէ արաբական աշխարհը ամէն միջոցի պիտի դիմէ արգիլելու համար համայնավար վարչաձեւի թափանցումը Սուրիոյ սահմաններէն ներս:

Կարելի չէ բոլշեւիկանացնել Սուրիան:

ՀՐԱՆԴ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԶՕՐԻՆ ՄԵՐԺԵՑ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ

ԱՊԱԶԻՆՄԱՆ ԺՈՂՈՎԸ ԸՆԴՀԱՏՈՒԵՑԱՒ

Խ. Միութեան անունով, Ապազինման ժողովին խորհրդային պատուիրակը՝ Զօրին, Եշ. օր ամբողջութեամբ մերժեց Արեւմտեաններու ներկայացուցած առաջարկները: Երկար յայտարարութեամբ մը, Վալերիան Զօրին եզրակացուց, թէ Արեւմտեաններու առաջարկները «իրապէս արժանի ոչինչ ունին»:

«Զօրս»երը խնդրեցին որ Զօրին ուսումնասիրէ իրենց առաջարկները, սակայն խորհրդային պատուիրակը չընդունեցաւ:

Ներկայիս Լոնտոնի ժողովը կ՚ընդհատուի, որովհետեւ Ապազինման հարցը պիտի քննուի ՄԱԿի համագումարին մէջ, ուր կրնան շարունակուիլ վիճաբանութիւնները:

Արեւմուտքը բարելաւած էր իր առաջարկները համաձայնութեան մը յանգելու համար: Թէեւ հիմնական փոփոխութիւն մը չկայ ընդհանուր ծրագրին մէջ, սակայն աւելցած են կէտեր՝ որոնք պէտք է դիւրացնէին խորհրդային հաւանութիւնը: Հակառակ ռուսական չկամութեան՝ Ատլանտեան դաշնակիցները Զօրինի վերջնագիր չտուին տակաւին.— ընդունիլ՝ կամ ո՛չ, ինչ որ կը սպասուէր: Այսուհանդերձ, ապազինման համար ներկայացուած ծրագիրը անբաժանելի է: Գըլխաւոր առաջարկները հետեւեալներն են.

1.— Ամերիկեան եւ խորհրդային զինուորական ուժերուն ընդհանուր թիւը՝ 2.500.000 հոգի. ֆրանսական եւ անգլիական ուժերուն թիւը՝ 750.000 հոգի:

2.— Դասական զէնքեր.— միջազգային քննիչ յանձնախումբի մը կողմէ այս զէնքերը հսկողութեան տակ պիտի առնուին:

3.— Պիւտճէ.— Միջազգային կազմակերպութիւնը հսկողութիւն պիտի բանեցնէ ռազմական ծախքերուն վրայ, որոնք կը կատարուին դաշնագիրը ստորագրող պետութիւններուն կողմէ:

4.— Հիւլէական զէնքեր.— արգիլուած են՝ բացի պաշտպանութեան պարագային: Հսկիչ յանձնախումբ մը պիտի քննէ հիւլէական փորձերուն ընդհատման վրայ, որ երկու հանգրուաններով պիտի տեւէ 12 ամիս: Մինչ այդ, եթէ կարելի ըլլայ համաձայնութիւն մը գոյացնել պատերազմական պիտոյքներու պատրաստութեան շուրջ՝ վերջնականապէս պիտի

(Շար.ը կառռա՛ 'Ի. էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

ԵՒ Ի՞ՆՉ ԼԵԶՈՒՈՎ

Վերջին թղթաբերով Երեւանէն ստացուած «Գրական Թերթ»ին մէջ ուշագրաւ յօդուած մը ստորագրած էր մեր տաղանդաւոր գրագէտներէն Ստ. Կուրտիկեան: Այդ գրուածքը ծանր եւ կծու բառերով կը քննադատէ «դաշնակցական մամուլը» որ երբե՛ք, երբե՛ք նկատի չունի եղեր Հայաստանի մէջ տեղի ունեցող գրական շարժումը, ու կը յիշէ հոն ծաղկող երիտասարդ գրողներու անունները, մշակութային որեւէ ձեռնարկ, հրատարակութիւն, գրական ու գիտական ակադեմիաներու գոյութիւն, եւայլն, եւայլն, մէկ խօսքով այդ «գարշելի կազմակերպութեան» թերթերը կ՚ուզեն բացարձակապէս անգիտանալ մեր հայրենիքին գրական վերելքը:

Անշուշտ մեծ վրդովումով կարդացի այդ իսկապէս գարշելի գրուածքը զոր ստորագրած էր սիրած եւ հաւնած գրողներէս մէկը: Առաջին մտածումս եղաւ, «ուրեմն գրագէտի մը ազնիւ նկարագրէն զուրկ է ան, սուտ խօսելու, խեղաթիւրելու եւ այդքան անվայել լեզուով մը քննադատելու եւ զրպարտելու համար սփիւռքի մամուլին ամէնէն կարեւոր ու տարածուած մէկ մասը»:

Երկրորդ մտածումս եղաւ ծրարել անմիջապէս եւ իրեն ղրկել այն բոլոր Դաշնակցական թերթերը, որոնց մէջ իրմէ, Գ. Մահարիէն, Յ. Շիրազէն, Վ. Անանեանէն, Ս. Կապուտիկեանէն, Նորենցէն, Տարոնցիէն, Ալազանէն (յիշելու համար քանի մը գլխաւորները) եւ մեծ ու փոքր բոլոր գրողներէն անհամար պատմուածքներ, ոտանաւորներ, հէքեաթներ եւ զանազան գրութիւններ կան: Բայց ծրարս երթալով այնքա՛ն մեծցաւ ու ծանրացաւ, որ կամացուկ մը տեղը դրի, մրմնջելով ինքնիրենս.— «Զարժեր...»:

Գալով «Հայաստանեան լուրերուն» ի՞նչպէս կարելի է այդքան կամաւոր կոյր ըլլալ: Չեմ ուզեր գործածել իրեն նման անվայել բացատրութիւններ եւ ածականներ: Թէեւ գրագէտի համբաւ չունիմ իրեն պէս, վախնալու համար անազնիւ կոչուելէ, բայց կը կարծեմ որ տարրական կըրթութիւն մը ստացած ենք սփիւռքի համեստ նախակրթարաններուն մէջ: Չէ՞ որ մենք հոս զուրկ ենք «Ակադեմիաներ»է եւ մնացեալէն...:

ՆՈՃԻ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՆՈՐ ԴԻՄԱԳԻԾԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԻՐԱՔ Կ'ՈՒԶԵՆ ՈՐ ԱՄԵՐԻԿԱ ՅԱՐԻ ՊԱՂՏԱՏԻ ՈՒԽՏԻՆ

Ամերիկեան Միջին Արեւելքի հարցերուն մասնագէտը՝ Լոյ Հէնտերսըն, Պոլսէն անցաւ Պէյրութ, ուր կը մնայ տակաւին: Անիկա նախագահեց Իրաքի, Յորդանանի եւ Պաքիստանի ամերիկեան դեսպաններու ժողովին: Տակաւին Հէնտերսըն Լիբանան պիտի մնայ այնքան ատեն, որ նոր հրահանգ մը չէ ստացած Միացեալ Նահանգներու Արտաքին Նախարարութենէն, որուն տեղեկագիր մը ներկայացուց: Հէնտերսըն իր կառավարութեան ներկայացուցած տեղեկագրին մէջ կը նշէ, թէ Իրաք եւ Թուրքիա ջերմ փափաք ունին, որ Միացեալ Նահանգները պաշտօնապէս ու վերջնապէս յարին Պաղտատի Ուխտին: Երկու երկիրներուն համաձայն, այս պարագան հոյակապ պատասխան մը պիտի ըլլայ Սուրիոյ:

Յորդանանի մասնակցութիւնն ալ, այս Ուխտին, օրակարգի հարց է: Այս առիթով, նշմարելի է որ Իրաքի գահաժառանգը Պոլսոյ իր արձակուրդները ընդհատելով Պաղտատ վերադարձաւ: Միւս կողմէ Յորդանանի Հիւսէյն արքան, որ ներկայիս Սպանիա կը գտնուի, տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Անգլիոյ Արտաքին Նախարար Սելվին Լոյտի հետ, որ նմանապէս այնտեղ կը գտնուի:

Գալով Հէնտերսընի, հարց կը տրուի թէ պիտի բաւարարուի՞ «բարեկամ» երկիրները այցելելով, թէ՞ պիտի հանդիպի նաեւ Գահիրէ կամ Դամասկոս: Այս ուղղութեամբ, Պէյրութի ամերիկեան շրջանակները կը մերժեն որեւէ բացատրութիւն տալ:

Արաբական շրջանակները խորհուրդ կուտան իրեն, որ Միջին Արեւելքէն չհեռանայ, գէթ՝ առանց Նասրի հետ հանդիպում մը ունենալու: Հէնտերսընի կը յայտնեն, թէ արաբական ո՛չ մէկ տագնապ կրնայ լուծուիլ՝ առանց Սէուտ Թագաւորին եւ Նախագահ Նասրի հաւանութեան:

Գալով Պաղտատի Ուխտին Ամերիկայի մասնակցութեան, հարցին մասնագէտները երկու լուծում կը նախատեսեն, սուրիական տագնապին պատասխանելու համար.—

1.— Սուրիոյ դրացի երկիրներուն՝ Թուրքիա, Լիբանան, Իրաք եւ Յորդանան, զինուորական, տնտեսական ու ելմըտական պայմանները բարելաւել, ամերիկեան օժանդակութեամբ:

2.— Նախագահ Նասրը լիազօրել, որ Ամերիկայի համաձայնութեամբ սուրիական հարցը կարգադրէ:

× Միացեալ Նահանգներու Պաղտատի Ուխտին յարելու հաւանականութեանց մասին խօսելով, Գահիրէի ձայնասփիւռին քաղաքական բաժնի խօսնակը յայտարարեց.— «Այդ պարագային՝ Միջին Արեւելքի մէջ պաղ պատերազմը աւելի՛ եւս պիտի լարուի, կամ՝ Քորէայի նման պատերազմ մը պիտի ծագի»:

× Բուլկանինի եւ Խրուշչեւի Սուրիա այցելութեան մասին խօսելով, Մոսկուայի՝ Արտաքին Նախարարութեան բանբերը յայտարարեց, թէ այդ զրոյցները ոչ մէկ հիմ ունին:

× Եմէն միշտ կը բողոքէ, որ Անգլիա իր հողամասին վրայէն զինուորականներ, հրետաններ եւ օդանաւեր անցուցած է... Մեծն Բրիտանիա իր կարգին միշտ կը մերժէ մտիկ ընել այդ բողոքները:

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Երէկ, խմբագրատան մէջ այցելութիւնը ընդունեցանք ծանօթ բիւզանդագէտ Օր. Սիրարփի Տէր Ներսէսեանի եւ իր քրոջ Տիկին Արաքսի Տէր Ներսէսեանի:

× Պրիւսէլի ծանօթ ազգայիններէն Տէր եւ Տիկին Մանուկ Պասմաճեանի:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ նախարարութիւնը կը հաղորդէ, թէ հետեւեալ դասու զինուորները պիտի արձակուին.—

1952/2 Ա. դաս.— Օդային ուժի զինուորները կ՚արձակուին 1957 Հոկտեմբեր 10ին: Հետեւակազօրքը եւ նաւազները՝ Հոկտեմբեր 15ին: (Ափրիկէի մէջ ծառայողները՝ Հոկտեմբեր 25ին, իսկ Եւրոպայի մէջ ծառայողները՝ Հոկտեմբեր 30ին):

1955/2 Բ. եւ 1955/2 Գ. դասերը.— Նախատեսուած են հետեւեալները.— 1955/2 Բ. դասին պատկանող եւ Ափրիկէի մէջ ծառայողները՝ 1957 Հոկտ. 30ին, իսկ Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ մէջ ծառայողները՝ Դեկտեմբեր 10ին:

1955/2 Գ. դասը կ՚արձակուի 1957 Դեկտեմբեր 31ին:

ՎՐԻՊԱԿ.— Երեք օրէ ի վեր «Յառաջ»ի թիւերը չեն փոխուած: Նոր շրջանի այսօրուան թիւն է՝ 3782:

ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ ԵՒ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

ՀԻՆԵՐԸ ԵՒ ՆՈՐԵՐԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

●

Երիտասարդ մտաւորականը, Պօղոս Սնապեան, իր խօսքը ուղղելով Սփիւռքի Հայ գրագէտներուն, կը հարցնէ. — «Հայ լեզուին ու հայ մշակոյթին հանդէպ ձեր սերունդին ցոյց տուած խանդավառութեան եւ նոր հասնողներուն հետաքրքրութեանց միջեւ ի՞նչ հիմնական տարբերութիւններ կը տեսնէք»:

Հարցումը, իր այս ձեւով, հարցում ըլլալէ աւելի բան մըն է. գրեթէ խոստովանութիւն մըն է: Ինք, երիտասարդ մտաւորական, կ'ընդունի, որ մեր սերունդը խանդավառութիւն ցոյց տուած է հայ լեզուին ու մշակոյթին հանդէպ, իսկ նորերը այդ խանդավառութիւնը չեն ունեցած, այլ հազիւ միայն հետաքրքրուած են մեր լեզուով ու մշակոյթով:

Հիմնական տարբերութիւնը, ուրեմն, մեր սերունդին եւ նոր հասնողներուն հետաքրքրութեանց միջեւ, ա՛յս է ահաւասիկ, — խանդավառութեան պակասը նորերուն մէջ:

Մեր դարը, իր նկարագրով, գիտութեան դարն է: Առաջ մարդիկ հետամուտ էին գիտութիւնը գրականացնելու, հիմա հետամուտ են գրականութի՛ւնը գիտականացնելու: Առեն մը աւելի շատ գրականութիւն կար գիտութեան մէջ. հիմա աւելի շատ գիտութիւն կայ գրականութեան մէջ:

Այս կը նշանակէ, որ խանդավառութիւնը հոն փոխած է միայն. լեզուին տեղը գրաւած գիտութիւնը, մշակոյթին տեղը՝ թեքնի՛քը:

Մեծմէ առաջ գիտուններն իսկ քիչ մը գրագէտ էին. հիմա, մեր օրերուն, գրագէտներն իսկ քիչ մը գիտուն են: Վախ ունիմ, որ առաջին «քիչ»ը օր մը ի վերջոյ պարտուի, եւ յաղթանակէ երկրորդ «քիչ»ը:

Այդ պարագային՝ ի՞նչ պիտի ըլլայ գրականութիւնը ուրեմն. պարզ է, պիտի գիտականանա՛յ: Չեմ ուզեր յոռետես ըլլալ, բայց նաեւ չեմ կրնար լաւատես ըլլալ:

Եթէ մէկը ուշադրութեամբ հետեւի Սփիւռքի գրականութեան ներկայ վիճակին, պիտի խոստովանի, ուզէ կամ չուզէ պիտի խոստովանի, թէ մեր սերունդի գըրողներէն շատերուն — եթէ ոչ բոլորին — գրական արձակը վերածուած է գրականաչունչ արձակի: Գրականութեան շունչը միշտ կա՛յ անշուշտ, բայց էութիւնը գրեթէ չկայ այլեւս:

Մեր գրականութիւնը վտանգին տակն է հետզհետէ դառնալու գրական հրապարակագրութիւն, օր մը ըլլալու համար միա՛յն հրապարակագրութիւն: Անոնք, որ խառնուածքով գրագէտ են, անո՛նք միայն պիտի կրնան — պիտի կրնա՞ն արդեօք — պահել գրական դրոշմը իրենց ստեղծագործութեան մէջ:

Արամ Հայկազ, Համաստեղ, Շաւարշ Նարդունի, Նշան Պէշիկթաշլեան, Նիկողոս Սարաֆեան եւ բազմաթիւ ուրիշներ չեղած են կամ չեղելու վրայ են զուտ գրականութիւն ընելու իրենց հիմնական կոչումէն եւ կամայ-ակամայ դարձած գրական հրապարակագիրներ: Ասկէ անշուշտ կը շահի մեր հրապարակագրութիւնը, բայց կը տուժէ գրականութիւնը:

Այսպէս՝ Արամ Հայկազ գրեթէ պատմուածք չի գրեր այլեւս: Համաստեղ մոռցաւ գիւղը եւ դարձաւ քաղաքացի: Շաւարշ Նարդունի ո՛չ հէքեաթ կուտայ, ո՛չ ալ... Երուսաղէ՛մ, Երուսաղէ՛մ. փոխանակ իր արձակին մէջ իսկ բանաստեղծ մնալու, դարձած եղած է բանախրական գիտութեանց թեկնածու: Նշան Պէշիկթաշլեան ռաֆը դրած է «Ռապպի»ն կամ «Սիդոննա»ն եւ հետամուտ է մշակելու աւելի դիւրին սեռ մը՝ գրական հրապարակագրութիւն: Նիկողոս Սարաֆեան, յամեցողներէն, կեցած է գրականութեան եւ գրական հրապարակագրութեան սնկխնադարձին վրայ: Միայն Շահան Շահնուրն է, որ գրական հրապարակագրութենէն վերադարձաւ զուտ գրականութեան, բայց վերադարձաւ... Ֆրանսական համազգեստով:

Կեանքը իր դերը կը կատարէ անխուսափելի: Կրնանք ըսել թէ, կեա՛նքը ուզած է, որ գրականութիւնը յետադիմէ, իսկ գիտութիւնը յառաջդիմէ:

Թեքնիքը, այսինքն օդին մէջ ժամական երկու հազար քիլոմեթր արագութեամբ թռչելու չափանիշը դարձած եղած է մեր կեանքին առանցքը: Այսքան արագ թռչող մարդը ժամանակ եւ տրամադրութիւն պիտի ունենա՞յ նոր «Ֆաուստ» մը, նոր «Համլէթ» մը ո՛չ թէ գրելու, այլ գոնէ կարդալու:

Ամէն ինչ դէպի հոն կ'ընթանայ, դէպի թեքնիք: Թեքնիք՝ կեանքի մէջ, գրականութեան մէջ, նկարչութեան մէջ, երաժշտութեան մէջ, բանաստեղծութեան մէջ, նոյնիսկ երկնքի արքայութեան մէջ: Ասիկա նոյնպէս փաստ մըն է այն մասին, որ գիտութիւնը առաջ կ'երթայ, մինչ գրականութիւնը պարզապէս ետ կ'երթայ:

Զուտ գրագէտներ չկան հիմա. եղածներն ալ վերջամնացներ են: Այո՛, թեքնիքը յաղթեց գրականութեան, ինչպէս գիտութիւնը՝ արուեստին:

Մեծմէ ութսուն տարի առաջ՝ Րաֆֆի միա՛յն գրագէտ էր. ո՛չ թէ նաեւ գրագէտ, այլ միա՛յն գրագէտ: Իր գիրքերը կ'ապրեցնէին զինք, աղքատ Ղազարոսի պէս կ'ապրեցնէին, բայց վերջապէս կ'ապրեցնէին: Ութսուն տարի ետք, երբ անգրաճանաչ մարդ գրեթէ չկայ այլեւս մեր մէջ, երկրորդ Րաֆֆի մը չունեցանք: Պիտի ըսուի, թէ Հայաստանի մէջ հիմա Րաֆֆիներ շատ կան. այո՛, կան, գրագէտներ կան, որոնք պետական պաշտօնեայ են: Դեռ առիթ կ'ունենանք խօսելու նաեւ այս մասին:

Դա՛րձեալ. ութսուն տարի առաջ, մեր հայրերն ու նախահայրերը խարոյկի լոյսով «Դաւիթ բէգ» կը կարդային. հիմա ելեկտրական լոյսով ալ կարդացող չկայ:

Առաջ մեր նախակրթարաններն իսկ հայագէտ եւ գրագէտ կը պատրաստէին. հիմա մեր բարձրագոյն կրթարաններն անգամ ո՛չ հայագէտ, ո՛չ ալ գրագէտ կը պատրաստեն. հետամուտ ալ չեն պատրաստելու:

Ուրիշ հիմնական տարբերութիւն մը՝ հին սերունդի խանդավառութեան եւ նոր հասնողներու հետաքրքրութեանց միջեւ՝ բծախնդրութեան պակասը: Խանդավառութեան պէտք չկայ՝ բծախնդիր եւ բարեխիղճ ըլլալու համար: Այս երկուքութիւնը — բծախնդրութեան եւ բարեխղճութեան պակաս — ըմբռնելու համար, համոզուելու համար, թէ... սուտ չենք խօսիր, կը բաւէ կարդալ մեր թերթերը, օրաթերթե՛րը մանաւանդ: Զենք վարանիր ըսելու, թէ մեր թերթերու լեզուն, ճիշդ է, հայերէնի կը նմանի, բայց հայերէն չէ:

Զենք պահանջեր անշուշտ, որ ամէն գրող գեղեցիկ գրէ իր լեզուն: Զենք պահանջեր նաեւ, որ ամէն գրող ոճ մը ունենայ: Բայց պիտի ուզէինք, որ ճիշդ գըրուի մեր լեզուն, գոնէ չնահատակուի, խաչեալ Յիսուսի կերպարանքը չունենայ:

Մինչ «մեր սերունդ»ին մտահոգութիւններէն մէկն էր լեզուի գիտութիւնը լեզուի արուեստի մը բարձրացնել, նոր հասնողները ո՛չ միայն չունին այս մտահոգութիւնը, այլեւ չունին հոգը՝ տանելի բարեխառնութեան մը մէջ պահելու լեզուի գիտութիւնը:

Կրնանք ըսել նաեւ, որ գրական ճաշակը օրէ օր կը նահանջէ՝ իր տեղը տալու համար գիտական ճաշակին: Եթէ գրական ճաշակ մը գոյութիւն ունենար, մեր թերթերէն շատերը, ինչպէս մեր գիրքերէն ալ շատ շատերը, ո՛չ պիտի կրնային հրատարակուիլ, ո՛չ ալ պիտի կրնային կարդացուիլ:

Մեր ուզածը գրակա՛ն գրականութիւն մըն է, իսկ մեր ունեցածը գրականաշունչ գրականութիւն մըն է: Եթէ սխալ չէ այս բացատրութիւնը իր ձեւին՝ ինչպէս խորքին մէջ, կրնայ մօտաւորապէս բացատրել իմ մտածումներս:

«Լեզուի ճակատամարտը կորսնցուցինք, գոնէ ոգիի ճակատամարտը շահինք», կ'ըսեն անոնք — երիտասարդնե՛ր — որ հաշտուած են առաջին պարտութեան հետ եւ վաղը անկասկած պիտի հաշտուին երկրորդ պարտութեան հետ ալ:

Ահա հո՛ս, այս կէտին մէջ է, որ հին սերունդին խանդավառութիւնը պէտք է մեզի:

Բայց, — խրատմբ պիտի հարցնեն գոհերն ու դժգոհները, — այսքան մռա՞յլ է Սփիւռքի գրականութեան վիճակը: Ո՛չ, պիտի ըսեմ ես: Երբ կը մտածեմ, թէ ամբողջ տասներորդ դարը, նոյնիսկ բովանդակ հայ գրականութիւնը երկրորդ Նարեկացի մը չտուին մեզի, իմ յոռետեսութիւնս կը վերածուի լաւատեսութեան:

Լեզուի եւ մշակոյթի հարցերու մէջ պարզ հետաքրքրութիւնը բաւական չէ: Հիմա բաւական չէ խանդավառութիւնն ալ:

Ըսած եմ ուրիշ առիթով, թէ մեծ գործերու համար մեծ զոհողութիւններ պէտք են, ինչպէս մեծ մեղքերու համար մեծ քաւութիւններ պէտք են:

Անգամ մը եւս արձանագրենք այս կէտը, որպէսզի չմոռցուի:

Բ. ԹԱՇԵԱՆ

ԱՆԹՈՒԱՆ ՕՀԱՆԵԱՆ

●

Ֆրանսայից հեռու լինելու պատճառով, ուշ իմացայ ընկ. Անթուանի մահը: Ներկայ չեղայ իր յուղարկաւորութեան: Վաղ երիտասարդական տարիների ընկերս եւ սենեակակիցս, յաւիտենականութեան գիրկը անցաւ, առանց մի կաթիլ արցունք խլելու իմ աչքերից ունայնութեան փոսը գնալու ժամանակ:

Ազատագրութեան սերունդի աննուաճ ախոյեաններից մէկը աչքերը փակեց օտարութեան մէջ, հայրենիքի սրբազան սէրը իր հոգում:

Անթուա՛ն, օտար մէկ անուն, չգիտեմ ո՛րտեղից իրեն պարգեւուած, սակայն մէկ աննման Հայ, նման բոլոր մեր լեռնցի Հայերին:

Ծնած Բիթլիս, 1914–15ի արհաւիրքը իրեն նետել էր Արեւելեան Հայաստան: Որբ, մենակ, առանց գուրգուրացող ձեռքերի, հացի պատառի, ընկել էր անծանօթ մէկ վայր:

Ժողովուրդը իրն էր, սակայն սովորութիւններն ու բարքերը իրեն խորթ: Բիթլի՛ս ու Արեւելեան Հայաստան: Երազի մէջ իսկ չէր կարող երեւակայել այդ, սակայն անողոք իրականութիւնը եւ Հայոց Գողգոթան՝ Անթուանը նետել էին իր ծննդավայրից հեռու, Նոր Բայազիտ: Առաջին օրերը եղել են դաժան, զրկանքով լի, այն է՛լ Նոր Բայազիտ, ուր տեղացին իսկ դժուարաւ է կարողանում գլուխ բռնել բնութեան, խեղճութեան ու կեանքի այլ դժուարութեանց դէմ: Անթուանը սակայն, ինչպէս բոլոր Հայերը, չի յուսահատւում, երիտասարդի կորովով նետւում է կեանքի յորձանքի մէջ եւ մօտ ժամանակից դառնում է գաւառի լաւագոյն աշխատողներից մէկը:

Հայութիւնը օրհասն էր ապրում, ամէն մէկ յուսալքում՝ ճամբայ էր դէպի մահ: Անթուանը եւ բոլոր նմանները, արիւնաքամ հայորդիները Արեւմտեան Հայաստանի, առանց վհատելու, դիմագրաւում էին կեանքի դժուարութիւնները ու դառնում ինքնապահ ու կամաւոր զինուորներ

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՊԱՊԻՆ ՄԱՏԱԿ ՋՈՐԻՆ

●

ԽՄԲ. — Ֆրանսացի գրական քննադատ մը Ալփոնս Տոտէի մասին խօսելով՝ շատ ֆրանսացիօրէն կը գրէ. «Պատմելու արուեստը բոլորովին ֆրանսական արուեստ մըն է, եւ Ֆրանսայի մէջ՝ ոչ ոք հարաւաբնակներուն չափ այս արուեստին մէջ չի փայլիր, եւ հարաւաբնակներուն մէջ ոչ մէկ պատմող Ալփոնս Տոտէի վարպետութեան չի հասնիր, եւ Տոտէի գործերուն մէջ՝ ոչ մէկը չի բաղդատուիր ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԻՄ ՋԱՂԱՑՔԷՍ հատորին»:

Այս պատմուածքներու շարքէն՝ *Պապին Մատակ Ջորին* ամէնէն շատ կարդացուածներէն մէկն է:

Պապերը՝ 1309էն 1378, Հռոմէն տարագրուած են եւ հաստատուած՝ Ֆրանսայի հարաւը գտնուող Ավինեօն քաղաքը: Եօթանասուն տարուան այս շրջանը կոչուած է *Երկրորդ Բաբելոնի Գերութիւնը*: Ալփոնս Տոտէի պատմուածքին թատր կը հանդիսանայ ահա այդ ժամանակաշրջանի Ավինեօնը:

Ով չէ տեսած Պապերու ժամանակուան Ավինեօնը՝ բան մըն ալ չէ տեսած: Իր զուարթութեամբը, կեանքի եռուզեռովը եւ տօնական օրերու շարանովը՝ չէ եղած երբեք նման քաղաք մը: Առտուընէ մինչեւ իրիկուն թափօրներ կը կազմուէին, ուխտագնացութիւններ կը կատարուէին, փողոցները կը ծաղկազարդուէին ու գորգերով կը փռուէին, նաւեր՝ կարտինալներով բեռնաւոր՝ կը հասնէին Ռօն գետի վրայով՝ դրօշածածան ու չքազարդուած, Պապին զինուորները որոնք հրապարակներու վրայ լատիներէն կ'երգէին, դրամահաւաք աղբարները որոնք իրենց աղմկարար թմբուկներով կը դեգերէին չորս կողմ: Յետոյ, ինչպէս մեղուները իրենց փեթակին շուրջ՝ մշտաբզզուն տուները կը խռնուէին պապական մեծ ապարանքին շուրջ, ու դուք օրն ի բուն կը լսէիք ժանեկագործ մեքենաներու թիք-թաքը, շուրջառներու ոսկեծիրը հիւսող մաքոքները, սրբազան սրուակներ փորագրող պզտիկ մուրճերը, տաւիղագործներու չինած գործիքներուն ձայնը, մանածագործուհիներու կրօնաշունչ երգերը. ասոնց վրայ աւելցուցէ՛ք կոչնակներու աղմուկը եւ անդին՝ կամուրջին կողմը թմբուկներու անդադրում խուլ ձայնը: Որովհետեւ մեր մէջ, երբ ժողովուրդը զուարթացած է, պէտք է որ պարէ ու պարէ. եւ քանի որ այն ժամանակ քաղաքին փողոցները շատ նեղլիկ էին՝ ժողովրդական պարեր պարելու համար, սրնգահարներն ու թմբկահարները տեղ կը գրաւէին Ավինեօնի կամուրջին վրայ՝ Ռօնի զովաշունչ հովին՝ ու գիշեր ցերեկ մարդիկ կը պարէին... Օ՛, ուրախ օրեր, երջանի՛կ քաղաք: Նիզակներ որոնք չէին ծակեր, պետական բանտեր ուր զովացուցիչ գինի կ'ամբարէին: Ո՛չ մէկ սով, ո՛չ մէկ պատերազմ... Ահա թէ ինչպէս Ավինեօն նահանգի Պապերը գիտէին կառավարել իրենց ժողովուրդը, ահա թէ ինչո՛ւ ժողովուրդը այնքա՜ն ցաւած էր անոնց վրայ...

Անոնցմէ մէկը մանաւանդ՝ որ Պաղտասար կը կոչուէր... Օ՛, այս մէկը որքա՜ն արցունքներ թափուեցան Ավինեօնի մէջ երբ անիկա վախճանեցաւ: Այնքա՜ն մեղմաբարոյ, այնքա՜ն հեզահամբոյր իշխանաւոր մըն էր: Այնքա՜ն անուշ կը ժպտէր քեզի իր մատակ ջորիին վրայէն: Ու երբ կ'անցնէիր դուն իր մօտէն, հոգ չէ թէ բանջարավաճառ մը ըլլայիր կամ երկրին նահանգապետը՝ քեզի կուտար իր օրհնութիւնը այնքա՜ն քաղաքավարութեամբ: Ճշմարիտ արքայազուն Պապ մը, բայց արեւելեան արքաներու սերունդէն Պապ մը՝ ժպիտին մէջ որոշ նրբութիւն մը եւ գտակին խրած կաքաւախոտի ծաղիկ մը...

Ամէն կիրակի, յետմիջօրէի ժամը երկուքի պատարագէն ելլելով՝ պատկառելի մարդը կ'երթար դարպասելու իր այգին, պզտիկ սիրուն այգի մը որ ինք անձամբ տնկած էր Ավինեօնէն երեք մղոն անդին, Շաթօնէօֆի մրտենիներուն մէջ. ու երբ հոն վերն էր, ընկողմանած տաքուկ արեւուն տակ, մատակ ջորին իր քովիկը, կարտինալները իր չորս բոլորտիքը՝ երկընցած որթատունկերու տակերին, այն ատեն բանալ կուտար շիշ մը այդ երկրի գինի, այն հրաշալի յակնթափայլ գինիէն՝ որ անկից ի վեր Պապերու Շաթօնէօֆ կոչուած է, ու զայն կ'ըմբոշխնէր ումպ առ ումպ՝ դիտելով իր այգին՝ սրտայոյզ երեւոյթով: Յետոյ երբ շիշը պարպուէր ու իրիկունը վրայ հասնէր, ուրախ զըւարթ քաղաք կը վերադառնար՝ ետին առած կրօնականներուն իր ամբողջ անձնակազմը: Ու երբ Ավինեօնի կամուրջին վըրայէն կ'անցնէր թմբկահարներու ընդմէջէն, մատակ ջորին նուագէն ոգեւորուած՝ սոստոսուն քայլուածք մը կ'առնէր, մինչ ինք անձամբ պարին չափ կուտար իր գդակովը, ինչ որ չափազանց կը գայթակղեցնէր կարտինալները, բայց ամբողջ ժողովուրդին ըսել կուտար «Օ՛, բարի իշխանը, օ, անբասիր Պապը»:

Շաթօնէօֆի իր այգիէն յետոյ, ինչ որ Պապը ամէնէն աւելի կը սիրէր աշխարհի վրայ՝ իր մատակ ջորին էր: Մարդուկը կը խենթանար այս անասունին վրայ: Ամէն իրիկուն, պառկելէ առաջ կ'երթար նայելու՝ թէ անոր ախոռը լաւ գոցուա՞ծ էր, թէ բան մը կը պակսէ՞ր մսուրին մէջ, եւ երբեք սեղանէն չէր ելլեր՝ առանց իր աչքերուն առջեւ պատրաստել տալու խոշոր գաւաթ մը լա ֆրանսէզ գինի շաքարաւատ ու քաղցրաբոյր՝ որ անոր կը տանէր ինք անձամբ՝ հակառակ կարտինալներու դիտողութեանց...

(Շար. 1)

ԱԼՖՈՆՍ ՏՕՏԷ

հայկական ինքնապաշտպանութեան։ Հայաստանն անկախ, Հայաստանը՝ յաւիտենական հայրենիք Հայի, ահա՛ սրբազան ուխտը, արիւնի երկրից եկած Հայերի։ Անթուանը պատկանում էր այդ փաղանգին։

Բիթլիս թէ՛ Երեւան, Արեւմտեան Հայաստան թէ՛ Արեւելեան միեւնոյն է. մի բուռ հող վերապրողների ու սրբազան յիշատակ մեկնողների համար։ Հազար-հազարաւորների ուխտեալների մէջ, առաջիններից էր Անթուանը, որ որդեգրել էր այդ գաղափարները։ Երկրի մէջ նա եղաւ զոհաբերող նուիրեալ, երկրից դուրս՝ հաւատաւոր առաքեալը այդ գաղափարների։

Ո՞վ էր Անթուանը. մէկ համեստ մարդ, լաւ օրերին երբեք հրապարակ նետուող, ու առաջաւոր լինուոր վտանգի պահերին։ Թէ՛ Հայաստանում եւ թէ օտարութեան մէջ, նա մնաց միշտ նոյնը։ Հայրենիքի օրհասի օրերին միշտ մնաց առաջապահ, իսկ Ֆրանսայում՝ 1933ի տժղոյն օրերին, երբ մի խումբ մարդիկ, յուսահատ հոգիներ, տուայտում էին անորոշութեանց մէջ ու ոճրամիտ ցանկութիւններով ուզում էին կուսակցութիւնը վտանգել, նա առաջիններից եղաւ, որ ծառացաւ վատերի դէմ, բոլոր նրանց, որոնք յետոյ սմքած, արտաքսուած Դաշնակցութիւնից, իրենց հոգու ողորմելիութիւնը ծածկելու համար բոլշեւիկների սորուկները դարձան։

Անթուանը թէ՛ Փարիզ եւ թէ գաւառի մէջ մնաց հաւատաւոր, համեստ, բայց գաղափարական աննկուն կամքով մէկը։ Նա չարունակեց երկրից ժառանգութիւն բերած գաղափարները տարածել ժողովուրդի մէջ։

Անթուանը, «Յառաջ»ի Անթօն, երբեք չվհատուեց, օտարութեան ծանր բեռը կրեց անտրտունջ, մէկ վայրկեան սակայն իր մէջ չպակսեց հաւատը Հայաստանի ազատութեան, անկախութեան։ Համեստ, սակայն տոկուն հոգիներն են, որ նպաստում են որեւէ ժողովուրդի երկարատեւութիւնը վսեմ գաղափարների արմատացումը ու իրագործումը։

Անթուա՛ն, միշտ նիհար, ջղուտ, պատրաստակամ զոհաբերութեան, նուիրումի։

Անթուա՛ն, ծաւի աչքերով մէկ եղնիկ, ամաչկոտ, առերեւոյթ երկչոտ մէկ էակ, կտրուած զործնական աշխարհից, մոլի գաղափարների ու ծարաւի ազատութեան, անկախութեան։

Յաւիտենական ընդդիմադիր չարին, վատին, Թուրքին։ Անբարիշտ հակառակորդ սուտին, կեղծիքին, բոլշեւիկին։

Անթուանը Հայ էր, լեռնցի Հայ իր դիմագծերով, բնաւորութեամբ, տոկունութեամբ։

Երկու տեսակ Հայեր կան՝ լեռնցիներ եւ դաշտեցիներ։ Լեռնցիները կապուտաչեայ են, շէկ մազերով, գեղեցիկ կազմուածքով, հեզ բնաւորութեամբ. դաշտեցիները սեւ աչքերով ու մազերով, սովորաբար տգեղ դիմագիծերով, կասկածամիտ բնաւորութեամբ։ Անթուանը առաջին տեսակի Հայերից էր։ Իր ծաւի աչքերը նման էին մեր երկինքի պայծառ կապոյտին։ Իր բնաւորութիւնը խաղաղ էր, նման մեր լեռներին գարնան եղանակին եւ փոթորկոտ բարկացած ժամանակ, ինչպէս մեր լեռները ձմեռուայ փոթորիկի օրերին։ Բարի էր բոլոր զրկուածների հանդէպ ու կատաղի վաղը անիրաւողների վերաբերեալ։ Անկաշառ էր իր հոգին եւ վա՜յ նրան, որ անարդարօրէն փոթորկէր իր հոգին, ծաւի աչքերը դառնում էին կրակ, մեղմութիւնը անյայտանում էր, մնում էր Հայաստանի դաժան ձմեռը լեռներում, այն ժամանակ ներում չկար յանցաւորին, վատին։ Նա երբեք չներեց Թուրքի եւ բոլշեւիկի նենգութիւնները մեր երկրի եւ ժողովուրդի հանդէպ։

Բիթլիսի Դաշնակցութիւնը իրեն մէջ դաստիարակել էր գաղափարի մարդը, մինչեւ վերջ էլ նա մնաց աննկուն։ Հաւատում եմ, որ մինչեւ իր մահը, անսասան հաւատով երազեց Հայաստանը, ազատութիւնը, անկախութիւնը։

Այս տողերս թող լինին անթառամ ծաղիկներ Բիթլիսից, անմահական ջրեր Արագածից ու պայծառ արեւ Հայաստանից իր անմոռանալի շիրիմի վրայ։ Թո՛ղ մարմինդ, սիրելի ընկեր, արդասաւորի այն հողը, որ երկար տարիներ հիւրընկալեց քեզ եւ թո՛ղ ոսկորներդ մէկ օր արժանանան Հայաստանի սրբազան հողին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

●

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՀԱՄԵՐԳԸ

Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցած երիտասարդութեան փեստիվալի զանազան յայտագիրներուն առընթեր, Հայաստանի ներկայացուցիչ երիտասարդները տուած են համերգ մը, որ մեծ հետաքրքրութիւն արթնցուցած է փառատօնին ներկայ եղողներուն մէջ։

Պուշկին Թատրոնի մեծ սրահը, եթէ քանի մը անգամ աւելի մեծ ըլլար, դարձեալ բերնէ բերան լեցուած պիտի ըլլար, ըստ զանազան թղթակիցներու գրածին։

Հայ ժողովուրդի դիւթիչ երաժշտութիւնը, հայկական ժողովրդական հեզահնազ պարերը մեծ վարպետութեամբ ներկայացուած են Հայֆիլհարմոնիայի երգիչ պարի կազմին կողմէ։ Հայկական համերգին իրենց մասնակցութիւնը բերած են Հայէլեկտրօ գործարանի տղամարդոց քառաձայն երգչախումբը, որ արդէն մեծ համբաւ կը վայելէ, քանոնիստները, Լոբեսա Ցովեան («Նազանի» պարով), Իլյիչ Մինասեան, որ սրինգի վրայ կը նուագէ «Հովուական»ը։ Այս վերջինի նուագը ուղղակի հիացում կը պատճառէ հանդիսատեսներուն, որոնք զարմացած հարց կուտան «մի՞թէ կարելի է այդքան հասարակ գործիքի վրայ այսքան լաւ նուագել»։ Նոյնքան յաջող ելոյթ կ'ունենայ դուդուկահար Ջիվան Գասպարեանը։ Արնօ Բաբաջանեան դաշնակի վրայ կը նուագէ իր ստեղծագործութիւնները։

Ժողովրդական պարերու բաժինը, մասնաւորաբար Աշնակցիներու ինքնատիպ ու խրոխտ պարերը մեծ տպաւորութիւն կը ձգեն ներկաներուն վրայ, որոնք ռուսերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն լեզուներով կը խնդրեն կրկնել պարերը, ծաղկեփունջեր կը նետեն Սասունցիներուն։

Համերգի վերջաւորութեան արտասահմանեան բազմաթիւ հիւրեր ուզած են անպայման անձնապէս շնորհաւորել հայկական խումբը։ Ամերիկեան «Նիւ Եորք Թայմզ»ի թղթակիցը բազմաթիւ անձերու ներկայութեան յայտարարած է, թէ Հայաստանի երիտասարդութեան համերգէն ստացած տպաւորութիւնը այնքան զօրաւոր է, որ ինքը ուղղակի հիացած է հայ ժողովուրդի մշակոյթով։

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Գիտութիւններու ակադեմիայի Քիմիական հաստատութեան կողքին վերջերս աւելցած է Քիմիայի գիտահետազօտական հաստատութիւն մը, որուն տնօրէնն է Հայկական Գիտութիւններու ակադեմիայի թղթակից-անդամ Մ. Գ. Մանուէլեան։ Այս նոր հիմնարկութիւնը աշխատանքի ձեռնարկած է արդէն։

ՃԷՅՄՍ ՕԼՏՐԻՆ, անգլիացի ծանօթ գրողը, Օգոստոս 13ին Թիֆլիսէն Երեւան գացած է, իր կնոջ ու երախաներուն հետ։ Օլտրին Երեւան հրաւիրուած էր Հայաստանի Գրողներու Միութեան կողմէ։ Միաժամանակ Երեւան այցելած է «Մանչեսթըր Կարտիըն» թերթին թղթակիցը։

ՀԱՄԱԶԱՍՊ ԽԱՐԱԶԵԱՆ ժողովրդական դերասանը մեռած է 77 տարեկան հասակին։ 1928ին կազմակերպած էր «Ամօ Խարազեան» պետական շրջուն թատրոնը, որուն ղեկավարը մնաց քսան տարի շարունակ։

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ ծննդեան վաթսունամեակին առիթով, «Ա. Միասնիկեան» պետական գրադարանը լոյս ընծայած է «Եղիշէ Չարենց» խորագիրով մեթոտական նիւթերու ժողովածուն, որ կարեւոր օժանդակութիւն մը կրնայ բերել մեծ բանաստեղծին յոբելեանը նշելու պատրաստուող բոլոր գրադարաններուն։

ՀԱՅՊԵՏՀՐԱՏԸ լոյս ընծայած է Հ. Աճառեանի «Լիակատար քերականութիւն Հայոց լեզուի» գործին երրորդ հատորը, 1009 էջ, ինչպէս նաեւ Ն. Քուչակի «Հայրենի կարդաւ» բանաստեղծութիւններու ժողովածուն։

ՊԻՏՕ Ֆրանսայի նախկին վարչապետը, Վիշիի մէջ ճառ մը խօսելով յայտնեց, թէ համայնավարութիւնը նահանջի մէջ է եւրոպական երկիրներու մէջ, մինչ յետամնաց ժողովուրդներու մէջ յաջողութիւններ կ'արձանագրէ։

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

●

Վենետիկ ենք. նկարչական արուեստի, հնամենի շքեղ պալատներու եւ կոնտոլներու ոստանը։ Մօտ հարիւր յիսուն Ֆրանսահայեր Մարսէյլէն, Փարիզէն եւ Լիոնէն, ուխտի եկած են Ս. Ղազար եւ հիւր են Մխիթարեան Միաբանութեան «Մուրատ-Ռափայէլեան Վարժարան»ին։ Ուխտաւորները բոլորանուէր զուրգուրանքին առարկան են վարժարանին տեսուչ՝ Հ. Եղիա Վ. Փեչիկեանի, Հ. Աւետիք Վ. Թալաթինեանի եւ Հ. Բարսեղ Վ. Ջեբիճեանի։

Մարսիլահայ մեր ուխտագնացութեան կազմակերպիչն է Մ.-Ռ. վարժարանի աւարտականներէն Պ. Ֆ. Ապաճեան, որ ամէն ջանք ի գործ կը դնէ՝ յաջողութեամբ պսակելու համար այս հոգեջերմ ճամբորդութիւնը։

Մեր հոգին լեցուն է հրճուանքով եւ երջանկութեամբ. Ս. Ղազար ենք. յուզումով կը համբուրենք այն հողը որուն վրայ կը սաւառնի առյաւէտ մեծ Մխիթարի, Ալիշանի եւ միւս վաստակաւորներու շունչը։ Կզղիակէն կ'առնեմ ափ մը սրբազան հող, որուն խառնուած են հրականերու աճիւնները։ Ու կը մտածեմ իւրովի— Եթէ մեր ցեղին մեծագոյն հանճարը, Ս. Մեսրոպ, հայ ժողովուրդը փրկեց անդունդին եզերքէն՝ տառերու գիւտով եւ ոսկեդարեան մեծափառ մատենագրութեամբ, Մխիթար կերտեց երկրորդ ոսկեդար մը, ստեղծելով մշտավառ հնոց մը մեր մշակոյթին։ Մօտիկէն ճանչցայ Մխիթարեան բազմաշնորհ Հայրերը, ճշմարիտ Հայեր, անձինք նուիրեալք, հմուտ եւ խոնարհ, մեղուաջան մշակներ, որոնց մշակած գետինը անվրճելիօրէն արգասաբեր է։ Անոնք Հայեր կը պատրաստեն. սերունդի փրկութեան հիմնական աշխատանք կայ այստեղ. Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանէն մինչեւ Ս. Ղազարի մայրավանքը, Ազոլոյէն մինչեւ Ս. Զենոնի ամարանոցները։ Ղրկեցէք ձեր զաւակները լուսաւորութեան այս օրրաններ՝ վստահութեամբ և այն հաստատ գիտակցութեամբ թէ՝ անոնք մարդ պիտի ըլլան, Հայ պիտի մնան եւ իրենց կարգին Հայեր պատրաստեն։

Ի՜նչ անսպառ նիւթ շուրջ բոլորդ՝ յօդուածաշարքի մը համար։

Մարսիլահայ ուխտաւորները մօտերս պիտի թողուն Վենետիկը, Մ.-Ռ. վարժարանը, Ս. Ղազարն ու մեր բոլորին սիրելի Հայրերը սրտագին շնորհակալութեամբ, խոր գոհունակութեամբ եւ հաւատքով լի՝ ապագային համար։

ՎԱՀՐԱՄ Կ. ՄԻՍԹԻՔ

ԻՏԱԼԱՑԻՆԵՐՈՒ համաձայն, Ժընեւի ֆրանսեւեգիպտական ժողովին մէջ, Ֆրանսա կը ներկայացնէ Դաշնակիցներու կարծիքը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (123)

ԵՐԿՈՒՆՔ

●

ԳԼՈՒԽ ԻԸ.

ՀԻՆ ԴԱՒԱՃԱՆ ՄԸ

Ես էլ հիմա որ ապրուստ ունիմ փա՛ռք Աստուծոյ եւ մարդու կարօտ չեմ շնորհիւ խելօք վարմունքիս, որսորդութեամբ ժամանակս կ'անցնեմ։

— Ո՞վ էր քու ծառայած իշխանդ։

— Նա էլ Արծրունի մի էր. այս ցեղը ապերախտութեան համար ծնած է։

— Ի՞նչ Արծրունի էր, հոգիդ սիրես։

— Գուրգէն Ապուպելճ, շատ քաջ բայց կատարեալ յիմարին մէկը։

— Հը՜... Գուրգէ՜ն... լաւ կը ճանչեմ։

— Ուստի՞ կը ճանչես։

— Այնպէս լաւ կը ճանչեմ, եւ այնպէս ափիս մէջ ունեցեր եմ վայրկեան մը՝ ինչպէս սա բաժակը։

— Միթէ՞ կարելի է այդ հսկան՝ որ Բուղա ափին մէջ մէջ չկրցաւ սղմեցնել, քու ափիդ մէջ սղմէր. յիրաւի զարմանք բաներ կը պատմես, հայր սուրբ։

— Կ'ուզես հաւտա՛՝ կ'ուզես մի՛ հաւտար. եթէ հիմա նա տիրացաւ Մարդաստանի, Դերենիկի յիմարութեան պատուն է, Մարտիրոս վարդապետ յանցանք չունի. ես այդ տեղ չսղմող հսկան՝ սա փոքրիկ ծակին մէջ սղմեցուցի՝ նորա ձեռքը տուի... ի՞մն էր յանցանքը եթէ կաթողիկոս, իշխանաց իշխան հազար կտոր եղան, սապէս ըսին, նապէս ըսին, ձեռքէն առին, ելան գնացին։

Վարդապետը երբ այս խօսքերն կը զրուցէր, լեզուն բերնին մէջ կը պլորէր, լուսին իւր աչաց բազմապատկեալ էր, եւ Վահրիճ իւր գինւոյն գրեթէ բոլորովին սթափած նոյն միջոցին՝ այդ Մարտիրոս անուան մաքին ամբողջ զօրութիւնը գտեր էր։ Ուստի զուարթ դէմքով՝ ջանալով իր վիճակը ծածկել, ըսաւ.

— Իմ պատուական հայր սուրբ, դու շատ խելօք եւ հնարագէտ մարդ ես, դու լաւ գիր նաեւ գիտես, վասնզի Աշոտ Արծրունւոյ պէս մեծ իշխանի ատենադպիր եղեր ես. այդ անպիտանն էլ քեզ մոռցեր է։

— Իրեն այնպիսի ծառայութիւն ըրի, որ սատանան չի կրնար ընել, մէկ թուղթ մը գրեցի, թուղթ մը գրեցի, որ գաւառ մը իրեն օժիտ բերաւ... մե՜ղք աշխատանացս... այնչափ լաւութիւն, հը՛, բոլոր սա փիլխած վանքին համար, տարի մ'էր որ թափառական կը շրջէի այդ քու Գուրգէնի երկիւղէն... վերջը իմացայ որ դա մոռացկոտ մարդ է, ոչ բարեկամը գիտէ ոչ թշնամին... էլ չեմ կարող... գլուխս կը շր... կը դառնայ, ես այստեղ լաւ մը քնեմ...

Եւ իրօք մարդը երկնցաւ. Վահրիճ էլ դիմացը վերարկուն քաշեց՝ կէս քուն կէս արթուն կը քնէր՝ նորա խորդալուն ձայնը երբ յանկարծ դադրէր, աչքերը կը բանար որ մարդը չփախցնէ։Երբ արշալոյսին սկըսաւ, ժողվտեցաւ եւ չիտակ քաղաքը չունչըն առաւ։

ԳԼՈՒԽ ԻԹ.

ԳԵՂԵՑԻԿ ՕՐ

Կանդուարի բերդին դռները բացուեցան ընդունելու համար ամենայն պատուով եւ փառօք Գուրգէն Ապուպելճ եւ, Հեղինէ Տիկին երկրորդ օրը բերդին եկեղեցւոյն մէջ պսակուեցաւ Գուրգէնի հետ ի մեծ ուրախութիւն Անձեւացեաց ժողովրդեան, որ հզօր պաշտպան մը կը գտնէր այսպիսի աննման քաջ իշխանի մը հովանաւորութեամբ։ Բայց եթէ մէկ կողմէ ամուսնացեալք երջանիկ եւ ժողովուրդը գոհ էին՝ միւսէն շատ մը բանսարկուներ վերջին յուսահատութեան մէջ էին։ Մուշեղ իշխանի կտակը պատրաստող Թէոդորոս վարդապետ՝ առաջնորդ Հոգեաց վանից, որ Դերենիկի խորհրդով եւ նորա յօդուտ ծածուկ Հեղինէի որը տղան ջանացել էր զրկելու, հիմա անճար եւ շփոթ մնացել էր, իւր բոլոր յոյսերը տեսնելով ոչընչացեալ։

Իսկ Դերենիկ մեծամեծ պատրաստութիւնք կ'ընէր պատերազմի, եւ նոյն միջոցին՝ նոյն Թէոդորոս վանահայրը դեսպան կ'ուղարկէր Գուրգէնի՝ սպառնալեօք որ Անձեւացեաց կէսը Նորաբերդի հետ ըստ կտակին զօրութեան իրեն յանձնէ։

Զենք ուզեր երկայն պատերազմներու վրայ խօսիլ, ուր Գուրգէն վերջապէս յաղթութեամբ պսակուեցաւ, եւ ամբողջ Անձեւացեաց գաւառին տիրացաւ. հանդարտեցուց երկիրը, ապահովեց ի թըշնամեաց, եկեղեցիներ շինեց եւ խաղաղութեան տօն կատարեց նաւակատեաց։

Բայց այս խաղաղութիւնը նաեւ երկայն չտեւեց, վասնզի Դերենիկի հայրը՝ Աշոտ իշխան դերութենէ ազատելով եկաւ Բաղդատէ, եւ հրամայական պատգամ ղրկելով Գուրգէնի, կը պահանջէր Անձեւացեաց գաւառին մասը Դերենիկի համար։ Իսկ Գուրգէն հանդարտ պատասխան կ'ուղարկէր եւ կ'ըսէր. «Հայրենի ժառանգութենէ զիս զրկեցիք, եղբայրական բաժինը յափշտակեցիք, հիմա ինչ որ ինձ Աստուած ժառանգեցուց, այն էլ կ'ուզէք առնուլ բռնութեամբ։ Միթէ՞ դու միայն պիտի բնակիս երկրիս վրայ։ Տեսնէ Տէր եւ դատէ իւր արդարութեամբ, ինչպէս ես կը յուսամ»։

ԾԵՐԵՆՑ

(Շար.)

ընդհատուին փորձերը: Այդ թուականէն սկսեալ, կարելի պիտի ըլլայ պակսեցնել պահեստի դրուած հիւլէական զէնքերը եւ օգտագործել զանոնք՝ խաղաղասիրական նպատակներու:

5.— Օդանաւային հսկողութիւնը եւ մանր եղանակը պիտի ըլլայ՝ համաձայնութեամբ մը:

Ֆրանսայի պատուիրակ Ժիւլ Մոք յիշեցուց խորհրդային ներկայացուցիչին, որ սխալ պիտի ըլլար մտածել, թէ ներկայիս հիւլէական երեք ուժեր գոյութիւն ունին.— չո՛րս են անոնք: Ֆրանսան ալ կայ:

Պ. Ժիւլ Մոք յետոյ հարցուց խորհրդային պատուիրակին.— «Այս պատասխանը պէտք է վերջնակա՞ն նկատել, թէ ձեր կառավարութեան հետ խորհրդակցելէ վերջ, նոր ըսելիք պիտի ունենաք»:

Պ. Զորին պատասխանեց.— «Մէկ բանը զոր կրնամ ըսել ձեզ լուսաբանելու համար, այն է որ հոս կ'ըլլամ նորէն յառաջիկայ երեքշաբթի շարունակելու համար մեր խօսակցութիւնները»:

«Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի Լոնտոնի թղթակիցը կ'ըսէ թէ խորհրդային բանբեր մը յայտնեց, թէ Զորինի պատասխանը պէտք չէ վերջնական նկատել: Նոյն ուղղութեամբ մամուլի ասուլիս մը տուած է Ժիւլ Մոք յայտնելով թէ՝ խորհրդային պատասխանը վերջնական նշանակութիւն չունի: Այս առթիւ յիշեց թէ նմանօրինակ կացութիւն մը ստեղծած էր Պ. Վիշինսկի 1954ի ապագինման ժողովին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՏՐԻՏԻ կարեւորագոյն թերթը կը յայտնէ, թէ Ֆոր-Ֆրանքօ հանդիպումը կը փաստէ, թէ Պիրենեան լեռներ գոյութիւն չունին Ֆրանսայի եւ Սպանիոյ միջեւ.— «Մեր երկու երկիրները կը պատկանին Արեւմուտքին եւ Արեւմտեան Եւրոպային»:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ մէջ «հակակուսակցական խմբակ»ին դէմ սկսած պայքարը կը շարունակուի, հետզհետէ՝ աւելի սաստկանալով: Այս առիթով Եէնչինկի համալսարանին դասախօսներէն մէկը շնորհազրկուած է իբրեւ «հակակուսակցական»:

ՉԻԼԻԻ մէջ Ֆրանսայի Արտաքին նախարար Փինօ Հանրապետութեան Նախագահը հրաւիրեց որ պաշտօնական այցելութիւն մը տայ Փարիզ:

ԱԼՊԱՆԻԱ կը փափաքի դիւանագիտական յարաբերութիւններ ստեղծել Միացեալ Նահանգներու հետ, յայտարարեց Ալպանիոյ Վարչապետը, ամերիկացի լրագրողի մը հետ իր ունեցած տեսակցութեան ընթացքին:

ՄԱԼԵԶԻԱ անգլիական Հասարակապետութեան վեցերորդ անկախ պետութիւնը հռչակուեցաւ այսօր:

ԺԸՆԵՒԻ Փրանքեւեգիպտական խորհրդաժողովին մէջ համաձայնութիւն գոյացաւ՝ որ ֆրանսական առաքելութիւն մը երթայ Գահիրէ:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ հիւլէական նոր պայթում մը եղած է Օգոստոս 22ին, կը յայտնեն Ճափոնէն:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ փորձեցին նոր հրթիռ մը, որ մեծ յաջողութիւն արձանագրեց, յայտարարեց ամերիկեան բանակին քարտուղարը:

ՊՈԼՍՈՅ վերջին թղթաբերէն (27 Օգոստոս) կը տեղեկանանք թէ Պոլսոյ բարեզարդութեան առթիւ Կալաթա-Քարաքէօյ-Թօփհանէ ճամբուն ձախ կողմը պիտի ապաեփականացուի, այսինքն պիտի փլցուի: Բոլորին ծանօթ է որ այս ձախ կողմին վրայ գտնուող փլցուելիք շէնքերուն մէջ կը գտնուի Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին եւ Կեդր. Վարժարանը:

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ թագաւորը Անգարա հասաւ երեքշաբթի օր. իր այցելութեան պաշտօնական մասը լրանալէ վերջ պիտի այցելէ Անատոլուի քանի մը քաղաքները: Անգարայի կուսակալութիւնը մասնաւոր զեկոյց մը հրատարակեց յանձնարարելով ժողովուրդին որ ծաղիկ չնետեն թագաւորին ինքնաշարժին մէջ կամ չփորձեն խօսիլ անոր հետ:

ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ պատուիրակութիւն մը Գահիրէի մէջ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Նախագահ Նասրի հետ:. Խօսակցութիւնները ՄԱԿի յառաջիկայ ժողովին մէջ Հունգարիոյ հարցին քննութեան շուրջ դարձան:

ԳԱՀԻՐԷԻ ոստիկանութիւնը Երեւան հանեց համայնավարական դաւադրութիւն մը: 18 հոգի ձերբակալուեցան:

ՈՒԽՏԻ ՕՐ ԵՒ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԱՐՆՈՒՎԻԼԻ ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

33, Ռիւ Սէն Ժիւսթ

Սեպտ. 29ին Վարագայ Ս. Խաչի տօնին առթիւ, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս մեծահանդէս ուխտագնացութիւն եւ մատաղի օրհնութիւն տեղի պիտի ունենայ Ս. եկեղեցւոյս մէջ:

Նոյն օրը կը պատարագէ եւ կը քարոզէ վիճակիս Առաջնորդ Գերշ. Տ. Սերովբէ Եպիսկոպոս Մանուկեան օրուան տօնին շուրջ:

Ս. պատարագի հոգեզմայլ երգեցողութիւնները կը կատարէ Ս. եկեղեցւոյս հովանիին տակ կազմուած փոքրիկներու խումբը, ղեկավարութեամբ իրենց ուսուցչին՝ Պ. Գէորգ Հուպոյեանի:

Կը խնդրենք մեր հաւատացեալ ժողովուրդէն, որ կանխաւ բարեհաճի գրըկել եւ կամ յանձնել նուէրները Տ. Աղդէ քհնյ. Փայլակեանի հասցէով 31-33, Ռիւ Սէն Ժիւսթ, Արնուվիլ:

Հոգաբարձութիւն
Վարագոյ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ
Արնուվիլ (Սէն է Ուազ)

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐԻ ՆՈՒՊԱՐ ՈՒՍ. ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ, ՓԱՐԻԶ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Համալսարանական Ոստանի Մարի Նուպար հիմնարկութեան մէջ հայ ուսանողները կըրնան սենեակ ապահովել իրենց համալսարանական ուսման ընթացքին, հետեւեալ պայմաններով.—

1) Թեկնածուն պէտք է ունենայ միջնակարգ լրիւ ուսման (պաշօ) վկայական:

2) Արձանագրուած պէտք է ըլլայ Փարիզի համալսարանի կամ որեւէ համալսարանական բարձրագոյն դպրոցի մը մէջ: Լիսէները բարձրագոյն դպրոց չեն նկատուիր:

3) Երկու հոգինոց սենեակը կ'արժէ անձ գլուխ 4.500 ֆրանք ամսական, իսկ յետագային առանձին սենեակ ունենալու պարագային 5.700 ֆրանք:

4) Համալսարանական Ոստանի ուսանողները կ'օգտուին ուսանողական ճաշէ-րէ (75 ֆրանք):

Փարիզի Հայկ. Տունը, իր հայկական ճարտարապետական ոճով, իր գրադարան ընթերցարանով, եւ վերջապէս գրեթէ բոլոր գաղութներէ հոն հաւաքուած հայ ուսանողներով հայկական փոքրիկ օճախ մըն է Միջազգային այս հսկայ Ոստանին մէջ, իր արդիական բոլոր յարմարութիւննեւ րով:

Բոլոր դիմումները պէտք է ընել հետեւեալ հասցէին.

Union Générale Arménienne
de Bienfaisance
11, Square Alboni, Paris (16e)

ԴԻՒԱՆ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ՓԱՐԻԶ

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կահաւորուած սենեակ մը երիտասարդ զոյգի մը համար, ԱՌԱՆՑ ԽՈՀԱՆՈՑԻ:
Դիմել թերթիս Վարչութեան

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ» կը ծախուի նաեւ Քատէի մեթրոյին գլուխի կրպակը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Նիկողոսեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Լիոնի Հայոց եկեղեցին 69, Ռիւ Լուի Պլան իրենց մօր՝

ՆՈՒԱՐԴ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին համար:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 20,30ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Հին անդամատետրները միասին բերել:

ԿԱՐՏԱՆ.— Համախաբբերդցիական Միութեան Կարտանի Մ. ճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Հ. Բ. Ը. Միութեան սրահին մէջ: Օրակարգ՝ ա) Զեկուցում Միութեան 17րդ պատգ. ժողովի. բ) Հաշուետուութիւն. գ) Վարչութեան ընտրութիւն եւ ընթացիկ հարցեր:

Անհրաժեշտ է Մ. ճիւղիս բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը այս ժողովին:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՊՐԻՒՍԷԼԷՆ Փափազեան ընտանիքը 10 հազար ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կապոյտ Խաչի օգափոխութեան կայանին, իրենց սիրեցեալ եղբօր Կարպիս Փափազեանի մահուան 5րդ տարելիցին առթիւ:

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1957–1958 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան:

Պարտականութիւն կը նկատենք տալ կարգ մը ծանօթութիւններ, Եւրոպայի միակ աղջկանց գիշերօթիկ վարժարանի ընդունելութեան մասին:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.) Ֆրանսականը, որ տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու օրդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիները կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 120,000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան՝

I, BLD DU NORD — LE RAINCY
Tél. Le Raincy 172